

3 1761 05498173 3

Presented to the
LIBRARY *of the*
UNIVERSITY OF TORONTO

by

JUDY LANG

A VISZONY

A VISZONY

1848

1848

1848

FÖLDI MIHÁLY

A VISZONY

REGÉNY

NEGYEDIK KIADÁS

12—16 ezer példány.

AZ ATHENAEUM KIADÁSA

FOLIO MINA 2

A VISIONY

1888

MADE IN HUNGARY

1.

Rudnayné, »a szép Rudnayné«, ahogy Budapesten évtizedek óta és még ebben az időben, ötvenharmadik évén túl is hívták, a nagy sárga bársonykarosszékben ült és a karácsonyfa díszítését vezényelte. — Oda fel a csúcsra három csillagszórót kérek... Kevés a kék, több kéket tegyetek... az egész fát kékbe kell burkolni, a kék ad sejtelmes színt az egésznek... a sejtelmes a szép, az, ami nem látszik határozottan, amit nem mond ki az ember... értitek? — A két szobalány némán dolgozott a szalónban; az egyik létrán szökdécselt fel-le, a másik a kezébe adogatta fel a sok cukrot, csillogó díszet, ezüst és arany szalagot, kékes-ezüstös fátyolt. Hat óra már elmúlt; a nagy ablakon át ide pislantottak az esti város gyér fényei. — Siessetek, mert elkésünk. Be kell hordani az ajándékokat. És vigyázzatok azokra a csillagszórókra meg a gyertyákra. Tavaly is meggyulladt a fa... emlékeztek?... — Rudnayné elkomorodva nézett az ablak felé; megpillantotta a holdnak egy sápadt szegélyét a tavasziasan gomolygó felhők közt; a Királyi Palotában kigyulladt egy lámpa; Istenem, megint elmúlt egy év, megint karácsony van... vékony, fehér keze szorongva nyúlt a melléhez, a szíve felé.

A fia, Rudnay Sándor érkezett meg. Megcsókolta az arcát és kezét s hangosan, de szórakozottan válaszolgatott anyja ismert kérdéseire. — Apáddal érteztél? Sok beteg volt? Apád fáradt? Mért nem ülsz le? Mesélj, mi ujság?

— Szmoking? — kérdezte Sándor.

Rudnayné szemöldöke méltatlankodva megrezzent.

— Frakk.

Sándor bólintott. — Frakk, — mormolta.

— Karácsonykor frakkot vesz fel az ember.

— Frakkot... Sokan leszünk?

— Akik szoktunk. A család. Demeterék. A Laci. Patakyékat is meghívtam.

— A bárónét? Ejha!

— A lányával.

Sándor az anyjára hajolt; a karosszék két támlájára támaszkodott, arcát hízelkedve dugta anyja arcához. — Nagy baj volna, anyuskám, ha kimenőt kérnék?

— Ma? Nem értelek.

— Gondolhatja, miről van szó.

— Arról a nőről?

Sándor a karosszékre ült, átölelte anyját, megcsókolta sötétbarnára festett, halványvörösén csillogó haját és suttogva, néha a szobalányokra pillantva magyarázkodott: — Feljött a rendelőbe... azt mondta, ma teljesen szabad... tudja, ma zárva vannak a mulatók... vett egy kis fát, feldíszítette... olyan kedves volt, sírt is... könyörgött, töltsen vele ezt az estét... kedves, megható volt...

— Megígérted?

— Nem, legalább is határozottan nem... azt mondtam, majd meglátom, nemcsak tőlem függ... nem mondtam, hogy a mamám engedélyére van szükség, csak azt, hogy családi kötelességeim is vannak...

Rudnayné szép olajbarna szeme tágra nyílt. — Te kötelességből vagy velem?

— Na, ne nézzen rám ilyen tragikusan, anyám!...

Rudnayné tekintete a szobalányok és a fia közt futkosott. Nem, itt mégsem lehet beszélni, meghallhatják ezek a fülelő lányok... megszorította fia kezét s a könyvtáron át »a kis szalónba« vezette.

— Beleszerettél a barátnődbe?

Széles válla megrándult, nagy melle kidomborodott, hegyes madárorra élesen megfeszült.

Sándor hangosan nevetett.

— Mért nevezsz?

— Furcsákat kérdez, anyám. Majdnem két éve a barátnőm és most kérdezi meg, hogy szeretem-e?

Rudnayné bosszúsan csóválta fejét; alacsony, piros székre ült, a lábát ingerülten keresztbe vetette; a divatos rövid, szűk szoknya felcsúszott a térde fölé; még mindig karcsú, szép, hosszú lábán a »testszínű« selyemharisnya tompán fénylett az aranyfalikar villányában.

— Már bocsánatot kérek, kedves fiam, az nem mindegy. Azért még nem kell szeretni valakit, mert a barátnője az embernek. Más a szerelem és más a viszony.

— Anyám azt hitte, hogy szerelem nélkül van viszonyom Lillával?

— Azt hát! Hogyan szerethet az én fiam egy... egy ilyen lokáltündért? Nem panaszkodhatol rám, nem vádolhatsz maradisággal, mindig büszke voltam arra, hogy lépést tartottam a korrallal, velem te mindig mindenről beszélhettél, semmit sem kellett titokban tenned. De azt nem mondtad, hogy szereted is azt a nőt?!

— Szeretem... hát Istenem... Nem adok éjjeli zenét neki, nem írok verseket hozzá, nem epekedem és nem halok meg érte...

— Nahát!

— De azért nagyon kedves... és megszoktam... jól érzem magam vele és azt szeretném, hogy ő is jól érezze magát... és miért üljön ott egyedül a karácsonyfájával?!

— A karácsony, az már más. Vele tölteni a szent estét, ez már olyan ajándék, ami nem jár neki... ez már családi gesztus... bocsánatot kérek, ez már sok! A következő lépés az volna, hogy hívjam meg ide a házamba. Jövőre talán majd ezt kívánod? Jövőre! Hol van jövőre ez a kis nő!

— Hol?

— Hol... Ott, ahol volt. A parketten. Egyszer mindennek vége! Semmi kifogásom nem volt az ellen, hogy barátnőt tartsz. Hazajöttél a háborúból, szükséged volt valakire, elismerem. De most már elég volt. Januárban harmincnégy éves leszel. Férfi vagy. Itt az ideje, hogy megnősülj. Apád fáradt, teljesen át kell vened a rendelőjét. Egyébként is jobban érdeklő már apád a politika a fogászatnál. Amilyen szerencsés ember, ki tudja, még képviselő vagy miniszter is lehet. Mért ne? Olyan sokkal butább a többinél? Nahát. Majd segítünk neki. Én is, a Laci is... mások is, mindenki. Nézd meg, az a Csilléry milyen nagy ember lett egyszerre... meg mások is... a fogorvosok most divatban vannak. De a rendelőért nagy kár volna, azt fenn kell tartani, ez a te feladatod. Előbb megnősülsz. Azért hívtam meg a Patakyt. Ez jó házasság lesz. Csak használhat neked, hogy egy bárókisasszonyt veszel el, mégpedig nem is egy szegény baroneszt, hanem gazdagot. Azt hallom, hogy visszakapják majd a földjüket, kastélyukat, mindent. Kommunizmus többé nem fenyeget. A föld, az komoly vagyont, legalább tízezer holdra becsülik a Vivian hozományát. Aztán a pesti palota, az a sok festmény, ezüst, arany... tömérdek aranyuk lehet... az öreg Pataky, a Vivian nagyapja, Isten nyugosztalja, mindig tudta, hogyan kell konzerválni a vagyont... ezt a Laci is elismerte róla, pedig de sokszor kért tanácsot a Lacitól... és Laci is nagyon helyesli ezt a házasságot.

Sándor a nadrágja hátsó zsebéből kihúzta hosszú, nehéz cigarettatárcáját, anyjának tavalyi karácsonyi ajándékát, meg-

nyomta a nagy rubingtombot és a kitárult tárcát Rudnayné elé tartotta: — Gyujtson rá, anyám.

Rudnayné figyelmesen nézte a zsúfolt tárcát, a kissé megrojtosodott sárga zsinór mögött sorakozó rózsalevelű cigarettákat és halkán megkérdezte: — Abdullah? Hol szerezted?

— A Ritzben.

— És ez a cigaretta a válaszod?

Sándor elkomolyodva nevetett. Öngyújtójával tüzet adott anyjának, maga is rágyújtott, majd az eperpiros pamlagra vetette magát, hátradült és lábát keresztbe vetve, mélyen szívta a vastag cigarettát. A falikar villanykörtéi a meggypiros ernyőn át puha, vöröses-feketés fénybe mártották a fejét, melynek formáját, csontozatát, kissé széles kockaalakját anyjától, színeit apjától örökölte. Barnás, sűrű, kemény haját felfelé fésülve viselte, magas, értelmes homloka tanárosan, símán kidomborodott, oldalt, a halántéka fölött a kopaszság félkör alakú szigetei fénylőn benyomultak a hajába. Vékony, ritkás a szemöldöke, majdnem szintelen és rövid a pillája; az orra kicsiny, hegyes, szinte fiús, keskeny, kis szeme szürkén, kissé zöldesen és lágyan pillant a világba. A szája vékony és kicsi, mint az anyjéé.

Sűrű füstöt fújt arca elé és halkán, hűvösen magyarázkodott. Nincs különösebb válasza az anyja terveire. Nagyon kellémesen él s nem gondolt arra, hogy sürgősen változtatnia kellene az életén. A barátnőjével meg van elégedve, hetenként kétszer-háromszor meglátogatja és kellemes órákat köszönhet neki. Lilla szerény, finom, értelmes; meggyőződése, hogy nemcsak azért a nem túlságosan nagy összegért szereti, amelyet minden hónapban kap tőle, hanem »van valamely személyes kapcsolat is« a viszonyukban. Házasság? Nem idegenkedik ettől a gondolatától. Valóban, egyszer meg kell nőszülni. Pataky Vivit vegye el? Nem lepi meg a terv, egy év óta figyelni már, hogy anyja szövögeti ezt a szálát, de hát kettőn áll a vásár. Nem mondhatja, hogy szerelmes volna Vivianbe s nem is tudná pontosan megmagyarázni, hogy miért nem. Vivian szép, nagyon szép. Piros haja, sárgásfehér bőre, magas, karcsú alakja, meleg hangja és csodálatos violabarna szeme... hát erről igazán nem lehet vitatkozni!... Pestnek valóban egyik leghíresebb szépsége. De hát miért gondolja a mama, hogy Vivian hozzá jönne? Az özvegy báróné hiú és nagyravágyó asszony s ha van valami, amiben a két nő egyetért, akkor az a társadalmi rang, sőt a további érvényesülés kérdése. Miért állnának meg ezek a nők egy jómódú fiatal fogorvosnál, Rudnay Ottó fiánál? Miért gondolja a mama, hogy Vivian belészeretett? Kívánságára megkülönböztetett kedvességgel bánt

velük a rendelőben, Patakynét az apja, Viviant ő kezelte, számlát nem küldtek nekik, nem is fizettek; néhányszor teáztak, egy-kétszer vacsoráztak itt, de ki tudja, nem Laci bácsi gazdasági tanácsai miatt tartják-e fenn velük a társadalmi érintkezést; udvarolt is, mert anyja kívánta, ki is fejlődött köztük valami flörtféle... de hát hogy Vivian hozzá jönne? Bevallja, nem mélyedt el eddig ebben az ügyben, talán éppen azért nem, mert Vivian túlságosan szép és egyesek szerint valóban nagyon gazdag, bár egyéb híreket is suttognak róluk... annyi szent, hogy csodálatosan, szinte félelmetesen szép... van valami veszedelmes benne... igen, valami veszedelmes a szemében, a szájában... valami démoni csillogás, akarat, erő... el sem tudja képzelni, hogy Vivian megállna nála és beérné vele. Igen, most már érti; ez, ez a szépség fékezte, ez tartotta vissza; a kudarc bizonyossága, a visszautasítás félelme... ez a lány nem szeretheti, ez nem akarhat a felesége lenni.

— Csak te elfelejtesz valamit, — felelte Rudnayné.

— Mit?

— Zsidók.

— Voltak, anyám. Még a háború előtt...

— Az mindegy.

— Hát... ahogy gondolja. Egyről bizonyos lehet, anyám. Szegény kis Lilla valószínűleg sírna, de akadályt... akadályt nem gördítene az utamba. Ettől ne féljen.

A szobalány néhány perc múlva levelet hozott, ezüsttálcán. A levelet Pataky báróné írta; néhány udvarias sorban arról értesítette »a kedves Mimi«-t, hogy Vivian lánya, fájdalom, meghült és így »végtelen sajnálatukra nem tehetnek eleget kedves meghívásuknak«; Vivian ágyban marad... és boldog ünnepeket kívánnak. Rudnayné elsápadt; az ajkába harapott és szótlanul mutatta fiának a levelet. Sándor mosolyogva olvasta a hosszúkás, szálkás, elegáns betűket; jókedve támadt, füttyürészni kezdett.

— Miért örülsz?

— Én?... Anyuska talán azt hiszi, hogy mindez csak kifogás?... Akarja, hogy válaszoljak?... javulást kívánjak?

— Azt már nem! Illetve... ráérünk... Majd holnap. Eriggy, vedd fel a frakkodat.

— De hát ha nem jönnek a Patakyék?

— Hát én? Az én kedvemért nem lehet itthon maradni, még karácsonykor sem?

Sándor nevetett. — Dehogynem! Mindig! — és nevetve ölelte meg elkedvetlenedett anyját.

2.

A Gellérthegy másik oldalán, kisebb, öregebb villa sötét ebédlőjében magas, sovány, borotvált arcú férfi állt és mozdulatlanul meredt a városra, amelynek esti képét komornak és nyugtalanítónak találta. A hegyi utakon, a városi uccákban, a hidakon kevés lámpa ég... ki tudja, mikor lesz ebből a kifosztott, meggyötört városból megint a régi, szép, vidám Budapest. Ott gomolyog alig sejthetőn a Duna... »ellopják a Dunát!«... ugrottak szeme elé az uccán nemrég olvasott falragaszok. Sötétség, félelem, bizonytalanság mindenfelé... Belgrád volt ilyen, mikor a Kalimegdánról nézte a Dunát az első bevonulás után, Lemberg, mikor felszabadították, Varsó, mikor elfoglalták... szorongatott, ostromlott, elvesztett és visszahódított város. Mi lesz velünk? — kérdezte Demeter Kálmán leszerelt százados, építésmérnök, a sötét ablakban, 1919 karácsonyán és a szája, halovány, sárgásan elszíntelenedett szája hangtalanul mozgott. Alig vártam, — sóhajtott — hogy vége szakadjon a háborúnak és hazatérhessek a családomhoz... élve! élve!... hogy még egypár esztendőt békében és munkában élhessek... de hát ez a béke?... egyik forradalom a másik után, öszirózsa, kommún, ellenforradalom... most itt ülnek rajtunk a románok... ki tudja, mikor mennek el... missziók, antantbizottságok uralkodnak... a feleségemet megfojtotta a spanyol... itt állok ezzel az Ágival... ki épít ma házakat, hogy' lehet ma építkezni, kinek? hogyan?... és ma azt mondja az egyik orvos, akivel ismeretlenül felülvizsgáltatta magát, mert a réginek, a barátjának nem akart hinni: »Demeter úr, önnek kímélnie kell magát... kötelességem... őszintén közlöm önnel... önnek cukra van.« Milyen hülyeség ez, milyen megalázó ez az ostoba tehetetlenség. Cukor! Cukrom van! Ott lent a városban csempészek és lánckereskedők dugdossák a cukrot, óránként csavarják az árát és zsarolják az embereket... ma már száznyolcvan korona volt egy kiló cukor... szörnyűek ezek az árak!... elviselhetetlen!... megszédült tőlük a városban ma délben... 760 korona egy liba, egy kiló marhahús 59 korona, de nagyban, mert a csarnokban 64, kicsiben pedig 68... hogy' lehet ezt megkeresni, hogy' lehet élni ma és mi lesz holnap? Ki bírja ezt a kort?... mi lesz azzal a kis pénzzel, ami még maradt, napról napra olvad az értéke, csökken a vásárlóereje... valuta! valuta! suttog a város, süvít végig az országon, az egész világon... valuta! dollár! dollár!... DOLLÁR!... D-O-L-L-Á-R!... mint a ragály, mint a spanyol, amely édes asszonyokat elrabol a férjüktől, a gyerekeiktől... lázas a pénz, mintha halálos in-

fluenza harapott volna belé . . . hatszáz a dollár, 600, aztán 1200 a dollár, atyaisten, e-z-e-r kettő-száz korona egy dollár! . . . és nekem cukrom van és kíméljem magam . . . az emberek csak izzaszóraáron jutnak cukorhoz, a betegekre nem jut, én meg magamban termelem, vízből, vérből cukrot kotyvasztok, egy cukorbánya nyílt bennem és értékesíteni sem tudom . . . hogy' lehetne kimérni dekánként, kilónként, milyen jó üzlet . . . megfulladok a cukromban! . . . hát nem jobb lett volna Ravaruskánál elesni?

Demeter Kálmán hirtelen megfordult és kisietett a sötét ebédlőből. Felment a lányához, kopogott a bal kezével, a jobbal lenyomta a kilincset. A kilincs nem mozdult, valaki a másik oldalon szorongatta. Benyomta — kissé idegesen — az ajtót, egy fiatal férfiba ütközött.

— Bocsánat, — ugrott el a sötétszöke hajú fiatalember, akinek arca hirtelen tűzbe-vérbe borult — éppen menni akartam.

Demeter mosolyt vont fáradt, ólomszürke arcára. — Jó is lesz, Pista fiam, mert vendégségbe megyünk . . . azt hittem, Ágit már készen találom, — s idegesen előrerántotta mellén a frakkját.

Ágnes felállt az öltözőasztalnál; rózsaszínű, bolyhos, fekete selyemmel bélelt köpenyét összevonta testén. Demeter Kálmán apai szeme megrezzent; észrevette, hogy a rózsaszínű köpeny meztelen testet takar.

— Mindjárt készen vagyok . . . már megfürödtem . . . nem késünk el, api.

Pély István összeütötte a sarkát. — Hát még egyszer boldog karácsonyi ünnepet kívánok. Kezét csókolom, Ági, alázatos szolgálja, Demeter úr.

— Szervusz, Pista.

— Isten vele, Pista! — úszott enyhítőn, vigasztalón Ágnes hangja a fiatalember után, aki az ajtón belül, majd kívül úgy forogódott, hogy folyton a leány arcát láthatta. Az ajka lázasan, panaszosan feszült, kékesszürke szeme alázatos imádatban ragyogott.

Demeter Kálmán fel-alá járkált a szobában és többször megnézte az óráját, kettős fedelű, régi jó időkben Svájcban vásárolt aranyóráját, melyről sűrű szövésű tisztí lánc lógott, arany patkóval. — Félnyolc mindjárt, kisszívem, — mormolta. — Gyertyagyújtásnál ott kellene lennünk, — s fürkészve pillantott néha leánya arcába, mert nyugtalanította ez a Pély Pista: lehetséges, hogy csókolóztak itt? De hogy' lehet ezt szóvá tenni? Hogyan lehetne komolyan a valóságról beszélni ezzel a gyerekekkel, megmondani neki az igazat: kislányom, így állunk, komisz felhők gyülekeznek a fejünk fölött, múlnak az évek, huszonöt éves vagy

már, gondoskodnunk kellene a jövődről, férjhez kellene mened . . . mit akarsz ettől a Pistától? . . . ott van az a Rudnay Sanyi, Rudnayéknál biztonságban lehetnél . . .

— Pista . . . mit akart? — kérdezte vontatottan.

Ágnes elfordult az apjától, a köpenye alatt a nadrágját húzta fel, az övét, harisnyatartóját kapcsolta össze . . . furcsa, gondolta Demeter, úgy szégyenkezik előttem, mintha idegen férfi volnék, de Pistával egy szál köpenyben társalgott, a lába térdig meztelen volt, a melle kidomborodott, mikor beléptem ide . . . most bujtatja fekete selyemharisnyába a lábát. — Pista? — kérdi kissé elnyujtott, nagyon szórakozott hangon. — Semmit. Szomorú volt, hogy nem lehet velünk és jó mulatást kívánt.

— Neki is van családja! Nincs azokkal?

— Dehogynem.

— Hát akkor? Ilyenkor mindenki összebújik a családjával.

Ágnes fekete selyemcipőbe csúsztatta kicsiny, karcsú lábát; sovány, kissé sápadt szívarca vérral telt meg. — Mi is másokhoz megyünk, — sóhajtotta és szelíden pillantott fel apjára.

Most kellene megmondani az igazat? — töprengett Demeter. — Lehet-e már figyelmeztetni Ágnest, hogy komoly célja van ennek a barátkozásnak Rudnayékkal? — Nem értem ezeket a mai fiatalokat! — kiáltott fel. — Mi lesz tulajdonképpen ebből a Pistából?

— Pistából? — ismételte meg a kérdést Ágnes és a tükör elé ült.

— Például Pistából, — mondta kissé reszkető hangon Demeter és a lánya mellé állt. Még mindig nem szokta meg, hogy Ágnes festi az arcát. Nagy, bolyhos pamacsot márt a rizsporba és szép, tiszta arcára keni. Nézte a dobozt és tétován olvasta: Zöld YES porcellánpúder. A dobozból keskeny hirdetőcédula hullt a földre, felemelte, ezt is elolvasta: »Színházban, az esti világításban elveszti zöld fényét s innét van, hogy az arc káprázatos fehéren ragyog.«

— Mi lenne? Mérnök. Építész. Esetleg festőművész.

— Mérnök? Pistából? Ugyan, kérlek! És mikor? A vizsgái is hiányoznak, tanulni sem lehet . . . ki tudja, mikor nyílik meg az egyetem . . . s ha meg is nyílik, mit kezd a diplomájával? Mit akar építeni? Barakokat? Nem nagy jövő vár rá a mérnöki pályán, mondhatom.

Kisujját piros festékbe mártotta Ágnes és végighúzta megfeszített ajkán. — Elég baj ez szegény fiúnak. De hát végül is nem ő tehet róla, hogy háború volt, katonáskodni kellett és nem fejezheti be a tanulmányait.

— Miből él? Miből küld neked virágot?

— Nem kérdeztem még, de azt hiszem, az apjától kap pénzt.

— A borbélytól, Pély mestertől?

Ágnes letette a hosszúnyelű ezüsttüköröt és csodálkozva nézett fel apjára. Egymásba fúródott a tekintetük; Demeter pupillája megszűkülte, Ágnes meleg, kissé borongós, nagy szürke szeme tágra nyílt; érezték, hogy ebben a percben megértették, kitalálták egymás gondolatait.

— Na igen, — sóhajtott zavartan Demeter és lehúnyta a szemét — néha furcsának találom, hogy mialatt én Pély mester-nél haját nyiratok vagy borotválkozom, a fiú itt sündörög körülöttem.

— Sündörög?

— Hát udvarol, vagy... tudom is én... természetesen nem lepődnek meg, ha azt hallanám, hogy ő szerelmes beléd... Nem lepődnek meg, de... Érdekes ez! Jó kis üzlete van ennek a Pélynak. Ma is tele volt a bolt. Négy segéddel dolgozik az öreg Figaro. Vannak iparágak, melyeknek semmi sem árt. A szőr kinő az emberek arcán, szaladnak a borbélyhoz, borbélyra van pénz. A vakolat lehull a házokról, nincs lakás, minden sötét zugért megszámlálhatatlan ezresek fizetnek, de építkezésről álmodni sem lehet, házra nincs pénz. Hogy mi lesz ebből!?

Apa, úgylátszik, elégedetlenkedik már Pistával, gondolta Ágnes. Most egyszerre úgy viselkedik, mintha nem tudná, hogy Pista legalább tíz év óta szerelmes belé és életének legfontosabb célja, hogy feleségül vehesse. Nem beszéltek ugyan, de hát kell erről beszélni? Anya mindent tudott, lehetetlen, hogy ne mondta volna el... most határozottan ellenségesen viselkedik Pistával szemben.

Meg kellene kérdezni, viaskodott Demeter, hogy a lányom mit érez. Pista szerelmes? Nem baj. De ha Ágnesnél is komollyá vált volna ez az ügy... ha a szíve... a fájdalom... fájdalmat okozni, az rettenetes! Milyen nehézkes, milyen ügyetlen a férfi, még ha apa is és a lányáról van is szó... ha Gizi élne!... ha az anyja intézhetné el mindezt!

— Az a fantasztikus, kérlek, hogy ma is nagyon sokan meggazdagodnak — mondta ingerülten Demeter és a széket rugdosta. — A háborúban vagyont szereztek a hadseregszállítók, a sábközpontok. Kérlek szépen, összevásároltak egy kis kávé, rizst, rezet, ócskavasat és ma milliószámra. Könnyű szidni őket, de a szidás alján sok irigység füstöl. Mért nem jutott az én eszembe? Kérlek, tisztársam volt ez a Bencsik Laci. Hadnagy, civilben banktisztviselő. Egész rendes katona volt, Kragujevácnál majdnem ottmaradt.

Végül sikerült hazajutnia. Egyszerre itt tartották, felfedezték, hogy nélkülözhetetlen. Megúnta a frontot, ügyesen manővrözött, hivatalos ügyei miatt el-eljárt a tőzsdére, oda szokott, most nagy szakember a mezőgazdasági termelésben, vezérigazgató valami import-export vállalatnál, azt mondják, negyédmillióra rúg az évi jövedelme és legalább hárommillióra becsülik a vagyonát. Házat is vett, úgy hallottam. Gyakorlati ember. Az én apám azért küldött a mérnöki pályára, mert csalódott a tisztviselő-pályában; nem jutalmazta a város úgy, ahogy megérdemelte volna, szegény. Légy önálló, légy gyakorlati ember! . . . mondta mindig. Hát leszek! Csakhogy ma más a gyakorlat. A mérnöki pályán nem sokra jut az ember. Okosnak, fürgének, élelmesnek kell lenni. Ott van ez a Turánszky Géza. Ez tőzsdeügynök volt. Nem nagyon jól keresett, mindig arról panaszkodott, hogy szélszélyes világ a tőzsde. A felesége is dolgozott. Úgyes gyorsíró volt, egy kis protekcióval bekerült a parlament gyorsíródjába, ahol hamar megszerették, még szegény Tisza István is annyira becsülte, hogy fontos államügyeket sztenografáltatott vele. Szükség volt az asszony keresetére. De mit tesz a sors! Turánszky egyszerre csak jó üzleteket kezdett kötni, értékpapírokat, aranyérméket vett, vett és eladott, eladott és vett, egyre bátrabban dolgozott, egyre nagyobb vállalkozásokba fogott és azt hallom, hamarosan két milliócskát kapart össze. Most úri módon él, nagy háza van, estélyeket ad . . . megáll az ember esze! Ilyen világ ez. Nem a munka, nem a tehetség a fontos, hanem az élelmesség. Felismerni a pillanatot és cselekedni.

— De hát ha apus ilyen jól tudja, akkor — —

— Én?

Ágnes elsápadt; nem tudta folytatni. Sajnálta, hogy megszólalt, talán fájdalmat is okozott . . . hogyan is feledkezhetett meg az elmúlt hetek benyomásairól . . . az orvosuk néhány homályos, mégis sokat sejtető megjegyzéséről, figyelmeztetéséről . . . apa napról napra fáradtabb, komorabb . . . de miért titkolja előtte a betegségét? ! . . . egy apa a lánya előtt a betegségét? . . . Most azt hiheti, hogy munkára, »élelmességre« biztatja . . . talán kevesli azt, amijük van és elégedetlenkedik . . . Isten ments! . . . talán csak Pistát akarta védeni . . .

— Mindig a fiataloké a világ — mondja elrekedt hangon Demeter — s ha ez a Pista nem akarja ölbetett kézzel nézni, hogy szalad el mellette az új világ, akkor bizony ugorjon egy nagyot! Diplomára várni ma? Ma is van pénz, ma is van kereset, ma is meg lehet gazdagodni, csak szemesé a világ.

— Beszéljen vele egyszer, édes apám. Úgy szereti magát.

— Engem?

Ágnes megnedvesítette az illatszeres üveg dugóját és több helyen megérintette vele a vállát, karját. — Bizony, nagyon szereti magát. Talán még a saját apjánál is jobban.

Mosoly röppent át Demeter arcán ; de a szája rögtön idegesen megrándult.

— Kényes dolog az ilyesmi, Ági. Hogy' adhatok én neki apai tanácsokat? Még azt hiheti, hogy céloom van vele. Nem vállalhatok felelősséget az életéért... kötelezettségekkel jár az ilyesmi.

Ágnes belebújt a fekete estélyi ruhába. — Milyen kötelezettségekkel?

— Hát például azt hiheti, hogy miattad teszem. Hogy talán te férjhez akarsz menni hozzá, én pedig azt szeretném, hogy sok pénzt keressen. Én valóban azt ajánlom, — folytatta gyorsan és lesütötte a szemét — hogy menj férjhez, de természetesen egy hozzád illő, komoly, beérkezett férfihoz, aki megfelelő, gondtalan életet tud biztosítani neked.

— Ismer ilyet?

— Hogyne. Ilyen például Rudnay Sanyi. Csendes fiú, előkelő család, rokonszenves fiatalember. A kora is megfelelő. Azt hiszem, harminchárom-harmincnégy éves. Higgadt, komoly férfi. Illik hozzád.

— De...

— Én csak felhívom a figyelmedet, természetesen te döntesz. A te életedről van szó, a te sorsodról... az enyém... — s a tekintete megint az ablakra tapadt.

Ágnes nyugtalanul felállt, megfogta apja kezét, hideg tenyerét az arcára borította. — Mire gondol, api?

Demeter a lánya szemébe nézett. — A boldogságodra, kis-lányom. Semmi másra!

Szótlanul figyelték egymást.

A leány égő nagy szürke szeme azt kérdezte: lehetek-e boldog, ha maga, apám, boldogtalan? Lehetek-e boldog, ha elfelejtem Pistát? És apa és lánya, akik ilyen egyedül maradtak az életben, miért nem mondanak meg mindent, de mindent egymásnak? Mért hallgatnak el sok mindent, mért szépitének... célozgatnak... okoskodnak?

Demeter Kálmán szeme azt mondta: hallgass rám, amíg nem késő. A javadat akarom. Ne hidd, hogy mindent megad az élet... örülj, hogy ma még melletted vagyok és megtanítalak a bölcseségre: idejében fogadd el azt, amit kínál a sors, mert elveszítéd az álmaidat is, a valóságot is... Szeretnék révben látni, mielőtt meghalok.

— Menjünk, apám.

— Igen, menjünk.

Demeter a lányába karolt és a sötét gellérthegyi utakon Rudnayék háza felé vezette. Szél fújt a Duna felől, hideg északi szél. Demeter elmosolyodott. Szél? Ez is szél? A doberdói viharok után kedves simogatása a levegőnek... Csakhogy akkor még egészséges volt s azt hitte, hogyha gránát nem szaggatja szét, akkor száz évig is élél, olyan erős, egészséges volt... most meg látja már a végét, mindennek a végét... az egész teste érzi, néha már kívánja... mi értelme így?... a legjobb volna lefeküdni és ágyban várni meg a sötétséget, amely nem is olyan értelmetlen, mint valaha gondolta... nem, semminek sem szabad történni, míg a templomban fel nem zúg az orgona, míg Ágnes egy megbízható, tisztességes férfival nem térdel a pap előtt, aki megáldja... igen, áldja meg, áldja meg!... és foganatja legyen az áldásnak... boldognak kell lenni! Akarom, hogy boldog legyen! Boldog lesz, boldog lesz, boldog lesz! Akkor azután... mind-egy...

— Nem fázol, Ági? Ne adjam rád a bundámat?

— Nem, köszönöm, — didergett a lány — mindjárt ott vagyunk.

Demeter kigombolta a bundáját.

— Api, — kiáltott Ágnes — rögtön elszaladok, ha nem hagyja magán!

— De szívem...

— Tessék begombolni!

— Ilyen makacs vagy? No gyere... — s átölelte, magához szorította.

— Ilyen makacs — mormolta Ágnes és az apjához bújt.

3.

Érdekes, gondolta vacsora közben Ágnes, anyámnak ez az úgynevezett »szép Mimi« volt a legjobb barátnője... hogy lehetett ez? Anyám szelíd, hallgatag, szőke asszony volt, csöndes, sohasem vidám, sohasem szomorú... olyan, mint én... ez meg folyton beszél, hangos, ez csupa temperamentum, izgalom villog a szeme és percenként egész színjátékok viharzanak át az arcán. Azért szerette talán, mert az ellentéte volt? De anyám imádta az apámat, mindig azt mondta, hogy igazi asszony csak egyszer szeret az életben, a hűségről megdönthetetlen elvei voltak... ne tudta volna, hogy Miminek szeretője van, ne

tudta volna, amit az egész város tud, hogy Laci bácsi évtizedek óta a kedvese, hogy Mimi ékszereit Laci bácsi, vagy mint a városban hívják: az »okos Lipi« ajándékozta, ezeket a finom bútorkat, értékes festményeket, fehér szobrokat ő hordta ide, Grimm L. László, a zsidó bankár, aki most is Mimi mellett ül, míg a férje, a kedves, egyszerű, mosolygó Rudnay Ottó, »a pontyfejű Rudnay« az asztal végén kuksol... Miért barátkozott anya Mimivel? Miért bocsátotta meg Miminek különös életét s hogyan lehetséges, hogy Ottó bácsi sohasem tiltakozott a felesége... mi ez a titok?... szenvedély, vagy?... Lehetséges, hogy Mimi és Laci bácsi szenvedélyesen szerették egymást? De hiszen az okos Lipinek is van felesége, ismeri, törékeny, vékony, alacsony fekete finom asszony, aki nem jár ide, most sincs itt, azt mondják róla, hogy egy szegény osztrák báróval él sok-sok év óta. Istenem, milyen zavaros világ ez! Grimm úr és Rudnayné titkos pár, Grimmné és Hilpert báró másik titkos pár... titkos!... nem is titkos, hiszen mindenki nyíltan beszél róluk, de Istenem, milyen házasságok ezek, hogyan élnek tulajdonképpen egyszerre két házasságban? És milyen nehéz elképzelni a szerelmet, például, Laci bácsi és Rudnayné közt... Mimi ugyan még ma is szép, de ha villogó szemét, kis kemény száját, nagy mellét nézi az ember, akkor inkább egy... egy színészt képzél el neki az ember, magas, erős tenoristát, aki nevetve vágja ki a magas cét, vagy... vagy egy földbirtokost, aki hatos... nyolcas fogatot hajt és pusztá kézzel megfékezi a dühöngő bikát, földre hajtja a szarvát, vagy egy birkózó bajnokot... helyett férje Ottó bácsi... anya mindig elpirult, mert röstelkedett, ha rosszmájúnak látszott, amikor idézte: »pontyfejű«... valóban, kissé lapos a feje, nagy szeme kidülled, mint a halé, a bajsza puhán, álmosan, hosszan elnyúlik és a szájába búsul mint a potykáé, ez a férj, a másik pedig, a szerető, alacsony, pocakos, tömzsi ember, rövid a nyaka, duzzad a tokája, nagy a feje, nagy és kopasz, csak oldalt és hátul zsúfolódik, kunkorodik és hullatja a korpát a haja, hullatja a frakkjára... mikor volt szép, vonzó, szerelemre kívánatos ez a két pocakos, gömbölyű, gutaütéssel levelező férfi? De jó volna egyszer őszintén beszélgetni ezzel a Mimivel, de jó volna egyszer megkérdezni tőle: mondd, mi a titkod, hogyan tudtál így élni és mi a véleményed az életedről, te, aki olyan finnyás vagy, olyan mohón szereted a szépet, a szép képet, ruhát, szobrot, a szép verset, hogyan éltél ezzel a két férfival, mit éreztél, mit gondoltál... mondd, eladtad magad és a pénz a szépségnél, az ízlésednél is erősebb, a gazdagság mindennél fontosabb? És az apám, az én gögös, kemény apám,

akinek minderről megvan a szigorú véleménye, ez is tartja a barátságot és most ott ül Mimi másik oldalán és udvarol és kedvességeket mond Miminek is, Lipinek is... szája megkeskenyedik, szeme szomorú és szigorú, az arca sápadt... ó, de rosszul érzi magát az én édes apám és mégis hogy' iparkodik... értem teszi!... de miért?

— Szórakozott vagy, Ági, — hajol hozzá Sándor.

Ágnes rányitja a szemét. — Mért nem szórakoztatsz?

— Á, hadd el, annyi bajom van. Képzeld el, a mama mindenáron meg akar nősíteni. És itt kell ülnöm, pedig megígértem Lillának, hogy nála leszek.

Ágnes elmosolyodik. — És kit kellene elvenned?

— Vivit.

— Ne mondd! És Vivi?

— Ugyan kérlek, füttyül rám. Grófon alul nem adja. Mit grófon! Hercegen. Tudod, milyen. A dolog ott kezdődik, hogy már az anyja sem egyezne bele ebbe a házasságba. Tudod milyen. Őt nem veszi el a grófja, hát a lányánál akarja kárpótolni magát.

Sándor lehajolt Ágnes lecsúszott asztalkendőjéért. — Ó, bocsánat, — mormolta Ágnes — ne fáradj, — s a tekintete vizsgálódva tapadt meg a férfi seprűszerű haján és rózsaszínű nyakán. — Sándor a lány ölébe tette a szalvétát.

— Köszönöm... de te, Sanyi... nézd... az a kérdés, hogy tetszik-e neked Vivian?

Sándor felhúzta, leejtette a vállát. A kése mélyen behasított a tányérjára helyezett nyúlgerincke. — Túlságosan tetszik.

— Az is baj? — hajolt érdeklődve arcába Ágnes.

— Hogyne. Vivian nagyon szép. Sohasem tudnám elhinni, hogy szeret engem és sohasem tudnám elhinni, hogy valóban hozzám tartozik.

— Mért vagy ilyen kishitű? A nők mindig szerettek... nagy sikereid voltak... sok szép szeretőd volt... emlékszel még Clairere, a táncosnőre?... Pesten a te kis barátnőd, most Newyorkban egy ezredes és szeszgyáros felesége... mért nem bízol jobban magadban?

Sándor meglökte az asztal alatt Ágnes térdét. — Te, Ági, mondok neked valamit. Fogalmad nincs róla, milyen jól éreztem magam, amikor Claire elhagyott. Claire szintén gyönyörű volt, majdnem olyan szép, mint ez a Vivian s engem mindig nyugtalanított, hogy tulajdonképpen nem való hozzám. Túlságosan szép, okos, művelt és tehetséges. Éreztem, hogy csak átmeneti

állomás lehetek az életében . . . kényszerhelyzetben van, nincs pénze, nincs más lehetősége . . . de képtelenség, hogy megrekedjen nálam . . . nálam ! . . . aki mit tehetek érte? . . . tartok egy kis lakást neki, esténként, ha a mama nem óhajt velem lenni, eltölthetek vele egy pár órát, veszek neki néhány ruhát, egy pár kis ékszert . . . mi ez? . . . mindig tudtam, hogy ragyogásra született, pompára, sikerre, vagy társadalmi vagy színházi sikerekre. És igazam volt. Alig érkeztek Pestre a missziók, alig szimatolta meg a szabad levegőt, egy kicsit kidugta az orrát . . . emlékszel arra a felfelé hegyesedő gyönyörű orrára . . . hosszúkás, finom, ideges orrlyukai voltak . . . hopp, meglátta az amerikai és elvitte. Zsákmány. Kedvesen búcsúztunk. Claire sírt egy kicsit és úgy simogatta a fejemet, mint egy meghatott anya a gyermekét. Az én lakásomban, az én ruhámban állt ott, még én fizettem a fodrászát, még én manikűröztettem a kezét, a nellyel simogattam, de már ő volt a nagyobb, a felnőtt, én a gyerek . . . és igaza volt. Nem is sírtam, csak mosolyogtam. Semmi kedvem sincs egy olyan nőhöz, akit fölöttem állónak érzek. Elmúlt az az idő, mikor a férfi azért úr a házban, mert férj. Ha nem különb és nem erősebb, akkor hiába . . . elcsúszik az asszony mellett. Érted, mire gondolok? Te a barátom vagy, veled őszintén beszélhetek.

Ágnes elgondolkodva bólogatott. — Értelek, Sanyi, de hát mégis mihez volna kedved?

— Ez a vicc! Házassághoz. Te, ne dobd le folyton a szalvétádat!

— Esküszöm, nem dobom, hanem olyan csúszós ez a ruha. De ne fáradj!

Együtt hajoltak le, a fejük összeütődött, nevettek.

— Szóval, nősülni akarsz?

— Úgy van. Egyre többet gondolok a házasságra. Nem vagyok öreg vagy fáradt, nem azért. Egy jó barátot keresek, egy pajtást, egy nőt, akivel megértjük egymást. El akarom rendezni az életemet. Szeretnék már elköltözni innét, mert sok minden nem tetszik itt nekem, — súgta Ágnes fülébe. — Nem avatkozhatom a szüleim életébe, az ízlésem sem engedné, hogy bíráljam, például, az anyámat, de nem titok előtted, hogy ezt a Lacit, például, útalom. Vágyódom egy nőre, akivel őszintén beszélgethetek. Nem akarok sokat az élettől, dolgozom, mert muszáj, de a munka után szeretnék hazamenni egy olyan otthonba, ahol csönd és rend vár, egy asszony, egy-két gyerek, zene . . . tudod, szeretem a zenét . . . jó volna operába, hangversenyre járni a feleségemmel . . . jó volna, ha a sportbarátom

lehetne . . . együtt teniszezni, evezni, kirándulni, hegyet járni...
Tudod, mi a vicc?

— Mi?

Sándor a leány füléhez hajolt. Ágnes meleg, mézszőke haja megérintette a férfi kicsi, tömpe orrát.

— Ez a nő tulajdonképpen megvan. Ez a Lilla . . .

— Lilla?

— Ez a vicc, nevetni fogsz. Igen, a Lilla. Egyszerű, házias, kedves, okos lány. Igaz, hogy fekete, pedig az én zsánerem a világosbarna vagy a szőke . . . de mindegy, még szekszuálisan is érdekel. Gondolhatod, hogy viszonyunk van. Ha egyedül állnék az életben, talán feleségül venném. Mit törődöm azzal, hogy ki volt, mi volt, szegény lány, kérlek, egy pincérnek és egy szobalánynak a törvénytelen gyereke és nem én vagyok az első az életében . . . vagy ki tudja, hányadik . . . ő azt állítja, hogy a harmadik, mindegy . . . tehet róla? . . . nem szívesen tartogatta volna magát az álomkirály számára? . . . látod, ez csinos, kedves, sőt szép, de nem az a követelő, ordító szépség . . . nem dobog fel az ember szíve, ha belép a szobába, nem rohan hozzá minden férfi, mikor megjelenik, a nők nem tátoztatják irigykedve a szájukat . . . mégis szép és tetszik nekem . . . és kedves, meleg hangja van, van valami mély, megnyugtató muzsika a szájában és tiszta, szomorú tűz a szemében . . . ez hálás volna nekem, megbecsülne . . . dehát lehet? Lehet? ! Nem szakíthatok az anyámmal, azért, hogy feleségem legyen, nem magyarázokodhatom a barátaim előtt . . . a pacienseim, mikor a szájukban dolgozom, kíváncsian rám meregetnék a szemüket . . . Szóval, van nő és még sincs, látod, öregem. És te, hidd el, fiam, most fáj egy kicsit a szívem. Ez a lány ott ül a szobában és vár rám. Nem tudom, mért voltam olyan hülye, hogy teljesen megfeledkeztem erről az úgynevezett családi vacsoráról, szórakozottan azt mondtam, hogy jó, csak várjon rám, majd felmegyek . . . az ajándék is itt van a zsebemben . . . akarod látni? . . . egy kis gyűrűt vettem neki . . . három és fél karát . . .

— Vigyázz, figyelnek.

Valóban, a sugdolózásuk, amely néha egy-egy hangos szóban kiröppent a fejük közül, felkeltette a vacsorázó társaság figyelmét. Rudnayné néha szúrósan rájuk pillantott, Demeter nyugtalan szemmel és elégedett mosollyal vizsgálgatta a fiatalokat és terveinek érlelődését, Grimm L. László pedig sértődött pillantásokkal sujtotta őket, mert azt szerette, hogy ha mindenkiket az ő előadása érdekel. Sándor és Ágnes felvetették a fejüket; a tekintetüket bocsánatot kérően és szolgálatra készen a bankár

vörösre duzzadt arcára tapasztották. Mély, színes, kissé elnyújtott és raccsoló, finomkodó hangon beszélt; élvezte a szavait, személyének kidomborodó fontosságát, minden téren megnyilvánuló beavatottságát. Sok mindenről értesítette a társaságot, egyik hírről a másikra szökkent. Nemsokára megindul a rendszeres vasúti közlekedés, — közölte — Bécs felé egyelőre hetenként háromszor megy a vonat; megjavul majd »a lakosság élelmezése« is, a Dunántúlról majd többezer vagon burgonyát szállítanak; »a közbiztonság« is fokozatosan »helyreáll«, sajnos, tegnap éjszaka is »verekedéseket rendeztek« az uccán, de hát »ilyen nagy kilengések után nem egyszerre térnek vissza rendes medrükbe a szenvedélyek és néhány atrocitásra még el lehetünk készülve, pedig ezek súlyosan ártnak hírnevünknek a külföld előtt«; már az egyetemi tanítás megkezdéséről is tárgyalnak, de fájdalom, még »a tanári kar nincs együtt«, hiszen több tanár ügyében igazoló eljárás folyik a kommünben tanusított magatartásuk miatt... felsorolta néhány ismert professzor nevét s egyiknél-másiknál indulatosan jelentette ki: »felháborító és megmagyarázhatatlan a nemzetietlen viselkedésük, az elvakultságuk, az ostobaságuk, pedig volt alkalmam figyelmeztetni őket, hogy ez a közönséges rablóhadjárat csúfosan és hamarosan megbukik«. Politikai hírekkel is szórakoztatta a társaságot, egy-egy finomabb és fontosabb megjegyzést Mimi arca felé hajolva és jelentősen a szemébe nézve mondott el, mintha igazán csak ő tudná értékelni; szólt a békétárgyalásokról, Apponyi Albert grófról, a belpolitikai helyzetről, József főhercegről, gróf Andrássy Gyuláról és Friedrich Istvánról, a meglévő és az eljövendő kormányról. A társaság eseményeiről is beszámolt s megkérdezte, hallottak-e már a Városi Színházban történt botrányról? S mert semmit sem tudtak, mosolyogva és ízelve a szavait, újságolta, hogy »az a Krisztinkovics Zsenni« — egy, a mulató és elegáns világban ismert hölgy — oly feltűnő ruhában, hátul ugyanis derékig kivágva ült ki a páholyban, hogy a közönség hamarosan nem az előadást, hanem ezt a hölgyet nézte, még pedig addig, míg fel nem háborodott és izgalmának hangosan kifejezést is adott. Botrány lett az estélyi ruhából, a rendőrség is beavatkozott... — Egy doktor Fukász nevű rendőrtiszt volt az ügyeletes... véletlenül ismerem... ez intézkedett, — mondta és hunyorított.

— És milyen volt a ruha? — érdeklődött felhevülten Mimi.

— Szép.

— Magának tetszik az ilyesmi? — kérdezte összeszoruló torokkal Mimi; a nyakán és állán rákvörös foltok terpeszkedtek el.

— Mért ne? A hölgy is nagyon csinos. Azt hiszem, Sanyi is ismeri... ha jól emlékszem...

— Sándor, maga ismeri ezt a nőt? — kérdezte méltatlankodva a fiától Rudnayné.

— Futólag.

— Igazán nem értem, hol járkálnak és kikkel érintkeznek maguk!...

A bankár békítően közbeszólt, mielőtt Sándor válaszolhatott: — Kérem, én azt mondtam, hogy szép a ruha és szép a nő, de nem mondtam, hogy a három, a ruha, a hölgy és a színház, együtt szép volt. Mindent a maga helyén, — s elbájolón nézett Mimi szemébe.

— Ez szellemes volt, — bólintott Mimi és elismerően mélyedt el Grimm L. László mosolygó szájának figyelésében. — Kivágta magát, mint mindig... — s hirtelen a fiára pillantott, mintha azt mondta volna, hogy tanulhatna Laci bácsitól szellemességet és okos viselkedést.

Grimm L. László ezután gyorsan gazdasági területre siklott át s hosszabb előadást tartott a koronáról, a valutákról, a tőzsdéről. Részvények és számok peregtek bővérű, piros ajkáról, feketére festett, egyenes, vastag bajsza alól. A Magyar Hitelről azt mondta, hogy 1550—1470, az Osztrák Hitelről 910—925, a Kereskedelmi Bankról 7000, — s jobbra-balra forgatta balkezeiben a villát, mint egy ide-oda repdeső ingát. A Kőszén — mondta — 7000—7800. A Rima 3300. A Ganz 7500 körül. Demeter Kálmán hátrahajolt és Mimi mögül sápadtan, szorongva meredt a bankárra; ellenséges, dühös érzés sűrűsödött benne, maga sem tudta pontosan, miért; Ágnes ijedten figyelte az apját, akinek keze lassan szétnyílt; a kompótos kanál halkan megkoppant a finom, kristályos tányéron. — Fabank, — mondta Grimm és forgatta a kezét — 2770—2655. Mindenben van ma fantázia, minden emelkedni fog. — Az aranyról is beszélt és azt mondta, hogy egy 20 frankos arany 1000 korona és egy kilogramm arany 150.000—180.000 korona, »tehát — jelentette ki — ötvenszere a békebelinek.« Aztán legyintett. — Megsemmisült a tőke, összeomlott a hitelszervezet. — Mimi rápillantott a vállán át, mint egy nagy emberre, aki minden lesujtó helyzetben megtalálja a kivezető utat; mert minden romba dőlhet, ő rendíthetetlen. S mintha Grimm megértette volna a biztatást és méltányolta volna a hitet: — Mindent előlről kell kezdeni, — mondta. — Új tőkékre van szükség... külföldi pénzre... no, majd megszerezzük.

Demeter Kálmán megérezte Ágnes figyelő-kutató pillan-

tását ; összerezzen ; a tányérjára hajolt és mégis megette a hűvös, kemény őszibarackot és a ropogós piros cseresznyét. Cukor ! Hát cukor. Most jelentse be, hogy nem szabad cukrot enni ? Majd holnap elkezdzünk vigyázni . . . holnap vagy holnapután . . . s összeszorult a torka és keserűnek érezte az édeséget . . . keservesnek ezt az állapotot. Krumplit szállítanak majd . . . honnét is ? . . . a Tiszántúlról ? Dunántúlról ? . . . valóban »a lakosságnak« nincs mit enni, jeggyel ácsorognak a boltok előtt, a menekültek kint a vagonokban fagyoskodnak, itt meg egyik finom tálat a másik után hordják fel. Mindig van néhány ház, melyet elkerül az ínség . . . kivételek ! kivételek ! . . . miért azok ? Hol vették a halat, a vadat s mit fizettek érte ? Grimm küldi ezt is ? . . . pénzzel bizonyosan győzi. Útálatos ez . . . ez a kivételes helyzet . . . hogy ezeknek jó dolguk van . . . a kommünben is bőven ettek, egy napig sem szűkölködtek . . . de az a legútálatosabb, hogy mindezt szótlánul bámulja és résztvesz az életükben. Körülnézett. Szép, gazdag szoba. Tizenkét méter hosszú, hat és fél széles . . . pontosan tudja, ő építette 1912-ben az egész házat . . . azóta tart a barátság . . . s mit tehet róla ? . . . be kell vallania, hogy hasznot akar húzni ebből a barátságból. Nyelte, nyelte a hűvös őszibarackot s feszengve magyarázta : magamnak ? . . . kell is nekem még valami ! . . . aki beteg, bújjon el ! . . . az apám is, mikor a rokkánását érezte, elvonult a szőlejébe és a családját sem akarta látni . . . mint a gyengülő vad, eltűnni az erdő sűrűjében, ez a jó, ez a helyes . . . de hova cipeljem ezt a lányt . . . lányt ! . . . lányt ! ? Lánynak asszony, asszonynak lány . . . otthon a gyerekkori szerelmével csókolozott, itt meg úgy társalog ezzel a Sanyival, mint egy asszony, aki már mindent tud . . . milyenek ezek a mai lányok ? . . . mindegy, az enyém ! . . . ezt kell biztosságba tenni, addig nincs cukor és nincs útálat . . . nem mehetek harcolni . . . hiába magyarázzák nekem, hogy most más világ következik . . . mióta hallom ezt ! . . . nem hiszem . . . megkapaszkodom ezekben, még ebben a Grimmben is, hogy ezt az egy dolgomat elintézzem . . . itt, itt kell elintézni, ebben a jó melegben, — kokszuk is van — e faburkolatú falak közt, szőnyegek, gobelinek, jó festmények közt, a velencei csillár alatt és . . . hát igen . . . ellenszenves emberek közt . . . hova szaladjak most már ?

Ágnes tekintete szeretettel simogatta az apját ; Demeter a lányára mosolygott.

A kávé a könyvtárszobában itták.

— Van egy ötletem — intette magához Sándort Ágnes.
— Ha olyan nagyon szeretnéd meglátogatni a barátnődet, hozzá-

segíthetlek. Mi korán elmennénk... azt mondjuk majd, hogy apa rosszul érzi magát... én megkérlek, hogy kísérj el... kocsiba ülünk és te elmegy Lillához.

— Mondasz valamit. Egész jó ötlet. De mit szól az apád?

— Majd én megbeszélem vele.

Demeter nem értette ugyan és nem is helyeselte leánya tervét, de Ágnes határozott kívánságára elfogadta. Éjfélig még beszélgettek, nézegették Grimm L. Lászlót, doktor Rudnay Ottót, Mimit és a Rudnay- és Jankovich-család jelenlévő tagjait (Mimi Jankovich-lány volt, született Jankovich Vilma), a két család bensőbb barátait, egy egyetemi tanárt, annak feleségét és lányát, egy államtitkárt, egy híres ügyvédet meg azok családtagjait, gramofónt hallgattak, pezsgőt ittak, többször megdicsérték a karácsonyfát, éjfél után pedig néhány perccel azt súgta Ágnes Mimine, hogy végtelen sajnálatukra haza kell menniök, mert apa rosszul érzi magát. Mimi udvariasan marasztalta őket, de amikor alaposabban szemügyre vette Demetert, nem szabadkozott tovább; a ma különösen soványnak látszó férfi feltűnően sápadt, vértelen volt, a szája szinte eltűnt, a szeme révetegen meredt maga elé. Meg is tántorodott, amikor felemelkedett, úgyhogy nem gyanakodott Mimi, amikor Sándor hozzágrott és megfogta a karját s azt ajánlotta, hogy hazakíséri Laci bácsi kocsiján. Hármásban távoztak el, búcsúzás és különösebb feltűnés nélkül. A gépkocsiban Sándor megmutatta a gyűrűt, melyet Lillának visz s mikor Demeter megkérdezte, hogy miféle gyűrűt nézegetnek, Ágnes megmondta, hogy »Sanyi a barát-nőjének viszi« s azért kellett eltávozniok a vendégségből, mert »Sanyi csak így tud eljutni Lillához« Demeter érthetetlen szavakat mormolt. — És mit teszel, ha már alszik? — kérdezte Ágnes. — Felkeltem. De nem alszik az! — Van kulcsod? — Persze. — Köpcös kulcsot húzott elő a bundájából és megmutatta. — Hol lakik? — A Szerecsen uccában.

Hamar megérkeztek. — Szervusz, Ági, ezt jól csináltad, köszönöm.

— Nincs mit. Értesíts holnap, hogy' sikerült az éjszakai kirándulás.

— Jó, — s nevetett. — Ha szép az idő, sétálhatunk egyet. A Svábhegyen. Jó? Jó éjszakát, Kálmán, szervusz.

— Szervusz, Sanyi.

4.

A lányszobában meleg volt, oda vonultak; a nagy, sárga cserépkályhában még parázslott a tűz. Ágnes a kályhának dőlt, a hátát melengette; Demeter cigarettára gyújtott. Ágnes figyelmeztette az apját, hogy le kellene feküdnie, fáradtnak látszik s már nagyon sokat dohányzott; ott Rudnayéknál egyik cigarettát a másik után szívta... és beszélni kellene most már orvossal, oly feltűnően megfogyott. Demeter nem válaszolt; ette a füstöt; magába süppedt.

Végül kifakadt. — Azt aztán egyáltalán nem értem, miért kell elősegítened, hogy a szeretőjével találkozzon?!

Ágnes vállat vont; szelíden kérdezte: — Hát mit tehettem volna?

— Az anyja pártjára állni. Lebeszélni. Kiábrándítani.

— Mimi azt akarja, hogy Viviant vegye el.

Demeter arca eltorzult; az ajkába harapott. Ágnes nézte egy ideig, aztán lassan az apjához ment, megsimogatta az arcát, megcsókolta a fejét. Demeter magához húzta, a vállához szorította; fejét Ágnes mellére hajtotta és sokáig szótlánul hallgatta Ágnes szívének egyenletes dobogását.

— Jó volna, ha beszélne velem, — sóhajtott a leány.

— Mit?

— Mindenről. Őszintén.

Demeter hallgatott.

— Elmondhatna mindent, — biztatta Ágnes. — Tudom, anya nagyon hiányzik... nem pótolhatom... de szeretném, ha jól érezné magát... és azért velem is beszélhetne úgy, mint anyával szokott. Higgye el, megérteném. Méltó volnék a bizalmára. Látja, mindenki bizalmas hozzám... mindenki rám bízza a titkait... tanácsot kérnek tőlem... én vagyok az okos Ági... mindenkinek a barátja...

Demeter átölelte a derekát és a térdére ültette. — Ha olyan okos vagy, tudhatnád, hogy férjhez kellene már menned.

— Nem vagyok nehéz?... Miért lett ez egyszerre olyan sürgős?

— Mondtam már, abban a korban vagy. Egy huszonöt éves lány! Mire vársz?

Ágnes nevetve csókolgatta apját. — Férjre!

— Miért kell várnod? Egy ilyen szép és okos leánynak nem vární, hanem válogatni kell. Ide áll egy tucat fiatalember és választunk. Ez jó, ez nem jó, az jobb, ez tetszik, aztán egyiknél megmaradunk.

— De hol ez a tucat?

— Hol? Te tudod, kislányom, hova tetted. Itt álltak körülötted, haptákban. Itt volt Rétmezei Andris, nem mondhatod, hogy nem volt szerelmes beléd... még nekem is levelet írt ki a harctérre... te meg alig válaszoltál a leveleire... pedig ha tudnád, milyen jól esik egy jó szó ott kint a fronton. Szegény, elesett... s ki tudja, nem élne-e ma is, ha biztatod egy kicsit. Aztán annak a gazdag péknek a fia... hogy' is hívták... Peinhoffer... Peinhoffer Lajcsi... addig húztad, halogattad a dolgot, míg elszaladt mellőled... meg sem állt Debrecenig, ott talált asszonyt. Furcsa vagy te, Ági. Most még te haragszol erre a Peinhofferre? A minap még hódolattal köszönt neked az uccán, pedig a feleségével ment... te meg éppen hogy biccen-tettél, alig fogadtad a köszöntését.

Ágnes az apja arcához szorította az arcát... az emlékek elbágyasztották a fejét... s áttüzesedő bőrével melegíteni akarta apja hideg arcát. — Nem érti? — mormolta. — Azt mondta, én vagyok az egyetlen... csak velem volna boldog... én nem kértem, egyszer megesküdött, ha nem leszek az övé, soha nem nőszül meg... két hónap múlva eljegyezte azt a debrecenit.

— No és Gáspár Zsiga?

— Ne beszéljen róla, megfogadtuk.

— Azt mondtad, őszintén...

Ágnes lehúnyta szemét; a tragikus emlék megborzongatta. Gáspár Zsiga miniszteri titkár a legszenvedélyesebb udvarlója volt, a leghevesebben ostromolta; minden nap virágot küldött, levelet írt, üzent, megjelent... valahogyan nem tudott hinni neki... miért?... a legszebb fiú volt mind között, barna hajú, kékesfekete szemű, szabályos arcú, forró barna bőré, magas, sovány, erős... nem tudott hinni neki!... lányok, asszonyok bolondultak érte; ha belépett a szobába, megrezzentek a nők, mint virágok a kertben, mikor forró szél csap le rájuk; viszonyai voltak és válogatás nélkül, nevetve és cinikusan szaggatta és hajigálta a szerelem virágait... semmi sem számít, súgta mindig lázasan, maga az egyetlen, Ágika... »de hogyan hihetek magának?« küldjön el mindenkit, »teremtse tiszta helyzetet«, bizonyítsa be, hogy csak engem akar... az apjánál lakott, a nagy takarékpénztár vezérigazgatójánál, műkedvelő, de tehetséges muzsikos volt, egyszer rávette, hogy menjen fel hozzá, hallgassa meg az új »számait«, szép szomorú dalokat, új valcerokat, még egy shimmyt is komponált; felment, mutogatta a műveit, ott állt mögötte a hűvös, homályos szobában a zongoránál, a nyakán érezte nyugtalan tekintetét, egyszerre ráhajolt,

megcsókolta, tiltakozott, rendreutasította, távozni akart, kiderült, hogy bezárta az ajtót... úgy fordult szembe vele, mint egy szélhámossal, mint egy rablóval... felelősségre vonta, Zsiga leborult előtte, szégyenkezve, kétségbeesve, reszketve a vágytól és feldúlva a csalódástól, csókolgatta a cipőjét... magasszárú, majdnem a térdéig érő, divatos-háborús cipő volt... ekkor teljesen megbolondult, azt kiáltozta, hogy holnap vissza kell mennie a harctérre és nem tud »így« visszatérni, két-három hónap múlva megint itthon lesz, akkor tartásuk meg az esküvőt, de ma, ma ne hagyja »így« itt... háború, halál s az ő szerelmük egy életre szól... hát ha egy életre szól, kiáltott rá, akkor két hónapig, egy évig nem tudja fegyelmezni magát?!... engedjen, kérem!... nem engedelmeskedett... erőszakoskodott, megtámadta, úgy akart elbánni vele, mint egy ellenséggel, azt hitte, ez is háború, ez is csak annyi, támadás, győzelem, elfoglalni, megsemmisíteni, huszárok vagyunk... de emberére talált, el sem tudta gondolni, hogy egy vékony szőke lányban ennyi erő van, ha kell... verekedtek, szótlánul, lihegve dulakodtak, karmolt, az öklével verte, belérúgott, egyszer az arcába is, emlékszik... persze, az ereje nem lett volna elég ahhoz, hogy megvédje, de szegény Gáspár Zsiga huszár főhadnagy, széttépett kitüntetései mellett, felszakadt zubbonyában, egy negyedóra múlva mégis észhez tért, elszégyelte magát, megint leborult, bocsánatot kért... ott álltam szép új ruhámban, egy rongy volt minden, a kulcsot követeltem... ideadta a kulcsot, de elszántan és fenyegetően azt mondta, hogy ha elmegyek, ha így megyek el haraggal és nem bocsátom meg a támadását, akkor itt lövi szíven magát... Hát löje!... És otthagytam. Nyakamba kaptam a kabátomat, rohantam az uccán, míg egy konfliktust nem találtam, szegény anya fizette ki a kocsit, neki elmondtam mindent, apa ma sem tudja a teljes igazságot... most meséljem el neki? minek?... Zsiga valóban mellbe lőtte magát és hat hétig minden bizonytalanná vált: él-e? meghal-e? A kórházban nem látogatta meg, virágot sem küldött neki, bár anya biztatta... imádkoztam az életéért, azt akartam, hogy éljen és megint vegye fel az atilláját, tüzze fel a kitüntetéseit, jöjjön el hozzám, vágja össze a sarkát, alázattal bocsánatot kérjen és tisztelettel kérje meg a kezemet... kérje meg, hogy odarepüljek hozzá és megcsókoljam a mellét, a sebe helyét és azt a vad száját és olyan boldogok legyünk, hogy... mert olyan boldogság még sohasem volt ezen a világon... de Zsiga nem jelentkezett többé... miért? félt az újabb visszautasítástól, vagy büszkeségből?... meggyógyult, elrohant a harctérre, elesett... talán Grodeknál... a holttestét is, a

sírlját is csak hónapok mulva találták meg s amikor hazahozatták a szülei, nem tudott elmenni a temetésére, csak titokban jár ki azóta is a sírházhoz, minden június huszonhetedikén, a születésnapján . . . és szegény anyám nem szólt ugyan egy szót sem, de hosszú ideig úgy nézett rám, mintha én öltem volna meg Gáspár Zsigmond huszárfőhadnagyot . . . a vad, szemtelen, komisz, gyönyörű Zsigát, akinek a karjában először éreztem, hogy nő vagyok és asszony szeretnék lenni . . . először és utoljára . . . Szerelem és halál. A gyilkosa vagyok Zsigának? Még mindig álmodom róla. Éjszaka néha sötét fekete földön járok, fagyos orosz mezőkön és nézem a rögöket, fürkészem a barázdákat és keresem a főhadnagyomat, mintha még megmenthetném a haláltól. Fel-felpillantok a sárga-fekete égre és könnyörögve kérek egy kis világosságot, hogy lássak. Fekszem néha az ágyban és rettegve várom a percet, tudom, hogy most jön a főhadnagy, jön, mint az ellenség, mint a kegyetlen győztes: lecsatolja kardját, peng, peng, peng a sarkantyúja, letépi és elhajítja a zubbonyát és rám veti magát . . . és megint sikoltoznom kell: de kérem, miért így? . . . lány vagyok, itt a közelben az anyám, miért nem megyünk templomba, esküvőt akarok, orgona szóljon, hol a menyasszonyi ruhám? . . . miért aláz meg, miért tép szét? . . . ki vagyok én és maga miért ilyen vad? . . . most jobb ez így, anyám, te is ezt akarod? . . . most jobb, hogy a főhadnagy úr él, én pedig boldogtalan vagyok és soha, soha nem feledhetem el ezt az éjszakát? . . . De azt is álmodja néha, hogy Gáspár Zsiga karján templomba vonulnak . . . a templom előtt kivont karddal a bajtársai állnak, mindenki mosolyog, galambok röpdösnek a Ferenciek-terén és . . . aztán fel kell ébredni.

Fel kell ébredni, itt ülni apával és . . . hát most kezdje el megmagyarázni az életét? Összeharapta fogát és keményen, szóltanul üzente magának is, apjának is: ma is ezt tenném! Ha én vagyok az oka Gáspár Zsigmond huszárfőhadnagy halálának, akkor is, másodszor is azt tenném! De nem juthatok odáig. Nem teremtek olyan helyzeteket és nem engedem, hogy egy férfi ilyen közel juthasson hozzám. Leány maradtam. A barátnőim mind férjhez mentek, én itt állok egyedül, fehéren, hűvösen, félénken és okosan. Lehet, hogy kacér voltam, amikor Zsigában . . . és talán másokban . . . ez a pusztító tűz fellobbant . . . talán ráöntöttem a gyilkos tűzre szavak, mozdulatok, mosolyok olaját . . . de milyen hűvös lettem azóta! Ha megpillantom azt a forró ködöt a férfi szemében, elfordítom a fejem; ha olvadni kezd a férfi hangja, hűvösen szólok hozzá közömbös dolgokról; nem dalolok, ritkán táncolok, elkerülöm a divatot, szájamon hideg

szavakat hordok, szememben jeget, mozdulataimban közönyt. Gyűlölöm a szerelmet? Dehogy. Félek a tragédiáktól és szeretem a barátságot. Szeretem Sanyit, mert a barátom. Azt hiszi, apám, Sanyi nem udvarolt? Szerelmét én alakítottam át bizalmas barátsággá. Pista is a barátom. Néha még megcsókol... kénytelen-kelletlen megengedem... mert nem tudom elviselni, ha boldogtalanságról beszél és szemét elborítja a szomorúság, a szenvedés feketesége... de tudja meg, ma este is azt tanácsoltam neki, hogy mondjon már le rólam és keresse meg az igazi szerelmét, nem engem teremtett neki az Isten... de jó volna már, ha eljönne egyszer az a hűvös, angol férfi, akire oly sokszor gondolok... nem ismerem, de oly tisztán látom... magas, szőke, kékszemű, nyugodt és harmonikus, egyszerű és erős, a szerelem is csak egy kellemes fejezet az életében... rövid fejezet lovaglás, vadászat, golf, üzlet és társasélet közt... néha talán még meg is csókolna, ha nagyon biztatom... de nem is biztatnám!... mert nem kell bonyodalom, nem kell szenvedély, nem kell ez a sűrű, komor erotikum, ez a rossz középeurópai szokás... inkább egy-két gyerek, akik úgy esnek le az ember életére, mint a harmat a szép tiszta nyári mezőre.

Érti ezt, édesapám?

Demeter Kálmán fáradt, fakó arca úgy mosolygott, mintha mindezt hallotta volna. Rövid szemöldöke megfeszült, kis szürke szeme kimeredt. Ági azt hiszi, gondolta, hogy titkai vannak előttem, Gáspár Zsigárról ma sem beszél; eszébe sem jut, hogy az anyja mindent elmondott nekem. Értelek, kislányom, de — most már elég volt a tartózkodásból... férjhez kell menned... férj-hez fogsz men-ni!... ez az érdeked... addig én nem nyugathatom.

— Na és Frankovits? — dünnyögte.

Ágnes elhúzta az arcát és apja szemébe nézett. — Komolyan kérdi, api?

— Nagyon szeretett.

— De egy családos emberhez mentem volna? Én szakítsam el a feleségétől, két gyerektől? Ezt én nem tudom megtenni. És nem is szerettem.

Demeter megveregette a hátát. — Igazad volt. És szerencséd is. Hallom, nagyon beteg, szomorú ember lett belőle. Alig tud már járni, hol a felesége, hol az inasa támogatja. Láttam a minap a Gizella-téren, ment a Gerbeaudhoz, még most is oda szeret járni... rossz volt nézni... valami idegsorvadása van... csupa roncs. De ki tudja, akkor is megbetegedett volna-e, ha te vagy a felesége?

Ágnes megrázkódott. — Ezért is én vagyok tán felelős?

— Azt nem mondtam, de...

— De?

Demeter nem válaszolt egy ideig, Ágnes pedig megfeddte magát ingerült mozdulatáért. Nem szabad idegeskedni!... senkivel sem szabad, hát még az apjával... Hányszor megfogadta: tűrni, tűrni, tűrni kell!... engedékenynek lenni... alkalmazkodni... a végsőkig, a megalázkodásig, az összeomlásig, az elviselhetetlenségig jónak lenni. Nehogy jöjjenek a férfiak és mutogassák a sebeiket: te tetted ezt velem! Rám mosolyogtál, szép szőke lány és hittem a mosolyodnak... íme, most itt a golyó a szívemben; most foszladozhatom kemény, komisz orosz földben; most itt gubbaszthatok rokkant, sorvadó gerinccel a cukrászdában és kialvó szemmel bámulhatom a szép, a szép, szép életet... ki tudja, még hány napig; és most nem tanulhatok és nem dolgozhatom — mint Pista mondja — és mi lesz belőlem és mi lesz »velünk«, látod, tönkremegyek, csak azért, mert nézlek... nézlek naphosszat és süket éjszakákon... és te is elhervadsz, látod... Látod! Látod! Mit lássak? Hány férfi volt és még mindig mennyi van földön és föld alatt, aki mind velem képzelte el a boldogságot, a szerelmet, a házasságot... aki nyújtogatta karját, kínálta vágyát és jövőjét és semmi sem történt... eltűntek és mégis itt vannak, ilyen sötét éjszakákon benéznek az ablakon és kíváncsian figyelnek: na, te hogy' vagy, szép szőke lány, büszke és okos, mire mentél a szépségeddel és az eszeddel... boldog vagy-e?... mert mi boldogtalanok vagyunk, nem feledtünk, visszajárunk hozzád... vagy tudd meg, olyan is akadt, aki elfeledett és nem törődik veled... Ott állnak az ablak alatt... mennyi férfi, mennyi lehetőség, mennyi élet!... mindegyik más... hogy' élheti egy ember valamenynyit?... hogy' lehet egy nő ennyi férfi?... hogyan lehetséges, hogy egy nő ily sokféle férfinak tetszik?... ma már nem volnék én... akármelyikhez csatlakozom, mindegyiknél megváltoztam volna... nem jobb-e, hogy egyiké sem lettem?... és senkié lesznek?

— De — folytatta kissé remegő hangon Demeter — a mai helyzetről mindenesetre te tehetsz, szívecském. Arról, hogy mindeki elfutott és egyedül maradtál.

— Én? Miért?

— Azért, lelkecském, mert olyan látszatot keltesz, mintha... mintha elígérted volna magadat.

— Kinek?

— No, maradj csak és ne sértődj meg... nem vonlak fele-

lősségre, csak a javadat akarom . . . de nézd, légy tárgyilagos . . . hiszen tudod, kiről beszélek . . . és hidd el, az emberek azt hiszik, hogy ez a Pista a vőlegényed.

— Mért titkolnám?

— Ne haragudj, Ági, ezt is meg lehetne érteni, ha titkolnád. Nem tagadom, jó megjelenésű, kedves, okos fiú, de azt te is tudod, hogy nem hozzád való. Nem éppen azért, mert egy borbélynak a fia . . . végül is demokrata korban élünk és a sok csapás mindnyájunkat egyenlővé tett . . . a kormányban ott ül a csizmás miniszter, ki kérdi, hogy paraszt volt-e vagy kiscgazda, mikor a jelenléte hatalom . . . de az a baj, hogy a fiú, ez a Pista ma is csak egy borbély fia, az a baj, hogy ő belőle nem lett semmi és ki tudja, lesz-e valaha valami. Te pedig . . . hát ez mégis csak más! Ezt te is tudod. Te is tudod, hogy Demeter Kálmán lánya vagy, ezt nem feledheted, akármennyire tetszik neked . . . és mit kezdhettek? Ha meg is házasodtok, mit tehettek? Ide költöztök? Anyád hálószobájába vonulnál be egy fodrászgyerekkel? Nem tudnál te belenyugodni abba, hogy én tartsam el a férjedet, én taníttassam, én járassam az egyetemre, én szerezzek állást neki? És ha meg is tudnám tenni érte, ki tudja, meddig futja az erőm. Ne számíts arra, hogy túlságosan jómódúak vagyunk . . . Nem titkolhatom előtted, hogy pénzünk alig van, a vagyonunk hadikölcsönben alszik és nem tudom, felébred-e valaha és mikor . . . végül is elvesztettük a háborút, gyermekem, ott kint Párisban bosszúálló ellenségek várnak ránk, széttépik majd az országot annyi darabra, hogy rá sem lehet ismerni többé . . . hiába volt a négyesztendei keserves harc, bár el se kezdtük volna . . . nem akarlak megrémíteni, szívecském, de minek ennek a csonka kis földnek, amelynek kezét, lábát amputálják, építész? mit építsek, kinek? . . . ha pedig nincs munkám, nincs vagyonom . . . ma már nagyjából csak ez a házunk maradt meg, ezt is szeretném megmenteni neked, hidd el, neked, mert rólad van szó . . . és nem akarom, hogy lecsússz, Isten tudja, hova . . . mély régiókba . . . kispolgárok közé . . . a proletárságba . . . Nem tudom, milyen világ jön, de ami ott lent van, az . . . az nem neked való . . . az szörnyű . . . nem oda neveltelek!

Ágnes azt akarta mondani, hogy látott már nagyon boldog embereket »ott lent«; nem hiszi, hogy a boldogság a társadalmi helyzet függvénye és a jómódú középosztály kiváltsága; de a vitának még az árnyékát is elhessegette; s hallgatott és megcsókolta apja áthevült, ősz fejét.

— Ezt te is tudod, minek magyarázzam. De akkor miért teremtesz magadnak rossz helyzeteket? Miért nem szünteted meg

a látszatot? Pista nem a vőlegényed, hát akkor az emberek se higgyék. Nem mondom, hogy üzd el magadtól... fogadd néha... hetenként, tíz naponként egyszer félórára, ha nincs jobb dolgod és senki sem látja... s ha híre megy, hogy szabad vagy, meglátod, egyszerre itt terem a tucat.

— Milyen tucat?

— Akiből férjet választasz.

Ágnes nevetett s főként azért, hogy megnyugtassa apját, a fülébe súgta: — Jól van, férjhez megyek. De akkor jókedvű lesz?

— Ha látom, hogy boldog vagy, én is az leszek.

— Az a baj, hogy az apám.

— Ej ha!

— Igen, igen, ne is csodálkozzon. Ha nem volna az apám és harmincéves volna, rögtön magához mennék. Maga is boldog lenne, én is. Milyen furcsa ez... Milyen boldog volt anyus, hogy' szerette apámat! Még nem is láttam ilyen házasságot. Soha semmi zavar, semmi ellentét, sohasem veszekedtek... mindegyik mindig tudta, mikor kell engedni a másiknak, nem azért, mert annak van igaza, hanem mert olyan hangulatban van, hogy nem tudja meglátni az igazat és nem tudja értékelni a békét... szép, ritka házasság... és úgy láttam, hogy évről-évre jobban szeretik egymást. Ugy-e, jól láttam?

Demeter nem felelt; erősen magához szorította a lányát. Most minek magyarázza ennek az érthetetlenül kettészakított szerelemnek a szépségét, mikor a lánya életéből ilyen fájdalomosan hiányzik a szerelem, az a boldogság, melynek megteremtése mégis csak legszebb rendeltetése a nőnek?... Vagy ki tudja, nem jobb-e így? Ha élne Gizi, ma még keservesebb volna ez az állapot... a közeledő gond, a vállára telepedő betegség... van-e még boldogság, ha beteg a férfi?

Apa mindig elkezd beszélni, de valahol megáll és mindent sohasem mond el; mire gondolhat most? — tűnődött Ágnes és tágra nyitotta szép, meleg, galambszürke szemét. A haja, sűrű, mézszőke, fénylő haja megbomlott és apja vállára hullott. Fínom, vékony vonalú, de húsos szája szárazon felhasadt, kissé előre nőtt karcsú felső fogsora fehéren gyöngyözött. A nagy zöld karosszékben, melyet apa kedvéért tartottak itt fent a kék leányszobában, sokáig, szótlanul összebújva, üldögéltek. Milyen rend, milyen béke van itt, gondolták mind a ketten. Minden a helyén, minden szép, rendes, kedves és becses; a sarokban a csipkés ágy, a kertre néző két ablak közt a kék asztal, a kékernyős lámpa; a kék filc, a világos sárga-kékmintás szőnyegek; a két ajtó közt

a régi szekrény; a sarokban a szép nagy tulipánsárga kályha, melyet Erdélyből hozott... Erdélyből... olyan ez az egész szoba, mint egy süllyedő régi világ, melyet meg kellene menteni... meg kellene kapaszkodni benne, sohasem elválni tőle... megtartani! itt maradni...! Mért ne volna ez lehetséges?... Ott van az a kedves kép, A rózsaszínű hó, Csók mester festménye, még Gizi szögezte oda...

Ekkor csöngetés hallatszott.

5.

Rudnay Sándor volt a váratlan éjszakai vendég.

A szakácsnő is, Demeter háborúból haza hozott tisztiszolgája is lefeküdt már, Demeter sietve nyitott ajtót az idegesen topogó Sándornak. Grimm gépkocsija, amely ide hozta, megfordult a villa előtt és pöfögve, tülkölve elindult.

— Bocsánatot kérek, Kálmán, — mondta hangosan és akadozva — bocsáss meg, kérlek, hogy háborgatlak, de nem tudok így haza menni... rendbe is kell hoznom magamat és...

— Gyere csak fel, Sanyi... Ágnes is ébren van... beszélgettünk.

Ágnes kinyitotta szobája ajtaját, érdeklődve várta a rendkívüli látogatót.

— Szervusz, Ági.

— Szervusz. Mi történt veled?

Sándor nevetve, bosszusan legyintett; zavartan nézett a leányra. Sápadt volt, a homloka vékony és fehér, a szeme ijedt és tanácstalan, az orra vörös és kissé dagadt, a bal arcán néhány véres karcolás látszott. Szürke bundája rendetlenül lógott rajta, felső gombja a gallér alatt hiányzott, a vastag szövetben friss lyuk tátongott, mintha most szakították volna ki belőle a gombot; a gallérja összehorpadt, frakkingét belapították, fehér nyakkendője gyűrötten lógott a szétzúzott ingre.

— Verekedtél? — kérdezte Ágnes.

Sándor megnyalta felhasadt ajkát és mosolyogva bólintott.

— Miért? És kivel?

— Mindent elmondok, csak kérlek, előbb segítetek. Nem akartam így haza menni, meglátja az anyám, a cselédek is mindent elpletykálnak... Azt hiszem, mi egyforma gallért viselünk, — fordult Kálmánhoz — légy szíves, adj egy nyakkendőt is... az arcomat is megmosnám... a kalapom nem fontos, azt nem látják meg.

Szórakozottan forgatva sötétszürke kalapját; poros és feldúlt volt, mintha rátapostak volna. Miután itt Ágnesnél levette a bundáját, Demeter a szobájába vezette, adott neki inget, gallért, nyakkendőt, Sándor megmosta az arcát, megfésülködött, nevetve cigarettára gyújtott és visszatért Ágneshez. Leült a nagy zöld karosszékbe, Demeter helyére, még mindig nyugtalanul rága a cigarettáját s fölényesen és bosszankodva mondta el a kalandját.

— Hát kérlek, — s pislogva nézett Ágnesre — nem volt egyedül.

— Lilla?

— Csöngetek, nem nyitnak ajtót, még egyszer csöngetek, semmi válasz, előveszem a kulcsot, bent van egy másik, az ajtót belülről zárták be. Kíváncsi és izgatott lettem, csöngetek, dörömbölök, a házmester már felszólt, ne csapjak zajt, kérdem tőle, itthon van a kisasszony, azt mondja, otthon. Én fent állok az első emeleten, a házmester lent az udvaron. Még egyszer meg-rázom az ajtót s már el akarok indulni, azt gondoltam, megtudok majd mindent a házmestertől, amit még tudni akarok, de ekkor megjelent az ajtónál Lilla és kinézett rám az ablakon. Nézett, nem mozdult, egy szót se szólt. Természetesen ekkor már el kellett volna mennem, nem volt szükség magyarázatra, de rettenetesen dühös lettem, eszembe jutott, milyen nehézségek árán jutottam el hozzá, zsebemben az ajándék... mindent tudni akartam, a saját szememmel látni... és az ajtóra hajoltam és súgtam, hogy engedjen be. Lilla nem mozdult. Ott állt fehér vagy krémsárga ingben, hosszú ingben, mint egy kísértet, némán és megmerevedve és csak bámult rám. Én az ajtónak estem, ráztam, cibáltam, talán káromkodtam is... ekkor, kérlek, a háta mögött megvilágosodott az előszoba... valaki kinyitotta ott az ajtót, a szobában bent égett a villany... Lilla a kulcshoz nyúlt, megfordította... abban a percben, mikor beléptem, kérdezte a férfi, aki nála aludt: »Ki ez az alak? Mért nem küldöd el?« Nem ismert meg mindjárt, én azonban rögtön megismertem a hangját, az egész figuráját, Ali volt, Aladár, az egyik táncos, Lilla partnere. A nyitott ajtón át egy kis karácsonyfát láttam az asztalon... szétdobált ruhákat a székeken... nyitott konyakos üveget, az én konyakomat. Lilla sírt. Azt mondta, ne haragudjak, bocsássak meg, majdnem éjfélig várt rám, egyedül volt, szomorú, akkor csöngettek, boldogan rohant az ajtóhoz, azt hitte, én vagyok... de csak az Ali volt... és nem tudta elküldeni, nem bírta már az egyedül-létet. No és honnan tudta ez az ember, hogy egyedül vagy,

kérdeztem találóan. Hát a házmestertől. És ha már beengedted, mért vetköztél le, kérdeztem szellemesen. Ekkor zokogott. A szellemességem nem hagyott nyugton. Beszélgetni csak ágyban tudsz? — kérdeztem és a feldúlt ágyat bámultam, mintha nem akarnám elhinni, amit látok. Ekkor megszólalt ez az Ali. Ott állt, a falhoz dülve, hosszú selyem harisnyában és rövid nadrágban és azt a tanácsot adta nekem, hogy ne kínozzam már a leányt, nem a feleségem. Olyan szórakozott voltam, hogy nem értettem meg mindjárt, mit beszél, az is dühített, hogy egyáltalán meg mer szólalni... ez az alak, akit mindig olyan úri módon jutalmaztam meg a szolgálataiért... mindig adtam neki pénzt, hogy jól bánjon Lillával, gondosan tanítsa az új táncokra, Lilla vele tanulta az új számokat... most itt engem oktatott illemre, modorra, nagylelkűsége... tudod, volt valami lázadás az egész jelenetben, egy miniatűr kis kommún, a proletárok összefogtak az úr ellen, kijátszották a pénzes embert, a palit, becsapott, megszegyenített, kinevetett úrnak éreztem ott magam... erősen rászóltam erre az Alira... ki akartam dobni... azt mondtam, öltözzön fel, azonnal tűnjön el, beszéljivalóm van a kisasszonnyal... szamárság volt, hiszen mit mondhattam, miről beszélhettünk, nincs nekem elszámolni valóm... kérlek, visszavágott... pötyögött valamit az úriemberségről... hogy ilyenkor hogy' kell viselkedni... igaz, hogy tiszt volt, dehát... szóval, megbolondultam, megfogtam a karját, ki akartam lökni a folyosóra, visszalökött, verekedtünk. Én erősebb voltam, de persze néha ő is hozzám ért... Lilla kedvesen engem féltett, védett... hirtelen észhez tértem, nagyon elszégyeltem magam, belöktem a fiút a szobába, ami pénzt a zsebemben találtam, otthagytam Lillának az asztalon és elrohantam.

Ágnes hamutartót vitt Sándornak.

— Bocsánatot kérek... — mormolta Sándor, elvette a hamutartót, eloltotta a cigarettáját és nyugtalanul nézett fel Ágnesre. — Bocsánatot kérek... — mondta hangosabban és elgondolkodva simította végig a homlokát, majd hirtelen felállt.

— Mi az? Hova sietsz? — kérdezte Ágnes.

Sándor tekintete a rosszkedvű Demeter és a mosolygó, nyugodt Ágnes közt repdesett.

— Mégis csak furcsa, — mondta idegesen — hogy most itt vagyok... ilyen későn éjszaka és... és ilyen ízléstelen kalandot mesélek el. Bocsánatot kérek! — fordult Demeterhez.

— Miért? — felelte egyszerűen Ágnes. — A barátaid vagyunk.

— Igen, de... a barátságoknak is van határa... úgy látszik, nagyon felindultam... te mégis egy... egy fiatal lány vagy... megkímélhettelek volna... igazán furcsa.

— Ugyan kérlek, hadd ezt, Sanyi. Most megkönnyebbültél, rendbe hoztad magad, szépen hazamégy és kialszod az egészet. Akarsz egy kis parfómöt vagy kölni vizet? Mindenesetre fürdőd meg, mielőtt lefekszel, csak vigyázz, langyos, inkább hűvös fürdővizet készíts, a meleg víz felizgat. A legnagyobb baj a bundádat érte. Mutasd csak. — Smintha semmi másról nem volna érdemes beszélni, kiterítette a szürke bundát és elmélyedve vizsgálta a szakadást. — Ez a bécsi bundád, ugye? Kár, de azért meg lehet csinálni, csak vigyázz, senkit se engedj hozzányúlni... várj, holnap ünnep, de ünnep után elmegyek veled, a Károly-körúton van egy jó műstoppoló... rendbe lehet ezt hozni, a gomb majd eltakarja...

A két férfi zavartan hallgatta a leány közönyös hangú, jóindulatú fejtegetését a műstoppolásról; Demeter méltatlankodva, a lelke mélyén felháborodva, Sándor növekvő szégyenérzettel. A kék asztalról, a tükör mellől Ágnes felemelte ezüst hátú, fehér keféjét, Sándorhoz ment s mielőtt a férfi megakadályozhatta volna, végighúzta a keféet a vállán és hátán.

— Igy. Most mehetsz, Sanyi. Nagyrészt rendben vagy.

— Nagyrészt? — nevetett és elpirult.

— Hát igen. A mamád nem vesz észre semmit.

— A mamám?

— Hát igen.

— Úgy gondolod, hogy...? — s a leány tekintetét kereste. A szégyen megint arcába kergette a vért. Azt akarta mondani: anyámat jobban kíméltem nálad?... de a szavak megálltak a szájánál.

Ágnes rányitotta barátságos, szürke szemét; Sándor kutatón, segítséget kérően nézett az arcába. Barátságot, hűvös közönyt, egyszerű tárgyilagosságot látott... s elégedetlenséget érzett, nyugtalanságot, amelyet le akart küzdeni, de amely pillanatról pillanatra mélyült, tüzesedett benne.

— Szervusz, Sanyi, — mondta Ágnes és a kezét nyújtotta.

Sándor megfogta és megszorította a kezét. Hűvös, száraz volt a leány bőre, kissé férfias a fogása.

— Igazán nem haragszol?

— Ugyan kérlek! Nevetséges.

— Még egyszer bocsánatot kérek, Kálmán bátyám, — mondta Demeternek és összeütötte a sarkát — az éjszakai rendezavarásért.

Demeter kelletlenül biccentett és kikísérte.

Ágnes kinyitotta az ablakokat, szellőzött. A hamut, cigarettavéget kidobta a kertbe, minden széket a helyére tolt, mindent eligazított, mert nem tudott elaludni, ha rendetlenség volt a szobájában. A szél meglegette a könnyű kék függönyöket. Lehúzta a cipőjét, belerakta a sámfát, szarvasbőrrel megtörölte a cipőt és elhelyezte a többi közé; szép rendben ott sorakozott a szekrény alján tíz-tizenkét pár cipő. A harisnyáját is levetette és a székre terítette. Demeter már megint ott állt a szobában és ingerülten figyelte a lányát. Arra várt, hogy Ágnes megszólal s akkor elmondhatja minden bosszúságát, egész keserűségét. Mégis csak felháborító, hogy az úgynevezett barátság címén éjszakának idején beállít ide egy férfi és elmondja a lányának undok szerelmi kalandját! Miféle barátságban élnek ezek a mai fiatalok! Nem is szólva arról, hogy »az én időmben« nem volt szokás elmondani ezeket a kalandokat, akár sikerültek, akár nem... hallgatott az ember és magában intézte el... de semmiesetre sem mesélte el fiatal lányoknak. Egészen megőrült ez a világ? És önmagát is vádolta: hát ilyen nagy bajban volna, ennyire betegnek és rokkantnak tartja már magát, ennyire nem bízik magában, hogy meg sem nézi, kihez akarja férjhez adni... eh, már-már kényszeríteni a lányát?! Ennyire mégsem állunk rosszul! A cukor még nem halál. Ha elviselte az oroszot, ha nem halt meg az olasz kavernákban, ha felépült a sebesüléséből, akkor majd helyt tud állni ezekben az átmeneti időkben, ezek sem tarthatnak örökké. És legfeljebb eladják a házukat, ez még mindig komoly érték, laknak majd egy kétszobás lakásban, Ági okos, megérti a helyzetet, szerény és kedves, meghúzzák magukat, összebújnak, amíg ismét dolgozni, keresni tud. Ez hitványság volt! Züllöttség! Mi köze a lányának ezekhez a több mint sötét kalandokhoz? Elég volt Rudnayékból!

Ágnes azonban nem volt hajlandó beszélgetni.

— Jó éjszakát édesapám, feküdjön le maga is.

— Hát... jó éjszakát, — mondta erélyesen.

Demeter megcsókolta Ágnes homlokát, Ágnes megsimogatta és megcsókolta a kezét. Az ajtó becsapódott... Ágnes eltűnődve nézett utána. Most talán rám haragszik? Szegény api... Valóban, tenni kell már valamit. Sanyi felesége legyen? Hát ha api is így akarja... a véletlen is... Mi lesz szegény Pistából?... És mi történik, ha az a megszegyenített táncos ott Lillánál kést vagy revolvért ránt? Oly olcsó egy idő óta az az emberélet és kisebb ügyekbe is beleszól ma a halál... Sanyi

és én, hát ez volna a megoldás? Milyen rossz karácsony ez... ma mindenki elégedetlen. Sanyi, Pista, az apám s én is nyugtalan vagyok. Pedig oly szép a rend és béke... oly jó volna, ha mindenki a maga helyén jól érezné magát, elégedett volna... Rajtam múlik? Nekem kell elosztatni a rendetlenséget? Csak apa ne legyen szomorú... beszélnem kell az orvosával.

A szekrénybe akasztotta ruháját, felhúzta vékony, csíkos, orgonaszínű pizsamáját, a nyitott ablak elé állt s úgy, ahogy még anyja szoktatta, néhány tornászó mozdulatot végzett. Lábát szétterpesztette a selymesen feszülő nadrágban, karját a magasba lendítette, mélyen beszívta a levegőt, felduzzasztotta tüdejét és lassan kiengedte a levegőt. Az ablakot félig nyitva hagyta, a függönyöket összehúzta. Jó hűvös a szoba, lehet aludni. Eloltotta a lámpát, kezét összekulcsolta és elmondta imáját, melyre anyja tanította... csak ma is, mint néhány hét óta mindig, megtoldotta apjára vonatkozó jókívánságaival. »És segíts meg apámat, kérlek, add, hogy egészséges és jókedvű legyen.« Magának semmit sem kért.

Aztán feje alá gyűrte a párnát, mélyet sóhajtott és öt perc mulva egészségesen aludt.

6.

Másnap délelőtt nagy virágcsokor érkezett; Sándor küldte. Délben néhány szál virággal díszítve cukros csomagot kapott Ágnes Sándortól. Félkettőkor felhívta telefonon és megkérdezte, mi a terve, van-e kedve délután vagy este színházba menni. — Várj, — mondta Ágnes — beszélék apával. — Demeter ingerülten fogadta az ajándékokat, szidta a kedvességeket és el akarta hárítani a közös szórakozásokat. — Mondd le, ne menj vele. — Ágnes visszasétált a telefonhoz és megkérdezte, mihez volna Sanyinak kedve, milyen darabokat játszanak? Sándor megemlített néhányat. El lehetne menni — ajánlotta — a Víg-színházba, ott délután az »Ördög«-öt, este a »Szerelem vására« című darabot játsszák. A Belvárosi Színházban a »Teriké«-t adják. Vagy volna kedve Ágnesnek operetthez? A Király Színházban Fedák Sári lép fel a »János vitéz«-ben, de délután is van előadás, a »Gróf Rinaldó« van műsoron. A Revü-színházban is operett, »A csókbakter«. Kabaréra is lehet gondolni. Az Apolló-kabaréban Németh Juliska, Vidor Ferike, Haraszthy Mici, Rózsahegyi Kálmán játszik, dicsérik egyesek az Intimkabaré műsorát is, »A primadonna«, a »Szeparében«, a »Viszont-

látásra» című darabokat. Ajánlotta volna Burián hangversenyét holnap estére, de sajnos, olvassa az újságban, a forgalom szünetelése miatt elhalasztották. — Szereted Buriánt? — kérdezte a telefonban Sándor. — Buriánt? — tünődött szórakozottan Ágnes, míg azt nem érezte, hogy Sándornak nagyon tetszik. — Hogyne, szeretem, — felelte akkor gyorsan. — Vagy akarsz moziba menni? — érdeklődött Sándor. A Mozgókép-Otthonban két film látható: »Fenevadak« és »A milliomos kisasszony« Ossi Oswaldával. Az Omniában egy »nagyvárosi erkölcsrajzot«, »A lélekvásár«-t és egy amerikai vígjátékot mutatnak, ennek címe: »Öfelsége, a gyermek.« Ágnes még mindig nem tudott választani, mert nem tudta kitalálni, mihez van kedve Sándornak. — Mi van a Nemzetiben? — érdeklődött. — Délután kettőkor »Sok hűhó semmiért«, este hatkor »Régi jó világ«. — Ez egyiküknek sem tetszett. Hát az Operaházban? »Rigoletto.« Magyar Színházban a »Sasfiók«. — Te, mit szólnál, — kérdezte nevetve Sándor — ha délután is, meg este is mennénk valahová? — Nem lesz az sok? — mondta halkán Ágnes, mert arra gondolt, hogy Sándor mindenáron őt akarja szórakoztatni... de aztán eszébe jutott a tegnapi zavaros éjszaka... Sándor bizonyára még feldúlt, válságos állapotban lehet, feledni akar, emiatt halmozza a szórakozásokat... s élénkebben biztatta: — Nem bánom... Ahogy akarod. — Hát akkor menjünk el délután a Dunaparti Színházba... Piri papája... Nagy Endre konferál... hatkor pedig Rigoletto vagy Sasfiók? — Mind a kettő vonzotta Ágnest; az olasz zene drámai lendületétől is, a francia színjáték csillogó verseitől is zsongító nyugalmat remélt váratlanul átizzott hangulata. A legjobb volna a Sasfiók a Rigoletto zenéjével... ó milyen barbár gondolat... milyen keverék... — Válassz te! — Rigoletto? — Rigoletto! De kapsz-e jegyet? — Bízd csak rám. Negyedháromra légy készen, érted megyek.

— Mégis elmegy vele? — dörmögte elégedetlenül Demeter.

— Hogyne. Apát nem is hívom, ne fárassza magát ezekkel a színházi bolondságokkal. Feküdjön le szépen, olvasson... aztán majd holnap orvoshoz megyünk.

— Nincs semmi dolgunk az orvosnál!

— Nincs hát, csak megkérdezzük, hogy mi a baja, mitől fáradt és miért olyan rosszkedvű. A Sanyira pedig ne haragudjon, apám. Minden fiatalembernek vannak kalandjai, az egyik símán végződik, a másik zavarosan. Ez például símán ért véget.

— Símán? A pofon, az...?

— Egy kis verekedés, az ma nem számít. Egyébként is mi közünk hozzá? Nem a vőlegényem.

— Dehát hogy' lehet egy idegen férfival egész nap színházban... felügyelet nélkül...?

— Nem idegen... a barátom.

— Azt az emberek nem tudják. Az emberek csak látják az én lányomat egy Rudnay Sándor nevű úrral egyik színházból a másikba vándorolni, egymás mellett ülni és...

Ágnes elkomolyodott. Apjához lépett, megfogta a kezét, mélyen a szemébe nézett.

— Édesapám, ne haragudjon, de most már igazán szeretném tudni, mit gondol és mit akar?! Úgy értettem, hogy itt az ideje... szóval, menjek férjhez. Hát férjhez megyek.

— Ehhez az emberhez?

— Azt még nem tudom. De tegnap még ezt tanácsolta. Ajánlotta. Rábeszélte.

— Azóta meggyőződtem róla, hogy nem hozzád való. Léha, pofozkodó, ízléstelen ember, aki szeretőt tart, aki — —

— Várjak tovább, míg eljön egy Grál lovag?

— Ajánlatomat visszavonom. Várjunk!

— Nagyon gyorsan változtatja a hangulatait, apám. De nem mondtam még igent és Sanyi még nem is kérte meg a kezemet. Majd meglátjuk, mi lesz. Mindenesetre nem lesz baj abból, hogy színházba megyek vele.

— Kísérő nélkül? Én ezt a világot nem értem!

— Nem kell érteni, édesapám. El kell fogadni olyannak, amilyen. Apám is jobban tenné, ha nem szidná folyton... ha nem harcolna itt ellene... mindig csak itthon ül, kibámul az ablakon és tépelődik... higye el, nem a világ fog megváltozni... a világ nem törődik azokkal, akik haragszanak rá. Szépen tovább megy, akik pedig nem rohannak vele, lemaradnak. Higye el, nincs semmi rossz abban, hogy egy leány... aki egyébként már huszonöt éves, mint tegnap helyesen és ismételtelen mondta... elmegy színházba egy jóbarátjával, akinek egyébként szüksége van rá. Tiszta véletlen, hogy Sanyinak egy leány a legjobb barátja. De ha aggodalmai vannak, kísérjen el.

Demeter egyre elégedetlenebbül hallgatta a lányát. Higdadsága, okossága, egyszerű logikája megzavarta. Gyöngédtelenséggel vádolta magát: minek emlegette tegnap a korát... ez hiba volt; most még azt hiheti, hogy a terhére van, vagy nem tartja már elég fiatalnak... s jóvátehetetlen elhatározások felé hajszolja. Szó sincs róla! Nem akarta bántani, csak nyug-

talán volt tegnap, mindent sötéten látott . . . várjunk, fontoljuk meg a dolgot . . . és semmiesetre sem segíti elő Ágnes és Sándor közeledését: ha most elmegy, érezze, hogy a saját felelősségére cselekszik. Milyen egy csirkefogó ez a Sándor! A szeretője megcsalta . . . vigasztalást keres talán egy tisztességes úri házban egy tiszta, okos, szép leánynál?

Otthon maradt és duzzogva búcsúzott el a mosolygó Ágnestől.

7.

— Te, Sanyi, — mondta Ágnes a szünetben, a Dunaparti Színházban — máskor ne csinálj ilyen szamárságokat. Először butaság volt maga a verekedés. Nem verekszik ma egy férfi azért, mert megcsalják. És mért verekszel a férfival? Mit tehet róla az a férfi? Ott maradhatott volna Lillánál, ha nem tartják ott? Súlyosbító körülmény, hogy az a férfi jelenleg kiszolgáltatott helyzetben él, tehát fokozottan érzékeny. A szeretődhez is megértőbb lehetnél volna. Karácsony este volt, ilyenkor szentimentálisabbak az emberek. Várt rád, megígérted, hogy meglátogatod, nála leszel, örült neked, csalódott, elfogadta azt, amit a sors az útjába dobott. A legtöbb ember fél az egyedül-léttől. A legnagyobb marhaságot azonban akkor követted el, amikor az affér után hozzánk rohantál és kitaláltál mindent az apámnak. Hát nem ismered Kálmánt?

Sándor helyeslően bólogatott, de mintha nem értené, miről van szó, sápadtan kérdezte: — Mért? Mit mondott rólam?

— Elképzelheted, fiam. Kálmán tiszta, egyszerű, régi ember, aki mindezt nem tudja felfogni. Ha egy fiatalembernek szeretője van, akkor hallgasson róla. Hogy' lehet elmondani egy fiatal lánynak és az apjának? Nekem elmondhatod, de neki hazudhattál volna valami mesét . . . megtámadtak az uccán, például, ez ma úgymint gyakran történik. Mutasd magad. Azért te is kaphattál egyet-kettőt az orrodra. Duzzadt még egy kicsit. Fáj? Várj, bepuderezem egy kicsit. Mondd . . . és a szíved?

— A szívem?

— Fáj?

— Mért? Hogy-hogy?

— Hogy-hogy! — nevetett Ágnes. — Mért nem beszélsz őszintén? Talán jókedvedben verekedtél? Szóval, sajnálsz azt a nőt . . . szeretted?

Sándor lebiggyesztette az ajkát. Szája körül megfeszült a bőr, a felső ajkán kidomborodott most egy vékony, körülbelül két

centiméter hosszú heg, egy ifjúkori verekedés emléke. Az alsó ajkán már gyógyulni kezdett a tegnapi repedés. — Nézd, megszoktam, — mondta csöndesen. — Jól éreztem magam veled.

Fekete karácsony volt, a színház előtt állottak, Sándor fekete zakóban, kemény kalapban, Ágnes kis kalapban, szörmegalléros, fekete télikabátban, mert bent, a rosszul fűtött színházban is fázott. Cigarettáztak.

Ágnes a férfi arcába fújta a füstöt. — És most már nem érzed magad jól veled? — kérdezte vontatottan.

Sándor a cigarettája tüzeit nézte... Ágnes arra gondolt, hogy a férfi nem a parázsló dohányt látja, hanem a tűzben Lilla fejét. — Nem, — mormolta Sándor.

— Nem értem, — vitázott élénken a leány. — Nektek férfiaknak valami külön szabályotok van ezekről a dolgokról... előítélet, amely apáról fiúra öröklődik... egyik barát átadja a másiknak... nem értem! Hát ha szereted, mért nem tudsz megbocsátani neki?

— Ezt nem lehet megbocsátani! — felelte erélyesen Sándor. A leányra nézett, majd gyorsan lesütötte a szemét. Szomorúnak látszott.

Elvették a játékát, gondolta Ágnes; olyan most, mint egy kisiű, akit nem vittek el a kirándulásra. Szégyelli magát.

— Mért nem? Előtted is voltak már barátai, tudod, nem titkolta. Azt hiszed, mindig hű volt hozzád? Csak nem jöttél rá. De mondd... magyarázd meg... hogy' van ez? A hűség feltétlenül hozzátartozik a szerelemhez? Te például mindig hű voltál hozzá?

— Nem. Volt közben más is. De az csak olyan futó kaland volt... egy-két nap... vagy hét... fellobbanások... elkerülhetetlen helyzetek... ez volt az állandó.

— Állandó! De ha te nem voltál hű, miért kívánod, hogy ő az legyen? Nem lehet szeretni egy nőt ő érte... magáért? Olyan, amilyen. A szépségéért, a kedvességéért, a lényéért. Amikor veled van, csak veled van. Nem akkor csal meg, amikor nála vagy, hanem amikor nem látod. Hogy' van ez? Csak akkor tudod igazán szeretni, ha a tulajdonodnak érzed?... mint egy háremnőt? Az is ember, annak is van egyénisége, vágya, élete... Hát ha magadnak megbocsátod »a lobbanásaidat«, a kalandjaidat, mért nem tudod megérteni ugyanezt a nőnél?

— Mi ez? — kérdezte csodálkozva Sándor. — Rá akarsz beszélni?

— Mire?

— Hogy visszatérjek hozzá?

— Nem, de... tégy úgy, ahogy jólesik... csak érdekel, hogy hogy' van ez a férfiaknál... hiszen ha nem adsz neki egy egész életet... miért kívánod, hogy ő teljesen a tiéd legyen? Igazságtalannak érzem.

— Nem érted.

— Magyarázd meg.

Csöngettek, a helyükre mentek; a következő szünetben folytatták a beszélgetést. Sándor meglehetősen akadozva fejtegette nézeteit a szerelmi hűségről; azt állította, hogy ez az »általános férfi-felfogás«; a nőnek hűnek kell lenni, mert »a nőt úgy teremtették, hogy hű legyen« és »ez mindig így volt és így helyes« és »ezen alapul a családi élet, az egész társadalom« és »ha megengedik a nő hűtlenségét, akkor bizonytalanná válik minden«... közben kissé indulatosan és panaszosan olyan megjegyzései is voltak, amelyeket Ágnes durváknak és ízlésteleneknek tartott... »olyan pohárból szeretek inni, amely az enyém... nem szeretek olyan tányérból enni, amelyből más is eszik... már gyerekkorom óta egyedül alszom a saját ágyamban«... hogy' van ez?... annyi csak a nő a férfi életében, mint egy pohár vagy tányér?... Minél többet beszéltek erről a kérdésről, Ágnes annál rokonszenvesebbnek érezte a kiszolgáltatott, elhagyott, szerinte rabszolgasorsba kényszerített Lillát, aki talán érdekesebb is Sándornál... vele, ezzel az élvezeti cikknek tekintett lánnyal kellene megtárgyalni ezt az ügyet: mit érzett? hogyan élt Sanyival és azzal a másikkal... ki tudja, talán egy harmadikkal is... hogyan intézte ezt, mit érzett, mikor így szétoztotta az életét?

— Undorodom tőle, na! — mondta hangosan Sándor.

— Pszt, ne kiabálj, — csillapította Ágnes. — Ha pedig undorodol tőle, akkor nem szeretted.

— De mért akarod, hogy szeressem? — s ingerülten mosolyogva, Ágnes meleg szürke szemébe nézett.

— Én? Dehogyan akarom. Csak az érdekelt, hogy... hogyha egyszer majd igazán szeretsz egy nőt és az megcsal... azt is rögtön elhagyod-e, mert... mert útáld és... és az is csak egy pohár lesz-e... vagy tányér?

Sándor vállatvont. — Aki megcsal, az nem szeret. Minek szeretni olyan nőt, aki mást szeret? Nem tudnék olyan kocsi után futni, amely nem akar felvenni.

— Mondd, Sanyi, voltál te már igazán szerelmes?

Sándor rózsaszínű arcából kiszívárgott a vér. Csodálkozva, szinte megdöbbenve pillantott Ágnesre, a leány tiszta, két nagy hullámban finoman ívelő, szép, kissé előrehajló szájára, egészséges

fehér fogsorára, a felső ajkán végigvonuló, alig látható aranyló pihére. Idegesen, tanácstalanul nevetett. Majd fölényeskedve kérdezte: — Mi az az igazi szerelem?

— Ha kérde, — felelte komolyan Ágnes — akkor nem tudod. Igazán szerette például Romeo Juliát. Emlékszel rájuk? Most gondold el, hogy nem történik meg az a sok tragikus bonyodalom, amely végül halálba kergette őket, hanem egymáséi lesznek, férj, feleség és egyszer történik valami Juliával... mit gondolsz, Romeo mit tett volna?

— Megöli.

— Látod, ez mindenesetre erősebb bizonyítéka a szerelemnek az undornál és az elhagyásnál.

— De hát ez irodalom.

— Mért? Az életben is voltak híres szerelmesek. Van egy könyvem, anyámé volt, ő köttette lila és fekete bársonyba, ez a címe: »Híres szerelmesek.« Nem láttad még nálam? Kezdődik a könyv Habsburg Ferdinanddal és Welser Philippinenel, végződik Musset és George Sand szerelmével, közben vannak Poitiers Diana, Stuart Mária, Lecouvreur Adrienne, aztán Nagy Frigyes és Campanini Barbarina meg Voltaire és Du Chatelet márkiné... aztán Essex gróf és Erzsébet királyné, Napoleon és Walewska, Du Barry grófnő és Brissac herceg, Enghien herceg és Rohan hercegnő, Ágost herceg és Recamier... nagyon szép szerelmek... nagyon szép könyv!... Nagyon szép, — ismételte eltűnődve és kissé borongósan sóhajtva. — Nem olvastad még? Kölcsön adom, ha akarod... bár nem szívesen kölcsönzők könyvet, tudod.

Sándorra nézett s a könyvről pohár, a pohárról Lilla... Sándor szerelmi élete jutott eszébe... én sem szeretem, ha valaki hozzám a kedves könyveimhez... ha már elvitte, inkább tartsa meg... furcsa... aztán hirtelen arra gondolt, hogy ez a Sándor nyugodtnak, fölényesnek látszik, de tulajdonképpen mégis szomorú... van valami árvaság az arcában... elhagyott, szomorú fiú... még nem volt »igazán szerelmes«, üres az élete, meg kellene vigasztalni, simogatni, biztatni kellene... rendetlen az élete... de mért segítsek rajta én... nem vagyok az anyja... az anyja? Az anyjának kellene segíteni?

A férfi szája ólmosan elnehezült. — Te már voltál »igazán szerelmes?

Ágnes elkomorodott. — Voltam... azt hiszem... illetve...

— No, mondd csak. Őszintén.

— Majdnem voltam, de... amikor elkezdődhetett volna, akkor abbamaradt. Tudod.

— A tiszt?

Ágnes bólintott, majd megrázta fejét, mintha egy könnyet akarna elhessegetni a szeméből.

— Te — s megszorította a leány izmos, vékony karját — nem furcsa, hogy mi még sosem beszéltünk egymással szerelemről? Olyan komolyan?

— Mi? — s hangosan nevetett.

— Mért nevensz? — s megint elsápadt.

— Gyere be, öreg fiú, csöngetnek.

8.

Sándor sértődötten vállatvont, a leány után nézett, aztán rosszkedvűen ő is megindult. Az a bizonytalan érzés, amely tegnap este a verekedés, majd az éjszakai látogatás után kínozza, most ismét megrohanta és fojtogatta. Furcsa karácsony! Békés, vidám ünnepnapokra készült, családi kötelezettségek gyors teljesítésére, kényelmes és élvezetes órákra Lillával, esetleg egy-két kisebb kirándulásra, egy lumpolásra is, ha sikerül összetoborozni a barátait... és most tessék!... egészen más ügyekkel foglalkozik... visszás, zavaros ügyekkel... s ami a legbántóbb, folyton úgy érzi magát, mintha szégyenkeznék. Szégyelli azt a buta jeletet a sötét folyosón Lilla ajtaja előtt. Mért nem ment el? Miért verekedett? Aztán minek rohant fel Ágnesékhez? Minek tárta fel az életét, mi közük hozzá? Levetközött, meztelenül mutogatta magát... jól sejtette, Kálmán most elítéli. Hogy' lehetne ezt az egész ügyet meg nem történtté tenni, elfeledtetni és elfeledni... hogy ez a Lilla minek csinálta ezt a hülyeséget? ! És most itt ül ezzel az okos, hűvös Ágnessel... szép és kedves, olyan, mint egy rózsaszínű szekfű... de szereti-e a szekfűt?... furcsa!... az édes kis virágokat kedveli, a meleg árvácskát meg az illatos ibolyát, vagy a nagy, díszes virágokat, a rózsát meg a fürtös, mélyszagú orgonát... de a szekfűt?... kissé kemény és hűvös... van benne valami megközelíthetetlen... védi valami hűvös kéreg... az illatát is nehezen érezni, szinte keresni kell... s most ez a szekfű kineveti és kényesen elsétál tőle, mert egy kacérkodó szót ejtett a szerelemről. Mért nevet rajta? Az egyik megcsalja, a másik kineveti. Kómikus vagyok. És miért bosszankodom? Érezte, hogy a homloka és a tenyere megpárásodik; bosszúsan figyelte, hogy az idegessége percről percre nő, mélyül; lecsalja magát az ülésbe Ágnes mellé és az előadásra kényszerítette figyelmét. Egyedül vagyok itt; fázom. Milyen jó volna most Lillánál... jó meleg az ágya... hogy' szerettem azt a sötét kis

szobát, síma bőrét, sok csacsogó beszédét... összerezzent; a tenyerében érezte Lilla combját; zavartan, rémülten pillantott Ágnesre, nem találja-e ki a gondolatait? Mégis csak disznóság, szidta magát, itt ülsz egy ilyen finom, tiszta lánnyal és az elhagyott szeretődön, trágár jeleneteken jár az eszed. Bocsánat, Ágnes, bocsánat, Ági! De ha jó barátom vagy, mért nem értesz, mért nem vigasztalsz meg? Szekfű... Mindig csak ez a fölény, okosság, hüvösség... mért nem símogatsz meg? Válla a leány vállához dült; egy perc mulva Ágnes elhúzódott, áttelepedett a szék másik felére és mosolygott a konferanszié tréfáján. Ugyan minek megyünk most a Rigolettóhoz? — tépelődött elkeseredetten Sándor. Egyáltalán minek ülök itt? Ezt az egész színházi kirándulást is zavaromban találtam ki. Nevetséges. Gombház, ha leszakad, lesz más. Egyszer Lembergben, a háborúban... pedig igazán tetszett nekem az a Krisztina, a kedvemre való lány volt és Krisztina is jól érezte magát velem... mégis, egy este, mikor Hauptman Reznicek meglátta... nem azért engedtem át, mert feljebbvalóm volt és háború, de mert olyan barátságosan, olyan gemütlich és kameradschaftlich kérte... és Krisztinka csak nézett rám azzal a nagy kék szemével, feketehajú, kékszemű zsidó lány, de szép volt!... és hogy' bámult rám, milyen ködös lett a szeme... úgy belehasított a szívembe a tekintete, az a szótlan, hosszú, csodálkozó... és úgy lassan lehunyódott a szeme, mint mikor a kirakatra lassan lehúzzák a redőnyt, vége a boltnak, jön a sötétség... de hát nem azon az éjszakán találtam-e meg a hatalmas Rózát, az óriás és kacagó Rózát... és milyen boldog voltam vele... na? Gombház. Lillát egy másik Lillával kellett volna gyógyítani... ma este egy új lány mellett már el is feledhetném a régit... ehelyett itt ülök Ágnessel, aki elhúzódik... miért?... ezelőtt úgy rám támaszkodott, mikor így egymásmellé kerülünk, mintha nem is volnék férfi... most még hüvösebb és illedemesebb, miért?... Lilla miatt? Minek menjek most a Rigolettóhoz?

— Nem akarsz enni valamit? — kérdezte Ágnes a ruhatárban.

Egy cukrászdában meguzsonnáztak, majd sietve vonultak az Operaházba. Az előcsarnokban azt hallották, hogy majdnem elmaradt az előadás; egy fekete táblán azt olvasták, hogy az egyik főszereplő, Rózsa Lajos, akinek a bohócot kellett volna énekelni, betegsége miatt lemondott. A hideg előcsarnokban, kabátban, kalapban, itt súgva, ott hangosan, kisebb-nagyobb csoportok tárgyalták a színházi eseményt; egyesek azt mondták, hogy politikai betegségről van szó, bizonyos körök nem szívesen látják a színpadon a lemondott művészt. Ki lesz a bohóc? Úgy

hírlik, hogy a Városi Színházból sikerült egyet áthozni. Kalapjukat az ismerős ruhatárosnőnél hagyták s kabátban vonultak be a hideg, majdnem fűtetlen földszintre, az ötödik sorba és barátságosan üdvözölték ismerőseiket. A páholyokban sok külföldi tisztet láttak, amerikai, angol, olasz, francia egyenruhákat, érdemrendeket, polgári személyiségeket és hölgyeket is és találgatták, melyik lehet Bandholtz amerikai, Gorthon angol, Mombelli olasz, Graziani francia tábornok, melyik Troubridge és Fatou admirális, akiknek nevét a budapesti entente-missziók vezetői közül ismerték, vagy a civilurak közül melyik lehet Mr. Stead, akiről Grimm L. László tegnap, a vacsoránál mesélte, hogy a Commandement du Danube vezérkari főnöke, de leszerelt s emiatt jár most civilben. A zenekarban már zszibongtak, zizegtek, zümmögtek a hangszerek, a zenekedvelő és zeneértő Sándor, aki egyébként partitúrával szokott megjelenni az operaházi előadásokon és filharmóniai hangversenyeken, már idegesen dúdolta a Rigoletto egy-egy híres dallamát, a telődő-nézőtéren egyszerre sisteregve, habozva forrt fel a beszélgetés zaja, de mind a ketten, Ágnes is, Sándor is egyre szórakozottabban és magukba süppedve egyre távolabbról figyelték a körülöttük kavargó világot, egyre zavartabban hallgattak a bensejükben neszező nyugtalanságra. Úgy ülünk itt, mintha férj és feleség, vagy legalább menyasszony és vőlegény volnánk, gondolta Ágnes s idegenkedve hessegette el magától gyerekkori barátnőjének és pártfogoltjának kíváncsi, mosolygó tekintetét . . . Konrád Márta, a fényképésznő, úgy nézett át rájuk a baloldal szélső székéből, mintha azt mondta volna: hát mi az, Ági, mégis a Sanyi? gratulálok! és nekem egy szót sem szóltál, még azt sem mondtad, hogy ma idejövök, pedig én jelentettem neked, hogy jegyet kaptam a kegyelmes asszonytól . . . ejnye, ejnye. És mit gondolhat otthon az apám? Mi van tulajdonképpen vele, mi az oka a nyugtalanságának, határozatlanságának, mi a betegsége? És ez a Sanyi . . . csak azért rohanunk egyik színházból a másikba, azért tölti velem az idejét, mert tegnap éjjel . . . egyébként Lillával szórakozna. Valóban, mi lesz velem? Hol van az én életem, mikor dől már el az én sorsom? Folyton haladékot adok magamnak, most az anyámat gyászolom, most az apámmal vagyok elfoglalva, most Mártának kell megszervezni egy kiállítását, aztán Pistát kell csillapítanom, Sanyit kell vigasztalnom . . . hát én, én mikor kerülök sorra? Itt van ez a sok szép nő, ez mind tartozik valahová, mindnek van férje, szerelme, gyereke, mindnek megvan az élete . . . az enyémet hol keressem? Hol szeretnek engem? Milyen különös kérdés! . . . Nem fontosabb-e, hogy én kit szeretek? Én . . . hát Istenem, én mindenkit szeretek. Szeretem

a halottaimat, szeretem az anyámat és a főhadnagyomat, szeretem az apámat, szeretem Pistát, mert olyan szomorú és vad, szeretem Mártát, mert olyan eredeti és rám szorul, szeretem Sanyit, mert a barátom, szeretem a rokonainkat, barátainkat, ismerőseinket, mindenkit szeretek, de különösebben senkit sem, egyiket sem jobban a másiknál. De jól van-e ez így? Most már api is azt mondja, hogy változtatnom kell az életemen, de hogyan változtassak? Különös helyzet ez... s milyen furcsa szorongást érzek egyszerre, mintha elháríthatatlan veszély fenyegetne... itt ülök, ülök, várok egy helyben, azt várom, hogy jöjjön valaki, aki nagyon akarjon... mi ez? Gáspár Zsigát várom vissza, a szenvedélyét, az akaratát, az erőszakosságát... ostobaság, hiszen halott... vagy egy új Gáspárt várok... minek? hiszen itt van Pista, az olyan szenvedélyes és szomorú, mint Zsiga volt, de erre meg api azt mondja, hogy lehetetlen, nincs pénze, állása, jövedelme... hát mit akarok? Azt akarom, hogy akarjon valaki? Mért nem akarok én?

Az előadást egyébként egy kis nézőtéri esemény tarkította. Az első felvonás közepétől a földszint és a páholyok közönségének nagyobbik része nem annyira Verdi zenéjére és Rigoletto drámájára figyelt, mint inkább egy földszinti páholyra, melyben egy hölgy és egy úr jelent meg. A szemek és látcsövek a hölgyre és ruhájára szegeződtek, a hölgyre, akiből az emberek felfogása szerint sok, a ruhára, amelyből nagyon kevés volt látható. Egy úr Ágnes háta mögött ingerülten jegyezte meg, hogy meg lehet számolni »a művésznő bordáit«, egy kövér hölgy azt válaszolta, hogy: »el kell ismerni, a bőre nagyon szép fehér«. A szünetben »a művésznő« elhagyta a páholyt; a közönség felsietett az emeleti cukrászdába, mintha megérezték volna, hogy a feltűnést keltő hölgy udvarlója kíséretében oda vonult. Lábujjhegyen ágaskodtak az emberek, nyujtogatták a nyakukat, hogy láthassanak valamit az új békeidőknek e nyugtalanítóan felszabadult jelenségéből. Paradicsommadara, hermelinboája, derékban kezdődő és térdben végződő ruhája győzelmesen állta a kíváncsiság ostromát. — Ki ez a nő? — kérdezte Ágnes. Sándor mosolyogva mondta meg a »művésznő« és kísérőjének, egy külföldi úrnak a nevét. — Erről beszélt tegnap Laci bácsi? — Nem, ez másik. — Hát te mindenkit ismersz? — Mindenkit nem, de... — s mosolygott, mint aki sejteti, hogy többet tud annál, amit mond. — Tudod, most egy más világ kezdődik. Eddig ezek nagyon kedves és barátságos nők voltak. Most is barátságosak, csak ezek a külföldi urak agyontömik őket pénzzel és olyan nagy hódolattal, amire mi itthoniak talán nem is vagyunk képesek. Ennek a sovány, alacsony, filigrán szépségnek ez az előkelő pali autót

hozott és olyan ruhákkal, kalapokkal, ékszerekkel árasztja el, hogy mellettünk álmodni sem tudtak efféle bőkezű imádatról. Csak a napi virágajándékai vagyona kerülnek. Minden este egy bárban vacsoráznak. A nő egy nagy karosszékekben ül, balján ez az úr. A férfi alig veszi le róla a szemét. Látod, azt mondják, ez ma az igazi szerelem...

Ágnes abbahagyta ezt a témát. Arra gondolt, hogy talán Sándor is egyike lehetett azoknak a régi lovagoknak, akiket ez a külföldi hatalom elűzött »a filigrán szépség« közeléből. Ha nem omlik össze háborúban és forradalmakban az ország, akkor Sándor talán a kis paradicsommadaras meztelennel ülne itt s nem vele... neki csak elmesélné később ezt a kalandot is egy unalmas családi vacsorán, vagy egy népes kiránduláson; mégis csak igaza lehet apinak, amikor fogcsikorgatva beszél erről az új világról...

9.

Az Operaházból gyalog indultak Budára. Azt mondták, hogy jó a levegő és kissé »kiszellőzik magukat«. Sándor a Rigolettót dúdolta, az előadást bírálta, az olasz és német zenét magyarázta. Az Andrássy út sarkán, mikor a Vilmos császár úton akartak átmenni, Sándor Ágnesbe karolt; az út túlsó felén Ágnes elvonta a karját. Sándor nevetve és elvörösödve hajolt a leány arcába, Ágnes megkérdezte, miért nevet. — Nem mehetek veled karonfogva? — érdeklődött kissé rekedt hangon Sándor. — Miért menjünk karonfogva? — kérdezte Ágnes. — Karonfogva járnak a házastársak, a szerelmesek, vagy ha támogatni kell valakit. — Mondjuk, azért, — felelte Sándor — mert nekem jól esik. — Ágnes elgondolkodva nevetett. — Látod, ez is szempont, de erre nem gondoltam, — s elkomorodott.

Sándor kíváncsian figyelte a leány hangulatát. Mire gondolhat most? Szorongást, szemrehányást érzett, megint szégyenkezett valamiért, de — elfáradva és elbizonytalanodva — már maga sem tudta, mi nyugtalanítja.

Ágnes ezekben a percekben bosszúsan fordult el minden barátjától és rokonától. Mindig csak arról van szó, hogy nekik mi esik jól, ők mit akarnak... ezt már megszokták, az életüket így rendezték be. Sanyit megcsalja a szeretője, akkor elő lehet venni Ágnest, van kivel színházba járni. De ha egyszer ő is azt tenné, ami neki esik jól? Ha lehúyná egyszer a szemét, amikor Pista ostromolja gyakran már kínzó vágyaival és megengedné, hogy... mit? De vajjon jól esnék-e a csókja, jobban

érezné-e akkor magát? Tegnap este például, mielőtt elindultak... eh, emlékezni is rossz rá.

— Te, Ági, — s hirtelen belékarolt és magához húzta — mit szólnál, ha udvarolnék neked?

Ágnes karja megrezzent, de Sándor keményen visszaszorította; a bundán át is megérezte a férfi izmainak feszülését. A leány lehajtottta a fejét.

— Nem felelsz?

— Gyakran figyelmeztettek már, — mondta csöndesen Ágnes — hogy nagyon jó fiú vagy, de néha közönséges.

— Ezt az udvarlásról mondd most?

— Gondolkodj, fiam.

— Nézd, nem szeretek mindig gondolkodni... főképp nem akkor, ha udvarlásról vagy szerelemről van szó... magyarázd meg.

Ágnes nevetett. — Ha szerelmes vagy, akkor nincs szükséged a fejedre?

— Hát ha tudni akarod, nincs. Ezért vagyok közönséges?

— Nem, fiam... nemcsak ezért... De gondolj arra, hogy te tegnap még egy kis macskának udvaroltál.

Sándor kirántotta a karját. — Hogy' hasonlíthatod össze magadat velem? Nem szégyelled magad?

— Dehogynem. Miattad. De hagyjuk, nem akarlak bántani. Mért megyünk a Lánchíd felé? Kerülünk.

— Gyere csak és bánts.

Ágnes megállt és szigorúan nézett Sándor gyerekesen megmerevedő arcába. — Nézd, Sanyi, olyan jól megvoltunk eddig, anélkül, hogy komolyan beszélgettünk volna egymással... illetve egymásról. Jóban voltunk, mert nem akartunk egymástól semmit. Te elmondtál magadról mindent, én annyit, amennyit szükségesnek tartottam. Azt hiszem, nem panaszkodhatol, nyugodtan rám bízhattad a titkaidat, sosem követtem el indiszkréciót. De az már mégsem járja, hogy mert egyszerre nő nélkül maradtál... és ünnep is van... ráérsz... jobb híján felfedezed a barátodban a nőt? Ez nem szép. Ez közönséges. És nem tudom, mivel érdemeltem meg.

Sándor lassan megindult. — Tréfáltam.

— Rossz tréfa.

Néhány lépést szótlánul haladtak a sötét Duna felé; a híd közelében Sándor alig hallható, szokatlanul elmélyült hangon ezt mormolta: — És ha nem tréfáltam?

A leány szeme, szája megrebbent; helytelenítés, bosszankodás, szomorúság tépdeste az arcát; nem felelt.

— Sajátságos dolog, kérlek, ez a mi barátságunk... furcsa

vicc... Sosem felejttem el az első találkozásunkat... fiatal lány voltál, tizenhét, tizennyolc éves, amikor először láttalak... apád a házunkat építette és magával hozott, ott ácsorogtál az állványok alatt... én az anyámat kísértem oda... nyár volt, nagy hajad volt, fehér blúzt, kék szoknyát viseltél, nagy virágcsokrot tartottál a kezedben... én akkor már érett férfi voltam... látod, akkor is volt barátnőm... állandó barátnőm is volt és viszonyom is... emlékszel a fekete Lisznyainéra, később elmondtam neked... és te akkor nagyon tetszettél... de ez nagyon furcsa dolog, kérlek... néha úgy érzi az ember, hogy az első hangban, amit megütnek a zongorán, benne van az egész melódia... te rögtön olyan hüvös, okos, fölényes, tárgyilagos voltál, rögtön, az első percben... én egészen másképp közeledtem hozzád, néztelek, hosszan figyeltelek ott az állványok közt, határozottan tetszettél, valami különös érdeklődést éreztem, talán vonzalmat is... és akkor bemutatkoztam és a kézfogás is olyan jó volt, olyan jól feküdt a kezed, csontos, hosszú, fiatal kezed a kezemben... és a fehér blúz olyan jól feszült rajtad és a nyakad olyan jól izmosan kinyúlt... lehet, hogy ez az érdeklődés zavarttá tett, mert te rám nyitottad a szemedet, olyan szürke és világos volt, mint egy tó... és kíváncsian és alaposan megnéztél s mielőtt én kezdhettem volna beszélni, te már kérdéseket intéztél hozzám, hány éves vagyok, mi a foglalkozásom... orvos? fogász?... és valami pokoli nyugalommal lehúztad a kesztyűdet, ujjadat a szádba dugtad, lehúztad az ajkadat és megmutattad a fogadat, mert hogy az fáj. Aztán tudományos társalgást folytattál velem, megfogtál egy szakembert és száz kérdésed volt a pulpáról, a zománchról, a dentinről, a tömésről. Emlékszel? És érted? Valahogyan mindig te irányítottad az ismeretségünket, a barátságunkat... te intonáltál... te ütötted meg az első hangot és ebből mindig olyan melódia fakadt, amelyet te akartál... nem mondhatom azt, hogy ez az én melódiám volt... inkább csak alkalmazkodtam hozzád és látod... most úgy látom... hogyha rajtam múlt volna, csak rajtam...

A Lánchíd közepén jártak; a híd egyik beszögellésénél Sándor hátrapillantott, senkit sem vett észre, hirtelen átkarolta Ágnes és megcsókolta. A száját akarta elérni, de a leány elrántotta az arcát, a csók lecsúszott Ágnes meleg nyakába. Ebben a pillanatban egy pofon csattant el a férfi arcán.

— Ági! — kiáltott fel Sándor. — Mért ütöttél meg?

— Mert megcsókoltál, — felelte tárgyilagosan Ágnes. — És ha nem viselkedel rendesen, rögtön itthagylak, ha pedig erőszakoskodol, segítségért kiáltok.

— Megörültél?

— Hadd abba ezt az ízléstelenséget. És menjünk haza.

A leány hosszú léptekkel előre sietett, a férfi nyugtalanul utána nézett, majd követte és csatlakozott hozzá. Ettől a lánytól kitelik, gondolta, hogy itt hagy az uccán és kocsiba ül, otthon mindent elmond az apjának, mind a ketten megharagszanak, most elkezdődik a félreértéseknek egy új sorozata... tegnap este óta egyik bonyodalomból a másikba zuhan... most mért csókoltá meg? Teljesen megörültem, nem tudom már, mit teszek.

— Te Ági, hiszen én már ezelőtt is megcsókoltalak... néha... — szólalt meg s könnyű nevetésbe rejtegette az izgalmát.

Nem jó, amit mondok, kínlódott, a hangom is hamis... mást érzek, másképp kellene beszélnem...

— Az más volt,— felelte egyszerűen Ágnes, annak az embernek nyugalmával, aki jól elintézte a dolgát.

— Mért más? Nem értelek. És honnét volna annyi tapasztalatod, hogy különbséget tudnál tenni csók és csók között? Nem értelek. Hát az csak nem kétséges, hogy jóbarátok vagyunk? Te is megcsókoltál már engem. Mikor hazajöttem a harctérről, megcsókoltál. És amikor apád jött meg, úgy örültél, hogy a nyakamba borultál és háromszor is megcsókoltál. Látod, emlékszem. Amikor szegény anyád meghalt és vigasztaltalak, egyszer még a kezemet is megcsókoltad.

— Az más. Az más.

— Más?! Honnét tudod? Mondd... mondd meg őszintén... ugye lány vagy?

— Semmi közöd hozzá! — kiáltott Ágnes és idegesen dobantott.

— De mért vagy ilyen indulatos ma, Ági? Úgy viselkedel, mintha ma találkoztunk volna először és mintha még sohasem beszélgettünk volna ilyen kérdésekről. Neked én majdnem minden ügyemet elmondtam és te is sok mindent... de most úgy ütöttél pofon, olyan erősen és olyan nyugalommal, hogy ez szinte nem is egy lánynak az ütése volt, hanem inkább egy asszonyé, aki tudja már, miről van szó, tehát védekezni is tud. Mondd, nincs valakid? Vagy az a Gáspár Zsigmond, ott, akkor, a lakásán... mondd, úgy történt minden, ahogy elmondtad? Mondd. Mondd!

S mert nem kapott választ, megfogta a leány csuklóját, megállásra kényszerítette s mert Ágnes lehajtotta a fejét, a jobb kezét, ökölbe hajtva, az álla alá tette és gyöngéden felemelte a fejét. Megdöbrent. Patakozott a könny Ágnes szeméből, szép, tiszta szürke szeme szinte elmerült ebben a hirtelen támadt

könnytengerben, amelyből két forró vízesés csurgott az arcára, ömlött a nyakára, kabátjára.

— Mi bajod? Mi történt? — kiáltott fel kétségbeesetten Sándor.

Ágnes szemhéja hevesen repdesett; megvörösödött szeme végül kissé kinyílt; szomorú, tétova pillantást vetett a férjira, majd lassan lezárult.

— Bántottalak? Isten bizony, nem tudok róla... nem akartalak bántani, bocsáss meg... csak egyszer láttalak így sírni, mikor szegény anyád... ez borzasztó... mit tegyek? Ági, szívem, egyetlenem, szólj... valami bajod van, bántott valaki? vagy én?... hát mi történt? Úgy szeretnék segíteni, csak ne sírj... mit tegyek?... vessem le a kabátom, dobjam a Dunába, ugorjak utána? Ha dalolok, nevensz? Mondd, mit tegyek? Borzasztó, hogy sírsz... látod, most egészen más vagy... de inkább légy fölényes. okos... és rossz hozzám... olyan fiús, sőt férfias... nesze, itt az arcom, üss megint pofon... csak ne sírj, mert én is sírok mingyárt... és látod, most olyan szép vagy, sírsz, de nagyon szép vagy, jól áll neked, olyan vagy most, mint egy igazi nő és úgy szeretnék a karomba zárni és megcsókolni, de tudom már, hogy nem szabad... nem szabad... nem is tudom, miért... de miért sírsz és mit tegyek? Énekeljek? Elénekelem a Rigolettót!

Száttárta karját a Gellérthegy alatt, utánozta a híres énekeseket, hangosan énekelt.

Ágnes elmosolyodott.

— Ne énekelj, Sanyi.

— Hát mit tegyek?

— Semmit. Csak olyan... olyan ideges lettem.

— De mért, szívem?

— Nem tudom, kérlek.

— Nem tudod? Hát ez nagyszerű! Veled is előfordul, hogy egyszerre ideges leszel és nem tudod, miért, de semmi sincs rendben? Remek!

— Örülsz neki?

— Persze!

— Hát csak örülj, Sanyi.

— Nem mehetnék fel hozzád?

— Nem, szívem, most nem. Kapsz otthon vacsorát?

— Ne törődj velem.

— Kapsz? Akkor jó. Eriggy haza, vacsorázz meg és... és maradj otthon. Megígéred?

— Mit? hogy eszem?

— Azt is, meg azt is, hogy ma már nem megy el hazulról.

— Kérlek . . . ha akarod . . . megígérem.

Ágnes a kezét nyújtotta, kezetfogtak. Egy uccai lámpa tövében Ágnes elővette a tükrét, megtörölte az arcát, megszártotta a szemhéjait, friss rizsport dörzsölt az arcára és a kisujjával kissé megfestette az ajkát. Az eperpiros szín jól áll a szőke-ségélez. gondolta Sándor; Lilla szája kékesvörös . . . ez szebb. — Apának ne mondd el. — sóhajtotta Ágnes s már mosolygott. A Demeter-ház előtt egy-két másodpercig zavartan álltak. Sándor meg akarta csókolni a leány kezét, de Ágnes keményen szorította és lefelé húzta a kezét. Sándor azon tűnődött, hogy ha most csókolná meg, akkor is megbüntetné-e? De ebben a pillanatban Ágnes kivonta a kezét és váratlanul megsimogatta az arcát. Ez először történt életükben, de ez a mozdulat megint fölényes, baráti, talán egy kissé anyáskodó is volt.

Már ki is nyitotta a kis kaput és besietett.

Fent az emeleten világos volt két ablak. Az egyikben egy magas, sovány férfi látszott. Sándor szórakozottan felköszönt; a férfi ekkor eltűnt.

Mi az, haragszik az öreg?

10.

Rudnay Sándor hazafelé indult, de fele úton meglassította lépteit és szórakozottan tépelődött. Mi ütött ebbe az Ágiba? Mért sírt? Melyik szavam sebezte meg annyira, hogy sírva fakadt? A csók izgatta fel? Vagy a régi gyerekkori emlékek . . . vagy az, hogy megmondtam róla a véleményemet . . . valóban ő az oka, hogy ilyen se hideg, se meleg barátság van köztünk . . . de talán ő más kapcsolatra vágyódott . . . csak nem szerelmes belém . . . lehetséges volna? Vagy akkor tört el a mécses, mikor azt kérdeztem, hogy lány-e? Szokatlan kérdés, ez bizonyos, de nem túlságosan kínos mi közöttünk, akik ennél sokkal kényesebb ügyeket is nyugodtan, barátságosan, férfiasan meg szoktunk tárgyalni, így például néha még anyám és Laci bácsi életét is . . . hát ha én zavartalanul tudtam vele beszélni anyámról és Laci bácsiról, ő sem sértődhetik meg, ha a lányságáról érdeklődöm. No de vajjon lány-e? Nem azért sírta-e el magát, mert eszébe jutott egy régi kaland és most kezdi sajnálni, hogy elvesztette . . . no de mért siratná? énmiattam? Ejnye, megint csak oda lyukadunk ki, hogy szeret.

Ágnes szerelmes belém.

No, de ez lehetetlen.

Jó vicc.

Ha szerelmes volna, ez megmondaná. Te, Sanyi, beléd-szerettem, mit szólsz hozzá, beszéljük meg, mit tegyünk. Ez ilyen gyerek.

Másodszor, ha szerelmes volna, mégsem tűrte volna az életemet. Ma is valósággal Lilla pártjára állt és szinte küldött vissza hozzá. Lökdösött, erigy, erigy. Szinte minden ügyembe beavattam, érdeklődött nálam a helyzetekről, fordulatokról, számon tartotta a kalandjaimat... mit szenvedhetett! Valahol elárulta volna magát.

Harmadszor, nyilvánvaló, hogy mást szeret. A legnagyobb élménye ez a Gáspár Zsiga volt. Nem kétséges, Zsigát szerette, a halála után még erősebben, mint életében. Furcsa lány ez, nem mindennapi jelenség. Okos, zárkózott, bizalmatlan. Ez nem hitt Zsigának, nem tudta elhinni, hogy annyira szereti, meg is hal érte... aztán puff, ledurrantotta magát a hülye... hülye?... persze hogy az... hát hogy' lehet meghalni egy nőért? Egy nőért meghalni, jó vicc.

Jó vicc?

Megállt, fanyalogva cigarettára gyújtott, nézegette, fujta a parazsat.

Tulajdonképpen... hát meghalni, várjunk csak, az egy kicsit sok, de élni valakivel, valakiért... nézzük csak... nagyon szeretni valakit, boldognak lenni vele... valakihez egészen odatartozni, feltétlenül, zavartalanul, egy életen át... no, no! álljunk csak meg, úgy, mint a mama a Laci bácsival?... Hát ez fájdalmasan és szégyenletesen nem szép, de erről csönd, ezt már elintéztük, a mama az a mama, nem bíráljuk és tűrjük, tűrjük, ameddig csak lehet... lehet? kell, kell, ezt tűrni kell, mintha semmit sem tudnánk, semmit sem látnánk, vegyünk példát a papától... á, hagyjuk ezt, lehetetlen, hogy apám sejt valamit, olyan naiv, jóhiszemű, fogalma sincs róla... vagy mégis?... de akkor hogyan, hogyan éltek ezek?... hihetetlen, borzasztó...

No de ostoba dolog!

Most kezdem el majd törni a fejemet ezeken a kínos ügyeken? Jó vicc. Mi a fenének ígértem meg, hogy otthon maradok? Pardon, álljunk csak meg egy szóra, azt is megígértem, hogy egyenesen hazamegyek? Szép elegánsan be kellene állítani a mulatóba, leülni az asztalhoz, a vödörben odacsúsztatnak egy szalvétás flaskót... úgy érkeznek ezek a pezsgős üvegek, mintha fájna a torkuk, priznicben... a lánynak inteni, ülj ide, nem történt

semmi... mi is történhetett?... kis ringyó, akiről mi újat tudtam meg? Semmit. Amikor velem van, nincs mással s tiszta lány. tegnap kétszer is fürdött. Aztán a hónom alá kapom, hazaviszem, belököm az ágyba és hozzábújok. Egy szót se arról, ami történt. De úgy megcsókolom, úgy megpogogtatom a csontjait, hogy a lábára állni sem tud holnap.

Na nem ez a legjobb?

Minek ez a sok szentimentalizmus?

Jó vicc, azért úsztam meg a háborút, azért turkállok egész nap több tucát szájban, hogy esténként, mikor egy kis szórakozásra vágyódom vagy éppen karácsonykor, mikor jól ki akarom lumpolni magamat, titokzatos sírásokon és fölösleges lelki-problémákon töprengjek. Menjek most haza és találkozzam tán Laci bácsival... kitelik tőle. még mindig ott ül a mamával, aki trónol nagy szerelmének sárguló birodalmában. És figyeljek rájuk és játszam ezt a fiúi komédiát. közben pedig álméldokjam Ágin, hogy mért sírt és vajjon szüz-e még? Röhögni való vicc. Dehát...

No dehát jól van-e ez így?

Mert hát... ejnye ez az Ági! Hogy mért jutott eszembe az a régi jelenet ott az állványok alatt? Kék szoknya, fehér blúz, búzavirág, törökszekfű, árvácska... szép csokor volt, szép volt a nyaka és kis, lányos melle, ahogy szemtelenül, kíváncsian és kiliívón feszegette fehér blúzáat... de nem ez. nemcsak ez! hanem az illata... nem, nemcsak a szaga és nemcsak az alakja és nemcsak az, hogy szép és kívánatos... fene egye meg, maradt itt valami íz a szájamban, miféle íz? Az ember, mondjuk, fácánra vágyódik s rosszul hallott szavakból arra készül, hogy fácánt kap ebédre, aztán borjúsültet hoznak be... az is jó, de az ember gyomra fácánra szervezkedett és hiába lakott jól, az ínyében, gyomrában ott kísértének a fácánra gyülekezett nedvek, vágyak... el nem csókolt csókok bujkálnak bennem, el nem mondott szavak égetnek, elnyomott vágyak sóhajtoznak... de nem, nem is ezek a csókok, hanem... várjunk csak, vannak reggelek, mikor olyan váratlanul szép, tiszta minden, még semmit sem tett az ember, nem dolgozott, nem rontott el semmit, egy szót sem szolt s azt érzi, hogy ma, ma végül minden másképp történhetik, szebb, egyszerűbb, tisztább lehet... ez az! megvan! tisztább!

Tisztább!

Nem, nem, mondjuk csak így: tiszta.

Tiszta! Ez az.

Nem olyan, mint az életem otthon.

Nem olyan, mint az életem a kis macskákkal és a nagyságos és méltóságos asszonyokkal.

Nem olyan, mint az életem... mint az életem általában, mint amilyen az élet ma általában.

Hanem: tiszta.

Tiszta, mint az a bizonyos reggel. Mint napos, júniusi reggelen a friss, szagos kert, melyben még nem járt ember. Mint kora nyáron az ég, melyet nem tarkít, szagat felhő. Mint egy boldog melódia, mely szabadon szárnyal fel a zenekarból. Mint... mint Ágnes.

Ágnes tiszta?

Furcsa, majdnem hihetetlen a mai világban s már nem gyerek, mégis van valami virágszerűen kényes és tiszta benne. Nem is mindig gondosan fésült feje, az a hűvös, harmatos szőkeség, a selyemgubónak az az ingerlő símasága, a szőke búzának az a friss aranylása, nem is mindig tiszta és rendes arca, ruhája, hanem egész lénye kelti ezt a benyomást. A tekintete, az a szürke, mély szeme, a bőre, gondolkodó, mégis harmonikus homloka, egyenes, szabályos, hegyes orra, a szája, a foga... az, hogy nincs rajta semmi rendkívüli?... Szekfű. Tearózsa... bimbó?

Na hát. Jó volna most vele karonfogva sétálni, hazamenni. A lépteiket összehangolnák és talán nem is beszélgetnének, csak mennének hazafelé. Semmi szenzáció, semmi izgalom, de jó, nyugodt béke, rend, tisztaság... boldogság? Az ilyen házasság, az a boldogság?

Hát most mit tegyek? Füttyüljek az egészre és rohanjak be a piszok kis Lillához vagy menjek haza, mert megígértem Áginak?... Csodálkozott egy egyre határozottabb sejtelmén: ha Lillával töltené el ezt az éjszakát, Ági megint sírna. És ez kellemetlen volna. Furcsa, de kellemetlen.

Hát rosszkedvűen, elégedetlenül haza ballagott és sokáig álmatlanul forgolódott.

11.

Ágnes is nehezen aludt el ezen az éjszakán.

Hiába békítette meg több, mint egy órai beszámolóval, kedveskedéssel, nízkelkedéssel apját, hiába rakta rendbe a szobáját, tornászott, imádkozott, hiába tette feje alá a kispárnáját és a tenyerét, nem borította el lázasan égő szemét a vágyva vágyott álom. Egy könnycsepp megint felszívárgott a szeme sarkába. Arcul ütötte Sándort, mert megcsókolta, de a második sértésnél, mikor azt kérdezte, hogy lány-e, nem tudta már meg-

verni, elüzni magától, csak sírt, sírt tehetetlenül. De hogy lehet ezen sírni? Pelsőczy Emmy, volt iskolatársnője, akivel néhány nappal ezelőtt találkozott, már nem lány és nem titkolja; ő maga mesélte el s a fiúk is tudják. A lányok elmondják, ha történik velük valami s nem lehet azt mondani, hogy túlságosan csökkenne ma az értékük; előbb-utóbb azért férjhez mennek, bár rendszerint nem ahhoz, akivel a könnyelműségeiket elkövetik. Könnyelműség? Talán több is, más is ez... én ugyan nem ítélem el soha senkit, de azért mindenkinek éreznie kellett, hogy más vagyok, nem úgy élek, mint a többiek... és ez a Sanyi most mégis úgy beszélt velem, mint a többivel? Egy kalap alá vesz a szeretőivel és a többi lánnyal? Miért? Mert nem törődöm vele, hogyan élnek a barátnőim, vagy mert éppen vele, Sanyival barátkozom? Hiszen Pistáról semmit sem tud...

Most megint átélte azt a tegnapi jelenetet itt Pély Pistával. Kezd már nyugtalanítóvá válni a szerelme, a szenvedélyessége... hiába magyarázza neki, hogy ez így nincs rendben, ennek nincs értelme és hagyja abba ezt a reménytelen ostromot. De miért reménytelen, faggatja a forró szemű fiú. Mért nem szabad szeretnie? Mert ma szegény? Lesz ő gazdag is. Mert mást szeret? Mondja meg s akkor örökre eltűnik. »Örökre« mondja halkan, fojtottan, olyan fenyegetően, hogy Zsiga rémlik fel a multból, pedig Pista nem is ismeri ezt a történetet. S nemcsak ez a fenyegetés... jól is esik, hogy Pista fel-felbukkan és látni akarja és ha egyedül maradnak, leborul előtte és a lábát csókolgatja. Jól esik ez a feltétlen, vad szerelem; szereti a leveleit, eltűnődik a szavain, nézegeti ide csempészett virágait, kis ajándékait... tegnap is, egy kis képet hozott, ő festette, elképzelésből, róla, de nem az egész fejét festette meg, hanem csak a száját, orrát, szemét, a többit elnyeli a szőke haj, az álomszerű köd és a finom halványbarna keret... Karácsonyi ajándéknak hozta, nézegették a képet, átmelegedett a szíve, beszélgettek... egyszerre Pista is karácsonyi ajándékot kért. Hogy megfoghassa a kezét, megcsókolhassa a száját. No de ez borzasztó! Elutasította. És most megint következett a panasz, a könyörgésnek, az imádatnak az az áradata, amely eleinte bosszantja, zaklatja, idegesíti, aztán elbágyasztja, zsibbasztja, végül megrémíti, amikor könyörögni kezd és fulladozva fenyegeti a boldogtalanságával, a fájdalomával... a bizonytalansággal... a halállal. Ekkor reszketni kezd az egész teste, mind a ketten reszketnek, Pista kéklő szeme úgy süt, hogy attól fél, mingyárt elolvad ebben a kínzó tűzben; nem tudja már látni, lehúnyja a szemét s Pista

már tudja, most, ebben a másodpercben rabolhatja el a zsákmányát. Meg is csókolta... s nem érti, nem tudja felfogni, hogy' örülhet férfi egy ilyen csóknak, egy ilyen kiharcolt, kiuzsorázott prédának, ilyen hideglelősen reszkető szájnak, vacogó arcnak, rémüldöző testnek, hiszen mikor magához lúzza és megöleli, éreznie kell, hogy alig piheg már, niingyárt elalél... valóban, ijedten nyúl a hóna alá, egy székbe segíti s térdre borul és bocsánatot kér. Ez volt Pista karácsonyi ajándéka, a tegnapi csók, ma pedig Sanyi fúrta közönséges száját a nyakába.

Ó de hát mért esem ezen kétségbe? Azért nyugtalankodom, mert vannak férfiak, akik megkívánnak, talán szerelmesek is belém? Hát nem az a nők sorsa, hogy szeressenek és csókolják? Felelt: ó, én is azt kívánom, hogy szeressenek, de az, aki megcsókolhat és gyönyörködhetik bennem, más legyen, nem olyan, mint Sándor, sem olyan, mint Pista. Pista makacs és fullasztó szenvedélyessége félelmetes, Sándor élete szennyes, felületes, közönséges. Az egyiknek jó módú cinizmusa az ellenszenves, a másiknak a szegénysége, a szűk világa int tartózkodásra. Egyik sem az igazi, talán még akkor sem, ha a kettőt egy emberré lehetne összegyúrni. Ha volna egy harmadik... egy olyan finom, idősebb úr, amilyen a páholyban ült a meztelen művésznővel... előkelő, kissé öszülő férfi, akinek talán kastélya van Angliában, birtoka egy biztos világban, aki olyan megnyugtatóan tud szólni az emberhez, mint egy okos apa, aki olyan gyöngéden nyújtja át a hermelin boát, mintha a lánya nyakára tenné, aki bő karosszékbe ülteti az embert és »majd' megcszi a szemével«, akinek a csókja nem fenyegető, az érintése nem közönséges és nem elvesztett piszkos kis nőket juttat eszünkbe, aki okos, tanult, érett, tiszta és nyugodt! nyugodt! nyugodt!... harmonikus!... mégis csak el kell már intézni az életemet, tenni kell valamit... apa mindig olyan szomorú, szomorú... jaj, megöl ez a szomorúság!... olyan a szomorúság, mint egy rendetlen szoba... a szomorúság, igen, rendetlenség... rendetlenség, bizonytalanság, zűrzavar és gyengeség... apa is szomorú, Pista is szomorú, tulajdonképpen most már Sanyi is szomorú... jaj, meg kellene ezt szüntetni, ki kellene nyitni az ablakot, friss levegő, napfény kell ide... szép, ápolt kert, virág, jókedvű kutyák, lovak... milyen szép egy olyan angol kastély, a kitért ablakok, a zöld fű, a magas fák, a csaholó kutyák... hogy' jutok el egy ilyen szép, tiszta, nyugodt kastélyba, melyre zavartalanul süt a nap?

Félálomban tehetetlenül hánykolódott. A száját Pista csókolta, a nyakát Sanyi nyaldosta. Miután elaludt, többször nyögött, nyöszörgött.

Kora reggel villámlott, mennydörgött, az ablakokon jégeső kopogott, mintha hirtelen áprilisa fordult volna az idő. Néhány óra hosszat heves eső paskolta a várost.

— Mit szólsz a tavaszhoz? — kérdezte Demeter fanyar mosollyal a lányától. Ezt kérdezte Sándor is délelőtt, mikor heves futásnak indultak a felhők az égen és a Gellérthegy fáit messze sugárzó napfény szárítgatta.

Sándor átment Ágnesékhez; hármásban sétára indultak.

12.

Először Szilveszter éjszakáján kérte meg Rudnay Sándor Demeter Ágnes kezét.

A két család Grimm L. Lászlóval egy budapesti szállodában vacsorázott annál a sarokasztalnál, melyet a bankár előre lefoglalt; vacsora után pedig egy zsúfolt körúti bárban szorongtak, pezsgőztek, táncoltak. A szép Rudnayné is táncolt hol Grimm L. Lászlóval, hol Demeterrel, egyszer még a férjével is; az asztalnál és tánc közben mosolyogva és biztatón simogatta tekintetével Ágnest, különösen éjjél felé, amikor be kellett látnia hogy Pataky Vivian bárónő és anyja a mai meghívást sem fogadták el; nem jelennek meg asztaluknál. Éjjélkor elsötétült a terem; Ányos Laci, aki itt a bárban a közönséget szórakoztatta, elhallgatott; a zenekar itt is és fent a kávéházban is, ahol a Népopera zenekara búcsúztatta az elmúlt évet, tuszt húzott; sivító malacok és szuszogó kéményseprők rolanták meg az asztalokat. Sándor kirántotta az egyik konyhalegény hóna alól a malacot és Ágnes arca elé tartotta: — Húzza meg a fülit! — kiáltotta lelkesülten. Ágnes csodálkozva pillantott a férjira és nem értette harsogó jókedvét; lassan felemelte kezét és megérintette, majd megsimogatta a bárgyú, szelíden mosolygó rózsaszínű kis állat meleg fejét. Grimm L. László felállt, kezébe vette a poharát és kissé meghajolva boldog új esztendő kívánt. »Mindnyájunknak«, mondta. Álltak, koccintottak, ittak. Grimm megcsókolta Rudnaynének arcához nyújtott kezét. Rudnay Ottó az asztal másik feléről, pohárral a kezében, a feleségéhez indult, kissé berántotta a pocakját és csókot cuppantott Rudnayné hirtelen megkövesült arcára. A csók után Rudnayné biccengett, Rudnay pedig elégedetten a helyére vonult. Sándor kezefogott egy hatalmas termetű kéményseprővel és izgatottan kérte Ágnest, húzzon ki egy szálat a seprűjéből. Demeter csüggedten, nyugtalanul figyelte a lányát és ezt az egész báj jelenetet, melyet

érthetetlenül zajosnak és ellenszenvesen tombolóknak tartott. Azt olvasta ma az ujságban, hogy Mardarescu tábornoktól, a román-erdélyi csapatok parancsnokától kell burgonyát kérnünk, mert nincs elég a kínlódó országban. Meg is ígérte a tábornok még Folkusházy Lajos alpolgármesternek, hogy ötezer vagón lisztet és nagyobb mennyiségű burgonyát szállíttat Budapestre; de a tiszántúli szállítmányok egyre késnek; most Folkusházy kérésére egy Böhm nevű alezredes a Tiszántúlra utazott, ahol sikerült érintkezésbe jutnia a román tábornokkal és biztató ígérettel tért vissza. Nincs krumplink... nekünk!... ezek pedig itt isznak és malacok fülét rángatják. Kint a pályaudvarokon kegyetlen vagonokban dideregnek a menekültek, ezek meg itt pezsgőben áztatják a szájukat. Mi lett belőlünk, hova jutotunk... kik vagyunk? Mindenfelé szmóking, friss estélyi ruha a nőkön, napközben pedig csupa kétszer, háromszor kifordított, négyszer átalakított ruhát lát a városban a legderekebb embereken. A győztes országok kereskedői most zúditják ide áruikat a megkopott, kiéhezett polgárságra... s milyen felszabadulással fogadják néha ezeket a küldeményeket! Egy kirakatban ma dél előtt olvasta: »Amerikai galoschni (sárcipő) érkezett!« Egy Réti Marcell nevű Rákóczi úti kereskedő pedig azt hirdeti, hogy: »Olaszországból kék, fekete és színes öltönyök érkeztek!« Megjegyezte az árakat is: gyapjú férfiöltönyök, téli és átmeneti kabátok 750 koronától feljebb. Egy nadrág ára 250 koronánál kezdődik. De hat honnét vesszük majd a pénzt? Járkált a Dohány uccában is, ott ezt a csábító táblát látta: »Majdnem új cipők eladók itt a II. emeleten.« Ki tudja, melyik győztes hatalom vetette le és hagyta itt nekünk. Most minden külföldi, minden idegen, csak a nyomor és a szegény a miénk. De az Andrassy úton egy illatszertárban, ha jól emlékszik. Mezeinek hívják, jó pénzért mindenféle külföldi parfüm kapható. Houbigant, hirdeti, Pinaud, Piver, Lamotte, Atkinson, Croion, Roger-Gallet, Godet, Perrier, Bossard, Schwarzlose... a nők pedig szereznek rá pénzt, de honnét, hogyan... ezekből is itt mind árad a francia illat és izgatón, szemtelenül keveredik a pezsgő, a bor, a konyak szagával. Houbigant a nyomor és szegény fölött. Talán úgy élünk, mint a gyarmatok... nincsenek-e a gyarmatokon jómódú férfiak és semmivel sem törődő nők? Ágnes is úgy fordul-libben ott abban a táncoló, simmiző bolyban, a rőt fényben, erre az undok, rángatózó, néger zenére, mintha fogalma sem volna róla, mi kínozza az apját. Mi lesz ezzel a lánnyal? Mégis ehhez a szeretőket tartó, bárban táncoló, gazdag fogorvoshoz menjen feleségül? Néha irtózik ettől a gondolattól,

maga sem tudja, miért. Nem kellene-e szétnézni a vidéken, régi pátriájában, a rokonságban, nem tisztább-e, megnyugtatóbb-e ott az élet? Vidékről is annyi zavaros hír érkezik; különítményekről suttognak, önkényeskednek; emberek eltűnnek... nincs még rend, bizonytalan minden. Mégis csak meg kellene fontolnia azt a másik tervét: pénzzé tenni a házat, jó árat fizetnek ma lakásért, házért, mindenféle ingatlanért s aztán nekilátni valaminek, beállni a sorba... miért ne tudná ő is azt, amit a többi?... s talán ez a Grimm bankár is segítene egy kicsit. Miből gazdagok Rudnayék? Grimmből. A Pataky bárónők is vele dolgoznak. Csak ő kényeskedik? Ha megint pénzük lenne, Ágnes helyzetét is maskép látná. El kell adni a házat.

— Ági, ide figyelj, — mondta tánc közben Sándor s kissé félszegen mosolyogva a leány arcába nézett. — Légy a feleségem.

Ágnes összeharapta a fogát; nem felelt.

— Boldog új évet kívánok! — kiáltotta Sándor.

— Ne kiabálj, kérlek.

— Szóval, hallasz. Hát akkor azt is hallottad, hogy megkértem a kezdet.

— Hallottam.

— És mit válaszolsz?

— Nem szeretem, hogyha komoly dolgokkal tréfálsz.

— Komolyan beszéltem.

Ágnes mosolygott és elfordította a fejét.

— Nem tudom, mért nem tartasz komolynak. A hely miatt? Ragaszkodol ahhoz, hogy délben tizenkét és egy óra közt, fekete ruhában és csokorral a kezemben jelenjek meg nálad? Vagy az apámat küldjem? Ezt is megtehetem, de furcsának találom, hogy egyszerre ily sokat adsz a külsőségekre.

Ágnes szemrehányó pillantást vetett rá.

— Vagy engemet nem tartasz elég komolynak? Nézd, be láttam, hogy igaza van az anyámnak, jó volna megnősiülni. Itt az ideje. Meg akarok házasodni és nálad különbet nem ismerek. Ideális feleség lennél. Vivian nem kell se testemnek, se lelkemnek, én sem neki. Na? Hozzám jössz?

Ágnes megrázta a fejét, mintha valamely kellemetlen látványt akarna elűzni a szeme elől.

— Mi bajod? Bosszantalak?

— Kérlek, Sanyi, hadd abba ezt a témát, vagy ne táncoljunk tovább.

— De miért?

Ágnes megint hallgatott, Sándor magához szorította.

— Fogj tisztességesen, — súgta a leány.

Sándor az arcára tapasztotta az arcát.

— Vedd el a fejedet, kérlek. — sziszegte Ágnes. — Apa néz minket. Nem érti az ilyesmit. Viselkedj rendesen.

— Tőle is megkérem a kezedet. És úgy táncolok a feleségemmel, ahogy akarok.

Ágnes elrántotta a fejét; a táncoló tömeg közepén megálltak; a zene zümmögött, majd hirtelen idegesítőn rikácsolt; Ágnes hátra húzta a felső testét, de a combját és a térdét nem tudta megszabadítani a férfi hozzá tapadó lábától. Visszavonta a karját, lehajtotta a fejét és otthagya Sándort; ment vissza az asztalukhoz. — Elfáradtál, szívem? — kérdezte hangos aggódással Demeter. Ágnes zavartan nevetett. — Nem, de elég volt. — Te is csak táncolod ezeket az idegen táncokat, hogy modernnek tartsanak, de hát hogy' lehet ezek miatt mellőzni a csárdást meg a keringőt . . . ugye, szívem? — Ezeket is lehet szépen táncolni, — felelte Ágnes és az arca elé tartott tükrén át éles pillantást vetett Sándorra. — Ezeket? Ugyan hogy' mondhatsz ilyet, szívem. Csupa néger tamtam, bumbum. Bennük van ennek a kornak minden értelmetlensége és zűrzavara.

— Most ne igyál, Sanyi! — mondta halkán Ágnes és átnyúlva az asztalon, megfogta Sándor kezét.

— Mért ne? — kérdezte Sándor és frissen töltött poharáról a lányra nézett.

— Mert felhevültél és meghútheted magad.

— Nekem nem árt, — mormolta és lassan az asztalra süllyesztette a poharat. Sápadt és bosszús volt. A szája olyan kicsi lett, mint egy duzzogó csecsemőé. Később az asztalra könyökölt és a táncolókra meredt.

Hát ezeket mi lelte? — csodálkozott Demeter. Vele diskurál a régi és új táncokról, mégis ezt a Sándort figyeli Ágnes . . . figyeli és félti. És mért nem kedvesebb, mért nem hálásabb ez a fiatalember . . . csak nem a lány fut a barátsága után? El kell adni a házat.

Egy félóra hosszat barátságatlan hangulat uralkodott az asztalnak azon a felén, melyen a fiatalok helyezkedtek el. Demeter a félfülét rajtuk tartotta, de azok bizony nem szólaltak meg. Az asztal másik felén az öregek elégedetten és önérzetesen társalogtak azokról a társadalmi és politikai hírekről, melyeket Grimm adott elő. Rudnayné kedves tervéről is beszélgettek; ha kiírják a képviselőválasztásokat. Rudnay Ottó vállaljon jelöltséget; sok híve van Budán. »közkedvelt és tekintélyes férfi«, mondta Rudnayné, bizonyosan megválasztják. Rudnay Ottó mosolygott és a pezsgőjét kavargatta.

— Akarsz táncolni? — kérdezte Ágnes Sándortól.

Demeter megdöbbenve bámult a lányára.

— Én? — csodálkozott Sándor s nem mozdult.

Demeter már-már felemelkedett; úgy érezte, hogy egy kényelmetlen helyzetből meg kell menteni a lányát.

— Te hát! — nevetett szelíden és kissé csúfolkodó hangon Ágnes. Az arca lángba borult, a szeme könnyesen fénylett.

Sándor vonakodva felállt és hűvösen mondta: — Parancsolj, kérlek.

Udvariisan, illedelmesen táncoltak; Sándor alig érintette a leányt.

— Tudsz te rendesen is viselkedni, ha akarsz, — súgta kissé kacéran Ágnes. S mert a férfi hallgatott: — Csak olyan vagy, mint az elkényeztetett gyerek. Ha nem teljesül mingyárt a kívánságod, haragszol. Hidd el, gyerekesen viselkedel és én... én csak azért nem haragszom, — sóhajtotta összeszoruló torokkal — mert tudom, hogy alapjában véve jó fiú vagy.

— Kérlek alássan.

— Gúnyolódol?

— Én? Veled? Te komiszkodol velem! Megharagszol, mert tánc közben hozzád érek. Hát mért táncolunk?

— Azért, hogy nyilvánosan ölelgess? Az apám előtt? Jól tudod, hogy azelőtt nem így táncoltunk.

— Azelőtt nem szerettelek.

— Most szeretsz?

— Hagyjuk ezt. Úgyis idegesítelek vele.

— Nem azzal idegesítesz, hogy szeretsz vagy szeretni akarsz, hanem hogy úgy akarsz szeretni, mint a többit. Egyszerre felfedeztél és mert megszoktad a könnyű eredményeket a könnyű nőknél, azt hiszed, elég, hogy ha a szándéodat nyilvánítod és én is rögtön a rendelkezésedre állok. Nem gondolod, hogy valamivel nehezebb eset vagyok Lillánál és társainál?

— Hát nem megkértem a kezedet?

— Ez formáság. A lényegből semmit sem érzel.

— Mi a lényeg? Az talán, hogy ne legyek szerelmes a feleségembe? Azt hiszed, hogy a feleségemmel nem akarok szerelmi életet élni és nem esik jól átölelni a derekát és a térdemen érezni a térdét?

— Attól félek, hogy te minden nőben csak egy-egy derekat meg térdet látsz. Ma ez. holnap az.

— Hogyan vethetnéd szememre az ügyeimet, ha én nem mondtam volna el? Igazságosabb lehetnél. És mért haragszol, mert most a te derekad tetszik?

— Ennyi az egész, Sándor? Egy kívánatos derék elég neked ahhoz, hogy megkérdegy egy nő kezét?

Sándor ingerülten megszorította a karját. — Tudod te, mennyivel fontosabb egy kívánatos derék egy folyton okoskodó fejnél?

— Ezt rólam mondtad?

— Persze, Folyton leckéztetsz. Valahányszor közeledem hozzád... morálprédikációban részesítesz. Hideg zuhanyt zúdítasz rám. Az a legkevesebb, hogy formai kifogásokat támasztasz. Hogy' lehet így szeretni... udvarolni?

— Ne udvarolj, Sándor.

— Kérek, abba hagyom.

Néhány pillanatig még szótlánul ringtak, topogtak, aztán kihűlve és felborzolva a helyükre vonultak. Ezen a napon nem is beszéltek többé. Ágnes az apjával váltott néhány szót, majd közelebb húzódott Grimmhez és az öregekkel társalgott. Sándor szokatlanul sokat ivott; a szája bosszúsan csücsörgött, a szeme egyre kisebbre húzódott össze. A kivételesen meghosszabbított záróra előtt félórával, néhány perccel félhárom előtt nagyobb társasággal bevonult a bárba a két Pataky bárónő, anyja és leánya. Öt férfi kísérte őket, Grimm felsorolta a férfiak nevét, egy ismert grófot, egy kövér bárót, egy katonatisztet, egy vidéki földbirtokost és egy monoklis vezérigazgatót nevezett meg. Rudnayné elfordította fejét s akkor sem nézett a bárónőkre, mikor ezek a kísérőikkel táncolni kezdtek; a nyakán piros felhők gyülekeztek. — Kérem, ne nézzen folyton oda, — szólt indulatosan a férjére. — Nem is őket nézem, — felelte pislogva Rudnay Ottó. Záróra előtt öt-hat perccel Sándor felállt és az éppen akkor asztalához vonuló Pataky Vivian elé lépett. Kissé meghajolt; az arca zölden sápadozott a piros fényben; a szája reszketett. A magas, karcsú, fehér nyakú, muskátlipiros hajú Vivian a vállára tette kezét; táncoltak. Vivian hosszú, egyvonalú szája tánc közben kissé kinyílt, nagy, majdnem lapos barna szeme kissé lehűnyódott; Sándor homlokán verejtékcseppek csillogtak. Rudnayné ingerülten rándította meg a vállát. — Sándor temperamentuma ma kielégíthetetlennek látszik, — mondta hangosan és Ágnesre nézett. Ágnes fájdalmasan mosolygott, majd szelíden felelte: — Szeret táncolni. — Rudnayné megértően bólintott s egyszerre felállt. — Menjünk, Ági, az urak majd fizetnek. — Nem várjuk meg Sanyit? — kérdezte Ágnes. — Van kulcsa, haza talál, fiam.

Rudnayné és Ágnes megindultak az asztalok közt; Grimm L. László intett a pincérnek és a zsebébe nyúlt.

13.

Sándor néhány napra eltűnt, Ágnes hírt sem kapott róla.

Talán soha többé nem látom, gondolta a leány; megint befejeződött valami, mielőtt elkezdődött. És most egyszerre fájni, égni kezdett ez az el sem kezdett valami, amit barátságoknak már nem, szerelemnek pedig még nem lehetett nevezni. Hát csak ennyit jelentett a barátságom? — tépelődött Ágnes. — Így fel lehet rúgni? Valamely testi vágy lobbant fel egyszerre ebben az emberben, gondolta; megkívánt a Lillák után s mert megszokta, hogy gyorsan kielégítse a vágyait és egy sötét mellékuccának valamelyik szűk szobájába mégsem mert elhívni, hát megkérte a kezemet. Durva lelkű, közönséges ember. De ez a hitvány kis kívánság a régi, hosszú barátságot is tönkre tudta tenni? Hát ez nagyon szomorú.

Napról-napra mélyebben érezte a csalódást; bénultan járkált, mintha a földre húzná egy váratlanul rázuhant súly; szomorú, távoli zenét hallott; néha fuldokolt és görcsösen ökölbe szorította kezét, hogy ne sírjon. Amikor pedig csodálkozott a lesujtottságán, azzal indokolta hangulatát, hogy példátlanul megsértették.

Kötelességérzete, rendszeretete, fegyelmezettsége, megmentette az elbágyadástól. Fokozódó figyelemmel törődött az apjával, Konrád Mártával és Pély Pistával. Felkereste az orvosukat, karácsony óta most már másodszor és behatóan érdeklődött az apjáról. Dr. Petényi Gyula nyugalmazott tisztiorvos a közelükben lakott, lent a Fehérvári úton, ötvenhat-ötvenhét éves, szűkszavú, kissé tuskés modorú agglégény, akinek életét két érdeklődés két részre bontotta: orvosi hivatásán kívül szenvedélyesen vonzódott az irodalomhoz s maga is irogatott verseket, novellákat, esztétizáló és történelmi cikkeket különböző lapokba, folyóiratokba. Születése óta ismerte Ágneset s apai hangon beszélt vele. Hogy hát ne gondoljon semmi különösre, apát nem fenyegeti veszedelem és egyébként is mindent megbeszélte vele. Ágnes dolga legfeljebb annyi, hogy ügyel a diétájára. Milyen diétára? Demeter nem kívánt otthon különleges kosztot, egyformán tálalnak mind a kettőjüknek s Ágnesnek csak az tűnt fel, hogy egy idő óta apja alig nyúl az ételhez. Petényi doktor csóválta a fejét. — Nem adta át azt a listát, amit készítettem neki? — csodálkozott s már Ágnes első látogatásánál kijelentette, hogy »no majd beszélek a fejével.« Beszélte is, de hatása nem mutatkozott; emiatt érezte szükségét most már valamelyes közlékenységnek. — Nem kell megjedni, — s aranykeretes pápaszemét szo-

rosabban a fülére húzta — mondom, hogy apádnak nincs semmi baja. Ez nem betegség. Ez fiziológikusan is előfordul, de te ehhez nem értesz és ez jobb is így. Van egy kis cukra, de ennek nincs semmi jelentősége. Érted? Fontos a diéta. Hát idehallgass. Ne pörölj vele, ne vondd felelősségre, nem kell izgatni az ilyen embert. Felirom neked, mit főzess. Csak azt adj neki, amit felírok, sem mást nem adhatsz, sem többet az engedélyezett ételekből. Érted? — Értem, Gyula bácsi, de mi az, hogy cukra van? Cukorbeteg? — Az orvos, aki alacsony, sovány, barnabőrű, őszhajú ember volt, angolosan vágott bajuszt és hosszú, a szája vonaláig érő, lefelé szélesedő kotlettet viselt, türelmetlenül intett. — Dehogy beteg! Ha pedig cukorbeteg volna, mit változtat az a dolgon? Egy ilyen szép, fiatal leánynak nem kell mindent tudni. Csak azt mondd még meg Kálmánnak, hogy haragszom rá, mert azt a pár furunkulusát igazán nem kellene elhanyagolni. Jöjjön ide kezelésre. Érted? Hát mi van a lagzival? — Milyen lagzival? — No nézd csak! Hát a tiédde. — Ugyan Gyula bácsi... — Petényi megcsípte az arcát. — Tán nincs kedved férjhez menni? Én csak azt mondom neked, hogy siess egy kicsit, amíg táncolni tudok, mert a te menyegződön táncolni akarok. Érted? — Értem, Gyula bácsi... de tessék megmondani, milyen furunkulusai vannak apának? — Semmi közöd hozzá. Szeretted még a verseket? — Hogyne, szeretem. -- A doktor kihúzta a fiókját és a receptkönyve alól kihúzott két ujságot. Az egyiket Ágnesnek adta. — Irtam egy szép verset, vidd el, neked adom. Aztán ha elolvastad, hozdd majd vissza. — Hosszan és megértően egymásra néztek.

Apa tehát beteg, állapította meg Ágnes; apa titkolja a betegségét és Gyula bácsi sem akar velem nyíltan beszélni róla; a verset azonban ott helyben is elolvashattam volna; Gyula bácsi azért mondta, hogy vigyem vissza az ujságot, mert így, a versolvasás ürügyén, beszélhet velem apáról. — Api, kérem, Gyula bácsi azt üzeni, hogy menjen el hozzá kezelésre. — Demeter ingerülten faggatta a lányát. — Mit beszél az a fecsegő költő? Miféle kezelés? Nincs nekem semmi bajom. — Ágnes az asztalra tette a diétás szabályokat; ezt és ennyit ehetik. — Ugyan kérlek, micsoda beszéd, elrontottam a gyomrom, nincs már semmi bajom. — Ágnes megfogta hideg kezét és megsimogatta. — Higyje el, egy apa is lehet beteg... — Beteg? — Az hát. Azért még apa marad. Egy beteg apát is lehet szeretni és tisztelni. Azért még nem esik le a fejről az apai korona, mert... mert egy kis cukra van. Majd vigyázunk magára. Tudja mit, én is azt eszem majd, amit maga. Kevés szénhidrátot és... — Mit beszélsz te? Mi

van a szénhidrátokkal? — Ágnes szeme könnybe lábadt. — Nem értem, apám! Mért nem őszinte? Mivel magyarázza meg a titkolózását? — Demeter elkomorodott. — Csak ne sírj, — sóhajtotta csüggedten s hogy elüsse a kérdést: — Inkább nem eszem szénhidrátot. No, elintéztük a dolgot?

Nem akar megszomorítani, gondolta Ágnes, azért tagadja a betegségét. Jól van, most már beszélünk róla, kezelteti magát, eljár Gyula bácsihoz, az is fel-felnéz ide, a diétát is kezdi megtartani, de mintha még mindig sok mindent elhallgatnának, az orvos is, az apja is. Úgy látszik, újabb, behatóbb vizsgálatok szükségesek; mindenféle szavakat mondanak, amelyeknek értelmével nincs teljesen tisztában; mit jelent az, például: »tolerancia«? Tolerancia... ez valami türést jelenthet, de mit kell apának túrni és mi köze van ennek az étkezéshez, a betegséghez? »Holnap, holnapután és a harmadik napon csak azt eheted, amit felírok és gyere le hozzám vizsgálatra«, — mondta Gyula bácsi és megint használta a »tolerancia« szót. Egy vizsgálatnál pedig szinte keményen veszekedett az apjával. »Az is baj, kérlek, hogy folyton rosszkedvű vagy. Ez olyan betegség, kérlek, amelynek gyógyításnál rendkívül fontos szerepet játszik a jókedv és a nyugalom. Miért emészted magad? Nézz a jányodra és ne vess. Hogyan lehet komor egy férfi, akinek ilyen szép nagy jánya van? Kerüld az izgalmakat és ne dolgozz.« — Demeter dühösen rá szólt: — Miket beszélsz össze-vissza! Mit dolgozom én? Dolgozom én egyáltalán? — Az orvos hangosabban kiáltott: — Hát ne is akarj dolgozni! Na!

Api »ne is akarjon dolgozni?« Hát ez igazán váratlan fordulat. Szóval, apinak árt a munka és az izgalom, apinak nyugodtnak és jókedvűnek kell lenni. Csakhogy akkor itt baj van. Api éppen azért lehet izgatott és rosszkedvű, mert nem dolgozhatik és gondjai vannak. Mit ér akkor az orvosi utasítás? És hogyan lehetne itt lényegesen segíteni?

Api napról napra nyugtalanabbnak és betegebbsnek látszik. A szobájába zárkózik és tehetetlenül vergődik. Néha azt a benyomást kelti, mintha szégyelné magát... anyus hiányzik neki? Sanyiról hallgat; Szilveszter óta ki sem ejtette a nevét; ha pedig Pista jön fel hozzájuk, valósággal reszket az izgalomtól.

— Ágnes, kérem, maguk eladják a házukat? — kérdezte Pista egy délután.

— Mi? Nem tudok róla. Mért gondolja?

— Az öregem mondta. Azt mesélte, hogy a maga apja, mikor ma délben lent borotválkozott nálunk, azt mondta, ha tudunk egy jó vevőt, szóljunk neki.

— Kinek mondta?

— Az apja az én öregemnek.

— Hát honnét tudna vevőt a maga apja?

— Sokan járnak hozzánk, borotválkozás, hajvágás közben mindenféléről beszélgetnek... így hozta szóba a maga édesapja is... a lakáshiányról, a házak értékéről volt szó... de hát mért adják el?

— Nem tudom. Igazán nem.

Pély István körülnézett Ágnes szobájában. Felső fogsora alsó, kissé vastag ajkába harapott. Szép, kissé lányos, hosszúkás, szabályos, barnapiros arcán szomorúság látszott. Puha, barnába játszó, sötétedő szőke, baloldalt kettéválasztott haja értelmes, nagy homlokára hullott.

— Mire gondol? — kérdezte szorongva Ágnes.

István a szoba közepén állt. Félfejjel magasabb volt Ágnesnél. Sovány, hosszú lábú, hosszú karú fiatalember; a melle kissé horpadt, a háta kissé hajlott; ádámcsutkája hegyesen kimered kemény gallérja és kopott kék nyakkendője fölött.

— Arra, — mormolja elrekedve — hogy milyen kár volna, ha... ha egyszer más lakna itt.

Ágnes tekintete is elfogódottan siklott végig a kedves falakon. Aztán hirtelen zöldes fény villant szürke szemében. — Kár! — csattant fel a hangja. — Persze, hogy kár. A kommünben talán nem volt kár? Mit tehattünk ellene, hogy négyen is betelepdedtek ide és döngött lábuk alatt a padló és három napig csak szellőzni kellett utánuk, mikor végül elmentek... mit tehattunk ellene? És mit lehet tenni a szegénység ellen? A kommün is jött, a szegénység is jön. Úgy látszik, nincs pénzünk... és apámnak nincs munkája... és talán nem is szabad dolgoznia, mert beteg... hát eladjuk. Jó, hogy az anyukám már mindezt nem látja.

István elmosolyodott. Leült, keresztbe vetette a lábát és vágyódva nézegette Ágnest. Nem figyelt túlságosan arra, amit mondott: — Magát bizonyosan elkese­ríti majd a szegénység... pedig hát az még nem szegénység, ha az ember eladja a házat, akkor még mindig van pénze... sokkal nagyobb szegénység is van... és... persze, a szerelem önző... én mindig csak arra gondolok, hogy az én ügyem magával hogy' áll... és azt gondolom, ha majd maguk nem lesznek olyan gazdagok és egy kicsit lejönnek a hegyről... hát akkor mért ne jöhetne hozzám feleségül?

Ágnes egy pillantást vetett rá, aztán elfordította fejét és kesernyésen mosolygott.

— Látja, — álmódzott István — mindig azt gondoltam, hogy jobban már nem szerethetem magát. De ha arra gondolok, hogy szegény lány lesz magából... nem haragszik?... legfeljebb csak azon szomorkodom, hogy búsul majd és nehezen törődik bele a szűkösebb életbe... de én, én szinte örülök. Közelebb kerül hozzám.

— Mért? — csapott le rá Ágnes hangja. — Maga mindig szegény akar maradni?

— Azt éppen nem mondom, — pirult el István — de most mindenesetre az vagyok.

— De mért akar az maradni?

— Akarok? Miből gondolja?

— Abból, amit mond és tesz, illetve nem tesz. Minden vágya arra irányul, hogy engem is szegénynek lásson, az eszébe sem jut, hogy küzdjön értem és kiszabaduljon a szegénységéből.

— Hogy' lehet abból szabadulni?

— Úgy semmi esetre sem, ahogy maga akar, illetve nem akar. Mit akar maga egyáltalán, édes Pista?

István szomorúan lehajtotta a fejét. — Ez kérdezi? Annyi vallomás, annyi kínlódás után? Minden nap előlről magyarázom, hogy életem egyetlen célja maga, Ágnes?

— És hogy' akarja elérni?

— Úgy, hogy megszerettetem magamat magával. Nem ez a legfontosabb? Az én érzéseimben nem kételkedhetik. Halálosan szeretem. Az én boldogságom, az én sorsom a maga kezében van. Sajnos, múlnak az évek s én egyre csüggedtebben látom, hogy nem kerülök közelebb magához. Nem küld el, de nem is biztat. Meghallgat, de tulajdonképpen nem válaszol. Néha már azt hiszem, hogy gyönyörködik a szenvedéseimben.

Ágnes ingerülten bólogatott. — Mint egy démon? — nevetett. István vállat vont.

Ágnes a fiatalemberhez lépett és a vállára tette kezét. — Hát most tegyük fel, kedves Pista, hogy én is szeretem magát és kijelenténém, hogy jól van, a magáé leszek.

— Tréfál?

— Sokkal komolyabban beszélek, mint gondolja. Mármost mi történhetik? Az esküvőig még csak eljutunk valahogy, de mi lesz aztán? Hol lakunk? Ide akar költözni, vagy én mennék magukhoz, az édesapja kétszobás lakásába, amelyet nagyon tiszteletreméltónak, de mégis csak szűknek tartok? És miből élünk? Tegyük fel, hogy apám eladja ezt a házat. Mi segítsük elkölteni a vételárat? Hozományom nincs. Maga mit keres?

Semmit. De mért nem talál ki valamit? Meddig akar arra várni, hogy megnyiljanak az egyetemek és szigorlatozni tud? De ha már meg is vannak a vizsgái, mit ért el? Tovább ül és vár, míg valahol munkát kap, de milyen munkát, ki építkezik ma? Beszéljünk egyszer már komolyan, Pista, gondolt minderre? De ha gondolt, akkor mért nem veszi észre, hogyan élnek ma a férfiak és hogyan tudnak gondoskodni arról a nőről, akit szeretnek?

— Hogyan?

— Én magyarázom, Pista? Én csak azt látom, hogy ma is vannak férfiak, akik nagyon sok pénzt keresnek. Nem azt mondom, hogy rohanjon a pénz után és annyit keressen, mint . . . mint például egy bankár. Ismerek egy bankárt, Grimmnek hívják, csak úgy dúl a pénz hozzá. Nem nyomorog mindenki, nem nézi tétlenül mindenki, hogy elrepüljön fölötte az idő. Minek ragaszkodni ahhoz, aminek se jelene, se jövője? Apa meséli, hogy sok barátja és ismerőse meggazdagodott.

— Azok síberek!

— Nem azok. Apának nincsenek siber barátai. Itt van például Bencsik Laci. Apának tisztvárosa volt, civilben banktisztviselő, ma export, import és milliomos. Mért siber? Vagy Turánszky Géza, ez a tőzsdén lett milliomos. Élelmesnek kell lenni, gyakorlati embernek, fel kell ismerni a pillanatot és cselekedni.

— Kereskedjek? Üzletek után loholjak?

— Dehogy, isteni fiatalember, Isten ments! — kiáltotta gúnyosan Ágnes. — Hogyan piszkíthatná be a kezét pénzzel, üzlettel? Nem kényelmesebb-e minden felelősséget a korra hárítani, kitartón várni a diplomát, délelőtt szobrokat faragni, képeket festeni, délután nekem duruzsolni, aztán lesz, ahogy lesz. Mit akar? Az csak nem kétséges, hogy az apám különb mérnök magánál, már pedig ha neki nincs munkája, akkor mi jut magára? És ki veszi meg a képeit, szobrait? Meg tudunk majd élni belőle? Nem haragszik, Pista, de . . .

A fiatalember arca lángbaborult, még a füle is pirosan égett, hosszú szempillája nyugtalanul meg-megrebbent. Most felállt és megcsókolta Ágnes kezét. — Dehogy haragszom. Hálásan köszönöm a prédikációt. Minél szigorúbban beszél, annál boldogabbá tesz, mert látom, hogy néha komolyan is gondol rám. Kedves Ági, én csak azt felelem most, hogy ez a mai nap végzetesen fontos a mi életünkben. Ha csak pénzen múlik, akkor nem lesz baj. Én ma szegény vagyok, semmim sincs, de esküszöm lesz pénzem és gazdag ember lesz belőlem. Hogy' hívják azt a

Bencsiket meg Turánszkyt? És ki az a bankár? Valami Grimm? No jó. Hát az összes Bencsikek és Grimmek... no majd meglátja! Szóval, állapodjunk meg. Személyem ellen nincs kifogása. Talán még szeretni is tud. Ha pedig pénzem lesz, akkor — —

— Nem állapodunk meg, Pista!

— Hanem?

— A többit majd meglátjuk.

— Látja, ilyen maga... Mást szeret?

Ágnes lehúnyta szemét és idegesen csóválta fejét. István hirtelen megcsókolta. Szája alatt görcsösen megrándult és összezárult a leány ajka; lassan kinyíló szemében rémület borzongott.

— Fél tőlem? Utál?

A leány reszketett.

— Beszéljen! — rázta meg István. — Mondja meg az igazat! Nem tud szeretni?

— Most menjen el, Pista...

— Mért küld el?

— Szeretnék egyedül maradni.

— Mert megcsókoltam?

— Talán azért.

— Milyen szép maga! — kiáltotta elragadtatottan István és gyönyörködve hajolt a leányra, aki egyre hátrább húzta a testét, de a karját még nem engedte el. — Úgy reszket száján a csók, mint virágon a harmat. Az arca sápadozik és tele van rémülettel, örömmel és titokkal. Nem igaz, amit oly sokszor mond, hogy nem érdekli a csók és semmi köze hozzá. A szerelmet maga éppoly végzetesen érzi, mint én. Miért fél? Miért nem mer szeretni? Miért tagadja, hogy ez a forróság magát is elkábítja, miért retten vissza az utolsó percben, mire tartogatja magát? Ágnes, kérem, Ági... én...

Leborult a leány előtt, átölelte a lábát és szenvedélyesen csókolt. Ágnes rémülten, reszketve nézett le rá. A bőre hideg-
lelősen borzongott, a vér oly hevesen feszegette az ereit, hogy a fülében hallotta dobogását... most vagy megszakad bennem valami, gondolta, vagy el kell rohannom... felrántani az ablakot és kirepülni... repülni, repülni! és dalolni!... és aztán lezuhan az ember... de miért fél folyton a zuhanástól?... Most itt térdel előtte ez a kedves, kedves, forró fiú, nemcsak az ajka, a foga is milyen forró, ahogy a térdét csókolja... tiltakozni kellene, elküldeni, menjen, Pista, nem illik, nem szabad, apa is minden percben beléphet... de hogyan lehet mindig, mindig hidegnek, közönyösnek, szigorúnak lenni, mindig csak meg-

tagadni tőle, amit ily szívszorítón kíván . . . úgy tapad rá, mint egy gyerek az anyjára, úgy falja a lábát, mint egy éhes ember a kenyeret . . . és most mondta, hogy gazdag ember lesz belőle, híres gazdag ember . . . mért ne lenne? mért csak Bencsik, Turánszky és Grimm . . . de hát szeretem-e? . . . és miért éppen ezt szeretem, miért állok meg végül Pistánál? . . . hiszen ahol megállok, örökre ott maradok? . . . így van ez? . . . azért félek a csóktól, az elsőtől, mert szédülök tőle, elvesztem a fejemet és akkor mindennek vége . . . mindennek? . . . mi az a minden?

— Pista, kérem, — sóhajtotta — nem szabad!

Borzasztó ez . . . milyen rémületek és gyönyörűségek, milyen kínok és édességek vannak két ember közt, milyen poklok fenyegetnek és milyen mennyországok hasadoznak . . . Sándor is így csókolgatta Lillát meg a többit? . . . Sándor aljas és közönséges . . . ez a fiú folyton csak szenved miattam . . . mi ez? megőrült?

— Nem! — kiáltotta s térdével indulatosan meglökte István fejét.

A fiatalember megbillent, majd szólanul a leány cipőjére hanyatlott. Így maradtak néhány másodpercig mozdulatlanul, hangtalanul. Ágnes megdöbbenve figyelte Istvánt. Feje a lábán, teste összekuporodva a földön, néha meg-megvonaglik és ijeszten, szaggatottan lélegzik. Milyen szép most a feje, milyen finom a haja . . . és talán úgy szenved, hogy ő, a leány fel sem tudja fogni. Hogy' lehetne megvigasztalni? Hogy' lehetne kárpótolni egyszer ezért a sok, sok szenvedésért, hogy' lehetne megvigasztalni egyszer, megnyugtadni, megbékíteni? Hiszen megérdemelné . . . oly kedves, édes, rokonszenves, hogy sírni szeretne vele, ráborulni és tessék, tessék, itt van, amit akar, csak ne sírjon . . . mert tessék, most is, már megint sír.

Lehajolt, leguggolt hozzá és megsimogatta a haját.

— Pista, álljon fel, — súgta — api bejöhet.

István felemelte a fejét, hátrasímtotta a haját és sóvárogva bámult a leányra. Ágnes rémulten nézte feldúlt arcát; a szeme mély, kék karikák örvényében sötéten, szinte megfeketedve ragyogott, az ajka kékes, lázas volt; vérbeborult arca könnyben ázott.

— Sohasem könnyörül meg rajtam?

Ágnes bólintott.

— Mikor? Miért kell várni? Mért nem lehetek boldog? Csak a pénz miatt?

Ágnes megrázta a fejét. Valóban, nem szégyenletes-e . . . most még azt hiheti, hogy csak azért, mert nincs pénze . . . — Én ezt nem tudom így! — kiáltotta.

— Hát hogyan? Mondja meg!

— Egyszer majd... várjon... maga is kövessen el mindent, hogy másképp élhessünk... és majd én is megenyhülök... majd másképp látom a dolgokat... de nem itt, azt nem lehet...

— Az enyém lesz? Megígéri?

— Egyszer... majd...

— Megígéri?

Ágnes rányitotta a szemét. István térdre emelkedett, összekulcsolta a kezét és könnyörögve meredt a leányra. A pilláján könny reszketett, szederjes szája vacogott. A leány visszahökkenett; egyszer már látott ilyen kétségbeesett férfiarcot... ilyen halálra vált szenvedélyt, ilyen sötét fenyegetést... Gáspár főhadnagy... jaj, Istenem...

Bólogatott. — Igérem.

— Maga becsületes ember! — kiáltotta István. — Maga megtartja a szavát!

Ágnes rémülten hallgatta; most döbönt csak rá, milyen ígéret csúszott ki a száján.

— Hiszek magának! — kiáltozta a férfi. — Én most ennek az ígéretnek élek, nekem ez a perc szent és örökkévaló. Nem érdekel az egész élet, csak ez az ígéret. Ágnes, egyetlen! Egyetlen Ágikám, ez több az eljegyzésnél... ez több, mintha a menyasszonyom volna... maga a feleségem, a szeretőm, az anyám, mindenem... a boldogságom!

A vacogva figyelő leányra vetette magát, csókolta a haját, arcát, száját, nyakát s mert szenvedélyességében egyszerre azt hitte, hogy nemcsak egy ígéretet sikerült kicsiholnia, hanem az ígéret beváltásának pillanata is elérkezett, a szőnyegre borította Ágnes és mindenről megfeledkezve olyan támadásra indult, amelynek váratlansága és hevessége egy-két másodpercig megbénította a leányt. Némán, nyögve, szuszogva dulakodtak a földön, de a harcnak hirtelen véget vetett Ágnes feltámadt ereje: öklével úgy orron vágta Istvánt, hogy az felszisszent és egy pillanatra elengedte a leányt. Ágnes talpra ugrott. — Szemtelenység! — kiáltotta. — Most azonnal menjen el!

István feltápáskodott. A vér kibuggyant az orrából.

— De Ági... hiszen most ígérte meg...

— Az lehet... megígértem... valamit megígértem... egy szédült percben, az lehet... ha akarja, meg is tartom... a váltót benyujthatja, majd fizetek... igenis, fizetek... de hogy mikor, azt én állapítom meg... érti?

— De ne haragudjon... hiszen...

Ágnes megpillantotta összetépett ruháját, megérezte arcának lobogó tüzét és felháborodottan mutatott az ajtóra. — Menjen most! Nem akarom látni!

István elrendezte a ruháját, zsebkendőjét az orrára szorította.

— Ne haragudjon... Mikor jöhetek?

— Menjen most!

— Holnap délután? Szabad?

— Azonnal menjen el.

— Megyek, csak ne haragudjon. És bocsásson meg... elvesztettem a fejemet... de ne legyen ilyen izgatott... magával semmi sem történt... leány maradt, mint volt... és imádom, imádom... mindez csak azért van, mert imádom és kimondhatatlanul szenvedek... szenvedek!... és ezt meg kell értenie... és nem akarhat a halálba hajszolni! Mit tegyek? Lőjjem főbe most magamat?

Ágnes szája tátva maradt. Bénultan meredt a kétségbeesett fiatalemberre, akinek szájába, állára lecsurgott a vér.

— Ne gyötörjön! — sikította. — Ne fenyegetsen és ne beszéljen ilyen örütségeket! Nem engedem, hogy fenyegetsenek. Zsarol! — dobbantott. — Zsarol! Zsarol!

— Esküszöm... inkább elmegyek. Kezét csókolom.

Az ajtóhoz tántorgott... mi ez? — bámult utána Ágnes — elmegy és a halálról beszél?

— Holnap délután négykor várom, — nyögte tompán.

István megfordult. — Köszönöm, — sóhajtott — kezét csókolom.

Az ajtó halkán becsukódott; Ágnes egy székbe roskadt; zsibbadtan nézte arcát a tükörben s arra gondolt, hogy a legjobb volna már átesni mindenben... elintézni ezt a kérdést!... önmagát is... hiszen hogy mit akar az ember és szeretik-e igazán, úgy sem tudhatja meg, míg ezen a testi harcon nem jutnak túl... Gyorsan ruhát váltott.

14.

— Remélem, tisztában vagy velem, hogy megsértetted Demeteréket. Nem is értem, mi ütött beléd. Egyszerre csak felugrasz, ott hagyod az anyádat, ott hagysz egy fiatal lányt, aki a társaságunkban tartózkodik, akivel egész éjjel táncolsz és elrohansz egy másik társasághoz, amelyről nagyon jól tudod, hogy legalább is magyarázattal tartozik érthetetlen viselkedése miatt. Illetlen és tapintatlan voltál, édes fiam, igazi úr nem viselkedik így.

Egyetlen mentséged van. Olyan rossz női társaságokba keveredtél, amelyekben nem volt kötelező az úri viselkedés. Azt hallom egyébként, hogy most már Viviannak is van egy grófi udvarlója. Az anyjának egy báró, a leánynak egy gróf, arisztokratán alul nem adják. Lehet, hogy igazuk van, de én rosszat sejték. Fogadni merek, hogy ez a gróf Becsey nem veszi el Viviant.

A szilveszteri mulatozás óta elkomorodott Sándor már került az anyját, mert mihelyt magukra maradtak, de még apja és Grimm jelenlétében is a megsértődött Rudnayné ilyen és ehhez hasonló dorgálásokban részesítette fiát. A prédikáció azért is fájt, mert minden szavát helyesnek ismerte el. Valóban, nem tudott uralkodni magán, heveskedett és bosszantani akarta azt, akinek tulajdonképpen a kedvében igyekezett járni. De hiszen megkértem a kezét, — vitatkozott magában. — Komolyan feleségül akartam venni. Azt hittem, csodálkozást keltek, örömet szerzek, ha kimondom a döntő szót. Én, Rudnay Sándor, meg-nősülök, én, Rudnay Sándor... Én!... Meghökken. Mért hangsúlyozom ilyen nyomatékosan, hogy »én«? Ki vagyok én? — támadt magára. Miért ez a fölény? Miért várom, hogy egy szép és okos leány elájuljon a boldogságtól, ha férfiúi nevemet és rangomat felajánlom? Nem egyenlők-e a házastársak? És Ágnes nem olyan női érték-e, mint... De mi az én értékem egyáltalán? Jó fogász vagyok, szeretnek a pácienseim, átveszem az apám rendelőjét, elég jómódú vagyok... jómódú?... én szereztem a vagyonunkat?... no lám, inkább az apám, de főként az anyám... vagy talán arra vagyok büszke, hogy a pénzem és talán a szeretetreméltóságom révén ügyesen és sikeresen mozgolódtam addig a nők körül? De milyen nők voltak ezek?!

Abban még meg tudott volna nyugodni Rudnay Sándor, hogy indokolatlanul megbántotta Ágnest, de nyugtalanná tette az az egyre erősödő érzése, hogy napról-napra mélyebben érdeklődik a leány iránt. Ágnes szép, állapította meg. Különös szépség. Nem az a tündöklő, ellenállhatatlan szépség, amely megjelenik és rögtön általános hódolatot kelt, hanem az a rejtett szépség, amelyet fel kell fedezni, amely először a szakértő szemét ragadja meg. Az egyszerűség, a tisztaság, a természetesség szépsége ez. A legkülönbözőbb ruhákban látta már, nappaliban, estélyiben, mégis ezen a szilveszteri éjszakán fedezte fel, hogy milyen szabályos, milyen kitűnő a termete. Elegáns, izmos, fiús, kemény. Szabályos, gömbölyű mell, egy pár fínom alma; ruganyos derék; hosszú lábszár, egészséges váll; és diszkrét és nőies. Igazi nő.

Nem az a kiabáló szépség, nem . . . ezt tanulmányozni kell, akkor ismeri meg az ember édes titkait. Olyan a feje, mint egy kis görög istennő szobra. Fehér, meleg márvány. De a haja! Szép, szőke haja . . . és a szeme! Meleg, néha, az indulatok perceiben zöldesen fénylő, sűrű szeme . . . olyan, mint a borulatban ezüstösen, fojtón csillogó tenger. Szép. Kívánatos. Jó volna, ha gyereket szülne az embernek.

Gyereket? Ágnes?

Nem értette magát.

Megállt a rendelőjében, két beteg közt néha rövid »cigaretta-szünetet« tartott és veszekedett magával. Hülye vagy, mondta. Hát ha mindez így van, hol volt eddig a szemed? A barátodban, a komádban oly sok esztendei közönyös hancúrozás után egyszerre felfedezed a nőt és beleszeretsz? Hiszen ez már szerelem, te ökör! Á, ez még nem szerelem, várjunk csak a diagnózissal, ez . . . van ebben a leányban valami. Hűvös fagyalt a bőre, de alatta forró vér zubog. A külső hűvössége sokáig eltávolítja az embert, de mikor megérzi a vérét, akkor egyszerre villanyütés éri. Igen, így volt. Mintha megütöttek volna. Megrázkódtam. A szobor megelevenedett. A szobrot szerettem volna életre kelteni. Megcsókolni a szobrot, hogy éljen. Felforralni ezt a hűvösséget. Addig csókolni, míg el nem alél és azt nem suttogja: szeretlek . . . szeretlek, Sanyi.

Valóban, mért nem szólal meg ő? Vagyunk olyan jó barátok, hogy nyíltan megmondhassa a véleményét: szeretlek, nem szeretlek, megbántottál, haragszom, nem haragszom . . . mért hallgat? Mit viccel? Szidjon meg, de törődjön velem. Vagy lehetséges, hogy más szeret és én nem kellem neki?

Néhány napig a leány hívását várta. Aztán megint önmaga ellen fordult: hülye vagyok, mért közeledjen ő, az utolsó szót én mondtam ki, az az utolsó szó pedig sértő volt. De ő kezdte a sértést! Ő nem fogta fel komolyan a házassági ajánlatot! Lehetséges-e azonban, hogy valóban van bennem valami, amit Ágnes joggal közönségesnek nevez? Közönségesnek, durvának, ami egy ilyen finom leányt elriaszt? Finom . . . Ez valóban finom leány. Játszik, mókázik, résztvesz mindenféle mulatságban, de életének a magvától távol tart mindenkit. Életének a magva? A lényege? Mi az? Hiszen úgy beszélt vele, mint eddig mindig, pajtáskodva, fölényesen, mókázva . . . vagy éppen ez a baj?

Volt valami lesújtó a tekintetében. Gúny és fájdalom a szemében. Tehetetlen harag és olyan mély szomorúság, amely valósággal megbénítja az embert. Sírt. Minél többet gondol a

könnyeire, annál zavartabbá válik. Ha nem szeretném, akkor is... akkor is megrikáttam a barátomat. Ez fáj. Éjjel a szobájában egyik cigarettát a másik után szívta és nem tudott szabadulni a szemétől. Nézi, felelősségre vonja, elítéli. De Ági, kérlek... és magyarázkodik. Ágnes pedig csak néz, néz és hallgat... még mindig rossz a hangom, most sem tudok beszélni vele, még mindig méltatlan vagyok hozzá. Méltatlan! De mért? És mért kínlódom ezzel az ügygel? Nem talállok-e én annyi nőt, amennyit akarok? Jó vicc! Most egyszerre elkezdek babrálni egy ilyen szentimentális ügygel és idegesítem magamat egy ilyen hüvös, síró szőke lánnyal. Egy ilyen... tulajdonképpen öreg lánnyal. Huszonnégy mult, huszonöt éves. Még ha tizenhét volna! Minek ez nekem? Az egyik éjszaka cly nyugtalanná vált, hogy kiugrott az ágyból, felöltözött, elsietett a mulatóba, az asztalához engedte Lillát, szívesen meghallgatta mentegetőzéseit, jólesett a bocsánatkérése s záróra után hazakísérte. Egy óra hosszat tartózkodott nála, pénzt tett az asztalra és elégedetlenül távozott. Egy pillanatra sem tudott szabadulni Ágnestől. Az ágy előtt is ott állt Ágnes és hüvös és szelíd mosolyával nézett le rá. Ez való neked, hallotta tiszta hangját, ez az olcsó szerelem, amihez csak a pénzed kell. Itt te uralkodol, korlátlanul. Mellék-ucca és sötét odu, semmi probléma, semmi emberség. Beszélni sem kell, térjünk a dologra, menjünk haza. De ne szégyeld magad és ne hidd, hogy haragszom; ez vagy te és ne is akarj megváltozni. Csak ne hazudj többé, legalább magadnak és nekem ne... Borzongva, lassú léptekkel ment haza a sötét uccákon. Azt hiszem, mormolta többször, utálom magam. És sosem hittem volna, hogy a szerelem unalmas is lehet. Úntam Lilla csókját. Szeretnék jóban lenni Ágival.

De mért legyek jóban? — lázadozott. — Miért fölényeskedik, mi joga leckéztet, miért tartja különbnek magát? Jól van, megúntam Lillát, nem látogatom meg többé, de azt csak nem hiszem el, hogy Ági az egyetlen nő... vagy ő, vagy senki... hát nincs más ezen a kerek világon? Hát ha mégis Vivian? Az csak nem kétséges, hogy Vivi szebb, előkelőbb, nagyvilágibb? Vivian dísznő. Hát ha anyám első gondolata volt a helyes? Egy délelőtt, tizenegy óra tájt, mikor a rendelőjébe sietett, a Váci uccában találkozott a két Pataky bárónóval. Szépek, elegánsak, illatosak voltak, csatlakozott hozzájuk s bár nyugtalanul gondolt arra, hogy várószobájában már gyülekeznek a déli betegek és apja megrójjja majd a késésért, elkísérte a hölgyeket abba a cukrászdába, ahová igyekeztek. Ott már nagy társaság várta őket, négy férfi, köztük az őszülő Becsey gróf, meg egy hölgy,

aki angolul beszélt. Likőrt ittak, szendvicset ettek és nagyrészt angolul rendkívül sebesen társalogtak. Sándor angol beszéde meglehetősen tökéletlen volt, de a figyelmét sem tudta teljesen ide kényszeríteni, bár Vivian többször ránevetett hosszú, forró szájával, keményen villogó fogsorával és gyakran dobott felé egy-egy szót, mint egy horgot, amellyel ki akarta fogni a szóra-kozottság tengeréből; hiába... állandóan Ágnesre gondolt... mi volna, mit szólna, ha belépne s meglátná itt? Az ajtót leste, nem jön-e. A térre meredt néha, nem jár-e arra. Egyszer fel-emelkedett, mert megesküdött volna rá, hogy most siet le a föld-alatti villamoshoz s csak azért sülyedt lassan vissza, mert nem tudta megmagyarázni, hogy mit keres Ágnes a földalattin. Persze, Vivian szebb, sokkal szebb, de úgy látszik, nem a szépség a fontos. Vivian okosabb, szellemesebb, nagyvilágibb, de ez sem a legfontosabb. Van, mondjuk, egy nagy értékes kép, talán Tizian festette és mellette egy kis festmény, tájkép, akárkitől. Persze, Tizian az értékesebb, de nyugodtan elzárhatják a múzeumba, hazavinni azt a kis festményt volna jó, vele élni kívánatosabb. Aztán ezt a Vivit nem is lehet talán hazavinni, ez valahogyan mindig mindenkié lesz, míg ha Ágnes egyszer letelepszik valahol, örökre ott marad. Ahogy itt keresztbe veti a lábát, ahogy anyjával együtt nevetnek, mosolyognak, szellemeskednek, érdeklődnek, ríposztognak, hódítanak, ezek mindig kirakatban ülnek, múzeumban... nézzetek és csodáljatok! Ezt csak vegye el a gróf úr, ha tudja és ő vigyázzon rá, ha tud; csalják meg őt. Ágnes soha senkit nem csalna meg. De hát hol van Ágnes?

A rendelőbe sietett, mert egyszerre úgy érezte, hogy ott vár rá. Igen, kinyitja az ajtót: »Kérem a következőt« s Ágnes ott ül, mintha semmi sem történt volna, eljött valamelyik rendetlenkedő foga miatt. Egyik-másik betegének a kezelését sietve végezte, mert határozottan tudta, hogy Ágnes már kint várakozik. Tévedett. Á, Ágnes nem akarja a munkájában zavarni, bizonyosan felhívja rendelés után és találkozózt ajánl. Munka után lassan készülődött, öltözködött, mereven figyelte a telefont, mikor szólal meg... most csönget, most berreg... »itt Ági«. De a telefonon makacsul hallgatott. Talán az anyjához megy, azt kéri meg közvetítésre. Sietett haza, hátha látogatóba érkeztek. Most már ő faggatta az anyját, nem jelentkeztek-e Demeterék, mit hallott róluk. Rudnayné összehúzta kis száját, melyet »szép eperszájnak« hívtak valaha a hódoló s bíráló tekintet suhintott a fiára. Lehet, hogy a véletlenre bízva Ági a találkozózt? Sétál a városban s azt hiszi, hogy valahol majd egymásba ütdődnek? Sándor órák hosszát kószált reggel és este

az uccákon. Néha szinte futva közeledett egy kirakathoz, mert azt hitte, hogy Ágnes áll előtte. Néha izgatottan hátrafordult a Dunaparton vagy a Váci uccában, mert meghallotta a hangját; tévedett, nem ő volt. Egyszer befordult egy mellékuccába, mert úgy érezte, hogy Ági bizonyosan arra jár; csalódott, napról-napra csalódott.

De hát mit tegyek? — töprengett. — Mi van velem?

15.

Nem akarta elhinni, hogy szerelmes s inkább azzal vádolta magát, hogy gyerekes makacskodás miatt elhajít egy régi, kedves barátságot. Mért ne lennének ezentúl is jóban? El kell ejteni a házasság gondolatát; jól van, nem szerelmesek egymásba; ez a terv fölösleges bonyodalmakat zúdított rájuk; vissza kell térnie a régi állapothoz. Hogyan? Hát hogyan... én vagyok a férfi, nekem kell megtennem az első lépést. Gyorsan levelet írt, azt kérdezte, hogy este hét óra tájt meglátogathatja-e. Egyszerre jobban érezte magát; megvidámult; fütyörészett. A válasz azonban, melyet egy óra múlva kapott, megint elhomályosította: ma ne fáradjon, inkább holnap. Miért? Miért halogatja? Mért nem örül a jelentkezésének? És ha holnapra tolja át, mért nem magyarázza meg? No jól van, öregem, most már kimondtam az első szót, kimondom a másodikat is, de tévedsz, ha azt hiszed, hogy játszatsz velem! Bocsánatot kérek és megbékítelek; visszaállítom köztünk a régi hangot, de nem veszek el feleségül... ne hidd, hogy még egyszer megkérem a kezdet. Pá, pá, drága gyermek, csak messziről integetek neked! Jó vicc.

Nyugalom, fölény, hűvös előkelőség: ezeket az utasításokat adta magának. Az izgalmával azonban tehetetlen volt. Nem tudott uralkodni a szívverésén, a szíve állandóan hevesen dobogott; nem tudta kormányozni a figyelmét, amely folyton elkalandozik Ágnes felé; nem tudta befolyásolni a száját, amely egyre szárazabb lett, az izmait, amelyek mindig megfeszültek. A találkozás délutánján már az órákat és negyedórákat számolta és hét óra előtt tíz perccel vidáman, izgatottan csöngetett a Demeter-villa kapuján. Jancsi — Égető János — aki Demeter Kálmán tisztiszolgája volt a háborúban és vele maradt a háború után is, kopott, de tiszta katonaruhájában kinyitotta a kerti ajtót és felkísérte Sándort a kisasszony szobájáig. Sándor kopogott; halk »szabad«-ot hallott.

— Kezedet csókolom! — köszöntötte kissé hangosan, pajtáskodva, mégis szégyenlősen.

— Szervusz, Sanyi, — felelte halkan Ágnes és egy hosszú rojtos piros selyemkendőt szorosabbra húzott össze a vállán.

— Fázol?

— Kicsit.

— De nem vagy beteg?

— Semmi baj.

— Hát haragszol?

— Egyáltalán nem. Ül le.

— Köszönöm.

Sándor leült, de rögtön fel is állott. — Mert azt gondoltam, kérek, nincs értelme, hogy haragudjunk egymásra. Mindig jó barátok voltunk, mért ne legyünk ezentúl is, nem igaz? Hát béküljünk ki. Ha megbántottalak, bocsánatot kérek.

Ágnes ült, Sándor lenyujtotta hozzá a kezét. — Szervusz! A leány bólintott, de a kezét nem tette a férfi kezébe.

— Rendben vagyunk?

— Rendben.

— Tökéletesen?

— Tökéletesen.

— Úgy, mint azelőtt?

— Azelőtt.

— No akkor jól van. Látod, ennek nagyon örülök. Az ember néha olyan marha, mindenféle hülyeséget csinál. De most már rendben van. Igazán örülök és a mama is örül majd, ha elmondom, hogy kibékültünk. Te is örülsz?

— Örülök.

A leány hangja megzavarta Sándort. Nem volt benne öröm, még nyugalom sem, ez inkább a szomorúság és szorongás hangja volt. Az arca is soványabb és sápadtabb; ez a leány szenved, még pedig miatta... Borzasztó, hogy most mindig elvétí nála a hangot; pedig nagyon szeretné megnevetetni. Hangsúlyozza talán, hogy bűnösnek érzi magát?

— Sajnálom, hogy bántottalak, hidd el, nem akartam fájdalmat okozni, a szándékom nem volt rossz. Az történt velem, hogy... beszélhetek róla?

Ágnes bólintott.

— De ha akarod, nem beszélek róla.

A leány rányitotta szemét. Tekintete forró és fáradt volt.

— Azt tedd, ami jólesik.

— Nekem? — s idegesen nevetett.

— Neked.

— De én azt szeretném tenni, ami neked esik jól.

— Nekem? — és szomorúan mosolygott. A mosoly megmerevedett az arcán.

— Neked, igenis neked. Azelőtt vidám és kedves voltál, most szomorú vagy és azt kell hinnem, hogy ennek a változásnak én vagyok az oka. De hát mit tettem? Felfedeztem, hogy nő vagy és arra gondoltam, hogy nemcsak a barátom, hanem a feleségem is lehetnél. Haragudni kell ezért? Bűn ez?

— Nem.

— Hát akkor?

— Nincs semmi akkor.

— De mért haragszol? Mért vagy szomorú? Gondold azt, hogy nem ismertük egymást azelőtt. Gondold, hogy néhány nappal ezelőtt mutattak be neked és beléd szerettem. Mindenki szerethet, csak én nem?

Ágnes figyelmesen nézte. Tekintete megtelepedett az arcán, sápadó homlokán, gyerekesen mosolygó száján, vidám, kissé bátortalan szemén. És egyszerre könny rohant a szemébe.

— Most megint sírsz? Miattam? — kiáltott fel Sándor.

— Mért?

— De nem sírok, — s megrázta a fejét.

— Látom, mért tagadod?

— Mit?

— Hogy sírsz.

— Már rendben van, — s keresztbe vetve lábát kissé fölényes, de lágy, szinte már anyai hangon szól Sándorhoz: — Hát mesélj, hol voltál, mit csináltál.

Sándor zavartan oldalt hajtotta fejét s egy-két pillanatig szótlánul nézett a sápadt és szomorú Ágnesre. Ez az Ági úgy ül most itt, mintha kötelességet teljesítené... mint egy anya, aki meghallgatja gyermekét... mint egy okos ember, aki elprédálja az idejét egy kedves, de jelentéktelen ismerősére, pedig fontos ügyek is foglalkoztatják... az volt az érzése, hogy ez a néhány nap eltávolította őket egymástól, ennek ő az oka s ez nagyon szomorú. Gyorsan beszélni kezdett, a rendelőről, a betegkről, a sétáiról, Viviant is megemlégtette, a cukrászdáról is megemlékezett, de egyre bizonytalanabbá vált, a nyelvét bénítani kezdte egy emlék, amelyről hallgatni akart: utolsó találkozását Lillával hogyan mondja el?... pedig Ági sejthet valamit, mert mereven figyel, sőt néha úgy néz a szájára, mintha azt mondaná: kár, hogy most sem, sohasem vagy teljesen őszinte... Mit tegyen? hogyan beszéljen?... s hogy meneküljön a zava-

rából, hirtelen abbahagyta elbeszélését s ő kérdezősködött:

— Hát te mit csináltál, Ági?

— Itthon voltam, csak Petényinél jártam néhányszor.

— Valami bajod van?

— Apai miatt.

— És itthon, mit csináltál egész nap?

— Ültem, feküdtem, gondolkodtam.

— Rám is gondoltál? — s félszegeen nevetett.

— Sokszor.

— És mit?

— Hogy tulajdonképpen kár érted. De ülj már le, Sanyi és ne légy ilyen ideges. Nem veszed észre, mennyire megváltoztál? Azelőtt valóban úgy jöttél ide, mint a barátodhoz, mint egy pajtásodhoz. Nevettél, hangos voltál, cigarettára gyujtottál, nevettünk, cigarettáztunk, mindent elmondtunk egymásnak és ez jó volt. Most azt mondod, állítsuk vissza a régi helyzetet. Ahogy akarod. De mért nem kezded magadon? Nem veszed észre, hogy nem találsz a helyed? Az a baj, hogy magadhoz sem vagy őszinte. Sajnálalak, Sanyikám. Te most nem vagy már a barátom és szégyelled, hogy szeretni akartál. Kérdezted, mért vagyok szomorú. Hát ezért.

— Nem értelek.

— Akkor hiába magyarázom, de megpróbálom. Közlöm veled, hogy súlyosan megbántottál, de nem az udvariatsággoddal, nem azzal, hogy ott hagytál az anyáddal és mással táncoltál, nem. Te egyszerre elkezdted udvarolni nekem. Te egyszerre felfedezted bennem egy nőt. Nem a nőt, hanem azt a nőt, akit te megszoktál, akit te keresel az életben. Összetévesztettél engem ezzel a te nőddel, a nőiddel és ekkor megsebezted. Hogy' van az, hogy ilyen kevésre becsülsz? Hogy' van az, hogy úgy mersz velem beszélni, ha szerelemről van szó, mint Lillával vagy Viviannal vagy valamelyik szeretőddel? Csak azért, mert a jóbarátod is voltam? A barátod már nem vagyok, mert másképp látsz... megkívántál... de szeretni nem tudsz, mert egyáltalán nem tudsz szeretni. Sajnálalak, Sanyikám. Te vagy szeretkezel egy nővel vagy barátkozol vele, de egészen, a barátságoddal is, a szerelmeddel is nem tudsz csatlakozni egy nőhöz. Engem megkívántál és felrúgtad a barátságunkat... most vége a barátságunknak, hiszen őszinte sem vagy hozzám... az úgynevezett szerelmed pedig oly sértő módon nyilvánul meg, hogy én csak sírni tudok, ha eszembe jut. Nem gondolod, hogy jobb volna, ha mindent abbahagynánk? Végül is, mit gondolsz, erre vártam én? Azért tartogattam magam, hogy éjszakai hidakon egyszerre

magához rántson egy megcsalt és bosszankodó fiatalember, arra vártam, hogy egyszerre csak intsen egy legény, no gyere, én meg majd repülök? Hogy' képzeled ezt? Mi lehet még közöttünk? Ilyennek ismersz, ennyi az én értékem, ennyire becsülsz? Ne haragudj, hogy mindezt elmondtam, de ezzel még tartoztam a régi barátságunknak.

Milyen értelmesen és szenvedélyesen tud beszélni, figyelte a férfi, milyen határozott a gondolkodása és hogy' átszellemül az arca . . . most nagyon szép, Viviannál is szebb . . . a hangja áttüzesedik, a szeme fénnel telítődik . . . a haragja csodálatos előkelőséget varázsol a feje, egész alakja köré . . .

— Köszönöm, hogy megmostad a fejemet, — mormolta sápadtan és kissé szégyenlős mosollyal — tudom, hogy megérdemltem és —

— Nem mostam a fejedet! Ne beszélj így!

— Hát hogy' beszéljek? Most bántani akarsz?

— Te ne bánts engem!

— Én? Hát nem látod, hogy beléd szerettem?

— Te? — s hangosan, dühösen nevetett. — Ez szerelem? Tudod is te, mi az.

— Te honnét tudod?

— Hét-nyolc éves kislány voltam, már azt kérdeztem magamtól, hogy mi a szerelem. Mindmáig kérdelem és magyarázom magamnak, de minek mondjam neked, úgy sem fogod fel. A szerelem ott kezdődik és ott végződik, hogy nincs titok két ember közt, hogy mindent megtalálnak egymásban és nincs élet és nincs halál számukra egymás nélkül. A szerelem tisztaság, szenvedély és boldogság. A szerelem feltétlen érzés. A szerelemben nincs gőg és hiúság és nincs sértődöttség. A szerelem nem fűszer, amivel elmulasztod a bosszúságodat és csillapítod az idegeidet és elfelejted Lillát és menekülsz Viviantól, a szerelem nem egy perc és nem múló könnyelműség, a szerelem végzet vagy nincs értelme. Hol vagy te ettől? És mit láttál te bennem, ha ennyire nem ismersz? Menj el, Sanyi és hagyjunk mindent abba. Csak felkavarsz, pedig legalább nyugalmat szeretnék kapni az élettől.

A férfi értelme megriadt ezektől a súlyos szavaktól; arra gondolt, hogy valóban nem ismerte ezt a leányt és fogalma sem volt róla, hogy ilyen mély érzések és követelőző vágyak örvénylenek benne; arra is gondolt, hogy bizonytalan útra téved, ha követi a leányt és igazat ad neki . . . a szívét, az érzéseit, az érzékeit azonban hihetetlen erővel megragadta és fogva tartotta Ágnes hangja, a komolysága, a hite és a nőiessége, amelyet ilyen

szépnek és vonzónak sohasem látott. Úgy érezte, hogy most fedezi fel a leányt; eddig nem ismerte.

— Nyugalomnál sokkal több jár neked az élettől — mondta érzékenyülten — és én boldog volnék, ha eszköze lehetnék a sorsnak. Felejtsük el, Ági, mindazt, ami eddig volt köztünk és kezdjünk új életet. Nem merem most már azt mondani, hogy szeretlek, csak arra kérlek, engedd meg, hogy... hogy szeretni akarjalak. Ostoba, de főként komolytalan voltam, igazad van... ügyetlenül közeledtem az életedhez... meglátod, másképp lesz... értsd meg, szeretni akarlak... no ne tiltakozz, ne félj, nem akarlak megcsókolni, a kezedet sem akarom megfogni, semmit... meglátod, méltó lesz hozzád, az elképzeléseidhez... és ha eddig semmit sem csináltam komolyan, ezt komolyan akarom... nem kérem meg most a kezedet, ne ígérd meg, hogy a feleségem leszel, legfeljebb annyit ígérj, hogy egyelőre nem mégy máshoz. Megígéred? Boldoggá akarlak tenni. Te sem ismersz még eléggé és nem tudod, hogy ha én valamit nagyon akarok, akkor... meglátod, te azért is boldog leszel! Nem hiszed?

Ágnes mosolyogva csóválta a fejét.

— Fogadjunk, hogy boldog leszel!

— Mibe?

— Egy csókba.

— Hogyan? Nem értem.

— Akkor csókolsz csak meg, ha boldognak érzed magad. Azt szokták mondani, mindenért, minden boldogságért fizetni kell. A te boldogságod ára egy csók legyen, amit én kapok.

— És addig nem kell, hogy megcsókoljalak?

— Ha akarod, nem.

— Akkor sem, ha a feleségem lennék?

— Akkor sem. Csak amikor boldognak érzed magad. Amikor tehát te akarod.

— Szóval, tudnál a férjem lenni, anélkül, hogy csókolóznál velem?

— Ha akarod, tudnék.

— Esküdj meg! ..

— Isten bizony.

— Mondd, esküszöm...

— ... esküszöm...

— ... hogy csók és mindenféle testi szerelem nélkül is a férjed tudnék lenni és nagyon boldognak érezném magamat.

Sándor megismételte Ágnes szavait. A leány jókedvűen, hosszan, búgó hangon nevetett, még tapsolt is. — Ez szép! Ez kedves! — mondta elragadtatottan.

— Látod, máris jókedvűbb vagy.

Ágnes elkomorodott. — Mért figyelmeztetsz?

— Nem szabad? Ezer és millió bocsánat! Csak tessék, mondd meg mindenről, hogy' akarod.

— Vigyázni kell, — suttogta Ágnes hirtelen támadt, de rettegve titkolt izgalommal — nem szabad szólni, ha jön a nevetés . . . örülni kell és megsímogatni, mert félénk kis lepke a mosoly.

Sándor az arcához hajolt és mosolyogva, kissé selypítve utána-
noztta :

— Örrülni kell, mejt féjénk tisz pijjángó a moszój . . . de mondd kérlek, hogy' lehet megsímogatni?

— Látod, kigúnyolsz. Menj.

— Én?! Imádlak. Csak nem merlek.

— Mért?

— Mert még olyan régi vagyok . . . de most majd átalakulo-
lok hozzád. Segíts. Segítesz?

Ágnes ránézett; elérékenyült. Most olyan biztató és könyörgő, olyan könyörgő és rokonszenves volt a férfi arca, hogy a keze felemelkedett és az arcára telepedett. Megsímogatta. Sándor lassan térdre ereszkedett, fejét a leány kezére hajtotta. Feje Ágnes jobb kezében pihent, a leány bal keze lassan, hosszan simogatta, mindenről megfeledkezve. Egyre mélyebben elzsibbadtak; pillájuk elnehezült, szájuk megforrosodott és pihegve kinyílt; szemük le-lehűnyódott. Szinte hallották a csöndet. Most nagyon jól érzem magam, gondolta a férfi. Kedves, hogy itt térdel előttem, mint egy kisleány, gondolta a nő; ha mindig ilyen engedelmes lenne, bíznék benne és talán szeretném is. Egyszerre megrezzen a férfi; a vágy átrohant rajta, mint egy villanyütés; foga közé harapta a száját. Szeme rémülten felnyílt; kétségbeesetten nézett fel a lányra, mint aki panaszkodik: nem tehet arról, ami történik vele. Ágnes megértette. Nem akarta, amit tesz; de nem tudott ellentállni a vágnak: lehajolt és megsókolta a férfi homlokát. Sándor a szája felé húzódtott. Ágnes felemelkedett.

— Megigérted, — mondta határozottan a leány.

— Megtartom, — felelte a férfi.

Csodálkozva és értetlenül bámultak egymásra.

Arra gondoltak, hogy egyszer egymáséi lesznek.

És nem értették a sorsukat.

16.

— Ez borzasztó, Pista. Nem lesz magából semmi sem. A fiatalember felemelte fejét a rajztábláról. A szemére hullott, puha, sűrű haján át nézte Ágnes.

— Sem, — mormolta elmerülten s tovább rajzolt.

— Gúnyolódik?

— Én? — riadt fel István. — Csak megismételtem a szavát. Sem. Sem. Szépen mondja. A legcsúnyább és legjelentéktelenebb szavak is különös zengést kapnak a szájában. Sem, sem. Mit jelent ez? Semmit. Mégis más, ha maga mondja. A felső ajka kissé hátrahúzóódik, lebegve érinti az alsót, majd hirtelen felemelkedik és előre nyúlik az alsóra . . . összecukódik, alig kezdődik, máris vége, egy pillanat az egész és én örökké ezt tudnám nézni.

— Örökké?

— Örökké.

Ágnes nyugtalanul felállt és Istvánhoz sietett. A nagy rajzlapon csak egy szájat látott, megnövekedve, kinyújtva, feldíszítve a saját száját . . . idegesen, tehetetlenül, felindulva bámult a rajzra is, a fiatal férfira is. — Ezt csinálta egy óra alatt?

— Ezt.

— De hiszen azt mondta, hogy lerajzol?

— Azt akartam, de a szájánál megakadtam. Baj? Haragszik?

— Nem, de . . . hát most mit csinálunk ezzel? Azt mondtam az apámnak, hogy lerajzol. Most ezt mutassam meg neki? Ez nem rajz, ez . . . ez . . . — Olyan szavak jutottak eszébe, amelyeket nem akart kimondani. — Én nem is értem magát, Pista. Lehet, hogy ez a rajz hasonlít az én számra, de mégsem az. Ebben vallomás van és képzelődés. Ne tegye ezt, kérem.

István a rajzra meredt; nem tudta levenni róla a szemét.

— Mit ne tegyek? — mormolta lázasan. — Ilyennek látom.

Ágnes türelmetlenül dobbantott. — De ez nem igaz! Ez a száj, amit itt rajzol, csupa forróság és szenvedély, az én szájam nem ilyen. Az én szájam rendes, egyszerű, hüvös száj, ismerem jól, vékony, szabályos száj, egy kisasszonynak, egy beteg építész úri lányának a szája, maga pedig egy óriási kagylót rajzol itt, egy szerelmi szörnyeteket, egy démoni száját, valami titokzatos hűsevő virágot . . . ez nincs, ez nem igaz!

István a hüvelykujja körmével kiemelte a rajzszőgeket. Elkomorodva suttogetta: — Én ezt jobban tudom.

— Mit, Pista, kérem?

— Jobban ismerem a száját. Maga nem tudhatja, milyen a szája, amikor csókol. Persze hogy úrilány. De a bimbó is kinyílik, ha rásüt a nap. A maga szája akkor virágzik, ha csókolják. És akkor ilyen.

Összehajtotta a rajzlapot és a zsebébe akarta tenni.

— Mit csinál? Hova viszi?

— Nem tetszik, elviszem.

— Nem lehet! Nem engedem. Szó sem lehet róla. Nem lehet, hogy a szájamat elviszi sétálni. Hagyja csak itt. Az enyém.

— De ha nem is tetszik?!

— Akkor is az enyém, — s kirántotta István kezéből a rajzot. El akarta tépni, bele is hasított már a papirosba, de ekkor meglátta a férfi rémüldöző pillantását s a keze megbénult. — Ez borzasztó! Borzasztó, — ismételte nyugtalanul — borzasztó, hogyan látják az embert. Pista, kérem, én nem vagyok ilyen. Borzasztó, hogy a maga fantáziája hogy' működik, hogyan lángol és repül... de maga rosszul lát engem és én ezt nem is értem. Én egy nagyon egyszerű, jelentéktelen leány vagyok, én nem vagyok ez a mámoros, tobzódó szerelmi álom, amit maga keres, sőt meg is talál bennem. Van valami sötétség magában, valami sötét tűz, ami aggaszt. Nem értem, hogy gyujthattam magában ezt a tüzet... én nem akarom... értse meg... ehhez semmi közöm... én ezt nem tudom viszonzni... én, én, mondjuk, férjhez megyek, mert ez a szokás és a mi viszonyaink is így kívánják... és hát akkor majd szeretni fogom a férjemet, mert ez a rend és a tisztesség... és gyerekem is lesz... dehát hogy' tudom én ezt megtenni és hogyan lássam el kötelességeimet, ha tudom, hogy dúl magában ez a boldogtalan tűz és tudom, hogy rám gondol, de egész másképp, mint ahogy ez engem megillet... az egy más nő, kérem... a maga keze mindig olyan forró és a szeme is úgy rátapad az emberre... és mindig olyan szemrehányó és fenyegető... hát én nem akarom magát boldogtalanná tenni, de maga hajszolja ezt az érzést, ami teljesen téves... higgye el, téves, téves!

István alig pillantott rá, mialatt beszélt. Néha vállat vont és gúnyos-szomorúan elmosolyodott, de egyébként úgy tett-vett, mintha nem tartaná fontosnak a leány megjegyzéseit: új lapot szögezett a rajztáblára és elkezdte rajzolni Ágnes.

— Mért nem válaszol? — kiáltott rá méltatlankodva a leány.

A férfi összerezett. Egy hamutartóból kikotorta félig elszívott cigarettáját és meggyújtotta. A keze reszketett, a szája

meg-megvonaglott, az arca sápadtan tüzelt. Ágnes különösen a szemétől riadt meg; a fiú szép, nagy kéklő szeme fáradtan, szomorúan lángolt.

— Válaszolok, ha akarja, csak attól félek, hogy még mérge-
sebb lesz. Maga fél a szerelemtől, Ágnes. Nem tudom, miért,
de fél. Hacsak a szerelmen múlna, maga már rég az enyém
lett volna, így vagy úgy, de az enyém. A minap megcsókoltam
itt magát... tudja azt, hogy ezt a csókot egyikünk sem felejt
el sohasem? Azt mondja, nem a száját rajzoltam. Hát én láttam
a száját, nem maga. Az utolsó percben mindig megriad, meg-
futamodik, elszökik. Hát jó. Úgy látszik, csak házasságban
tudja elképzelni a szerelmet, velem pedig nem köt házasságot.
Szegény és ismeretlen vagyok. El vagyok készülve arra, hogy
közben máshoz megy feleségül és talán nemcsak azért, mert az
a másik gazdag és más szempontból is alkalmasabb férj nálam,
hanem azért is, mert annál a másiknál nem kell úgy félni a szere-
lemtől, mint nálam. Itt feküdtünk a minap a földön... maga
reszketett, a foga összeverődött, a szeme lehúnyódott, néha már
azt hittem, hogy elájul... én tudom, hogy engem szeret...
és én azt a száját rajzoltam meg, amely akkor az enyém volt
és mialatt én itt a száját rajzoltam, én azt a másik — —

— Megtiltom! Hallgasson!

István a mellére hajtotta a rajztáblát és előre nyúlt.

— És megígérte, hogy az enyém lesz!

— De Pista, kérem, ennek nincs értelme. Maga egy más
nőt keres bennem. Én nem vagyok az, akit maga szeret.

— Maga az, Ágnes, aki megtartja az ígérteét. Egyébként
is, lesz nekem pénzem, hamarosan.

— Magának? Honnét?

István a zsebébe nyúlt és vékony borítékot húzott elő.
A hártypapíron át bélyegek látszottak.

— Mi ez? Bélyeg?

— Az hát. Beláttam, igaza van, komoly munkából nem
lehet ma megélni. De kereskedni, láncoskodni, sívelni én is tudok,
ha akarok. Ez a legkevesebb, amit megtehetek magáért...
azért, hogy közelebb jussak magához. Elindultam és tanulmá-
nyoztam a helyzetet. Van üzlet ma mindenben. Tudja, hol
voltam tegnap este, mikor elküldött innét? A Quarnero kávé-
házban.

— Miért? Mi az?

— Ott van az ékszerbörze. Megismerkedtem néhány auf-
treiberrel. Tudja, mi az? Akik összevásárolják az ékszereket.
Összevásárolják az aranyat, ezüstöt, a briliánst és külföldre

viszik. De megismerkedtem a bélyegesekkel is. Sok mindent megtudtam. Nagy bélyegspekuláció van és azt magyarázta az egyik új barátom, akit Ostermann Frigyesnek hívnak, hogy egy bank a legnagyobb spekuláns. Tudja, vettek hatvanezer sorozat »Magyar Tanácsköztársaság« átnyomású bélyeget és kétszázezer sorozat ötféjes szovjetbélyeget. Azt mondja ez az Ostermann, hogy hárommilliónégyszázezer márka volt az értéke. Látja, milyen szép pénzek? Leháztalták vele a külföldet, Svájcot, Németországot, Hollandiát, el is adták volna, csak nem tudtak szerezni beviteli engedélyt. Tudja, mibe kerül ma egy ötvenfilléres bélyeg, amiből nem csinálnak többet? Hatvanba. És még drágább lesz és ami a legszebb, külföldi pénzt, valutát adnak érte. Nézzen ide, mi ez. A borítékot Ostermanntól kaptam, ebben tartják a bélyeget. Ezeket már ma szedtem össze a városban. Ez egy . . . no nézzen ide . . . »Occupation Française« . . . látja? . . . ezt Aradon bocsátották ki a franciák, ez meg . . . látja? . . . »Magyar Nemzeti Kormány« . . . ez a felirat azt jelenti, hogy az ellenforradalmi kormány hozta forgalomba Szegeden. Na már most, ebből például egy negyvennégy koronás sorozatot négyötezer koronáért lehet eladni külföldön és főként tudja, hol? Hamburgban. Ez itt, látja, nagyon értékes. »Germánia.« Ezt a németek adták ki Romániában. Ezt meg, ezt a négy betűt látja itt? M. V. i. R. Azt jelenti, Militärverwaltung in Rumänien. Ez mind kincset ér. Kár, hogy nem kezdtem korábban.

Ágnes szagatatottan lélegzett. István beszéde elszibbasztotta; a szíve élénkebben vert, a feje szédült: elismerést, barátságot érzett és valami nyomasztó felelősség-félet: ez a fiú mindezt ő érte végzi, a jövőendő mérnök úr, a jelenlegi nyugtalanítóan érzéki művész miatta kereskedik most bélyeggel. — Miért? — mormolta nehéz szájjal.

— Miért? Hát Istenem. Először azért, mert ma már rengetegen bekapcsolódtak a boltba. Más is rájött erre, nemcsak mi ketten. Aztán meg magának van igaza. Valóban, lógnak az ezresek a levegőben. Pár percre bekukkantottam az apámhoz, a fatter rendületlenül nyírta a szőrzeteket kis koronáért. Minek? Ostobaság. Minden sarkon, minden kávéházban, minden kapu alatt van egy börze. Adnak, vesznek, ára van mindennek. Lesz pénzem, ne féljen! Csak azt tudnám, mikor mondja majd azt, hogy elég. Pista, elég, most beszéljünk arról, hogy . . . én megtartom majd az ígéretemet, Ágnes! — Felállt; kék ruhájában kiegyenesedett; felemelte a kezét, rövidujjú kabátja hátracsúszott. — Pedig sejtem, hogy nem én leszek az első magánál.

— Miből . . . miből tudja?

— Én levetközöm maga előtt, nem titkolózom. Tegnap félhétkor maga már nagyon ideges volt. Küldözgetett. Ugyan miért? Itt sétálgattam egy ideig a házuk tájékán. Egyszerre csak megérkezett a vendég. Azt várta. Miatta kellett elmenem. Ma is... menjek el?

Ágnes tehetetlenül bólogatott.

— Ki az? Megmondhatja?

A leány gyorsan válaszolt: — Doktor Rudnay Sándor.

— Aha. És nem lehetek itt, amikor magánál van?

— Nem.

— Udvarol?

— Udvarol.

— Szerelmes?

— Ő azt mondja. Szerelmes.

— Maga is szereti?

— Nem tudom. Nem hiszem. Benne is kételkedem.

— Úgy, mint bennem?

— Máskép. Magáról tudom, hogy szerelmes, csak azt hiszem, hogy nem engem, hanem egy más nőt szeret, aki csak hasonlít rám. Róla azt hiszem, hogy egyáltalán nem tud igazán szeretni.

— De ha majd elhiszi?

— Akkor a felesége leszek. Lásza be, Pista, hogy nem várhatok tovább. Apí beteg. Mi is elszegényedtünk. Apí eladja ezt a házat, semmink sem lesz. Nem akarok az apám terhére lenni. El akarom helyezni az apámat, mi a férjem családjánál lagnánk, apám szanatóriumba menne vagy a klinikára, aztán ha meggyógyul, veszünk neki egy kis lakást. Nem lesz gondunk. Nem akarok gondokat! Irtózom a szegénységtől. Mondjunk meg egymásnak mindent őszintén. Emlékszik, mikor egyszer beteg volt, meglátogattam magát. Ne haragudjon, az borzasztó volt. Nagyon szerettem, nagyon sajnáltam magát, rettenetes az a levegő... szoba, konyha... a két ágy ott egymás mellett, a dívány, amin maga, szegénykém, ott feküdt... a Karolin, aki a borogatást készítette magának... szegénykém, ne haragudjon, kérem, ne haragudjon!

És felindultan megsimogatta a fiatalember arcát.

István megfogta és az arcára szorította kezét. — Nem liagraszom, dehog. Így szép ez, így jó, őszintén! Csak mondjon meg mindent. Tehát arról is tárgyalnak már, hogy hogy' lagnak majd?

— Arról is, — felelte gyorsan Ágnes. — Sanyi — —

— Így hívják?

— Mondtam, Sándor. Rudnay Sándor. Ne tegyen most úgy,

mintha sosem hallotta volna a nevét. Gyakran beszéltem róla, tudja, hogy sokszor találkoztunk, a családjaink régi barátok —

— Barátok, azt mondta, de hogy szerelmes?

— A szerelem most kezdődött.

— Magánál is?

— Nálam még nem kezdődött el.

— De jobban szereti már nálam?

Ágnes sebesen, izgatottan magyarázkodott: — Nem, nem... azt nem mondhatom... illetve... magam is oly sokat gondolkodom ezen... szeretném pontosan megmondani... és őszinte akarok lenni, mindig őszinte... bízhatik bennem, az őszinteségemben... tudja, maga más és ő más... sok zavarom, bajom, problémám volt vele, tudja... sokat veszekedtünk, többször már majdnem elszakadtunk egymástól... de tudja, ő olyan rendes, egyszerű, világos, egy fából faragott ember, olyan, mint... mint... mit mondjak?... amilyen az édesapám lehetett... és most már alkalmazkodik hozzám, kezdi felismerni a tulajdonságaimat, a hibáimat, a bajaimat... érzem rajta, hogy rábízhatom az életemet és szegény apám életét... nem lesz baj, átvezet az életem... ez az ember teljesen megváltozott és értem tesz mindent... látom benne a férjet és ez jó, ez megnyugtat.

— Én nem tudom megnyugtatni?

— Nem, Pista, éppen ellenkezőleg, maga nyugtalanít. Maga nagyon kedves és higgye el, szeretem, de félek magától... igaz van, félek... maga oly sötét és indulatos, hogy nyomaszt... és van magában valami felelőtlenység... felelőtlenység és szemérmertlenség... ma is emlegette ezt a jelenetet, mikor mi itt a földön... persze, a földre zuhantunk, mert maga megtámadott... de, kérem, Pista, hogy' lehet erről beszélni, hogy' szabad egy hölgyet erre emlékeztetni... és hogyan képzeled, hogy én itt a földön... ég a lámpa... nem értem magát!... Hát hogyan akarhatta, hogy én elveszítsem a fejemet, így, csak ilyen egyszerűen és felelőtlenül és a magáé legyek... hogyan? hogyan? hogyan lehetséges ez?

— Ez az én felelőtleniségem?

— Ez is, Pista.

— Hát még mi?

— Minden, Pista. Az egész lénye. A szerelme, ahogyan megnyilvánul. Nem kételkedem magában, tudom, hogy minden szava és mozdulata igaz, de éppen az igazsága rémít meg. A nyers igazsága. Az a meztelenség, amiről annyit beszél.

— Szóval, férjhez megy?

— Valószínű.

— Mikor? Hamarosan?

— Lehet. Nem tudom.

— És velem mi lesz?

— Azt hiszem, Pista, hogy akkor szépen elbúcsúznak egymástól. A házassággal mindenki lezárja a régi életét, a férfi is, a nő is. Ha maga igazán szeret, akkor megkönnyíti majd ezt a lépésemet, amely, higgye el, sok szempontból nagyon nehéz.

— Szóval, tűnjek el?

— Miért? Nem mondtam, nem is gondolom. Maga csak dolgozzon, keressen, legyen magából erős, tekintélyes férfi, hogy büszke legyen magára. A szerelemről, amelynek el kell múlnia, mind a ketten hallgatunk. Én majd megismertetem magát Sanyival, megbarátkoznak, eljár hozzánk s keresünk majd egy szép, okos nőt, aki megvigasztalja magát.

István felvetette a fejét. — Én már találtam.

— Ki az? — kérdezte hangosan Ágnes.

István elmosolyodott; megnyugtatta a leány ingerült és titkosan féltékeny hangja.

— Maga.

— Dehát nem érti?! — kérdezte enyhülten és bánatosan a leány.

— Én értem, de értse meg maga is. Én feltétel nélkül szeretem. Magát szeretem. Tőlem tehet, amit akar. Nem vádolom, nem vonom felelősségre, nem panaszkodom. Hogy most hogy' fáj a szívem, milyen irtózatosszerű szenvedés szorítja a szívemet, hogy' reszket a térdem és hogy' szeretnék meghalni, erről én hallgatok és soha nem beszélek. Könnyű ám szeretni, édes Ágnes, azt, aki mindent úgy tesz, ahogy akarjuk. Könnyű volna szeretni magát, ha csak intennem kellene és maga jönne velem ide a földre, ki a rétre, egy szállodába, vagy a szegénységbe, bárhová. Nem hiszek ezekben a tündérmesékben. Én akkor is és talán még fájdalommasabban szeretem, ha ellenem cselekszik. Ha rossz hozzám, akkor is. Ha elhagy, akkor is. Ha mást szeret és másnak a felesége, akkor is. Ha elküld, ha elrúg, akkor is. Felelőtlenség? Hát majd meglátjuk. Én az egész életemet dobom ebbe a felelőtlen játékba. Könnyű volna elbúcsúzni, néhány hétig siratni magát, elfütyülni egypár szomorú nótát és megvigasztalódni azzal, hogy mit lehet tenni, sosem szeretett, becsapott, másnak lett a felesége. Én a nehezebbiket választom. Szeretem és mindig szeretem. És maga mindig tudni fogja, hogy szeretem. És akár lesz férje, akár nem, maga mindig tudja, hogy van egy ember, aki csak magáért él, csak magára vár és akihez magát egy ígéret köti. Én ezt az ígéretét

nem adom vissza ! Ez az ígélet az én életem. Ez az ígélet életben és halálban, a síron túl is hozzám kapcsolja. Nem számít eljegyzés és esküvő, nem érdekelnek formaságok, ebben a kérdésben, látja, felelőtlen vagyok. Lehet majd férje, talán szeretője is, én tudom, mit éreztünk, mikor néha játszani kezdtünk a boldogsággal. Abból a játékból pedig valóság lesz. Az én valóságom.

Ágnes lehúnyta a szemét, mert nem állta tovább a fiatal férfi fájdalmas, hol gyűlölködő, hol szinte imádkozó tekintetét.

— Ne beszéljen így, — suttogta és eltakarta az arcát.

István nézte egy-két pillanatig, aztán szenvedélyesen megcsókolta.

— Nem... nem engedem... nem szabad... — nyögte Ágnes.

— A férfi a melléhez nyúlt, a ruháját tépdeste.

— Őrült ! — kiáltotta Ágnes. — Megőrült?

István megtántorodott és szédülten tapogatta a homlokát.

— Csak szeretem és mindig szeretem. És maga is mindig szeretni fog.

Körülnézett, az arca kínlódva eltorzult, hirtelen súlyosan, fájdalmasan, hangosan nevetett.

— Menjek talán? Jön a vőlegény?

— Menjen. Igen. Azonnal.

— Megyek, mert parancsolja. És megyek, mert itt maradok. És amikor beszélgetnek egymással, ne felejtse el, hogy hallom minden szavukat. És amikor megfogja a kezét, ne felejtse el, hogy látom minden mozdulatukat. És amikor megcsókolja, ne felejtse, hogy tolvaj, hogy mind a ketten tolvajok, mert az én csókjaimból lop, az én szájamat lopja. És amikor először engedi meg neki azt, amit tőlem megtagadott, akkor ne felejtse, hogy az én boldogságomat gyalázzák meg, maguk gazdagok, hitványak, gyávák, hazugok ! De nem baj. Imádom magát a gyávaságával és hazugságával együtt. Minél jobban kínoz, annál jobban szeretem. És utálok és gyűlölöm a vőlegényét. És ha a férje lesz, akkor is gyűlölöm. És talán megölöm. Talán a nászútjukon ölöm meg.

— Szörnyű ! Szörnyű ! — sikongta Ágnes és rémülten szaladgált a szobában. Megpillantotta István rajztábláit, ceruzáit ; felé dobálta. A kalapját is, a cigarettáit is. — Menjen ! Vigye ! Ez gyalázat ! Gyalázat ! — Majd hirtelen hozzáugrott. — Nem félek ! Tudja meg, nem félek. Egyszer megfenyegetett egy férfi, egy katona, hogy ha nem leszek az övé... akkor sem félttem. Most sem ! Azt teszek, amit akarok. És ha eddig haboztam, akkor most azért is... azért is... ! Férjhez megyek, azért is ! Fenyeget... maga gyilkos... menjen... sosem akarom látni... sosem !

— Mindig látni fog, — felelte csöndesen Pély István és hirtelen lehajolt, hogy összeszedje a holmijait.

Ágnes borzadva látta, hogy sápadt és reszkető arcán fényes könny folydogál a szája felé.

— Mindig, — sóhajtotta még a férfi és lassan elment.

Ágnes rémülten nézett utána; a nyitva hagyott ajtóra; kétségbeesetten hallgatta lassan távolodó lépteit és kiáltani szeretett volna, hogy jöjjön, rögtön jöjjön vissza...!

De csak tehetetlenül simogatta, facsarta a nyakát és egy szót sem tudott szólni.

Nyögve borult az ágyára és zihálva sírt.

A fejében mint egy különös távirat kopogott ez a mondat: Senkit sem akarok szeretni... senkit sem... senkit sem...

17.

»Mindig látni fog«, visszhangzott Ágnesben egész nap és éjszaka... de mit jelent tulajdonképpen ez a három fenyegető szó? Bizonyára búcsút. Elmegyek, nem térek vissza, de nem felejtelek és te sem tudsz feledni. Pista tehát eltávozott... viszi magával néhány csókjuknak és meg nem valósult álmainak emlékét, cipeli szörnyű sebet, melyet olyan helyen kapott, ahol sebek gyógyulását, örömet és boldogságot remélt. A fájdalom, a fájdalom, az nyugtalanította Ágnest. Mi jogon okozok én fájdalmat? Mi jogon tagadok én meg valamit egy embertől, aki szeretettel közeledik hozzám és tőlem csak engedélyt kér, türelmet, engedélyt arra, hogy szerethessen? Van-e önzetlenebb törekvés a szeretet vágyánál?

Rossz vagyok, vádolta magát, anélkül, hogy rossz akarnék lenni. Megtagadok valamit, aminek felajánlása pedig vonzó, rokonszenves és megtisztelő. Mit akar ez a szegény fiú? Szeretni. Itt ülni, nézni, rajzolni s ha már nagyon elborul, megcsókolni. De nem is erőszakos! Ha látja, hogy testi közeledésétől megrémülök, ha megpillantja szorongásaimat és aggodalmaimat, visszavonul, bocsánatot kér és némán szenved.

Ez a szenvedés, ez a szörnyű.

Borzasztó, hogy embernek szenvedni kell s egyik ember fájdalmat okozhat a másiknak. A szenvedés rendtelenség, a fájdalom hiba az élet rendjében. De hát hogy' lehet az, kérdezte szomorúan, hogy egyszerre csak én is eszköz vagyok a fájdalom kezében, ostor, melyet a különös sors megragad és lesújt vele egy kedves, okos, jólelkű fiúra?

Mit tegyek, hogy megszűnjön körülöttem a rendetlenség?

Álmatlanul feküdt az ágyban, pedig az álmatlanság is rendetlenség, hiszen éjjel aludni kell . . . de jön, jön a lépcsőn szegény Pély Pista . . . jó hozzá az ajtó, kitárul előtte . . . kitárul és Pista az ágy elé borul és sóhajt és nyög és azt panaszolja, hogy éhes. Éhes vagyok, mondja, mert te éheztesz. A szeretet éhsége gyötör, a szerelem vágya kínoz. Nálad van a szeretet kenyere és elzárod előlem. Nálad a boldogság és megfosztasz tőle. Mért vagy rossz, mért vagy kegyetlen, mért nem könyörülsz rajtam?

De Pista, kérem, vitatkozik, hogy' mondhat ilyet? Nem kenyér a szeretet, amelyet szét lehet osztani! Nem lehetek mindenkié, lássa be. Vagy a magáé, vagy Sanyié. És egyszer már döntenem kellett, nyugodjon meg és hagyjon el.

Hogyan hagyjam el, kérdezi ekkor Pista, tessék megmondani, hogyan lehet elhagyni azt, akit szeretünk? El lehet hagyni valahol a fejünket vagy a szívünket? Az ember, akinek nincs feje, az nem él. Ha azt mondja, hagyjam el, mondja azt is, hogy haljak meg. Látom magát akkor is, ha nem nézem, hallom a hangját, ha uccák választanak el magától, itt van a szívemben és onnét nem tudom kiparancsolni. Legyen bátor, Ágnes, legyen kegyetlen, ne álljon meg félúton! Mondja ki határozottan a parancsát: öld meg magad! A halál megszüntet minden szeretetet, vágyat és alázatot, küldjön a halálba, elviszem oda az ígéretét is, nem kell utánam jönnie.

De Pista, kérem, hát mért emlékeztet folyton az ígéretre? Mért nem ment fel? Hogy' akarja ezt? Komolyan azt gondolja, hogy a házasságom előtt? . . . vagy később csaljam meg az uramat? . . . hiszen az uram lesz Sándor! . . . és hogyan tud szeretni egy rossz és hűtlen nőt, egy asszonyt, aki a másé?

Maga akarja így, Ágnes, mert maga már most is rossz. Rossz, önző, hitetlen és gyáva. Ha csak azt nézné, hogy két férfi verseng magáért, akkor bizonyosan engemet szeretne, mert engem már akkor is szeretett, amikor még észre sem vette ezt a Sándort. Maga hamis szempontokat kever a szerelembe, Ágnes. Maga az apjára gondol, maga a házukkal, a társadalmi helyzetükkel, a pénzzel törődik, maga rossz, Ágnes, mert eladja magát . . . ó, ne féljen, nem bírálom, sohasem bírálom majd, minden helyes és szép, amit tesz, de tudnia kell, hogy amikor önmagát a házasságnak, akkor engem a szenvedésnek ad el. Hozománya az én boldogtalanságom. S amikor ez a Sándor megcsókolja majd magát, ne feledje, az ő örömét az én pokoli kínlódásom édesíti. Vagy a maga boldogságát is?

Menjen, menjen, ne mondja ezt, ne vádoljon, Pista, már megint egy más nőről beszél, nem ismer engem, nézzen meg jól, mi vagyok én, egyszerű kis nő, azt akarom, hogy rend legyen körülöttem, tiszta szobák, rendes szekrények, rendben legyen az apám, mindenki elégedett, mért beszél rólam úgy, mint egy démonról, aki boldogságot és boldogtalanságot oszt és nevet a boldogságon és gyönyörködik kedves és okos férfiak szenvedésében? Nem igaz, nem igaz! Menjen el, nem is ismer.

. . . Pély István nem ment ugyan el, de eltávolodott. Másnap délután hiába várta Ágnes; levelet küldött: azt írta, hogy egy kávéházban ül, két teát rendelt, az egyiket magának, a másikat Ágnesnek, mert négy óra van, ő pedig négy órakor többnyire Ágnessel szokott beszélgetni. Most is azt teszi. Vele teázik. Vele van és mindig vele lesz. És csak ne zavartassa magát semmiféle tervében. Nem akarja befolyásolni. Ágnes azt tehet, amit akar, férjhez is mehet, ha szükségesnek ítéli, minden cselekedetét megadással tűri és nyugodtan vár; megpróbáltatásokat kell kiállnia az embernek, míg eljut a boldogsághoz; tessék, vesse alá a próbáknak, a házassága is ilyen próba, a szerelme minden próbában megerősödik. És Ágnes sem ismeri meg a boldogságot, míg ígérését meg nem tartotta. Ezt a levelet egy hordárral küldi, választ nem vár.

Másnap délután egy kis ibolyacsokrot juttatott el Ágneshez néhány sor kíséretében; első bélyegkeresetéből vette ezt a virágot, közölte. Harmadnap megint levelet, a negyedik nap egy vékony gyűrűt küldött, kedves, egyszerű aranygyűrűt, melyen nefelejcs kéklott. Levelek, virágok, ajándékok érkeztek tőle minden nap, néha kétszer is napjában. Ágnes néha eldugta a fiókjában; s néha, mikor a fiókra pillantott, sírva fakadt.

Sírt és hallgatott.

18.

Azt gondolta ekkor Ágnes, hogy ez, ez, Pély Pista szerelme az igazi szerelem. Szigorúan bírálta Rudnay Sándor ajánlatait, viselkedését, érzelmeit. Azt magyarázta, hogy nem hisz neki, mert nem hihet és felszólította, hogy a saját érdekében vizsgálja meg elfogulatlanul a szándékait: be kell látnia tévedését, lehetetlen, hogy valóban szeresse. Lebeszélte magáról. Ügyesebbnél ügyesebb elméleteket szerkesztett az életről, az érzések keletkezéséről és múlásáról és azokról az illúziókról, amelyek gyakran jelennek meg a valóság minden színével, alakjával, hogy súlyos

csalódásokat okozzanak. Bele kell nyugodni abba, magyarázta, hogy egyszer mindennek végeszakad; az érzéseknek is megvan az élettartamuk s miként a barátságuk véget ért azzal, hogy egyiküknél a szerelem zátonyára futott, úgy szűnik majd meg hamarosan ez a hirtelen fellobbant vágy is, amely Sándort a házasság felé hajszolja. Ne kövessen el könnyelműséget, figyelmeztette únosuntalan Ágnes. Sándor, tévedsz és nem ismered magad, magyarázta. Még sohasem volt hosszantartó, nagy érzésed, sohasem tudtál mélyen szeretni senkit sem, az anyádat, az apádat sem szereted, nincs egy igazi barátod, kedves, fölényes és felületes ember vagy, szerencsés ember, akiben még komoly ambíció sincs, egyáltalán semmi mélység, semmi komolyság, dolgozol, mert így illik és így keresel pénzt a szórakozásaidra, engem is kiszemeltél most egy ilyen kirándulásra, de értsd meg, a házasság komoly ügy, a házasság egy életre szól, a házasságnak mély vonzalomból, teljes bizalomból, feltétlen megbecsülésből kell fakadnia, becsülj meg annyira, hogy legalább a szórakozásaidnál többre tartasz, nézd, az nem lehet, hogy elérsz engemet, feleségül veszel, mert csak házassággal juthatsz el hozzám, szerencsés és elkényeztetett ember vagy, elértél, megkaptál és megúnsz, mert eddig még mindent megúntál, nézd, ez nem lehet, hiszen ennél több vagyok, többet érek, lásd be . . . mit teszek, ha majd kezdesz félretolni, ott állok majd kifosztva, megúnva, hova menjek?

Ez a sok magyarázkodás, ez a napról napra hevesebb ellenállás azonban megnövelte Sándor vágyait, elmélyítette szándékait, megszépítette számára a leányt és nemcsak az életét, hanem úgy látszott, hogy talán a jellemét is átalakítja. Alkalmazkodó, aláztos és egyszerű lett. Egyszerre jól esett, hogy van egy hely a világon, ahol csak kérni, leborulni, könyörögni lehet. Hogy van egy hely, ahol semmi sem történik úgy, ahogy ő akarja, ahol szinte szolgai módon kell engedelmeskedni egy különösen kívánatos nő és felfoghatatlanul értelmes ember furcsa, váratlan szeszélyeinek . . . szeszélyeinek, amelyek talán nem is fejezhetőek ki ezzel a bíráló szóval, mert mögöttük egy vonzó, fantasztikus, színes rejtélyeiben lenyűgöző világ lebeg, rejtőzik, kavarog. Sándor azt bizonyítgatta magának, hogy mindeddig fogalma sem volt Ágnesről; valóban, — töprengett — ezt a finom, bonyolult, érdekes lányt is úgy néztem, mint a többi olcsó, ravasz, közönséges nőt s úgy is bántam vele. Pedig milyen titokzatos! Már az a tény is meghökkentő, hogy mindeddig elfogadott olyannak, amilyen vagyok és soha semmit nem akart változtatni rajtam; pajtásnak, barátnak jó voltam, nem törődött velem; de most, mikor közelebb lépek hozzá és a belseje felé nyúlok, most egy-

szerre elhúzódik és visszautasít . . . valljuk be, joggal ; templom van ott, hová hitetlen szívvel nem lehet belépni. Vesd le saruidat ! Le kell vetni.

Az ellenállás megnövelte Ágnes értékét. Legegyszerűbb megjegyzései váratlan bölcseségekké alakultak át Sándor fülében, makacs szokásai tiszteletreméltó tulajdonságoknak látszottak, testi tartózkodása a szemérem és vágy borzongásával telítette. Ágnes menekült. Érzéseiben, gondolataiban messze röpítette magát, a testét csak a szobájába, az ágyába, a heverőjére tudta rejteni. Azt hitte, megközelíthetlenné válik, ha napokig nem hagyja el a szobáját és makacsul hangsúlyozza rosszkedvét, sőt betegségét. Alig festette ki magát, csak a szájára vont vékony piros vonalat ; keveset evett, teával frissítette magát, örült a sápadtságának és a köhécselésének. Megsoványodott, lázról is panaszkodott és elégedetten mutatta a rémülten faggató Sándornak a hőmérőt, melyet sikerült harminchétháromtizedre melegítenie. Nem akart orvost hivatni, nem fogadta azt az orvost, akit Sándor küldött, de Sándor könyörgéseire végül megvizsgáltatta magát Petényi doktorral, a Gyula bácsival, akinek lázakról, szédülésekről, forróságokról, szúrásokról, »ájulászerű gyöngeségről és tehetetlenségről« panaszkodott. Hosszadalmas betegségről álmodozott, a tüdőnek valamely kellemes bonyodalmáról, amely megakadályozhatja részvételét a körülötte tornyosuló ügyekben és felmenti minden felelősség alól. Sándor meglátogatta Petényi doktort s kölcsönösen rábeszéltek egymást arra, hogy erősítő gyógymódokat és hegyi utazást ajánlanak ; nyugalom, tiszta levegő, a vörös vérsejtek szaporítása hasznos volna. Utazzunk el, kérlelte Sándor, menjünk a hegyek közé vagy le a tengerre. Ágnes mosolygott. Hova akarja küldeni ebben a bizonytalan világban? Vonatok sem járnak rendszeren, api is beteg, hogyan hagyhatná itt s hogy' mehet el egyedül? A vonatok nagyrészt már megindulnak, apának használna a nyugalom s miért gondolja, hogy egyedül kell utaznia? Elkísérné. Persze, tudja, nem kísérheti el sem orvosi, sem baráti minőségében, de tartsák meg az esküvőt, fogadja el férjnek, akkor együtt mehetnek.

Ágnes megbocsátón mosolygott és nem válaszolt. A hallgatást választotta fegyverül s ez a fegyver váratlanul erősnek, különösen hatásosnak bizonyult. Hallgatott, mikor apja is az utazásról beszélt. Hallgatott, mikor apja hosszú előadásokat tartott a gazdasági és politikai helyzetről s akkor is görcsösen összeszorult a szája, mikor Sándor — óvatosan és gyöngéden — azt a hírt hozta, hogy Demeter Kálmán eladta a házát egy vaskereskedőnek. Nem felelt, amikor apja ugyanezen az éjszakán visszatért

a házasság tervére s kissé röstelkedve Sándorról és a családjáról elmélkedett; némán figyelte apját, mikor az új, illetve egészen régi véleményt terjesztett elő Rudnay Sándorról s azt magyarázta, hogy mégis »egészen rendes ember ez a Sanyi« s »ha alaposan meggondolja az ember, be kell látnia, hogy tetőtől talpig férfi«, aki »komolyan is tud viselkedni«, aki »helyt tud állni valamiért, ha akar« s aki »abbahagyta a léhaságait«, mert »úgylátszik, valami komoly tervet forgat a fejében«. Csak akkor mondott egy-két szót, amikor apja megemlítette a költözködés tervét és tanácsokat kért. Hát hogy' legyen, tulajdonképpen milyen lakásra volna szükségük, mit gondol Ágnes, hány szoba kellene, mert az a fontos, hogy ő, Ágnes, érezze jól magát, neki elég egy szoba . . . a dolog úgy áll, hogy a mai viszonyok közt túlságosan nagy fényűzés egy ilyen nagy háznak a fenntartása, láthatta, milyen gondokat okoz a fűtés, a szén- és a kokszhány miatt itt is két szobába húzódtak meg egész télen . . . s fölösleges manapság inast, szakácsnőt, szobalányt tartani, etetni is nehéz őket, hát még a fizetés, az egyéb költségek, egy alkalmazott teljesen elegendő, a Jancsi puccert majd hazaküldi, de a szakácsnővel tárgyalni kellene, hátha vállalná a takarítást is . . . mert »a dolog úgy áll«, hogyha bérbeadják a házukat, oly nagy összeget kaphatnak, hogy gondtalanul élhetnek egy kis városi lakásban, még meg is takaríthatnak valamit, ha pedig eladják, oly nagy összeghez jutnak, hogy »azzal már kezdeni lehet valamit«, talán még jelentős vagyont is szerezhetnek . . . milyen határozatlanul beszél api, gondolta Ágnes, mért nem mondja meg őszintén, mult időben, hogy már el is adták a házat, miért ez a titkolózás, bizalmatlanság . . . — Rám ne legyen gondja, api, — mondta — az a fontos, hogy maga meggyógyuljon.

— Tévedsz, Ági, — sóhajtott a fulladozva Demeter. — A te jövőd és boldogságod mindennél fontosabb.

— Olyan lakást keressen, ahol nyugodtan kezelheti magát. Nyugalomra van szüksége. Az én jövőm most már körülbelül kialakul.

— De hogyan, Ági, hogyan?

— Azt hiszem, mégis férjhez megyek Sanyihoz.

— Mégis?

— Mégis.

Demeter szerette volna megtárgyalni ezt a »mégis«-t. Hogy hát aggódik, nem lehet férjhez menni »mégis«; a boldogságról, az egész életről van szó, nyugtalanítja Ágnes határozatlansága, furcsa letörése . . . fontolja meg a dolgot . . . de ő maga is nagyon fáradt volt, félt a vitától és semerre sem látott jobb megoldást.

19.

— Megszereztem az iratokat, — mondta egy este Sándor. — Most csak azt mondd meg, hova szeretnél utazni. Bécsbe is mehetünk, mert megindulnak a vonatok, hetenként háromszor.

— De Sanyi, kérem, — szakította félbe Ágnes — mért akarja... hogy' képzeled el? Úgy érzem, hogy fölösleges áldozatot hoz értem.

— Áldozatot, én? Jó vicc. Az bizonyos, hogy utaznod kell. Egyedül nem mehetsz, hát én kísérlek. Van-e jobb kísérő egy úgynevezett férjnél?

— Úgynevezett?

— Hát persze. Én úgynevezett férj, te pedig úgynevezett feleség leszel. És mindaddig így maradunk, amíg te is azt nem akarod, hogy igazi férj legyek. Nézd, beszéljünk őszintén. Én szerelmes vagyok beléd, tudod, te azonban még nem szeretsz. Így van? Így.

— Nem, Sanyi, ezt nem mondhatod. Szeretlek.

— Szeretsz, de ez még nem szerelem. Szeretsz, de nem bízol bennem. Nem hiszed el, hogy megváltoztam és érted és miattad meg akarok változni. Bizalmatlan vagy és elismerem, hogy minden okod megvan a bizalmatlanságra. Azt gondolod, hogy téged is úgy nézlek, mint a többi nőt többé-kevésbé zavaros multamban. Attól félsz, hogy elveszted az értékedet, ha elérlek és csak azért akarom a házasságot, hogy elérjek. Hiába mondom ma, hogy tévedsz. Hiába mondom, hogy megértem a házasságra és most nem kalandot, nem múltó epizódot keresek, hanem igazi, teljes megoldást, egy nőt, házasságot, családot. Nem hiszel, megértelek. De nem is tudsz elutasítani, mert kedves, őszinte, jóindulatú embernek tartasz s arra is gondolsz, hogy hátha csodát tudtál tenni velem. Engedd, hogy bizonyítsam a sejtelmeidet. Előlegezz egy kis bizalmat. Ne törődj a formaságokkal, a lényegét te határozod meg. Ha akarod, nevezzük el próbaházasságnak. Nézz úgy, mint egy kísérőt... útipartner vagyok... a titkárod, akinek az emberek miatt a férji címet adományozod. Esküszöm, imádlak és nem akarok tőled semmit... csak azt, hogy tűrj meg a közeledben, engedd, hogy kísérjek ezen az úton és aztán tovább az életeden, amíg akarod... szeretnék boldoggá tenni, szeretnék én lenni az az ember, aki visszaadja hitedet az emberekben... én boldog leszek, ha te boldog vagy és értsd meg, én nem akarok tőled semmit... nem leszek a terhedre, annyit

udvarolok csak, amennyi szórakoztat, de nem kívánom, hogy boldoggá tégy . . . nem kínozlak férji kívánságokkal, nem kérek csókot, nem kérek nászéjszakát . . . értsd meg, Ági, nem akarom, hogy házaseletet élj velem . . . tartsd magad távol tőlem, amennyire jól esik . . . ha nem tetszik, kezet se fogj velem, érted? . . . neked nincs kötelezettséged, csak nekem, de nekem nincs jogom, csak neked . . . és szabad vagy, azt tehetsz, amit akarsz, jöhetsz, mehetsz, még el is hagyhatsz, amikor tetszik, mert ha megszeretnél valakit, szólsz és én utat engedek . . . az a fontos, hogy boldog légy és én szolgálom a boldogságodat. Hát jól van így, Ági?

Az ajánlat tetszett, csak Ágnes nem hitt benne. Napokig faggatta Sándort, elég őszintének és erősnek tartja-e magát és állja-e majd a szavát: egy ilyen ember, aki mindig »olyan közönségesen« él és a nőkben csak szórakozást, »élvezeti cikkeket« keresett, tud-e majd önzetlenül szeretni, tud-e majd a testi kívánságokról lemondani és a lelki életben, »az igazi szeretetben« felolvadni? A férfi ígéretesei most úgy hatottak Ágnesre, mint »az igazi szerelem« álmái. Igen, ez lehet az igazi; kéz a kézben és hallgatni; egymás mellett vonulni az élet szakadéka fölött és egymástól semmit sem kívánni; az szeret, aki imád és nem akarja meghódítani a testet. Fehér szerelem, fehér házasság; alázat, hódolat, lemondás; a lelkek békéje. Dehát Sándor bizonyosan becsapja magát; most megígér mindent, tudja, hogy ez az út vezet el hozzá, de csakhamar lehull majd róla az álarc, erejét meghaladó feladatra vállalkozik és egy közeli napon kiugrik majd belőle a brutális férfi. Akkor aztán majd mind a ketten boldogtalanok lesznek és későn sajnálják, hogy elhitték egymásnak a lehetetlenséget.

Egy délután azonban, hat óra tájt, amikor Ágnes már Sándor látogatására készülődött, a szép Rudnayné érkezését jelentették. Rudnay Ottóné négyszemközt kívánt Ágnessel beszélni; arra kérte Demetert, hogy hagyja őket magukra. Kissé izgatottnak és sértődöttnek látszott; szorosán fűzött dereka magasan felnyomta a mellét, mint mindig, most is kissé fojtottan lélegzett; arca kipirult, a sűrűn felkent rizspor majdnem lárvaszerűen borította a bőrét. Hátraszegte fejét, az orra meghegyesedett, szép olajbarna szeme mereven tapadt Ágnesre. A tekintete élesen fürkészett és ítélkezett.

— Komolyan akarok veled beszélni, édes jányom — kezdte; a hangja csodálkozó és szemrehányó volt. — Gondolhatod, miről. Sándor fiamról. Azt mondja, hogy te nem szereted és nem akarsz a felesége lenni. Igaz ez?

Ágnes érdeklődve figyelte a méltatlankodó anyát. A hangja szinte felelősségre vonta: te vagy az a lány, akit nem tesz boldoggá az én egyetlen fiam szerelme?

— Szeretem Sanyit, — felelte halkán, udvariasan.

— Hát akkor nem értem! — s összecapta a kezét. — Sándor valósággal boldogtalan. Elvesztette a kedvét, otthon gubbaszt és úgy panaszkodott nekem, hogy megfájdította a szívemet. Engem ez a dolog nagyon meglepett, kérlek. Sándor meglehetősen csapodár természetű, de úgylátszik, most az egyszer szerelmes és kérlek, megmondom őszintén, sohasem hittem volna, hogy beléd lesz szerelmes. Ezt nem tudtam volna kitalálni. De mondd, kérlek, hát mi kifogásod van tulajdonképpen a fiam ellen?

Sötétbarna, kissé pirosasan festett fejét felvetette és sérődötten nézett. Látszott rajta, hogy teljesen azonosítja magát a fiával; itt most már az egész Rudnay-család vonul fel és elégtételt kér olyan sérelemért, amely nem is érte.

— Nincs kifogásom, — sóhajtotta Ágnes. — Mondom, szeretem is. Csak azt nem tudom, hogy milyen férj lenne belőle.

— Kiváló. Garantálom.

— Mert... mert...

Dehát hogy' lehet erről egy anyával beszélni!

— Mondd csak. Beszélj.

— Én úgy félek, kedves... kedves Mimi néni!

— Mitől? A házasságtól? — s nevetett. — Eszembe jut, én is félttem. Mindig attól félttem, hogy tetszem-e majd az uramnak és lesz-e elég erőm hozzá... ahhoz, hogy megtartsam. Ne félj semmitől. Az okos nő mindig tud uralkodni a férfin. Nézd, az én uram ma is úgy imád, mint az első napon. Akár hiszed, akár nem, Ottó ma is szerelmes belém. Úgy udvarol, mint amikor megismert és elpirul, ha megcsókol. Minden attól függ, hogyan rendezi be az ember.

Ágnes tanácstalanul tördelte a kezét. — Hát... hát hogyan kell berendezni?

— Hogyan? — s a szép Mimi már enyhültebben, már mosolyogva hajolt a leány felé, mert szomorúsága és nyugtalansága kellemesen lepte meg. — Bízd csak rám a dolgokat, mindig számíthatsz rám... mert a fiamról van ugyan szó és természetesen azt akarom, hogy boldog legyen, de azért hiába, egy nő, az csak nőpárti lehet és a te boldogságod most már éppoly fontos nekem, mint a fiamé. Az pedig nem kétséges, édes szívem, hogy akármilyen boldogok vagyunk is mi nők a házasságban, azért a végösszeg mínusz, azért mi nők vagyunk

hátrányban. Mert nézd csak, kérlek, beszéljünk őszintén, mi nők tisztán és teljesen elvisszük az életünket a házasságba, ezzel szemben hogy' érkezik oda a férfi? Láthatod, nem vagyok elfogult és ismerem a fiamat is. Mi minden van már a háta mögött! Hány élet, mennyi érzés és kaland! Tudom jól. A mi életünk a házasságban kezdődik, a férfiaké szinte ott végződik. Nekünk, nőknek mindent a házasságban kellene megkapnunk, a férfiak életében a házasság legfeljebb egy nagy, hosszú fejezet. Azért is jogos követeléseink vannak a férjünkkel szemben. Hódolattal, szeretettel, tisztelettel fizessenek meg nekünk azért is, amit ők a házasságuk előtt kaptak az élettől. Fizetniük kell azért, hogy mi mindenről lemondunk és bennük találjuk meg az egész életet. Én így neveltem a férjemet és Ottó mindig igazat is adott nekem. Egy Napoleon, szoktam mondani, boldoggá tehet egy félórával is egy asszonyt; de egy férjnek az a kötelessége, hogy az egész életével álljon őrt a felesége mellett. A férj az férj, nem Napoleon. Rám számíthatsz és Sándor jó férj lesz. Majdnem minden férfi életében elkövetkezik a felismerésnek az a pillanata, amikor belátja, hogy nem Napoleon és nem hódíthatja meg a világot, a szerelem világát sem. Ekkor válik belőle férj, még pedig jó férj. Sándor életében is elérkezett ez a pillanat. Megható, hogy' szeret téged. Hidd el, imád és hacsak nem köt le egy más érzés... ha semmi más nem tart vissza, csak a félelem, a bizonytalanság, akkor hallgass rám... én felelősségem teljes tudatában rábeszéllek erre a házasságra... ne akadályozd meg a fiam boldogságát... meglátod, te is boldog leszel, nem találsz különbet... szóval, én most megkérem a kezedet.

Ágnes leányszobája már régen besötétedett, az esőcseppek halkán kopogtak az ablakon, a két nő órákhosszat vitázott, vallott, magyarázkodott a homályban. Majdnem teljesen megnyitották a szívüket és olyan érzéseket tártak fel, olyan gondolatokat villantottak meg egymás előtt, amelyeket eddig mélyen rejtegettek a lélek pókhálós zugaiban. Éppen csak hogy neveket nem említettek, de részletesen beszéltek férfiakról, élő és képzelt alakokról, teljesülésekről és várankozásokról s kölcsönösen elszomorították egymást valamely bizonytalan csodának az idézetésével, amelyet minden nő vár, amellyel minden férfi biztat, de teljesen egyik sem valósít meg. Egyre sűrűbben sóhajtoztak, majd egyre csillapíthatatlanabban sirtak s míg az egyik a jövőjét siratta, a másik a múltján bánkódott, néha már a lelkiismeretfurdalásnak azzal a könnyű fájdalmával, amely valósággal megédesíti az öröm vágyát. Sirtak és egyre közelebb húzódtak egymáshoz.

Sírtak és az okosságot is segítségül hívták ; sírtak és azzal biztatták egymást, hogy megalkuvás nélkül nincs élet ; sírtak és azzal vigasztalták egymást, hogy nincs az a boldogtalanság, melyet ne enyhítene a sors s azzal rémítették egymást, hogy nincs e világon öröm, melyért ne kellene áldozatot hozni. Sírtak, sírtak és hálát éreztek, mert íme, így megismerték és megszerették egymást ; sírtak, sírtak, sírtak, a női sorsot siratták, a boldogságot és az álmokat, a valóságot és az elmúló szépséget, a vágyódó szívet és a hideg életet siratták . . . sírtak, sírtak a sötét szobában, már maguk sem tudták, miért, csak patakzott szemükből a könny, szepegetek és sóhajtoztak, a szájuk meg-megrándult, a szívük fáj, a szemhéjuk égett, a fejük kínlódva és mégis kábuló, édes mámorban szédülgött . . . szorongatták egymás kezét, megölelték és simogatták egymást s mire enyhülni kezdett a bánat görcse, már-már boldogoknak is érezték magukat.

20.

Rudnayné Ágnes ígéretével távozott el s ha Ágnes, mikor egyedül maradt, meg is riadt a kimondott szótól és a végzettől, amely előtt, íme, kinyitotta az ajtót, megint megsejtette a nyugalmat apja láttára : Demeter Kálmán elégedettnak tűnt fel, az a mosoly bujkált az arcában, amelyet gyerekkorában figyelt meg rajta, mikor egy-egy újonnan elkészült épületét szemlélte. Hát itt is befejeződik egy ház . . . És ez a nyugalom megerősödött benne, mikor Sándor boldogságát figyelte. Milyen reménykedő . . . nem, milyen boldog ez az ember ! A nevetés szinte egy pillanatra sem tűnik el az arcából. Mintha egy külön napot szereltek volna fel a fejében, ez az új nap forrón, vidáman és — be kell vallania — különös gyermekies tisztasággal ontja nevető sugarait. Igen, olyan, mint egy gyermek, mint egy kisfiú, aki megkapta végül várva-várt játékát és most aztán megbecsüli és meg is szolgál érte. De hogy' megcsolgál ! Kábító már az ajándékoknak ez a folyton növekvő tömege ! Az ékszerek, melyeket ujjára húznak, ruhájára tűznek . . . verseng érte az egész Rudnay-család, Sándor egy nagy briliánsgyűrűvel díszíti ujját, Rudnayné néki ajándékozza egyik pár briliáns függőjét, Ottó bácsi befogja a szemét és vékony, hűvös, fehér nyakát briliáns collier-val ékesíti. Az ékszerek kékfehér tűzében egy asszony képe villózik ; Ágnes figyel-keresi ezt az asszonyt ; ez én vagyok, én leszek . . . asszony, ékszerrel . . . asszony, akit fel-

virágoznak a szerelmi számára. És megborzongott. — Maga csak ne törődjön semmivel, — mondta folyton Sándor és boldog izalmában egyre sűrűbben magázta Ágnest, mintha ez most már valóban egy más nő volna, nem az, aki eddig a barátja volt — én majd mindent elintézek. — És hordták a kereskedők a bőröndöket és Rudnayné kora reggeltől késő estig vitte »az édes kis menyemet« egyik cipésztől a másikhoz, egyik szabónőtől a másikhoz és — biztatta — »nekem csak mutass meg mindent, jányom, csak te beszélj velem bizalmasan, én tudom, mi kell egy asszonynak« és — mert ez volt a jelszó — »a föld alól is előteremtjük«, tudniillik a kelengyéhez szükséges vásznat, linont, csipkét, selymet, mindenféle fínom anyagot, melynek simogatásától megreszket a kéz és nézésétől majdnem mámorosan elbágyad a szem. Mennyi pénzünk van! Milyen jómódúak! — csodálkozott elégedetten Demeter Kálmán. — És hogy' szeretnek téged, Ági... Nem is hittem volna... ezt már mégsem gondoltam, — mormolta jólesően, valahányszor már egy újabb szállítmány érkezett. Szépek és gazdagok a fiatalok, állapította meg egyre szélesebb nyugalommal, mint ki dolgát jól végezte... mert Sándor is, mint nevetve mondta, nagy igyekezettel »staffirozta ki magát« az új életre. Ruhát, cipőt, felöltöket, ingeket, kalapokat készíttetett, vásárolt, mintha nemcsak a szerelmével, a szolgáló készségével, alázatos gyöngédségével, ajándékaival, reggel és este érkező friss virágcsokraival akarta volna hódítani a menyasszonyát, hanem még napról-napra vidámabb színű nyakkendőivel is, elegánsabbnál elegánsabb ruháival is. Tréfálkozott és vidám könyveket hozott; vicclapokat, képeskönyveket, a derű, a szórakozás, a könnyebb élet betűit, rajzait, levegőjét, mintha Ágnes olvasmányait is ki akarta volna cserélni, hogy áthangolja a szerinte természetesebb, egyszerűbb, főként gondtalanabb életre. Valóban, kedves és jó ez a Sándor, üzente egyre sűrűbben Ágnes hol zsidbadtan elkábult, hol ijedten felhorkanó és értelmetlen, láthatatlan veszélytől lüktető fejének. Nézd, jó és szeret... szeret!... ez már nem is szerelem, ez olyan hit és rajongás, amit mindig vártam, ez olyan ámulat és imádat, amit én nem is érdemlek meg, ez nem szólhat nekem, ez egyszer majd a visszájára fordul és vádol, hiszen ezt nem lehet örökké ébren tartani, egyszer csalódnia kell majd... de Ágnes, az Istenért, miért félsz, hogyan szabad ma a csalódásra gondolni, hát örülj, hogy te indítottad meg ezt a boldogságot, ne félj tőle, higj benne, biztasd, biztasd magadat is... mért nem örülsz, hogy ilyen boldoggá tudsz tenni valakit? Nem érted? Boldog egy ember!

Boldog egy ember !

Boldog !

Állj itt meg és kiáltsd a füledbe : **BOLDOGSÁG.**

BOLDOGSÁG.

De mi ez, mi ez . . . mi az, hogy boldogság.

BOLDOGSÁG.

Ne kérdezz, ne törődj vele. Ne hallj mást, csak ezt. Ne figyelj másra, csak erre. Dugd be a füled, húnyd be a szemed, csak azt lásd, hogy van egy ember, aki érted, miattad boldog.

BOLDOGSÁG.

Azért boldog, mert te a világon vagy.

BOLDOGSÁG.

Azért boldog, mert téged szerethet.

BOLDOGSÁG.

Szeresd. Engedd, hogy szeressen. Engedd el magad. Ne habozz, dobod ki magadból ezt a görcsöt, neved, mert ő is nevet, szeress, mert téged is szeretnek, örülj, örülj, ez édes, finom út, könnyű repülés, fény, fény.

BOLDOGSÁG.

BOLDOGSÁG.

Itt van a küszöbön, ne üzd el. Mert más is ott áll a küszöbön? Az ajtón csak egy léphet be. A másikat üzd el. Ezt az egyet szeresd, mert csak egyet lehet szeretni.

BOLDOGSÁG.

Kötelességed. Érted? Kötelességed. Teljesítsd a kötelességedet, ez a rend. Szeret, szeresd. Ez a boldogság. Kötelesség, rend, boldogság.

BOLDOGSÁG . . .

21.

S mintha ez a Pély István megsejtette volna, hogy a kérdés eldőlt, híradásai megritkultak, levelei el-elmaradoztak, üzenetei meghalványodtak... Ágnes úgy érezte, hogy amilyen rohamosan alakul itt ki körülötte az új élet, úgy halódik mögötte valami, ami el sem mert kezdődni: napról-napra gyöngül annak a másíknak szíve dobogása. Homályos célzások érkeztek még nagy elhatározásokról, különös vállalkozásokról, ködös szavak a szerencséről, melyet »ki kell pofozni a sorsból«, titokzatos értesítések olyan eredményekről, amelyekkel »egyensúlyba kell dönteni a születés és végzet keserves hiányait«.

A magyarázat azonban éppúgy elmaradt, mint maga a lázongó fiatalember. Mit jelent mindez? Belátta a döntés jogosságát és megnyugodott? A köd, melyet személye köré fujt, a beleegyezést, a felmentést is magába burkolja? Megadom magam, nem zavarlak utadon, indulj. Vagy csak arról van szó, hogy valóban olyan kísérletekbe bonyolódott, amelyek egyelőre távol tartják tőle? Hogy' fájhat neki a bukás és mily mély sebet ejt het rajta a csalódás, ha majd látnia kell, hogy hiábavaló volt minden... Nyöszörgést hallott néha Ágnes, a tehetetlen fájdalom néma sírását; olykor pedig ordítást, üvöltést, egy elhagyott, ellökött szív átkozódó csapdosását. Mért kell ennek így lenni? Ez is kötelesség?

Mégsem lehet elmenni búcsú nélkül, nem tudhatja meg mástól az igazat, a rend és a kötelesség azt kívánja, hogy megszorítsa a kezét... nem lehet a halottat ott hagyni, ahol összeomlott, el kell temetni. Irjon neki? Félt a levéltől, a levél nála marad, a levél sok. Üzenjen? De kivel? Az apjával? Nem illik s bár bizonyosan vállalná, nem lehet megzavarni ilyen könnyen félreérthető kéréssel. A legjobb volna Sándorral elstálni arra; ismerkedjenek meg; legyenek jóban; egy kissé a mult találkozik a jövővel... és Sándor olyannak látszik, hogy mindenről lehet vele beszélni. Az utolsó napon — holnap délben már utaznak — csillapíthatatlan, majdnem lázasan forró izgalomban gyorsan magára kapta a kabátját, kalapját s elrohant hazulról... beszélnie, beszélnie kell vele, utoljára, de még egyszer feltétlenül; meg kell nyugodni, el kell intézni, bizonyosságot kell szerezni, hogy itt semmi sem maradt vissza elintézetlenül.

Pély Ferenc boltjába lépett s a helyiség hátsó részéből felé közeledő borbély-és fodrázsmestertől mosolyogva azt kérdezte, hogy nincs-e itt az édesapja, Demeter Kálmán, mert hogy sürgősen keresi. Egy vendég, akit borotváltak s egy másik, akinek

a haját nyírták, ránéztek. — Demeter urat tetszik keresni? — kérdezte mosolyogva Pély, akinek haja fekvésében, fejformájában, szája metszésében nyugtalanul ismerte fel Ágnes Pista vonásait. — Délben volt itt, kedves kisasszony, már régen elment. — Ágnes tétovázott egy-két pillanatig, zavart szeretettel röpködött a tekintete Pély feje körül, aztán — Hát akkor jóestét kívánok, — mondta és megindult. Pély az ajtó felé követte, Ágnes megfordult. — Ja igen, ha már itt vagyok, nem tetszik tudni... tudniillik a... a Pista... a fia, Pély úr, egyszer ott volt nálunk és nagyon jól rajzol és az apámat és engemet is lerajzolt, nagyon sikerült rajz és én holnap elutazom és szeretném a vőlegényemet, a... a férjemet meglepni vele, ajándék, tetszik tudni... itthon van a Pista? — Pély Ferenc a kilincset szorongatta. Elfogulatlanul felelte: — Sajnos, a fiam nincs itthon, mostanában többször elutazik, most is úton van. — Úton? Hol? — Mindenféle dologgal foglalkozik, tetszik tudni, hogy van az most, nyugtalanodik is a tanulmányai miatt, de most már nemsokára megnyílik az egyetem, legalább így írják a lapok, addig... — De hova utazott? — Nem is tudom, mit mondott. Néha három-négy napra is elmarad, a múlt héten Bécsben is volt. Hát milyen rajzot keres a kisasszony? Megmondom neki, hogy küldje el. — Nem, azt ne tessék, én is elutazom, csak azt tessék mondani, hogy sokszor üdvözlöm és minden jót kívánok. — Köszönöm, átadom. — Ágnes a kezét nyujtotta és kissé hosszan megszorította Pély kezét. A magas, kissé hajlott hátú, barátságos, sovány férfi arca megszínesedett; olyan könnyen pirul, mint a fia, gondolta Ágnes és elsietett. Megtettem, amit lehetett; nem minden, de ez is valami... teljesen nem intéztem el a dolgot... dolgot... milyen dolgot?

Ez az éjszaka nyugtalanul telt el; búcsúzkodása nem ért véget a hajnallal sem. Anyjával beszélgetett, a szobájától búcsúzkodott és megmagyarázta a helyzetet Pistának. Mintha már vonaton ülne... fut vele az élet és az ifjúság megszokott tájai sorban elmaradnak az ablak alatt. Isten veled, leány! Szervusz, Ágnes, én most elmegyek és itthagylak. Szervusz, kedves szoba, nem vihetlek tovább, falaid közé egy vaskereskedő költözik. Isten veled, Pista, vigyázzon magára! Nézze, nem vihetem magammal, magát is itthagynom az ifjúsággal, maradjon csöndben, ne sírjon, ne kiabáljon, ennek így kell lenni. És anyus, kérem, te csak jöjj velem... anyukám, te ne hagyj el... zárj itt be mindent és gyere velem, szükségem van rád mindig... de ugye te boldog voltál?

Egész éjszaka sarkantyúpengést hallott.

Reggel a templomba sietett és majdnem egy óra hosszat imádkozott, délelőtt bevonult vőlegényével az anyakönyvvezető-höz és a két család és számos barátjuk jelenlétében házasságot kötött Rudnay Sándorral, Rudnayék lakásából pedig férjével a Keleti pályaudvarra hajtatott. Az utolsó hang, melyet Budapestről hallott, barátnőjének, Konrád Mártának nevető sírása volt. Bécsbe utaztak.

22.

Első közös útjukat három, legfeljebb négy hétre tervezték, de még a hatodik héten sem érkeztek haza. Azt gondolták, hogy megállapodnak Bécsben s majd a nyáron indulnak el hosszabb hegyi vagy tengeri útra, hiszen úgylátóknak az élményeik, ha pedig látnivalót kívánnak, ad most éppen elég szórakozást az osztrák főváros, de nem egészen tíznapi bécsi tartózkodás után felköltöztek a Semmeringre, onnét csakhamar visszatértek Bécsbe, hogy két nap múlva Abbaziába siessenek és végül ismét megszálljanak egy másik bécsi szállodában. Sehol sem találták a helyüket.

Ágnes lelkiismeretesen bevallotta, sőt egyre szomorúbban hangsúlyozta, hogy ő az oka minden zavarnak, nyugtalanságnak, rajta múlik »a rendes élet megkezdése«. Nem vádolhatta meg Sándort semmiféle mulasztással, nem tehetette felelőssé sem gyöngédségének hiányaért, sem a brutalitásnak semmiféle jeléért; nem volt erőszakos és egy pillanatig sem figyelmetlen, nem volt toladó és egyelőre semmit sem követelt. Az első bécsi éjszakájuk úgy múlt el, ahogy annak idején megbeszélték: átöltöztek, a szálloda éttermében vacsoráztak, egy zsúfolt bár egyik sarokpáholyában, melyet Sándor nagy borralaló árán szerzett, likőrt ittak, beszélgettek, együtt dúdoltak a friss zenével, nézték a táncot, majd maguk is táncoltak, éjfél után két óra tájt pedig felmentek a szobájukba, ahol Sándor az ablakhoz húzott karosszékben üldögélt, míg Ágnes levetkőzött, megfürdött és az ágyba feküdt. Leoltották a nagy villanyt, a két éjjeli szekrényen kigyulladt a kis, zöldernyős lámpa, Sándor a homályban felvette a hálóingét, a feleségére hajolt, barátságosan, biztatón mosolygott és mert csodálkozást, talán rémületet is vélt felfedezni Ágnes tágra pattant szemében, megcsókolta a homlokát és alig észrevehetően remegő hangon azt kérdezte: — Fáradt? Aludni akar? — Szeretnék, — sóhajtott Ágnes és nyugtalanul figyelte szíve ijedt dobogását. — Nem akar olvasni? — Nem, aludjunk. — Jól van, szívem, — mondta hangosan Sándor és már felemelkedett. Ágnes úgy látta, hogy Sándor arca kissé elsápad; a keze önkén-

telenül kinyúlt és megsimogatta a férfi arcát. Sándor megcsókolta a tenyerét és ott felejtette a száját; Ágnes keze hűvösen elhúzódtott. A lámpák kialudtak; figyelték egymást, hogy alszanak-e.

Itt most baj van, gondolta riadtan Ágnes. Sanyi megígért valamit és bizonyára azt hiszi, hogy számontartom az ígérését. Fínom, hogy nem erőlteti a dolgot, szép, hogy nem szokványos a nászéjszakánk... miért kell utánozni a többieket? Otthon most azt hiszik, hogy vad csókokban fulladozunk és egy lánnyal már kevesebb van a világon; hadd higgyék. Egyre több okos és nemes tulajdonságot mutat Sanyi; milyen ügyes, például, hogy úgy viselkedik az emberek előtt, mintha régi házasok volnánk; kerül mindent, ami nászútra emlékeztethet. Kétségtelen, hogy mindezt érte teszi; azt mondta többször is: »nagyságod alázatos titkára tisztelettel érdeklődik, hogy kedves gazdája jól érzi-e magát«... a bárban azt kérdezte: »a főnöknő milyen italt parancsol, édeset vagy keserűt, pezsgőt-e vagy tömény szeszt?«... titkár és gazda, titkár és főnök... kedvesen, finoman, okosan játszik, de hát hogy' érezheti magát? Végül is férfi és férj s akármennyire húzódozik ettől az aktustól, meg kell történnie, ez a rend, ez a kötelessége s az nem kétséges, hogy Sanyi boldogtalan volna, ha nem teheti a magáévá. Így mondják. »Az övé.« »Legyen az enyém.« Akkor az övé vagyok? Különös dolgok ezek, de azt hiszem, hibát követek el, hogy ennyit töprengök rajta és ilyen nagy, bizonyára túlzott jelentőséget tulajdonítok neki... nem is tudom, miről van szó és mi a bajom, hiszen amit erről vitáztunk, az már túlhaladott álláspont s maga az a tény, hogy a felesége lettem, tulajdonképpen felmenti minden ígérlet alól. De mire vár? Arra, hogy én mondjam ki a hívó szót? Talán ügyetlen voltam. Amikor megsimogattam az arcát és ő megcsókolta a tenyeremet, magamhoz kellett volna vonnom a fejét. Ez biztatás. De most már biztatnom kell? A vágy nem hajtja? Nem ártana, ha kissé erőszakosabb volna.

— Nem tudsz aludni? — kérdezte halkán Sándor.

— De... mingyárt.

— Idegen helyet meg kell szokni. Gondolj valami kellemesre. Jóéjszakát, szívem. Kezét csókolom.

— Pá.

Hallatszik, hogy feje alá gyúri a párnát. Mi ez? Összeharapta a fogát? Nem kellene most átnyujtani a kezét? De hát ha ő fáradt... és hátha erről is van egy határozott elgondolása, hiszen mindent olyan szépen, tervszerűen intéz el... Hát aludjunk. De még sokáig figyelték egymás léleklzését és az álom még órákig elkerülte a szemüket.

23.

Amikor felébredt Ágnes, Sándort már a karosszékekben találta. Ott ült mozdulatlanul és várt. Megdöböntően tárgyilagos volt, egyszerű és már nem is barátságos, nem is testvéri, még kevésbé apai, hanem szinte orvosi. Az ágy elé állt Ágnes papucsával; mosolygó, örvendező, hangos szóval köszöntötte, megcsókolta a homlokát, a száját, hűvösen, szeretettel és a lábát kérte. Ágnes félénken, talán kissé kacéran is kidugta a takaró alól a lábát, Sándor ráhúzta a papucsot, aztán a hóna alá nyúlt és gyöngéden felemelte; arra kérte, hogy menjen a fürdőszobába. — Rendetlen vagyok? — kérdezte zavartan Ágnes és ijedten nyúlt a tükör, fésűje felé, melyet az éjjeli szekrényre készített. Ezek is Sándor ajándékai; új ezüstitűkör, új ezüst útifésű. — Nem, dehogy, gyönyörű vagy, mint mindig, de csak menj, ne szégyeld magad, szokd meg, hogy együtt vagyunk. — Hát ez már bolondság, gondolta Ágnes, de minek ellenkezni? Sándor magyaráz valamit az egészségről, a nők rossz szokásairól, a fölösleges szégyenérzetről, emberi dolgokról, bolondság, rossz hallgatni és már menekül a fürdőszobába. Hát ez most mindig így lesz, gondolja ott bent és dobogó szívére szorítja a kezét; ez mindenben részt akar venni, mindenről tudni akar, mindenben intézkedik, még abban is, hogy csinál-e kis vagy nagy dolgot az ember? Nem gyerek! Ez túlzás. Mit akar ez? Menjünk már vissza, mert ettől még kitelik, hogy bejön és megvizsgálja, mit végzett; s hogy meg legyen vele elégedve, gyorsan, erősen meghúzta a láncot, hadd zubogjon a víz.

Szaladt vissza az ágyba, a pincér már hozta két tálon a túlságosan bő reggelit. Kávé, tojás, sonka, vaj, gyümölcs, ásványvíz.

— Ezt mind megesszük? — kérdezte nevetve.

— Meg, bizony. Ágának híznia kell.

— Sovány vagyok?

— Az én számomra nem, nekem tetszik, de egészségesebb lesz és jobban érzi magát, ha néhány kilót magára szed. Ide kell egy-egy kiló, — s mutatta a vállát — ide negyed-negyed kiló, — s a kulcsfontja alá bökött — az idegei köré kell egy kis zsír-párnát gyűjteni, a nyakának sem árt... az arcocskád is olyan néha, mint egy ijedt madaré... mondd, mitől félsz?

— Én? Semmitől.

— Egyébként ma orvoshoz megyünk és megvizsgáltatjuk a tüdődet.

— Miért? Most nem is köhögök.

— De köhög téel. Apádnak is megígértem és téged is meg

akarlak nyugtatni. Azt akarom, hogy frissnek, egészségesnek érezd magad. Stramm, erős nő leszel. No, egyél, egyél hát. Ha szeretsz, akkor eszel. Betöltöm a kávéd, várj. Felkenem a vajat. Ez nagyon jó ám a gyerekeknek, ez a tószt meg a vaj. Akarsz rá mézet? Mért harapsz ilyen kicsit? Mutasd a szád. Tátsd ki. No egész szép nagy szája van a gyerekeknek. A foga is jó. A nyelve is szép. Mondd, te nem akarsz ember lenni?

— Ember?

— Az. Az embernek van szája, tehát eszik. És az a vicc, hogy többet eszik, mint amennyi éhségének csillapítására szükséges. Nemcsak azért, mert elraktározza például a májában, a felesleget, hanem azért is, mert ínye van és elvezi a jó ételek kellemes ízeit. Az evésnek is van kultúrája. E. például különösen fejlett a franciáknál. A francia szeret enni és szereti a szelmelet. Te nem vagy francia.

— Én? Hát mi?

— Kissé még beteg.

— Beteg, miért?

— Kissé ferdén látod a világot. Félsz tőle és magadtól is. Tudod-e, miért van például melled?

— Mellem? No miért?

Ágnes lenézett vajszerű, gömbölyded, feszes mellére, melynek alakját, üdeségét, lányosságát, kis rózsás bimbaját mindig, most is elfogulatlanul kedvesnek, sőt szépnek érezte, legfeljebb azt kifogásolta, hogy a két mell talán kicsi és távol áll egymástól és a keblén túlságosan kitapinthatók, sőt láthatók a bordák. Világos krémszínű inge, kék selyempongyolája, ahogy az ágyban ült és reggelizett, hátracsúszott s észre sem vette, hogy a melle majdnem teljesen szabadon látszik. A bimbók most fázósan megmerevedtek.

— Minden nőnek van melle... — mondta bizonytalanul és alkalmazkodni akart férje érthetetlen tárgyilagosságához.

— Persze, de azt kérdeztem, miért van. Ha nem tudnád, hát azért, hogy előbb-utóbb tejet termeljen és szoptasson. A női mell mirigy, amely csak bizonyos feltételek teljesülése esetén kezdi meg működését. És abban a női szervezetben, amely nem él teljes női életet, előbb-utóbb zavarok mutatkoznak.

— Milyen zavarok?

— Hát Istenem, mindenféle zavarok. Idegesség, nyugtalanság, fejfájás, satöbbi. Nem lehet büntetlenül kirekeszteni egyes szerveket az életünkből.

Ágnes csodálkozva pillantott a férjére. Mit akar most ez az ember? Miért tudományoskodik és miért tart itt orvosi elő-

adást? Így akarja rávezetni a szerelmi életre? Azt gondolja, hogy szakszerű érvekkel meggyőzi és majd megkéri, hogy hát kedves Sándor, igazad van, egészségtelen dolog egyes szervek kirekesztése, légy szíves, légy a segítségemre, tedd meg nekem azt a szívességet, hogy . . . Ez a fiú nagyon jó és értelmes, de most mintha butaságokat beszélne.

— Kérlek, én . . . — aztán inkább megtömté a száját sonkával és pírított zsömlével s hallgatott.

De Sándor csak nem hagyta abba.

— Néha az a baj, tudod, hogy a nőknek nincs pozitív elképzelése. Vannak nők, akik nem tudják, nem merik elkezdeni, akiket valahogyan kényszeríteni kell a kezdetre. Ezekre ma is áll az a régi kifejezés, hogy meghódítják, meg kell hódítani őket. Itt csak az a baj, hogy az ilyenkor szükséges erőszak kellemetlen reakciót válthat ki a nőből, rémületet, csalódást, félelmet, haragot, néha még bosszúságot és kétségbeesést is. Vannak nők, tudod, akik a szerelem ízére nagyon későn jönnek rá, sőt egyesek azt állítják, hogy a legtöbb nő csak az első gyerek vagy az első abortusz után kedveli meg a szerelmet.

Ágnes kettévágott egy körtét és idegesen a tányérra ejtette a kést.

— Ne törődj vele, kérlek.

— Mivel?

— Hogy mit éreznek a nők.

Sándor erélyesen tiltakozott. — Ez nem úgy van, kérlek. Nagyon fontos, hogy mit éreznek a nők. Csak az önző és tudatlan férfiak rohannak előre. Igen, önzők, tudatlanok és ostobák ezek a férfiak, akik nem törődnek azzal, hogy közben mit éreznek a nők, mert csak az a fontos, hogy ők megszerezzék az örömeiket. Hogy a nő közben hidegen marad és unatkozik vagy szégyeli magát s végül eszköznek, alkalomnak érzi magát, aki csak arra való, hogy a férfi kielégítse a vágyait . . . a legtöbb buta férfi fütyül rá. Pedig itt dől el a házasság. És ezért van annyi boldogtalan házasság.

Ágnes bosszúsán biccentett. — A miénk majd boldog lesz.

Sándor bólogatott. — Örülök, hogy ezt mondd. Nékem is ez a törekvésem. Ami engem illet, nyugodtan várok, amíg te eljutsz odáig, hogy . . . Én csak arra akarlak figyelmeztetni, hogy te végül is megértél már, fiam, a teljes szerelmi életre. Benned van valami lelki ellenkezés, de a tested már megkívánja a szerelmet. Ha akarod, úgy mondom ezt, mint az orvosod.

Ágnes ellökte öléből az ételes tálat.

— És mint orvos ajánlod fel a szolgálataidat?

Sándor nem értette meg felesége hangulatának változását. Csodálkozva figyelte vérbe borult arcát, dühösen megkeskenyedett száját. Tréfás iránt akart adni a beszélgetésüknek. — Abban a szerencsés helyzetben vagyok, hogy felajánlhatok neked egy teljesen egészséges férfit, aki azonkívül a szükséges gyakorlattal is rendelkezik. De egyébként csak beszélünk és — —

— Az a baj! — sziszegte Ágnes és a párnákra hanyatlott.

— Mi? Hogy beszélünk? Hiszen — —

Azt gondolta, hogy vagy teljesen meggyőzte a feleségét vagy pedig az érvektől függetlenül is elérkezett a cselekvés pillanata. Valóban így volna? A látszat emellett szól. Ágnes elterült az ágyban, szemét görcsösen lehunyta, ajkát a foga közé csípte. Valamiért haragszik vagy különös izgalom fűti, mindegy; nagyon szép és kívánatos: sápadt arcára halovány színeket vet sűrű szőke haja és a kék pongyola. Sándor áthajolt hozzá és megcsókolta. Az edények megcsörrentek, az egyik kávéscsésze felborult. Ágnes szeme felpattant... még soha, ilyen idegennek nem érezte ezt a férfit!

— Most? — kérdezte felháborodva.

— Hát... most.

— Reggel? Ebben a világosságban? És csurog a kávé az ágyba.

— Majd elteszem.

Sándor kiugrott az ágyból, az asztalra hordta az edényeket, az inge a székbe akadt, zavartan kapkodott utána... már indult vissza, amikor kopogtak. Sándor káromkodott. Az ajtó kinyílt és az őszhajú, alacsony, öreg pincér aranyfogait mosolyogva tárta feljük: azt kérdezte, hogy »die Herrschaften« befejezték-e a reggelit és elviheti-e az edényeket. Sándor a szoba közepén állt és az ingét igazgatta. — Nem kíván már semmit sem? — Nem, köszönöm. — De hiszen alig evett... — Ágnes ránézett és hangosan nevetett.

— Miért nevet? — kérdezte Sándor, mikor magukra maradtak.

— Azon, hogy éhes vagyok.

— Hát mért nem evett?

— Hát lehetett?

— Bocsánatot kérek... — és zavartan bámult a feleségére.

Ágnes nevetve intette magához. — Üljön le ide. Mondani akarok valamit. — Felült az ágyban és megfogta a férfi kezét. — Megkérem valamire. Az én érzésem szerint vannak dolgok, amiket meg kell tenni, de nem szükséges beszélni róluk. És a felesége lettem és tisztában vagyok a kötelességeimmel. Azt

akarom, hogy mind a ketten jól érezzük magunkat, sőt ha lehet, boldogok is legyünk, tehát én mindent megteszek és mindenre hajlandó vagyok, ami a maga boldogságához szükséges. Ne törődjön velem. Érti? Ne törődjön velem. Szeressen, ahogy jól esik. Legfeljebb arra kérem, hogy ne most kezdje el. Mindig arra gondoltam, hogy ahhoz sötétség kell... sötétség és talán hangulat is... hangulat, mit gondol?... és most nem érzem elég szépnek magam... érti?... és idegesít, hogy az ágyba folyt a kávé... mit gondol, ne mossam meg a takarót... nézze, itt a lepedő is kávé... mit gondolnak majd rólunk?

Finnyásan macskáskodva, összehúzódva kibújt az ágyból és elégedetlenül nézte a kávé foltokat.

— Ne törődj vele, — mormolta megzavarva, de rögtön fel is gyulladva Sándor és megszorította Ágnes kezét. A függönyökön beverődő fény Ágnesre tűzött és megvilágította alakját. Sándor magához húzta, fejét, száját a mellére szorította.

— Mondom, most ne! — kiáltotta idegesen Ágnes és kitepte magát a karjából.

— Hát mikor? — kérdezte rekedten.

— Este, ahogy akarod.

Ez az »ahogy akarod« feldúlta Sándort. Ez józan volt, elszánt, közömbös, kiábrándító és nyugtalanító. »Ne törődj velem.« Itt vagyok, a feleséged lettem, tessék, találj meg az örömeidet. Állok rendelkezésedre, tudom a kötelességemet. Ijesztő. Erre nem gondoltam, ilyen esettel még nem álltam szemben, igaz, hogy még feleségem sem volt. Egész nap töprengett. Minden nő, akivel eddig találkozott, még akkor is biztatta, ha egy ideig ellenkezett. Ez a kötelességét teljesíti és az ő jogait emlegeti. De hiszen a feleségem! És imádom! Hát hogyne törödnék azzal, mit érez ő? Nem vagyok vadállat... Mégis csak az első gondolatom a helyes: rá kell nevelni, rá kell szoktatni, meg kell kedveltetni vele a szerelmi életet. De hogyan? Nem mutat rá hajlandóságot. Lehet, hogy hideg természetű, aki szívesen engedelmeskedik, mert jó és szeret, de szikrák nem pattannak belőle, akárhogy csókolom? Hát ez szerencsétlenség volna. Pedig milyen szép, milyen kívánatos! Olyan sovány, hogy szinte fiús, mégis oly nőies, lágy, hogy állandóan a szerelem legszebb gyönyöreire emlékeztet. És nem is szégyellős és nem is szemérmes, legalább nem abban az értelemben, ahogy általában szégyellősek a nők; ez szabadon jön-megy, nem szégyeli magát, úgy fürdik, vetkezik, öltözködik itt, mintha már régi házások volnának. Fekszik a kádban, nem utasítja ki; a víz megnyújtja alakját, a villany fénye selymesen beborítja...

a karja megmozdul, talán hogy eltakarja magát, de félúton megáll és visszahull háta alá a vízbe. Mutatja magát, mert tetszeni akar? Vagy ez is kötelesség? Parancsot adott a karjának, hogy mozdulatlan maradjon, testének, hogy elé táruljon, mert ez is a feleség kötelessége. Csak a combja zárul össze szorosabban és egyik lába a másikra hajlik. Sándor megállt a régi, nagy, fehér kád előtt és boldogan sóhajtotta: — Gyönyörű vagy! — Ágnes szürke szeme elfogulatlanul rányílt. — Tetszem? — Határtalanul. — Akkor jó, — felelte egyszerűen és felállt és a szappanhoz nyúlt. — Mossalak meg? — ajánkozott a férfi. — Jól esik neked? — Jól, — nevetett Sándor. — Akkor tessék. De csiklandozni nem szabad. — Isten ments!

24.

Ágnes nem akart elmenni az orvoshoz.

— Nincs semmi bajom, miért vizsgáltassam magam? Otthon, az más volt. Betegnek látszottam, mert nehezen határoztam el a házasságot. Amióta rendbe jöttünk egymással, nem köhögök, nincs lázam, ne bántson hát ezzel az orvossal.

De Sándor teljes megnyugvást akart; azt mondta, ő is teljesíti a kötelességét; egyébként is még Budapestről bejelentette magukat. Hát el kellett menni. Az öreg, szemüveges, borotvált arcú professzor a hosszú vizsgálat után megnyugtató eredményről számolt be. Szervi elváltozást nem talál, a »gnädige Frau« nem atléta, de kifogástalanul egészséges, fiatalabb korában, mint a legtöbb emberben, lezajlott egy »csúcsfolyamat«, miként erre jól emlékszik, hiszen elküldték Abbaziába is, de ez akkor teljesen elmeszesedett, jól kell táplálkozni, sokat tartózkodjék friss levegőn, napfényen, fogja fel az életet vidáman, »lehet azt a könnyebb oldaláról is nézni«, az emberek ma idegesek, a nagyságos asszony is hajlamos az idegességre, »Sie ist eine nervöse Natur, Herr Kollege«, a tüdeje, a légútjai kissé szellőzetlenek, nem szabad mindig a szobában ülni, — ha nincs különösebb dolguk itt a városban, menjenek fel inkább a Semmeringre vagy »ugorjanak le« Abbaziába és minden évben egyszer-kétszer vigye el a nagyságos asszonyt a »Herr Kollege« magaslatra vagy délvidékre. Webernek hívták a tanárt és Ágnes megkedvelte nyugodt, bölcs hangját, aranykeretes pápaszeme mögül bizalmasan mosolygó tekintetét, még ápolt fehér kezét is, melyet vizsgálat közben néha a vállán felejtett, de főként azt a halálos csöndet és úri levegőt, amely a lényét, egész rendelőjét körülvette. — Also auf Wiedersehen, Gnädige, — mondta mély hangján és kezébe

szorította a kezét. Furcsa, ő is azt mondja, hogy egészséges, gondolta Ágnes, mégis azzal búcsúzik, hogy a viszontlátásra... Mért érzem én is azt, hogy visszajövök még ide?

— No látod, hát nem jobb most, hogy bizonyosságot szereztünk? — kiáltott fel a lépcsőn Sándor vidáman.

Ágnes kérdően pillantott a férjére. — Miért jó a bizonyosság? — tündökölt s engedelmesen válaszolta: — Jobb, sokkal. — Hát akkor most elmegyünk ebédelni és megeszünk egy kiló beinfléist. Szereted? — Ágnes érezte, hogy a férfi kívánja. — Szeretem, hogyne, — felelte élénken és elsápadt. Fogalma sem volt róla, miért... beinfléis, csonthús, szeretem... Pély Pista jutott eszébe és határozottan érezte, hogy a szerencsétlen fiú rettentesen szenved. Most, ebben az órában, ebben a percben tudta meg a házasságot és véresre rágja a száját.

Itt pedig ez az egészséges férfi milyen boldog!

Egészséges és boldog. Ül az asztalnál és ecetestormába mártogatja a zsíros marhahúst. Zsírosat kért és még az ő tányérből is kiszedi a kövérebb és félre tolt részeket. A sörét egy hajtásra kiitta és most egy korsóval rendelt. Érdeklődik, van-e »Kaisersmarn« és forog a nyelve, úgy készülődik rá. Finom, hűvös gyümölcsre vágyódik, talán jégbe hűtött eperre... nem tudja, miért, most megint olyan forró a szája... de inkább vele eszik »Kaisersmarnt«. Gyakran gondolt erre az időre, kettesben egy férfival, nászút... hol a kastély, ahová vágyódott, a csendes angol kastély, a végtelen fű, a duruzsoló kandalló... hol a költészet? Van boldogság költészet nélkül?... Hol vannak a finom mondatok, a halk szavak, a suttagások, hol vannak a versek, a lebegő szonettek, melyeket a fülébe dúdolnak? Az ecetestorma a terítőre fröccsent, a marhahúsból néhány rostnyi, a tésztából egy pár sárga szem kihullott a tányérből... miért van az, hogy az életre valami gyógyíthatatlan közönségesség tapad, melytől sehol sem tud megszabadulni az ember? Miért van, hogy nem lehet felemelkedni, megtisztulni, megszépülni, hogy senki sem segíti az embert ebben az emelkedésben, hanem minden és mindenki rákapaszkodik és visszahúzza s »kötelesség«, ez a kegyetlen szó talán csak azt jelenti, hogy engedelmessédj, ember, a közönségesség rendjének...

— Igyál valamit, — biztatja Sándor.

— Mit? — kérdi elálmosodva és minden szolgálatra készen.

— Sört. Vagy inkább bort?

— Bort, ha te is iszol.

— Veled még vitriolt is — és elégedetten nevet.

Most mért nevet ezen a vitriolon és egyáltalán miért mondta?

Mi ebben a mulatságos vagy értelmes? De már töltik a nehéz zöldessárga bort, Sándor keze átnyúlik az asztalon, koccintanak, egymásra néznek . . . s megint meg kell hatódní, el kell lágyulni, csurog az imádat ennek a jó fiúnak a szeméből, szinte duzzad-hízik a feje a boldogságtól. Hát nem jó, hogy valaki ilyen mélyen, ilyen őszintén boldog tud lenni és miatta az?

— Szervusz, Ági!

— Szervusz, szívem.

A szálloda bárjában, egy csöndes szögletben isszák a fekete-kávéjukat; Sándor édes likórt állítat a felesége kávéja mellé, ő maga kipirulva, megfényesedve konyakozik. Ágnes bólint és iszik s nem tiltakozik a második pohár ellen sem. Talán igaza van Sándornak, amikor alkoholt tölt belé, nem is rossz, főként pedig hasznos ez a kábulat. A harmadik poharat kissé görcsösen szorítja meg, a szája mosolyogva eltorzul . . . Isten vele, Pista . . . gondolja és rémülten önti szájába az aranyszínű pálinkát. Hát ez most mért jutott az eszembe?

— Szervusz, Ági!

— Szervusz, szívem.

A kis bár megtelik, a pult körül férfiak, nők ácsorognak és magas székeken ülnek, az asztalokat is ellepik hangosan beszélő emberek, német, francia, angol, olasz szavak röppennek a sűrűsödő füstben, nevetnek, tréfáloznak, tárgyalnak, egy-egy magyar szó is elverődik hozzájuk, az egyik bárfiú a kiszolgáló asztal mögött megindítja a gramofónt, zümmög a divatos tánczene, Sándor a fejével üti a taktust, itt mindenki jókedvűnek látszik . . . ez mind boldog? . . . van valami könnyelműség és felelőtlenség a levegőben . . . milyen határozottaknak látszanak ezek a férfiak, milyen tudatosak ezek a szép és elegáns nők, édesen csillog a szemük és jól áll szájukban a cigaretta . . . mi volna, ha Sándor kiválasztaná az egyiket és azt mondaná: ez a szeretőm! . . . Boldog vagy velem? Hát légy boldog, szívem! . . . De hát hogy lehet erre gondolni? Hiszen a férjem, a férjem! Mért nem teszed boldoggá a férjedet? De vajjon tudom-e? Jó találmány ez a pálinka. Eleinte megnehezíti az embert és megfosztja a repülés vágyától; súlyosodik a lába, elbágyad a térde, eltompul a feje, aztán lüktetni kezdenek az erek, szépen, lassan dülöngélnek az asztalok, dúdolván kering az egész szoba s valami furcsa tengerre hull az ember, tengerre és ide-oda dobálják a hullámok.

— Akarsz táncolni, Ági?

— Itt, szívem?

— Vagy akarsz pihenni egy kicsit?

— Azt hiszem, becsíptem.

Sándor örvendezve kérdi: — Ilyen gyorsan? Hát akkor gyere, lefektetlek egy órára, aztán kirándulunk, szép az idő.

A hallban ujságokat vásárol Sándor, a hóna alá csapja és viszi fel a feleségét a szobájukba. Most jó a keze, jó, ahogy így a karját fogja: meleg, erős, biztos. Már majdnem megszólal: szoríts mindíg erősen, ne engedj el soha, veszély is fenyeget... de hirtelen nevetni kezd: most mért mondaná ezt?... nincs semmi értelme. Sándor az arcába néz. — Mit nevensz? — Mi az, vicclapokat is veszel? — Sándor átnyújtja, Ágnes szédülögve nézi a piros, kék és fekete rajzokat, amelyek férfiakat és nőket félreérthetetlen helyzetekben ábrázolnak, betüzi a címekeket és szövegeket, megtapad a szeme egy meztelen nőn, aki cilindert visel, majd kábultan hanyatlik a heverőre.

— Fáradt vagy? Nem akarsz inkább az ágyba feküdni?

— Mindegy.

— Várj, levetkőztetlek — s már húzza a cipőjét és megcsókolja a lábát.

— Mondd, Sanyi...

— Parancsolj, szívem.

— Neked... van cilindered?

— Van.

— Nekem is lesz? — és csillapíthatatlanul nevet.

A férfi csodálkozva áll előtte. — Minek neked cylinder?

Ágnes a francia lap felé nyúl és majdnem leesik a heverőről. — Ennek a dámának is van — és tétován bökdös rá.

— Vegyek neked cilindert?

— Végy.

— És hol viseled?

— Hol? Itthon és mindenhol. Ugye veszel? Igérd meg, Sanyikám. Azt mondtad, mindent megteszel értem és mindent veszel, amit akarok. Csak éppen cilindert nem vennél? Végy cilindert!

— Veszek, Ági, hogyne vennék — s arra gondol, hogy Ágnes valóban becsíphetett. — Még ma veszünk cilindert, csak beszéljünk meg, hogyan. — Leül a feleségéhez és gyors kézzel vetkőzteti.

— Mit kell azon megbeszélni?

— Hát hogyan? Egyszerűen beállítunk a boltba és azt mondjuk, kérünk cilindert neked? Nem gondolod, hogy csodálkoznának? Nők nem szoktak cilindert viselni. De várj csak! Megmérjük a fejedet és majd nagyság szerint — —

— Szégyelled a cilindert! Szégyelled a cilindert! — kacagott Ágnes és ujjal mutogatott a férjére.

— Én? — s hirtelen megcsókolta a feleségét.

Ágnes lehúnyta, majd rémülten rámeresztette a szemét.

Észrevette, hogy meztelenül fekszik Sándor karjában és Sándor is már ingujjban van. Egyszerre oly kicsinek és védtelennek érezte magát, a fejét oly árvának, a testét oly kiszolgáltatottnak, a nyaka, a válla, a karja úgy eltűnt a férfi melle alatt, hogy elviselhetetlen szálnalmat érzett önmaga iránt és sírni kezdett.

— Mért sírsz? — kérdezte kétségbeesetten a férfi.

— Nem, nem sírok. — vacogta Ágnes. — Csak olyan vagyok, mint egy kis bárány, amit a vágóhídra visznek... leitatál és olyan vagy most, mint egy mézárós.

— Én? De Ági...

— És minek viseled ezt a szorítót a karodon? Olyan vagy, mint egy birkózóbajnok, — és zokogva sírt és görcsösen nevetett.

— Nem viselem többé, csak ne sírj.

— Nem sírok és ne törődj velem! Tessék, csókolj.

Lehúnyta szemét és reszketve kitérte magát. Sándor nyugtalanul figyelte. Hogy' remeg a szája és hogy' vonaglik a teste... mi van ezzel a nővel?

— Tessék... tessék... — mormolta Ágnes, majd hirtelen felült. — Mi az? Nem tetszem? Csalódtál?

— Én? Imádlak.

— Hát akkor? Ne félj, ne törődj velem, szeress, ahogy jól esik. Ugye, most úgy nézel, mint azt a pikáns rajzot?

— Téged?

— Szereted a pikáns rajzokat és engem is úgy nézel.

— De hogy' mondatsz ilyet? Szeretlek, imádlak, te nem vagy rajz, te a feleségem vagy és egész életemben imádni és tisztelni akarlak és —

Ágnes zokogva fordult felé, megragadta, tépdeste a kezét és feldúltan kiáltozott. — Hogy' lehet tisztelni azt, aki meztelen?

Sándor zavartan nevetett. — Ez más meztelenség, egyetlenem. Más a te meztelenséged és más ez a rajz és minden egyéb meztelenség. Értsd meg, a feleségem vagy és ez az én szememben mindig felemel és mindenki mástól megkülönböztet.

— Egyik meztelenség olyan, mint a másik. És rá fogsz jönni, hogy én is csak olyan vagyok, mint a többi. Miben különbözhetem én? Nekem is csak szám van és én is csak nő vagyok és majd csalódom és megúnsz és majd azt mondod, hogy miért nősültem meg, mennyi bajom van a feleségemmel, pedig mit tud az és mért különb? Ó, de szerencsétlen vagyok!

— Ne sírj, Ági, nem tudod, mit beszélsz.

— Hogyan tudhatom, mikor leitatál?

— Nem akartalak, Ági, azt hittem, ízlik.

— Itattál, hogy részeg legyek és azt tehesz velem, amit

akarsz. Most részeg vagyok, tessék. Most mért habozol? Sajnálsz talán? Ne sajnálj. Szúrj le.

Sándor rémulten hallgatta. — Ági, szívem, úgy beszélsz a szerelemről, mint egy gyilkosságról. Beszélj velem őszintén, mondj el mindent. Mért vannak ilyen különös gondolataid? A szerelem épp ellentéte a gyilkosságnak. Nem halál, hanem élet.

— Élet? — kérdezte és riadtan körülnézett. — Élet? Ugye, élet? — és úgy tapadt Sándor mellére, oly rémulten ölelte át a nyakát, mintha menekülne valamely borzasztó üldözés elől. — Ugye, élet és ugye, vigyázol rám? És ugye több vagyok neked egy disznó rajznál és akkor is szeretsz majd, ha a tiéd lettem és nem únsz meg és nem útálsz és ugye, nem haragszol, hogy ilyen nehézkes vagyok és mindenféle rémségektől félek és ugye nem hagysz el sohasem és esküdj meg, hogy mindig szeretni fogsz és nem únod meg a gyöngeségeimet... Istenem, én oly szerencsétlen vagyok!

Sándor lecsókolta arcáról a könnyeit, elsimította forró homlokából a haját, gyöngéden visszafektette és arra kérte, hogy aludjon.

Ágnes panaszosan sírdogált. — Nem is érdekel, mért vagyok szerencsétlen.

— Érdekel, Ági, de nem lehet komoly okod a szerencsétlenségre. Aggodalmaid fölöslegesek, eloszlatom majd. Rendíthetetlenül szeretlek és mindig szeretni foglak. Megnyugszol majd, meglátod.

— Kínozol, esküszöm, kínozol!

— De mivel, Ági?

— Megölsz a jóságoddal és nem tudok hinni benne! Más leány, tudom, már régen boldog volna, hogy asszonnyá teszik. Légy már brutálisabb, ne törődj velem, kérlek! Ne mondj le, kérlek, végezz már velem!

— De szívem, ez nem végzés... hogy' beszélhetsz így? Megígértem, hogy ha akarod, úgy élek veled, mintha a testvéred volnék.

— Felejtsd már el az ígéretedet, kérlek! Ne légy jó előre, ne mondj le miattam semmiről sem. Azt akarom, hogy boldog légy.

— Én meg azt, hogy te.

— De te nem lehetsz boldog, ha lemondasz. És miért mondanál le? Istenem, oly szerencsétlen vagyok!... Nem akarok beszélni és folyton jár a szám. Én csak attól félek, hogy kiábrándulsz belőlem és csalódom és rájössz, hogy az semmi... és akkor ez is elmúlt, ez sincs már és akkor mit adhatok még neked? Ne előre légy jó, hanem aztán szeress, aztán, ha már elvettél mindent, ha már semmim sem marad. Csak ezt ígérd meg, hogy jó leszel

és gyöngéden tudatod majd velem, hogy kihültél és vége, vége mindennek.

Sándor tétován állt előtte; arra gondolt, hogy talán egy okos idegorvossal is tárgyalnia kellene, ezt az édes, egyetlen leányt különös érzések gyötrik.

— Szeress! — kiáltotta elkeseredetten Ágnes.

— Szeretlek, gyönyörűségem, — felelte meghatottan Sándor és nem tudta, mit tegyen.

Ágnes megint zokogni kezdett, ezúttal oly hevesen, hogy rosszul lett. Kirohant a fürdőszobába. Sándor egy-két pillanatig csüggedten bámult a becsapott ajtóra. Most mit tegyek? — tépelődött. A legellentétesebb érzések száguldtak rajta keresztül-kasul. Szemét megfogta a kisiető leány szép alakja, hosszú, vékony teste, hátának egyszerű és nemes vonala, karcsú vállának finom remegése... »olyan, mint egy megelevenedett festmény«... mondta és a szívére szerette volna ölelni. Bár már boldogan élhetnék vele! De a szerelemnek ezt az egészséges vágyát elnyomta a félelem és a szánalom. Ezt még sosem látta s ha hallott is ilyen bonyodalmakról, nem tudta elképzelni, hogy így rettegjen valaki, ilyen rémekkel küzködjön, ennyire szenvedjen. Hihetetlen. És hova fejlődik ez? Nem mélyül-e el betegséggé, amelyet talán sohasem lehet teljesen meggyógyítani?... Mit tegyek most? Szegénykém... Utána sietett, feltépte az ajtót és a kád fölé hajló Ágnesnek megfogta a fejét.

— Menjen ki! Menjen ki! — sikoltotta. — Hagyjon magamra!

— De segíteni akarok, szívem.

— Ne lásson így! Menjen ki, — nyögte és megcsavarta a vízcsapot.

— Jól van, kisszívem.

Sándor elnyúlt a karosszékben és bénultan bámult. Megártott neki az alkohol, sokat ivott, bort, pálinkát, én vagyok az oka... egyébként is izgatott. Istenem, milyen fehér a bőre, milyen kék a szája! No lám, nászúton vagyunk, ki gondolta volna, hogy ez is nászút... türelmesnek kell lenni és ezt az egész szerelmi kérdést levenni a napirendről. Nászút szerelem nélkül, ki hallott ilyet?

Néhány perc mulva Ágnes visszatért, a fejét vizes törülközőbe csavarta, a szája vacogott, a foga összeverődött, lerántotta az ágyról a takarót és szótlanul elbújt a párnák közé.

— Sanyi. — hívta később.

Sándor hozzá sietett, megállt az ágy előtt. Ágnes a kezét kereste.

— Ne haragudj. Bocsáss meg. Ne utálj.

— Én? Ugyan, kisszívem. Hát mért?

— Úlj le. Nagyon kérlek, bocsásd meg a gyöngeségeimet. Magam sem tudom, mi van velem. Hidd el, nem tehetek róla, én azt akarom, hogy jól érezd magad, hogy boldog légy. És gondoldj arra, hogy te is lehetsz még beteg és akkor én ápollak majd és akármilyen történik, sohasem utállak. Ugye nem ábrándultál most ki belőlem? Esküdj meg, hogy nem.

— Esküszöm.

— Akkor jó. Látom, jó vagy, ez megnyugtató, csak ne veszítsd el a türelmedet, légy kitartó, én is jó és türelmes leszek, csak most segíts rajtam!

— Pihenj, kisszívem, aludj.

— Te is.

Sándor is lefeküdt és néhány perc múlva mind a ketten kimerülten elaludtak. Álmában Ágnes sarkantyúpengést hallott.

25.

Este sietve kellett öltözködniök, hogy el ne késsenek az operaházból.

— Mit nézel? — kérdezte Sándor, mikor a felesége hosszan vizsgálta magát az operaház egyik tükreben.

— Olyan az arcom, — felelte elborultan — mintha már tízéves asszony volnék.

— De kisszívem!

— Látom, látom.

A zene megenyhítette Ágnest. Sándorhoz simult, belékarolt és jólesően magyarázkodott. — Ne haragudj rám, kisfiam, inkább igyekezz megérteni, látod, én két ember miatt szenvedek, nemcsak magam miatt, hanem miattad is. Tudom, hogy most súlyos vagyok neked, néha már attól félek, hogy sok is és majd nem bírsz el, te a világos színeket kedveled, neked a könnyű nők valók. Bizzál bennem, meglátod, folyton könnyebb leszek és egyre kevesebb bajod lesz velem. Jó feleséged akarok lenni. Csak tudod... oly nehéz ezt megmondani... és nem tudom, hogy más nők hogy vannak ezzel, de én mindig csodálkoztam, mikor olyan könnyedén bele tudják vetni magukat az életbe, mintha a kincsek kimeríthetetlenek volnának... én attól félek, hogy nagyon gyorsan elmúlik minden és ha elkezd az ember, többé nem lehet visszajutni... hová, nem is tudom... talán önmagunkhoz. Valahol a végzetet érzem itt, de látod, mihelyt beszélek róla,

már olyan megfoghatatlan, olyan nevetséges minden, hogy szégyellem magam és nem is tudom, mi az a végzet és minek tulajdonítok ilyen rettenetes fontosságot . . . csak, csak tudod, a valóság úgy megegyeszerüsit mindent és bennem volt valami nagy vágy, fokozni, megnagyítani mindent, mint egy operát . . . Olyan kómikus ez ! És nem is tudom, mondhatom-e neked, nem nevensz-e ki vagy nem veszted el a kedvedet, de kérlek, mintha zenére gondoltam volna . . . arra, hogy ha férjhez megyek, zene szól, valami nagy, nagy opera, egy sokkal nagyobb Wagner, akit te úgy is szeretsz, a Mesterdalnokok vagy Tannhäuser vagy inkább a Parsifal, igen, a Parsifal, de Puccini is dalol, Puccini is, a Pillangókisasszony, akit én szeretek és a Bohémek is, azt is szeretem, a Sába királynője is és Beethoven is és Mozart is hallatszik, az összes zenék hallatszanak, az összes operák és szimfóniák, rettenetes sok hegedű szól és búgnak a csellók és harsognak a trombiták, a dobokat is verik, úgy verik, mintha temetnének valakit, az összes operák és szimfóniák egy rettenetes és mégis vigasztaló, egy gyászos és mégis édes gyászindulót zokognak . . . ne nevens ki, nem vagyok bolond, én ezt sohasem gondoltam végig, csak most keresem az értelmét és tudom, hogy mindez lehetetlen, hát hogy' zenélhet nekem Beethoven és Mozart és milyen külön opera kíséren engem, éppen engem az én kis nászutamon, de azért ez mégsem örültség, ebben a zenében van valami, én azt hiszem, hogy itt, itt, kérlek, szívem, itt valami belső zenéről van szó, van valami bennem, ami zenére vágyódik és talán az a baj, hogy nem hallom, kérlek, nem hallom ezt a zenét, mióta eljöttünk hazulról, semmit sem hallok, pedig otthon már stimmelni kezdett bennem a zenekar, az a nagy, nagy opera . . . de ne érts félre, nem benned van a hiba, nem téged okollak, én vagyok a hibás, én vagyok szerénytelen, nagyravágyó, én viselkedem úgy, mintha különleges lény volnék, mintha páratlan esemény történe velem, olyan, amilyen még senkivel sem esett meg ezen a földön . . . tudom, butaság ez a zene . . . miféle zenéért sóhajtozom én? . . . és mért hegedüljön éppen az én fülemben a halott, a nagy Beethoven, csak azért, mert én férjhez mentem . . . de nem akarom, hogy titkaim legyenek előtted, elmondok mindent és teljesen rád bízom magam, kérlek, légy megértő, te oly okos és erős vagy . . . és olyan jó, hogy ilyen egyszerű és természetes vagy, taníts meg engem is az életedre . . .

Sándor megcsókolta és a kezébe zárta a kezét.

— Te csak légy olyan, amilyen vagy, — mondta később, megnyugodva és minden egyes szavát alaposan megfontolva.
— Bizonyára azért szeretlek, mert ilyen bonyolult vagy, nálam

bonyolultabb és sokkal idegesebb. Képzeldöl, álmodozol, jól kiegészítjük egymást. Gyakran mondom rólam, hogy közönséges vagyok és lehet, hogy igazad van és te talán ezert is szeretsz. Te pedig rendkívüli vagy. Különleges érzéseid vannak és ritka ajándékokat, csodálatos eseményeket vársz az élettől. Rajtam nem múlik majd semmi, igyekszem mindent megszerezni neked. Ne aggódj magad miatt. Megvan a képességed ahhoz, hogy megépitd, feldíszítsd az életünket. És látod, amióta így együtt vagyunk, én mindig hallok azt a zenét, azt a nagy operát...

— Akkor jó, — sóhajtotta Ágnes és hirtelen szájához emelte Sándor kezét. Megcsókolta. A férfi szemét könnyű nedvesítette.

Az étteremben ezen az estén budapesti ismerősökkel találkoztak, egy orvossal, egy bankigazgatóval és annak feleségével, egy agglegény földbirtokossal, akik mind érdeklődve és bizalmaskodó mosollyal üdvözölték az új párt. Vacsora után már nagy társaságba süllyedve mentek szórakozni és reggelig mulattak. Táncoltak, nevettek, beszélgettek és ittak is. A hajnali derengésben Ágnes dúdolván vonult a szobájába s mámorában, mialatt vetkőzött, csodálkozva gondolt az operaházi beszélgetésükre: Mozart... Beethoven... a nagy zene... ugyan, Ági, mi mindent fecsegtél... kis rongy az ember, színes kendő, amit, ha kidug az ember az ablakon, elkapja a szél és messzire sodorja, míg sárba nem hull... egy kis tánc, egy kis pezsgő, néhány jó tréfa, egy-két szellemes szó s már elkábul az ember, szédül, kapkod, alig áll a lábán... kis gyenge rongy az ember, ne vessünk rajta, ne is sajnáljuk. Tessék, Sanyi, itt vagyok, ne sajnálj. De Sándor, aki aggódva figyelte felesége jókedvét, melyet túlzottan, idegesnek talált és mert attól félt, hogy a sok tánc és a mohón fogyasztott ital megint megárlhatott, sietősen ágyba fektette Ágnest, megcsókolta a homlokát és a száját s nyugodalmas jóéjszakát kívánt. Ússzuk meg rosszullét és lelki válság nélkül ezt az éjszakát, gondolta, az is tiszta nyereség. Maga is gyorsan lefeküdt és eloltotta a villanyt.

— Nem fog megcsalni? — kérdezte Ágnes.

Ült az ágyban, a keze nyugtalanul kereste Sándort, az orrát megtalálta.

— Én? Mért nem alszol, kisszívem?

— Mondd, nem csalsz meg?

— Kivel? Mért?

— Felelj. Megcsalsz?

— Dehogy, szívem.

— Soha?

— Sohasem.

— Esküdj.

— Hát esküszöm.

Ágnes keservesen sóhajtott, majd sírva panaszkodott. — Milyen bizonytalanul mondtad! És tudom, hogy igazad van. Mért ne csálnál meg egy nőt, aki nem tud a feleséged lenni? Én vagyok az oka mindennek.

Sándor lehámozta a kezét az orráról, megsimogatta és lassan, gyöngéden visszafektette az ágyba. — Semminek sem vagy oka, nem csallak meg és nincs semmi baj.

— Nincs baj? Igazán nincs?

— Nincs.

— Akkor jó.

Lehanyatlott a párnáira, de nem tudott megnyugodni. Néhány perc múlva ezt kérdezte: — Nem is unatkozol?

— Hát ez hogy' jut az eszedbe?

— Kérlek, én tárgyilagosan is tudom nézni a dolgokat. Áldott jó, nyugodt ember vagy, jó is vagy és megbocsátod a fogyatékságaimat. De az csak nem lehet mulatságos, hogy... végül is úgy viselkedel, mintha betegápoló volnál?!

— Nem vagy te beteg, Ági.

— És szórakoztatni is tudlak. Akarod, hogy táncoljak neked?

— De Ági, aludj, holnap is van egy nap.

— Nem, én táncolok neked.

Kiugrott az ágyból, villanyt gyújtott, a szoba közepére perdült, dúdolt, énekelt és táncolt. Sándor felült és tehetetlen csodálkozással bámulta. Hát ez most mi... és mit kell mondani, mit kell tenni? Különös, vonzó, rejtélyes nő, minden órában új leckét ad fel az embernek. Nincs értelme a táncának, mégis megrázó; egyik melódiából a másikba csap át; ismerős ritmusok bukkannak fel a mozdulataiban, de rögtön össze is törnek; az egyik pillanatban önfeledten dobja fel magát a levegőbe, hogy a következőben már rémült szeméremmel összehúzódjék; kívánczó és rettegő, értelmes és értelmetlen, szép és ijesztő; kitárja testét, de fél, hogy meglátják. És már liheg és szédül s nem akarja abbahagyni.

— Elég volt, Ági, feküdj le.

— Nem tetszem? — és tágra mereszti szemét.

— Végtelenül.

— Akkor mért nem mondd? Mondd, mondd, folyton mondd, hogy elhagyjem.

A férfi hozzá sietett és letérdelt előtte. — Van még olyan szó, amit nem mondtam el neked? És szükséged van még szavakra?

— Csak mondd, mondd — s megint reszketni kezdett.

Sándor átölelte a lábát és fejét a térdéhez szorította.

— Így, így maradj, — suttogta Ágnes — örökké így.

A férfi nyugtalanul nevetett. — Örökké? De szívem, mi élni akarunk... Örökké így nem maradhatunk, így nem lehet sem élni, sem —

— Nem, nem, ne mondd ezt! — kiáltott fel Ágnes. — Így akarlak érezni mindig. Így tudom, hogy szeretsz. Akkor jó, amikor vágyódom rád... ne gondolj másra... ezt tarsd meg örökké. Szép, amikor így leborulsz előttem... most megint hallom a zenét... és most jó volna, ha csoda történnék és így összenőnénk, látod... ez a forróság jó, ez a láz, egy perccel a végtelenség előtt, látod, most elhiszem, hogy szeretsz... és most jó volna, ha megáldana valaki minket, most jó volna valami nagy fény, valami zenélő fény... te, menjünk most templomba!

— Hova?

— Templomba. Menjünk.

Sándor zavartan feltápáskodott. — Nem értelek. Mit akarsz most... templomban?

— Ott jó hűs lehet és nyugalom és mind a ketten letérdepelnék egymás mellé és imádkoznának és jönne hozzánk egy nagy pap és megáldana minket és akkor hinni tudnánk egymásnak és akkor megszépülne minden, minden.

— Nem lehet éjszaka templomba járni, — felelte határozottan Sándor. — Mindennek megvan az ideje.

— Mindennek?

— Természetesen — mondta józanul és arra gondolt, hogy erősebb kézzel kellene irányítania ezt a képzelgő teremtetést. De vajjon van-e megfelelő erő a kezében? — Természetesen, — ismételte meg józanul s a felesége felriadó szemébe nézett. Lehetőséges, kérdezte, hogy nem fogom fel teljesen ezt a nőt? Lehetőséges, hogy van benne valami magasabbrendű, amit én nem érek el, lehetséges, hogy én majd mindig alatta maradok? Vagy pedig gyerekes nyugtalankodás mindez, amit ki kell irtani belőle?

— Természetesen, — mondta halkán Ágnes is és lehajtotta fejét. Majd nevetve mondta: — Természetesen! — És egyre hangosabban, talán kissé gúnyosan is nevetett. — Természetesen! Ej haj, ihaj, tyuhaj, éljen, természetesen! — s az ágya felé indult.

Sándor hüledezve meredt utána. No most mért nevet? Ki-neveti, talán lenézi a férjét? Vagy egyszerűen jókedve támadt? De hát egy rejtélyt vettem feleségül... és hogy' lehet boldog házasságot élni egy rejtéllyel?

Ágnes a jobb lábát az ágyra állította, a térdére könyökölt és kezét a hajába fúrta. — Ám! — szólt hangosan. — Mi a természetes? No lám!

A férfi az ágyra dőlt. — Ezt most komolyan kérded?

Ágnes nem nézett rá; haját az arcára, nyakára csurgatta és éles hangon beszélt: — Szólj meg, édes természetes! Természet, az én természetem, az ő természete. No lám. Éjjel aludni természetes. Éjjel nem aludni vajjon mi? No már most! Templomba menni nem természetes. Hát a vágy? Az mi? Éjjel imádkozni az mi? Sándor természetes, Ágika nem az. No lám, érted ezt? És mi a szerelem? Természetes!

Sándor hangosan nevetett; maga is érezte, hogy meglehetősen erőlteti a nevetést s egyáltalán nincs jókedve. — Te Ági gúnyolódol rajtam?

— Ági gúnyolódik, Ágika gúnyos, — s rá sem nézett.

A férfi arca elborult. Kis szája a foga közé húzódott, a szeme összeszűkül, az álla megkeményedett. Ha én most ezt az imádkozó nőt tovább is szabadjára engedem, úgy elröpül, mint... mint egy léggömb és kapkodhatok a zsinagoga után, amellyel még magamhoz fűzöm... azt a vékonyka zsinagoga, amit házasságnak hívnak... marad a spárga, de hol az ember, hol a nő?... Mi ez? Ez így játszik majd velem egy életen át? Ha nem vagyok résen, teljesen fölém kerekedik és szétzilál a bolondságaival! Miért tűröm? Ingoványos talajra csábít... nem hagyom magam! Ez is csak nő s úgy kell bánni vele, mint minden nővel. A többit majd meglátjuk. Lehet, hogy most megint közönséges vagyok, talán brutális is... lehet, de hátha ez az orvossága? Ej, ne töprengj már annyit, tüzelte magát s a felesége mögé állva, átölelte, magához szoritotta és megcsókolta haja közt a nyakát. Érezte, hogy Ágnes lélegzete megszűnik. Nem lélegzik? No, nem kell mingyárt megijedni, ez sem fullad meg, a kellő pillanatban majd kinyitja a száját és habzsolja a levegőt. De bizony ez visszafojtja a lélegzetét és ni, a szíve egyre vadabban ver. Megrémült? Az ilyesmi mindig izgalommal jár s talán annál kellemesebbé válik az emlék, minél több izgalmat okozott az esemény. Én is oly izgatott vagyok, hogy majdnem szétrobban a fejem. Csodálatos egy teremtés. Oly mozdulatlan, mintha szoborrá merevedett volna... rejtélyes, titokzatos, feledhetetlen... hogy tudja adni magát!... mintha egy láthatatlan briliáns tálon szolgálná fel magát, de nem is magát, csak a testét, a szerelmét, tessék, ízleld meg, ha már ennyire kívánod, de hol vagyok még én?!... valóban, hol van ő, hol van Ágnes, hol van az ember... most, amikor ilyen közel kerül hozzá, minél

közelebb éri, annál messzebb tűnik... elérhetetlen, csodálatos, gúnyos messzeségbe... olyan messzeségbe, ahol... no lám!... zene szól és gúny mosolyog... olyan messzeségbe, ahova elpillantani talán tud, de eljutni?... És ebben a pillanatban Ágnes hátrafordult. Olyan volt az arca, mint egy gyermeké, aki kíváncsian figyeli mit művelnek a felnőttek. Olyan hűvös és elfogulatlan volt az arca, mintha semmi köze sem volna ahhoz, ami itt történik. Olyan tárgyilagosan érdeklődő is volt az arca, mintha valamely idegennyelvű beszédet hallana, amelyet nem ért, de nem is nagyon akar érteni. És olyan nyílt, tiszta, zavartalan és jeges volt a szeme, mintha sok, sok köd fagyott volna belé... Sándor belenézett ebbe a ködbe és megdermedve, egész lényében megzavarodva és megszegyenülve kiegyenesedett, majd elsomfordált. Ágnes pedig, mintha semmi sem történt volna, szinte félálomban mormolta: — No lám, természetes!

Sándor az ágyába vetette magát, az ablaknak fordult, fejére húzta a takarót, összeharapta a fogát és — aludj most — adta ki magának a parancsot. Ágnes érdeklődve figyelte egy ideig, aztán csendesen átszólt hozzá: — Nem is mond jóéjszakát? Ez természetes? — S mert nem kapott választ, megkerülte a heverőt a két ágy előtt és meglátogatta férjét. Kissé lehúzta fejéről a takarót és kedveskedve kérdezte: — Most mért haragszik? — Sándor még mindig hallgatott. — Igazán haragszik?

— Feküdjön le szívem, aludjon, — mormolta a férfi.

— Valóban haragszik? Miért?

Sándor dühösen ránézett. — Komolyan kérdi?

— A legkomolyabban.

— No ne tréfáljon!

— Én? Tréfálok?

— Hát nem gyerek maga. Ági! Nagyon jól tudja, miről van szó. Végül is nem lehet kínozni az embert és gúnyt űzni belőle. Ez nem vicc.

— Én viccelek?

— Nem is én!

— De hát mit tettem? — riadt fel Ágnes. Szemébe könny nyomult, a szája reszketett. — Kérem szépen, én ottmaradtam és maga odajött és meg sem mozdultam és mindent türtem, mint egy áldozati bárány és —

— Ez az! — kiáltott fel a férfi. — Ez az! Türt! Türt! Mint egy áldozatot türte! Nem vesz részt semmiben és ma messzebb van tőlem, mint bármikor volt. És úgy néz rám, mint egy idegenre és még mulat is rajtam!

— Én? Hát tessék... tessék, itt vagyok. — Letépte az

ingét és odagyömöszölte testét arra a keskeny helyre, amely az ágy széle és Sándor közt szabadon maradt. Dideregve kínálkozott. — Tessék. Azt akarom, hogy boldog legyen. — és sírdogált. — És csak azt akartam megnézni, hogy milyen, amikor boldog.

Sándor ingerülten lerúgta magáról a takarót. — Hogy' lehetek én boldog, ha maga nem az?

Ágnes sírt és sápadtan felült. — De kérem . . . kérem szépen . . . ne kiabáljon . . . és ha csalódott bennem, hát nem szabad szenvedni . . . inkább váljunk el. Utazzunk haza és váljunk el.

— El akar válni?!

— Hát ha boldogtalan?

— Nem én vagyok boldogtalan, hanem . . .

Nem tudta befejezni elkeseredett mondatát, mert egy hang így szólalt meg benne: hülye vagy és úgy szereted ezt a nőt, hogy félsz tőle és nem tudsz bánni vele; mit tehet még mást, mint hogy idejön hozzád és ajánlkozik? . . . hogy közben szaval, sír és ábrándozik és zenéről és templomról sóhantozik, mit törődöl vele?! . . . nem kapálózik-e a kis csirke is, mikor levágják? . . . hülye vagy, nem látod, milyen szép, milyen kívánatos s ahelyett, hogy megragadnád és boldoggá tennéd őt is, magadat is, tétlenül és ügyetlenül dühösködöl és bölcseledel? Ej, hát elveszted mellette a férjfejedet?

Nem vesztette el, de amikor reggel felé megint fejére húzta a takarót, úgy érezte, hogy ezt a zsúfolt éjszakát sohasem felejtí el, a haláláig emlékezik majd rá, pedig talán az volna a legjobb, ha teljesen el tudná feledni. Ha szerette eddig ezt a nőt, ha ez a nő felébresztette benne a boldogságnak azt a férfiálmát, melyet mindig sejtett, de amelyben annyira nem hitt azelőtt, hogy készülni sem mert rá, akkor ma éjszaka megismerkedett a férfirság minden kínjával és gyönyörével, amelytől talán egész életében rettegett; és most boldogan, de talán meg is riadva vállalja . . . vállalni kénytelen. Mi mindent látott itt ma, mi mindent élt át! Hihetetlen. Csodálatos. Ez teljesen hihetetlen, ezt sohasem tudta elképzelni. Ezt a reszketést . . . reszketés . . . de milyen reszketés! Egy szép embernek, egy ilyen kedves, édes, egyetlen teremtésnek a rémült, vacogó remegése a hajától a lába hegyéig . . . igen, úgy kihűlt a teste, mintha minden vér a szívébe futott volna . . . a haja aléltan omlott szét és együtt remegett a szájával, az orrával, a mellével, a térdével. És ez a sápadtság! Ez a halálos fehérség! A szeme görcsösen lehúnyódott, mintha sohasem akarná megtudni azt, ami vele történik, az ajka elszántan és panaszosan összeborult, mintha sohasem akarna beszélni azokról a csókokról, melyek lehullanak rá, a karja messze elnyúlt a

testétől, mintha soha többé nem akarná védeni magát. Ájult volt, vagy csak kábult? Egyetlen jel sem szólt amellett, hogy közvetlen tudomása volna életének új eseményeiről és semmi sem bizonyítja, hogy részt is vesz bennük; az akarata, az öntudata... a lelke?... elmenekült innét, messze, messze elrohant és ithagyta kedves barátját, féltve óvott kincsét, a testét... szenvedni? áldozatul?... mint a menekülő, aki eldobálja a pénzét, ruháit, ékességeit, hogy megmenthesse... mit? az életét? Van valami ebben a nőben, amit eddig nem ismert az emberekben, legkevésbé a nőkben. Lélek. Csillogó, de egyre közelebbről világító fény, nyugtalan és babonázó láng, amely gyöngédségre int és tiszteleltre kényszerít. Én valóban közönséges ember vagyok, állapította meg Sándor ezen a reggelen és mindabban, ami történt, ki tudja, nem úgy szerepeltem-e, mint egy »mészáros«? De lehettem-e más? Mit tehettem volna? Az a közönségesség, amelyről már oly sok bántó, idegesítő, néha fájdalmas szó esett köztünk, ellenállhatatlan erővel hajszolt s ugyan hová jutunk, ha nem engedelmeskedem ennek az erőnek? Ismeretlen, süppedékes vidékre, amelyen az a lidérc imbolyog... az a lélek, amely zenét áhít és templomba röpül éjszakának idején... a nászéjszakák kellős közepéből! De hát élni kell, élni, a többi rendes ember módján, ahogy az apáink éltek és ahogy a gyerekeinknek kell élni, egy bizonyos józansággal és egyszerűséggel... hát igen, a közönségesség keretei közt, a polgári józanság határai közt! Mészáros... sebész... jól van, talán fájdalmas, de célszerű műtét hajtattott itt végre... el kellett vágni az álmat a valóságtól, a testet attól a lélektől... menj, lélek, ne háborgasd a mi életünket, ne rángasd ki a ni egyszerű, rendes, tiszta terveinkből. Visszavezettük Ágit az életbe... gondolta, bár maga sem értette ezt a gyors megnyugtatót, amikor térdre emelkedve karjára vette feleségét és átfektette a remegő, sápadt, néma asszonyt az ágyába. Csönd legyen és hallgassunk, most is és holnap is.

26.

— Nagyon össze vagyok zúzva, — mondta délelőtt Ágnes tárgyilagosan, halkán, szégyen és panasz nélkül. — Fáj a testem. Nem tört el egy bordám? Szeretnék ágyban maradni. Maga csak menjen sétálni, szeret mozogni.

— Csak nem gondolja, hogy itt hagyom egyedül?

— Miért ne? — s később oly megbocsátón simogatta meg

Sándor kezét, mint egy anya a gyermekéét, aki rosszkodott és kedves tárgyakat tört össze.

Sándor sem tudott szabadulni az erőszakoskodás, a kártevés, a rosszkodás, a közönségesség érzésétől. Alacsonyabb rendű örömökre vágyódom és megszerzem. ha fájdalmat is okozok és be is mocskolom a feleségemet, aki tisztább nálam, akit fényesít a lélek és sápaszt a kimondhatatlan költészet. A feleségem jó és nem ellenkezik. A feleségem jó, megadja az örömeimet és eltűri a fájdalmat, a szennyet, azt is, hogy »összezúzom«. Van valami ebben az asszonyban, amit napról napra jobban becsülök. Amit tisztelnem kell. Ez nem mindennapi nő, ez nem olyan asszony, mint a többi. Ez feleség. Szeretem a feleségemet.

Ágnes úgy hagyta el az ágyat, mintha betegségből lábadoznék. Halkan beszélt, lassan járt, kissé szédülögve nézett körül. Azt mondta. csöndre vágyódik és olvasni szeretne... olvasni »verseket és szép regényeket«. Sándor örült, hogy kielégítheti valamely kívánságát és sietett vele a könyvesboltokba; francia költőket vásároltak és hosszú regényeket, melyeket boldogan olvasott fel, mialatt Ágnes »összetört testét« pihentette a heverőn. Sándor olvasott, Ágnes néha elmosolyodott; arra gondolt, — megbocsátón és megnyugodva — hogy férje nem érti teljesen a finomabb árnyalatokat és rosszul hangsúlyoz egyes szavakat, sorokat. Ilyenkor elkérte a könyvet és hosszan tűnődött néhány szakaszon, melyben különleges értelmet keresett. Nem elégitették ki a könyvek, újakat keresett. Sokszor lapozott angol költőkben s különösen megkedvelt egy Wilde-kötetet, amely Charmidest és A readingi feyház balladáját tartalmazta, a szerencsétlen költő egyéb versei mellett. Olvasta a fénylő sorokat és mohón magába szívta; a vágynak, örömmek és szomorúságnak olyan rejtélyes mosolya árnyékolta be ilyenkor az arcát, hogy Sándor nyugtalanul és veszélyt sejtve figyelte s azon töprengett, hogy hogyan riassza fel talán betegesnek is nevezhető álmodozásából.

— De szívikém, hiszen nem is tudsz angolul?! — mondta óvatosan.

— Nem... sajnos, nem jól.

— Hát akkor miért éppen angolul olvasol?

— Valamit értek... és a zenéje így talán még szebb.

— A zenéje?!

Ez megint Ágnes specialitása, gondolta Sándor; nem azért olvas, hogy megtudja valaminek az értelmét, hanem hogy zenét halljon. Hát hagyjuk meg neki a zenét, ebből talán nem lesz

baj; bár... az mégis csak nyugtalanító, hogy valahogyan kezd kettéválni az életük. Ágnesen nyoma sem látszik a házaselet boldogságának; úgy viselkedik, mintha köze sem volna a szerelmi élethez. A szerelmi élet a férj szakmája; az ő öröme, az ő dolga, tegyen, amit akar, nem akadályozom meg. eltűröm; én a feleség vagyok, teljesítem a kötelességemet, ha fáradságos és piszkos is és a házaselet megpróbáltatásaiért máshol igyekszem vigaszt, talán kárpótlást is találni: könyvekben, színházban, álmodozásban, szép emberek és még szebb tárgyak szemléletében. A szerelem valahogyan átutalódott köztük a szótlanság, a jog és kötelesség, az öntudatlanság állapotába. Nyugtalanító, izgató helyzet ez, állapította meg néha lázadozva Sándor; mégis csak jobb volna, ha bizonyos közösség jönne létre köztünk ezen a téren s a feleségem is kedvelné azokat az örömöket, amelyeket én nélkülözhetetleneknek érzek. Mit lehet itt tenni? Ez az önfeláldozó hűvösség, ez a gyöngéd engedelmesség bizonyára csak múló jelenség s a jég előbb-utóbb megolvad. Nem ártana siettetni ezt a folyamatot, de hogyan? Meg kell lazítani az öntudatosságát. A tánc, a társaselet sokszor frivol hangja, az alkohol eddig is használni látszott. »Semmi esetre sem árt, ha egy kicsit itatom Ágit«, gondolta és már délután sűrűn kínálgatott neki »aperitifeket«, a vacsorához pedig nehéz borokat és pezsgőt töltetett. Ágnes mosolyogva ivott, torkát köszörülve, köhögve, kipirulva öntötte magába az italokat, mintha azt mondaná: tudom, miről van szó, iszom, ha akarod. Mikor aztán majdnem részegen és a mámor szomorúságában értetlenül szavakat suttogva elterült Sándor karjában és éhetteetlenül tűrte minden szenvedélyességét, majd pedig magára hagyva elomlott a párnáin, a férfi elégedetten is, de szégyenkezve és nyomasztó vádakkal is terhelten figyelte sápadt arcát, panaszosan motyogó száját, fázósan didergő és szinte megkisebbedett testét: kifosztottam és meggyaláztam, szólalt meg benne egy figyelmeztető hang, csizmával taposok ott, ahol lábujjhegyen és alázatosan kellene járnom. Zene, zene... de honnét vegyek zenét?

Talán rosszul választottam ki a helyet, gondolta Sándor, utazunk el innét. Felmentek a Semmeringre, majd Abbaziába vonultak. De miért vártam azt, hogy egy ilyen finom úrilányból pár nap, vagy néhány hét alatt tökéletes asszony válik, aki egyszerre ott tart a szerelmi életben, ahova én sok-sok év alatt jutottam el? Bízunk a kérdést az időre s amíg el lehet maradni, ne menjünk haza. Ebben a kérdésben tökéletes volt az egyetértésük, Ágnes is halogatta a hazatérést. Inni is jobb, táncolni

is jobb. asszonykodni is jobb, mint hazamenni; inkább vissza Bécsbe, mint Pestre.

Ágnes húzódozását az otthontól igazolták az események. Mikor a pályaudvarról a két apa és az anyós kíséretében bevonultak Rudnayék átalakított házába. Ágnes egyre bizonytalanabban nézett körül; ballada, ballada, ez a szó kopogott a fejében s a szíve fájdalmasan összeszorult. Pedig mindenki milyen kedves hozzá! Az öreg Rudnay úgy topogja körül, mint egy finom madarat és felderül az arca, ha rámosolyog. Rudnayné anyai szakszerűséggel magyarázza házának új beosztását. — Ti az emeleten laktok. Ági, hiszen ti vagytok a fiatalok, mi öregek a földszinten húzódunk meg. — Virág és kedvesség fogadja mindenfelől, a szobalány is lelkesedő örömmel csókolgatja a kezét. Ballada, ballada. A readingi fegyház balladája... és már megint peng valahol a sarkantyú. Miért érzem, hogy rab vagyok, kérdi kábultan. miért nem vagyok boldog, mikor annak kellene lennem? Rabság a boldogság?... de ha az. nem a legkellemesebb-e? Igazán nem tudom, mi bajom van. Néha már azt hiszem, hogy én magam okozok kellemetlenséget, bajt, gondot magamnak... de miért? Ellenségem vagyok-e vagy a barátom? És milyen szép ez a sok virág mindenfelé! Hiszen itt ünnepek tartják az érkezésemet! Mért nem örülök, mért nem vagyok kedvesebb hozzájuk? No erigy, küldte magát. csókolj meg őket, beszélj velük, légy kedves, mesélj... meséld, meséld, milyen boldog vagy... nem érzed, hogy ezek a boldogságodat akarják elvárják, hogy boldog légy... a boldogság itt a kötelességed!

Mikor Demeter Kálmán egyedül maradt a lányával, beszámolt az elmúlt hetek eseményeiről. Az ő tervei szerint alakították át Rudnayék a házukat, a Demeter-villába beköltözött a vaskereskedő, Demeter Kálmán egy kétszobás lakásba vonult a Lágymányoson, az egyik ablakból a Dunát is lehet látni és sajnos, «lelépési díjat» is kellett fizetni. nem nagyon sokat ugyan, de... hát sajnos. kellett. A régi bútorok három részre oszlottak; itt is van valami, Demeter új lakásában is. de el is kellett rakározni egyet-mást. Azt is meg kellene beszélni, hogy mi történjék az elraktározott holmival; az őrzésért fizetni kell. tönkre is megy sok minden, ha nem kezelik, mi a véleménye Ágnesnek... eladják? — Majd megbeszéljük. apám.

Demeter Kálmán szükségét érezte annak, hogy Pélyékről is beszámoljon.

— Képzeld el. Ági szívem, az a Pista mindenféle üzletekbe fogott. Hogy mit csinált, mit nem, azt még az apja sem tudja pontosan, de úgy látszik, felcsapott síbernek...

Ágnes meredten megállt. — Síbernek?

Demeter Kálmán mosolyogva beszélt tovább: — Csempészkedett valószínűleg, mert a határon lefogták és lecsukták. Most ül valahol.

Ágnes megtántorodott és lezuhant a virágos asztal mellé. Demeter hozzáugrott és felemelte.

Ekkor lépett a szobába Sándor és az öreg Rudnayné. Odszaladtak.

— Nem történt semmi, — mondta reszketve és hangosan Demeter — csak szegénykém megbotlott itt a szőnyegben és elesett. Egy kis vizet kérek, hamar!

27.

Csak vacsora után, későn éjszaka kérdezte meg Sándor: — Mondja, szívem, tulajdonképpen mi történt itt magával?

Ágnes egész nap rettegve várt egy ilyen kérdést. Ez a ballada. Az a ballada, hogy eddig legfeljebb az apja kérhetett tőle felvilágosítást a tetteiről, sőt a gondolatairól is, most pedig egy egész család ellenőrzése alá került. Ballada. A gellérthegyi fegyház balladája. De az is ballada, hogy az apja egy szót sem szólt többé az ügyről; ijedten foglalatoskodott körülötte, kölni vizet szagoltatott vele, a pulzusát nézte és sápadtan hadart mindenfélét vastag szőnyegekről, szórakozottságról, rossz mozdulatokról, meg érdekes esetekről és téves felfogásokról: azt hiszik az emberek, magyarázta fehér szájjal, kimeredő szemmel, hogy csak kint a szabadban kell vigyázniok, pedig otthon a lakásban is érheti őket baleset. Aztán az is ballada, hogy az anyósa rögtön úgy felfuvalkodott, mint egy sértődött páva; megmerevedett; felvetette a fejét és kidagadt a nyaka; hogy' lehet megbotlani az ő birodalmában, hogy lehet az ő szőnyegét okolni, hogy' történhetik baleset az ő házában... talán ilyesmit gondolhatott. De mit gondol Sándor? Akármit, mindegy, a fontos az, hogy meg kellene mondani neki az igazat. Sándor, kérlek, ez történt velem; volt egy fiatalember, így álltam vele és most az nyugtalanít engem, hogy... Hát erről van szó, érted? És most légy jó hozzám, ne haragudj és ne büntess azért, ami a multban történt, hanem segíts rajtam, segíts feloldani bennem ezt a nyugtalanítást, simítsd el bennem ezt a csomót... igen, valami görcsös csomó van a gyomromban, pedig talán nem is a gyomrom fáj, hanem... hát lehetséges az, hogy a felelősség érzete vagy a lelkiismeret csinál ilyen csomót a gyomorban?

Szóval, légy jó és támogass; szeretném azt a fiút kiszabadítani, szeretném azt a fiút rávenni, hogy hagyja abba az oktalan próbálkozásokat. ne folytassa ezt az erőszakos hajszát. nem ért a pénzhez, legyen csak mérnök és várjon a házaira, a házakra. amik talán jönnek; és szeretném elfeledni ezt a fiút, segíts, szeretném elfeledni.

Igy kellene beszélni Sándorral, hiszen a férjem és ki értsen meg egy asszonyt, ha nem a férje? De ránézett aggódó és kissé sértődött arcára, amely most valahogyan hasonlított az anyjára... mi az. Sanyi is megsértődött? Talán haragszik is... no de miért? Mert bánatos volt és szükszavú, mert nem látszik »elég« boldognak... vagy valami hálát is várnak, mert ennyire szeretik és itt lehet közöttük... sértés a rosszullet? A bizalma elröppent, az őszinteségtől megriadt; a másik út egyszerűbbnek látszott.

— Tudod, kérlek... de ugye nem haragszol?... kérlek, úgy történt, hogy amikor feljöttünk ide és láttam itt a két ágyat egymás mellett és — —

— Nem akarsz egy szobában aludni velem?

— Akarok, de... kérlek, az, hogy ezt mindenki látja... ilyen nyíltan, szabadon... haragszol?

— De szívikém, miért haragudnék? De hát nem titok, hogy a feleségem vagy?!

— Nem, nem titok, de... Annyi minden történik az emberrel. Az egyik néha nyugtalanul alszik, a másik még olvasni szeretne... és aztán vannak napok, mikor az ember nem érzi magát teljesen egészségesnek... értsd meg, azt akarom, hogy mindig szeress és ne veszítsd el az illúzióidat... én néha úgy érzem, hogy a szerelemnek nagy része illúzió és a nőnek, akit szeret a férfi, csak annyi a jelentősége, hogy alkalmat ad ezekre az illúziókra... az illúziók kiélésére... Látod, félek és kételkedem és — —

Sándor megcsókolta. — Szóval, csináljunk két szobát az egyből?

— Csináljunk.

— Most rögtön?

— Nem... azt nem lehet... majd —

— Mindent lehet!

S már fütyülve, dudorászva ledobta a kabátját, mellényét, kigombolta elől és hátravetette a nadrágtartóját s nekirohant az ágyaknak. Az egyikből kihordta az ágyneműt és ágyat vetett magának a heverőn, majd a kiürített ágyat szétszedte és darabonként kivitte az előszobájukba. A volt hálószobában maradt ágyat a középre toltá.

— Nem engedem, hogy éjszaka ennyit dolgozzon, — mondta elérzékenyedve Ágnes. — Megsérti a kezét és mi lesz holnap a betegekkel?! És... hát ez nem lehet... nem lehet, hogy most miattam mindig heverőn aludjon és ne legyen igazi ágya? Sár-tor, kérem, mért nem az ágyat állítja fel magának? Mit szól majd a mamája?

Sándor nevetett. — Az Istenért, ne legyen már ilyen aggodalmaskodó! Mit szól a mamám! Hát nem jó ágy ez? Nem mindegy, hogy mire vetik? Mit szól a mama?! Ne a mamával törődjön, hanem a saját boldogságával, a mi életünkkel. Érti? Aztán... mondja csak... fogad majd engem?

Ágnes zavartan nézett rá és gyorsan bólintott.

— Na nem ma, tudom, hogy meg kell szoknia a helyet, de úgy általában, ha bejelentem magam, nagyságos asszonyom, szeretném meglátogatni, kérek egy kis audienciát... elfogad meghallgat?

— Uram, legyen szerencsém, — mosolygott bénultan Ágnes.

— Már ma?

— Ma... ma olyan fáradt vagyok, Sanyi kérem... és még meg kell szoknom, hogy lent emberek vannak... a szülei és —

— Hát persze. Érzékeny a szerelmem. No jóéjszakát, szívem.

— Jóéjszakát, Sanyikám, — és hálásan nyujtotta fel a homlokát, majd hogy megnyugtassa férjét is, önmagát is, száját is a szája alá tartotta.

Milyen jó fiú, milyen meghatóan egyszerű, gondolta Ágnes, miért félek mégis tőle, miért dobog mégis oly gyakran a szívem, mikor így a fütyürészését hallgatom, mikor ilyen hangosan ledobja a cipőjét és úgy dobja bele magát az ágyba, mint egy iskolásfiú... Milyen jó volna, hogy ha egészen megmutathatnám magam neki, ha semmit sem kellene titkolnom előtte, ha most behívhatnám és szólhatnék hozzá aggodalom nélkül: Sanyi, én is arra vágyódom, hogy itt aludj mellettem, jól tudom, hogy akkor igazi a házasság, ha mindenképpen szeretjük egymást és mindig együtt vagyunk, de nézd, nézd a szívemet, megmutatom neked, nézd, fáj, most úgy fáj, mint egy seb, te itt vagy és jókedvű vagy és az a fiú börtönben vagy hol és ennek én vagyok az oka... én vagyok az oka!... ez rettenetes, Sanyi, segíts rajta, segíts rajtam... Mi lesz velem, nem tudok aludni, adj valami orvosságot, altass el.

Akkor is ébren volt, amikor reggel félnyolckor Sándor nyugtózkodva, krákogva öltözködni kezdett. Most benéz, figyel, mi van a feleségével. Ágnes gyorsan lehúnyta a szemét, alvást

színelte; arra gondolt, hogy az ajtót is be kell majd tenni... lehetetlen, hogy mindig megleshessék és akkor is láthassák, amikor védtelenül elterül itt... néha olyan groteszk, sőt csunya helyzetben alszik az ember... Borzasztóan fáradt és neki is hamarosan fel kell kelni, résztvenni a családi reggelin, pedig olyan jó volna ágyban maradni, ágyban egész nap, talán egy hétig is, mintha beteg volna, de hát nem beteg-e? Nem betegség-e ez az állapot, ez a fáradtság, félelem, ez a görcs a gyomrában, ez a bénultság a testében, mintha ólmot öntöttek volna a lábába és mintha vaslárvét szorítottak volna a fejére, arcára. És most majd lemenni és kedveskedni és reggelizni... és magyarázkodni, hogy nem tud enni...

Levonszolta magát az ebédlőbe.

Anyósa, amikor egyedül maradtak, így szólt hozzá: — Édes kis szívem, én ugyan nem akarok beleszólni az életedekbe, mindenki úgy rendezze be az életét, ahogy tudja, én csak a tapasztalataimat bocsátom a rendelkezésedre, használd fel úgy, ahogy akarsz. Hallom, hogy az éjszaka átrendeztetétek a szobákat. Hát annyit mondhatok, hogy akárhogy volt, én azért mindig egy szobában háltam az urammal.

— Kérem, én is... — sóhajtotta félénken Ágnes.

— Mi? Sándor akarta?

— Igen. Körülbelül.

— Na hát! Ezek a mai férfiak... Igazán megáll az ember esze. — Közelebb tolt a székét a menyéhez és megfogta a kezét. — Ne hagyd magad, kis szívem.

— Nem értem, kedves Mimi... mama.

— Nem érted? A férfit fogni kell. Meg kell fogni. Lekötöni az érdeklődését és úgy megfosztani a szabadságától, hogy észre se vegye. Ne engedd, hogy itt szabadon rendezkedjen be és folytassa a legényéletét.

— De kedves mama, Sanyi szeret engem.

— Éppen azért! Most kell elintézni mindent.

— Igen, kedves mama.

Ez most mindennap így lesz? — tűnődött szorongva Ágnes. — Reggel félkilenckor reggeli és anyai tanácsok... de ha legalább őszintén beszélnének egymással!... ha megkérdezhetné: mondja, kedves mama, hogy' élt maga tulajdonképpen, hogy' volt ez a férjével, a közös hálószobával és Grimmel? Ez érdekes és tanulságos volna, ha erről végül nyíltan beszélne. És ha megmondhatná valakinek: kérem, én most kimondhatatlanul rosszul érzem itt magam, lüktet a fejem és fáj a szívem, alig tudok egyhelyben maradni, mert rohanni szeretnék egy borbélyhoz és

érdeklődni egy szerencsétlen fiúról, szeretnék megszabadítani egy kedves, örült embert, akit én döntöttem veszélybe, bajba... de hát hogyan tehetem ezt, hogy feltűnést ne keltsek, ne áruljam el magam és ne gondolják rólam azt, ami... nem, ez nem szerelem, nem akarom Pistát szeretni, Sándoré vagyok, csak őt akarom szeretni... hát ez kétségbeejtő! És Mimi mama társalogni akar. Borzasztó, hogy mi minden érdekli. Meséljek Bécsről, Semmeringről, Abbáziáról... hát azt hiszi, hogy láttam valamit? Nem gondol arra, hogy csak magammal voltam elfoglalva? Gyanakvó kérdéseket nyilaz rám. Nem érti hallgatagságomat, mindenáron a boldogságról akar beszélgetni. Hogy jutok vissza a szobámba? Most meg a városba kívánczozik, hív... milyen mozgékony, mennyi dolga van a Váci uccában, a Kossuth Lajos uccában, mindenfelé, nekem csak egy dolgom volna, ezt sem tudom elintézni, csöndet, magányt akarok!

— Nem érzem egészen jól magam, drága Mimi, ha megengednéd, én lepihennék.

Mimi kissé csalódottnak, sőt sértődöttnek is látszik. Felkíséri szobájába a menyét s kíváncsian és bírálón figyel, hogy fekszik le a heverőre... milyen sápadt, a szeme milyen fáradt, a keze milyen aléltan omlik az ölébe. — Ne takarjalak be, szívem?

— Nem, köszönöm, jól van így. — Ha kell valami, csak csöngess.

— Köszönöm szépen.

Mit gondolhat ez a szegény fiú, hogy tūri a megpróbáltatást? És hogyan veszthette el a fejét, hogyan követhetett el olyan meggondolatlanságot, hogy letartóztatják? És mi lehet most a véleménye róla? Utazás, nászút, szerelem, gazdagság... ő pedig börtönben. Kedves Pista, ne ítéljen el, kedves Pista, én szeretnék magának mindent, mindent megmagyarázni. Nézze, nézze, én most itt fekszem, teljesen megbénultam, egy lépést sem tudok tenni és semmit sem érzek abból, amit boldogságnak hívnak. Szeretnék megmutatni itt magának mindent. Nézze, itt élek, itt a Rudnay-házban, az emeleten, itt van összesen három szobánk, egy kis nappali szoba, nagyon egyszerű a berendezése, kerek asztal, öt szék... látja, ezentúl majd itt reggelizek, igen, Sándorral, ne haragudjék, férjem van... van egy barna fémváza az asztalon, azt hiszem, azt mondta Sándor, hogy egy háborúból hazahozott srappnellből készült, az egész szobának olyan sötétbarna a színe, hangulata, igen, vannak festmények is, jó képek lehetnek, de maga ehhez jobban ért, az egyik téli táj, havas hegyek vannak a háttérben, tudja, egy kicsit olyan ez a hó, mintha olvadó cukor volna, elől befagyott tó, zöldesszínű és kis falusi gyerekek, lányok és fiúk korcsolyáznak rajta, a másik

képen egy nő meg egy férfi, a nőnek meztelen a válla és a keble, a férfi frakkban, színházi páholyban ülnek és gukker van előttük, a harmadik képen vidéki menyecske búzát szorít a melléhez, a búzában pipacs piroslik és búzavirág kéklík. ennek a menyecskekének nagyon kedves az arca, gömbölyű, barna, a szeme fekete, az egész nő olyan egészséges, amilyen én szeretnék lenni, olyan vidám és elégedett, amilyen talán sohasem leszek... szeretném mindezt megmutatni magának, szép itt a függöny, hosszan, puhán leomlik a szőnyegre, sok kis perzsaszőnyeg van itt, nagyrészt sötétek, piros és kék díszítésűek... és a szobám, az enyém, tudja, mert most a Sándoréban fekszem, a szobám az azért nagyon kedves, mert a kertre nyílik, ez szép és megnyugtató, tudja, nem nagy a kert, de barátságos, csöndes és szomorú, nagyon ápolt kert, sok fínom fű borítja, az a fínom, szálas, komolyzöld, kerti fű, amit úgy szeretek, hogy néha mezítláb szeretnék sétálni benne és tudja, kis köves utak vezetnek a fűben és elől csak három-négy fa van, elől, a ház mellett, de a fák egyre szaporodnak, sűrűsödnek, a kert vége felé már szorosan egymás mellett állnak, egymásra borulnak és ott egyre sűrűbb a levegő, egyre feketébb a levegő, ott homály és csönd van és oda vágyódom, a fűbe és sötétségbe, azt hiszem, ott jó nagy csönd van, senki sem látja az embert és el lehet bújni és az is szép, tudja, hogy néha megrezzennek az ágak, mert madár röppen, elfelejtettem mondani, hogy verebek és rigók, sárgacsőrű rigók ugrálnak a fűben és énekelnek, csevetelnek a fákon. Szeretném mindezt megmutatni magának, csak nem tudom, hogyan, szeretném megmutatni a szobámat, amely csöndes és egyszerű, egy ágy van benne, jó nagy ágy, kényelmesen el tudok bújni benne, két világos szekrény van a fal mellett, nagy máriateréziás szekrények, régi szép szekrények, nagy lakattal és nagy kulccsal, az egyikben a ruháim lógnak, a másikban a fehérneműmet tartom, sok virág is van itt és az ágy fölött egy széles, nagy kép, ezt nem szeretem, nem is értem, hogy' kerül ide, semmi közöm hozzá, akt; egy szép, hosszú, fehértestű, feketehajú nő fekszik egy pirosbrokátos kereveten a kandalló előtt és a tűz ráveti a fényét, ezt majd leszedem innét és egy szép Máriát teszek fel... talán majd együtt kereshetünk egyszer megfelelőt... ó ez jó volna... látja, mindent szeretnék megmutatni, mindent, a szívemet is szeretném megmutatni, nézze, milyen kicsi, milyen szegény, hogy' fázik és szenved, szenved és didereg szegényke... látja, nekem most boldognak kellene lennem, fiatal asszony vagyok, asszony, de kérem, kérem, kedves Pista, ne essen kétségbe, hát ez a lányok sorsa, ezt a sorsot én sem kerülhettem el, meg kell

értenie. hogy nem lehetek két emberé és ez most már úgylis megtörtént. de én, én. én, értse meg, én semmit sem változtam, én változatlanul minden jót és sok boldogságot kívánok magának, csak jöjjön. jöjjön már ki abból a börtönből, kérem, jöjjön ki és nyugtasson meg, hogy nem miattam szenved ott. én nem ezt akartam, csak jöjjön már ki és akkor keresünk majd egy nőt magának, szép, okos, nyugodt nőt, mert maga túlságosan szenvedélyes, magában van valami dinamit, ami folyton robbanni akar, sőt robban. magára vigyázni kell, azért kell találnia egy hüvös, ínom és erősakarátú nőt, aki gondoskodik magáról. megnyugtatta, irányította. aki nemcsak a felesége, hanem az anyja is... és kérem, hogy ha maga megnősül, azért én még szeretem és maga is szerethet, azért még nem kell elfordulnunk egymástól, jólan lehetünk és segíthetünk egymáson. érti? Én férjhez mentem, maga pedig megnősül, ennyi az egész. higgye el, ebben sok a külsőség, a lényeg azért érintetlen maradhat. Kedves Pista, jöjjön ki abból a börtönből, kérem, adjon életjelt magáról és nyugtasson meg! Kérem szépen...

28.

Ágnes állapota nyugtalanította és sok tanácskozásra készítette a Rudnay-családot. Ez mégsem rendes állapot, mondták, hogy egy fiatal asszony, akinek minden oka megvolna a vidámságra, állandóan lehangolt, kedvetlen, szomorú. Könnyörögni kell neki, hogy felkeljen a heverőről vagy az ágyából, ahol nap-hosszat fekszik; sehová sem akar elmenni, nem érdekli sem színház, sem zene, vendégek közt szótlan, a családja körében hallgatag, tartózkodó, udvarias. Napról-napra rosszabb a színe, hanyatlik az ereje, semminek sem örül, közönyösen nézi az ételt, semmi sem ízlik neki. Mimi már azt is megkérdezte bizalmasan, hogy nincs-e áldott állapotban és nem érzi-e szükségét orvosi vizsgálatnak? Sándor is faggatta s hogy megnyugtassa férjét, bemagyarázott bizonyos tüneteket, melyeket maga is megfigyelt ugyan, de egyébként jelentékteleneknek tartott, így arról kezdett panaszkodni, hogy étkezés után fáj a gyomra, gyakran szúrást érez a mellében és járásközben hamar elszedül, annyira, hogy meg kell fogóznia valamiben. Étvágytalan, gyöngének érzi magát és »kimondlatlanul fáradt«. A Rudnay-házat orvosok lettek el, egyik vizsgálat a másikat követte, klinikákat és szanatóriumokat látogattak, kutattak a vérében, számolták a vörsejtjeit, próbareggelítettek vele és elemezték a gyomornedveit,

megállapították hétről-hétre súlyának csökkenését s mert a feje is gyakran »elviselhetetlenül« fájt, az idegrendszerét is kutatás tárgyává tették. De hát hogyan segítsenek rajta? Az egyik orvos idegeinek megerősítésén fáradozott és hidegvizkúrát, félfürdőket, masszázst, sétát ajánlott ; a másik valami gyanúsat szimatolt a beleiben és diétát írt elő, amely eltiltotta egyes ételektől ; a harmadik fokozottan jó táplálást kívánt, bőséges, erősítő kosztot, »egy kis hízást«, sok fekvést, szabad levegőt, fényt, mert mindez használ a tüdejének. Ágnes hálásan fogadta az utasításokat és mindet megtartotta ; s hálásan simogatta meg Sándort is, mert ily kitartóan törődik vele.

Demeter Kálmán azonban egyre komorabban figyelte ezt az orvosi hadjáratot. Valahányszor egy orvost látott távozni a lányától vagy éppen akkor volt ott látogatóban, amikor Ágnes orvostól érkezett, hosszan, kérdően, figyelmeztetőn nézett leánya szemébe, aki összerezzenve elfordította fejét. Nem is érdeklődött a vizsgálatok eredményéről, ha pedig Sándor számolt be neki efféléiről, lehajtotta fejét és hallgatott. Néhány hét múlva azonban elhatározta, hogy leánya érdekében mégis csak tisztázza ezt a kérdést. Én vagyok az, biztatta magát, aki ott voltam, a nikor mindez elkezdődött ; én ismerem az okot, én tudom megszüntetni.

— Mondd, Ági szívem, — kérdezte fent a szobájában — te valóban beteg vagy?

Ágnes az apjára pillantott, majd a kerti ablakot nézte. A szeme sarkába könny szökkent.

— Haragszol? Idegesítelek?

Ágnes felült, megrázta a fejét, aztán visszadobta magát a heverőre.

— Azt hiszi, — mondta fuldokolva — hogy tréfálok a betegséggel? És ugyan mért? Mondja meg, miért?

Demeter a lányához telepedett, simogatta, paskolgatta a kezét. — Tudom, hogy komoly ember vagy... és a betegség is komoly dolog. — Kis szürke szeme a rövid szemöldök alatt áthatón tűzött Ágnes arcára ; csonttá fogyott arca sápadtan megnyúlt. — A betegség nagyon komoly dolog, — ismételte. — Az ember hajlandó eleinte tréfálkozni, játszik és kacérkodik vele... én legalább is ezt tettem... de aztán rájön az ember, hogy hatalmas ellenség, akit jobb nem felidézni.

— Nem vagyok beteg, — mormolta fojtottan Ágnes. — Néha kissé rosszul érzem magam, ennyi az egész.

— Szeretnélek boldognak látni. Azt hittem, boldog leszel. Ágnes felemelte és leejtette a kezét. Majd felkiáltott. — De

hát azt hiszi, hogy örült vagyok? Kergetem magam . . . ugyan hova? . . . csak nem a boldogtalanságba?

— Igazad van. Örültség volna. De . . . látod, azelőtt nyugodtan és okosan tudtál beszélgetni velem. Én elmondtam neked mindent, te sem titkoltál el előttem semmit sem. Fájna, ha a házasság mindkettőnket megfosztana egy jó baráttól . . . hiszen én az anyádat is pótolni akartam. Valahogyan, látod, engemet is kerülsz és tudod, mi fáj a legjobban? Még meg sem nézted a lakásomat. Hát nem érdekel, hogy hogy' lakom?

Ágnes a kezébe zárta apja kezét. Elgondolkodva bólogatott. — Tökéletesen igaza van. Folyton csak magammal foglalkozom. Ez hiba.

— Az emberek általában szeretnek engem. Még egy olyan közönyös ember is, mint ez a Pély . . . akihez mi fűz? . . . semmi . . . megborotvál mindennap és háromhetenként levágja a hajamat . . . az is folyton megkérdi, hogy nahát mi ujság, hogy' van, Demeter úr, hogy' van megelégedve az új otthonával . . . Persze, sajnál is. Az elszegényedett emberek rokonszenvesek. El is felejtettem mondani, a fia már itthon van. Ez persze most nem érdekel téged.

Ágnes az ablakra tapasztotta a tekintetét. — Hát honnét jött haza?

— Kicsoda?

— Akiről beszél.

— Pista? Pély Pista? Hát ezt nem tudom pontosan. Nem beszéltem a fiúval. Az apja is csak annyit mondott, hogy valami kellemetlensége volt a határon, félreértették, meg túlságosan szigorúan bántak vele, de már tisztázódott az ügye. Nyugtalanul is, de egy bizonyos büszkeséggel is mesél a fiáról Pély mester. Azt mondja róla, ügyes gyerek az, nem hagyja magát. Állítólag úgy kiöltözködött most, mint egy angol lord . . . így mondta az öreg: »angol lord«. Annyi ruhát meg cipőt küldetett haza, hogy el sem fér már a szekrényében. Aztán azt is mondta, de ezt már aggódva, hogy »túlságosan nagyvilági életet él«. Minden este kiöltözik és reggel jár haza és alig alszik, mert nagyon korán elmegy és intézi az ügyeit. De milyen ügyei vannak? . . . faggattam az öreg hajászt. Hát ezt nem nagyon érti Pély mester, csak azt látja, hogy pénze van a fiának, ajándékokat hord haza a szüleinek és az öreg Figaró örül is a pénznek, meg fél is tőle. Megszokta az öreg, hogy koronában számoljon, egy kicsit irtózik a fia százasaitól. Én azt hiszem, hogy rossz útra tévedt a fiú, illetve . . . tudod, Ági, manapság óvatosnak kell lenni, ha ítéletet akar mondani az ember. Rossz és jó . . . ezek a fogalmak ma nagyon eltolódtak. Az emberek ma nem ítélik el azokat, akik a

tőzsdére rohannak, meg láncoskodnak, vagy síbolnak, inkább irigylik, sőt tisztelik azokat, akik gyorsan és könnyen sok pénzt keresnek. Azzal is eldicsekedett az öreg, hogy a fia sokszor megfordul egy báró társaságában is, de a nevét még nem tudja.

— Milyen báró? — kérdezte rekedten Ágnes.

— Mondom, nem tudom. Az öreg sem tudja. De gondoltad volna-e, hogy ennek a fiúnak ilyen gyorsan kinyílik a szeme? Mindig olyan zavart, olyan szerény, olyan idealista volt. Sosem felejttem el, mindig hogy' elpirult, mikor ránéztél... és akkor csak állt ott, állt, púpos nadrágjában, rövid kabátjában, égett az arca és verejtékezett a homloka... Mondd, azóta nem is keresett fel téged?

— Nem.

— Nem is láttad?

— Nem.

— De ugye szerelmes volt beléd?

Ágnes felpattant, az apjára meredt, majd az ablakhoz sietett és a fűvet nézte, a kövér, zöld fűvet és a sűrűsödő fákat.

— Csak nem haragszol? ... mert ezt kérdeztem? — Hozzáment és gyengéden a vállára tette kezét. — Én... én csak a boldogságodat szeretném biztosítani és... és felelősséget is érzek, hiszen rábeszéltelek erre a házasságra és azt hiszem, helyesen cselekedtem, hiszen akármilyen szigorúan nézem a dolgot, elfogulatlanul meg kell állapítanom, hogy ha választani kellett a két férfi között... ha egyáltalán felmerülhetett a választás kérdése... hát az csak nem lehetséges, hogy te tulajdonképpen... Hát beszélj velem! Ági, kérlek, mért hallgatsz? Nyugtass meg vagy mond meg az igazat!

Ágnes kiszabadította magát apja karjából. — Ne kínozza magát, apám, ilyen problémákkal, — mondta fuldokolva és visszavonult a heverőre. Lehajtottá fejét és nyugtalanul tördelte a kezét.

Demeter a lánya mellé ült. — Mert ne hidd, hogy ki vagy szolgáltatva. Erről szó sem lehet, szívem. Én ugyan hiszek a házasság szentségében és általában rossz véleményem van azokról, akik elhamarkodottan házasodnak és úgy válnak el, olyan gyorsan és vidáman, mintha... mintha, mondjuk, lakást változtatnának, de a te boldogságodat mindennél fontosabbnak tartom és ha úgy éreznéd, hogy tévedtél... tévedtünk... mert én mindenben egy vagyok veled... akkor ne hogy azt hidd, hogy nem mozdulhatsz és talán anyagi okok is befolyásolhatják az elhatározásodat... Kérlek, van most egy kis pénzem és én is megpróbálom szaporítani... nekem is van annyi sütni-

valóm, mint ma annyi embernek, mint egy ilyen Pély gyereknek . . . ne félj, lesz pénzünk, lesz !

Ágnes megint megrázta a fejét. — Téved, mondom, hogy téved !

— Miben?

— Mindenben. Szeretem Sándort és úgy van jól minden, ahogy van.

— Szereted?

— Mondom.

— Akkor is szeretted, amikor hozzá mentél?

— Akkor is.

— Vagy csak most határozod el, hogy szereted, mert a férjed és azt hiszed talán, hogy nem változtathatsz a sorsodon?

— Mondom, mindig szerettem. És szeretni is fogom. És most menjünk. Menjünk !

Ágnes az apja új lakását akarta megnézni, Demeter tiltakozott a látogatás ellen. Nem, hagyjuk most, nem kötelesség ez, majd egyszer, ha valóban kedve támad, bocsánatot kér, hogy egyáltalán megemlítette ezt a kérdést. Udvariaskodtak, gyöngédeskedtek és egyre idegesebbekké váltak ; egy-egy pillanatban már mosolyogva és ingerülten meredtek egymásra ; végül jó néhány perc múlva elindultak. Mimi csípős megjegyzéssel búcsúzott el tőlük ; megsértődött, mert Ágnes napok óta tartó szobafogság után először nem vele, hanem az apjával »ment be a városba«. Útközben Ágnes sokat, gyorsan, kissé fojtottan beszélt, mesélt könyvekről, kerti munkáról, Rudnayékról, Grimmről, az öreg Rudnay politikai ügyeiről, városatyaságáról, egyre bővülő társaságuknak új tagjairól ; el akarta terelni magáról a figyelmet, róla többé ne beszéljenek, róla beszélni nem lehet. Demeter elégedetten és mégis aggodalommal figyelte a lányát ; derék gyerek ez, állapította meg, hajlik az okos szóra, íme. mindenáron meg akar nyugtatni ; most kedves és vidám, de mintha a hamu alatt olthatatlan tűz parázslana, veszedelmes, sötét tűz. Milyen tűz ez? S mintha egyszerre eltűnt volna minden rossz hangulata, mintha nyoma veszne a képzelt vagy valóságos betegségnek, gyorsan, szinte frissen tesz-vesz a kis lakásban, egy elmagányosodott férfi, özvegy, öreg, beteg legény új otthonában, milyen felnőtten, okosan, milyen nagyságos asszonyosan beszél Égető Jancsival, hogy' rendelkezik, intézkedik, az ablak elé függöny kell, mert »behúzza a szél«, ezt a karosszéket el kell húzni az asztaltól és ide a szögletbe állítani, ez a szekrény nem kell a szobába, Jancsi vigye ki az előszobába, az úgyis csupasz most . . . és mit kap api ebédre? No lám, talán túlzás volt az aggodalmas-

kodás. Ágnes megvárta még a tálalást, aztán háromszor is megcsókolta apját, meghívta egy kis szaharinos feketekávéra délutánra és elsietett.

Jaj, lélekzett fel az uccán, de jó, hogy egyedül vagyok!

Borzasztó ez a sok hazugság! Én mindig mindenkit meg akarok nyugtatni, folyton alakoskodom és nem is tudom, miért? Mért nem törődöm magammal is? Mért nem mondom meg az igazat?

Az igazat?

Hát mi az igazság?

De Ági, intette meg magát, nem szégyelled magad? Rendes, egyszerű, okos nő vagy s most úgy állsz itt az uccán, mintha valóban beteg volnál és elvesztetted volna a fejed. Hát kérlek, ez már mégsem járja. Mindössze az a bajod, hogy bizalmatlan vagy. Bizalmatlan vagy, először magadhoz, mert félsz a házasságotól, azt hiszed, hogy nem tudod teljesíteni a kötelességeidet, félsz attól, hogy Sándor kielégítetlen és boldogtalan melletted és ez a félelem megbetegít. De légy bátrabb! Nincs semmi baj! Sándor szeret, jó ember, örül, hogy vele vagy és oly kevéssel beéri. No lám, menjünk tovább. Félsz az apádtól, mert azt hiszed, hogy nyugtalanítja a boldogtalanságod és felelősséget érez a sorsodért, mintha te csak az ő rábeszélésére mentél volna férjhez. Beszélj, beszélj őszintén az embereiddel, ne titkolózz! Mondd meg, ez és ez a bajom. De mi? Az a bajom, hogy Pély Pista miattam rohan a romlásba. Mondd meg és kérdd meg őket, hogy segítsenek.

De hogyan segítsenek és hogyan lehet ezt megmondani?

Mit felelek, ha megkérdik, hogy tulajdonképpen mért nyugtalankodom? Mi neked Pély Pista, kérdik majd. A testvéred? A barátod? Nem vagy felelős azért, hogy szeretett és most összevissza szaladgál a világban. Vagy te is szereted?

Itt a baj. Ezért nem lehet beszélni. A szó itt nem könnyít, semmit sem old meg, inkább új örvényeket tép fel körülötte. Arra gondolnának, hogy nem Sándort, hanem Pistát szereti... pedig ez nem igaz, hiszen egy rendes asszony a férjét szereti. Vagy azt hinnék, hogy nemcsak a férjét, hanem Pistát is szereti... dehát ez lehetetlen! Hogyan élhet egyszerre két érzés egy rendes asszonyban? Ez a baj. Ha megszólal, olyan gyanúba keveredik, hogy... nem!... nem!... a gyanú szörnyűbb a valóságnál. És az is nagy baj, hogy nincs alkalma és ideje ennek az egész kínos ügynek a csöndes elintézésére. Meg kellene beszélnie önmagával a dolgot, szépen nyugodtan leülni, hát gyere, Ági, vegyük csak elő az ügyedet, tárgyaljuk meg, bontsuk részeire és vizsgál-

juk meg apránként . . . de hát ehhez nyugalom és magány kellene, ám itt a ballada, a budai ballada, nem hagyják magára, rabság, azt hiszik, szórakoztatni kell, vigyázni rá s mihelyt pár percig egyedül marad, már jön az após, az anyós, Grimm úr, a vendégek . . . s még azt mondják, hogy miatta csődítik össze az embereket! A Rudnay-fegyház balladája. Mért is költözött hozzájuk, mért nem jutott eszébe, hogy külön kell lakniok? Úgy látszik, mégis csak kábult volt, mikor igent mondott; úgy látszik, életünk legdöntőbb pillanataiban nem tudjuk pontosan, mit teszünk és a nagy órák, a súlyos elhatározások teljes jelentőségét csak később fogjuk fel . . . később? . . . későn? . . . — amikor már segíteni sem lehet?

Ó hát senkivel sem lehet beszélni?!

Úgy érezte magát, mintha rendetlen volna a ruhája. Mintha összehányta volna a szobáját és elfelejtett volna fürdeni. Rendetlen, gyűrött, gondozatlan. Fel kellene öltözni, meg kellene fürdeni, rendbe kellene hozni magamat.

Bizonytalan léptekkel haladt az uccán, hazamenni nem volt kedve, zsibbadtan beszélgetett halott anyjával és gyerekkorának régi emlékeivel bibelődött. Az nagyon jó volt, amikor anyja bedugta a langyos vízbe és megfürdette, megmosdatta, a haját megfésülte és szalagot kötött bele. Jó tiszta és rendes volt utána az ember. Az is jó volt, amikor anyja megetette. Azt evett az ember, amit egy jó és gondos kéz adott neki; még biztatták is; és anyusé volt a felelősség. Nincs anyus és mi vagyunk a felelősek magunkért.

Az elsuhanó, szeme elé táncoló emlékek mögött úgy pengett a sarkantyú, mint egy régi-régi zenélőóra selymes menüetje.

Egy templom elé érkezett s már túlhaladt a kapun, amikor úgy érezte, hogy szél sodorja vissza; mintha mágnes húzná a homályos, hűs padsorok közé. Egy öreg koldusasszony támaszkodott botjára a kapuban; néni, én is szegény vagyok. Édes templom, én is homályos vagyok most! Szép, színes ablakok, milyen magasan vagytok, lám, az én lelkemen is vannak szép, színes ablakok és azokra is messziről, messziről szivárog a fény. Ó, de jó imádkozni . . . itt zavartalanul lehet pana szkodni, kérni, reménykedni.

Leborult és hosszan imádkozott.

Kedves Isten, kedves Krisztus és kedves Mária, hidd el, én nem változtam meg és nem akarok megváltozni. Azelőtt olyan jók voltatok és olyan közel hozzám, hogy mindig biztonságban éreztem magamat, én ezentúl sem akarok elmenni Tőletek. Én csak asszony lettem, mert azt hiszem, az a nők sorsa, hogy asszo-

nyok legyenek, de azért én az vagyok, aki voltam. Tisztának érzem magam és tiszta akarok lenni és szeretnék megszabadulni attól az érzéstől, hogy most gyakran bepiszkolom magamat. A házasságomat is tisztázni szeretném és a férjemről is azt szeretném hinni, hogy tiszta, aki nem mocskolhat be engemet. Kedves Isten, segíts rajtam. Segíts, hogy tiszta legyek. Segíts Sándoron, hogy ő is tiszta legyen. Segíts apámon, hogy tiszta és egészséges legyen. Segíts azon a szegény fiún, hogy felejtse el engem és rendes emberré váljon. Segíts rajtam. Adj erőt és tisztaságot, mert szeretni nem akarom, csak szeretném megmenteni. És segíts új rokonaimon, ments meg az életüktől, nem akarok elkábulni tőlük, nem akarok elveszni közöttük. Add vissza a tisztaságot, kedves Isten !

Sírt és megkönnyebbült.

29.

Rudnay Sándor bizakodva szemlélte felesége állapotát. Meghallgatta az orvosok tanácsait, Ágnes színes fejtegetéseit, nem válaszolt anyja jóindulatú, néha csípős és sértődött megjegyzéseire s azt hitte, hogy a saját diagnózisához szó sem férhet. Arról van itt szó, nyugtatta meg magát, hogy Ágnes a szemérmes és érzékeny nők közé tartozik ; vannak nők, akiknél mindenféle lelki, sőt testi zavart is okoz a házaseslet ; Ágnesnél fokozottabb mértékben mutatkoznak ezek a zavarok. Én vagyok az, okoskodott, aki minden tünetet ismerek ; olyan tünetek vannak itt, amelyeket még én sem közölhetek az orvosokkal, az pedig természetes, hogy Ági hallgat róluk ; én tisztában vagyok a dolgokkal. Nincs ok az aggodalomra. Ezek a zavarok nyomtalanul elmúlnak majd, az időre kell bízni a gyógyulást. Néhány hónap, egy-két esztendő alatt Ági megszokta az új állapotot, azt, hogy asszony, aki szerelmi életet él a férjével; ma még súlyos esemény számára a szerelem, de a megszokás majd elbódítja ; ha pedig szülne is, ha hamarosan gyermeke lenne, akkor a folyamat szerencsésen meggyorsulna. Minden érzékeny nőnek gyengédségre van szüksége ebben a helyzetben és természetesen fokozott mértékben kell ügyelni erre az egyébként is ideges, képzelődő, álmodozó asszonyra, aki többet vár az élettől, mint amennyit az a legjobb esetben is adhat; okosan át kell segíteni a válságon.

Segítsük át a válságon Ágit, ez volt a jelszó ezekben a hónapokban. A szerelmi élettől nem szabad megkímélni, mert ha hosszabb szünet állna be, újabb szakadék támad, de fel kell kelteni az érdeklődését, meg kell edzeni, el kell hitetni vele, hogy

természetes az, ami természetes, meg kell tanítani arra, hogy így él minden asszony és ez jól van így. Sándor szerelme fokozódott, tovább mélyült; mintha az asszony szenvedése, idegessége, féelme váratlan érzésekkel, új színekkel, eddig ismeretlen élményekkel gazdagította volna. Kétségtelen, hogy bizonyos szempontból ez az asszony súlyos áldozatokat hoz érte; ez különös hálára indította és megfűszerezte vágyait; szerelmük kertjében úgy simogatta a finom virágokat és úgy ízlelte a gyümölcsöket, mintha mindegyiken a tilalom feliratait olvasná. Férfi és férj volt, de valahogyan apának is érezte magát, szabad és minden büntől feloldott apának, aki erős kézzel utaztatja leányát olyan gépen, melyet az bizonytalannak tart, olyan világok felé, melyektől az retteg. Ez a rettegés mosolyra indította és édes sejtelmekkel szórakoztatta; magához ölelte a félénk gyermeket, aki nem tudja, hogy nem érheti veszély a kiránduláson, nem tudja, hogy szorongása mily bájossá teszi, nem tudja, hogy ez az utazás mily tündéri és az ő számára is mily gyönyörű lehetne. Nem baj, majd rájön előbb-utóbb. Segítsük, tanítsuk. S mert Ágnes már egyáltalán nem akart beszélgetni ezekről a kérdésekről, a betű segítségéhez folyamodott. Gyakran vitt haza olyan könyveket, amelyek regényesen vagy tudományosan a szerelmet tárgyalták. Szabad, sőt többnyire szabados hangon írt könyvek halmozódtak fel szobájukban, regények és szakmunkák, a szerelem viharai és csendes hétköznapijai, lehetőleg olyan képekkel tarkítva, amelyek láthatóvá tesznek minden titkot. Önmagukról hallgatott Sándor, de annál többet beszélt másokról, élőkéről, holtakról és elképzelt emberekről; elmondta e könyvek tartalmát, felolvasta egyes részeit és nevetve mutogatott egy-egy könyvet, képet, melynek vagy művészi értékét, tudományos pontosságát dicsérte vagy furcsaságát magyarázta. Az ember szerelmi életet él; a szerelmi élet természeti törvény; a szerelmi élet segítségével tartja fenn a természet az emberiséget; a szerelem szép és örvendetes. Ezek a tételek sugároztak fejtegetéseiből, ezekkel a tételekkel akarta Sándor »felszabadítani« a feleségét. Jobban érték én ehhez a kollégáknál, biztatta magát, a beteg az én kezemben van. Persze, vigyázni kell. Nem lehetek sem tolakodó, sem erőszakos; s arra is vigyáznom kell, hogy a másik végletbe ne essem, Ágnes ne tulajdonítson túlzott jelentőséget a szerelemnek. Csak könnyedén, kedvesen, élvezetesen! Tánc és nevetés. Az élet kellemes. A szerelem jó. Az is van. El is kell kábítani a menyecskét. Szórakoztatni kell, társaságba vinni, megmutatni az életet. Megszabadítani az akadályaitól, a nyugtalanságaitól, a töprengéseitől.

Igen, társaság és szórakozás. Alig múlt el nap, hogy kisebb-nagyobb társaságot ebédre vagy vacsorára ne láttak volna vendégül. Társaságuk új tagokkal bővült, főként Mimi és Grimm új ismeretségeivel, akik rendszerint a társadalom két csoportjából származtak: vagy a születés vagy a vagyoni kiváltságosai közé tartoztak. Bár egy idő óta Ágnes megfigyelése szerint mintha meglazult volna Mimi mama és Grimm L. László kapcsolata, életfelfogásuk változatlan maradt s az olyan döntő kérdésekben, mint például az emberek megítélése, értékelése, mindig megegyeztek. Egyik legbecsültebb új barátjuknak gróf Baliczky Dezső látszott, hatvankét-hatvannégy éves, kissé hajlott hátú, széles vállú, magas, kövéres úr, akinek feltűnően nagy, piros szája volt, rövid, hegyes, ősz szakállt és óvatosan festett bajuszt viselt, háromszor nősült, három férfinak és egy asszonynak volt az apja, a családjával keveset érintkezett és minden estéjét társaságban és mulatóhelyen töltötte. Baliczky gróf Rudnayék körének férfitagjai közül legfeljebb Grimm bankárt tüntette ki a bizalomnak egy fajtájával; vontatott hangján néha gazdasági természetű kérdéseket intézett hozzá és álmosan hümmögve hallgatta meg bő válaszait; egyáltalán nem titkolta, hogy főként a ház hölgytagjai érdeklők, még pedig kivétel nélkül, udvarlása mindkét Rudnaynének szólt s ha bármelyiknek kezét sikerült megkaparintania, lehetőleg percekig nem bocsátotta el. Testtartása fáradt, tekintete lankadt, majdnem álmos volt; beszéde dűnnyögő, mozgása nehézkes; a nők azonban felélénkítették, főként ha erősen a közelükbe húzódnak és valósággal testileg érintkezhetett velük: szeretett melléjük ülni, beléjük karolni, a kezüket szorongatni és úgy táncolni velük, hogy szinte terebélyes mellére tűzte őket, mint egy virágot. Az öreg Rudnayné lelkesedéssel fogadta a gróft és Sándor is annyira nem akarta észrevenni Baliczky udvarlásának sokszor kínos szokásait, hogy Ágnes panaszkodni sem mert; menekült ugyan a közellététől, de ha nem tudta elkerülni a fullasztó helyzeteket, megadta magát sorsának, csak felháborodva kereste férje arcát, amely azonban ilyenkor rendszerint érthetetlenül elfordult és szórakozottá vált. A különös az volt, hogy maga Grimm is, akinek a kapcsolata pedig házukhoz Ágnes előtt egyáltalán nem volt kétséges, megkockáztatott néhány olyan kísérletet, amely Ágnes fejébe kergette a vért. Egyszer megérintette a nyakát s amikor Ágnes riadtan megfordult, a keze pedig önkéntelenül a magasba lendült, Grimm mosolyogva köhécselt és sebesen azt magyarázta, hogy szinte apai érzésekkel viseltetik iránta és nem tehet róla, ha ezek az érzések néha »kicsordulnak«. Egy más alkalommal azonban

arra kért engedélyt, hogy közelebbről szemlélhesse meg a kezét, melynél szebbet soha életében nem látott, pedig »elhiheti, gyermekem, hogy én már sok mindent láttam az életben«; dicsérte a fehér, sovány kezét, amelyet Ágnes teljesen jelentéktelennek tartott, német és francia költőkből idézett, majd arról beszélt ábrándosan, hogy a vad erdőnél ő jobban szereti az ápolt kertet, a szép virág jobban érvényesül egy szép vázában, mint »kint a szabadban« és nincs a természetnek az a szépsége, melyet ne kellene díszíteni... ezt a kis kezét is »most már« fel kellene ékesíteni »néhány nagyobb ékszerrel«. Amikor pedig Ágnes elrántotta a kezét, nevetve jegyezte meg, hogy az igazi szépség legnagyobb hibája a szerénység, az ifjúságé a féltékenység s hogy ő majd szószólója lehet »a bolondul gyáva kis kéznek« illetékes helyen. Hogy ki az »illetékes«, nem tisztázták... de Ágnes észrevette, hogy Mimi figyelmét nem kerülték el a bankár kísérletei, amelyek azért is sértették, mert teljesen érthetetleneknek és céltalanoknak tartotta, Mimi azonban — mint egy-egy szóból megállapította — korholta és felelősségre vonta Grimmert, aki nem nyugtathatta meg teljesen »kedves barátnőjét«: Ágnes jelenléte vagy más okok miatt-e, még nem lehetett tudni, de érintkezésük régi, mézesen csöpögő hangja mintha megkéseredett volna és inkább csipkedték, mint simogatták egymást. E szívós és túlságosan határozott viselkedésű öregeken kívül kedvesebb és mulatságosabb, főként pedig fiatalabb emberek is vonultak be az életükbe, leginkább Sándor orvos- és sportbarátai, fogászok, sebészek, atléták, teniszezők, még egy birkózóbajnok is, akinek polgári foglalkozása az ügyvédség volt. Ezek a feleségüket, rokonaikat, ismerőseiket is magukkal hozták s bár Ágnes érzése szerint ezek is túlságosan sokat táncoltak, flörtöltek, szerelmeskedtek, legfontosabb szenvedélyük a sport volt, a jó kirándulás, a fásasztó túra, a szép gépkocsi, a jó mérkőzés, az erős tréning, a rekord, ez a sportélet mégis valahogyan tisztábbakká tette őket, tisztábbakká, frissebbekké, egészségesebbekké és így elfogadhatóbbak, vonzóbbak voltak akár a grófnál, akár Grimmnél, vagy pedig azoknál a városi és országos politikusoknál, akiket Mimi a férje érdekében csődített össze és akik órákon át szenvedélyesen vitatkoztak olyan kérdéseken, melyeket a fiatalasszony már csak azért sem akart érteni, mert haragot, gyűlöletet és különös ravaszságot érzett vitáik mélyén. Ágnes csak azt nem értette, hogyan bírja Sándor ezt az iramot. Délelőtt dolgozik, a kora délutáni órákban már rohan vele a sporttelepre, teniszezik, aztán megint rendel, este átöltözik, társaság, vacsora, klub, szórakozás, ha náluk nincs multság, akkor rendszeresen

elmennek valahová, többnyire három óra reggel, mire hazatérnek s akkor makacsul megkezdődik az udvarlás ostroma, a szerelmi disputa . . . ő ugyan átalussza a délelőttöt, de Sándor félnyolckor már talpon van . . . és mindig friss, jókedvű, kedves, sőt fiús és alkalmazkodó. Honnét az ereje, de a pénze is? ! Hiszen ez az élet nagyon sokba kerül, rendszerint Sándor fizeti a számlát, ha Grimm nincs velük és Sándor gavalléroskodása ellen a gróf sem szokott tiltakozni . . . ilyen gazdagok vagyunk? . . . de hát akármennyi a pénzünk, hol vagyunk a gróf földjétől? ! Van valami elhatározott, mesterséges, erőszakolt az életünkben, állapította meg gyakran Ágnes, valami, amit nem akartunk, nem terveztünk s még azt sem lehet tudni, hogy kinek a kedvéért, miért élünk máskép, mint ahogy szeretnénk. Folyton megyünk valahová, folyton beszélünk, teszünk-veszünk s bár mindenki azt hihetné, hogy hajszoljuk az örömeket, a valóság az, hogy önmagunkra alig jut időnk. Sándornak tetszik ez? Talán még leginkább Miminek. Van valami fojtó nyomás a levegőnkben, titkos gáz, mely a szívünkre telepszik és fullaszt. Fullaszt és nyugtalanít. Nyugtalanít és lázít. Hajszol az élvezetek felé . . . az élvezetek, a táncok, könnyelműségek, ételek, italok, flörtök és csókok, a kéjek felé . . . hajszol és bomlaszt, tépi az idegeket, cibálja az érzékeket . . . és meggyilkol valamit az emberben, nem is tudni pontosan, mit, csak azt sejteni róla, hogy az a szebb, nyugalmasabb, értékesebb. De hát mit akar Sándor? Vasárnap reggel, amikor nem kell a rendelőjébe sietnie, lábujjhegyen lesi, mikor nyitja ki a szemét. Kedveskedve köszön és már kezében a gramofón és megindítja és zümmög és vijjog a dzsessz, belehasít az emberbe az apactánc, még kesernyés a szája az éjszakai italtól és merev az arca a férji csóktól, már ott folytatja, ahol abbahagyták, mérgezi ezekkel az alattomos dalokkal, amelyek únott és néha mégis jólesően kívánatos táncokra rángatják az idegeit . . . útálja a lábujját, amely reflexszerűen megreppen a pattogó és sírdogáló ütemekre, szeretne felsikoltani: Sándor, hagyjuk ezt! . . . legalább a zenében egyezzünk meg, legalább a zenében . . . reggel van most és vasárnap, csönd kell, csönd zene nélkül, de ha már mindenáron zenélni akarsz, akkor vedd elő Mozartot vagy Chopint, csurgass rám tisztaságot, enyhületet, vigaszt és békét . . . ne rongálj, kérlek, ne »destruálj«, ne »korrumpálj« . . . mit akarsz, mit csinálsz belőlem? . . . Sándor, édes szívem, mi lesz belőlem? . . . úgy érzem magam, mintha egy örömtanyára hurcoltak volna . . . kötelesség az öröm és úgy gyönyörködöl bennem és úgy gyúrsz és forgatsz, mintha nem a feleséged volnék, hanem valami szép kokott, akinek az a köte-

lessége, hogy táncol, nevet és kelleti magát . . . a kívánatosság a kenyere és rangja . . . Mi lesz velünk, Sanyi szívem? . . . De minek szólni, nem is lehet beszélni, talán nem is kell, hiszen nem lehet teljesen titok Sándor előtt mindaz, ami lejátszódik benne; a mosolyából, a szeméből, egész testtartásából, ahogy az ágya elé áll, ahogy tánclépésben, selyempizsamában behozza a reggelit, elhatározottság, tervszerűség látszik . . . tudja, miről van szó, megfontoltan vezeti ezt a hadjáratot, de mi ellen? . . . nem a felesége ellen, hiszen szereti, hanem a tartózkodása, a gondolkodása, a hüvössége, a különállása ellen, a józansága ellen, a lányossága, az ereje ellen . . . Sándor tudja, mit akar, Sándor a lányból asszonyt, az asszonyból partnert akar gyúrni, szórazásainak és örömeinek egyenrangú társát, aki ne érezzen, ne gondolkodjék külön, kábuljon el, szédüljön el, fogja fel könnyedén az életet és repüljön vele. Hova? Mindegy. Sehová.

30.

Egy este Mimi, egy teniszbajnok és Baliczky gróf társágában az egyik dunaparti étteremben vacsoráztak; Rudnay Ottó ritkán követte családját és barátait az éjszakai kirándulásokon, nem is kedvelte az éjszakai életet és az epekövei is nyugtalanokdtak. Tizenegy órakor egy mulatóhelyre vonultak, megrendelt páholyukba és lehetőleg pontosan akartak érkezni, mert ezen az estén mutatkozott be partnerével a híres német meztelen táncosnő, akinek különcködő szokásairól, rendkívüli életéről, szabados mutatványairól napok óta cikkeket írtak az ujságok és mindenféle mende-mondát suttoztak, beszéltek a beavatottak. Sándor is folyton híreket hordott róla. Az egyik nap azt ujságolta, hogy egy magasrangú külföldi katonatisztnek és egy hercegnőnek a gyermeke, a következő nap megcáfolta magát, mert azt hallotta, hogy ismeretlen szülőktől származik, az uccán találták, de a partnere előkelő fiatalember, aki titkolja személyét. Azt mondják, mesélte, hogy mérgekkel él, morfinista és kokainista, a szerelemben nem ismer korlátokat és bár a partnerével járja a világot, tetszése szerint válogat a férfiakban, akiket néhány órára, legfeljebb néhány napra tart meg, hogy aztán únttan elhajítsa őket. Azt beszéltek, mondta, hogy az első ujságíró, egy fiatal riportert, aki nyilatkozatért ment el hozzá, mikor Budapestre érkezett, bezárta a szobájába és egy óra mulva azzal bocsátotta el: tessék, most tud rólam valamit, jónapot. Egy öreg báró, mesélte Sándor, ajánlatot küldött neki;

azt üzente, hogy ne a pénzt küldje el, hanem a fényképét, amikor pedig megmutatták, azt válaszolta, hogy köszöni, nem érdeklí, nem tetszik. Sándor azt magyarázta, hogy ez a züllött nő a »tánc koronázatlan királynője«, aki nemcsak azért táncol meztelenül, mert fel akar tűnni az erkölcstelenségével, hanem azért is, mert ez a művészi meggyőződése; a tánc a test művészete, fejtegette, ha pedig ez a művészet meg akar nyilvánulni, akkor nem rejtegetheti eszközét, a testet, amely ebben az esetben önmagában is gyönyörű. Gyönyörű, fiatal, páratlan, hirdette, csak az a megdöbentő, hogy a tulajdonosa ezt a szépséget folyton el akarja pusztítani; azt mondják, eddig már hatszor mérgezte meg magát, mert a legkisebb konfliktusból is a halál felé vág utat feldúlt idegrendszere. A halálnak ez a könnyű felfogása jobban érdekelte Ágneszt a táncnál és az erkölcsteléségnél; meg kell nézni azt a nőt, aki szép és fiatal és már hatszor akart meghalni; a többi? . . . csak meséljen Sándor . . . nem is bizonyos, hogy igaz-e; és miért mondja? . . . mintha hallaná a ki nem mondott szavakat: látod, nem mindenkinek probléma a szerelem, ilyen egyszerűen is fel lehet fogni. Hát talán ez sem érdektelen; de akkor már érdekesebb volna beszélgetni vele: hogyan jutott idáig?

Bevonultak a zsúfolt terembe és elfoglalták helyüket. Ágnes, aki a páholy közepén ült a gróf és a teniszbajnok közt, megértő és fáradt pillantást vetett a pincérre és a parketten táncoló lányokra; én is úgy járok már ide, gondolta, mintha fizetést kapnék érte. Megnézte magát a tükreben és elégedetten állapította meg, hogy valóságos álarcot kent magára különböző festékekből; erősebben festette ki magát a táncoló lányoknál . . . pedig de jó volna valahol egy friss patakba dugni a fejét és addig tartani a vízben, míg minden festéket és emléket le nem sodor arcáról az ár. Bolondság, gyujtsunk rá. — Kérek egy cigarettát, — sóhajtott és figyelte kinyújtott kezét, milyen finoman remeg. Mélyen mellére szívta a füstöt, megkavarta kávéját, nézte a széles pohárban csillogó sárga pezsgőt és arra gondolt, hogy ma megint elviselhetetlenül fáradt; egyszer majd így, ahogy itt ül, kiöltözve, kifestve, önmagának is idegenül, lehúnyódik a szeme és mire észreveszik, az asztal alá csúszott. Lehet-e meghalni fáradtságban, bizonytalanságban, lehet-e meghalni úgy, mintha elvesztené magát az ember? Megrezzent és összébb húzódott, mert a gróf szinte ráült és a szuszogása is oly közelről hallatszott, hogy már-már fellázította; felugrani, elrohanni innét! Ekkor sötétbe borult a terem, majd öt nagy reflektor gyulladt ki; a terem négy sarkából és a mennyezet közepéről

egy-egy széles, fehér sugár zuhant a parkettre. Harsogtak a trombiták és szívfájdítón peregetek a dobok, percekig, percekig; a zaj fokozatosan elhalt, ijesztő csönd szállt az emberekre, csak a fény tűzött le keményen, fehéren és a trombiták és dobok rombolták az elnémult embereket. A zenekar felől egy meztelen nő suhant a terembe és egy frakkos fiatalember követte. Meztelen volt és mégsem hatott annak! Szinte fehérre volt meszelve, fehér volt az arca, keskeny válla, vékony nyaka, büszke kis melle, fiús, izmos dereka, csak a szája világított vérpirosan, a szeme kábult zölden és kéken s a haja fénylett különös rózsaszínű csillogással. Ágnes meghökkent. Az emberek tapsoltak. Hát most miért vannak elragadtatva? Milyen idegen ez a világ... És vajjon teljesen ébren van-e ez a kedves leány, aki meztelenül mutogatja magát, aki most a frakkos, hosszú férfi felemelt keze alá áll és mereven mosolyogva, majdnem teljesen lehúnyva zöldre festett szemét olyan sebesen pereg, mintha gép volna, nem ember? Miért mondják róla, hogy perverz és züllött? És ha az, vajjon az akar-e lenni? Ki tudja, mi hajszolta ide és ki tudja, mi történt vele, míg eljutott ebbe a pesti fénybe, ahol esztelenül pereg, majd úgy szálldos, röpköd, lebeg, hajlong és sistereg hihetetlenül mozgékony karjával, lábával, vékony ölével a frakkos férfi körül, mintha minderről semmit sem tudna, mintha álomban vagy részegen rángatná egy láthatatlan kéz és mintha neki mindehhez semmi köze sem volna. Ez erkölcstelen? Az, bizony az, de mintha nem belőle áradna ez a raffinált züllöttség, mintha nem ő akarná ezt az egész lázító jelenetet, hanem a zene, mely biztat, a közönség, mely tapsol és fizet és egy érthetetlen erő, mely mindnyájunkat összegyűjt itt. Ez a nő csak mozdulatokban, csak külsőségekben különbözik tőlem, vitázott magában Ágnes. Éppolyan vékony, karcsú, kedves, jelentéktelen, törékeny, mint én vagyok. Inkább sajnálom, mint gyönyörködöm benne; inkább megértem, mint elítélem; ő táncol, én nézem s mind a kettőnket ide parancsolt valaki, valami. Sajnálak, táncosnő! Útállak, táncos úr! Szomorú vagyok.

A gróf most lelkesülten tapsol, Sándor is összeüti a tenyerét, a táncosnő gögösen felveti fejét és lassan, meztelenül kivonul; Sándor a feleségét nézi. Ágnes mosolyogni akar... miért rontsa a hangulatot?... Mimi sértődötten magyarázgat, csodálkozik, hogy ezt a meztelenséget megengedik, azelőtt legfeljebb az urak szórakoztak ilyesmivel kaszinók zárt termeiben, egyszer, mikor Pesten járt az akkori walesi herceg, ezüsttálon szolgáltak fel egy híres színésznőt, de a tömegnek mutogatni hogy' szabad ilyet?... ez még mind a háborút követő kor erkölcstelen túl-

zása . . . Mimi azonban hirtelen elhallgatott és Ágnes is, Sándor is érdeklődve figyeltek a bejárat felé, ahová Mimi láthatóan fel-dúlva nézett. Új társaság érkezett. Elöl állt a két Pataky bárónő, közöttük Grimm L. László, a bankár mögött két fiatal férfi, az egyik a szőke Hilpert báró volt, a másikat, Pély Pistát csak Ágnes ismerte meg. A pincér egy eddig üres páholy felé vezette a társaságot, Grimméknek Ágnes előtt kellett elsétálniuk. A Pa-taky bárónők ide biccentettek, Grimm hangos kezitsókolom-mal köszönt, Hilpert báró kivette szájából a papírzipkás hosszú szivart, bólintott a hölgyek felé és azt mormolta : szervusztok, urak . . . Pély István sápadtan megállt a páholy előtt és mélyen meghajolt Ágnes felé. Sándor, a gróf, a teniszbajnok udvaria-san megmozdították fejüket, Sándor barátságosan még jóestét, szervuszt is mondott, de önkéntelenül a feleségére nézett, annyira nekiszólt a hódoló meghajlás. Ágnes kissé előredülve ült, a kezé-ben cigaretta füstölgött, az arca előtt vékonyan kígyózott a kekes füst ; így a füstön át mozdulatlanul meredt Pély Istvánra ; a szeme meggömbölyödött, a homlokán kissé harántráncokba futott a bőr, a szája kissé kinyílt. Nem bólintott, egy hang nem hagyta el száját. A jelenet nem zajlott le gyorsan ; Pély meghajlása lassú és tudatosan hódoló volt ; ahogy előredült a válla, úgy emelkedett a szeme és fájdalmasan, kérdőn, majdnem kétségbe-esetten tapadt Ágnesre ; aztán kiegyenesedett, szép, hullámos lány szája tehetetlenül remegett és az arca olyan fehér volt, mint az előbb a meztelen táncosnőé. Ekkor a szeme egy pillanatra kínlódva lehúnyódott ; Ágnes meg sem rezzent ; Pély gyorsan követte a társaságát és elfoglalta a páholy szélén a rá várakozó széket.

— Ismered? — kérdezte a feleségétől Sándor.

— Kit? — s riadtan nézett körül.

A teniszbajnok hangosan nevetett : — Azt a fiút, aki itt most leborult előtted.

— Előttem?

— Magának köszönt, — szólalt meg akadozva a gróf. — Én nem ismerem.

— Ott ül, — mutatott fejével a harmadik páholy felé Sándor.

Valóban, ott ült Grimm mellett ; a bal lába kilógott a páholyból.

Ágnes lassan arra fordult, megnézte s amikor fényt látott villanni Pista elborult szemében, visszahajtotta fejét és lassan, közönyösen mondta : — Igen, emlékszem rá. Apám borbélyá-nak a fia.

— És a Laci egy borbéllyal jár? — kiáltott fel Mimi.

— Nem ő a borbély, hanem az apja, — mondta csöndesen Ágnes és cigarettáját a feketekávés csészébe ejtette.

— Mért nem fogadtad a köszönését? — érdeklődött Sándor. — Fáj a fiatalembernek. Megsértődött.

— Nem figyeltem oda, — mosolygott merev arccal Ágnes. — Elgondolkoztam a táncon, a táncosnőn.

— Na, hogy tetszett?

— Nagyon.

— Ugye érdekes?

— Nagyon.

Mimi Grimm felé nyujtogatta nyakát és szórakozottan mondta, hogy a világhírt nem adják ingyen és »valamit produkálni kell vagy tudásban, vagy erkölcstelenségben«. Aztán nyugtalanul panaszkodott a menyének: »Laci azért megmondhatta volna, hova megy.« Az ajkát harapdálta. — Tán váratlanul alakult így, — felelte Ágnes és arra gondolt, hogy az anyósa bizonyára szenved Grimm miatt. Ekkor megérezte, hogy figyelik. Nem pillantott Pista felé, csak égni kezdett a bal arca; ez a fiú nem veszi le róla a szemét. Tulajdonképpen mért nem fogadta a köszönését, mi értelme volt ennek az elutasító mozdulatlanságnak, miért öltötte fel egyszerre a meztelen táncosnő közönyös álarcát? Én haragszom, kérdezte zavartan, én büntetem Pistát, miért? Mivel bántott meg, mit követett el ellenem? Szegény fiú, hogy' megrémülhetett, milyen csodálkozva és megalázottan bámult... Jaj, ez borzasztó. Menjünk el innét, menjünk haza... de mit mondjak? Rosszul vagyok? A legjobb volna most elájulni. Vagy még jobb volna őszintén, bátran, erélyesen megszólalni... jó volna inteni Sándornak, gyere haza, beszélni akarok veled. Úlj le, Sándor, hallgass meg, segíts rajtam, beteg vagyok, feltétlenül valami bajom van, mert kérlek, én a feleséged vagyok, az is akarok lenni és nézd kérlek, tégy valamit, szüntesd meg bennem ezt az érdeklődést, mondd meg, mit tegyek, hogy parancsolni tudjak magamnak, mert folyton oda akarok nézni, már görcs van a nyakamban és nem tudom felfogni, mi történt, hogy' kerül egyszerre ide ez a fiú, honnét van ez a jó szmókingja, hogy' tud így meghajolni előttem és ha bajban volt, hogy' tudta így kiheverni és ha szeretett, akkor mért nem szenved miattam és hogy került Grimmhez és Patakyékhoz, én tudom, hogy ezek a Patakyék szívtelen, rossz nők és ezt a naiv, ezt a könnyen hevülő fiút tönkreteszik... értsd meg, ez a fiú elzúllik, elpusztul közöttük és fáj a szívem és azt hiszem, hogy romlásának én vagyok az oka és nem akarom, értsd meg, nem akarom, hogy ezek a bárónők felfalják... nézd, szenvedek,

reszketek, égek, talán féltékeny vagyok, segíts rajtam, tedd, hogy megszűnjön bennem ez az érzés... segíts rajtam!

De sem az elájulásra, sem az őszinte beszélgetésre nem került sor. A meztelen táncosnő következő számai is nagy sikert arattak, a közönség táncolni kezdett. Sándor Ágnessel, a gróf az idősebb Rudnaynéval táncolt, majd a teniszbajnok kérte fel Ágnest, míg a grófot az udvariasan mosolygó Grimm váltotta fel Miminél. A kis parketten sűrűn egymás mellett szorongtak a párok; a testek összepréselődtek, a hátaik, karok egymásnak ütődtek; a zene szakadatlanul sikongott, zümmögött, a reflektorok kék és piros színeket öntöttek a táncolókra. Pista is táncolt, hol a fiatalabb, hol az idősebb bárónővel. Ágnes néha aléltan vonult vissza a páholyba és tehetetlenül hallgatta a gróf és a teniszbajnok beavatott megjegyzéseit a közönségről. Ezek ketten majdnem mindenkit ismertek és izgató nyugalommal közölték egymással és társaságukkal legbizalmasabb értesüléseiket: ki kit szeret, ki kivel van jó vagy rossz viszonyban, ki válik, ki köt új házasságot, ki ki iránt érdeklődik, ki mivel foglalkozik és hol volt, mit tett azelőtt. »Jó guszta van«, mondták gúnyosan egy magas, kopasz férfiről. »Ez a vén kujon, csodálkozott a gróf, ez még szeretőt is tart? Melyik a babája?« A bajnok megjelölt egy sápadt, vékony, ráncos arcú öreg férfit; azt mondta róla, hogy a feleségével táncol, magas, finom fejű, szőke asszonnyal, de a közvetlen közelében hajladozik egy fekete-hajú, csontos arcú, alacsony nő, aki a mulatóhely »egyik tündére«, ez a barátnője. Furcsa, tündődött nyugtalanul Ágnes, egymásra sem néznek, honnét tudnak róluk mindent? Itt egyáltalán mintha mindenki mindenkit ismerne, mintha nem volna titok a világon, hangosan és suttogva tárgyalnak az emberek legrejtettebb ügyeiről. Rokonok ezek? Egy társaság titkai? És hogyan tudódik ki az, amiről nem szoktak beszélni, hogy kinek mennyi a pénze és kit szeret... hogyan tudják meg azt, hogy egy férfi megcsalja a feleségét, vagy egy asszony az urát?

A tánc és a jókedv szinte egymáshoz tolta az asztalokat. Az emberek látogatóba jártak egyik páholyból a másikba, idegenek bemutatkoztak egymásnak, Grimm is hosszabban vizitelt Miminél. Hilpert báró, mikor Pataky Viviannal táncolt, meglökte Sándort, aki Ágnest szorította karjában; a báró bocsánatot kért, a nők egymásra mosolyogtak, Sándor bemutatta a feleségének Hilpertet. Egymás közelében maradtak, táncoltak és társalogtak. Néhány perc múlva hozzájuk sodorta az áradat Pély Istvánt és az idősebb Pataky bárónét; most már hatan beszélgettek, tréfálkoztak; mikor a zene elhallgatott, elkerülhetet-

lenné vált a bemutatkozás: Pista sápadtan biccentett Sándor előtt és kissé keményen megmondta a nevét. Kezetfogtak. Sándor udvariaskodva a feleségének is bemutatta új ismerősét. Pista meghajolt, Ágnes bólintott és nem nyujtotta kezét. Mikor a helyükre sétáltak, Sándor a védelmébe vette Istvánt.

— Rokonszenves, jómodorú fiú. Mért bánik vele ilyen hidegen?

Ágnes kérdően nézett a férjére és nem felelt.

— Csak nem azért, — folytatta Sándor — mert egy borbélynak a fia? Higgye el, ez ma nem fontos. Egészen más világot élünk. Ma a demokratikus felfogás a divat és egy parasztnak néha több előnye van az életben, mint egy arisztokratának. Nagyon kedves fiú és igazán rossz ránézni, mikor maga így leforrázza.

— Leforrázom?

— Illetve lehüti.

— Mármost miben maradunk? — nevetett Ágnes. — Forró vagy hideg?

Nézték egymást és hosszan nevettek.

A szomszédos páholy kiürült, Grimmék áttelepedtek a közeliükbe. Pista meghajolt Ágnes előtt és táncra kérte. — Most fáradt vagyok, — mondta szórakozottan Ágnes és cigarettára gyújtott. István visszahúzódott, Sándor feddően pillantott a feleségére, majd rögtön megbocsátóan mosolygott. Egy negyedóra múlva Pista újból megjelent előttük, de most Miminél ajánlkozott. Az idősebb Rudnayné nevetve indult el vele s amikor tíz perc múlva visszatért, nagy elismeréssel szólott a fiatalember ügyes táncáról és »kifogástalan, kedves úri modoráról«. Hajnali három felé járt már az idő, István még egy kísérletet tett Ágnesnél.

— Kezét csókolom, nagyságos asszony, — kérte sápadtan, alázatosan, kedvesen — tetszik látni, a hölgyek mind kitüntettek a táncukkal... Kérem, nagyságos asszony, ne mellőzzön... egészen boldogtalan vagyok már... mi bűnt követtem el?... hiszen nem is tetszik ismerni...

Ágnes, szédülten a sok pezsgőtől, kávétól, cigarettától, hátra vetette fejét, úgy nevetett hosszan, nyugtalanul. Sándor átnyúlt az asztalon és megfogta a kezét; biztatón nézett rá, bólintott. Ágnes szótlánul, lassan felállt, lehúzta, elsimította szoknyáját, összeszorította a fogát és azzal az elhatározással állt meg a parkett szélén, hogy némán, hűvösen eltáncol itt Pistával néhány fordulót, olyan közönyösen, mintha »egy fabábbal táncolnék« s aztán rögtön hazamegy... igen, ezt kell tennie, mert a vonakodás most már gyanússá vált volna. Táncolni, hallgatni, hazamenni, adta

ki a parancsot és felemelte a karját. Táncolni, hallgatni, hazamenni, ismételte és megdöbbenve húnyta le szemét. Mi ez? Istenem, mi ez? Mintha egy vulkánhoz ért volna, a melle, az arca, a hasa váratlan és szinte elviselhetetlen forróságot érzett. Csupa tűz ez a tánc, csupa tűz ez a fiú... vagy képzelődik? Bizonyára képzelődik és Pistának semmi köze ehhez az érzéshez, mert a térde, a bokája majdnem megfagy, úgy vacog, mintha jégben járna. És szédül, most határozottan szédül, talán elájul mingyárt; a szemét is alig tudja nyitva tartani, a gyűlölet lángja csap ki Pista szeméből... miért gyűlöli? Csak már hazamehetnének...

István szorosan magához öleli és a táncolók sűrűjébe vezeti.

— Jó színben van a nagyságos asszony, — mondja ott halkán.

Ágnes a szemébe néz... mi ez? fölény? felelősségrevonás? gúny? Pista azonban szerényen, sápadtan, szinte alázatosan mosolyog.

— Örülök, hogy a nagyságos asszony jól mulat. Hallom, sokat mulatnak. Örülök, hogy a nagyságos asszony jól érzi magát és boldog. És bocsánatot kérek, hogy így kierőszakoltam ezt a kis táncot, de már régen alkalmat kerestem arra, hogy megmondhassak valamit a nagyságos asszonynak... mert azt szerettem volna megmondani, hogy tessék csak úgy bánni velem, mintha sohasem ismert volna... és ne legyenek gondjai vagy lelkiismeretfurdalásai miattam, mert az a fontos, hogy kettőnk közül legalább az egyik legyen boldog, ha már mind a ketten nem lehetünk azok... és még csak azt akartam mondani, nagyságos asszony, hogy az a bizonyos ígéret, amit egyszer adott nekem, az nem számít... én azt nagyon erőszakosan... én azt valósággal kicsikartam annakidején és a nagyságos asszony nem tudhatta akkor, hogy a felesége lesz Rudnay úrnak és boldog lesz. Ezt akartam mondani és bocsánatot kérek ezért a táncért és... és azért is, hogy élek.

Választ várt, Ágnes tekintetét kereste, de az asszony elnézett a feje mellett.

— Remélem, hogy ez megnyugtatta nagyságos asszonyt, de ha ez sem volna elég, tessék csak szólni, mert ha az is a terhére volna, hogy néha így láthatom, akkor el is tűnhetek. Tessék csak szólni, elmegyek külföldre.

Ágnes összerezsent. — Hová?

— Külföldre.

— És mit csinál ott?

— Amit itt.

— Mért, itt mit csinál?

- Én most Grimmnél dolgozom.
- Mit?
- Mindenfélét. Ezek kereskedelmi és pénzügyi dolgok.
- És hogy' került hozzá?
- A bélyeg. Emlékszik még a bélyegre? Rájöttem, hogy van valaki a háttérben, aki ezt a bélyegüzletet mozgatja. Nyomról-nyomra mentem, végül megtaláltam ezt az embert. Úgyes, szinte zseniális ember, ért a pénzhez és remek ötletei vannak. Persze, azóta rájöttem, hogy a bélyeg, az csak egy jelentéktelen kis ügy az ő üzleteiben. Töméntelen dologgal foglalkozik. Tőzsde, vállalatok, ingatlanok. Odavett magához.
- És most mi van az egyetemmel?
- Semmi.
- És igaz az, hogy valami kellemetlensége volt megint?
- Nekem? Ki mondta?
- Tudom. Igaz, hogy letartóztatták?
- Igaz.
- És mennyi ideig tartott?
- Kilenc és fél napig. De akkor én már együttdolgoztam Grimmel. És ő kiszabadított. Nagyon korrektül viselkedett.
- Korrektül?
- Akkor vett magához.
- És ott... ott, ahol fogva tartották, ott nagyon rossz volt?
- Nagyon.
- Mégis, mit csinált ott?
- Szenvedtem.
- Nagyon?
- Nagyon.
- És mit gondolt?
- Hát mit gondolt olyankor az ember? Dolgozik benne az a bizonyos állati ösztön, amely vissza akarja szerezni a szabadságot. Olyan az ember, mint egy kis állat. Bajban vagy, menekülj, fuss el, mentsd meg az életedet, akárhogyan. Ezért tagad és hazudik az ember, ezért sír és könyörög. Aztán kezd elfáradni, az a bizonyos állati ösztön elcsöndesedik és felülkerekedik az emberben az ember. Mit akarsz, mondja az ember, most már úgymint mindegy. Úgyetlen voltál, peched volt, elrontottad a dolgot, vétettél a törvény ellen, buta kis csempész vagy, ronda kis síber, pedig szép nagy építész akartál lenni, mint... hát izé, hagyjuk, add meg magad, mihez kezdenél, vallj be mindent, erigy a börtönbe és tűnj el, most már úgy sincs értelme semminek. És ha nincs értelme, mert hova mehetnél a börtönből,

akkor jobb, ha most míngyárt elintézel mindent. És akkor az ember meg akar halni. Szépen körülnéz, hogy mit is tehetne. Nézi a falat és összeméri a fejével és megállapítja, hogy a fal kemény ugyan, de nagyon fájhat. Aztán eszébe jut az akasztás és elkezd nézni a ruháit . . . de bocsánatot kérek, nagyságos asszony, miért beszélünk ilyen szomorú dolgokról?

— Csak beszéljen, — súgta lázasodva Ágnes.

— De kérem, ez nem illik ide és az is illetlenség, hogy én egy ilyen szép és boldog fiatal nagyságos asszony mulatságát ilyen hülye történetekkel elrontom. És egyébként, nem is történt semmi. Grimm úrnak nagy a befolyása. Egy párszor kihallgattak és tárgyalásra sem kerül a dolog. És kérem, nagyságos asszony, arra se tessen gondolni, hogy talán a nagyságos asszonynak annakidején valami befolyása lett volna az én elhatározásaimra és talán a nagyságos asszony tanácsai következtében hagytam abba a tanulmányaimat. Dehogy, kérem. Mindenki oda kerül, ahová való.

— Maga is?

— Természetesen. Tetszik látni, én már régen visszamehettem volna az egyetemre, de nem mentem. A barátaim majdnem mind ott vannak. De nekem ez kell. Szeretek a pénz közelében élni. Én is jobban szeretem a pénzt a tanulásnál.

— És most van pénze?

— Azt nem mondhatnám. Mindenesetre több van, mint azelőtt volt. Az igazi pénz az Grimmnél van. De nincsenek gondjaim.

— Nincsenek?

— Á, nincsenek.

— És flörtöl?

— Én? Kivel?

— Hát Vivivel. Vagy az anyjával?

— Én? Dehogy, kérem. A Marionnak Grimm úr udvarol, mert úgy látszik, Rudnaynéval már befejeződött az ügy és most kisebb-nagyobb zökkenőkkel áttérnek a barátságra és Marion tőzsdézik és Grimm intézi a dolgait. Vivinek a báró udvarol és úgy beszélnek róla, mintha a vőlegénye volna, csak valami miatt folyton késik az esküvő, lehet, hogy Grimmétől nem tud szabadulni a báró . . . lehet, ezt nem tudom bizonyosan. Engemet csak úgy magukkal visznek.

— De azért tetszik magának?

— Kicsoda?

— Hát Vivian.

— Nagyon szép nő. Mind a ketten nagyon szépek. De kérem, nagyságos asszony, erről ne beszéljünk.

— Mért nem?

— Fáj.

— Mért fáj?

— Hát úgy általában. Ez az egész kérdés.

— A szerelem?

— Igen. A szerelem. És most már menjünk vissza, nagyságos asszony, mert majd feltűnik, hogy ilyen sokáig beszélgetünk.

Ágnes mosolyogva roskadt a helyére. Ez a fiú rettenetes fölénybe került vele szemben. Elengedi az adósságát, nagylelkű, lemondó és szomorú. Azonkívül boldogtalanul szerelmes. Ha van igazi szerelem a világon, akkor az nem Sándoré, hanem ezé a szerencsétlen fiatalemberé. És mért szerencsétlen? Ő tette azzá. Azt mondják a meztelen táncosnőről, hogy démon; lehet, hogy az, de én is az vagyok. Én is tönkretettem egy kedves, kedves fiút. Búcsúzásnál úgy hajol a kezére, mint egy régi bús lovag; és forró, reszkető szája úgy érinti a kezét, mintha egy didergő rózsa suhanna át rajta. És nincs hely számára a két gépkocsiban, kimarad és egyedül indul el a világosodó éjszakában. Hova megy és mit gondolhat? Jobban fáj-e a szíve, mint az enyém? Mi itt ülünk az autóban, ő mögöttünk botorkál a kékülő levegőben; nem mi fosztottuk-e ki a szívét?

31.

Amikor hazaérkeztek, Sándor segíteni akart feleségének a vetkőződésnél. Ágnes elhárította a szolgálatait. Akkor Sándor, ledobva a kabátját, nadrágját, félig meztelenül előszedte a gramofont és egy angol lemezt keresett, azt a dalt, melyet sűrűn játszottak ezen az éjszakán a mulatóban. Ágnes dobbantott és türelmetlenül tiltakozott. Hogyan feledkezhetik meg arról, hogy a zene felverheti álmukból a szüleit? Nem hallják meg, mosolygott gyanútlanul Sándor s »az sem baj, ha felébrednek, legalább nekik is jókedvük lesz«. Ágnes néhány erélyes szóval leintette. Sándor ekkor azt kérdezte, hogy mért haragszik.

— Mert nem értem magát, kérem! — mondta ingerülten.

— Nem akarja tudomásul venni, hogy nem vagyunk önállóak. Én, akinek pedig ez sokkal nehezebb, alkalmazkodom hozzájuk, maga pedig — —

Sándor érdeklődött: mi nehezebb Ágnesnek?

— Mi? Furcsa, hogy néha a legegyszerűbb dolgokat fogja fel a legnehezebben. Végül is a maga szülei. Azt hiszi, olyan egyszerű dolog elkezdni egy új életet olyanokkal, akik nem is tartoznak szorosan ahhoz az új élethez?

Sándor védte a szüleit. Neki az volt a benyomása, hogy a szülei alkalmazkodnak Ágneshez; minden hangjukból, minden mozdulatukból az a törekvés sugárzik, hogy előmozdítsák a menyük boldogságát. Mit tettek helytelenül? — vallatta most a feleségét. — Vagy mivel bántották meg?

— Most úgy vizsgálja ezt a kérdést, — fakadt ki sírva Ágnes — mint egy fájós fogat. Ki kell húzni, nem kell kihúzni, plomba, rezekció, nem plomba. Ez nem plomba, kedves Sándor!

— Ha nem plomba, akkor mi? — nevetett kissé sértődötten a férfi.

— Mi? Mi! Értse meg, ez finomabb árnyalatokból tevődik össze, mint egy fogfájás. Én hiába akarok ágyban maradni, mert nem jól érzem magam, vagy mert semmi máshoz nincs kedvem, csak az ágyhoz, nem tehetem meg, mert reggel kilenckor reggeli van, családi reggeli a kedves mamával és negyedháromkor tálalják a családi ebédet és hiába nincs kedvem társalogni, mert nincs mondanivalóm és hallgatni szeretnék, nem sérthetem meg az egyébként nagyon kedves és okos mamáját és az igazán kedves és udvarias papáját és hiába szeretnék egyedül kószálni a városban, kommissziózni a mamával kell, mert végül is ő mindenhez jobban ért és mit keres egyedül egy fiatalasszony a városban, aztán jön a szörnyű Grimm úr az ő feketekávéjával, az ő szörnyű édes mosolyával és borzalmas eszével és... de hát mit magyarázzam, maga úgysem érti meg és ha megérti, nem nekem ad igazat, hát akkor hallgassunk és aludjunk, ha tudunk.

Sándor tréfálkozott és a váratlan ingerültséget azzal akarta megszüntetni, hogy visszavitte helyére a gramofónt és igazat adott a feleségének. Hogy hát ő mindezt nem sejtette; azért hozta ide Ágneszt, mert itt kész háztartást talált és nem kell bajlódnia egy új háztartás apró-cseprő gondjaival; a szülei rajonganak érte és ma már jobban szeretik a fiúknál; de ha ez így nem jó és többre becsüli az önállóságot a kényelemnél, beszéljék meg a dolgot, hajlandó lesz elköltözni innét, függetlenítik magukat, csak azt kéri, hogy szeretettel készítsék elő ezt az eseményt, amely kétségtelenül bánatot okoz majd az öregeknek. S mintha csak ez lett volna Ágnes hirtelen rossz-kedvének az oka és mintha most már el is intézték volna ezt a kérdést, újból a feleségéhez lépett, hogy vetköztesse.

— Dehát hagyja ezt, kérem! — kiáltott fel elkeseredetten Ágnes.

Sándor zavartan bámult rá.

— Nem érti? — szólt Ágnes fojtottan és erőt vett magán.
— Most nem vagyok tiszta!

— Nem tiszta? Maga, szívem?!

— Kérem, ne nyúljon most hozzám, értse meg!

— Csak segíteni akarok, semmi más... izé...

— De Sándor, kérem... hát tánc közben átmelegszik az ember, egész nedves a ruhám... menjen innét, rossz a szagom, ne nyúljon a nadrágomhoz, de kérem, hagyja a cipőmet, majd én, nem akarom, hogy megútáljon... értse meg, ilyenkor útálok magamat!

— De mért? Nem is igaz, nem nedves, — és lerántotta a cipőjét — csak forró, nagyon forró, a talpa is, az ujjacskái is... hogy' lehet útálatról beszélni? Imádom!

— Sándor, könyörgök!

— Imádom!

— Most? Így?

— Mindig. Örökké!

— Folyton, mint egy gép?

— Gép?

— Értse meg, nem vagyok gép!

— Gép?!

— Értse meg, nem vagyok gramofón. Csak fel kell húzni és már dalol. Minden nap, minden este, amikor akarja. Maga mindig tud dalolni?

— Magával mindig.

— Nagyon kérem, hagyjon most.

— Fáradt?

— Halálosan. És ha arra gondolok, hogy tegnap is és holnap is és elalvás előtt mindig... ez szörnyű, ez elviselhetetlen! Mint egy gép. Nem vagyok gép. — Sikoltozva takarta el az arcát. — Nem vagyok gép!

Sándor tehetetlenül állott fölötte. — De kisszívem, ne hajszolja így bele magát. Nem akarok semmit, tessék szépen lefeküdni és aludni.

— Nem tudok aludni.

— Sem aludni, sem szerelmeskedni?

— Hát hogy' aludjam, amikor látom... minden este látom ugyanazokat a mozdulatokat... látom a szemét, amikor elszívja az utolsó cigarettáját és mélyen szív és rám pislog és már figyel és büvöl és érzem az akaratát, hogy' sodor az ágy felé... és

amikor a nadrágtartójához nyúl és legombolja, akkor már elborul a szeme és mosolyog... minden éjjel ugyanaz a mosoly... és megduzzad a nyaka és megvörösödik a feje... olyan a feje, mint egy pióca... és akkor jön a gép, a gép, a gép... és hogy' aludjam, amikor itt hánykódik a közelemben és tudom, hogy boldogtalan.

— De édes szívem, nem vagyok boldogtalan. Nagyon boldog vagyok magával és nem akarom, hogy géppé váljék, dehogya akarom. Csak beszéljünk őszintén és állapotjunk meg... például abban, hogy ezentúl kölcsönös beleegyezés szükséges... szóval, csak akkor csókolózunk, ha mind a ketten, kölcsönösen... jó lesz így?

— Maga most haragszik.

— Nem haragszom.

— De tudom. Látom.

— Azt nem láthatja, hogy haragszom, mert harag nincs bennem. Legfeljebb szomorú vagyok, de ez is elmúlik. Hát aludjon szépen. Velem mindent elintézhet.

— Mindent?

— Mindent.

— Ezt most úgy mondta, mint egy gyereknek, vagy mint egy alkalmazottnak...

— Alkalmazott?

— A jó apa... a megértő gazda!

— No ne gyerekeskedjen, kisszívem.

— Az a baj, hogy maga nem tudja beleélni magát egy nő hangulatába.

— Én? Folyton azt teszem. Amint látja, teljesen megértem, nem erőszakoskodom, nem követelözöm, békében hagyom és kész. Igazán nem törekszem arra, hogy szenvedő, úgynevezett meg nem értett nő legyen magából. A tapasztalatom azonban az, hogy ezek a meg nem értett nők nagyon rövidlátó és önző teremtetek. Őket jellemzi az, hogy csak magukat tudják érteni, azt is rosszul, másokat pedig egyáltalán nem tudnak felfogni. Azt hiszi, édes szívem, hogy meg nem értett férfi nincs a világon? Azt hiszem, sokkal több a meg nem értett férfi, mint a nem méltányolt nő. Nem teszek magának szemrehányást sem most, sem a jövőben, de maga például megértett-e, vagy egyáltalán törekedett-e arra, hogy megértsen? Csodálkozott, sőt felháborodott azon, hogy meg akarom ölelni. Mi van ezen csodálkozni való? Nem szeretem-e? Akkor kellene felháborodnia, ha nem szeretnék csókolózni magával. És mert nem most fürdött meg és nem szállnak magából azok a friss illatok, amelyeket fürdőben

és utána pácol a bőrébe? Honnét tudja, hogy most nem éppen ez vonzott-e? Az, hogy így áthevült a táncban és a hajában cigarettafüst szaga bujkál? És a szájában még ott van a pezsgő? No látja. Ezt is meg lehetne érteni. Csakhogy a férfiaknak nem illik panaszkodni. Csak ezért nincs szó a meg nem értett férfiokról. A meg nem értett asszony romantikus jelenség. A meg nem értett férfi kómikus. De ne törődjön vele! Aludjon, kis-szívem. Pá, pá, jóéjszakát!

Intett, kivonult, behajtotta az ajtót. Ágnes mozdulatlanul bámult utána. Mi volt most ez az ékes értekezés, ez a fölényes szónoklat? Jól lezuhanyozta. Két perccel előbb még reszkető kézzel tépdeste a cipőjét és vacogó szájjal csókolta áthevült talpát, aztán egyszerre megállt a szoba közepén és mosolyogva kivágta ezt a doktori disszertációt... s feleletet sem várva, táncoló léptekben ellibbent. Megmondta az igazat és most valóban jókedvű?... jókedvű, lefekszik és alszik? Mi történhetett ezzel az emberrel? Talált valakit, aki vigasztalásokkal biztatja... csak nem Viviant? Vagy ez volna az igazi arca? Ó, de miféle vágy az, amelyről ilyen fütyürészve le lehet mondani! A meg nem értett férfi, íme, fölényesen fütyül; a meg nem értett férfi egyszerű és felületes. Dehát ennyi az egész? Csak ennyi?

Reggeli hat óra tájt Sándor benézett az ajtón. — Nem tud aludni? — kérdezte halkán, sápadtan. — Szabad bejönnöm? Felébredtem, láttam, hogy még világos van magánál... — Ágnes ágyára könyökölt, szomorúan figyelte felesége sápadt arcát. — Nem mondhatná meg, hogy tulajdonképpen mi a baja? Mi bántja, mi foglalkoztatja? Gondoljon arra, hogy nemcsak a férje vagyok, hanem orvos is. Velem igazán őszintén beszélhetne. Segíteni szeretnék, semmi mást, csak segíteni.

— Majd rendbejön minden, — sóhajtotta Ágnes.

— De mi? Minek kell rendbejönni? Látja, már arra gondolok néha, hogy valami csalódás érte, de akárhogy töröm a fejem, nem tudok rájönni, hol, miben? Ez a házasság, vagy általában a házasság? A házasság végül is együttéléssel jár, ez nem lehetett meglepetés... a házastársakban családok is találkoznak, vannak anyósok, apósok... látja, én nagyon szeretem a maga apját... Néha már azt hiszem, hogy bennem csalódott, de miért? Meglepte, hogy férfi vagyok? Vagy másképp képzelte el a dolgokat? Meg kell mondanom, hogy én nem csalódtam magában, sőt jobban szeretem, mint a házasság előtt. Csak azért hangsúlyozom ezt, mert fel akarok ajánlani mindent... én minden áldozatra, illetve minden változtatásra hajlandó vagyok. Akarja, hogy komolyabb, vagy akarja, hogy vidámabb

legyek? Fésüljem másképp a hajamat vagy növessek szakállt? Szeretném, ha közölné velem a kívánságait. Boldoggá szeretném tenni.

Ágnes szorongva hallgatta. Milyen kedves, milyen jó ez az ember! Milyen borzasztó, hogy ez az egészséges ember, akinek holnap dolgoznia kell, miatta tönkreteszi az éjszakáját. Fáj a szomorúsága. — Adjon altatót, — mondta fuldokolva.

— Altatót? Minek?

— Hogy aludni tudjak.

— Honnét tudja, hogy egyáltalán van altató a világon?

— Anyám is kapott, amikor beteg volt.

— De maga nem beteg?!

Ágnes keze lassan felemelkedett. Nézte a férjét, a szeme könnyel telt meg. Intett, menjen hozzá közelebb. Megfogta a kezét, simogatta, szorongatta. Kérte, üljön le az ágyára. Elfordította fejét és sírt.

Sándor nyugodtan, a mély szomorúság, az elháríthatatlan végzet nyugalmaival ült az ágyon. Úgy figyelt, mintha a gyereket vizsgálná... no most végre feltárul az igazság és rápillant a titok... mindegy, hogy mi az, itt áll fiatalon, egészségesen, bizik az erejében, meg tudja menteni a gyereket.

Ágnes végül megszólalt.

— Én, én attól félek, hogy beteg vagyok, pedig oly kimondhatatlanul szeretnék egészségesen élni! Kérem, ne haragudjon rám és kérem, ha... ha úgy érzi, hogy nincs vagy nem lesz elég türelme hozzám, küldjön el... küldjön el már most! Én, én azt hiszem, én nem ismertem magam. Azt hittem, olyan egészséges vagyok, mint maga... én a legjobb szándékokkal jöttem ide... és most azt látom, hogy még a maga életét is széttépem... szétszedem... elpusztítom. Ennek nem szabad megtörténni. Küldjön el engem!

— De mért? És hova?

— Beteg vagyok, meg kell gyógyítani.

— De mi a betegsége? Mi a neve vagy mik a tünetei?

— Félek.

— Mitől, szívem?

— Mindentől, mindentől! Az emberektől és magamtól. Félek, hogy nem ismerem magam és félek, hogy nem tudok megfelelni a kötelességeimnek és félttem magát. Félttem magát, szívem!

— Engem, mitől?

— Tőlem. Maga olyan jó és kedves és egyszerű és okos és a boldogságnak minden feltétele megvan magában. Én pedig gyöngé és bizonytalan lettem... Istenem, úgy elhomályosult

bennem minden... nem is tudom, mi az... én folyton csak problémákat adok fel magának, gondokat okozok, elszomorítom... magának egy más nőre van szüksége, vidám, kedves, egyszerű teremtésre, aki mindig nevet, táncol és gramofonozik. Küldjön el, most még segíthet magán, aztán majd később lesz... látja, nem is vagyunk régóta együtt és én már most is úgy érzem, hogy összenőttünk, összenőttek a csontjaink és minden... mi lesz ebből?... nem tudunk majd egymás nélkül élni és akkor szomorúak leszünk... és én már úgy szeretem magát, hogy ezen csak sírni tudok.

— Szeret?

— Szeretem.

— Hát akkor mi a baj? Hiszen ez nagyszerű.

— Ez borzasztó, szívem.

— Látja, ez igazán betegség! A szerelem az öröm.

— A szerelem az bánat! Bánat, szívem! Ide ül az ember mellére és nyomja, nyomja... megfullasztja az embert! A szerelem az félelem, mert mi lesz, hogy' lesz, hova sodorja az embert. A szerelem az aggodalom, jaj, vigyázni kell, tetszem-e majd neki, mert felelős vagyok érte, mi lesz vele, boldog lesz-e velem, nem teszem-e tönkre. A szerelem iszonyú teher, szívem!

Kitárta karját és a mellére szorította Sándor fejét.

— Bocsáss meg nekem!

— De mit, szívem?

— Hogy feldúlom az életedet.

— Jó vicc.

Ágnes a szájára tapasztotta kezét. — Ne mondd ezt, nem érted. Nem szabad ilyen közönséges szavakat használni, mikor meghasad a szívem. Mikor azelőtt ilyesmit mondtál, megrémültem, mi lesz velem, hogyan élek majd ezzel az emberrel... most hálás vagyok, mert megvan még a hangod, nem öltem meg benned, pedig... Kimondhatatlanul sajnállak és szeretlek, szívem!

— Hát ez jó!

— Ne mondd, ne hidd! De most altass el. Összetett kézzel kérlek... könyörgök!... szabadíts meg ettől az éjszakától!

Térdre emelkedett az ágyban és könyörgött. — Azt mondd, szeretsz. Kérlek, szeress és ne hagyj el. Segíts rajtam! Altass el. Ennyit sem teszel meg értem?

— Kérlek, hidd el, igazán jobb meggyőződéselem ellenére... és ez nem lehet precedens... mert ha egyszer megszoktad...

— Ha szeretsz, szívem!

Volt a házban altató, mert az öreg Rudnay gyakran szen-

vedett epefájdalmakban, csak most meg kellett keresni. Sándor a reggeli kabátjába bájta és lement a földszintre. Ágnes kiugrott az ágyból és összevissza futkosott. A halántékát ütögette, a homlokát dörzsölte, öklét a mellére szorította, hogy csillapítsa szívének dobogását. Mi lesz velem, kínlódom, mi lesz így belőlem, hova jutok?! Nem akarom látni azt a másik embert, ide akarok tartozni, Istenem, ments meg tőle! Miért nem tudok szabadulni a szemétől, miért hallok folyton a hangját, miért reszket tőle a térdem? Ígértem egyszer valamit, de ma felmentett, senki, még ő sem kényszerít az ígéretem megtartására, azt pedig neki sem ígértem, hogy Sándortól megtagadom magamat, hogy Sándor életét feldúlom... miért teljesítek akkor annál is többet, amire valamely képzelt kötelesség kényszerít? Nem akarom szeretni azt az embert! Nem akarok rá gondolni! Mit tegyek, hogy elfelejtsem?

Meg kellene mondani Sándornak, mi történik velem.

Meg kellene kérnem, mentsen meg.

Ha szeret, akkor megért és megment.

De mit értsen meg, mikor magamat sem értem! Ágnes, Ágnes, pörlekedett magával, te rendes és értelmes ember vagy, hát mondd meg, szereted?... Eltakarta arcát és rémülten suttogta: Nem, nem akarom szeretni. Nem akarok bonyodalmat, nem törődöm vele, itt a helyem, én választottam, nem akarok megtántorodni, örvény és sötétség fenyeget mindenfelől. Ne félj, mondd ezt meg Sándornak. De mit? Nem tudok megnyugodni egy úr miatt. Egy férfi miatt. Egy fiatalember miatt. Hogy' hívják? Pély István. De miért? Nem tudom. Szereted? Nem, nem, nem! Hát akkor?

Te, aki félsz a férjedtől, mert hátha nem talál elég tisztának, illatosnak, kívánatosnak, hogyan mutathatód meg neki ezt a belső rendetlenséget? Hiszen ez, ez zűrzavar, ez maga az örület! Ha ezt az érthetetlen nyugtalanságot, ezt a kavargó káoszt, ezt a sötét válságot feltárod előtte, megrémül, elfordul tőled és elveszted azt, akit meg akarsz tartani, anélkül, hogy megnyernéd azt, akit el akarsz veszteni. Hát mit tegyek magammal? Beteg vagyok, látod és nem beszélhetek a betegségemről. Mondjam azt: Sándor, engem ez az ember érdekel, téged szeretlek, de ez érdekel, hadd, hogy nyugodtan megnézzem, beszélgessek veled, kiélem magamból, elmúlik és a tiéd leszek, mindig is a tiéd voltam... de hát ez szörnyű, egy férfi ebbe nem egyezhetik bele! De nézd, Sándor, ezzel az emberrel elkezdődött valami és nem fejeződött be, hirtelen kettévágtam s ez az elintézetlen ügy most mardos, aggaszt, zavar... mert

nézd, szívem, nem bírom el a jóságát! A jósága felháborít! Dühít a lemondása és hajszol az alázata. Nézd, kérlek, ez miattam került börtönbe. Gondold el, kérlek, rab volt és én vagyok az oka. Az adósa vagyok és ez lemond a követeléséről. Eltolja, köszönöm. Tartsa meg, nem érdekel. De hazudik! Hazudik, nagyképű, előkelősködik... kérlek, ez feláldozza magát értem és én ezt nem tűröm, nem tűröm, nem tudom elviselni! Fizetni szeretnék, menjen, tűnjön el. Hogy' lehetne megsemmisíteni? Nincs, nincs! Érezem, hogy nincs. Érezem, hogy valóban nem szenved miattam. Ne lássam többé azt a reszkető száját és szeméből ne ömöljön rám az a fekete vágy és kérlek, a kezem, az én boldogtalan kezem... ez tűrhetetlen, de el akar menni tőlem, oda a szemére, hogy simogassa és lehúnyja... akkor csönd lesz, talán nyugalom lesz... mert én csak csöndet és nyugalmat akarok.

Hát most mit tegyek?

Meghallotta Sándor lépteit, visszabújt az ágyba. Megkapta az orvosságot, vizet ivott rá, mialatt Sándor a fejét tartotta; hálásan pillantott a férjére, majd megcsókolta a kezét.

— Köszönöm, szívem.

— De most aludjon.

Elnyúlt az ágyban, lehúnyta szemét és gépiesen ismételt néhány szót: aludni, felejteni, aludni, felejteni... Zenélő hangok, röpködő képek és pengő sarkantyúk ostromolták lüktető, zsidbadó fejét. Már megint a mulatóban ült, előkelően, tartózkodóan, egy sötét páholy mélyén, arcán a közöny lárvájával és nézte a meztelen táncosnőt. De Pista is a táncosnőt nézi. Ott ül a parkett szélén, a földön és felnéz a meztelenre. A tánc beszél, a tánc hív. Magasba röppen a láb és csalogat. Kitérül a kar és csalogat. Megfeszül a mell és hívogat. A táncosnő bűvöli a férfiakat. Milyen hatalmas a szája, milyen végtelen a teste! Minél több férfi borul rá, annál nagyobb és mindig változatlanul közönyös. Szedik róla a férfiak a szerelem gyümölcseit és a szeme meg sem rebben, az ajka meg sem rándul, nem érdeklí, mindegy. No kisfiú, int Pistának, maga az egyetlen, aki nem mászik fel a szerelem hegyére? Pista ránéz: menjek? Pista Ágnest kérdi: menjek? Menj, ha tudsz. Hát felemelkedik, tud! És az utolsó pillanatban felugrik a páholyban, sikoltoz, kétségbeesik, nem, ezt az egyet nem engedem, Pista, megtiltom, maradjon... de miért? mi jogon?

Jaj, ezt nem tudom nézni.

Pista, kérem, ezt ne tegye.

Öljék meg a táncosnőt! Öljék meg, elnyeli azt a szegény fiút.

Sándor, kérem, segítsen! Ne tűrje, hogy ez a züllött nő tönkretégye ezt a fiút. Mentse meg. De mi köze ehhez Sándornak? És Ágnes, maga miért akarja megmenteni?

Sándor, kérem, ezt nem tudom nézni. Nem lehet ezt elviselni. Nézze, kérem, ez a fehérarcú nő megcsókolja Pistát. Nézze, kérem, táncolnak. Nézze, szája a szájára tapad, jaj, most megöleli. Hát hol a rendőrség? Mért nem tiltják be? Nézze, most lehull a ruha Pistáról. Hát szabad ilyen táncokat mutatni és az emberek bűnhődés nélkül nézhetnek ilyen bűnöket? Sándor, ez nem bűn, nincs bűn és büntetés a világon? Nézze, ez a meztelen nő most megöleli, nézze, milyen sápadt már ez a szegény fiú, nem hallja, sóhajt, nyög, egészen eltűnik, az a nő körül-fonja, mint egy pók... segítség! segítség!

Sándor berohant.

— Mi az? Mi baj van?

Ágnes rányitotta elfáradó szemét.

— Kiáltott, szívem, segítséget kért.

— Hallotta?

— Olyan hangosan kiáltott, mintha — —

— Álmodtam.

— Mit?

— Borzasztót.

— Nyugodjon meg.

— Nem tudok... nem tudok... kérem! Jöjjön ide. Csókoljon meg.

Sándor megcsókolta, Ágnes a nyakába kapaszkodott. — Kérem szépen, — súgta — én ma rossz voltam magához... ellenkeztem, bántottam magát... nem tudok így elaludni... attól félek, rossz magának... tessék, amit akar! — és télrehajtotta testéről a paplant.

Sándor gyorsan betakarta. — Most ne törődjön ezzel. Mingyárt reggel van.

— De tessék, itt vagyok!

— No nem úgy van az, szívem. Most csak aludjon.

A hangja aggódó és tárgyilagos volt.

Ágnes rémülten felemelkedett. — Nem szeret már?

— Dehogynem.

— Nem kellek?

— Dehát szívem, most kimerült... hogy' gondolja?

Ágnes visszahanyatlott a párnákra és görcsösen zokogott.

Sándor elkomorodva, tehetetlenül figyelte. Figyelte, simogatta, vigasztalta; úgy látszik, ez a kedves, édes asszony mégis beteg, gondolta.

32.

Azok a napok, melyek ezt a nyugtalan éjszakát követték, megerősítették Sándor sejtelmét : Ágnes beteg. A sűrűn ismétlődő orvosi vizsgálatok nem tudtak ugyan határozott választ adni a kérdéseire, de az aggasztó tünetek nem múltak el, sőt állandósulni, elmélyülni látszottak. A tünetek nagyrészt ideges jellegűek voltak, de olyanok is akadtak, amelyekből szervi elváltozásra is lehetett következtetni. Ágnes ragaszkodott az ágyához, nem akart felkelni és tiltakozott minden mozgás ellen. Semmi sem érdekelte, sehová sem vágyakozott, mindenki ingerelte, elszomorította, csak Sándort tűrte meg a közelében, de vele is kerülte a beszélgetést. Naphosszat feküdt és csüggedten bámult maga elé. Azt a benyomást keltette, mintha félne valamitől és mintha olyan csalódás érte volna, amellyel nem tud megküzdeni. Alig evett valamit, komolyabb ételektől undorodva elfordult, Sándornak hosszasan kellett kérlelnie, hogy megigyeék egy pohár tejet vagy néhány kanál gyümölcslevet. Megsoványodott, sápadt és kedvetlen lett, sőt a lesujtott ember kínlódó, tehetetlen kétségbeesése panaszkodott belőle, némán és szívet fájdítón. Ha faggatták, testi lájdalmakról is szólt. A gyomrára, a hasára, a szívére, a mellére mutatott : fáj. Apró hőemelkedései is voltak, néha harminchét nyolctizedet is mértek, harminchetes hőmérsékletet pedig majdnem állandóan találtak nála. Tüdőcsúcshurut? Vagy a gyomorban, esetleg a belekben van valami? Enyhültebb órákban megható szeretettel beszélt Sándorral. Bocsánatot kért ezért a »rendetlenségért« és arra kérte, hogy ne veszítse el »a türelmét«; azt mondta, hogy »végtelenül hálás a jóságáért« és kimondhatatlanul fáj neki, hogy »ennyi galibát kell okoznia«; könnyezve kérte, hogy csak szeresse, elmúlnak »ezek a rossz napok« s akkor majd »ideális feleség« válik belőle. — Megvan bennem a képesség ahhoz, hogy tökéletes feleség legyek, — mondta egyszer tréfálkozva — csak most nagyon elgyöngültem. Ha szeret, segítsen vissza az erőmhez. — Sajnálom, szívem! — panaszkodott többször kétségbeesetten. — Milyen asszonyt választott! Ilyen gyöngé, hitvány asszonyt, mint én vagyok. Vigyen el valahová és veszítsen el, mint egy kiskutyát. Aztán keressen másik asszonyt, tudja, milyet? Magosat, csontosat, szép nagy feje legyen és mindig nevéssen. Az kell magának. Vidéken keressen asszonyt, ott vannak azok a jó, egészséges, naposarcú nők, azok már régen gyereket is szültek volna magának és tele volna a lakás napfényel és

nevetéssel... látja, nekem még gyerekek sincs! — Az anyósától rettegett, az apósától is félt s ezt az érzését nem tudta titkolni Sándor előtt. — Félek tőlük, mert vádolhatnak. Rám néznek és azt hiszik, hogy boldogtalanná teszem magát. Ugye azért maga nem boldogtalan? — Sándor orvosi utasításokra hivatkozva arra kérte szüleit, hogy minél ritkábban látogassák meg a menyüket; arra is célozgatott már, hogy esetleg majd elköltöznek innét. Demeter Kálmán látogatásai nemcsak megélenkítették, hanem különös izgalomba is ejtették Ágnest. Érdeklődve várta, mohón beszélgetett vele, biztatón nézett rá, mintha várna valamit... ajándékot? hírt?... töprengett Sándor, mikor néha megfigyelhette a találkozásukat. Egyszer azt gondolta, hogy ezek ketten, apa és lánya, úgy ülnek össze, mint a szövetségesek... mint a bűntársak. De megintette magát. Milyen csunya bizalmatlanság, milyen méltatlan gyanakvás... Milyen titok fűzhetné össze őket? Végül is az apja, azonkívül pedig amily izgalommal fogadja Ágnes, oly csüggedten, összehomolva bocsátja mindig el. De az mégis feltűnő, hogy egy idő óta rendszeresen akkor érkezik Demeter, amikor ő már eltávozott a rendelőbe és sohasem várja meg; véletlen ez?... vagy azt akarja hangsúlyozni, hogy csak a lányával akar érintkezni ebben a házban... vagy talán neheztel is valamiért és őt, a férjet okolja a fiatalasszony betegeskedéséért? Aztán meg van valami furcsa meleg összetartozás köztük; ahogy bizalmasan és megértően egymásra néznek... a hangjuk pedig szinte felforr a torkukban, mikor összébúznak. Miről beszélhetnek délutánoként?

A valóság az volt, hogy Demeter Kálmán is nyugtalanul és kétkedve kereste lányánál az igazságot. Megrémült a zavaraitól, aggasztó rendetlenségnek érezte a betegeskedését s egyre határozottabban sejtette, hogy Ágnesnek olyan titka lehet, amelyről talán beszélni sem lehet. Az ilyen menyecskének boldognak kellene lenni; Sándor kitűnő férj; az anyagi gondok veszedelmétől megmenekültek; mért nem boldog ez az asszonyka? mért nem szül gyereket? Az volna az igazság, hogy ez a szerencsétlen gyerek mást szeret, nem a férjét? Dehát mért nem szólt idejében, mégpedig határozottan? Vagy későn értette meg az érzéseit? Délutáni beszélgetései magasan, nyitott szárnyal keringtek a fájó téma körül és sokáig nem mert lecsapni rá; elmélkedett; az emlékeit tárta ki; érdekes esetekről beszélt, szerelmekről, házasságokról. Ágnes szeme kigyulladt, a szája makacsul, görcsösen összezárult; aztán mindig gyorsan az apjáról kezdett kérdezősködni: mit ebédelt? mit kap vacsorára?

mit mondott Petényi és mennyi a cukra? Örvendezve bólogatott, mikor Demeter azt magyarázta, hogy lassacskán egyensúlyi helyzetbe kerül. De mért örül ennyire az én egészségemnek, tépelődött Demeter, mért nem aggódik a saját betegsége miatt? Fáj, hogy ennyire szeret; örülnék, ha önzőbb volna.

Sokszor beszélt Ágnesnek az anyjáról.

— Te azt nem tudod, — magyarázta óvatosan — hogy a mi házasságunk tulajdonképpen nehezen indult. Mondtam már azt neked, hogy én eredetileg nem az anyádat, hanem a nővérét akartam elvenni?

— Juliskát? — élénkült meg Ágnes.

— Bizony, Juliskát. De Juli ekkor már eljegyezte magát és fülig szerelmes volt Lajosba. Inkább elment vidékre egy közigyógyászhoz, mint egy fővárosi építészhez. Hja, ez a szerelem. Sokáig sajgott bennem ez az érzés... te, Ági, valahányszor pályaudvar mellett mentem el, mindig megdobbant a szívem s amikor te megszületted, még akkor is azon járt a fejem, hogy milyen is volnál te, ha Julis az anyád. Aztán ez szépen, lassan elmúlt. Az anyád évről-évre szebb lett, én egyre kevesebbet gondoltam Kanizsára s egyszer csak, amikor megláttam az alaposan nekikövéredett, tudod, mindig olyan jó hangosan beszélő Julist, nevetve kérdeztem, hát ez volt, akitől rettegett Róma? Anyád is megnyugodott, mert szegény, titokban féltékenykedett a nővéreire. Mondom, elmúlik az ilyesmi. El.

— Persze, — mormolta Ágnes és merev szemmel bámult.

— Egy vágány, egy vonat.

— Vonat?

— Persze. Egyszerre nem mehet két vonat egy vágányon.

— Igaz. És legalább anyuska boldog volt.

— Legalább?

— Meg maga is, apám.

— Te talán nem vagy az?

Ágnes ijedten összeresztette. — Én? Dehogynem. Nagyon boldog vagyok. Mért gondolja, hogy nem vagyok az?

— Csak kérdezem.

— Csak ez a betegség múlna el.

— Hát tulajdonkép mi a bajod?

— Majd megtalálják az orvosok.

— Mindenfelé kérdezősködnék. Nem is tudja az ember, mit mondjon. Ilyenkor persze ellepi az embert a pletyka, úgy megterem rajta, mint esőben a gomba. Az egyik azt magyarázza, hogy áldott állapotban voltál, de sokat táncoltál és baj történt. Máshol azt suttogják, hogy nem tudsz összeszokni

az uraddal. Azt is hallottam már, hogy Sándor megcsalt, te rájöttél és hát azóta...

Ágnes hangosan, fájdalmasan nevetett.

— Tegnap meg, kérlek, éppen ebédelek, hát valósággal beront hozzám az a fiú. Még azt sem várta meg, hogy Jancsi bejelentse és engedélyt adjak a látogatásra. Sápadt és izgattott volt.

Demeter megállt és feszülten figyelte a lányát. Én tudom, nyugtalankodott, hogy kiről beszélek, de ő mért nem kérdezi meg a nevét? Rögtön tudná, hogy kiről van szó?

Ágnes a könyökére emelkedett. — És? — kérdezte fulladozva.

— Mondom, oly fehér volt, mint a fal. Hallotta, hogy beteg vagy és nem tudnak meggyógyítani és ez a betegség súlyos. Mondom neki, mért izgatja fel magát ennyire? Majdnem azt kérdeztem tőle, mi köze hozzá? Tudod, azelőtt sem néztem jó szemmel ezt a fiút, de most aztán végkép nem bírom, valami bizonytalanság van körülötte, olyan rosszul áll a nyakán az az elegáns nyakkendő... én nem mondom, hogy maradjon az apjánál, aki rendes, becsületes ember, elvégre mindenkinek joga van, hogy többre vigye a szüleinél, de ezen olyan friss még az az új ruha... és olyan könnyen helyezkedik el az új világban, hogy az már útálatos... Te, Ági, szívem, te tudod, kiről beszélek?

Ágnes elpirult. — Azt hiszem, Pistáról.

Ez a szó »Pista« olyan nehezen hullott le Ágnes ajkáról, mintha mázsás súlyok lógtak volna rajta; alig tudta kimondani. Úgy érezte, hogy elárulta magát; az arca vörös tűzben égett, a szeme csüggedten, mereven tapadt apja szájára.

Demeter rémülten hallgatott. Nagy baj van, nagy baj van itt, visszhangzott benne számtalanszor. Ez a gyerek boldogtalan és nem tudom, mit kell tenni.

Elszántan megszólalt: — Meg akar látogatni.

— Azt nem lehet! — kiáltotta Ágnes.

— Mondtam, hogy megkérdem tőled.

— Nem lehet!

— Gondoltam, hogy talán ellenzed, de mondom, nagyon izgatott volt és valami olyasmit magyarázott, hogy ennek a találkozásnak meg kell történni, ő nem akar illetlenséget elkövetni, sem erőszakoskodni, nem akar sem levelet, sem virágot küldeni, mert azt félreértheted... nem tudom, miért... de rendkívül fontos mondanivalója van, életbevágóan fontos és valami olyasfélét is dadogott, hogy utána, már mint a beszélgetés után te

feltétlenül jobban éreznéd magad. Majdnem azt mondta, hogy ő meg tudna gyógyítani. Nagyon nyugtalanító hatást tett rám.

Demeter elhallgatott, de nem vette le szemét a lányáról. Sejtelme megerősödött; a válság mélyén egy érthetetlen érzés lappang! Szörnyű, szörnyű. És én most nem tudok szigorúan szólni, nem merek férfi, nem tudok apa lenni, nincs erőm és bátorságom az asztalra ütni: de ezt már mégsem tűröm, ebbe az új világba én nem egyezem bele! Mert ha azt feleli: te talán nem tudtad, hogy én Pistát szeretem és csak azért lettem Sándor felesége, mert te beteg vagy és ott álltunk a szegénység örvénye előtt? Én, az asszony, vállalom a felelősséget, ne félj; de te vállald az én boldogtalanságomat.

Rekedten megtörte a csöndet. — Mondom, nagyon izgatott volt, de engem folyton meg akart nyugtatni. Arról beszélt, hogy ő Grimmtől értesül az állapotodról. Nem értem, hogy Grimm miért beszél rólunk a titkárjának vagy mijének, nem értem ezeket a mai fecsegő embereket. Aztán arról szavalt, hogy hozzám bizalommal mert fordulni, mert tudja, hogy én mindennél jobban szeretlek téged és a te egészséged és boldogságod nekem mindennél fontosabb. Azért hát tegyem túl magam az előítéleteken és közvetítek nálad ezt a találkozást.

Ágnes elnyúlt az ágyban, szeme lehunyódott.

Hát ez borzasztó, figyelte Demeter és megint sokáig hallgatott. De mi a titkuk... illetve hol tarthatnak ezek? Felháborító, hogy ilyen kesztyűs kézzel foglalkozik ezzel a... ezzel a...! Rettenetes szavak vijognak körülötte. Hiszen most pörlekedni kellene. Megróni. Megszidni. Kikérem magamnak, hogy az én lányom...! Mi van veled? Honnét származol? Mi történt és hova fajzottál? Hát térj észhez!

Nem érti magát; rémülten figyelni aggódó, gyöngédeskedő hangját, mikor szinte akarata ellenére ismét megszólal: — Azt mondja, hogy hát ő végül is egyszerűen beállíthatna ide és te bizonyosan fogadnád, de nem akar nyugtalanítani, jobb, ha előkészítem... és Grimm útján is találna valahogyan lehetőséget, de jobb, ha nem itt találkoztok, hanem például nálam. Nálam.

Demeter megragadta Ágnes kezét és megszorította.

— De hát mi beszélni valótok van egymással?! — kiáltott fel és megrázta leányát, mintha mély álomból akarná kelteni.

Ágnes rémülten meredt rá; rémülten és szemrehányón.

— Mondd! Beszélj!

— Mit kérdez? — suttogta meglepő hűvösen Ágnes.

— Mit akar tőled ez az ember?

Ágnes vállat vont.

— Mit akar beszélni veled?

— Ne törődjön velem, apám.

— Ne törődjem . . . ilyen veszedelemmel?

— Nincs itt semmi veszedelem, ne féljen. Az a fontos, hogy nem beszélhet velem. Ide nem jöhet, én oda nem megyek. Majd . . . majd én elutazom.

— Elutazol? Mért? Hova?

— Ahova az orvosok küldenek.

— Orvos küld, vagy előle távozol? Üldöz talán?!

— Elutazom és meggyógyulok.

Néhány nap múlva az orvosok is felvetették az utazás tervét. Ők jutottak-e erre a megoldásra vagy csak a betegek egyre határozottabbá váló kívánságát igyekeztek kielégíteni? . . . Sándor végül maga sem tudta kibogozni a valóságot. El kellene utazni, kezdték mondogatni az orvosok és Ágnes nem tiltakozott. Ágnes mosolyogva és beleegyezően bólogatott s azt hangoztatta, hogy ő »mindenre hajlandó« a gyógyulás érdekében, mert egészséges és jókedvű akar lenni. A probléma itt volt, meg kellett oldani. De hova utazzék, hogyan és kivel? Akár beteg, akár egészséges, egyedül nem mehet, Sándor pedig nem hagyhatja itt folyton a rendelőjét. Mindenesetre olyan helyre kell utaznia, ahol könnyen megközelíthető, ahol Sándor egy-két napra meglátogathatja. Kísérje a mama? Rudnayné valósággal ajánlkozott s be kellett vallani, hogy a kérdésnek ez lett volna a legillőbb elintézése, Ágnes azonban e hír hallatára megint visszasüllyedt szótlan-ságába, szomorúságába és Sándor a felesége pártjára állt. Nem lehet az ilyesmit erőltetni, nyugtatta meg anyját, nem szoktak még össze s ki tudja, hogy egyáltalán meg tudják-e kedvelni egymást, hiszen »alapvető különbségek« vannak köztük; arra kérte orvosbarátait, hogy magyarázzák meg anyjának: a betegnek feltétlen nyugalomra, »kikapcsolódásra«, környezetváltozásra van szüksége s minél több élő emléket visz magával az otthonából, annál lassúbb lesz a gyógyulása. Rudnayné gyorsan megértette a visszautasítást, megbántódott és felhábtorodott. Azt magyarázta férjének, Grimmnek, de néha Sándornak is, hogy a házasság nemcsak egyének, hanem családok egyesülése is és az a nő, aki nem tud szeretetet és tiszteletet érezni a férje családjá, de különösen az anyósa iránt, az »nagyon ritkán« szereti »igazán« a férjét. Ő egyébként sem érti ezt az egész ügyet; lehet az ember tüdőbajos vagy gyomorbeteg és akkor ilyen vagy olyan szakszerű kezelésre szorul, de mondják meg, mi a baja Ágnesnek? Csak nem akarják azt mondani, hogy idegbajos? Talán bolond? Mert

akkor érthető ugyan, hogy nem akar az anyósával utazni, de mi lesz akkor ebből a házasságból? Sándor kénytelen volt erélyesen rendet teremteni. Kijelentette, hogy magának házasodott, nem a családjának; bízzák rá a feleségét és a boldogságát; ha pedig csodálatos módon nem tudnák szeretni, legalább ne bírálják és ne éreztessek vele kifogásaikat, vagy talán az ellenszenyüket is, mert »ha ez így folytatódik«, el kellene költöznie a feleségével. Az indulatok lecsillapodtak, Ágnes ágyára csönd borult. Ekkor Demeter Kálmán jelentkezett, ő elkíséri a lányát. Sándor örömmel fogadta ezt a megoldást, de Ágnes nyugtalanul tiltakozott. Áldozatnak nevezte apja ajánlatát.

— Mondd meg őszintén, — mondta Demeter, amikor egyedül maradtak — egyedül akarsz utazni?

A hangja korholó, gyanúsító, felelősségrevonó volt, Ágnes megrettenve hallgatta.

— Erről szó sem lehet! Egyedül nem utazol.

Ágnes szemében könny csillogott.

— Veled megyek, ha sírsz, akkor is.

— Nem sírok. Jöjjön.

— Azért sírsz, mert veled leszek?

— Azért, mert nem ért meg.

— Majd alkalmat adok, hogy megmagyarázd magad.

Ágnes bólintott s arra gondolt, hogy az ember, bármennyire vágyódik szeretetre és megértésre, szépen lassan egyedül marad. Úgy viselkedik itt mindenki, mintha csak vele törődnek; a szeretet és a családi összetartozás címén mindenkinek joga van itt beleavatkozni az életébe, de ki segít... ki segít a baján? Nem látja itt senki, hogy milyen nagy, nagy szerencsétlenség érte, még az orvosok sem veszik észre, azoknak is mindent szavakkal kellene megmagyarázni? Most még az apja is parancsolgat, mintha... hát lehet ezt a bajt parancsokkal gyógyítani? Bizony, legjobb volna a magány.

Abbaziát választották. Amikor elérkezett az utazás napja, Ágnes elérékenyedett s meghatottsága annyira erőt vett rajta, hogy kételkedni kezdett magában is, tervének helyességében is. Mért nem tudok itthon meggyógyulni, mért kell menekülnöm? És mért nem mondhatok meg őszintén mindent Sándornak: édes szívem, miattad történik ez is, néked akarok meggyógyulni, azért megyek, hogy egészségesen, vidáman jöjjek vissza hozzád, mert szeretlek és szeretni akarlak, csak téged akarlak szeretni... Valóban, nem is lehet elmenni ilyen rejtélyesen, nem szabad itthagyni ezt a kedves, jó embert bizonytalanságban, aggdásban.

Megfogta hát a kezét, magához vonta és sírva, sóhajtozva, sápadozva így búcsúzkodott: — Kisszívem, köszönöm a jószágát és csak arra kérem, hogy ne felejtse el és ezentúl is mindig legyen jó hozzám. Megérdemlem és a jövőben még érdemesebb leszek a jószágára és szerelmére. Nem maradok el sokáig, meglátja, hamar meggyógyulok, ne higgyen senkinek, az orvosoknak sem, én tudom, mi a bajom és én majd meggyógyítom magam. Most itt nagy baj van bennem — s a fejét és a szívét simogatta — de én ezt a bajt majd legyőzöm. Maga csak bízson bennem, tartson ki mellettem és szeressen, nagyon, forrón, mindig szeressen, kisszívem, mert azt tudnom kell, hogy szeret, azt tudnom kell, hogy miért küzdök és miért akarok meggyógyulni, kisszívem, magamért nem volna érdemes, magáért kell meggyógyulni, szívem. Magáért történik minden, kisszívem. És arra is kérem, hogy már most felejtse el ezt a betegséget, ne emlékezzen így rám, nem akarom, hogy ezt a sovány, sápadt, szomorú kis nőt hordozza magában, ez nem én vagyok, ez csak egy kis epizód, én majd meghízom és olyan leszek, amilyennek maga szeret, meglátja, kisszívem, kövér is leszek és jókedvű és boldog lesz velem, szívem. Most csak egy kicsit várjon még rám... úgy-e, vár rám? És arra is kérem, kisszívem, hogy ne legyen szomorú és ne gubbasszon itt, menjen társaságba és gramofónozzon és fényképezzen, csak ne maradjon fenn sokáig és ne gondoljon más nőre, ne nézzen meg senkit és ha valaki megtetszik, győzze le ezt az érzést, ne udvaroljon senkinek, meg akarom tartani magát és én olyan féltékeny vagyok és a féltékenység rettenetesen fáj... én olyan féltékeny vagyok magára, szívem! És ha hallja, hogy bírálják és szidnak, ne engedje, ne tűrje... meglátja, nagyon boldog lesz velem és mindig éreznie kell, hogy szeretem, szeretem és ez a kis zavar majd elmúlik... ugye, nem hiába élek és ugye, keltek magának?

Simogatta Sándor kezét, fejét, gyakran megcsókolta az arcát is, a kezét is; mind a ketten sírtak s mind a ketten boldogoknak is, szerencsétleneknek is érezték magukat. Sándor többször félbeszakította s arra kérte, hogy vele ne törődjék, most az a legfontosabb, hogy meggyógyuljon és visszaszerezze életkedvét; Ágnes lehajtotta fejét, bénultan figyelte könnyeinek hullását és folyton a szerelmével és a szép jövővel biztatta férjét. Közeledett az indulás órája, el kellett hagyni a szobájukat, el kellett válni. A pályaudvaron megjelent az egész család; mosolyogni igyekeztek, de mindenki sápadt és nyugtalan volt. Sándor és Ágnes elvonultan beszélgettek s megállapították levelezésük rendjét. Minden este tíz órakor levelet írnak egymásnak és »min-

dent megírnak», az egész nap történetét, felkeléstől lefekvésig, de »még azt is, amit álmodnak és gondolnak.« És elalvás előtt egymásra gondolnak és jóéjszakát kívánnak egymásnak. És Ágnes ne veszítse el a leveleket, melyeket az abbaziai orvosoknak visz. És bármi kívánsága van, azonnal írjon. Az utasokat felszólították, hogy foglalják el helyüket a fülkékben. Ágnest felkísérte Sándor; mind a ketten reszkettek. Az egyik ülésen virágcsokor hevert, húsz szál piros rózsza; a másikon cukor, sütemény. Ágnes megsimogatta a rózsákat, aztán szédülten borult férjére. Megölelték egymást s úgy érezték, hogy most egészen közel juttattak egymáshoz, így még sosem szerették egymást.

— Vigyázz magadra! — súgta Ágnes.

— Te vigyázz, te vigyázz, szívem, te méssz el.

— Ne haragudj érte, ne szidj, ne bírálj, kérlek.

— Imádlak, szívem!

— És köszönöm, hogy jó vagy... végtelen hálával köszönöm a jóságodat... és csak mindig, mindig légy jó hozzám.

— Ugye, én nem bántottalak?

— Nem, szívem.

— Ha van valami kifogásod ellenem, most, most mondd meg! Vagy írd meg, az talán könnyebb lesz. És minden úgy lesz, ahogy te akarod. Mindig. Érted? Mindig, minden! Érted?

— Nem, szívem. Úgy, ahogy te akarod, — mondta Ágnes és mélyen, elhatározottan férje pirosra sirt szemébe nézett.

Ekkor megint kitört belőlük a zokogás. Sípoltak. Úgy ölelték meg egymást, olyan szorosan és elkeseredetten, mintha örökre így, összefonódva akarnának élni. A szájuk fájdalmasan, szenvedélyesen, aléltan egybefolyt. Demeter Kálmán is sirt; tétován ütögette Sándor hátát. El kellett szakadni; Sándor eltolta magától ájuldozó feleségét és leugrott az induló vonatról. Ágnes az ablakhoz tántorgott és integetett. Demeter kihajolt a feje fölött és többször azt mondta: — A viszontlátásra... viszontlátásra... viszontlátásra...

Sándor dideregve, még percekig ott állt az üres sín mellett és nézett a vonat után.

— Na, — szólt idősb Rudnayné halkán, hogy csak a férje hallja — Demeterék elutaztak.

Aztán hívta haza a fiát.

Ágnes leroskadt az ablak mellé. Igen, mondta magában elhatározottan, ezentúl minden úgy lesz, ahogy ő akarja. Azért utazom el, hogy úgy legyen.

33.

Nyolc napja feküdt már Ágnes az abbaziai szanatórium erkélyén, de az állapota nem javult. Várni kell, mondta az orvos, légy türelmes, mondta az apja, várnom kell, biztatta magát. Milyen jó itt a levegő, milyen édes az íze! Szelíden simogat a fény, sós pára száll a vízből és a babérlevél illata gyengéden tisztára pácolja az embert. Már délelőtt kifeküdt az erkélyre és csak ebédelni tért vissza a szobájába, aztán kint várta meg az estét. Néha elolvasott egy-két oldalt valamely könyvből, de semmi sem tudta lekötni a figyelmét; nem róla szólnak a könyvek és a legszebb sorok sem magyarázzák meg azt, ami őt érdekelné; inkább zaklatnak, mint nyugtatnak, inkább homályosítanak, mint világosítanak ezek a költők. Erkélye rácsán át a tengert kémlelte és szeretett volna hasonlítani ehhez a nagy vízhez: milyen erős, nyugodt, tiszta és önálló a tenger... A virágok közt, melyek az erkélyt szegélyezték, a levegőt bámulta; milyen végtelen! milyen jó volna feloldódni benne, mennyi szagot és színt ölel magába... csak az ember olyan nehéz, hogy kihull belőle... Tenger, levegő, szín, illat, pörlekedett magával, mindez illúzió, talán betegség is... elég volt, elég! Egészségesnek, rendesnek, egyszerűnek kell lenni, embernek, mosolygó asszonynak, akinek örülni lehet, aki hálás a szeretetért. Bolondok ezek az orvosok, itt is. A gyomromat vizsgálják, a beleimben kutatnak, a tüdőmre gyanakszanak... nevetséges. Értsék meg, hogy a fejem beteg, a szívem fáj, a lelkemben van a baj. Istenem, csak már egészséges volnék, csak azt tudná megmondani valaki, hogy magammal hogy' béküljek meg!

A kilencedik nap délutánján, mikor hűvösödni és halványodni kezdett a levegő és már várta vissza a sétájáról apját, kopogtak az ajtón. Nem válaszolt, majd csak bejön, aki akar. Névjegyet küldött fel a portás. A kék egyenruhás szőke, szeplős, kilenc-tíz éves boy ott állt előtte és várta a választ. Elolvasta a névjegyet: Pély István. Háromszor, négyszer elolvasta, változatlanul Pély István. Mi ez? Névjegyet küld utána? Vagy lehetséges, hogy ez most amolyan rendes látogatás és ezzel a névjegygel jelenti be magát?

— Ez az úr itt van? — kérdezte a fiútól olaszul s már feleletet sem várva, hangosan mondta: — Lemegyek. Nem! Jöjjön fel. El kell intézni az ügyeket!

Ez az ember él, ez az ember sanyargatja, ez az ember szűn-jön meg!

Felugrott olyan gyorsan, hogy mozdulatainak hevességén maga is csodálkozott... ilyen a beteg ember?... de rögtön vissza is feküdt... nem, semmi komédia, semmi csinosítás, lássa csak olyannak, amilyen. Szembe kell nézni a valósággal, ő is lássa meg a valóságot.

Két-három perc múlva meg is jelent a valóság. Sötétszürke ruhában, fekete cipőben, fekete nyakkendőben, szürke ingben ott állt előtte Pély István; puha szürke kalapját a kezében tartotta, lágy, barnába sötétedő szőkés haja a homlokára hullott, ott állt előtte két lépés távolságban, zavartan, sápadtan, a szája fehér volt, szép kékekszürke szeme rémült felhők mélyén lázas fénnel bujkált.

— Isten hozta, Pista, — mondta száraz szájjal Ágnes. — Hát maga hogy' kerül ide?

— Kezét csókolom, Ági. Nem haragszik?

— Én? Miért? Tessék, üljön le.

István a heverőre ejtette a kalapját és szédülten az ajtóhoz dült. A szeme repdesve ölelte át az erkélyt, az asszony alakját lábától a fejéig.

— Beteg? — nyögte kétségbeesetten.

— Én? Amint látja.

— Mi a baja?

Ágnes szomorúan mosolygott. — Azt én is szeretném tudni. Meg az orvosok is.

— Mégis? Mondja meg. Azt hallottam Pesten, hogy beteg, el kellett szállítani, ide hozták, mindenfelé kérdezősködtem... ha csak legalább a nevét tudnám, a betegség nevét! De senki nem mond bizonyosat, semmi bizonyosat. Végül nem bírtam már ki. Ide jöttem. Két napja kódorgok itt, nem tudtam, mit tegyek, hogy' kerüljek maga elé... Demeter úr, látom, naponta kétszer Voloscába sétál, oda, vissza, oda, vissza... nem mertem megszólítani... hát mi történt? Komoly... komoly a betegsége? Csak egy szót mondjon! Kérem, nyugtasson meg!

Az asszony a könyökére emelkedett. A szája meggörbült s olyan mosoly jelent meg az ajkán, amelyet István eddig nem látott rajta: a tehetetlenség, a szomorúság, a gúny mosolya. — Én nyugtassam meg? — és bosszúsán legyintett. — Én, magát, fiam?

— Nem értem, kezét csókolom.

— Nem érti? Én sem!

István a száját rágta. Szeme égőn, keményen az asszony homlokára szúrt. Néhány másodpercig szótlánul nézték egymást. Végül Ágnes pillája reszketni kezdett; keze a homlokára

szállt, mintha el akarna simítani ott valamit... talán a férfi tekintetét.

— Most is úgy beszél velem, — mondta lázasan, rémülten István — mintha vádolna valamivel. Mikor magamban ülök és elgondolkodom a szavain, a mozdulataim, a szemejárásán, folyton oda lyukadok ki, hogy haragszik rám és vádol, vádol, mindig vádol. De miért? Mit tettem, mit vétettem?

— És maga nem vádol engem? — kérdezte nyugtalanul az asszony.

— Az más! Egészen más.

— De csak mondja meg. Most mondjon meg mindent!

István keserűen mosolygott. — Mindent? Hát azért jöttem. Igen, hogy mindent megmondjak. Én búcsúzni jöttem.

— Búcsúzni?

— Azért jöttem, hogy elbúcsúzzak magától. Egyszer s mindenkorra meg akarom oldani ezt a kérdést. Eltávozom és soha többé nem fog látni.

Észre sem vették az erkélyen, hogy az ajtó kinyílt és a sétányról visszaérkezett Demeter Kálmán áll meg Pély István háta mögött.

— Mi az? Vendéged van, szívem?

Rémülten pillantottak rá, rémülten és olyan felháborodottan, mintha lábujjhegyen osont volna közéjük, hogy meglesse őket.

— Igen, Pista van itt, — mormolta Ágnes barátságatlanul. István sápadtan bámult Demeterre.

Az apa szigorúan, keményen nézett a szemébe.

István lassan lehajtotta fejét. — Bocsánatot kérek, hogy zavarok... erre jártam, üzletileg volt dolgom erre... gondoltam, nem zavarok, ha néhány percre... tiszteletemet teszem és — —

— Üzletileg? — kérdezte felelősségre vonó hangon Demeter.

Ágnes ijedten figyelte apját. Ebben a percben erősnek és kegyetlennek érezte, Istvánt pedig fölöslegesen kiszolgáltatottnak és megalázottnak látta... hazudik!... ugyan miért? mit kap érte? mért kényszerítik rá? és milyen látszatokat kell megmenteni?... s mielőtt István felelhetett volna, már talpra ugrott, félrelökve szürke és barna takaróinak seregét és indulatosan az apjára szólt: — Kérem, api, ne faggassa!

Demeter méltatlankodva vetette fel a fejét. — Hogy-hogy' ne faggassam?

— Úgy, hogy ne faggassa látogatásának okáról. Nem fontos, hogy üzleti vagy privát. Pista ide érkezett, beszélni akar velem és én erre alkalmat adok neki.

— De... de milyen jögon? — kérdezte riadtan Demeter és kétségbeesetten meredt a lányára.

— Az én jogomon!

— Nem értelek! Egyáltalán nem értelek. Neked férjed van, én az apád vagyok... hát ez most itt hogy' lehetséges és mi ennek az értelme?

— Minek? — kiáltotta Ágnes. — Minek? Minek? Hát mert férjem és apám van, nem beszélhetek egy emberrel, aki velem beszélni akar? Mi ez? Börtön? Vagy annál is rosszabb? — s a fejét fogta.

— Én talán elmegyek, kérem, — mormolta István.

— Azt akarom tudni, — mondta végső erőfeszítéssel Demeter — hogy ez csak olyan beszéd-e, mint a többi?

— Mivel gyanusít? — kiáltotta Ágnes hirtelen berekedve.

Demeter gyorsan, reszketve behajtott a erkély ajtaját és leányát behúzta a szoba belsejébe.

— Én semmivel sem gyanusítalak, de a tények — —

— Milyen tények?

— Én az apád vagyok és ideje, hogy őszintén beszéljünk. Ismerlek és nem vagyok vak.

— És mit lát?

— A gyanús jelek egész sorozatát. És a gyanús jelek központjában mindig ez a fiatalember áll. És ma talán még minden elintézhető botrány és boldogtalanság nélkül. És nekem, az apádnak kötelességem a boldogságodra vigyázni.

Ágnes a fejét fogta és rekedten, hangosan nevetett: — A boldogságomra! Nagyon jó!

— És a tisztességedre.

Ágnes megragadta apja kinyujtott kezét. — A szeretője vagyok, mi?

Demeter kirántotta a kezét és megfenyegette a lányát is, Pélyt is. — Az Úristen mentsen meg attól mindnyájunkat!

Ágnes kiegyenesedett. Az apja felé fordult. — Hát most elég volt.

— Elég? — kiáltotta, uralmát veszve Demeter is.

Apa és leánya keményen, hosszan nézték egymást. Most csapott össze döntő mérközésre az erejük, az akaratuk. Hangtalanul, a szemükön át vívták meg ezt a nehéz csatát, amelyben valakinek el kellett bukni... és a vesztes körül büszkeség, önérzet, akarat, talán egy egész világ zuhan össze, vérét veszve, láthatatlanul, a feltámadás reménye nélkül.

Pély István az ajtó felé húzódott. Azt gondolta, hogy a legjobb lesz búcsú nélkül, örökre eltűnni. Minek ide a szó? Minek

tovább kínozni, hajszozni ezt a meggyötört, gyönyörű asszonyt, akit mindig okosnak, hüvösnek, szinte jéggé fagyottnak képzelt el s most itt lát egy kínos családi jelenet közönséges poklában . . . Elmenni !

Már az ajtóhoz ért s mégegyszer visszanezített ; ekkor azt látta, hogy az asszony teste kiegyenesedik, szinte megnyúlik . . . egyre magasodik, magasodik . . . az arca keményedik, a szája vékonyodik, az orra hegyesen megfeszül, a szeme tuskésen szúr . . . Demeter Kálmán pedig mintha megroppant volna, kisebbedik, soványodik, vékonyodik, fehéredik és már-már megbicsaklik a lánya előtt.

És ekkor hüvösen, tárgyilagosan megszólalt Ágnes : — Elég volt az izgalmból, mi végül is nem szoktunk kiabálni és nem szoktuk felelősségre vonni egymást. És apám ne feledje el, hogy beteg, az izgalmak súlyosan árthatnak magának. Pistának joga van meglátogatni, nekem jogom van fogadni és ezt a jogomat senki sem veheti el, sem az apám, sem a férjem, de még én magam sem kívánom megfosztani magamat ettől a jogomtól. Eddig is tudtam vigyázni magamra, ezután is tudok. Most pedig arra kérem, édesapám, hagyjon minket magunkra, mert elintézni valónk van egymással. Aztán ha ezt a beszélgetést más valaki tartaná gyanúsnak, akkor egy szerető apának az a kötelessége, hogy . . . hát most menjen, apám . . . — s megsimogatta Demeter hátát, de már vezette is az ajtó felé.

Demeter Kálmán valósággal megöregedve, remegő szájjal, vizesedő szemmel bámult a lányára. — Megyek, szívem, hogyne. — S visszafordulva : — De csak nem gondolod, hogy én . . . ?

— Dehogy.

István úgy látta, hogy ez a pár perccel ezelőtt még harcias, kemény férfi könnyörgő pillantást vet rá. Nyujtja a kezét. — A viszontlátásra, barátom ! — a keze hideg, puha, nedves, a tekintetével, a mosolyával mintha a jóindulatába, a kegyébe ajánlaná legnagyobb kincsét, a lányát.

— Alázatos szolgálja, — mormolta megzavarodva és meghajolt előtte.

Ágnes az ajtóig kísérte apját. Az ajtót betette utána. Visszafordult.

— Kérem, Ági, — dadogta István — én igazán nem tudtam . . . és ha — —

— Ha már itt van, akkor ne mentegetőzzön ! — szakította félbe Ágnes. Csöngetett és erélyesen így szólt a belépő szobalányhoz : — Amíg nem hívom, senki se zavarjon. Uzsonnát se hozzanak. — S amikor egyedül maradtak : — Most pedig üljön

le és beszéljen. Egyszer már rendet kell teremteni. Így. Mondjon el mindent.

Ágnes a heverőn ült, István egy széken, előtte. Az asszony felindultnak, de fokozatosan megnyugvónak látszott; az arca sápadt, erélyes, egyszerű volt. István a heverőről az asztalra tette a kalapját, keresztbe vetette lábát s nyugtalanul figyelte Ágneset: ez az elszánt asszony most valóban elintéz mindent; néhány perc még és véget ér a rejtélyes kaland; örökre elválnak egymástól. Hiszen ezért jöttem ide, biztatta magát; de a szíve csillapíthatatlanul feldobogott a szájába.

— Ági, kérem, én csak azt akarom mondani, hogy... azt gondoltam, hogy meg kell látogatnom... azt hallottam, hogy súlyos beteg és látni akartam... csak látni és megkérdezni, hogy nem követtem-e el valamit, ami előidézhetette a betegségét... akaratomon kívül, higgye el, mert minden törekvésem arra irányult, hogy eltűnjek, ne okozzak zavart... de most látom, hogy minden bajt és zavart okoz, a látogatásom, a pusztá megjelenésem is... hiszen ez borzasztó, hogy miattam így szembe került az édesapjával is, tudom, hogy' szereti... és ez is megerősít az elhatározásomban.

— Hát mi az elhatározása?

— Nem tudok ott élni, ahol maga, Ági. Az borzasztó, hogy az ember elkezd egy egész más életet, de mindig máshol a feje, mindig odanéz, ahonnet el akar fordulni. Igaza van, rendet kell teremteni. Én... én elköltözöm Pestről. Kivándorlok. Áttelepszem Bécsbe és többé nem megyek haza. Addig nem, amíg ez... ez tart, tudniillik bennem. Bennem.

— Ha nem lát, akkor elmúlik?

— El, talán, remélem. Meg kell próbálni.

— Próbálja meg.

— Igen.

— Dolgozzon, sokat dolgozzon. És tanuljon. És... és keressen egy nőt, szép, fiatal, okos nőt, aki megérdemli, hogy szeresse.

— Igen.

— És vegye el feleségül... most már maga is keres annyit, hogy el tud tartani egy nőt... gyereke is lesz, családja... engemet el kell felejtenie... igazán nincs értelme annak, hogy feldúlja az életét egy nő miatt, aki máshoz ment feleségül.

— Igen.

— Aki eddig csak gondot, bajt okozott magának.

— Igen.

— Helyeslem a tervét, — mondta Ágnes és nyiltan, egyszerűen István szemébe nézett.

Most István is nyugalmat érzett. Kimondták a döntő szót megegyeztek, elválnak. Bekövetkezett, amire készült. A beteg ember sokáig töprengett azon, hogy meggyógyul-e vagy meghal. Hát meg kell halni. Ez szomorú ugyan, de legalább megszünteti a bizonytalanságot. Most el kell indulni a sötétség felé... felállni, menni, menni és a fekete köd elnyel.

— Azt gondolom, hogy ez magának is jobb lesz, — mormolta a férfi. — Törtem a fejemet, hogy mégis, mi baja lehet. Néha azt gondoltam, hogy jobb volna magának, ha én nem élnék. De hát hogy' lehet azt megcsinálni? Maga érzékeny és igazságos lélek s a halálomért önmagát vádolná. Eltűnni, az okosabb.

— Igen, Pista.

— Ugye, okosabb?

— Okosabb.

— És nem sajnál?

— De, sajnálom.

— Egy jó szót... semmit nem tud mondani?

Ágnes dideregni kezdett. Jó volna egy kendő a vállára... úgy fázik már, hogy mingyárt leszakad testéről a bőr. A kendők kint vannak az erkélyen, messzi... kinek van annyi ereje, hogy értük tud menni? Összehúzódott; keze összefonódva az élébe hanyatlott.

— Én egy fiatal ember vagyok — beszélt szinte öntudatlanul István — és azt hittem, hogy boldog leszek. Ez borzasztó! Az egyik ember boldog, a másiknak boldogtalannak kell lenni. Miért? Nem érti az ember. Miért ő? Mért nem én? Mondja meg legalább, hogy mért? Mért?

— Nem... nem tudom.

— Adjon valami magyarázatot. Egy szót! Egy jelet!

— Nem tudok... nincs magyarázat.

A fiatal férfi ekkor kínlódva felkiáltott. — Mért kell így elpusztulnom?!

Ágnes rémülten felvetette a fejét. Néhány másodpercig némán meredt Pistára; a szája sápadtan hullámozott, az arca valósággal csontvázvá fagyott, a szeme kimeredve tapadt a férfi szájára.

— Hiszen el fogok bukni, — zokogott fel Pista. — Az én erőm sem végtelen... előbb-utóbb tönkremegyek. Honnét veszi maga az erejét? Hiszen ez már kegyetlenség.

Ágnes megrázta a fejét. — Ne sírjon, — sóhajtotta és sírva fakadt.

— Bocsánat.

— Nem, nem szabad tönkremenni, — súgta és szédülten

felállt, de rögtön visszaroskadt, csak a keze nyúlt Pista felé hívón, keresőn.

István felemelkedett, majd térdre rogyott az asszony előtt. Ágnes elkapta a fejét; a forró, könnyben ázó, kedves férfifej most ott feküdt a tenyerében, zihálva, meg-megrázkódva, ájuldozva. Az ő keze, az ő teste is remegni kezdett; nem bírta ezt a lihegő terhet; a térdére emelte.

— Ne sírj, — suttogta alélta — nem szabad sírni. És ne beszélj halálról, nem bírom el a halált. Esküdj meg, hogy nem halsz meg. Esküdj.

— Mindenre esküszöm, amire akar, mindenre.

— Hogy nem halsz meg, arra. Szenvedni kell, szenvedni lehet, én is szenvedek, miattad szenvedek és én sem halok meg és nekem sincs erőm, én is gyenge vagyok, nem is tudod, milyen gyenge és hogy' szenvedek a gyengeségem miatt, hogy' utálok magam, azt te nem is tudod... te azt nem is tudod, hogy én hogy' szeretnék erős és kegyetlen lenni, hozzád is és azt mondani, eriggy, pusztulj, ha megpörkölted magad, égj el, semmi közöm hozzád... és nem tudom mondani, mert rettegek érted és ezért is utálok magam, mert szeretnék nagy és erős lenni, mint az anyám volt, mint egy régi, nagy, erős asszony, aki tiszta és megközelíthetetlen és egy fából van faragva... és utálok magam, mert nem tudlak elfeledni, mert eszembe jutsz és fájsz és fájsz és fájsz és ez a fájdalom is fáj... és utálok magam és attól is félek, hogy te is megútálsz... egy ilyen gyöngye és hitvány asszonyt! De hát mit tegyek még? Már elűztelek magamtól, már börtönbe juttattalak... hát mit tegyek... mondd, mit tegyek?

Pista a lábához dült, felemelte könnyes, szomorú arcát és mosolyogva mondta: — Haljunk meg együtt.

Ágnes dideregve csóválta a fejét. — Nem lehet meghalni, — mondta meggyőződéssel és reszkető hangjába most a józanságnak egy hűvös lehelete vegyült. — Erre én már gondoltam. De nem lehet. Nem halhatok meg, amíg él az apám. Az én halálom őt is megölné. És nem őrijthetek meg egy férfit... férjem van, aki rám építette az életét és nem tudhatta, hogy az én józan és hűvös arcom mögött egy örültet rejtegetek. És nem, nem halok meg, nem vagyok cseléd, aki boldogtalan szerelmében lúgkövet iszik... utálok a boldogtalanlanságot és utálok a gyógyíthatatlan szerelmet.

Pista a kezét csókolgatta. — Akkor válj el.

Ágnes nyugtalanul nevetett. — Miért? Hogyan? Mit monddok? Mit monddok neki és mit magamnak? Örült vagyok, aki egyik nap férjhez megyek, a másik nap elválok? Magamnak

mit mondok? És hogyan tudom elfelejteni, ami történt...
hogyan tudom elfelejteni a férjemet?

— Szereted?

Az asszony lehajtotta fejét és sokáig, szótlánul simogatta István haját. Aztán csendesen ezt mondta: — Szeretem.

Most hallgattak egy ideig. Sötétetni kezdett a szobában. Az ablakra sárga fény vetődött; a bútorok, a lapos ágy, a barna szekrény, a heverő, a kis asztal körvonalai homályba foszlottak. Pista hosszan megcsókolta az asszony kezét.

— Tudtam, — mondta mosolyogva és fel akart állni.

— Mit?

— Hogy szereted.

Ágnes megkapaszkodott István forró hajában.

— Tudtad, — kiáltott fel rekedten — én is. De akkor mért nem tudlak elfelejteni?! Mért fáj érted a szívem? Mért nem tudom azt a rendes, észszerű, tiszta életet élni, amit szeretek, amit naponta ezerszer elhatározok? Útálom a zavart és a bonyodalmat, te csupa zavar és gond vagy számomra és mégsem tudok szabadulni tőled. Pedig muszáj! Akarom. És te is akard, szívem. Nem, nem akarom ezt a kettősséget. Segíts, szívem, ments meg! Légy te erős, mondd, hogy nem szeretsz. Mondd, hogy nem tetszem. Mondd, hogy különb asszonyokat ismersz, szebbeket, okosabbakat, jobbakat. Mondd, hogy útálsz, mert útálatos az ilyen nő, aki nem tud rendet teremteni a szívében. Mondd, hogy nem szerethetsz ilyen nőt, aki nem tiszta, aki riadva néz körül a férje karjában, Istenem, mi van most veled, veled, veled, hol hánykódik, mit csinál... ilyen nőt, aki betegséggel játszik és elszalad ide, hogy szabadon legeltesse a képzeletét és zavartalanul gondolhasson egy emberre, akit nem akar szeretni... ó, de szerencsétlen, szennyes, hitvány, utolsó vagyok... csak tudnám, ki átkozott meg, ki tett tönkre! De menj hát, menj... most tudsz rólam mindent... lelepleztem magam... mit mondhatok... mit adhatok még... látod, így kifosztottál, ilyen semmi, ilyen nyomorult vagyok... hát menj! Menj!

Felállt és mert ki akarta szabadítani a lábát, többször önkéntelenül megrúgta Pistát, aki átölelte a térdét és rajongva nézett fel rá, rajongva, sírva, nevetve.

— Menj, — kiáltozta az asszony — érted? Menj, rohanj tőlem, míg nem késő! És sohase gyere vissza és sohase gondoldj rám... erre a szerencsétlenre, erre a tehetetlenre... erre az utolsóóra... menj, menj!

A férfi felemelkedett, felkészült hozzá, az asszony szabadulni akart és végül fulladozva rá omlott. Majdnem önkívületi álla-

potban borultak egymásra, zokogtak, csuklottak, nevettek, a szájuk néha, mint a szárazra dobott halé, kínlódva kitérült és levegőért kapkodott, egy-egy görcsös mozdulattal menekülni igyekeztek, visszajutni saját életükbe, de mintha rettegnének maguktól, ismét egymáshoz bújtak, talán több biztonságot sejtve már az együttlétben, mint a magányban. Így talált egymásra a szájuk. Az első csók után, amely szinte összeforrasztotta a szájukat, Ágnes dermedten lehanyatlott. Teste elterült a földön, a karja széthullott, a sötétben is jól látta a férfi, hogy az asszony arca halálosan fehér, a szeme görcsösen lezáródik, a szája tehetetlenül, hidegen kitérül. Mit tegyek most? — riadozott, néhány másodpercre magához térve, a férfi — most itt van a kezemben, a hatalmamban, de ki van itt? Ez Ágnes, a szerelmem? Ez az ájult, alig pihegő asszony, akiben csak a reszketés, a néha feltörő fuldokló sóhaj jelzi az életet? Egy nálam nemesebb, szebb, tisztább férfi most lefektetné, betakarná és elhagyná... hát szerelem-e még az a kín, amely ilyen megpróbáltatásokba sodorja áldozatait? Hát én nem vagyok nemes, nem vagyok tiszta, mindegy nekem, pusztuljon a világ, pusztuljak én is... s hirtelen átölelte az asszonyt és a heverőre fektette.

Az asszony ekkor kinyitotta a szemét.

— Kérem... hogyan?... de mit?... miért? — hallatszott a szája felől, feneketlen mélységből.

— Megígérte! — süvített rá a férfiből.

— Igen... ígértem... de így... így... ez nem...

— Igérte! Igérte!

— Hát jó... ahogy akarja... Istenem!

34.

A sűrű sötétségben, a nyugtalanító csöndben István megkereste és megsimogatta az asszony kezét.

— Egyetlenem, — súgta — én most imádkozni szeretnék, magához imádkozni, mert megismertetett valamivel, amiről én eddig csak képzelődtem és a képzelődésem is félnék és gyáva volt, mert mindig attól félttem, hogy egyszer becsap majd a valóság. Nem igaz, a valóság szebb és tisztább az álomnál. Köszönöm, hogy megadta nekem a boldogságot. Köszönöm, hogy megadta a hitet. Köszönök magának mindent, köszönöm az életemet.

A csönd már ijesztő volt. Megcsókolta az asszony száját, forró ajkával mozgatta, bökdöste Ágnes jeges száját; a hangját akarta hallani.

— Most már megmondhatom, hogy innét a halálba indultam. Az a másik ország, amelybe készültem, örökre bezárta volna mögöttem a kapuit, mi ketten soha többé nem találkoztunk volna. Visszaadott az életnek. Most már van miért élnem. Nincs szenvedés, amit sokalnék ezért a boldogságért. Akármilyen történi ezentúl, akármilyen megaláztatás, kín, szégyen ér, tudom, hogy legfeljebb ezért az óráért fizetek és ha kell, egy élet minden szomorúságával adózom ezért a mennybéli világosságért. Imádom, Ágnes, egy élettel akarom szolgálni magát. Érti, mit mondok? Ágnes meg sem rezzent.

István felcsúszott a homlokára és megcsókolta. A szemét, az orrát, a száját, a nyakát csókolta, hogy a hangját hallja. Csak egy szót... mert ez a csend már félelmetes!

— Maga az én hitem, Ágnes, maga az én istenem. Pillantson rám, könyörgök, méltasson a figyelmére, parancsoljon valamit, rendelkezzen velem! Mondja meg, mit tegyek, hogyan éljek ezentúl? Parancsolja meg, hogyan gondoljak magára, hogyan nézzek magára, szabad-e látnom, mikor jelentkezhetek? Vagy azt akarja, hogy eltűnjek? El kell mennem, de mikor jöhetek vissza? Ó, ha most csoda történhetnék!... Ha volna annyi hatalma a szerelemnek, hogy egyetlen kívánsága teljesülne... ha így maradhatnék magával... csak egy évig, egy hónapig... egy hétig... s az egész életemet odaadnám érte... utána semmisüljek meg, de itt, így, magával... úgy hulljak le aztán magáról, mint egy hervadt virág az élet örök fájáról... Milyen szép maga! Milyen illatos! Milyen örökkévaló...

Az asszony ekkor megrázkódott, mintha mély álomból ébredt volna. Kinyitotta szemét és felemelkedve, jeges kezével sebesen tapogatta a férfit. István zavartan szemlélte. Ágnes felsikoltott. Visszavetette magát a heverőre, halkán sírt, majd hirtelen felült és rémülten súgta: — Tűnj el! Tűnj el!

István felállt. — Szerelmem, — kérdezte lágyan — azt akarod, hogy elmenjek?

— Örökre!

— Így elküldesz?

— Soha többé ne lássalak!

»Hát jó... ahogy akarja«... visszhangzottak most az asszony szavai. Egy-két órával ezelőtt szálltak el szájáról ezek a szavak, amikor elernyedt az ölelésében.

— Hát jó... ahogy akarod... — mormolta és készülődött.

Az asszony utána kapott. A vállát érte el, körme a bőrébe vajt. Visszarántotta és oly szenvedélyesen csókoltatta, hogy a férfiban a boldogság, a remény új lázai gyulladtak. Úgy borul-

tak egymásra, mintha hosszú-hosszú távollét után most találkoztak volna és most csókolnák el titkolt esztendőik kegyetlenül fájó álmainak minden vágyát. De egyszerre csak, mintha a boldogságnak már-már elért, valószínűtlenül lobogó-szikrázó csúcsáról akarná letaszítani, Ágnes a mellének feszítette karját és dulakodva ellökte magától.

Talpra ugrott. — Mondom, hogy menj!

A férfi kábultan lihegett. — De szívem... hiszen — —

— Menj! Pusztulj!

István sebzetten megragadta és magához rántotta.

— Vagy ölj meg! — sikította az asszony és most sírva, zokogva, néha felgyulladva, majd meg szenvedőn nyögdecselve tűrte a férfi csókjait. — Meg kell halni, — sírt fel néha. — Meg kell halni... Most ölj meg!... Meghalni. Meghalni...

S amikor fáradni érezte a férfit, hűvösen eltolta magától, felült, — István érezte, hogy hátrasimítja haját, rendezi a ruháját — feláll, elindul a sötét szobában, tapogatózik, kinyitja a szekrényt, kivesz valamit... mit keres? csak nem revolvert? most lelövi?... mindegy, az is jó, talán az volna a legjobb... de nem, határozott irányban indul, a falon tapogatózik... ni, kigyullad a villany... ott áll a falnál, szürke kabátban és nézi őt azzal a hideg tárgyilagossággal, melytől oly sokszor félt.

— Most azonnal öltözzön fel, — mondja parancsoló hangon, szinte szárazon.

— Persze, szívem, ahogy akarja, — s már ugrik és engedelmeskedik.

— Tartoztam magának is, magamnak is, most megfizettem.

— De szívem, — siet hozzá alázatosan a férfi — ne beszéljen erről úgy, mint egy tartozásról... mint egy — —

— Fizettem, menjen.

Az erkélyhez sietett, kinyitotta az ajtót, hátatfordított a férfinak és a kékesfekete levegőt nézte.

— Édes szívem, — lépett hozzá Pista — itt egy élet... hát most ne — —

Ágnes lassan felé fordította sápadt, hideg arcát.

— Ne beszéljen, kérem. Siessen. És többé ne jöjjön vissza.

— Soha?

Az asszony rányitotta fekete felhőkbe süppedt, lázasan csillogó nagy szürke szemét. — Soha, — és bólintott.

— Hát... ahogy akarja... Megpróbálom.

Meg akarta csókolni a kezét, Ágnes elhúzódott.

— Búcsúzni sem szabad? — kérdezte a férfi. Az arca szo-

morú volt, de a hangjában a férfigyőzelemnek valami kis fölénye gúnyoskodott.

Ágnes idegesen megrázta a fejét.

— Kezét csókolom, mindenségem!

Lassan kiment, betette az ajtót, a folyosón még várt, nem hívja-e vissza, aztán megindult kábultan, boldogan, mint aki találkozott az álmával és egy hihetetlen, láthatatlan titkot vizsgált magával. Én vagyok a boldog ember, én vagyok a boldog ember... mondogatta, mikor a piros szőnyeges, rézrudas lépcsőn lefelé ment. Boldog vagyok, mosolygott, boldog vagyok, boldog. Hihetetlen! Hihetetlen... Boldog lettem.

A hallban egy férfi nézett rá.

Demeter Kálmán ült a lépcsővel szemben, nádfonatú karosszékben; a lába közt sárga, göcsös sétatbot volt, a kezében olasz ujságot tartott. A nagy ujságfedő fölött nézett rá.

István úgy ment felé, mintha vonzaná.

Demeter lassan felállt. Összehajtotta az ujságot és mosolygott.

István a kezét nyujtotta.

— Már elmegy? — kérdezte, magázva, Demeter és nem fogadta el a kezét.

István egy pillantást vetett a kezére, elpirult és elégedetten mosolygott.

— El. Kissé fáj Ágnes feje, azt mondta, hogy most már menjek el.

— Fáj a feje?

— Egy kicsit.

— Talán sétálnia kellene. Mindig mondom, hogy ne feküdjön annyit, egy kis mozgás csak használna.

— Azt hiszem, le is feküdt. Maga jól van, Kálmán bátyám?

— Jól, köszönöm.

— Hát ajánlom magamat.

— Jóestét, — mormolta s már kimerülten, megint tegezve: -- Szervusz.

A szeme fájdalmasan tágranyílt... a keze hirtelen megmozdult.

Kezet fogtak.

István kissé meghajolt. — Isten vele, Kálmán bátyám, — mormolta meghatottan és kisietett a szállodából.

Demeter Kálmán felszedte a botját, nagy feketeszalagos szalmakalapját és a felvonóhoz ment. A második emeleten elindult leánya szobája felé, de mikor az ajtóhoz ért, egy-két másodpercnyi habozó hallgatóság után lehajtotta a fejét és tovább vonult a saját szobájába, amely két ajtóval tovább nyílt.

35.

»Én most odaadtam magamat egy férfinak és nekem most szeretőm van.«

Ágnes ott állt az erkély ajtajában, nézte a megfeketedett, lágyan és szakadatlanul csobbanó vizet, a fiumei világítótorony kigyulladó-kialvó fényét, hallgatta egy-egy elsuhanó gépkocsi gyors surranását és úgy érezte, hogy tárgyilagosan kell gondolkodnia, ha »nem akarja elveszteni a fejét«. »Én most odaadtam magamat egy férfinak és nekem most szeretőm van«, állapította meg tízszer, hússzor, harmincszor egymásután s azt hitte, hogy ebben a »valóságban« kell megkapaszkodnia, ha »nem akar megőrülni.« Ez a valóság, ez a tény. »Szeretőd van«, szolt magához, mint egy idegenhez, akinek meg kell magyarázni a tényeket, mint egy beteghez, akinek meg kell mondani az igazat. »Itt történt a hátad mögött, három lépés távolságra történt, ne fordulj meg, úgy is látsz mindent. Megtörtént, amit akartál. Mert ne okoskodj és ne találgass különleges meséket, nem igaz, hogy megtámadtak, nem igaz, hogy letepertek, nem igaz, hogy elcsábítottak... de mért nem igaz? Én akartam viszonyt kezdeni Pély Pistával? Én akartam szeretőt? Fizettem? De mit? Egyszer megígértem és az nem lehetséges, hogy járkáljon egy férfi a világon, aki azt gondolhassa rólam, hogy becsaptam. Szenvedett miattam, kétségbeesésbe döntöttem, elpusztult volna... hát megkönyörültem rajta, úgy bántam vele, mint egy anya a gyerekével. Megsajnáltam, megvigasztaltam, visszaadtam az életnek. Hazudsz, Ágnes! Miért ámitod magad? Nem először történt volna az életben, hogy egy asszony nem tartja meg a szavát. Menjen, uram, szenvedjen, sajnálom, ne zavarjon a panaszával, az ön szenvedése miatt nem boríthatom fel az életemet, nem dülhatom fel a házasságomat, nem veszíthetem el az önérzetemet. Egy rendes, tisztességes asszony, egy igazi feleség kidobja az ilyen embert. Én vártam itt rá. Én eltávolítottam innét az apámat, aki sejtette a veszélyt és vigyázni akart rám. Én elparancsoltam innét a személyzetet, nehogy az uzsonnakávával megzavarják a randevúmat. Egy hülyének is tudnia kellett, mi következik itt. Én is tudtam. És ellenkezés nélkül elterültem a karjában. Kitértam magam, tessék, itt vagyok, éppen csak hogy lehúnytam a szemem, egy kicsit elájultam, de azért nagyon jól tudtam, hogy miről van szó. Hát mi vagyok én? Mi van bennem?«

Szeretője vagyok egy Pély Pista nevű fiatalembernek.

Én? Én vagyok a szeretője?

Miért tagadod, te akartad és ezt a napot vártad. De mi volt ez? Kíváncsiság? Nyugtalanság? Könnyelműség? Mit kerestél és mit találtál?

Hüvösen és okosan hallgatta a panaszait, a védekezését.

Mindig úgy éreztem, hogy nem fejeztem be ezt az ügyet és nincs nyugtom, míg véget nem ér.

De hát ez a vége?

A házasságom első percétől kezdve sóhajtozott itt bennem valami, hogy rosszul döntöttem az életemről, elhibáztam valamit, máshol van a boldogságom. Ennél a Pistánál? Várj csak, hallgass meg. A csalódások, melyek Sándornál értek, öröme változhatnak ennél az embernél. Azt hittem, hogy ami ott üres forma, itt tartalommá válik. Azt hittem, hogy ennél az embernél meg tudok melegedni és én is elérhetem azt a forróságot, azt a lázat, azt az édes mámort, amit csak adni tudtam, kapni nem, amit mindig csak merítettek belőlem, de soha sem öntöttek belém... hát ne tagadd, ne szépítsd, te is szerelmet akartál... igen, hát ilyen vagyok, magányosan égett bennem a szenvedély... ilyen vagyok, én is élek, nekem is van testem... nem bírtam már el... tűrhetetlen volt, hogy mindig csak simogatnak, csókolnak, tet-szem, kelnek, imádnak, megérintenek és megködösödik a szemük, rám borulnak és reszketnek a gyönyörtől... én meg csak fekszem ott, mint medrében a hüvös folyó, amelyből isznak, szomjúságot oltanak és amely csak folyik, folyik tovább és semmit sem érez abból a szomjúságból és fogalma sincs róla, milyen szükségleteket elégített ki és milyen örömeket adott. Nem akartam mindig folyó lenni! Én voltam a szomjazó folyam! Tűz kanyargott bennem és a láng nem tudott kicsapni. Inni akartam én is.

No most aztán ittál?

Csak maradj nyugton és ne idegeskedj, felelj szépen, őszintén... nézd, nem találhatsz jobb bírót, nálam nagyobb jóindulattal senki sem tárgyalhatja ügyedet... nézd, én még nem mondom, hogy romlott vagy, beteg, züllött, nem mondom, hogy közönséges ringyó vagy, akinek vérében betegség dühöng, még nem is ítélek el, hol vagyunk még attól... még csak beszélgetünk... hát mondd meg szépen, hogy' volt, mit éreztél, eljutottál oda, ahová akartál?

Mit éreztem?

Semmit.

Illetve...

Hát csak őszintén!

Az úgy volt, hogy éreztem, nem lehet tovább ellenkezni. Nincs értelme. Semminek sincs értelme, sem magamnak, sem

Sándornak, sem az egész életnek. Minden mindegy. Mintha belülről kivájtak volna, mintha elporladtak volna a csontjaim, puha, erőtlen, zavaros lettem... éreztem, hogy összeomlok, mingyárt végem van és most már jobb, ha siettetem a dolgot, ha magam taszítom el magamat, düljek össze, zuhanjak le a szakadékba, ott jobb lesz, ott sötétség van, ott vár a felelőtlenség és ott, ott lent a tehetetlenség, az ájultság szennyes és gyönyörű szakadékában ott pislákol valami, igen, ott ég az a kis piros fény, amit látni akarok, ott van az a kéj, amit én is, én is érezni akarok, mert én is szeretni akarok, én is, hát tessék! És abban a pillanatban, mikor elengedtem magam és éreztem, hogy már nem vagyok a magamé, abban a másodpercben, amikor az övé lettem, ezé a másike, ezé a gazemberé, aki kihasználta a válságomat, rögtön megéreztem, hogy hiába minden... minden hiába! Adok, semmit sem kapok. Az övé vagyok, magamra semmi sem jut. Most ez eszik belőlem, most ez lakik jól, most ez reszket, vigad, tombol rajtam, eltart öt percig, tíz percig, egy óráig és már látom azt is, mint szívja tele magát belőlem gyönyörrel, mint hagy itt kifosztva, megszegyenítve, becsapva, már láttam megszélesedett arcát, meghízott mosolyát... majd ez is szuszogni fog, nagyokat sóhajtani, jólesőn nyújtózni... majd ez is cigarettára gyújt és elvonul a sarokba és szívja a cigarettáját és élösködik az emlékein és úgy néz vissza rám, messziről, mint egy letarolt mezőre, mint egy szép kertre, melynek összetaposta fűvét, felfalta virágait. Igen, szívem, jött a hidegség, jött a félelem és a csalódás, rámborította jeges szárnyait a józanság és már megint, megint menekülni kellett a reszketésbe, az útálatba, az ájultságba... ugyan mit komédiázom?... mit tegyek?... verjem meg? üssek az arcába? ugorjak fel és rohanjak el?... hát csak tűröm, tűröm és ott maradok a gyalázatomban, ahol már megint, megint peng az az őrjítő sarkantyú, mint egy átkozott lélekharang.

Elmondasz mindent?

Nem, várj csak, szívem.

Aztán, igen, aztán, mikor már úgy látszott, hogy minden megtörtént és befejeztetett ez a csalódás is s ott ült és ez nem gyújtott cigarettára, ez kedves és hálás volt és suttogott, szinte imádkozott hozzám, akkor, akkor felvillant bennem valami, akkor megint megláttam ott a mélyben azt a piros lángot... most már úgyis itt fetrengek, most már úgyis elvesztettem minden hitemet, méltóságomat, önérzetemet, akkor megéreztem megint a vágyat, a lehetőséget és én nyúltam utána és akkor, akkor, igen, akkor már-már boldog voltam, de az utolsó pillanatban feldöb-

bent bennem a vád, sikítottak a sarkantyúk . . . akkor jöttem rá, hogy mit teszek és megláttam a bűnt . . . ez bűn! ez bűn! . . . és elmenekültem magamtól és most itt vagyok.

Most itt vagyok és szeretnék ítéletet mondani. Hát valahogy csak rendbe kell jönni magammal és az életemmel! Hát ha olyan vagyok, akkor állapítsuk meg, mondjuk ki. Mondjuk ki, hogy nem szeretem a férjemet, de szeretem a szeretőtmet. Nem mondhatom, ez nem igaz. Szeretem a férjemet, utálom a szeretőtmet. Nem igaz. Egyiket sem szeretem, nem igaz, mind a kettőt szeretem, nem igaz. Hát mi az igaz? Ringyó vagyok, aki fél . . . mitől? Magától? A tetteitől, az érzéseitől? Mit akarok, mit keresek? Ne szégyeld magad saját magad előtt . . . merj! akarj! szabadítsd meg magad a szenvedéstől! Nem szeretsz senkit, csak a kéjt hajszolod? De akkor mért nem találod meg?

Mi lesz velem, édes Istenem?!

Itt állok hidegen az életem fölött. Gyere ide, Ágnes, nézd, itt, ebben a szobában, nézd, ezen a heverőn, most egy órával ezelőtt . . . émelyítő! Elviselhetetlen!

Nézte a szobát, a heverőt, a térde reszketni kezdett, szédült . . . mingyárt elájulok. Hányynom kell. Kihányom a szívemet, az életemet, irtózatosan fáj a fejem . . . nem tudok tovább ittmaradni. De hova menjek? Hol van Sándor, mért nincs velem, mért nem segít rajtam . . . Sándor, Sanyikám, szeretnék mindent elmondani neked! Rohanni kellene. Ki a sötétbe, fel a hegyre, az erdőbe, le a tengerre, eltűnni a levegőben, a vízben, megsemmisülni, megtisztulni!

Hát nincs erre orvosság?

Nem lehet megoperálni?

Hiszen ma-holnap odadobom magam egy ismeretlennek . . . egy rendőrnek, egy pincérnek, egy táncosnak . . . hiszen én beteg vagyok, ezt csak utálni lehet!

Feltépte az ajtót, megindult a folyosón, meglátta a szobalányt, hirtelen megfordult és berohant az apjához. Demeter Kálmán ott ült az asztalnál, feketeszalagos nagy szalmakalapja a fején, a bot a lába közt. Egymásra néztek.

Demeter szólalt meg. — Te vagy, Ági szívem?

A hangja szomorú, lágy, lemondó és megbocsátó volt. Az ajka száraz, a szeme szikkadt.

Milyen öreg az apám! — villant át Ágnesen. — És milyen szomorú!

— Én.

— Hát gyere be. Ül le.

— Igen.

Lassan odament hozzá és amikor elérte, sirva fakadt. Demeter a térdére vonta és a hátát simogatta. Ágnes megcsókolta a kezét.

— Bocsásson meg.

— De miért, Ági?

— Mert olyan neveletlenül . . .

— Á, semmi az. Csak gyógyulj meg. És boldog légy.

Ágnes a nyakára hajtotta fejét és sokáig sírt. Demeter simogatta és hallgatott. Később Ágnes lázasan reszketni kezdett, hideg rázta, Demeter megszámolta a pulzusát, hőmérőt hozatott és ijedten állapította meg, hogy Ágnesnek nagy láza van. Harmincnyelc négytized. Azonnal le kell feküdni. Ágnes kiáltozni kezdett. Nem megy az ágyába, nem tér vissza a szobájába, itt marad az apjával. Demeter átadta az ágyát és ott virrasztott a lánya mellett.

Két napig tartott a láz, a hideglelés, a didergő izgalom. Ágnes néha felsikoltott; egyszer felugrott az ágyban, hadonászott, majd megint mély álomba hanyatlott; a harmadik napon sokáig bénultan feküdt, aztán gyakran »hűsítő italt« kért, az ötödik napon elhagyta az ágyat és kijelentette, hogy haza akar menni. A főorvos azt tanácsolta, hogy maradjon még két-három hétig és »folytassa a kúráját«; Demeter is kételkedve fogadta a váratlan elhatározást s tanácsstalanságában végül egy virágcsokorra mutatott, amelyet »Pély Pista úr küldött«. Ágnes egy pillantást vetett a virágra és azt kérdezte, hogy mikor indul a legközelebbi vonat. Demeter azt mondta a főorvosnak, hogy »nem jó ellenkezni« a lányával, »tudja ő, mit tesz« s ha nem akar maradni, akkor »bizonyára jól érzi magát«.

— Ne küldjünk táviratot? — kérdezte Demeter az indulásnál.

— Felesleges, csak menjünk. Menjünk.

A vonaton Demeter lefektette a lányát, csendesen behúzta az ajtót, kint a folyosón megtömte kis angol pipáját, melyet Abbaziában vásárolt és elgondolkodva rágyujtott. Jólesik ez a kis dohány, megint rászoktam a pipára, jó ez a meleg füst, amit az arcom elé pöfékelek. Aztán az is lehet, hogy tévedek. Hátha mégis csak szereti Ági ezt a Sándort . . . és semmi köze sincs ahhoz a Pistához . . . talán éppen akkor mondta meg neki, hogy ne zaklassa többé és örökre elváltak. Lehetséges? Az a nyomasztó, hogy tulajdonképpen ezt a pipát is a vóm pénzéből vásároltam . . . és ezt a dohányt is ő vette nekem . . . és ezt a vonatot is ő fizeti . . . de miért fizeti? . . . a lányomnak adja. Borzasztó, hogy ezek a dolgok . . . igen, ezek a dolgok korrumpálják az embert . . . Korrumpálják! Az ember nem érzi eléggé férfinak magát . . . De mi a megoldás?

Megsavanyodott szájában ez a jó angol dohány.

Forgatta, nézegette a pipát, a karja kilendült, mintha ki akarná dobni az ablakon a jó meleg barna pipát.

Aztán visszadugta a szájába.

Tartozik. Adós.

És úgy beleharapott a pipába, hogy a foga csikordulását hallotta.

36.

Ágnes felhívta a rendelőt. — Itt Ági beszél.

— Ági? Honnét?

— Itthon vagyok. Megjöttem.

— Na hát...

— Csodálkozik vagy örül?

— Csodálkozom is, örülök is. Isten hozta, drágám, kezét csókolom. Egészséges, jól van?

— Jól vagyok és látni akarom. Mért ment el ilyen korán hazulról?... Már dolgozik?... Hánykor jön haza? Ó, az sok. Nem hagyhatja abba a munkát? Akkor magáért megyek, nem tudok itt tétlenül várni.

Megfürdött, átöltözött, kocsit hozatott, menekült az anyósától, apósától... ne nézzenek rá, minek vizsgálódnak rajta, az ő ügye csak Sándorra tartozik!... sietett a rendelőbe. Szimatolva nézett körül, nem talál-e valami gyanús jelet, ami megmagyarázza, hogy Sándor ilyen korán már a rendelőben tartózkodik. Az előszobában Emmy ül, a titkárnő, könyveivel, leveleivel, pápaszemes, nagy fekete nő... lehetetlen, hogy Sándor ezt nőnek tartsa. Talán a laboránsnők közt, kint a műhelyben... vagy van talán valaki a páciensek közt?... de az is lehetetlen, Sándor az egészséges nőt szereti, lehetetlen, hogy kezelje valakinek a beteg fogát és aztán megcsókolja azt a száját, amelyből vért, gennyet... nem, ez lehetetlen. Miért féltékeny mégis, miért gyanakszik? Négy és fél hétig volt távol, Sándor megszokta a szerelmi életet, vajjon nem csalta-e meg? Férfiaknál, de különösen az olyan férfínál, mint Sándor is, egyszerű az ilyesmi... Vagy nem ment-e vissza ahhoz a Lillához? Várni kellett néhány percig, míg Sándor szabaddá vált... s ezt a várakozást most gyötrelmesnek találta. Egész bizonyosan megcsalta. Nem, nem komoly a dolog, érzi, szereti őt, de azért mégis lefeküdt valakivel... csak tudná, kivel, ki lehet az?... hogy ne ilyen alaktalanul gyűlölje, hanem pontosan tudhassa, mit kívánjon neki, hogyan álljon bosszút rajta. Egy kis udvari szo-

bában, az úgynevezett tanácskozó szobában várakozott, a műhely mellett, szürkészöld bőrkarosszékben ült, a széken lapos gombokat pillantott meg, rájuk meredt : meg kell számolni ! . . . ha páros, akkor megcsalt, ha páratlan, akkor hű maradt ! A szíve hangosan vert, felugrott, a székre hajolt és számolta a gombokat : egy, kettő, négy, hat . . . csalt ! csalt ! . . . kilenc, kilenc . . . nem, itt van még egy gomb, tíz, tíz ! . . . csalt, csalt a gazember . . . és én ezt nem tudom majd megbocsátani . . . nincs itt még egy gomb ?

— Szívem, Ági !

Sápadtan, zavartan megfordult, a tekintete egyszerre átölelte . . . milyen jó színben van ez az ember, még meg is hízott ! hát semmit sem szenvedett ? . . . még le is sült ! . . . hol ? hogyan ? Sándor hozzá sietett, a mellére szorította és hevesen csókolgatta, ő pedig sírva fakadt.

— Szívem, olyan boldog vagyok ! Csakhogy már itthon van !

— Igen . . . és nem csalt meg ?

— Én ? Magát ?

— Mondja meg ! Most mondjon meg azonnal mindent . . . és beszéljük meg és intézzük el és én soha többé nem utazom el és nem hagyom itt egyedül.

Sándor apró csókokat pettyegtetett Ágnes remegő szájára, néha elégedetten nevetgélt, néha az asszony hátára veregetett. — Az mindenesetre helyes, hogy többé nem hagy itt és nem lesz beteg, de — és egyszerre úgy elkomolyodott az arca, mintha eltűnt volna feje fölül a nap, amely eddig sütötte — én magát szeretem, szívem és nem csalom meg.

Ágnes szíve megrezsent. Csak úgy, mintha egy madár lökte volna meg ; kis lökés volt, de élesen fáj ; egy sötét szoba ugrott elé . . . megtántorodott.

— Akkor jó, — sóhajtotta és mélyen lélegzett.

— Mi az, szívem ? — hajolt hozzá Sándor, mert feltűnt az arcán átrohanó sápadás.

De Ágnes már magához tért. — Nem ismerkedett meg senkivel ?

— Senkivel, aki fontos volna.

— És . . . és nem találkozott azzal a nővel ? Lillával.

— Nem, szívem.

— Hát Vivian ?

— Ne izgassa magát ilyesmivel. Nincs oka a féltékenységre. Mondom, magát szeretem, visszavonultan éltem, olvastam, tanultam, sportoltam.

— Mit ?

— Tenisz, evezés.

— Kivel teniszezik?

— Trénerrel a szigeten. De maga hogy' van? Egészséges? Elmúlt minden baj? Azt írta Schalk, hogy valami... izé... krízisei voltak az elmúlt napokban és — —

Ágnes átölelte a nyakát és hosszan megcsókolta Sándor száját, melyet egészségesnek, nevetségesnek, kevésnek és gyermekesnek talált, de jólesett az izét éreznie... olyan egyszerű, nyugalmas, otthonias, megszokott! Úgy meglepte a váratlan csók Sándort, olyan »alaposnak«, kívánczónak, asszonyosnak érezte, hogy egy-két pillanatig mozdulatlanul tűrte... míg kedvet nem kapott rá és elsápadva, elborulva magához nem szorította a feleségét.

A foguk összekocant.

Amikor Ágnes megérezte Sándor szaggatottá váló meleg leheletét, hangosan felnevetett és jókedvűen kiáltotta: — Teljesen egészséges vagyok! Elment egy beteg asszony és visszatért egy egészséges feleség. Ha szeret még, akkor most boldogok leszünk.

Sándor — érthetetlenül — kissé szégyenlősen nevetett.

— Akkor már boldogok is vagyunk! — mondta csöndesen, elégedetten és meghatottan nézte a feleségét.

Ágnes felvetette a fejét, kihúzta és egy kissé kacéran megmutatta magát. A pillája megrezzent, a tekintete bátran állta a férfi gyönyörködve kutató nézését.

— Azért nem hízott meg...

— Baj? Akarja, hogy kövérebb legyenek? Majd itthon. De mondja, magának most dolgoznia kell? Nem mehetünk el valahová? Olyan szép az idő... Mert haza nem megyek! Olyan türelmetlen vagyok... magával szeretnék maradni, szívem. Ha muszáj, inkább megvárom itt. Adjon képeslapokat, ujságot, türelemmel várok, csak végezze a dolgát, de hamar! Milyen kár, hogy nem ünnepnapon érkeztem!

Már le is telepedett a kis szobában, letette a kalapját s amikor magára maradt, újból megszámlolta a gombokat a karosszéken. Pontosan tizenöt. Nincs tévedés, ez tizenöt, tehát mégsem csalta meg. De azért jó, hogy itt tölti el az első délelőttöt. A levegőből, apró kis zörejekből, beverődő hangokból, mozgásokból is sokat tudhat meg az ember, ha éberen figyel. Jó, hogy váratlanul jött, Sándor semmit sem rendezhetett el, nem tüntethetett el semmit. Aztán majd sok minden kiderül a viselkedéséből is. Vágyik-e a csókjára, türelmetlen lesz-e, heves-e... s nem különös-e, hogy benne mennyire bízik?! Még egy célzása

sincs, egy óvatos kérdése sem . . . milyen jó, hogy ilyen végtelenül hisz benne. Mi volna, ha megmondaná . . . Sándor, kérem, velem egy különös katasztrófa történt . . . értse meg, én is hibás vagyok, de ezen már túl kellett esni, értse meg, én most jutottam el végül magához, most érzem, hogy itt, egészen itt vagyok, most jöttem meg magához, most végül igazán a felesége lettem . . . már csak azért is meg kellene mondani az igazat, hogy lássuk, mit mond Sándor, hogyan bocsát meg . . . mert ha nem tud megbocsátani, akkor nem is szereti igazán . . . Kinyitotta szemét és rémülten figyelte ezeket a szíve mélyén bugyborékoló hangokat. Ki beszél és miről? Milyen rémes álmok vértelen kísértetei ezek! Nem igaz, nem történt semmi, beteg volt és amire gondol, az mind ott maradt a szanatóriumban betegségének egyéb tüneteivel . . . vége, semmi sem igaz . . . az ott mind ájultság, halál, ez itt az élet, a jó, nyugodt, szerelmes élet, örüljünk neki.

— Nem, ne menjünk haza, legalább az első napon legyen együtt, -- kérte Sándort, mikor az levette fehér köpenyét, ingujjban besietett hozzá. — Úgyis azt gondoltam, meg is ígérte, ha lesz elég pénzünk, külön költözünk.

— Hát hol ebédeljünk? — nevetett boldogan Sándor.

— Ahol akar! Valami kis helyen. Gondolja azt, hogy utazunk . . . idegen városban vagyunk, ketten együtt . . . nászúton. Nem akarja?

— Már hogyan akarnám! Menjünk Budára, egy kis kocsmába. Vagy inkább a ligetbe?

— A ligetbe.

Ágnes tapsolt, nevetett, amikor Sándor hazatelefonált, hogy ne várják őket ebédre, dolguk van a városban. Ágnes a férjébe karolt és dúdolva sietett le vele a lépcsőn; a sarkon gépkocsiba ültek és kihajtottak a ligetbe. — Mit szabad enni? — kérdezte aggódalmasan Sándor, az étlap fölé hajolva. — Mindent! Vége a diétának. Ez az igazi egészség! Azt eszem, amit maga. Marhahúst tormával. Beinfleist.

— Marhahúst? — nézett rá kétkedve, mosolyogva az étlap fölött Sándor és az abbaziai kolléga leveleire gondolt, amelyekben bizony vastagbélhurutról is, tüdőcsúcshurutról is gyakran esett szó. — Beinfleist?

— Külön adagot nekem, külön adagot magának. Duflán!

— No jó.

— És egy stucni sört. Habosat.

Itták a sört és kissé hunyorgatva figyelték egymást. A lombok közt lehullott néhány napsugár és mézsárga fénnel vont a arcukat. Milyen szép tiszta a szeme ennek a Sándornak!

— gondolta Ágnes. Nyílt, határozott, becsületes. És az arca is gömbölyded, kedves, tiszta, egyszerű. Rendes férfi ez; tudja, mit akar; bízni lehet benne, oda lehet adni neki egy életet, jó helyen van, vigyáz rá. Jó, fehér foga van, húsos kis szája... nincs körülötte semmi homály, semmi bonyodalom. Egyszerű, mint... mint a beinflis. Mint a sör. Vagy mint egy szép, rendes alma; bele lehet harapni, jóízű.

Átnyújtotta kezét az asztalon, kifordította a tenyerét... s kissé csodálkozva arra gondolt, hogy a száját szerette volna átnyújtani a tenyerén... tessék, ez is a tiéd, minden a tiéd... edd!

Sándor a tenyerére hajtotta kezét, széles, kissé vastag öklét; az ujjai szétnyíltak és átölelték az asszony kezét. Jó barna színe van, nézte Ágnes; barna, egészséges; és a csontjai is jó kemények.

— Evezett is... sokat?

— Amennyire az időm engedte.

Igen, ez jó lesz, evezni fogunk. Meztelenül kifeküdni a vízre, fújjon a szél, süssön a nap; valahol messze kint kifeküdni a fűbe és ott megsókolni ezt a jó, egészséges embert... az jó lesz. Kint a fűben, az erdőben. És szülni egy gyereket, egészséges, friss gyereket.

Úgy látszik, meggyógyult ez az asszony, gondolta Sándor, nincs már ennek semmi baja. Jókedvű, örül az életnek, sört iszik, savanyú tormába mártja a marhahúst, jóízűen eszik és élet ragyog a szemében, a szájában, minden mozdulatában. Szép asszony! Elégedetten, növekvő kedvvel figyelte. Aranyport szór hajára a nap, ragyog, tüzel, szikrázik a haja, a bőre, mint egy friss csikóé. A válla... napokig lehet nézni a vállát, milyen kényes, finom, elegáns. A nyaka is milyen karcsú, izmos, fehér. És ez a meleg szürke szeme, amely most szinte kékesen fénylik, csupa fiatalság, okosság, nemes szenvedély és úri tisztaság. Igen, van valami úri tisztaság, egészen csodálatos nemesi előkelőség az arcában, a csontjaiban, a homlokában, az orrában. És finom harangok csengenek a hangjában. És most, hogy meggyógyult, most megmutatkozik az asszonyiséga, amely eddig valahogyan rejtve maradt; érdeklődés van benne, kíváncsiság, vonzódás... látszik, hogy szerelemre termett és szerelemre vágyik. Milyen jó, hogy az enyém ez az asszony! — gondolta. Mégis csak jól választottam... Rettenetes volna, ha most véletlenül pillantanám meg, ha most érezném meg, hogy ez való hozzám és kiderülne, hogy már a másé. Dehogy a másé. Az enyém!

— Mire gondol? — kérdezte hangosan Ágnes.

— Szeretem.

— Én is.

Csodálkozva egymásra néztek és önfeledten, egyszerre nevetni kezdtek, mintha nagy veszedelemből menekülve most fedezték volna fel az életet, a boldogságot.

-- De sokat ettem! — sóhajtotta Ágnes és megtapogatta a hasát.

— Járjunk egyet, nem fárasztja?

— Dehogy, menjünk!

Egymásba karoltak, összehangolták a lépteiket és vidáman nekivágtak a ligetnek. Ott Abbaziában olvasta Ágnes Anatole France-nak egyik regényét, a Vörös liliomot s most eszébe jutott Thérèse-nek és kedvesének egyik találkozása: Thérèse a pályaudvaron várja a Firenzéből hazaérkező Dechartre-t, a férfi kilép a vonatból, megragadja a szeretőjét és behurcolja egy vacak kis szállodába, amelynek piroscsíkos a szobája és amelyben »meglopták az életet«. Hát egy férjnek nincsenek ilyen fékezhetetlen vágyai? Hogy van az, hogy ilyen bolondítóan szép jeleneteket mindig csak szeretőkéről írnak... talán azért, mert férfiekkel sohasem történnek meg, a férjek be tudják osztani, illendő alkalmakra elraktározni a szenvedélyeiket? Ki tudja, ha most Pistával... nem!... és menekülön a férjéhez símult.

— Fázol?

— Nem, dehogy, csak...

— Csak? No mondd, gyönyörűm.

— Tetszem?

— Végtelenül.

— Nem csalódtál bennem?

— Többet találtam, mint reméltem. Minden álmomat felülmúltad.

— És most mégis vissza kell menned a rendelőbe?

— Muszaj.

»Muszaj«, így mondja a nélkül, a-val, mélyen, férfiasan, mindig így mondta, ez az ember egy vesszőnyit nem változik. Elborult. Hogy nem jut eszébe az ölébe rántani, egy fa mögé vinni, összeborzolni, hogy nem rohan vele egy szállodába, akárhova... hát nem érzi ez, mi történik velük, nem fél, hogy elrohan mellettük az idő?

— Mire gondolsz?

— Hogy én addig?... Látod, ha külön lagnánk... Úgy bolyongunk, mint a szegény gyerekek, akiknek nincs lakásuk. Én téged akarlak, nem a szüleidet!

Sándor megállt és tehetetlenül bámult a feleségére. Becsületes, egyszerű arca aggódva elkomolyodott.

— No ne ijedj meg, — és gyorsan megsimogatta az arcát — szeretem őket, de mondjuk, hetenként egyszer, elmegyünk hozzájuk ebédre, ha akarsz, egy egész napra, de... de... ha nincs pénzünk, végy ki egy kis lakást, két szobát, ahol egymásnak élhetünk. Veled akarsz élni, nem akarsz bonyodalmat... haragszol?

— Imádlak. És úgy lesz, ahogy akarsz.

— Igazán nem haragszol?

— De egyetlenem! Boldog vagyok.

Ágnes belékarolt és vitte magával. Azt mondja, hogy boldog és akkor így is van. Az a fontos, hogy Sándor boldog... s már sajnálta, hogy megemlítette a lakásügyet, talán túlozza is ezt a kérdést. Sándor mindent be tud osztani... a házasságot, a szerelmet, a szenvedélyt is... s talán megrémülne, ha most belé tudna pillantani, ha látná szívében az örömet, a jószágnak, az adakozó kedvnek, a hű szenvedélynek ezt a sugárzó tengerét... ki tudja, ezt talán már sokallná, ennyi szerelemtől talán már vissza is riadna. Alkalmazkodjunk; várjunk szép csendesen; legyen úgy, ahogy ő akarja. És elbágyadva mondta, hogy visszakíséri a rendelőbe, ott várja meg »a kis szobában«, míg végez. Sándor nem ellenkezett. Leültette feleségét a zöldesbarna bőrkarosszékre, kínálta a heverőjét is, megcsókolta a homlokát, habos kávét és ujságokat hozatott, felvette fehér köpenyét... egy-két pillanatig megállt az ajtóban és eltűnődött: nincs-e igaza ennek a szép, kívánatos asszonynak, nem kellene-e elküldeni a betegeket, kitalálni valamit, elszaladni vele a hegyekbe, akárhova... á, mit mondjon?... beteg az orvos?... nem lehet rendetlenkedni. Halkan betette az ajtót, egy másikat, a várószobáét kinyitotta; kihajolt: — Tessék parancsolni, — mondta kissé rekedten a zsúfolt szobába, a félig elsárgult palma felé. Ágnes hátradőlt. Hol lehet most Pista? Szíve fulladtan dobant; felugrott... nem, nem kell az az ember... nincs! De hát lehet ezt csak úgy kimondani: nincs? És ami pár nappal ezelőtt történt, az sincs? Az a hullámos, elkékülő, elfeketedő, mégis pirosan égő szája, amely panaszosan suttog és éhezően vonaglik... milyen furcsa éhség!... éhség, amely éhséget kelt... vágy, mely ha csillapodik, vágyat fakaszt... ha ez a szép száj... valljuk be, ez csak nem bűn, szép a szája... hogyan szép? lehet egy száj önállóan szép? és miért szép?... nem is férfias, mert sok puhaság van benne, lágyság, finomság, van benne valami virágszerű... húsevő virág... s ha most benyúlna ide... már megint alkonyodik és falja a homály a bútorokat, most is elmosódik minden...

Dobbantott.

Segítségért kell kiáltanom!

De hát mit gondolnának rólam? Őrült vagyok, mondanák és Sándor megint egy szanatóriumba dugna. Nem kell-e valóban kezeltetnem magamat? Csupa jó szándékkal, sőt ismeretlen vágyakkal rohantam haza Sándorhoz és az első órában, mikor magamra maradok, egy idegen férfiről álmodozom, nem is egy férfiről, hanem csak a szájáról, a csókjairól, a forróságáról és el tudom képzelni azt az örültséget, hogy a szája leválik a fejről és országokon és házakon át ide lebeg, ide, mint egy kísértet, mint egy élő, vonzó szörnyeteg, száll, száll, mint egy feketepiros lepke, itt zümmög a fejem körül és a szájamra telepszik és megnő és beborít és elaltat... Mi lett belőlem, Istenem?! Rendes, nyugodt ember voltam és egy ilyen beteg, nyugtalan rongy lett belőlem, tépett zászló, melyet folyton vibrál a szerelem szele...

Elaludt.

37.

Majdnem nyolc óra volt, mikor Sándor felkeltette és hazahívta. Elbágyadtak, összetörtnek érezte magát; valami kiránduláson volt és a kirándulás nem sikerült és most nem vár rá semmi jó. Sándor is elcsigázottnak látszik, kimeríthette a munka, a meleg, karikás a szeme, szórakozott a mosolya, a kocsiiban a derekára tapad a keze és nem mozdul... Kedves ember, látszik, hogy örülni akar, de nincs elég ereje... férj, aki pénzt keres... igazán aljasság, hogy az asszony ilyenkor is szerelemre gondol. De ki gondol? Szedd össze magad, légy rendes, tisztességes feleség, most a családi vacsora következik, rendes, finom társalgás, mesélj, mesélj, Ágika, hát kívül találkoztál, kit láttál, egész nap feküdtél, igazán? és milyen volt a szobád, meg voltál elégedve? Sándor kedves, okos, minden szót megjegyyez, lehet rá építeni; gyakran mondja, hogy Ági fáradt és még vigyázni kell rá, korán lefeküdni... és kétszer azt is megjegyezte, hogy »Áginak tulajdonképpen magaslatti helyen kellene lagnia«, »éjjelnappal nyitott ablaknál élnie...« már előkészíti az elköltözésüket?... egyelőre kiszabadítja a családi körből, viszi fel a szobájába.

— Igaz, apád hogy' van? — kérdi még búcsúzásnál Mimi.

— Bizony... — néz körül Sándor — Kálmán mért nem jött át?

— Fáradt, kimerítette az út, — szól hátra Ágnes és már siet fel a lépcsőn.

— Feküdj csak le, én is jövök mingyárt.

Hát most ott folytassuk, ahol néhány héttel azelőtt abba-hagytuk? Ha csak Sándoron múlnék... Úgy van minden, ahogy itt hagyta. A két szoba, az előszoba, lent a család, a néma kert, csak... nem, nem szabad! Itt a helyed, itt a boldogságod és úgy kell viselkedned, mintha valóban itt volna már a boldogság. Higgy benne! Asszony vagy, férjnél vagy, mit gondolsz, csak a férjed nem férfi? Ne úgy közeledj hozzá, mintha sohasem tudnád vagy akarnád elérni... higgy benne! Ha örült perceidben hinni tudsz egy szájbán, csak egy szájbán, mely szabadon, csak neked él, mért nem tudnád megtalálni a szerelmet egy valóságos és teljes férjében? Nézd meg jól, van ez olyan, mint a többi. Rendes, dolgos férfi, fiatal is még, mit akarsz, harminchat éves, egészséges, tiszta, hétköznapi szaga van, jó válla, jó csontja, ne keress titkokat ott, ahol nincsenek... éreztesd meg vele, hogy mit akarsz, szeret, alakítsd át magadnak... feledd el még azt is, hogy a férjed... a boldogságra gondolj és arra, hogy csak ketten vagytok a világon, te meg ő... és ez, ez a boldogság.

Eszébejutott egy régi jelenet... gyorsan rendbehozta magát s egy szál ingben Sándor szobájába libbent, bevitte a gramofont, megkeresett egy régi ismerős lemezt, azt, amelyiket egyszer kidobott; ráhajolt a karosszékre, amelybe a gépet helyezte, így hallgatta, így várta Sándort. Vajjon megérti-e?... Sándor néhány perc múlva megérkezett, mosolygott, kissé el-sápadt, valami zavart pillantott meg az arcán Ágnes... mi ez? mintha szégyelné magát? de miért?... furcsán, tehetetlenül áll előtte és nézi... de hát mit néz? az ingét, a testét? bal mellét, melyről lecsúszott az ing?... tetszik neki vagy nem?... Már oly sokáig nézi, hogy elröstell magát és felrántja vállára az inget...

— Nem fázik meg? — kérdi Sándor és érezni a hangján, hogy indulatokat gyömöszöl magába és mindenáron egykedvűnek, természetesnek, gondoskodónak akar látszani. De miért?

— Nem, nincs hideg... — és zsibbadtan az ágya felé vonul.

Na végre! — gondolja, mert Sándor megállította és a karjába zárja. Lehúnyja szemét, elernyeszti a száját, tessék, szeress, csókolj. Örvendező kiáltás röppen el a szájából, mikor a férfi a karjába emeli és az ágya felé viszi.

— Csakhogy itthon vagy végre!

A szeme kinyílik; önkéntelenül meg akarja nézni ezt a férfit, milyen most, amikor vágyódik, milyen, amikor boldog. Kissé piros az arca, kissé meggömbölyödik, a homloka fénylik, a szeme

tüzes és kicsi . . . a szája összecsuicsörödik, mint egy csecsemőé . . . nézi, keresi rajta a csókját, a száját. A férfi megtorpan; úgy látszik, zavarja ez a kutató tekintet . . . bocsáss meg, akarja sóhajtani és gyorsan lehúnyja szemét, úgy kérdi: — Hiányoztam?

— Kimondhatatlanul!

Hideg szél fut át rajta. Ennyi az egész? »Kimondhatatlanul.« Most még, még, beszélj, mondj szép szavakat, dédelgess, simogass, hát most, most változz meg, alakulj át, most ne légy férj, ne légy fogorvos, most mondj valamit, egy szép, felejtethetlen szót, hiszen most adom oda magamat, tedd ünneppé ezt a percet, reszkess, dalolj, őrjögj, légy költő, varázsló, férfi . . . ne ilyen csupaszon, egyszerűen, közönségesen, jaj, ebben meg kell halni . . . itt megint megtörténik minden és — semmi sem történik.

Hogyan biztassa?

A gramofon tüje lecsúszott a lemezről és nyekeregve, vakon pörgött. Sándor meghallotta. Felemelkedett. Ágnes utána nyúlt; mért zavarja, ha őt nem bántja? De hiába, ez rendes ember, ez nem tud csókolózni, ha a gramofonnal baj van . . . hát menjen! Elállítja a gépet, ott észreveszi ruhájának rendetlenségét, már megint lóg a nadrágtartója, gyorsan vetkőzödik . . . Ágnes elnyúlik az ágyon és szép regények, varázsos képek jutnak eszébe, esti tavak, melyeken hattyú úszik, alkonyodó folyópartok és vízbe omló fűzfaágak, néma ladikok, villák, melyekben szerelmes szájak találkoznak, selyempárnák, melyeken szép nők és kábult férfiak hevernek, ismeretlen illatok érkeznek a lélek kertjeiből, láthatatlan virágok borulnak rá és nehéz szirmukkal legyeznek hűvös arcát, hűvös, fehér bőrét, mely forróságra áhítozik . . . Sándor pizsamában és könyvvél tér vissza . . . mi ez, véget ért a szerelem?

Úgy bámul rá, mint egy gyerekre.

— Mit olvas, szívem?

— Ó, egy regény, — s az ágyra dobja.

Odaesik kettőjük közé, mint egy kard.

— Gerhardt Hauptmann, — olvassa Ágnes. — Der Narr in Christo Emanuel Quint. Szép?

— Csak most kezdem.

— Érdekli?

— Nem látszik érdektelennek.

Ha ez most olvasni kezd, kiszaladok a szobából és sikoltozva rohanok végig a Gellérthegyen és a sikoltásom olyan lesz, mint a tűz. Sándor szokásos mozdulattal megfordítja és kétszer megüti a kispárnáját; szeretné megkérdezni, hogy ezt mért csinálja?

Most talán puhább, rendesebb az a párna? A combja alá nyúl és elkezd csavarni a húsát, hadd fájjon, — akkor talán nem ég ilyen elviselhetetlenül.

— Maga nem olvas? — kérdi Sándor s olyan a hangja, mint egy orvosé.

Milyen karikás a szeme, figyeli Ágnes. Pista órák hosszat csókolta s amikor elüzte, friss volt, mint egy reggeli virág, frissebb, mint amikor érkezett. Miért akarja ez az ember, aki mégis csak a férjem, hogy a szeretőmre gondoljak?

A könyökére emelkedett.

Nem félsz attól, hogy szeretőm van?

Nem félsz, hogy most megmondom az igazat?

Vagy neked van szeretőd, azért nem kellek?

Hirtelen kiütötte Sándor kezéből a könyvet.

— Mit csinál? — kérdezte szelíden a férfi.

— Beszéljess velem!

— Nem fáradt? — s eszébe jutott, hogy azelőtt ilyenkor örült, ha megszabadulhatott tőle. Egy csók után álomba menekült... elfordult és menekült.

— Beszéljen velem! — mondta fenyegetően és az arcába meredt.

Sándor önkéntelenül, kissé zavartan nevetett, mintha azt kérdezné, — gondolta Ágnes — hogy ugyan miről, amikor már meg is csókoltalak és le is feküdtünk és közeledik az éjszaka... ugyan miről beszélgethetnénk...

Rekedten, lázasan és álmodozó lassúsággal törtek elő a hangok Ágnes torkából. — Arról, hogy hiányoztam. Hogy gondoltál rám és nemcsak nappal, hanem éjszaka is. Hogy szeretsz. Arról, hogy tetszem neked és senki más nem tetszik és szeretsz... szeretsz... senki más nem szeretsz?

— Én?

— Te! — kiáltotta Ágnes és türelmét vesztve felugrott és Sándor mellére ült.

Sándor elsápadt. — Hogy' kérdezhetsz ilyet?!

— Kérdem, mert tudni akarom. Most mondd meg, hogy szeretsz-e? És nem néztél-e senkire sem? És imádsz-e? És kellek-e? És boldog vagy-e velem?

Megfogta a férfi dermedt kezét és a derekára lökte. Sándor kuncogva nevetett.

— Mért nevensz?

— Mert imádlak.

— Ez nevenséges? Nem érzed, hogy ez milyen kimondhatatlanul komoly ügy?

— Végzetes, — nevetett bizonytalanul és még mindig meglepődve a férfi.

Az asszony ráhajolt és az orrát harapdálta. — Ha végzetes, akkor mért nem látszik annak? A végzet, az komoly, sőt komor. Olvastam, hogy az igazi szerelem hasonlít a gyűlölethez, mert van benne valami szent düh, valami . . .

Sándor felszisszent és megragadta az asszony kezét.

— Jajgatsz, mért?

— Hát ha harapod az orromat?!

— Csak nem fáj? És ha fáj, mért nem nevensz? Most már komolyabb az arcod. Lám, egy kis orrharapás már komolyabb a szerelemnél és a végzetnél?

— Gúnyolsz? — és a hátára ütött.

— Versz? — és a szájára omlott. — Akkor én csókollak. Te üss, én csókolok, majd meglátjuk, kinek jobb.

— Bolond vagy, esküszöm, — fulladozott a férfi.

— Ki tudja . . .

Furcsa ember ez a Sándor, gondolta Ágnes. Azelőtt ő hajszolta a szerelmet, most nekem kell biztatnom, csalogatnom. Lobbanékony, hamar hamvadó férfi . . . és ki tudja, talán önző is. Egyszer kedvet kapott rám, megszerzett, bezárt ide, időnként csipeget belőlem s talán nem is törődik azzal, hogy velem mi van, én mit érzek, nekem mi kell . . . talán csak az fontos neki, hogy senki másé ne legyen, csak az övé. Most is, elterül itt, mint egy lomha nagy fiú, mint egy kopaszodó állat a szerelem tavában és tűri a csókom esőjét. Hirtelen áttüzesedik és elrohan a tűzével . . . szinte itt hagy engem! Lehúnyja szemét, az arca kissé megmerevedik, megfeszül, az orra tömpén sápad, a bőre sárgán tüzel és a szája gyerekesen, tehetetlenül meg-megrándul, egyet, kettőt, hármát rezzen, mintha villany ütné . . . ez az ember egyedül van . . . ilyenkor is egyedül . . . és én is egyedül vagyok, ilyenkor is magam, egyedül . . . ez borzalmas!

Borzalmas ez a magány!

Egy erdőben nem lehet ilyen elhagyatott az ember!

Uram Istenem, üres a világ . . . nincs senki . . . sehol egy hang, egy kéz, egy barát . . . milyen kopár és sötét minden . . . milyen szomorú!

Minek élek . . . mért nem halok meg?

. . . A férfi lassan kinyitotta szemét; megérezte, hogy figyelik.

— Mit nézel? — kérdezte nyugtalanul és kissé felemelkedett.

Az asszony megrázta a fejét. — Semmit, — de nem tudott szabadulni a látványtól, visszafordult és közelebb hajolt a férfi fejéhez, mintha rövidlátó volna, mintha még pontosabban akarná látni.

— Te engem nézel?

— Baj?

— Figyeled az arcomat? Mit láttál?

— Mondom, hogy semmit, — felelte idegesen és a szeme ellenségesen kitágult.

— Vizsgálsz? Figyelsz? Mire vagy kíváncsi?

— Rád.

— Mért?

— Akarom tudni, milyen vagy.

— Hát nem tudod?

— Nem.

Sándor idegesen nevetett. — Nem tudod, milyen vagyok?

— Nem.

— Mit nem tudsz?

— Semmit sem, — mormolta és leült a férfi mellé.

Sándor nyugtalanul simogatta. Milyen hűvös a bőre, milyen nyugodt és tiszta a szeme, milyen rózsásan, halványan omlik szét a lámpa fénye selymes, feszes bőrén... Olyan ez az asszony, mint azelőtt volt? Olyan szép, talán még szebb is, mint volt, de talán még hűvösebb és hűvösségében még nyugtalanítóbb. Valami hideg erdei szél suhog belőle és a szemében megfoghatatlan friss hegyi patak rohan... nem is patak, nem is rohan, inkább jég, valami jég szürkéllik benne, jég, hó, amire nap tüzel. Mi történt ezzel az asszonnyal? Még mindig itt van nála, még most sem menekül. És nem rejtegeti magát, mint azelőtt. Az ing lehullt róla, itt gubbaszt mellette meztelenül, gondtalanul, furcsa hideg titkával, kíváncsian, majdnem únottan, kielégítetlenül... talán ellenségesen? Vagy... vagy talán azt hiszi, hogy a kötelességét kell teljesítenie? Okos feleség, aki most már engedékeny, szelíd, jó asszony akar lenni... azt hiszi, hogy régi fájdalmaikat kell enyhítenie, mulasztásokat jóvá tenni, elpazarolt heteket pótolni? De akkor mit jelent ez a fürkésző, hideg, majdnem ellenséges tekintet?

Megsimogatta karcsú derekát, finoman feszülő hasat, összehajló combját.

— Nem kell itt tudni semmit, — mondta és mélyen lélekzett — vannak dolgok, vannak jelenségek, amik önmagukért beszélnek.

Ágnes rá pillantott és a szája morcosan lebiggyedt. — Ennek semmi értelme.

— Ejha!

— Ejha.

— Akkor nincs értelme a szépségnek sem. Hogy' lehet magyarázni a szépséget? Te, például, ahogy itt ülsz, maga vagy a szépség. Mit lehet erről mondani? Meg lehet magyarázni, hogy mért szép? Le tudnám írni orvosi szavakkal a szépségedet — —

— Csak írd, írd!

— ... a nyakadat, a válladat, a karodat, a melleidet... talán pontos és hiánytalan volna a leírásom, de mi volna maga a leírás? Üres leltár. Megmondtam mindent a melledről azzal, hogy szép, mert gömbölyű, mert rózsaszínű, a halovány rózsának és a méznek csodálatos keveréke, hogy szép, mert kicsi és olyan pirosló a bimbaja, mint a hajnali napsugáré és feszes és selymes, egy világ önmagában, gögös, finom, zárkózott, mégis kíváncsi világ... mit mondtam ezzel?... ugye, semmit...

— De csak mondd!

— Ha művész volnék! Szobrász, aki elővesz egy darab márványt, márványt, amely hideg és addig vési, finomítja, míg áttüzesedik... csak a szobrász, aki hozzád hasonlót faragna, remekművet, az mondana valamit...

Ez a kis előadás tetszett Ágnesnek. Szemében elolvadt a hideg tekintet, arcából eltűnt a vizsgálódó keménység, szájának görcse felengedett, ajka megpuhult, fehér foga melegen elővillant... előbb halkán, majd dorombolva, hálásan nevetett... visszakúszott a férfihoz és mellével simogatta az arcát, betakarta a szemét, bepólyázta az orrát és beborította a száját. Néhány pillanatig mozdulatlanul, de lélekzetét visszafojtva türte a férfi és szorongva figyelte ezt a szokatlan, náluk még soha elő nem fordult kedveskedést, melynek cirógató melegét, naiv vagy szemérmetlen kéjességét már-már brutális támadásnak is érezte... aztán egyszerre elborította a tűz, villámként áttüzesedett az egész teste, felkiáltott, szinte elbődült és úgy magához tépte az asszonyt, hogy az is rémülten felsikoltott, rémülten és boldogan s most már olyan vad, szinte dühöngő csókokkal árasztották el egymást, testük úgy összefonódott és oly görcsösen tapadt egymáshoz, a márnak olyan önkívületi állapotába hajszolták egymást, hogy amikor alétan visszaomlottak a nyugalom ködébe, sötétben, idegenül és kimerülten néztek körül: hol jártak, mi történt velük, milyen sötét és boldog és esztelen világon rohantak át? Pihegtek és alvásra gondoltak. Nem

tudom, mi volt ez, gondolta a férfi, amikor feleségül vettem, még magam is így sejtettem, de hát ez a dolog nincs teljesen rendben, nem bánhatok vele úgy, mint a szeretőmmel... egy görllel, egy táncosnővel, egy jött-ment macskával dorbézoltam így... hiszen ez orgia!... és ez az asszony mégis a feleségem! a hitvesem! egyszer talán, adja Isten, a gyermekeim anyja!... és ez nem, nem volt tisztességes, egy feleséggel mégis szemérmesebben, tartózkodóbban él az ember... mit tettem, hogy' veszthettem el így a fejemet?... én?... de hiszen ő hajszolt bele... mi történt ezzel az asszonnyal?... ez egy más asszony!... ez nem az, akit én elvettem, akit betegen Abbaziába küldtem... ez valahogy felszabadult... felszabadult?... megvadult!... Mi történt vele? Milyen titok van itt?

Ezzel az asszonnyal történt valami.

Felemelkedett és gyengéden betakarta Ágnest.

Az asszony ekkor hangosan felzokogott. A hasán feküdt, fejét a hónaljába fúrta és keservesen zokogott.

— Ági, szívem, mi baj van?

Ágnes rá pillantott, szégyen és félelem égett az arcában... hirtelen elkapta a férfi kezét és megcsókolta.

— Mit csinál?

Ágnes nem felelt, az ágyába menekült. Sándor rá hajolt, megsimogatta és megcsókolta a haját és a vállára húzta a piros selyempaplant.

— Aludj, szívem... egyetlenem... — súgta és megfájdult a szíve.

Szegényke, most szégyelli magát. No, nem történt semmi... az asszonykában felébredt az asszony és most szégyelli magát. Gyengédebben kell vele bánni, nem szabad így rohanni, a jóból is megárt a sok... okosabbnak kellett volna lennem... no majd jobban vigyázunk ezentúl... a régi kedves, finom asszony ez, nem történt itt semmi.

Borzalmas voltam, gondolta Ágnes; egy asszonynak nem szabad így viselkedni, így elengedni magát... így megmutatni azt, ami nincs is... Mi volt ez? Kíváncsiság? Düh? Féltékenység? Nem hittem, hogy ilyen vagyok, hogy ez is én vagyok... hogy ennyire meg tudok feledkezni magamról... Ezt akarom? Valóban ezt? Meg fog únni, meg kell útálnia.

És beleharapott a párnába, nehogy az útálat sírásával felverje az éjszakát és megfossa a férfit nyugalmától, melyet most úgy kívánt neki, olyan gyöngéden, hálásan, szánakozva, mintha a gyereke volna.

38.

Pély István egyheti emlékezés, töprengés után elszántan besietett az abbaziai szállodába és azt kérdezte a rendszerint kissé rosszkedvű, dülledt szemű és valószínűleg golyvásodó, magas, sovány portástól: — Kérem, Rudnayné nagyságos asszony a szobájában van?

— Nincs, kérem, — felelte a portás és rövid pillantást vetett rá.

— Hanem? — kérdezte hangosan a budapesti fiatalember. — Sétál?

— Nem, kérem.

— Nézze, öregem, — szólt rá elégedetlenül István — ne társalogjon velem ilyen spártai puritánsággal, hanem azonnal és részletesen mondja meg, hol van a nagyságos asszony... mert fontos üzenetet kell átadnom neki.

A portás, most már kissé sértődötten, újabb pillantást lövelt rá megnagyobbodott és szomorúan fénylő szeméből, majd lapozgatni, keresgélni kezdett a könyvében. Végül halkán és keserűen így szólt: — Budapest, első kerület... — s ujjával követve a szavakat, felolvasta Rudnayné nagyságos asszony címét.

István a szemére húzta kalapját. — Mi az? Elutazott? — és sápadtan nyúlt a cigarettatárcájához, nadrágjának hátsó zsebébe. Nélány kérdés dült még ki a száján, de csakhamar elszégyelte magát, talán mégsem vallatja itt ezt a barátságtalan alakot és nem leplezi le magát előtte. — Jónapot, köszönöm, — s kirohan. Hova rohanok? — állt meg egy kiugró sziklánál, a kis Madonna-szobor előtt, úgy szaladgálok itt, mintha sürgős dolgom volna. Mi dolgom van még itt? Őnagysága alaposan elintézett. Megcsókolt, megbolondított és itthagyt. Igaz, én tulajdonképpen ígértem valamit és pedig azt, hogy azután eltávozom, nem is távozom, hanem eltűnök, rögtön és örökre. Így is gondoltam, ez volt a tervem. Megmondom, hogy ezt nem bírom tovább, ezt a reménytelen szerelmet, ezt a gyógyíthatatlan sóvárgást, melynek sem orvossága, sem csillapító szere nincs, de... Ági szívem, én akkor még nem gondoltam, hogy ez a búcsú így folytatódik?! Ne haragudjon, nem hittem, hogy az én patikám egyszerre csak kinyílik és az én egyetlen orvosom nekem is rendel... ad egy kis boldogságot? Hát azt hiszi, el lehet felejteni azt a délutánt? Ne tréfáljon velem, nagyságos asszony! Maga nem könnyelmű, nem léha, maga nem játszik az élet legkomolyabb eseményeivel, maga azért lett az enyém, mert boldogtalan, mert belátta, hogy rossz a házassága, nem huszártiszt maga, aki

előkelően törleszti egy szórakozott percében csinált adósságát, maga engemet szeret, maga az enyém, én pedig nevetséges, gyáva, ostoba fickó volnék, ha eltűnnék és nem tudnék tovább harcolni magáért... Hogy én milyen szentimentális számár vagyok! Itt kódorogtam bódultan és nem mertem jelentkezni... azt hittem, hogy szép és okos ez a csendes imádat, ez a romantikus ábrándozás, hogy dajkálnom kell a szívemben ezt a tüzes torkú vulkánt és időt kell engednem, hogy a nagy megrázkódtatás lecsillapodjék Magában... Ó, hát ezért utazott el! Megsértődött, felháborodott, mert rögtön másnap nem jelentkeztem, mert nem borultam isteni lába elé és nem kértem meg a kezét. Ó, de hülye vagyok! Igaza van, szerelmem, igaza van!

Szállodájába sietett, csomagolt, fizetett, türelmetlenül várta a vonatját s amikor Bécsen át Budapestre érkezett, egy kávéház előtt megállította kocsiját és felhívta telefonon a Rudnay-lakást. Rudnay Sándorné nagyságos asszonyt kérte. Hogy itt ki beszél? Az apja, vágta ki gyorsan, ingerülten.

— Drága, egyetlen, én beszélek, bocsánatot kérek, félreértés az egész, soha életemben nem voltam még boldog, nincs gyakorlatom a boldogságban, nem tudtam, hogy' kell viselkednem, mit kell tennem, mire felocsúdtam, maga már elutazott, kérem, én sürgősen — —

Ekkor egy kis kattanás hallatszott... mi ez? letette a hallgatót?... lehetetlen, bizonyára szétkapcsolták. Újból felhívta, újból kérte a nagyságos asszonyt... most erélyesebben, elégedetlenebbül csapódott fülének a »halló, ki beszél...« lázasan, hadarva folytatta: — Itt Pista! A maga örök rabszolgája... kérem, mindent megmagyarázok, könyörgök, adjon alkalmat, felmegyek Magához, hol beszélhetnénk, halálosan fontos — —

Most megszólalt Ágnes. Halkan és határozottan ezt mondta: — Nagyon csodálkozom magán.

— De miért? Miért?

— Mi mindent megmondtunk egymásnak és mindent megbeszéltünk. Nem értem, mért van Pesten és hogy' mer felhívni. Azt hittem, hogy férfival van dolgom.

— Éppen azért, hiszen — —

— Emlékeztetem az ígéretére és kérem, hogy soha többé ne merjen zavarni.

Most erélyes koppanás hallatszott; úgy látszik, indulatosan ledobta a hallgatót. István ott állt a szűk fülkében, felöltöben, kalapban és a barna deszkán falra szerelt telefonra bámult. Egy zsinegen lógott a telefonkönyv, bádog háta volt, az első

oldalán kék és fekete ceruzával írt számokat olvasott el. A verejték vastagon csurgott a homlokáról, arcáról a nyakába. Na most mi ez? Megőrült ez az asszony? Hát lehetséges az, hogy egyszer, egy délutánra odaadja magát valakinek és soha többé nem akarja látni? »Férfival van dolgom.« Hát láthatta, hogy nem jaguár vagyok, sem sárgarigó. »Soha többé ne merjen zavarni.« Hát mit gondol? Most ezt az egészet felejtse el, hordozza magában azt a szörnyű boldog délutánt s ha eszébe jut, mondja azt, á, nem igaz, kitaláltad, álmodtad, minek bolondítod magad... Na hát! Mit kell most tenni?

Ebből a gőzfürdőből el kell menni, mert itt elolvadok. Menjünk haza, majd csak kitalálok valamit, hiszen ez így nem maradhat. Még a szüleinél lakott, a borbélyműhely mögött; az édesanyja hallani sem akart róla, hogy elköltözzék tőlük. Pélyné ölelgette, csókolgatta imádott fiát és nem tudta felfogni, hogy miért rosszkedvű, mikor így szeretik otthon, a kirándulása is — mint mondja — sikerült és mennyi szép új ruhája van! Pélyné kövérkés, csirkehússzínű arca el-elborult; arra gondolt, hogy amióta pénze van a fiának és kezdi megismerni a jómódot, azóta nyugtalan, ideges és már-már rosszul érzi magát az anyjánál... Most is, milyen sietve öltözködik, ebédelni sem akar otthon, semmit sem mesél az újáról, nem hallja meg a kérdéseket, idegesíti a cirógatás... rohan el, ki tudja, hová... ki tudja, mi lesz ebből.

Egyelőre megint egy kávéházba sietett, tojást, feketekávé, tintát és papírost rendelt s három levelet írt. Kettőt eldobott, a harmadikat elküldte »Rudnay Sándorné őnagyságának«... expressz?... úgy volna jó, de nem lehet, az feltűnő, olyankor kézbesíthetik, mikor otthon a férj... maga dobta be egy uccai levélszekrénybe s néhány lépés után visszasietett a piros szekrényhez. mert határozottan úgy emlékezett, hogy rosszul dobta be, »kilóg a csücske«. Nem, tévedett; bedugta kezét a nyílásba, nincs itt semmi s most tisztán hallotta, hogy az előbb, mikor bedobta a levelet, az lehullott és lágyan koppant, ahogy a többire esett. Hát most ott a levél. Mikor szedik ki? Mikor ér oda? A címét megírta ugyan, bent, a levél végén, de válaszol-e és mikor? Megkérte a kezét. Ez bizonyos. Ezzel kezdődik, ezzel folytatódik, ezzel végződik a levél. Megkértem a kezét! Legyen a feleségem, Ági! Rossz álmom, zavaros tévedés volt, ami eddig történt, bocsásuk meg egymásnak a tévedésünket és felejtjük el a multat. De kérem, — vitatkozott az uccán is — én nem azért nem jelentkeztem eddig, mintha nem tudnám a kötelességemet vagy mintha most nem imádnám jobban, mint az-

előtt . . . kérem, higye el, magam sem hittem volna, hogy ez lehetséges, de valóban, most mélyebben imádom . . . kérem, ez úgy van, hogy eddig csak képzelődtem magáról, tudja, szívem, volt egy bizonyos elképzelésem, amit alig néhány adat támogatott, sejtelmek, halavány villanások, én eddig az ösztöneimmel szerettem, de most tudom, hogy mit szeretek, most tudom azt, hogy milyen az, akit imádok . . . érti? ösztön és tudat egyesült! Egyesült és . . . tehát nehogy azt higye, hogy valami ostoba csalódás ért, dehogy . . . meghülyültem a boldogságtól . . . és eszébe se jusson, hogy én titkolni akarom ezt a boldogságot, dehogy, ujjongani szeretnék, persze, nem mutogatni, mi között az emberekhez, de hát természetes, én nem azt akarom, hogy a szeretőm legyen, dehogy, kérem, könyörgök, a feleségem legyen, váljon el . . . és ne féljen, kérem, most már nem fogunk éhezni, nem tudom ugyan mingyárt egy villában elhelyezni, de kérem, Rudnay úr sem a saját villájába vitte, az is összeköltöztette a szüleivel, de kérem, magának joga van ismerni a teljes valóságot, én pedig nem titkolok el semmit, az én keresetem most . . . s a levélben pontosan felsorolta, már amennyire emlékezetből tudta, a legutóbbi hónapok jövedelmeit . . . beleírta a levélbe : januárban ennyit kerestem, februárban ennyit, márciusban ennyit, a végén összeadta, majd bőven magyarázta, hogy hála Istennek, »jó áramlatba« került, ez a Grimm remek ember, sokat keres, még többet akar keresni, de szereti, ha körülötte mások is, mindenki keres, csak rajta áll, hogy fokozza a jövedelmeit és természetesen most már fokozni is akarja, ne féljen, nem lesz gond, megkészszerzi, megháromszorozhatja a keresetét, tudja, hogy egy ilyen díszvirágnak üvegházra van szüksége, hát az üvegház meg is lesz, a boldogsághoz pénz kell, a boldogság megvan, pénz lesz, lesz, lesz ! . . . csak jöjjön, jöjjön !

Számtalanszor elmondta az útjára bocsátott levél tartalmát, minden egyes szót utólag is megvizsgált, nem sértő-e valamelyik, nem ronthat-e el minden reményt : nem, a levél jó, csak már itt volna a válasz ! De elmúlt egy nap, két nap, három nap, válasz nem érkezett. Hiába faggatta anyját, semmit sem hozott a posta. Egyszer hazaküldött egy altisztet, mert határozottan érezte, hogy most a délutáni postával megjött a levél. Tévedett; úgy látszik, mégsem lehet bízni ezekben a sejtelmekben . . . dehát miben bízzék az ember, a valóságban? A valóságot megtagadják, a valóságnak mindenki más értelmet ad és más következtetést von le belőle. Nem kapta volna meg a levelet? Gyerekes dolog, ilyen nincs ; a posta minden levelet kézbesít . . . de hátha ez az egy, ez az egy mégis elveszett? Megint telefonált,

ezúttal az orvosi rendelő nevében. Neveletlenség és ízléstelenség, amit teszek, de hát lehet úriember az ember ilyen helyzetben?

— Csak azt mondja meg, könyörgök, megkapta-e a levelemet? — s ráborult a telefonra.

Kis csönd, aztán az a szörnyű kattanás.

Ő volt, ő mondta: »Halló, ki beszél«, ő tette le a hallgatót.

És ez ugyanaz az asszony, aki a kék abbaziai alkonyatban a lázongó, a sóhajtó, a sikoltozó, a síró és nevető szerelem minden édességével megismertette. Vannak borpróbák, hallott róluk; bemennek a kereskedők, a szakértők egy zsúfolt és homályos pincébe és sorra kóstolják a hordókat; szürcsölik, ízlelik a bort; hörpintgetnek, eszik, nyelik a különböző színű, fokú italokat; ez az asszony is berántotta a szerelem pincéjébe, megízleltette vele a szerelem különböző italait, aztán kilökte. Több bor nincs, több italt nálam nem kapsz. De hát magyarázatot sem? És ez ugyanaz az asszony? Ebben a karcsú, fínom, halk asszonyban él ez a kegyetlen, rejtélyes szörnyeteg is?

Nem lehet ebben megnyugodni.

Talán valami örültséggel kellene erre az örületre válaszolni. Felkeresni a férjét, uram, üljön csak le, beszélj nivalóm van veled, kérlek, viselkedj nyugodtan, elvégre a huszadik században élünk, intézzük el értelmesen ezt a kérdést, kérlek, a feleséged, Ágnes az én szeretőm. Férfiak vagyunk, te még sem ragaszkodhatsz egy olyan asszonyhoz, aki nem szeret, aki megcsalt. De mi történik, ha ez a különös asszony letagadja azt az egyetlen találkozást és az arcába vág egy hazugságot: uram, ön örült, ön hazudik, ön fel akarja dúlni egy boldog asszony házasságát, miért, mi jogon, kicsoda ön?

Valóban, hátha így boldog ez az érthetetlen asszony? Így, ezzel a titokkal és ezzel a házassággal... és szabad-e megbolygatni a titkait, ha ő nem akarja?

39.

A Dunaparton üldögélt István egy őszi délután, hűvösödő, feketedő fényben, kávéházban, amikor Ágnes belépett a kertbe Konrád Mártával, a fényképésznővel, barátnőjével. Ismerte ezt is. Felkapta fejét és dermedt mosollyal nézte a két nőt, amint a közelében, négy asztal távolságban, elhelyezkednek és kávéval rendelnek. Az asztalra teszik retiküljüket, kis csomagjait; Márta, jellegzetes heves, fiús mozdulataival a sárgakockás

terfőre könyököl és leharapja egy hosszú kifli végét; Ágnes a tükrében nézegeti magát, a haját rendezgeti a kalapja alatt, az orrát rizsporozza. Milyen szép! Milyen nyugodtnak és boldognak látszik! István megkapaszkodik az asztalában és odahajol. Márta kétszer is visszabólint, Ágnes egy pillantást vet rá, aztán a tükrébe néz és behajítja a tükrét, beteszi kék retiküljébe. Ibolyaszínű kosztüm van rajta, szép ruha, szép szőke asszony, jól áll rajta a kék szín; a szép asszony nem fogadta a köszönését. Elvörösödött. Hát ez már mégis lehetetlen! Felháborító... Nem akarja megismerni? Újra köszönt, mélyebben meghajolva, majdnem rádült az asztalra; kezét csókolom... kezét csókolom... mormolta öntudatlanul reszkető szája. Márta csodálkozva visszabólintott, csodálkozva és bosszúsan, mintha azt mondaná: jól van, jól, mit köszönsz már annyit? Aztán úgy látszik, megértett valamit a fiatalember rémült zavarából, tágra meredt szeméből, habzó pirosságából, mert megérintette Ágnes karját és felhívhatta rá a figyelmét: Ágnes szája bosszúsan megrezzent, felé fordult, alig észrevehetőn biccentett s már kanalazta a kávéját. Hát ez félreérthetetlen. Megismeri, ha muszáj, de nem akar tudni róla. Haragszik, megveti, utálja. Két eset lehetséges: vagy azért, mert visszatért utána Pestre, vagy azért, mert ott rögtön nem kérte meg a kezét. Hát ezt tűrni kell. Már ameddig lehet. Mert — érzi — egyszer eléri valahol és megfojtja. Viharosan verdesni kezdte kanalával a poharat: — Fizetni, kérem! — kiáltotta s míg a főpincér megérkezett, a kezét, nőies, karcsú kezét, hosszú ujjait nézte: ezek az ujjak egyszer arra a jó fehér nyakra fonódnak és rongy lesz a selyemből.

A kávéház másik oldalán akart távozni, de a lába önállósította magát, a nők asztala felé vitte. — Kezüket csókolom, — állt meg előttük — magukat is lehet kávéházban látni?

— Amint látja, — nevetett rá csodálkozva a csunya és kedves Márta, mintha gúnyolódva azt kérdezte volna: nem tudsz most ennél okosabbat kérdezni?

— Visszaérkezett, Ágnes... kezét csókolom? — kérdezte hangosan és rémülten érezte, hogy a térde ájultan reszket és amit beszél, ügyetlen, ostoba dadogás.

Ágnes gyorsan felemelt egy vizespoharat és ivott.

— Nem látja, hogy itthon van? — kiáltott fel Márta.

— Látom, sőt... örülök, hogy ilyen jó színben van és bizonyára egészséges, meggyógyult és mikor volna szabad egyszer tiszteletemet tennem?

— Most elutazunk, — felelte gyorsan Ágnes és felszólította Mártát, hogy hívja a fizetőt, dolguk van, sietnek.

- Most utaznak el? Hova?
- Az uram most ér rá, hozzá igazodom, — s felállt.
- Hova mennek? Nem kísérhetem el?
- Az uramért megyünk. Vár rám.
- Hát addig?!

Ágnes szigorúan a szemébe nézett. — Ne kísérjen el, kérem, — mondta keményen és elfordult.

— Nagyon... Hát kezét csókolom.

Megverten kiszédült a korzóra és arra gondolt, hogy ha most nem öli meg magát, akkor sokáig fog élni.

Elutasított és megszégyenített.

Nem értette, mi tartja vissza az öngyilkosságtól. Ez az asszony végzetesen hat rád, édes fiam, magyarázta magának, ez az asszony feldúlta az életedet... gondold csak el, szobrokkal kísérleteztél, mérnök akartál lenni, festményekről álmodoztál, házakat akartál építeni, miatta eldobtad az ifjúságodat, összetörted az álmaidat, elhagytad a terveidet, az egyetemet, a hitedet és karrieredet, közönséges pénzkereső stréber lettél, börtönben is ültél, most Grimm bankár segédje vagy, szaladgálsz a tőzsdén, üzleteskedel, pénzt gyűjtesz, olyan életet élsz, amelyet azelőtt el sem tudtál képzelni, amelyet most is lenézel, minél több pénzt keresel, annál mélyebben megveted, ez az asszony pedig, akiért mindez történik, azt is megtiltja, hogy a korzóról elkísérd az urához. »Az uram«, mondta. »Az uramhoz igazodom«, mondta. No már most, akármi és akárhogy történt, mit tesz ilyenkor egy önérzetes ember, egy férfi? Megköszöni az örömet, amit kapott és elfelejti az áldozatokat, melyeket hozott, szakítanak, rendben van, menjünk tovább. Én azonban, úgy látszik, nagyon gyöngé férfi vagyok és nem tudok továbbmenni. Szépen vissza kellene sompolyognom az egyetemre, mert minek nekem ez a könnyű pénz, mit kezdjek vele?... de én most már nem tudok leülni a padba, nem tudok Horváth és Kornhauser tanár úrra figyelni, nem tudok rajzokat készíteni és házakat tervezni, mert itt belül összeomlott egy ház és nincs bennem semmi, semmi erő és kedv, csak rom és piszok és méreg, valami szőke méreg, undok szürke köd, amely ebből az asszonyból csurgott belém, ennek a kiszámíthatatlan démonnak a szeméből... milyen fantasztikus szeme van... az a jellegzetes hamis szem, álnok szem, ott délután a kávéházban láttam jól, nagy, szürke szem, de a mélyében kék és zöld lángok villóznak. Tehát nincs tovább? Szépen elmenni egy szállodába, kérni egy szobát és revolver vagy méreg? És valami mégis azt súgja, hogy nem, nem! Várni kell! Ha én már teljesen közönyös volnék, ha csak

annyi volnék az életében, mint bárki más, akkor nem gyűlölné, nem tudna ilyen kegyetlenül bántani velem, akkor elhívna valahová és szépen, békésen beszélne velem, kedves Pista, én tartoztam magának, aztán ez egy olyan kis fellobbanás volt, elvesztettem a fejemet, bocsássunk meg egymásnak és hagyjuk békében egymást. Ez az asszony most küzd ellenem és a harc még nem dőlt el. Ezzel az asszonnal még beszélhiválóm lesz, ezzel az asszonnal én még találkozom.

Egy nem éppen rendkívüli külső körülmény is megerősítette várakozásában. A Grimm-irodában egy délelőtt megjelent dr. Rudnay Sándor és Grimmet kereste. István nyugalmat erőltetett magára, leültette »az urát«, cigarettával kínálta s nagyon udvariasan, nagyon vontatottan, minden szeretetreméltóságával magyarázta, hogy Grimm elment a Kereskedelmi Bankba, onnét a pénzügyminisztériumba igyekszik, ahol fontos és kényes tárgyalása van, ő majd csak a tőzsdén találkozik vele déltájt, de ha valami elintézni valója volna Sándornak, készséggel rendelkezésére áll, közvetít, lebonyolít, amit akar, parancsoljon, miről van szó? Sándor tétovázott, társalgott egy negyedóra hosszat, nézegetett, Istvánt is vizsgálgatta, a helyiséget is, a nagy sárga amerikai íróasztalt sok kis rekeszével, a két telefónt, a házit és városit, a zárt ablakot, melyen kis vékony szűrke függöny volt, a falon IV. Károly, Zita királyné sokszorosított fényképét s bizalmatlanul társalgott a tőzsdei viszonyokról, a pénz helyzetéről, valutákról, részvényekről, színházi eseményekről, mulatóhelyekről. A szomszédos szobából egy erősen festett kisasszony, testhez símuló ruhában, túlságosan illatosan, pávászkodó léptekkel bejött hozzájuk és néhány levelet tett István elé. — Köszönöm, Lilike, — mondta István a fénylő feketehajú leánynak és szinte kitépte kezéből az iratokat és az asztalára lökte. — Majd később. — A leány álmatagon mosolygott, megnézte Sándort és eltávozott; Sándor hunyorított, István szórakozottan visszakacsintott, a másik szobából írógép kattogása hallatszott. Tovább beszélgettek és Sándor arca hirtelen felderült. Egyszerre bizalmat érzett az íróasztalnál ülő férfihoz, valahogy hirtelen megkedvelte barnás, sovány, kissé fáradt arcát, beesett, kíváncsi szemét, puha, szőkés haját, vékony kezét.

— Nézd, kérlek, — mondta és kissé közelebb rántotta a székét — én tulajdonképpen tanácsot szeretnék kérni...

— De parancsolj, ezer örömmel!

— És talán nem is baj, hogy az én kedves Grimm barátom nincs most itt... tudod, engem baráti szálak fűznek hozzá és ezek a kapcsolatok talán befolyásolnák az izé... hogy' is mond-

jam . . . szóval, én teljesen üzleti alapon szeretném lebonyolítani ezeket az ügyeket . . .

— Milyen ügyeket, kérlek?

— A dolog úgy áll, kérlek alássan, hogy végül is muszáj tudomásul vennem a mai életet, nem igaz?

— Természetesen.

— Mikor az egész világ a tőzsdén játszik, éppen én maradjak ki a konjunktúrából? Nincsenek ugyan összeköttetésem, de hát éppen erről van szó. Folyton hallja az ember, hogy egészen kis pénzzel, sőt adósságra, néhány jó tippel egész komoly vagyonekat keresnek az emberek. Tegnap még villamosra sem tudtak ülni és ma a saját autójukon szaladgálnak. Sokáig haboztam, kérlek, hiszen ez végül is demoralizáló, már tudniillik az, hogy hiába dolgozik az ember, még pedig jól és szerencsésen, munkával, ha megfeszül is, sohasem tudja utólélni ezeket a konjunktúralis nyereségeket és akárhogy iparkodik, vagyonilag és társadalmilag és mindenképpen végül is lemarad az ember és . . . és kérlek, amíg csak rólam volt szó, hát bánja a fene, elvégzem a dolgomat és nekem az is sok volt, amit kerestem, de mihelyt megnősül az ember, megnövekszenek a kötelezettségei, megnőnek az ambíciói, szeretne egyre többet és többet nyújtani, kérlek . . . lehetőleg símán, zajtalanul, feltűnés nélkül . . . nem szeretem a bonyodalmakat és nem akarnék, tudod, a családi kasszába nyúlni, de baráti alapon sem szeretném intézni ezeket a dolgokat . . . tudod, hogy' is mondják? pontos elszámolás, jó barátság, de egy idegenhez sem szeretnék fordulni, szóval . . . érted, öregem? — és hosszan nevetett.

István is nevetett. — Teljesen! Én ezer örömmel állok a rendelkezésedre.

— Helyesled az elgondolásomat?

— Hogyne! És ha megtisztatsz a bizalmaddal . . .

— Hiszen arról van szó!

— Kérlek, csinálunk majd egy kis arranzsmánt, összeállítok néhány papirost . . . tudod, vegyesen, szolid jó papírokat, amiket esetleg hosszabb ideig tartunk és néhány könnyű dolgot, amiben átmeneti konjunktúra van . . . tudod, az a fontos, hogy idejében kiszálljon az ember, de arra majd itt leszek én, mindig idejében figyelmeztetlek . . . kérlek, az az érzésem, hogy jó időben fogunk hozzá, de mondd, kérlek, mekkora összeggel akarod elkezdeni?

Azután az árfolyamokat nézegették . . . Ganz . . . Atlantica . . . Rima . . . Fegyver . . . — Te, jó az a Rima? — kérdezte nevetve Sándor és barátja vállára ütött. — És mennyi az az Atlantica? Mi az, hajó? Hol vannak a hajók? És mondd, kérlek,

te mit keresel ebben? Mert szívességet én nem fogadok el... elég szép, hogy tippeket adsz, de aztán...

— Bízd csak rám, öregem. És hogy' van a nagyságos asszony?

— Köszönöm kérdésedet, most nagyjában jól.

— Nagyjában? Csak nincs valami...

— Nincs semmi baj, csak... tudod, olyan ideges természet. Gyakran fáj a feje és...

— És?

— Tudod, ez egy különleges típus. A lelki finomság, a szellemi nívvó bizonyos fizikai tulajdonságokkal jár együtt. Köhécsel, hülékény... könnyen meghül, a nyákhártyái nagyon érzékenyek, egy kis szél éri, észre sem veszi az ember, már tüsszent és a nátha hirtelen leszalad a bronchusokba.

István szórakozottan bámult rá. — Hova?

— A hörgőkbe. A magaslati helyek jót tesznek neki... jó levegő, napfény... látod, — nevetett közlékenyen — ha nyerünk itt egy kis pénzt, építetek neki egy szép villát... építetek vagy veszek a Svábhegyen vagy valahol ott fönt... Jó vicc, mi? Így lesz az Atlantica láthatatlan hajóiból egy látható villa a Svábhegyen vagy a Rózsadombon? — és vastag tenyerével megint elkezdte ütögetni István vékony, kiálló lapockacsontját.

— Bizony, jó vicc, — nevetett István is. — Hát meglesz a villa! Biztosítalak. Bízd csak rám, megkeressük. Hát csak légy szíves, utald át nekem a pénzt és... a többire ne legyen gondod... időnként majd elszámolunk... felveszed a nyereséged... és kérlek, kézcsoksomat jelenteni a nagyságos asszonynak.

— Köszönöm... azaz, kérlek, ez diszkrét... a feleségem nem tud róla...

— Oppardon! — s kesernyésen mosolygott. — Hát akkor ne jelentsd, kérlek!

— Szervusz, öregem! — és szokása szerint kifordított tenyerét nyujtotta István felé. — Igazán nagyon örültem, nagyon kellemes volt. Nagyon kedves fiú vagy, igazán örülök a véletlennek, hogy veled kerülök össze és nem kell az öreg Grimm...

— Kérlek, remélem, a jövőben is meg leszel velem elégedve.

— Szervusz, pajtás!

— Szervusz, kérlek alássan...

Rázták, tologatták a kezüket, alsó karjukat, a szájuk kinyílt, a foguk megcsillant, a sarkuk kissé összeverődött... István az ajtóig kísérté új barátját és ügyfelét, aztán visszatámolygott az íróasztalához és leroskadt keskeny forgós székére. Lili

kisasszony bejött a levelekért, rá mordult, hogy hagyja most békében. — Kérem, — mondta elnyújtott macskahangon és a vállán át visszánézett erre a különös, ideges, napról napra sápadtabb fiatal férfira, aki eddig még a szemébe sem nézett és akit eddig is meglehetősen útált. Nahát ilyen még nem volt! — sóhajtgatta szédülten István és többször végigsimította lüktető fejét. Hát most én keressem meg nekik a pénzt! Én keressem meg nekik az új villát! Persze, megkeresem, a föld alól is előkötrom, ha van pénz ebben a bűdös tőzsdében, azt én kihozom onnét neki... no, apám, van önzetlen, van önfeláldozó szerelem még a világon? És hogy' is mondta? Valami konstitúciója van önagyságának... hülékény, fejfájós, köhögős és mi?... ideges... önagysága ideges, talán hisztériás... ó, öregem, ha tudnád, milyen hisztériás!... ha én ezt elmesélhetném neked!... és mi van a nyálkájával vagy a hártyaíval?... milyen orvosi nyelven beszélt róla! hogy' ismeri!

Nahát! Szerelmes vagyok? Mik voltak a középkori lovagok? És kik a hülyék?

No, indulj fiam, menjünk a tőzsdére, keressünk pénzt az imádott hölgynek, aki kirúgott... az egyik fogat húz, a másik a tőzsdén... szép kettősfogat... szép két ökör!

De most már legalább van életcélod, fiam, most már tudod, hogy mért nem lehetsz öngyilkos!

No gyerünk, gyerünk, indulás, szedd össze magad!

40.

Néhány nap múlva István oly nyugtalanná vált, hogy nem tudott otthon maradni, anyjával beszélgetni, a könyveiben lapozni, aludni sem tudott, este tizenegy óra tájt elindult hazulról és össze-vissza kószált a városban, egyik kávéházból a másikba ténfergett, ujságokat olvasott, néhány szót váltott egy-egy ismerőseivel, baráttal, aztán tovább vándorolt és megtelepedett valahol, ahol fényt látott, embereket talált. Egy nyári mulatóhelyre is betévedt és szórakozottan vonult az asztalok között, amikor ismerős hang szólította meg. Sándor volt. Nagy kerek asztalnál ült jókedvű társaságban, a feleségével, az öreg Rudnayékkal, Grimmel, Demeter Kálmánnal, a fiatal Pataky bárónővel, Hilpert báróval, Konrád Mártával. Sándor, aki újabb találkozásai és munkájának már mutatkozó eredményei alapján is egyre jobban megkedvelte, barátságosan és érezhető szeretettel meghívta asztalukhoz. István tétován megállt, kérdő pillantást

vetett főnökére, Grimmre, aki biztatón bólogatott, Ágnesre, aki fagyos jóestétet mormolt és lassan odanyújtotta a kezét, aztán körülnézett és mert pincér nem is volt a közelben, a szomszédos asztal vendégeitől kérdezte meg, hogy elvihet-e egy széket. — Hozz csak egy széket magadnak, — mondta hangosan Grimm és tapsolt: — Pincér, adjon egy tiszta poharat! — Érdekes, gondolta István, ha ez az ember megszólal, egyszerre három pincér ugrik ki a földből... aranyból van a keze... s leült az idősebb Rudnayné mellé, aki jóindulatúan helyet szorított neki. Na most itt vagyok a közelében, egy, kettő, négy ember választ el tőle, ha kissé balra fordítom a fejem, láthatom az arcát, szőke haját, édes száját, fehér bőrét, amely ma kissé sápadt... no, most ne légy ideges, látod, neked is szerencséd van néha, mosolyogj, társalogj okosan, mondj szellemeseket, légy szeretetreméltó, szólj a kezeknek, hogy ne reszkessen, a fejeknek, ne lüktessen és ne nézz folyton, de folyton oda, hanem szórakoztasd Rudnay mamát, aki úgyis dühös és ingerülten figyeli Grimm L. Lacit, mert azzal gyanúsítja és nem ok nélkül, hogy az egyik Pataky bárónőnek udvarol, csak nem tudja pontosan, melyiknek, és nem is eredménytelenül, mint jól sejti. Beszélgetni kissé nehéz, mert elfullad az ember, inni is csak akkor ihat, ha kínálják, de szól a zene, remek találmány a tánc, kérjük fel »a szép Rudnayné«, táncoltassuk meg, ezért talán mindenki hálás. Táncolnak a hűvösödő szélben, a libegő nyári lámpák közt, kék és piros fényben, tapsolnak is, mikor elfogy a zene, ráadást kérnek. — Sokat dolgozik a Lacinál? — kérdi a szép Mimi s rövidlátó szeme erőlködve hunyorít Grimm felé. — Elég sok a dolgom, kezét csókolom, muszáj ma dolgozni, — s úgy forgatja a kissé finomkodva táncoló asszonyt, hogy minél többször láthassa az asztalt, ahol fekete ruhába öltözött szerelme ül. Miért van feketében? Nem azért csodálkozik, mintha nem állna jól; túlságosan szépíti ez az omló, feszes fekete ruha, a fekete kalap a szőke haj körül, a melle kísértetiesen világít és versenyt szikrázik a briliáns brossal... szép nyak és szép ékszer!... szép ékszer, amellyel más díszítette... én sohasem vehetek majd ékszert neki?... csak a férje, aki egészen közel húzódott most hozzá, belékarolt, karja a karjára fekszik, barna keze elnyeli Ágnes kezét, beszélgetnek, suttognak... még itt is?... milyen sürgős és titkos beszélni valójuk lehet itt, ennyi ember szemeláttára?... Sándor magyarul, nagy meggyőződéssel, kedveskedve magyaráz, előrehajol, homloka meg-megérinti az asszony haját, keresi az asszony szemét, Ágnes egykedvűen hallgatja, a szeme le-lehúnyódik... milyen forró a levegő a fejük körül!... ezek imádják egymást!

— Nézze, szívem, — mondja Sándor — hiszen nem fontos és tegyen úgy, ahogy akar, de igazán feltűnő, hogy milyen rosszul bánik ezzel a kedves fiúval. Ez már úgy elhúzódik tőlünk, mint... mint egy megvert kutya. Alig mert idejönni. Mindenki szereti, csak maga kergeti! Mért haragszik rá? Legyen egy kissé kedvesebb hozzá, jóindulatú, fínomlelkű fiú.

— Honnét ismeri ilyen jól? — néz le rá közönyösen Ágnes.

— Hát izé... látom... aztán néha találkozom vele, én megyek a rendelőbe, ő az irodába... az uccán... elbeszélgetünk... Komoly fiú, Grimm is azt mondja, hogy nagy jövő vár rá... nagyon jó üzleti érzéke van... Persze, ha nem tesszik magának, én nem erőltetem, csak mondom...

— Nekem mindegy, — mormolja türelmetlenül Ágnes és elhúzza a kezét — akár itt van, akár nincs.

Úgy látszik, most megegyeztek valamiben, gondolja István, szép, bensőséges, nagy egyetértés van köztük, talán éppen azt döntötték el, hogy hova utaznak és ott majd szép, nyugodt csókokat ajándékoznak egymásnak... milyen gyönyörű is lehet az, hogyha egy férfi meg egy nő jó nyugodtan élhetnek együtt, nagyokat nyujtózhatnak békében, zavartalanságban, nem kell titkolózni, övék az egész éjszaka, az egész hét, az egész élet... te hülye, fölfedezed a házasságot?... másnak? Didegelve kísérte vissza Rudnayné s arra gondolt, hogy nincs itt semmi keresnivalója... csak nem vagyok őriült, hogy nézem, hogyan eszik egymást, pedig valóban őriült vagyok, mert féltékenykedve nézem a széket is, amelyen ül és szeretném ellopni a kesztyűjét, melyre únottan könyököl... mit is mondjak, mért rohanok el?

— Hát köszönöm szépen a szíves vendéglátást, — és ügyetlenül megfogja az asztalt — én most... tudniillik korán szoktam — —

— Csak nem akarsz elmenni? — szól rá Sándor. — Én is korán kelek. Igyál még egy pohár pezsgőt! — S már tölt a poharába, majd oldalba löki. — Vagy zavarunk? Kerestél itt egy kis nőt? Nekem megsúghatod, pajtás, ha akarsz, kimegyek veled, aztán ellóghatsz.

— Á, dehogy, — és szeretettel néz Sándor nyílt, zöldesszürke szemébe.

— Van itt valakid? — faggatja jóindulatúan Sándor és a vállára teszi karját.

Most olyan közel van egymáshoz a fejünk, gondolja István, mint előbb Sándoré és Ágnesé. Kedves, jó ember ez a Sanyi, milyen jó barátok volnának, ha... — Itt? Nincs itt senkim.

Sándor a megüresedő asztalokhoz telepedő lányokat nézegeti. Megint megböki István oldalát. — Te, az a fekete, nem? Nagyon néz ám, szinte hívogat a szeme, szinte csókol a szemével.

— Mondom, hogy nem.

— Vagy az a szőke? Azt nem ajánlom, nagyon vérszegény, szegényke. Te, nekem volt egyszer egy kis barátnőm, egy ilyen lokáltündér, Lillának hívták, kérlek, én azt majdnem szerettem, de aztán szerencsére megcsalt és akkor vesztettem el végleg a fejemet.

— Hogy-hogy? Nem értem.

— Akkor szerettem meg — mondta nevetve — a feleségemet.

— Úgy.

— Nem ismered a kis Lillát? Nagyon kedves, szókimondó teremtés. Nem itt van, hanem . . . De lehetetlen, hogy ne ismerd! Tudod, az a csontosarcú, fénylő fekete hajú, diószemű . . .

— Ahá, — mormolta zavartan István.

— Na ugye hogy ismered? Hát ha találkozol vele, mondd neki azt, hogy . . . különben ne mondj semmit. Ha pedig neked éppen ő tetszenék, akkor azt ajánlom, hogy soha ne hagyj magára. Ez egy furcsa teremtés, kérlek! Nem tud egyedül aludni. Ez a baja és ez a kedvessége. De egyébként olyan, mint egy duruzsoló meleg macska. Ó, elmúlt legényélet! — kiáltott fel tréfásan és koccintott. — Igyál, pajtás. Apropó, mit hallottál a Fabankról? És igaz, hogy új részvényeket bocsát ki az Újlaki téglá?

Még sokáig beszélgettek, iddogálva, összeemelegedve, a tőzsdéről, a pénzről, a politikai viszonyokról, aznap hallott hírekről, a Jean Christopheról, Romain Rolland regényéről, melyet mind a ketten mostanában olvastak németül s elégedetten állapították meg, hogy milyen kellemesen társalognak, milyen jól megértik egymást, hogy a legtöbb kérdésről mily hajszálnyira megegyezik a véleményük. Kellemes, melegszívú ember ez a Sanyi, — gondolta István. — Milyen komoly, szerény fiú ez a Pista, — gondolta Sándor.

És ni, Ágnes talán már a férjét is irigyli tőlem? — riadt fel István. Szól neki, elhívja és ez a derék ember úgy pattan fel, mint a gumilahda, már ott van nála, csókolgatja a kezét . . . csak nem kér bocsánatot, mert egy félórára elhagyta? . . . úgy látszik, most meg az asszony akar hazamenni . . . hol én, hol ő . . . Sanyi magyarázkodik, tartóztatja, megfogja Ágnes állát, az elrántja a fejét . . . no, most meg táncolni mennek! Jó keményen táncol ez a Sanyi. Kissé darabosan, nehézkesen, de pontosan, majdnem tanárosan. Pedánsan, akkurátusan kitáncol minden figurát. Jó széles válla van . . . szinte ellenszenvesen

erős, széles, a nyaka is útálatosan vastag, dróthaja, már amennyi maradt, keményen, vizesen lefésülve, a dereka is vastag, a fekeke széles és milyen elégedett, önérzetes most az arca, kis száját a foga közé csípi és kissé sápadtan mosolyog... szorosan összefonódnak, mint egy halavány fehér-fekete virág, úgy hajlik ez a finom asszony erre a csontos-izmos férfira, kis keze a vállán, a fekete zakón, melle a mellén, a hasuk összetapad, az arcuk is már egymáson fekszik... Ágnes szeme közönyösen, hűvösen mered maga elé, mintha egyedül volna itt, senkit sem látna... ó, bár én se látnám!... bár sosem láttam volna... ezt nem lehet nézni, ezt nem lehet elviselni!

Már fel akart ugrani, hogy akár búcsú nélkül is eltávozzék, amikor Sándorék visszatértek. Felállását már nem tudta megakadályozni... Ágnes azt hitte, hogy miatta kelt fel, talán táncra kéri... kinyujtotta és megfogta tétovázó kezét és kedvesen így szólt: — Ne haragudjon, kedves, de ma már igazán fáradt vagyok.

— Nekem is mondta, hogy fáradt, — bizonyítgatta Sándor — haza akar már menni.

— Sajnálom, — mormolta István.

— Majd máskor, legközelebb, — mondta barátságosan Ágnes és udvariasan megszorította István kezét.

— Az ígéretével is boldoggá tesz, — mondta fellelkesedve István és meghajolt.

De Ágnes már rég a helyén ült és még egy óra múlva sem távoztak el. Csakhogy mással sem táncolt, vigasztalta magát István és valamivel nyugodtabban és megértő helyesléssel hallgatta az öreg Rudnay fejtegetéseit Budapest újjáépítéséről.

— A romok eltakarítása után, kérlek, az építés korszakának kell következni. Budapest a centrális fekvésénél fogva arra hivatott, hogy uralkodjon a Dunán. A helyünket végül is nem lophatják el, nem igaz?

41.

Négy nappal e váratlan éjszakai találkozás után, egy ködös, esőre hajló reggel, amikor István sietve fogyasztotta el a reggeli-jét és az irodába készült, Pélyné ijedten sietett be a műhely felől és azt közölte, hogy Pistát egy hölgy keresi, egy úrihölgy és »azt hiszi, hogy ismeri az úriasszonyt«. István felpattant, ez Ágnes! Kirohant az üzletbe, az apja rosszaló csodálkozással nézte, a két segéd kíváncsian figyelte, »az úriasszony« már nem volt a

boltban, hanem kiint állt az ajtó előtt. Látszott sötétkéek sapkája. Felrántotta az ajtót, valóban, Ágnes.

— Én vagyok, — mosolygott kesernyésen — beszélnem kell magával.

— Kezét csókolom!

— Hol beszélhetünk?

— Hol? Mindenhol, ahol akarja. — Hátra nézett, hívja be, a szülei lakásába?

Ágnes idegesen rázta a fejét. — Nem, itt nem. — Türelmetlenül dobbantott. — Sürgős! Értse meg. Hozza a kalapját.

— Igen.

István visszarohtant a kabátjáért, kalapjáért, az apja, a segédek, anyja még mindig mozdulatlanul álltak és vártak. — Szervusz, mama, sietek, — kiáltotta és egy megvalósíthatatlannak látszó terv jutott az eszébe. Tudja már, hova viszi Ágnest! — s szinte fuldokolva toppant az asszony elé, aki a borbélyműhelybe vezető alsó kőlépcsőn álldogált, kezét kék esőköpenyének zsebébe mélyesztve, vállát leejtve, szája körül, egész arcán olyan keserű dühvel, gúnyos bosszúsággal, egész testtartásában olyan kihívó elszántsággal, hogy Pista riadtan, valósággal megrettenve bámult rá és különös, de lényegében elképzelhetetlen veszedelmet sejtve dadogta: — Itt vagyok, kezét csókolom, parancsoljon, — s az ajka kéken, szótlantul hullámozott.

Ágnes rá nézett, — Pista úgy érezte, hogy megvetőn, alig csillapítható dühvel. Mást mondott, mint amit akart. — Menjünk innét, — mondta és megrázkódott.

— Igen, persze, jöjjön, tessék, — s kinyújtotta a kezét, de nem merte megérinteni Ágnest, ugyan miért útálja ezt a helyet, gondolta, tudja, hogy kik a szülei és zavartan pillantott a borbélytányérra, melyen most eső koppant, a kirakatra, melyben dühítőn mosolygott egy divatosan fésült női viaszbabu.

Ágnes gyorsan megindult, István szótlantul követte és kétségbeesve érezte, hogy az anyja, de bizonyára az apja is utána néz. Hova menjenek? Hátha nem megy el vele oda Ágnes?

— Itt a közelben van egy kávéház, ilyenkor kevesen vannak, csak néhány ügyvéd meg ügynök reggelizik... pár percre egy cukrászda is van, ott talán senki sincs — —

Az asszony ment tovább, nem válaszolt, Pista azt hitte, hogy ügyetlenségeket ajánlott, hiszen Ágnest ismerhetik ezen a vidéken, az apjával is találkozhatnak... Ágnes keményen, növekvő léptekkel haladt a budafoki vám felé, mingyárt elhagyják a házakat... hát mi történhetett, hova mennek? Egy

kopaszodó fánál Ágnes megállt, a fának dőlt, a férfira nézett és száraz szájjal így szólt :

— Gyerekem lesz.

István, aki még mindig a kezében tartotta a kalapját, most megforgatta, majd összehajtotta.

— Igen, — mondta és bólintott.

— Más állapotban vagyok, — szólt hangosabban az asszony és gyűlölettel nézett Pistára.

A férfi bólogatott. Szomorúság, kétkedés, zavar volt az arcában.

— Nem érti? — kiáltott rá Ágnes. — Gyerekem lesz és maga az apja.

— Én? — kérdezte Pista és arcán mosoly és zavar villant át.

— Maga.

— De hát hogy' lehet az?

— Megőrült? Mi az, hogy hogy' lehet?

— Hát úgy értem, hogy... hát igen... de hát honnét tudja, hogy én — —?

— Tudom. Érzem. Nem elég, ha azt mondom, hogy én tudom?!

— Dehogynem, teljesen elég, de hát azt akarja mondani, hogy — és boldogan elmosolyodott — ezalatt csak velem... csak engem szeretett?

Ágnes keze fellendült, Pista azt hitte, hogy meg akarja ütni. — Vártam ezt az indiszkrét kérdést! Vártam!

— Kérem, kezét csókolom, nem akarok indiszkrét lenni, dehogy, csak látom, hogy milyen nyugtalan és... és ha már egészen bizonyos, hogy más állapotban van — —

Az asszony dühösen bólogatott. — Bizonyos! Bizonyos!

— Akkor talán az is nyugtalanítja, hogy én vagyok, illetve leszek a gyermekének apja, de... de ha nyugtalanítja, akkor... akkor csak azért kérdezősködtem, mert hátha... hátha ebben téved... hiszen ha... ha Sanyit szerette ebben az időben... úgy értem, hogy ha vele is volt, akkor — —

— Ne ízléstelenkedjen, kérem!

— Nem, az Istenért, dehogy, csak szeretném megnyugtatni, hiszen ha... akkor honnét tudja, hogy nem Sanyitól?

Ágnes kétségbeesetten tördelte kék kesztyűs kezét. — Kérem, ne turkáljon legalább bennem!

— Én? Dehogy. Féltreért. Hiszen...

Most döbönt csak a valóságra István. Nézte az asszonyt, egy szót sem tudott szólni; mindenre gondolt, de ezt elképzelni sem tudta. Szürke puhakalapját már négyszer összehajtotta.

Az eső is megered, sűrűn hull a víz a fejére. Ágnes kék zsebkendőjét vett elő a retiküljéből és megérintette vele az orrát.

— Határozottan úgy van, ahogy érzem, — szólalt meg Ágnes.

— Ez így van. Így van! — és elrűgött egy követ. — Ez egy fantasztikus dolog és mégis így van! De hát mit áll itt? — kiáltott fel kétségbeesetten. — Nincs egy szava? Hát segítsen! Segítsen!

— Persze, hogyan, ahogy akarja.

— De mit akarjak? Csak nem gondolja, hogy álmatlan éjszakák és szörnyű tépelődések után azért rohantam ide magához, hogy most itt álljunk és bámuljunk egymást az esőben?

István mosolyogva nézett körül. — Ni, valóban esik az eső — mondta és egyszerre felderült. — Esik! Hát megázni azért nem kell, mert... mert gyerekünk lesz, — és nevetett.

Ágnes rémülten meredt rá. — Nevet?

— Hát? Talán sírjak, mert nekünk, kettőnknek gyerekünk lesz? Tudja, milyen szép gyerek lesz?!

— Borzasztó, maga teljesen őrült!

— Én? Na jöjjön, majd megmagyarázom.

Egyszerre jókedvet, biztosságot, erőt érzett, megfogta az asszony vékony csuklóját és húzta maga után.

— De hova visz?

— Hova, szívem? Száraz helyre. Egyelőre szerény kis helyre, ahol azonban nyugodtan megbeszélhetjük jövőnket és ami fontos, nem ázik meg, szívem... egyetlenem! — és az asszony kesztyűs kezét a szájához emelte, megcsókolta és megharapta.

Ágnes némán tűrte a csókját és tehetetlenül követte az esőben, amely egyre sűrűbben és hűvösebben hullott rájuk. Megindultak vissza a város felé, csak átmentek az út túlsó felére, nehogy a borbélyműhely előtt vonuljanak el. István kiegyenesítette és kissé hetykén a fejére nyomta a kalapját. Hát ha ő mondja, hogy tőlem lesz a gyerek, akkor bizonyára úgy is van, ő csak tudja. De ha én vagyok a gyerek apja, akkor kié lehet másé az asszony, mint az enyém?! Űgyünkbe beleavatkozott a sors és a sors az én javamra döntött. Az enyém vagy, szerelem! Miért a bánat? — Jöjjön, csak jöjjön, — szólt hátra — majd mindent rendbehozunk. — Valami kocsi zörög, ló dobog ott hátul, csak nem a jó Isten küld valami alkalmatosságot? Úgy látszik, szerencsés szériába kerültem, bár egy autó jobb volna. Mi ez? Csak nem konflis? De bizony egy egyfogatú ügetett a vám felől Pest irányában. A kocsi felé húzta Ágnest, intett, megállította. — Szabad maga, ugye? — Hogyan volnék, —

mondta az alacsony, vöröses bajszú, szeplős ember — tessenek csak beszállni, hova parancsolnak? — Hogy' kerül erre? — Ágnes keze idegesen megrándult a kezében. — Egy jókedvű urat vittem szellőzni, le Tétérybe... még az éjszakáruul. — Pista a kocsiba segítette Ágnest és a kocsisnak megmondta Tököli Karolin címét.

— Magának lakása van? — kérdezte felháborodottan Ágnes.

István a közelébe húzódott a felhajtott tető alatt, térdét a térdéhez simította.

— Még nincs, de lesz, olyan, amelyet akar.

— Hát akkor hova megyünk?

— Bízva csak rám, ne féljen semmitől.

Ő maga ugyan bizonytalanul gondolt erre az útra. Tököli Karolin mindenlány volt, náluk szolgált, míg egy Nevoda Pál nevű nyomdász meg nem szerette és feleségül nem vette. Karolin szép, magas, telt, kissé kövéres lány volt és nagyon szerette a Pista fiatalurat, annakidején ezt a Nevoda-ügyet is mindig részletesen elmondta neki és tőle kért tanácsot. István többször beszélt a rokonszenves, derék nyomdással, meggyőződött állításainak igazságáról, járt a nyomdában, ahol dolgozik és rábeszélte a házasságra a dolgozós és meglehetősen buta Karolint. Amikor most reggel megpillantotta Ágnest, rögtön Karolin jutott az eszébe. Nevoda ilyenkor munkában van és Karolin csak nem tagadja meg azt a kérését, hogy átengedje a lakásukat? Vakmerő ötlet és valahogyan szégyenletes is, de hova vigye hamarjában ezt a feldúlt asszonyt... kávéházba, szállodába?... hová, ahol nem ismerik meg és ahol nyugodtan beszélhet vele, talán meg is csókolhatja? Mert megcsókolni, még egyszer megcsókolni... ezért tíz, ezért húsz esztendő odaadna az életéből! De hátha nincs otthon Karolin? Vagy beteg a férje és az is otthon van? — Várjon itt, rögtön jövök, — szolt egy ferencvárosi háromemeletes ház előtt és felrohant a harmadik emeletre. Csöngetett, Karolin nyitott ajtót és bebocsátotta a konyhába Istvánt. — Pista úr, az Istenért, mi történt? — kérdezte és rémülten állt a konyha közepén. — Egyedül van? — s már be is nézett a szobába. — Karolin, most nincs idő magyarázkodásra. Mindig jó voltam magához, most egy nagy szívességet kérek. Azonnal menjen el és adja kölcsön a lakását egy-két órára. Aztán visszajöhet. — De... de... — Ne dadogjon most és ne kérdezzen, itt van pénz, majd adok még és ez halálos titok, no, szeretek valakit és most csak itt tudok vele találkozni, az illető lent vár. — Lent vár? De hát az uram mit fog szólni? — Annak sem szabad tudni. Siessen, húzzon cipőt, menjen el, menjen a csarnokba, vegyen

egy libát, főzzön az urának jó vacsorát. Mért habozik? — kiáltott rá. — Elfelejtí már, hogy nekem köszönheti a házasságát, mindent? Hol a kendője? — Megyek már, Pista úr, de nem lesz ebből baj? — Most tíz óra múlt tíz perccel. Tizenkettőre visszajöhet, a kulcs... a kulcsot a lábtörlő alá teszem. — Gyorsan felöltöztette a rémulően lihegő Karolint, kezébe nyomta az egyik sarokban talált cekkert, kituszkolta a konyhából és kettesével, hármásával ugorva a lépcsőfokokat, zsebében szorongatva a lakás kulcsát, izzadtan, kipirulva lerohant az uccára, kifizette a kocsiszt és vitte magával az egyre tehetetlenebb, egyre kétségbeesettebb Ágnest. — Alacsony emeletek, — biztatta István — mingyárt fent vagyunk. — Ágnes nem felelt, ez a kopott, piszkos ház, ez a sok emelet, ez is hozzá tartozik életének bűnös titkához és a bűnhődéshez. — Csak szükségből, kivételesen jövünk ide, — súgta István — majd aztán megbeszéljük, hogy... de itt legalább senki sem ismer minket. — Ágnes hallgatott és István csodálkozott, hogy milyen bátran, fejét felvetve, sőt frissen megy fel a lépcsőn és szabadon mutatja arcát, amikor valaki lefelé jön és kíváncsian nézi. Érdekes, bátor asszony ez, a bajban látszik meg a fajtája. Csak legalább a lépcsőházból nyílnék az a nyavalyás lakás! Hát ez a hülye Karolin hol járt, hogy csak most ért a második emeletre és tátott szájjal bámul rájuk... Sajnos, ki kell menni a folyosóra, de legalább jó, hogy esik az eső, zárva minden ajtó, ablak, senki sincs kint, na, hol az a kulcs, persze, hiszen nyitva van, de ügyetlen vagyok. — Parancsol, szívem, tessék, — s bevezeti a konyhába, majd a zsúfolt, kissé sötét, de rendezesen megágyazott szobába Ágnest.

— Hol vagyunk? — kérdi józanul Ágnes és körülnéz.

Két ágy, az ágyak előtt bordó terítővel borított asztal, az ajtónál zöld, támlás díván, az ablaknál kemény, keskeny, tulipános mintázott karosszék, az ágy fölött nagy Mária-kép, az ajtótól balra egy nagy szekrény, a két ablak közt egy másik. Az ablakokon sötét, nehéz függöny. Rend és szegénység, de ami a leglesujtóbban hat Ágnesre, az valami nehéz, saványkás szag, amely valósággal arcul üti, köhögésre ingerli, lesujtja.

— Megbízható helyen. Tegye le a kabátját, — s már hozzá nyúl.

Ágnes elhúzódik és leül az asztalhoz. Félig ül a széken, retiküljét az asztalra teszi, a könyökét félve feltámasztja az asztalra. — Olyan ez, mint egy gyilkosság, — mondja egykedvűen.

— Gyilkosság? — nevet István. — Hát ez hogy' jut az eszébe?

— Meg is ölhet itt. Napokig tart, míg rám találnak.

István egy széket tol mellé, leül, a kezét keresi, Ágnes elhúzódik . . . valóban, ennek tárgyaló jellege van, nem jó, István lecsúszik a székről, letérdel az asszony előtt.

— Hogy' tud ilyen borzalmas dolgokra gondolni! Gyilkosság, halál . . . most következik az igazi élet!

— Most? Maga egy felelőtlen . . . teljesen felelőtlen és lehetetlen . . . lehetetlen!

— Én, felelőtlen? Vállalom a legteljesebb felelősséget. Azt ajánlom, hogy írjunk egy levelet . . . levelet írunk Sándornak, megírjuk, hogy engem szeret, elválík és hozzám jön. Nem is megy már haza, hanem az apjához költözik, kedves Kálmán bátyámhoz . . . illetve egy szállodába, az jobb lesz . . . mit gondolsz, melyik szállodába? Pesten akar lakni vagy Budán? És hat hónap alatt . . . addig tart a válópör . . . olyan lakást rendezek be, hogy csuda.

— Csuda? — kérdi elkeseredetten Ágnes és megvetően pillant a térdét melegítő, mosolygó, elviselhetetlenül boldog férfi-fejre.

— Csuda, bizony!

— És akkor minden rendben van?

— Mért ne?

— Jaj . . . én megőrülök! — kiált szorongva Ágnes és fel akar ugrani.

István visszatartja. — De hát miért? Nem értem. Mért nem tetszik ez a megoldás? Azt mondja, gyermeke lesz és én vagyok az apja. Na hát. Hála Istennek. Hát akkor mit akar? Nem maradhat akkor Sanyi felesége?! Mert három eset van. Vagy Sanyi felesége marad, vagy elválík, vagy nem szüli meg a gyereket. Nem igaz? Hát most nézzük. Ha nem válik el, akkor ez szörnyű helyzet. Van egy gyereke, de annak apja nem a férje. Bocsásson meg, erről nem lehet szó, hiszen ez több szempontból lehetetlen, erkölcstelen, elviselhetetlen. Titokban akarja tartani a gyerek apját? El akarja hitetni Sanyival, hogy ő az apa és fel akar nevelni egy gyereket úgy, hogy egész életében becsapja? De ha mindezt meg is tudná tenni, mi a terve énvelem? Én is a világon vagyok, én is élek, mint apának nekem is vannak jogaim, sőt kötelességeim és érzéseim is vannak és én szeretem, én imádom azt a gyereket, én élni akarok a jogaimmal és teljesíteni akarom a kötelességeimet, lássa be tehát, hogy ez olyan zűrzavart idézne elő, olyan lehetetlen helyzeteket teremtené, hogy maga, legkevésbé maga, a maga tiszta, egyenes lényé nem vállalkozhatik erre. Ezt a megoldást tehát elvetjük. Hát akkor? Nem akarja

megszülni? Csak nem azért akart ma velem beszélni, hogy én szerezzek egy orvost és az segítsen? Hát ez nagyon szomorú volna és kijelentem, hogy erre nem vállalkozom. Erről szó sem lehet.

Most először szakította félbe Ágnes. — Miért . . . miért nem lehet szó?

— Miért? Még kérdezni is szörnyű, ne haragudjon. Én attól is borzadok, hogy a levegő magához ér, én a levegőre is féltékeny vagyok és én, én, én szeretnék levegővé változni, hogy engem szívjon ki, be az orrán, a száján és akkor én, éppen én vigyem egy orvoshoz, aki vizsgálgassa, turkáljon magában, nem is szólva arról, hogy nem is ismerek ilyen orvost, azt sem tudom, hol keressem, hogyan, de nem is akarom, mért ölessem meg azt a gyereket, mit vétett az, mért ne legyen gyerekem, amikor már most is imádom, hiszen a maga édes, gyönyörű testében él, a maga gyereke, maga szüli, nekem, hát mért ne legyen gyerekünk, mért ne? Marad tehát a válasz. Az én feleségem lesz.

Ágnes lehajtotta a fejét, a száját rágta, hallgatott.

István felállt, az asztalra könyökölt, fejét az asszony fejéhez dugta. — De hát maga mit gondolt? És miért szólt nekem? Mi volt a terve?

Ágnes könnyörögve nézett rá, a pillája reszketett, mint lepke szárnya a szélben.

— Hogy segítsen, — sóhajtotta. — Magával történt a baj, hát ki segítsen?

— Én! Én! Persze. De hát nem akarok-e segíteni?

— Ez nem segítség.

— Mért? Mi a segítség? Nem akar elválni?

Ágnes lassan, majd egyre gyorsabban csóválni kezdte a fejét. Őrült inga, figyelte dermedten István, egyre gyorsabban, egyre vadabban, egyre gyilkosabban száguld.

— Nem, — sóhajtotta riasztó mélységből az asszony.

— Nem akar elválni?!

— Nem. Nem.

— Hanem? Vele marad? Mért?

Ágnes lassan kigombolta a kabátját; a nyaka kinyúlt, a szája tátongva kapkodott levegőért. — Én ezt nem csinálom — mondta akadozva. — Semmit, amit maga mond. Én nem ugrálok egyik ágról a másikra. Férjhezmenni, elválni, máshoz menni . . . mi ez? Nem tudnám megérteni, magammal elfogadtatni. Az az ember hisz bennem, én ezt a hitet nem tudom lerombolni.

— És az én hitem?

Ágnes gyöngéden megfogta a kezét.— Magának itt nem lehet hite. Maga tudott ő róla, de ő nem tud magáról. Mert mit mondhatnék neki? Honnét jön maga, mikor keletkezett maga, miért van maga? Ha mindig volt, miért lett ő? És amikor ő volt, hogyan lehetett maga? Az egy tisztességes, hűséges ember, aki néz, néz rám és a lelke ott van a szemében. Az az ember felépített rám egy életet. Én döntsem le, hogyan? Az az ember szeret, az az ember imád, az az ember senkit sem szeret, csak engem, az egész világból semmije sincs, csak én. És most én szűnjek meg? Miért? Hogyan? Mert nekem maga is kellett, mert én telhetetlen és rossz vagyok, azért? És oly rossz vagyok, hogy nemcsak a valóságban rövidítettem meg, hanem most még az illúzióitól is fosszam meg, csak azért, mert ez a véletlenség, ez a baleset, ez a bűn történt? Helyettem és maga helyett ő bűnhődjön? Ez igazság? Ez volna a jósnak, a szerelemnek a jutalma, az a jutalom, amit én tudok adni?

— Szóval, szereti, szereti.

— Ha nem szeretném, akkor is így gondolkodnék. De szeretem is. Szeretem... — Felugrott, hadonászott, sikoltozott. — Minck beszél itt szerelemről! Hát tudom én még, mi a szerelem, vagy tudtam én valaha, mi az? Hát magát talán szerettem, vagy szeretem most, amikor itt sugdolózom magával ezen a nyomortanyán, mint az összeesküvő? Volt valami... valami halvány képzelődés... mint a madárének, mely egy távoli erdőből cseng... mint a fény, ami átsuhan, de hol?... bennem, vagy az égen, vagy a pokolban? hol?... valami álmom, amiről nem is tudja az ember, hogy ő álmodta-e, vagy az álmodot is csak elképzelte, hazudta vagy súgta neki valaki... mit tudom én!... csak azt tudom, hogy ez lett belőle... ez, hogy napok óta egy korty víz nem megy le a torkomon, hogy egy helyben forgok, mint egy veszekedett csiga, hogy csak ülök, ülök, éjjel is gubbasztok a sötétben, mint egy átkozott kagyló, amiben távoli, de egyre közeledő viharok tombolnak, viharok, veszélyek, fenyegetések, mennydörgések és csak zúgok és zúgok és a saját hangomat sem hallom ebben a fekete és egyre feketébb viharban... és még kérde, hogy magának mért szoltam? Hát kinek kiáltok? Hát ki a társam, a bűnöm, nem maga? Azt hittem, hogy az én eszem megállt, de maga, aki egy idő óta oly tehetséges, oly praktikus, maga talán tud megoldást, amely nekem eszembe sem juthatott...

— Hát mondtam, kérem, mondtam, — mormolta elidegenedve István.

— Mondott, mit?! Sablónokat. Ezek sablónok, kérem!

Felkapta a retiküljét, a fejére ütött, mintha a sapkáját keresné, igazítaná és indult az ajtó felé.

— Hova megy? — nézett utána a férfi.

— Mit tudom én!

— Igy nem mehet el! — s visszarántotta az ajtótól. — Ilyen állapotban nem engedhetem. Borzasztó, milyen sápadt és a szeme... Én nem bánok semmit, Ágnes és előre megnyugszoni mindenben, de egyet ígérjen meg, azt, hogy nem tesz kárt magában. Ide hallgasson! Ha maga végzetes tervekkel foglalkoznék, jól figyeljen, én mindenkin bosszút állok, én akkor elmondok mindent Sanyinak és magamat is főbe lövöm. Tehát ne felejtse el, ha magát bármi baj éri, az nem egy halál, az három, sőt... sőt most már négy. Négy! Hát jól fontolja meg.

— Mért nem hagy meghalni, mondja, mért nem? Nem jobb mindenkinek...

— Maga azt mondta az imént, hogy védeni akarja Sanyi illúzióit. Hát a halála talán megvédi? Én, én gondoskodom arról, hogy akkor az illúzióival együtt ő is elpusztuljon. Szívem! Én felajánlottam magának minden lehetséges, minden emberi megoldást. Egyik sem kell. Tegyen, amit akar, csak egyet ígérjen meg, azt, hogy életben marad és megszüli a gyereket. Egyébként mindenben megnyugszom. Megnyugszom abban is, hogy nem engem szeret, hanem őt. Belemegyek ebbe a rettenetes megoldásba, hogy az én szerelmem másnak a felesége marad és az én gyerekeknek nem én leszek az apja. Elfogadom, elfogadom, csak éljen, éljen... hiszen olyan kimondhatatlanul szeretem. Akárhogyan, de szeretem. És csak tudjam, hogy él, hogy van, hogy néha láthassam... csak a hit, hogy a világon van... maga az én napom, aki világosságot hoz az életbe... maga nélkül minden, minden sötét éjszaka... magán át látok, magán át lélekzem, maga az én istenem, teremtem... az én borzalmas, az én gyönyörű... egyetlen istenem!

Már csókolta, ölelte, szorongatta és úgy kapaszkodott belé, mintha most kellene elválnia tőle s ha most nem fogja meg minden erejével, egész életével, akkor örökre eltűnik. Vitte a díván felé, mintha fenyegető ködből, a lassanként elérhetetlen semmiből kellene visszarángatnia a valóságba s talán a csók váltja meg, a csók tapasztja ide a földi életbe.

— De kérem, — tiltakozott felháborodva Ágnes — hogy gondolja... — Rémuldözve forgatta fejét. — Hiszen én egy szerencsétlen... én egy szerencsétlen asszony vagyok... — Kétségbeesetten, mint egy áthatolhatatlan függönyön át

nézte ruháinak hullását. — Ez lehetetlen... ez nem öröm... ezt nem... itt... kimondhatatlanul szenvedek...

Amikor István magához tért, fájdalmasan lüktetett a feje és kínlódva összeszorult a szíve. Most vette csak észre, hogy Ágnes folyton sírt, hogy a könnye szakadatlanul omlott és az ő arca is nedves, az ő égő szája is sós az asszony könnyeitől. Ez valami otromba, állati dolog volt most, döbbsent a valóságra és szorongva nézte az asszonyt, aki feldúlva, félrecsúszott sapkájával, kuszált hajával, szétdúlt testével úgy hevert ott, mint egy kiszolgáltatott, talán meggyalázott áldozat. És a legnyugtalanítóbb megfigyelése az volt, hogy tulajdonképpen már nem is védekezett az asszony és kiszolgáltatottságát most sem rejtegette; percekig még úgy maradt ott mellette, szétvetett tagokkal, meglapulva, sírva, alig lélegezve, hogy István térdre omlott és szégyenkezve csókolgatta, mintha bocsánatot kérne. De mért kérjek bocsánatot?... tért vissza belé lassanként a férfiélet. Ez a dolgok rendje. Mit ad ő nekem? Alamizsnát. Most jelentette ki, hogy nem lesz a feleségem és megmarad a másíknál. Vesztett reményekért ez a szomorú és vad nász volt a fizetségem. És ő megy, megy tovább, a másíknak a karján s mi jut nékem? Lopott órák dühös és fulladt kéje. Hát az életemért még ezt se, ennyit se? Most majd mehetek a tőzsdére és eladhatom nekik a Fegyvert, mert már szép nyereség mutatkozik.

Elsimította az asszony meggémberedett lábát, felhajtotta a padlóra hullott karját, elrendezte a ruháját.

— Szeretlek, — mondta hangosan, keményen, mintha a végzetét hirdetné ki.

Ágnes még mindig mozdulatlanul feküdt ott, a lélegzését sem lehetett észrevenni.

István odaült mellé. — Hallod? Szeretlek. Minél többet szenvedek miattad, minél mélyebben alázol meg, annál keservesebben és annál boldogabban imádlak. És akármilyen történik, veled vagyok és veled maradok, a te sorsod most már az én sorsom is.

S mintha ez a végzetszerűség, mely itt-ott a halálára is emlékeztette, újból megkívántatná vele az asszony szépségének és ennek a szerelemnek a gyönyöreit, Ágnes válla alá nyúlt és mohón kereste a száját. Ekkor felrobbant az asszony könnyes szeme, amely olyan volt most, mint a viharban ázott ibolya, az asszony a könyökére emelkedett és rémülten ellökte a férfit. — Menjen, — súgta rekedten — hiszen ez förtelmes!

— Ez? — nevetett István és megcsókolta a nyakát.

— Ez a pokol! — kiáltotta Ágnes, megütötte Istvánt és felugrott.

Ott állt a díván előtt, egy lépésnyire a férfitől, végigpillantott leomló, gyúrt ruháján, körülnézett és egyszerre hangosan, veszedelmesen nevetni kezdett. — És én még élek? Élek?! — kiáltotta.

— Mit jut már megint az eszébe?

Ágnes lenézett rá. A nevetés elhalt a száján, sovány arca megkomolyodott. A férje jutott eszébe... a férje, aki most fogat plombál és két fog között talán hazatelefonál, hogy megkérdezze, felkelt-e már, reggelizett-e, hogy érzi magát és mi a délelőtti programja. Mi a délelőtti? ... Ha tudnád... ha tudnád, szívem! De neki semmit sem szabad megtudni, semmit, soha!

— Van itt egy tükör? — kérdezte megváltozott hangon, ijesztő tárgyilagossággal.

— Tükör? — ismételte a férfi meglepődve. — Nem tudom. De keresek.

— Legyen szíves, hamar. Jó? Gyorsan.

Az éjjeli szekrényen volt egy sárgahátú kézitükör. Átnyujtotta az asszonynak.

— Hogy lehet innét elmenni? — kérdezte Ágnes, majd megcsóválta a fejét és hosszan fütyült, amikor megpillantotta fejét a tükörben. — Húzza szét egy kicsit a függönyt. Úgy. Hol vagyunk tulajdonképpen?

István elmagyarázta és azt ajánlotta, hogy elszalad egy kocsióért.

— Azalatt én itt megőrülök, — felelte Ágnes. — Csak azt mondja meg, merre induljak? Jobbra vagy balra a kaputól?

— Haza megy?

— Hát hova?

— Akkor balra.

— Gondolhattam volna, — és az asztalra lökte a tükröt. Már rohant is a konyhába, István utána.

— Hát Ági, egy szót! Semmi búcsú? Mikor láthatom?

Ágnes megint azt akarta mondani, hogy sohasem, megint azt akarta érezni, hogy ami itt történt, abból egy szó sem igaz, de mire az ajtóhoz ért, eszébe jutott, hogy gyereke lesz... egyszerre összetörtnek érezte magát, fáj a teste, reménytelenül messze ködlött a boldogság, az élet... a szomorúságnak ebben a gomolygó ködében meglátta a férfi elkínzott, könnyörgő arcát, vérbe borult, kiégett szemét s mintha megnyugodnék, mert meg kell nyugodni a sorsában, kételkedve, bizonytalanul mormolta: — Hát majd... hívjon fel... így délelőtt.

»Igy«... visszhangzott sajjón benne a saját szava s elpirulva, kínlódva megrázta, megforgatta a kulcsot és kilépett a folyosóra. A konyhaajtó üvegablakán át István elégedetten, győzelmesen és mégis szűrő-égő szomorúsággal nézte a rendesnél alig nyugtalanabb léptekkel távozó alakját, meg-meglíbbenő, kissé gyűrődött kék esőköpenyét és kékharisnyás finom bokáját.

42.

Hát ilyen vagyok.

... Ágnes a hálószobájából nyíló erkélyen feküdt, széles heverőn, melyet a múlt héten vásárolt Sándor, színes, kék, sárga, piros puha selyempárnák közt, bolyhos, barna takaró alatt s könyökére emelkedve, abban a hosszúnyelű ezüsttükreben nézegette magát, melyet nászajándékkul kapott.

Ilyen vagy s magad sem tudod, hogyan lettél ilyen. Asszony, aki megcsalja az urát. Asszony, akinek szeretője van. Ugye, elpirulsz, ha mondom, elpirulsz, mintha tiltakoznék a véred és sikoltozva lázadoznál, ha valaki hangosan vagy suttogva az arcodba mondaná: szeretőd van. Pedig hát nem a véred teszi, hanem te magad akarod?! És nem ilyen vagy olyan szeretőd, nem, hogy aludtál és megleptek, nem, hogy megrészegítettek és megmérgezték és elcsábítottak, nem, rendes, állandó szeretőd van, akihez eljársz, akinek odaadod magad, rendszeresen és pontosan, mintha a kötelességedet teljesítenéd.

Most mondd csak megint azt, hogy nem érted és nem hiszed. És nem tudod, hogyan jutottál ide. Hát én mondjam meg neked? Nézed az arcodat és nem ismered magadra. Keresed a titkot a szemedben, a szádban, a fogadban és semmit sem találsz. Ez a szem olyan, mint volt, talán nagyobb, tágabb, fátyolosabb, fáradtabb, a te szemed, ismered és mégsem ismered teljesen rá. Ez a száj a tiéd, ezzel beszélsz, ezzel eszel, vele csókolsz és két férfival csókoltatod, — igen, látom, az én szám, valamivel talán teltebb és megnyúltabb... s mintha mégsem ez volna az én szám... hiszen az enyém friss, harmatos, érintetlen, daloló... az én számat nem azért tartogattam, hogy hazudjon, az én ajkam nem őrizhet titkokat és nem lehet titkos csókok tanyája.

De tudd meg, hogy az.

Ez a szemed és ez a szád.

... Ellökte a tükröt, hanyatt feküdt és a szürke eget nézte, amelyen ezüstösen bujkált a fáradt őszi nap.

Hát az!

Hát ilyen vagyok.

Nem tudtam róla . . . egy más kép élt bennem rólam . . . aztán kiderült, hogy ilyen vagyok, ez a valóság. Most mit tegyek? Öljem meg magam? Hajítsak el mindenkit, aki szeret és akit talán már én is megszerettem? Büntessem meg magamat és ítéljem el ezt a kétkedő, megzavart, napról napra bizonytalanabb asszonyt, aki lettem, magányra, töprengésre, szenvedésre? Honnét vegyem az erőt a lemondáshoz, a bűnhődéshez?

Ha nincs!

Ha nincs?!

Ilyen vagyok. Van, aki járkál a világban, mosolyog, játszik, boldog, egyszerre köhög egyet és kiderül, hogy beteg. Egyszerre megnyilallik a szíve és az orvos azt mondja, vigyázzon, az a szív, melyet a mellében visel és amellyel eddig olyan boldogan élt, hogy nem is törődött vele, ez az ismeretlen szív rokkant . . . és most milyen ismerős! Vagy egyszerre a hasához, a melléhez nyúl valaki és egy daganatot talál. Most ezek az emberek mind bolonduljanak meg és pusztítsák el magukat, mert betegek? De nem ölik meg magukat! Hosszabb-rövidebb válság után bele-törődnek a sorsukba; a nap, mely fejük fölött tovább ragyog, most egy kissé feketének látszik, a levegő, melyet szívnak, nehezebbnek, nyomasztónak, az élet, amit élnek, élnek! . . . sűrűbbnek, szorongatósnak, az öröm bizonytalanabbnak, a fájdalom bizonyosabbnak . . . mindennek egyszerre határa támad, kezdet, amely eltűnt, vége, amely szinte megfogható! . . . de ezeken a határokon belül élnek, azért is élnek és mindent elkövetnek, hogy jól érezzék magukat.

Én is ilyen beteg vagyok.

Ilyen hibás, férges.

Senki sem tudja, talán csak én, hogy itt belül kukac rág. Nem szív, nem tüdő, nem; az önérzetem beteg. A nő beteg bennem, a szerelmem férges.

Vannak emberek, akiknek a szerelme olyan, mint egy hegy. Odaállították a hegyet, ott van, ott marad, nem mozdul, nincs az a vihar, amely ellökje a helyéből, nap süti, hó borítja, szél támadja, a hegy ott marad. Vannak ilyen emberek, irgylem őket, boldogok, szépek, nagyszerűek ezek az emberhegyek. Két szép csúcs egymás mellett. Szépek. Én nem vagyok hegy. Nem faragtak egy kőből, még fából sem. Puha vagyok, romlandó, olvadékony, a szél elfúj, a nap elolvaszt, a hó alatt elsüllyedek. Robbanékony és változókéony; nincs alakom, nincs ellentállásom, minden befolyás a hatalmába kerít, sehol egy helyben megállapodni nem tudok. Öljenek meg, akkor sem tudom azt mondani, hogy

nem szeretem Sanyit, kövessenek meg, akkor sem tudom ma már azt mondani Pistának, eriggy, nem kellesz, ne lássalak többé. Rettegve figyelem az arcukat, boldogok-e, nem érzik-e hiányosnak az életüket és sóhajtva alszom el, szinte megnyugodva és békésen, ha tekintetem végigfut az elmúlt napon és azt hihetem, hogy mind a ketten elégedettek . . . nem, én tudom, hogy boldogok! És ilyenkor én is nyugodt vagyok, már megint megoldottam egy napot . . . pedig néha milyen nehéz, milyen keservesen nehéz! . . . s már nem is keresem a saját boldogságomat.

Az én boldogságom!

Egy olyan hegyember keresheti a boldogságát. Lehetnek jogai, követelései, parancsai, igényei. De egy ilyen nyomorult, mint én? Egy ilyen rokkant, egy ilyen beteg?

Mikor volnék én boldog?

Ha előlről kezdhetném?

Hát nem volt a kezemben az életem? Ki rontotta el, nem én? Nem ide jutnék-e megint?

Hol vagyok én tulajdonképpen, hol élek, hol találom meg magamat, ki vagyok? Sanyi felesége, az vagyok? Pista asszonya, az vagyok? És vagyok-e nélkülük?

Bolyong, bújkál valahol egy asszony, mint az a süket nap ott az októberi felhők mögött. Néha felvillan ezüst tányérja, de nincsenek körvonalai. Néha idesüt halavány sugara, de mire felnézek, elnyelte köd, felhő, szürkesség, feketeség. Van és még sincs. Van, de nem látható, nem fogható meg. Ilyen asszony vagyok én.

Pedig oly kimondhatatlan sóvárgással vágyódom néha magamra! Úgy szeretnék felöltözni, elindulni, elmenni valahová, ahol találkozhatnék magammal. Azt mondják: Rudnay Sándorné. Azt hiszik az emberek, szórakozott vagyok és nem hallom, hogy hozzám szólnak. Meg kell tanulnom, hogy ez én vagyok. Ott vagyok Pistánál és megfogom a kezemet, megcsípem a combomat: te, te most itt vagy, tudod, hogy a szeretődnél vagy, itt fekszel egy szegény cselédnek az ellopott lakásában, egy nyekergő dívánon, melletted egy férfi telhetetlen és meleg teste, te, tudod, hogy itt vagy, mondd, ez te vagy? ! Igen, stílusos minden, ehhez a bűnhöz, ehhez a csaláshoz, ehhez az alvilági bujkáláshoz ez a hely, ez a nyomortanya illik, s én most lehet, valóban, különös, nem tagadható, én most valahogyan véletlenül, érthetetlenül ide kerültem, de hogy ez volnék én? Én? Én magam? Ugyan, ugyan, nevetséges. Nem lehet elhinni! Valahol, az idegeinek legsötétebb hálózataiban, valahol a szíve rejtékében sejti az ember, hogy ez is igaz, ez is valóság, de nem tudja, nem, mert azt tudja,

hogy ez csak halavány, sőt sötét és teljesen bizonytalan része az igazi igazságnak, a valódi valóságnak és hogy az egészen más. De mi az a más? Van egy Demeter Ágnes, akinek mindehhez semmi köze? Akinek lényegében semmi köze Rudnay Sándorhoz; aki legmélyebb valóságában nem is vesz részt abban, ami Pély István körül történik; hogy az a test, amely e két férfi közt ing-leng, az a sok érzés, mely ehhez a két férfihoz kötözi, kuszálja, zsidbasztja, az nem érinti az életét, az igazi életét, nem jut el életénc ahhoz a titkos napjához, amely úgy bújkál, lappang, fénylik mögöttük, mint ez a búcsúzó ezüstnap az őszi égen?

Hát van egy ilyen napom? Van egy ilyen életem?

Vagyok én ezen kívül is?

Talán voltam. Azt mondhatnám, hogy az a virágzó és vára-
kozó Ágnes, aki oly sokáig voltam, az volt az én igazi életem. De
mi volt annak a valósága? Az, hogy várt, hogy készülődött...
de amikor elindult, így széttört... Hát akkor volt-e egyáltalán?
Lehetett-e, aki csak várt, várt és aztán...?

... Felült és megrázta a fejét.

Elég volt! Nem kínozzom magamat! Elég volt a kutatásból,
a gyötrődésből, ezzel semmire sem jutok. Ilyen vagyok, ilyen
lettem, ilyen szikrázó és megfoghatatlan, nem ismertem magamat,
most sem ismerem és fáraszt ez a kutatás. Nem kutatok. Valahol
meg kell nyugodni, hát én megnyugszom a nyugtalanságban.
Abban, hogy ilyen vagyok... hogy nem akarom ismerni maga-
mat és szeretem a férfiaiimat és szeretem a szerelmet, szeretem,
hogy szeretnek és szerethetek, szeretem, hogy imádnak és bol-
dogok... és olyan jó elzsidbadni a boldogságukban, elnyúlni
az imádatukban és ezt a törekeny kis testemet is szeretem, mert
ők szeretik!

Aztán egyszer majd meghalok!

43.

Ágnes Konrád Mártánál ült, fényképészeti műtermében, egy
nagy renaissance-karosszékekben, amelyet Márta egy régiségkeres-
kedőnél látott és azért kért kölcsön, hogy abban örökítse meg
imádott barátnőjét és pártfogóját. Barátságuk a gimnáziumban
keletkezett és mind a mai napig megőrizte sajátos jellegét: Ágnes
uralkodott, támogatót, Márta hódolt, szolgált, rajongott. Konrád
Márta szülei jóval a háború előtt kivándoroltak Amerikába egy
szerencsétlen tőzsdei harc után, amelyben Márta apja, Konrád

Lajos elbukott; a gabonatőzsde egyik ismert és nagyrabecsült vezére magával vitte fiatal feleségét és itthagyt a néhány rendezetlen ügyét és kislányát, akit nagyszülei gondjaira bízott. Az okos, csunyácska, sovány, barnabőrű Márta már a gimnázium első éveiben különös vonzalommal és szolgáló készséggel csatlakozott szép, hűvös és zárkózott társnőjéhez, Ágneshez; dicsérte a ruháit, magasztalta a szépségét, kicsomagolta a tizóraiáját és elfogadta a felét, rásegítette a kabátot, hazakísérte, segítette a feladatai elkészítésében és boldog volt, ha meghívták uzsonnára, ünnepnapokon ebédre. Ágnes s a kívánságára anyja szívesen látták »a kis csúnya Márta« rajongó barátságát; adtak neki ruhát Ágnes fölöslegessé vált ruháiból, születésnapjára, karácsonykor ajándékokkal lepték meg, szüenidőben pedig magukkal vitték. Ágnes valósággal nevelte és ifjúkori életének egyik makacs törekvése volt Márta gondozása, megszépítése, boldogítása. Bizonyos szempontból egy élő baba szerepét játszotta az életben; öltöztette, fésülte, változtatta a hajviseletét, mert így vagy úgy előnyösebbnek vélte, angolos szabású ruhákat készíttetett neki, mert ezek kellemesen hangsúlyozzák lényének egyszerűségét, lapossarkú cipőket viseltetett vele, amikor ez a cipőfajta nőknél még egyáltalán nem volt divatos s többek közt arra kényszerítette, hogy szorgalmasan tanuljon nyelveket, mert »Mártának nagy és alapos műveltségre van szüksége«. A tanulást is különös szereposztásban végezték el. Egyes tárgyak iránt Ágnes a legnagyobb erőfeszítéssel sem tudott érdeklődést kelteni magában; a matematika csüggesztően, a fizika ingerítően hatott rá, a vegytan felhábortotta, a történelem egyes fejezetei pedig valósággal kétségbeejtették és azt a homályos érzést csiráztatták benne, hogy ott kint az ablak alatt az örültekhez hasonló életet él az emberiség; mivel pedig ezeket a tárgyakat mégis csak meg kellett tanulni, Márta ügyeskedve, kedveskedve, engedélyt kérve »úrnőjétől és parancsolójától«, hangosan »a maga számára« tanulgatta Ágnesnél ezeket a tudományokat, oly óvatosan azonban, hogy Ágnes ingerültségét fel ne idézze. Voltak stúdiumok, amelyek »majd elvégez a Márta« s ha ő elvégzi, akkor — valahogy így értették — Ágnes is elintézte a dolgát; voltak kötelező olvasmányok, amelyeket »majd a Márta elolvas« s akkor Ágnes is ellátta a kötelességeit. Márta azonkívül a szerencsétlen, félnék, okos gyerekek ösztönösségével mindig a háttérben tudott maradni és hízgelő ravaszkodással állandóan »a szép Ágit« tolt a maga elé; az természetes volt, hogy ő tudott mindent, amit tudni kellett, sőt annál többet is, de az esemény mindenki, az ő számára is az volt, hogy Ági »ma kitűnően felelt«, Ági francia vagy angol

kiejtését megdicsérték, hogy Ágit mindenki szereti, »Ágiba mindenki szerelmes«. Mi történjék azonban az érettségi után? Ágnes legszívesebben a szülei házába vezette volna, de ez a terve mégsem talált helyeslésre. Küldjék az egyetemre, menjen orvosi pályára? Mártából jó orvos válnék, de egy orvosnak a betegeivel kell törődni s bár erről Ágnes nem beszélt, homályosan arra is gondolt, hogy az orvos Márta elvész az ő számára. Márta is inkább gyorsan pénzt akart keresni, önállóságra vágyódott. Így rendezett be neki Ágnes fényképészeti műtermet, ahová minden ismerősüket és barátjukat minden lehetséges alkalommal felküldte. Egy-két évig pénzügyi zavarokkal küzdött Márta üzlete, de Ágnes gondoskodott a hiányok fedezéséről; törlesztette a berendezés adósságait, pótolta a házbért és tovább öltöztette barátjánőjét. A kis üzem körülbelül abban az időben kezdett egyensúlyra vergődni, amikor Demeterék anyagi helyzete megrendült és Mártának már nem anyagi támogatásra volt szüksége, hanem összeköttetésekre, ismeretsége, kiállításokra, szereplésre, reklámra, ebben pedig Ágnes még mindig tudta segíteni.

— Szép őszi képet csinálók a hercegnőről, — mondta lelkesülten Márta és Ágnes fejéhez nyúlt.

Ágnes a kezére ütött. — Mutassa! Ez nem festék, ez nikotin. Mennyit szívott ma?

— Kezitcsókolom, nem sokat... csak egy kicsit ideges voltam.

— Mennyit szívott, azt kérdeztem.

— Talán huszat.

— Szörnyű. Nem fogad szót. Azt hiszi, gusztusos ilyen kezét látni? Csupa sárga folt. Mit szól egy jobb ember, ha idejön?

— Nem baj, én úgymint báróné vagy hercegné leszek.

— Mi lesz maga?

— Bárónő vagy hercegnő. Megmondta a Feuerstein.

— Ki az?

— Nem hallott róla, hercegnőn? Feuerstein Franciska, a híres jósnő, grafológus és minden. Akiről folyton írnak az újságok és közlik a jóslatait. Csuda egy nő.

— Maga jósnőhöz jár?

— Nem járok, csak egyszer voltam.

— Nem szégyelli magát? Hisz egy jósnőnek?

— Nagyon kellemes dolgokat mondott, hercegnőn. Azt mondta, hogy kedves kis hamupipőke vagyok, boldog és szerény és a sors meg fog jutalmazni, meglát majd egy szép arisztokrata férfi és feleségül vesz és nagy, szép életem lesz.

— Magát... egy arisztokrata?

— Látja, engem. Ezt mondta. Azt is megmondta, hogy maga a világon van. Hogy a legközelebbi hozzátartozóm nem az apám, nem is az anyám, hanem egy velem egykorú nő, akit csodálok, aki az eszményképem . . . így mondta, eszményképem, bizony. Eszményképem, imádott hercegnőm, ma olyan szép, mint még soha. Szabad megkérnem, hogy egy kicsit hajtsa a fejét a kezébe? Így. Mint egy virág. Csupa szín és illat. Homályba burkolom, ezt a lámpát kioltom, ezt is, így, most kivirágzik a ködből. Gyönyörű. Őszi bánat. Őszi szépség.

A rendezés, a bókolás kissé elkábította Ágneset. — Nem szólt, hogy jósnőhöz megy.

— Ezért alázattal bocsánatot kérek, — s tréfásan megcsókolta Ágnes kezét. — Nem mertem megmondani, mert féltem, hogy megtiltja és akkor nem is mehetek. De utólag bevallottam és bocsánatot is kérek. Nem hűtlenség . . . nem nagy hűtlenség.

A feje mögé állított lámpa már szinte égette Ágnes haját. A szeme lehúnyódott.

— Márta, — mormolta.

— Parancsoljon, hercegnőm.

— Hol lakik az a jósnő? Beszélni akarok vele. — S hirtelen felállt. — Odamegyek.

— A kép, hercegnő, a kép! — kiáltozott Márta.

— A képet majd megcsináljuk máskor, most a jósnőhöz akarok menni. Ideges vagyok! Kimondhatatlanul . . . ideges. Hol lakik?

Márta eloltotta a lámpákat. — Ideges vagy? Mért? Mi történt?

— Semmi. Ne kérdezzen. Semmi, csak . . . Intézze el, hogy . . .

— De Ági, ez nem olyan egyszerű . . . Tömegek zarándokolnak napról napra ehhez a nőhöz. Egy budai szállodában rendel és előre kell jelentkezni és nem is fogad mindenkit. Ez egy nagy nő, ez egy . . .

— Hát akkor nem kell! Nem kell!

— De mi történt? Egész . . . egész sápadt vagy . . . és reszketsz . . . a szád is reszket.

— Én? Ugyan. Képzeldöl. Csak fényképezz.

S nehogy Márta gyengének lássa és kételkedhessék a boldogságában, erejének töretlenségében, hogy hite »a hercegnőjében« meg ne rendülhessen, visszakényszerítette kínlódó, idegesen égő testét a hosszúbojtos, nehéz fekete selyemkendővel borított trónszerű karosszékbe s miként elhatározták, »szép, bánatos, királynői mosolyt« rajzolt az arcára. — Csináld, . . . csináld . . . — sóhajtott és nagy briliánsgyűrűvel díszített ujjá meg-megrezzent.

— Bántani merte valaki a hercegnőt?

— Senki, bolond. Csak csináld.

Márta a gép mögé állt. — Mert ha bántani merné valaki, csak szóljon. Megverjük vagy megmérgezzük, mindenesetre megbüntetjük. Gyönyörű lesz a kép. Fehér-fekete költemény, a legszebb képem. Tulajdonképpen nevetek ezen a Franciskán, kedves bolond, egy herceg és én! Mit gondolsz, én ne menjek férjhez, sohasem?

— Mért ne menne?

— Amíg hercegnőm nem osztotta meg az életét egy férfival, addig persze szó sem lehetett róla, de hát előbb-utóbb ebben is utánoznom kell. Mit gondol, hercegnőm, milyen férfi lehet az a Pista?

Ágnes megrázkódott. — Kicsoda?

— Az a Pély Pista, akivel hercegnőm sokáig olyan rosszul bánt, de most már tűri, bizonyára Sanyi kedvéért. Nagyon kedvesen szokott beszélgetni velem, érdeklődik a dolgaimról, mindig megkérdi, hány rendelésem van, mennyit keresek és tegnap, amikor hercegnőmnél vacsoráztam, azt is felajánlotta, hogy megcsinálja helyettem az adóvallomást.

Ágnes élesen nevetett. — Ebből már azt hiszi, hogy el akarja venni?

— Nem, de...

— Nem való magának.

— Mért?

— Mert nem való.

— Ugye túlságosan szép volna hozzám? — Megállt a gép és Ágnes közt, szürke blúzáat a fekete bőrvön alatt lehúzta, elsímította, kisfiús melle, sovány kulcsontja kiemelkedett, vékony nyaka megnyúlt. — Pista szép fiú, én pedig... Mondja, hercegnőm, engemet nem tudna szeretni egy ilyen szép férfi?

Ágnes hosszan, szárazon nevetett és nem válaszolt. Márta azt hitte, hogy vagy úntatja, bosszantja ez a kérdés Ágnest, vagy pedig őt akarja megkímélni oktalan ábrándoktól, veszélyes keserúségektől. Elkészített négy felvételt és hálálkodva megköszönte »a hercegnő kegyes fáradozását«. Ágnes megsimogatta Márta kissé kemény, sötétbarna és mindig rendetlen haját, megcsókolta már megint fénylő, barnás homlokát és elsietett. Kocsit keresett és abba a budai szállodába hajtatott, ahol a jósnő fogad. Útközben azon gondolkodott, hogy valóban olyan szép férfi-e Pista, amilyennek Márta látja, szebb-e Sándornál s nem különös véletlen-e, hogy ez a száraz Márta, aki eddig inkább gúnyolódni, viccelődni szokott a szerelemről, most egyszerre éppen Pistát

vette észre és róla álmodozik . . . Azt hitte eddig, hogy csak ő ismerte fel Pista érdekes szépségét, amely voltaképpen nem is igazi férfiszépség, mert alig nevezhető férfiasnak ; Pista arcában, egész lényében van valami nőies, sőt lányos s éppen ez az érdekes, a nyugtalanítóan vonzó benne ; a csontja hajlékony, vékony, a homloka lágyan hajlik sűrű, puha haja alá, az orra keskeny és hegyes, a füle édesen kicsi, az álla, a nyaka, főképp amikor mosolyog vagy elnyúlik a heverőn és gyerekes sóvárgással arra kéri, hogy csókolja meg, akkor egészen lányos vagy fiús, olyan szelíden nyúlik ki és olyan finom, mint régi szép görög fiúisteneket ábrázoló képeken azoknak a derűs, észrevehetetlenül mosolygó félisteneknek az álla . . . és a szájában is van valami gyümölcszerű, vagy virágszerű, a színe olyan, mint valami piros gyümölcsé . . . milyen az a piros gyümölcs? . . . mint egy nagy málna, olyan a szája . . . igen, nagy málna, érezni benne a nyár lihegését, kábulatát . . . vagy olyan, mint egy alig nyíló piros rózsza, melyen néhány csepp hűsítő harmat is csillog, de a mélyében fekete-arany nyári illatok sűrűsödnek . . . az íze is olyan, mint a rózsáé és málnáé . . . teljesen örült ez a Márta ! . . . ha nem hagyja abba azt a szemtelen kacérkodást Pistával, akkor . . . s ökölbe szorult a keze, oly erősen, hogy ma először viselt sárga kesztyűje a hüvelykujjánál megreppent, kifeslett. Pista az enyém ! — mondta hallhatón a kocsi-ban és csodálkozva figyelt a hangjára. Miért? Hát kié volna? Úgy csodálkozom, mintha eddig nem tudtam volna . . .

A portás, akitől a szűk előcsarnokban halkán felvilágosítást kért, sápadt és kövér férfihoz utasította, akit titkár úrnak nevezett s aki az ablaknál egy kis asztalnál ült és vizespohárból fekete-kávét ivott. Hozzásietett, megmondta, hogy »Feuerstein önagságával« szeretne beszélni s gyorsan hozzátette, hogy átutazóban van itt, összesen egy órája van ; a titkár még két-három korty kávét ivott, nem állt fel, dülledt, fénylő, fekete szemét nehézkesen Ágnesre emelte és azt dünnyögte, hogy a jósnőnek sok a dolga, több mint húsz látogató várakozik már fent az előszobájában és a legjobb, ha holnap jön. Ágnes türelmetlenné válva, megismételte az utazás kényszerűségét és azt súgta, hogy hajlandó megfizetni a külön és sürgős »audiencia« rendkívüli díját. A titkár lassan végignézett rajta, mormolt valamit, hogy meglátja, mit tehet s megkérdezte, hova utazik ilyen sürgősen. Ágnes azt felelte, hogy nem mondhatja meg. A titkár legyintett. — Majd megmondja Franciska, — mormolta fölényesen, furcsa, szinte lemondó szomorúsággal s nagy szemét felfelé fordítva, meglehetősen hosszú fekete szőrökkel borított és fagyosan piros, vastag kezével a mennyezet egy pontjára mutatott. Aztán az asztalhoz támasz-

kodva valósággal feltolta magát a székről a levegőbe, pocakját kiemelte az asztal alól és megint azzal a lemondó szomorúsággal, szinte gyászoló fáradtsággal kettőt-hármat nyögött. — No tessék, fáradjunk fel. — A felvonóhoz vezette, előrement, intett Ágnesnek, hogy kövesse s miután megnyomta a második emelet sárgaréz gombját és zökkenve elindultak, szárazon, szomorúan és hirtelen egy akkora összeget ejtett ki kékespiros vastag száján, megcsillantva széles, dohánybarna fogsorát, hogy Ágnes ijedten nyúlt a táskájához, mert nem hitte, hogy ennyi pénz lehet nála. Hát Márta is ennyit fizetett? Hogyan, miből? — Kérem, mondta, rendben van, — mikor gyorsan megszámolta a bankjegyeit. A vastag és bús titkár, aki körülbelül ötvenéves lehetett és a mellényén, melynek felső gombjai nyitva voltak, keresztbe húzva nehéz aranyláncot viselt, végigvezette a folyosón és a sarokban az ajtó előtt, ahol egy sovány, magas, sápadt férfi kabátban, kalapban, meg két nő, egy középkorú és egy idősebb, egyik egy helyben topogva, a másik a falnak dőlve, a harmadik fel-alá sétálva várakozott a zárt, szürkészöld ajtó előtt, melyen fekete alapon kanárisárga színnel festve a 219-es szám volt olvasható, megállította Ágnest és — Majd meglátjuk, — mormolta és a pénzzel együtt eltávozott. Jó negyedóra hosszatt várakozott Ágnes, egyre fáradóbban és növekvő szégyenkezéssel. Süllyedsz, folyton süllyedsz, figyelmeztette magát, egyre mélyebb mélységekbe és sötétebb sötétségekbe dönt az életed, régebben okos könyveket olvastál, templomba jártál, most már türelmetlenné tesznek a könyvek, kerülöd a templomokat és mért nem méggy mingyárt egy kártyavető cigányasszonyhoz . . . vagy ez nem az? Ha ezt Pista vagy Sándor látná, vagy az apád . . . nem, az anyád, Ági, az anyád, szép, tiszta, szelíd anyád! Mi lesz belőled? Mit keresel itt, mit akarsz megtudni egy ilyen Franciskától, amit te magad pontosan nem tudnál, a jelenedet vagy a jövődet? . . . mintha akármelyik nem a te kezében volna! És önkéntelenül a szeme elé tárta sárgakesztyűs tenyerét és zavartan, rémüldözve nézte, Istenem, mi fér el ebben, ebben a kis tenyérben, e vékony, hosszú ujjak közt, mit lehet erre bízni? És milyen lesz a gyereked, döbönt meg, akit ilyen helyekre vonszolsz . . . nem félsz, hogy mindezt megérzi? Igen, a gyerek miatt vagyok itt, hátha megtudok róla valamit, nyugtatta meg magát, de a nyugalom derűje hamar elporlott keskeny arcán és megint ráborult a tehetetlenség, a bizonytalanság merev szomorúsága.

Elfáradt ő is és a falnak dőlt.

Elmúlt egy óra is, a két nő meg a férfi már bent volt, kijött, eltávozott, ő is el akart menni kételkedve, mosolygva, mint aki

tudja, hogy becsapták, mikor — észre sem vette, honnét — hozzálépett a nagyszemű titkár és felszólította, hogy kövesse. — Innét a másik szobából megyünk be Franciskához, mert ott bent még több mint húszan várnak, — súgta kitüntetőn és bizalmasan — nincs ennek vége reggelig se. Reggeltől reggelig tart ez, kérem, — dörmögte elégedetlenül és ingatta kócos, fekete fejét — olyan ez, mint a búcsú. Mint a búcsú, kérem! — Egy üres szobán haladtak át, egy csupasz, poros körte égett sápadtan, rozsdásan a háromágú csillárban, egy megvetett ágy és a gyűrött függöny, sötét ablak ütötte meg Ágnes szemét, lent az uccán élesen nyikordult és csöngetett a villamos, a titkár, aki nyilván rokon volt, kinyitotta a következő ajtót és a hirtelen kiáradó, majdnem elviselhetetlen hőségbe hangosan beszólt: — Itt az a hölgy, Franciska, — s megérintve, kissé megnyomva Ágnes hátát, betessékelte, majd lassan behajtotta mögötte az ajtót. Érthetetlenül és ijesztően meleg volt itt, nem is meleg, hanem állott, sűrű forróság. Ágnes megtorpant az ajtónál, mint egy olyan új világ küszöbén, amelyben nehezebb a lélekzés, kábítóbb a járás, fullasztóbb a mozdulat. A szíve fájdalmasan és megnövekedve dobogott, a halántéka kitágulva lüktetett. Olyan volt ez a hőség, mint valamely sűrű, lomha és megfogható test, mint valamely megolvadt erdő, amely láthatatlan hínárokkal borul az emberre és fáradságossá teszi, talán meg is akadályozza az előrehatolást. Szemben a bal sarokban zöld cserépkályhát látott kibontakozni az égő levegőből; a kályha nyitott ajtaja mögött vörös tűz lobogott; egy füstölgő parázs éppen most hullott ki a szén és fa zsúfolt máglyájából és tompán koppant a hamufogón.

— Tessék, lehet közelebb jönni, — hallatszott ekkor az ablak, egy kis asztal felől.

Alacsony, sovány nő ült ott, fekete bundában, derékig plédekbe bujtatva.

— Jóestét, — mormolta Ágnes megrettenve és a nő felé hatolt.

Az bólintott és szájához emelte a pohárban párologó sötétbarna teát, mely a barna terítővel borított kis asztalon állott.

— Tessék helyet foglalni.

Ágnes leült és megnézte a híres nőt. Idegenkedett tőle. Kócos, ritka, színtelen haja az arcába lógott, száraz, sovány madárarcába, amelyet helyenként elmosódó barnás foltok borítottak. Kissé duzzadt száján is varasodó sebek látszottak. Mélyen ülő barnásfekete szeme kíváncsian, kissé ellenségesen tűzött Ágnesre, aki ebben a percben nagyon megbánta, hogy engedelmeskedett hirtelen támadt ötletének és eljött ide. Az a bajom, hogy befolyásolható vagyok és mindig engedek az első benyomásnak . . .

— Nem kell idegesnek lenni, — szólt ekkor alig hallható halkán a nő — érezzen irántam bizalmat, én a barátja vagyok.

Ágnes elengedte a szűk karosszék karfáját, amelyet eddig zavartan szorongatott és hátradőlt. A nő két-három kortyot ivott a teából, majd visszatette az asztalra a poharat, sovány madárkeze feltűnően reszketett, a pohár bizonytalanul ütődött a tányérhoz, aztán ő is hátradőlt és lehúnyta csillogó szemét. Így maradtak néhány percig. A forróság és a csönd folyton nőtt körülöttük.

A nő hirtelen kinyitotta a szemét, amely most megnagyobodott és élesen, feketén villant.

— Kegyed más állapotban van, — mondta szigorúan és határozottan.

— Én?

— Kegyed.

— Igen.

A nő megint hátrahanyatlott és lehúnyta szemét. Néhány perc múlva kissé fáradtan motyogta: — Amit látok, látok. Az igazat nem kell cáfolni, amit mondok, nem kell elhinni, nem kell ellenkezni, nem kell félrevezetni. Maga nekem ellentáll.

— Tessék?

A nő kimerülten pislogott. — Sokan voltak ma már nálam, nem vagyok akkumulátor, illetve... — Az asztalra támaszkodott, közelebb húzott kockás papírlapokat és egy tömpe ceruzát. — Nem kérdem, kicsoda, micsoda. Megmondja nekem, mikor született, év, hónap, nap, óra.

— Az órát nem tudom, kérem.

— Megmondja apja két nevének kezdőbetűjét, anyja két nevének kezdőbetűjét, tessék, mondja, felírom. — Irta a számokat, neveket, vonalakat, összekötő jeleket húzott, a keze reszketett, a szája meg-megrándult, a szeme görcsösen le-lehúnyódott, majd fel-felpattant, aztán hadarva beszélni kezdett: — Igen, a maga neve — s az ujján is számolt, hüvelykujjával hihetetlen gyorsan érintve többi ujjának belső felületét — a maga neve, ez van, ez van elől, egészen elől, A, B, nem, nem, Aranka, nem, nem, vonás is van, a maga neve, magát hívják Ágnesnek. Ágnes.

— Igen, — s előrehajolt, biztatón.

— A másik neve is elől van, egészen elől, várj, nem tudom, Á, B, C... Cé vagy Dé... többet most nem tudok, de inkább Dé.

— Dé.

— Ahogy mondtam. Dé. Férje van. Van férje. Neve hátul, egész hátul... Vé?... nem... Té?... nem... S! S és R, itt van a férj neve. Irjon csak hamar valamit erre a papírosra, asszonyom.

— Mit?

— Ami eszébe jut, vagy akarja, hogy diktáljak?

— Kérem, — sóhajtotta Ágnes és ijedten szorongatta a ceruzát a kockás kis noteszpapiros fölé.

És a csúnya, furcsa kis nő élesen, nyugodtan, de mégis valami rejtett izgalommal a következő szavakat mondta az asztal túlsó feléről: — Szeretném, ha nem derülne ki, hogy megcsalom az uramat. Budapest, dátum, név, Dé, az is elég, hogy Ágnes.

Ágnes rémülten engedelmeskedett és leírta a kegyetlenül találó szavakat, melyek elhomályosították a szemét és arcába kergették a vért. Leírta, a papirosra ejtette a ceruzát és hátra hanyatlott.

— Csak adja ide nekem.

Nézegette az írást, bólogatott, megfordította, oldalról is gyanakodva figyelte, mintha titkos képeket, áruklodó jeleket vadászna a betűkben. Bólogatott és néha szürcsölgette sebes száját; az orra idegesen rángatózott. — Kérem csak a tenyerét, hozza csak ide, asszonyom. — A tenyerébe fektette Ágnes kezét és hosszan nézegette a vonalak finom pókhálóját; néha behajtott a Ágnes tenyerét, egyszer pedig a körmével megbökte.

— Maga mégis boldogtalan, — mondta csodálkozva és kissé gúnyosan mosolyogva. — Maga többet enged meg magának, mint általában az emberek, szabadon él, két embert szeret... mutassa csak?... igen, a kezét, szabad kérem?... vagy több férfit szeret?... az is lehet, hogy többet... érdekes, ez nem bizonyos, de valószínű... igen, itt látszik, egész határozottan látszik, hogy van a férje, van ez a... hogy is hívják?... valami Jenő vagy Hugó vagy István, valaki a három közül, de maga olyan izgatott és boldogtalan, állandóan boldogtalan, mintha még valaki volna, egy harmadik, akit ennél a kettőnél is jobban szeret, sőt talán azt szereti igazán, egyedül... de hogy ez hol van? hol van? nem ismeri még, ezután ismeri meg, vagy már ismerte, de elutazott, valahová messzire utazott, egészen messzire... szokott tőle levelet kapni?

Ágnest annyira megbabonázta az egyre idegesebbé váló, gyakran rángatózó és most már kiabáló hangosan beszélő nő, hogy elfelejtett felelni és megint valami távoli, idegesítő, bosszantó sarkantyúpéngésre figyelt.

— Ir-e levelet? Kérdezem.

— Nem. Nem ismerem. Nem tudom, kiről beszél.

A nő kérdőn, kételkedve nézett fel rá.

— Velem őszintén beszélhet.

— Nem tudom, kérem. Nem szoktam levelet kapni. Nincs . . . nincs egy harmadik!

A nő a vállát vonogatta. — Lehet . . . lehet . . . de ezt határozottan érzem és nem hiszem, hogy tévedek, — és eltolta Ágnes kezét. — Van valami kérdése hozzám?

Ágnes csüggedten állott előtte. — Mi lesz velem? Mit gondol?

A nő le-lehúnyta szemét és az ajkát szürcsölgette. Kedvetlenül nyúlt Ágnes kézírásáért, nézegette, forgatta, aztán az asztalra lökte, mintha nem akarná többé látni.

— Nem mondja meg? — kiáltott fel Ágnes. — Olyan borzasztó? — és sírva fakadt.

Feuerstein Franciska megfogta a kezét. — Ne sírjon, kedves asszonyom. Nem kell sírni. Nem vagyok jó, jósolni nem szeretek és . . . Magának gyereke lesz, szép fia lesz, a szerelem gyerekei szépek, okosak szoktak lenni, szeresse, nevelje fel, találja meg benne az örömét, a vigasztalását . . . Magának sok sánsza van a szerelemre, meglátják és megszeretik, de teljes öröme soha nincs benne, mindig van valami baj, akadály, valami hiányzik, egyiknél ez, a másiknál az, de maga szereti a szerelmet, kedves Ágnes asszony, nagyon, nagyon szereti a szerelmet és ha már annyira szereti, hogy fáj és a sok boldogságban oly közel jut a boldogtalansághoz, hogy sokat sír, gondoljon arra, hogy a sors gyakran azzal bünteti az embert, amivel áldja, így magát a sok szerelemmel. Hiába mondanám magának, hogy vigyázzon és ne fogadjon el az élettől annyit, amennyit kaphat tőle, úgysem hallgatna rám, mert maga szerelemre és boldogságra van teremtve, maga szép és kedves és látja, ilyen a szerelem, ilyen ez a boldogság. Tudja, hogy mikor sokáig néz az ember a napba, egyszerre csak fekete foltokat lát és minél tovább nézi a napot, annál nagyobb az a sok feketeség. A maga élete is tele van nappal és azért nő, nő a feketeség. Mondom, nem tudom, ki az a harmadik . . . vagy negyedik . . . és nem tudom, hol áll meg maga . . . sok, sok élete van magának, sokáig fog élni . . . másnak egy is elég volna . . . és szeresse a gyereket, aki jön, az a fiú talán elkergeti a feketeséget. Több mondanivalóm most nincs, talán máskor.

Ágnes megzavarodva állt előtte. Vége? Ennyi az egész? A nő most lefejtette magáról a takaróit és vékony kis madártestét, melyet lompos fekete bársonyruha borított, a szekrény felé vonszolta. Egy szék volt ott, azon mosdótál, a tál mellett porcellántányérban szappan. A nő nyögdécselve lehajolt és szenvedélyesen mosni kezdte a kezét. Háromszor is megszappanozta és többször leöblítette, majd gondosan szárítgatta, végül fekete kesztyűbe bújította.

— Jóestét, — mondta ekkor gyorsan Ágnes.

— Jóestét, — felelte halkan a nő és visszavánszorgott székéhez, takaróihoz. Csak most látszott, hogy szőnyeggel borított alacsony zsámolyon pihenteti selyemcipőbe öltöztetett lábát.

Ágnes kiszédült a forró szobából.

Ott ült a szuszogó titkár; alvásból riadt fel.

— Na, — kérdezte szomorúan — hogy' sikerült? Megmondott mindent a Franciska?

Ágnes nem felelt; feldúlva elsietett. Levegőre, emberi levegőre, napfényre, nyugalomra áhítozott. Eltöltöttem itt, ki tudja, mennyi sok időt s mit tudtam meg? Semmit. Hogy más állapotban vagyok? Egy tapasztalt nő kitalálhatja. Hogy szerelmi bonyodalmaim vannak? Hát mért mentem hozzá? Csinos vagyok, fiatal vagyok, nem kell nagy jóstehetség annak megállapításához, hogy szerelmes is vagyok. De miket beszélt ez a fázós szörnyeteg! Hogy három, sőt négy s tudom is én, hány és ismeretlen... hát ki az az ismeretlen? Na hát, ez felháborító, igazán felháborító!

44.

Szégyenkezve sietett le a szűk lépcsőn és surrant ki a kapun... csak meg ne lássa valaki! Még azt hihetné, hogy találkám volt... randevű egy budai szállodában... csodálkoznék, hogy egy jósnőnél voltam, Sándor vajjon elhinné-e? Nem, ezt nem lehet elmondani Sándornak, de Pistának? Milyen kár ezért az elprédált óráért, jobb lett volna Pistánál... nappal szörnyű odamenni, Pista nem is tudja, milyen áldozat felopózni abba a szörnyű lakásba, mindig kifulladásra és megalázásra ér fel, csak aztán jön, jön az a jó kábulat, mindent elfelejt az ember s mire magához tér, jó sötét van, eltűnnek a falak, a bútorok, valami nagy sötét felhőn lebeg az ember, minden bizonytalanná válik, azt sem tudja már, hol van, csak aztán következik az ébredés, az megint borzasztó, ismét megverten távozik az ember, de már valahogyan könnyebben, szinte azzal az érzéssel, hogy ez változhatatlan, ezen nem lehet segíteni, ennek így kell lenni. Hol van most Pista? Istenem, már hét óra, otthon várnak. Várjanak! Így nem mehetek haza, szét vagyok tépve, megszagatták az idegeimet. Mért nem ül ez a Pista egy állandó, kedves, könnyen megközelíthető helyen, mért nincs megfelelő lakása, ahová gyorsan felszaladhat, elszívhat egy cigarettát, néhány barátságos szót válthat, megihat egy csésze teát... forró tea volna most jó, csendes, puha szobában...

Hol lehet most ez a Pista? Azt szokta mondani, hogy az irodában van ilyenkor . . . mi volna, ha meglepné? Á, nem lehet, Grimm miatt nem . . . de hát beszélnie kell most vele!

Kapkodva, sebesen haladt az uccán, egy trafiknál megállt: »Nyilvános telefon« olvasta a kirakatban cigaretta és dohánydobozok közt, besietett és idegesen lapozott a telefonkönyvben . . . Grimm, Grimm, na hol van, ez az! Hála Istennek, kapcsolják, jól van, nem beszél mással, kényes női hang hallózik, ki ez a nő, Pista még sosem beszélt a női alkalmazottakról, pedig ez fiatal nő lehet, talán lány és parfümös a hangja, — Pély urat kérem, — szólt erélyesen, mire olvadás kérdés volt a válasz: — Ki kéri, kérem? — Mért kell megmondani? Szemtelenség! — Demeter, — mondta elszántan — Demeterék kériek. — Azonnal. — És most várni kell. Hátha nincs már ott s majd mit mond, ha megkérdi, hol volt ma este hét óra öt perckor? De ott van, mégis. — Halló, itt Grimm bankház. — Pista, én vagyok. — Egy másodpercnyi halálos csönd, aztán szélesen, boldogan, kissé remegve: — Á, maga az, Á . . . — elharapta a nevet, úgy látszik, nincs egyedül . . . de milyen jó hallani, hogy izgatott és örül! — Kezét csókolom! Kezét csókolom. — Nem tudta kitalálni, ki a Demeter? — Nem, számárság, mi ujság, hol van, ugye nincs semmi baj? — Nem, nincs, kedves, csak . . . csak itt vagyok Budán, egy trafikból beszélek és . . . és most haza megyek, de . . . maga mit csinál? — Én? Itt dolgoztam és — —. — Sok dolga van még? — Láthatnám? — Hát ha nagyon siet, gyalog mennék a Dunapartra, a Margithíd és a Lánchíd között . . . tud sietni? — Rohanok! — Jó.

Fizetett, már mosolygósan lépett ki az uccára és ment a Duna felé s érthetetlen örömet érzett. Rohan, ide jön hozzá, mingyárt itt lesz. De hát mért örülök ennek, hiszen . . . hiszen egy-két óra múlva úgy is láttam volna, vacsorára jön hozzánk, Sándor meghívta, megint ott feketézik majd a kandalló mellett, állva, ahogy szokta és lopva kíséri a szemével minden mozdulatát, mialatt a kávéját kavarja . . . pedig kérte már, hogy ne tegye ezt, mert néha oly erősen érzi a tekintetét, hogy valósággal megbénul és egyszer majd elejt valamit . . . aztán bridzs, bridzs, amelyre Sándor tanítja, barátságosan tanítja, a nagy partikból még kihagyja, maga mellé ülteti s ha játszik vele, gyengéden szidja . . . hát akkor ez most miért kellett? Ez más, ez most jobb, erre szükség volt. Az eső is elállt, friss a levegő, a hegyről fanyar illat száll alá, őszi illat, mely a tavaszról álmodik, jó csönd van erre, finom csönd, szinte zene van, ha így megáll és hallgatózik, határozottan zenét hall . . . milyen zene ez? . . . gitár? . . .

igen, mintha pengene a csöndben . . . a korlátnak dőlt és nézte a vizet, a fekete vizet, amely meg-megcsobbanva hömpölygött a Lánchíd, az Erzsébethíd felé, száz és száz kis hullámot sodorva a hátán és apró fényeket, szürke és sárga fényeket, melyek a bujkáló holdból és a parti lámpákból hullanak le rá . . . lehullanak, forognak és elvesznek. Mi ez a zene a csöndben, ez a pengés a távolban, mi ez a zajgó nyugtalanság a lelkében, ez az édes sóvárgás a szívében? Itt áll egyedül az elhagyott estében, karja átfázik a nedves, hideg korláttól, melyre támaszkodik, arcát csípi a víz szele . . . úgy érzi, hogy megmenekült valami zavarból, sötétségből, bántó lármából és úgy érzi, hogy majdnem boldog, hogy közel, talán csak kéznyujtásnyira van a boldogság. Boldog, én? Milyen furcsa gondolatai vannak! Igen, én majdnem boldog vagyok, csak . . . csak itt a fejemben is ilyen homályt kellene teremtenem, mint itt kint van, itt a szívemben is el kellene oltani néhány lámpát, amely akkor is világít, mikor semmit sem kell látni, itt bent is el kellene némítani néhány beszélő hangot, mely akkor is bírál, felesel, okoskodik, amikor szép csendesen hallgatni kellene, hallgatni, hallgatni és örülni annak, ami van . . . de mi van? Ekkor egyszerre megérezte, hogy közeledik valaki, ki akart egyenesedni, de egy kar már a derekára fűződött és oldalt fordított feje ismerős, meleg fejbe ütközött és hideg száját forró csók ölelte át. — Pista, — sóhajtotta — itt . . . — de a szokásosan tiltakozó szó szétporladt a férfi hatalmas csókjában. Átengedte a száját, feje a vállára billent, szeme lehűnyódott; így maradtak néhány pillanatig, aztán találkozott a kezük, megszorították egymás kezét és szótlanul megindultak a nedves és fekete gesztenyefák alatt a távoli fények felé.

Mögöttük egy katonatiszt kardja csörrent; a tiszt elment mellettük. Aztán egy villamosellenőr jött szembe velük.

Nem bánom, akárki, gondolta Ágnes. Nem bánom. Szerelmes vagyok.

Szerelmes vagyok . . . és vállát jólesően a férfi vállához simította.

Szerelmes vagyok és nem törődöm semmivel. És boldog vagyok.

A fények elől egy mellékkucába húzódtak és beszélgetni kezdtek. Milyen jól esett a beszéd! Még sohasem beszéltem ilyen nyíltan, felszabadultan, korlát, titkolózás nélkül . . . Gondtalanul, vidáman, derüsen elnézve dolgokon, embereken, helyzeteken, mindent elmondott most Pistának, délutáni látogatását a barátnőjénél, Márta titkos terveit, kérdéseit Pistáról, nyug-

talanságát, felháborodását, furcsa és zaklató látogatását a fonynyadt orrú jósnőnél, feldúlt hangulatát, telefonálását; semmit sem hallgatott el, semmit sem szégyelt, örült, hogy leleplezhette, megmutathatta magát. Nem bánta, hogy helyenként gyöngének és nevetségesnek látszik, hogy bevallja féltékenységét, amely pedig őt magát is meglepte, nem törődött vele, hogy elismeri a férfi fontosságát, amit eddig ő sem tudott, nem félt attól, hogy Pista most majd fölénybe kerülhet vele szemben és neki le kell lépnie arról a trónról, ahová önmagát ültette... vidáman, nevetve mesélte érzéseit, kalandjait, titkait, örült, hogy átadhatja, a férfiről bízhatja és megszabadulhat tőlük.

— Nem baj, hogy elhívtalak?

— Dehogy, jól tetted.

— Látod... nem tehettem másként. És látod... nem is tudom már, mit mondjak... de most olyan jó, hogy itt sétálunk, olyan jó! — s megállt és kitátotta száját és nagyot lélezett. — Most minden olyan jó... és már szídtalak magamban, hogy mért nincs rendes lakásod, ahova ilyenkor felugorhatnék hozzád, de most látom, hogy jobb, így jó... te! mondok valamit.

— Mit, szívem?

— Én most szeretlek először.

— Most?

— Most, hogy nem történik semmi és mégis, mégis minden.

Hát láttál ilyet?!

Egy gázlámpa alatt álltak és elragadtatottan nézték egymást. Az a citromsárga fényű, fehér harisnyás gázláng úgy égett most a fejük fölött, mint egy csodálatos égitest, melyet mennybéli hatalmak eregettek alá a földre, hogy őket kettőjüket megszépítse, megkedveltesse egymással, elvarázsolja a szerelem és béke világába. Úgy álltak ott, mintha sűrű és ellenséges vadonon vágták volna keresztül magukat; arcukat megkarmolták tüskék, testüket megszággatták kaján ágak, bokrok, lelküket megharapták láthatatlan fenevadak, sötétben, titokban, alvilági bajokban gázoltak, kínlódtak eddig, de most egyszerre kisurrantak a szabadba, fénybe jutottak és szeretik, szeretik, szeretik egymást és íme, egyszerre megszépültek, megnőttek, megnemesedtek és kimondhatatlanul tetszenek egymásnak. Nézték, nézték, a szájuk mosolyba nyúlt, a szemük megfényesedett, az arcukra furcsa ezüstös, fénylő köd rakódott... tovább kellett menni, meg kellett mozdulni, nehogy sírva fakadjanak. Úgy megtelt a szívük, oly boldogok voltak.

Pista megcsókolta a kezét, a kesztyű nyílásában, langyosan lüktető tenyerén.

És Ágnes nézte a megcsókolt, kissé nedves helyet a kezén, aztán a szájához emelte és hosszan rátapasztotta az ajkát.

Villamosok, kocsik, emberek forгатagába kerültek; olyan megrettenve figyelték, mintha ellenséges világ partjára érnének, mely fel sem tudja fogni a boldogságukat.

Ágnes a kezét nyujtotta.

— Elmegyek. Várlak.

— Sietek.

És úgy váltak szét, mintha árnyak volnának, melyeket néhány percre összesodort a hihetetlen álom.

Pista ott maradt a gyalogút szélén és elmerülten leste kedvesének átkelését a hétköznapi, az ellenséges világon. Milyen szép! Milyen szép! Milyen finom a lába, milyen nemes a dereka, milyen elragadó a válla és hogy' tündöklök a leszálló ködben a feje... És mindez az övé, az övé. Csak ne érjen hozzá senki, csak ne fröccsenjen ruhájára sár, meg ne lökje, meg ne szólítsa senki! Hogy' suhan át ezen a görbe uccán, milyen biztosan, büszkén, önérzetesen, kényesen, mint egy madár, egzotikus madár, aki eljött ide távoli erdőkből, tengereken át, kék és arany és fehér színekben s most itt az ő kedvéért lépked ezen a sáros uccán, ebben a nyirkos levegőben, csakhogy ő, szegény kis Pély István, borbély fia, kis tőzsdés a nagy Grimm L. László árnyékában, ő is megismerje a szépséget, az élet gyönyörűségét. Ó, hát nem megáll a túlsó parton... még mindig emlékszik rá, viszi magával a képét... hiszen meg is fordul és utánozhatatlan bájjal és meghálálhatatlan kedvességgel felemeli illatos kezét és int, visszaint felé. István előrehajolt, a szája halkán sóhajtott utána: kezticsókólok, vigyázzon... mind a két keze felnyúlt a sűrűsödő ködbe, az egész teste utána kívánczozott, utána hajlott, úgy intett búcsút, úgy állította mellé kísézőül e rövid útra, a viszontlátásig, a lelkét. Aztán mint akinek valóban csak a teste maradt itt, lankadt és kiürült teste, a kemény és hideg lámpának dőlt és nézett, nézett a ködbe vesző szépség után és mámorosan hallgatta a szájába bugyborékoló szavakat: Ha száz életem volna, azt is mind néked adnám, szívem, szerelmem, szépségem, Ágnesem, egyetlenem, Ágnes, Ágnes! Nem is értem a nevedet, csak mondom és majszolom, Ágnes, Ágnes, szeretem, a betűit, Á, Á, szeretem a gédet, mert mélyen zeng, talán azért, az Ádat, mert kiált és csodálkozik és piros, a gédet, mert kék, nes, nes, mert röppen és villog és sárga, Ágnes, Ágnes, madaram, szentem, hadd borítom rád a lelkemet, meg ne fázz, húzd a cipődre bőrömet, meg ne ázz, vidd a kezedbe a szívemet, el ne ejtsd, vigyázz rá, tűzd ki, viruljon a melleden, Ágnes, szere-

lem, szerelmem, imám, érted élek, érted imádkozom, üdvösségem, boldogságom, köszönöm, hogy vagy, köszönöm, hogy szeret-hetlek, köszönöm néked a szerelmet, a szerelmet, az életet, áldjon meg érte a jó Isten! Istenem, vigyázz rá és add, hogy szeressen, mindig szeressen és mindig szerethessem Ágnest, a szerelmet, a szerelmemet . . .

45.

Igy állt percekig a vizes lámpánál az uccai zajban és boldo-gan imádkozott, mialatt Ágnes lassan, álmodozva haladt a csú-szós, ázott hegyi úton a villájuk felé. Bizonyára már türelmet-lenül várnak otthon, kocsiba is ülhettem volna, miért idegesked-jenek, féltsenek, aggódjanak hiába, de amikor olyan jó meg-nyujtani ezeket a perceket, olyan jó megállítani a boldogságot . . . És miért törődjem mindig velük? Egész életemben csak rejte-gessem a boldogságot és lopkodjam az örömeimet, miért? hogy az ő nyugalmuk zavartalan legyen? A sötét őszben ott állt előtte a villa, világos ablakaival, ismerős függönyeivel, bent már mindenki a helyén ül és vár . . . várjanak! E percben a nagy szalón világos ablakából mintha Sándor feje tekintene le rá s halkan és szigorúan, nehogy az anyósa is meghallja, ezt kérdi: hol jártál? Megmondom, most azért is megmondom s gyűlölettel nézett fel az ablakra. Ha kérded, megmondom. Mert tud meg, hogy példátlan áldozatot hozok érted, a nyugalmadért, az illú-ziódért, a békédért, igen, áldozat, hogy most haza megyek és veled maradok, mert mást szeretek, a másé vagyok és a gyer-mekem is mástól van, de mi jók vagyunk és nem romboljuk szét az álmaidat és kímélünk és szeretünk, de akkor csitt, hall-gass, egy szót se . . . ne kérdezz, kérlek, ne kérdezz! . . . ne akard, hogy meggyűlöljem ezt az áldozatot, ezt a rettenetes, napról napra ismétlődő és óráról órára szaporodó szenvedést . . .

— Hol voltál, szívem? — kérdezte Sándor és megcsókolta hús, széltől csipett arcát.

Ni, már itt áll előtte, vizesen fésült hajával, fekete zakójá-ban, kölnivíz szagával és összetöri a varázst.

— Sétáltam, — sóhajtja merengve.

— Valóban, egész sáros a cipőd. És hol?

— Fájt a fejem. És apámnál voltam.

Sándor csodálkozva mosolyog és Demeterre mutat, aki a pirostéglás kandallónál áll és lélegzetét visszafojtva, rosszat sejtve, aggódva figyel.

— Apád itt van, nálunk, ott áll.

— Igazán? — kérdi felforró dühvel Ágnes, lerántja a kesztyűjét, a férjére, az apjára pillant... s most mingyárt megmondom az igazat!

De Demeter Kálmán sápadtan és mosolyogva már hozzájuk siet: — Igen, nálam volt Ági, mondta, hogy fáj a feje, egy darabig együtt mentünk, aztán én elfáradtam, ő pedig...

Ágnes különös tekintetet vetett az apjára; fényében számalom, talán egy kis megvetés is villant; köszönetet sem látott benne Demeter.

— Megyek, öltözöm, — mondta gyorsan Ágnes és felsietett a vastag szőnyeggel borított falépcsőn a szobájába.

Az ágyra borult és sirt.

S api most azt hiszi, hogy hálás vagyok!... Api ismeri az életemet és megalkuszik, ahelyett, hogy segítene rajtam! Ha tudná, apám, milyen boldog vagyok és mennyit szenvedek...

Aztán eszébe jutott, hogy Pista nemsokára ide érkezik; felöltözött neki... kékbe és rózsaszínbe, mert ezt a két színt és köztük rózsaszínű mellét és nyakát — mindig mondja -- nagyon szereti.

46.

Ezen az estén különös és mindnyájuk számára majdnem megmagyarázhatatlan esemény történt.

Vacsoráztak, beszélgettek, kártyáztak, Grimm korán eltávozott, — mint Mimi bosszankodva és méltatlankodva mondta: »azok a rettenetes bárónők ráncigálják ezt az agyondolgozott embert és megfosztják az éjszakai pihenőjétől is« — a bridzspartí feloszlott és Pistát az a veszély fenyegette, hogy hamarosan el kell búcsúznia; Ágnes, hogy együtt maradhasson még szerelmesével, akinek sovány arcát jeges szürkévé dermesztette már a közeledő távozás szomorúsága, szokatlan vidámságot tetetett, kétségbe ejtve érthetetlen jókedvével megbénult barátját, majd azt indítványozta, hogy menjenek el valahová, ahol »fény és zaj« van. Sándor fáradt volt, sokat dolgozott, reggel a szokottnál hosszabban vívott is régi olasz mesterével, kissé kényszeredetten fogadta a tervet és kérte magát. Ágnes meghúzódott egy karosszékekben és keményen maga elé bámult. István feszengett. Borzasztó, hogy ilyen jelenetekbe sodorja Ágnest érthetetlen makacssága; most duzzognia kell, mert ragaszkodik a férjéhez, ő pedig tétlenül nézheti a kínos családi jelenetet. Férj és feleség

mereven kerülük egymás tekintetét, a társalgás elakadt, az öregek elbúcsúztak, lefeküdtek, ők hárman itt egyedül, az öreg Rudnay sanda pillantást vetett rá, mintha azt kérdezné: hát te öcsém, mire vársz még, minek zavarod a házastársakat... valóban, menni kell, aztán majd holnap megbeszéli Ágnessel a dolgot, de talán most már erélyesebben.

— Na, ne légy férj, Sanyi, — kockáztatja meg ezt az utolsó megjegyzést.

Sándor kínosan nevet, aztán lassan feláll, a feleségéhez megy, a karosszék karfájára telepedik, az asszony fejéhez hajol: — Igazán el akar menni? — súgja.

Ágnes elhúzza a fejét, nem felel.

— Mondja, igazán?

— Most már nem! — csattan fel a hangja. — Igazán tudhatná, hogy' van ez. Nem olyan lényeges dolgok, hogy babrálni lehetne velük.

— Babrálni? — nevet jókedvűben Sándor.

— Persze, hangulatok, kis vágyak, de ha még tárgyalni is kell róluk, vagy éppen küzdeni! Nevetséges. Egy-két órára elmegy az ember, aztán hazajön, de ha ez diplomáciai tárgyalásokat igényel, ha kérvényt kell benyújtani... hagyjuk. Isten vele, Pista.

Fel akart állni, de Sándor a vállára tette kezét és visszanyomta az aranyhárga színű, mély karosszékbe. Ágnes sértődötten pillantott fel rá; István elsápadt. Sándor hátulról, az asszony vállán keresztül előrenyújtotta barna kezét, megfogta Ágnes állát és a fejét maga felé fordította. — Ne haragudjon, no, — mondta halkán, férfiasan, mosolyogva — kissé elgondolkodtam, nem tudtam mingyárt, mit akar, szívesen megyek, ahová akarja.

— Most már maradjunk.

— Ej de szigorú, — súgta kedveskedő, babusgató hangon és hajára, halántékára, arcára apró csókokat szórt. — Ne legyen már ilyen! Ne büntessen. Maga is szórakozott néha. És bocsánatot kérek. Hát a kedvemért! Kérem, no, ne vicceljen.

— Nem viccelek!

— Hát? — s megcsúsztatva a karosszék feszes selymén, lehúzódt a felesége felé, úgy hogy bal combja Ágnes testére dőlt, a jobb lába pedig, fénylő, kemény cipőjében a magasba nyúlt. Így simogatta és csókolgatta Ágnest, aki ingerülten és szégyenkezve szabadkozott, de menekülni nem tudott.

Ekkor Istvánra pillantott és megrémült annak sápadt arcától, égő szemétől.

— Hát akkor hozza a kalapját! — kiáltotta rekedten és felugrott. — Maga is jön, ugye, Pista?

István elkapta az asszonyról a szemét, mereven nézett maga elé. — Azt gondolom, — mosolyogta s érezte, hogy alig mozog a nyelve — számomra már kissé kései az idő és — —

— Kései? — nevetett ismerős, hideg, veszedelmes nevetéssel Ágnes. — Számára?!

István támadón és elkeseredetten rávetette a tekintetét. — És gondolom, talán nem zavarom... így kettesben... talán — —

— Most maga kezdi? — kiáltott rá az asszony.

— Bocsánat, én — —

Sándor megfogta és megveregette Ágnes derekát. — De szívem, mért bántja? Hát ha fáradt és le akar feküdni, vagy van valahol egy kis randevúja, végül is, jó vicc, nem élhet ő sem szárazon, csak úgy, hogy folyton nézi a mi boldogságunkat...

Ágnes a nyakát simogatta. — Megbolondítanak — mormolta — a boldogságukkal...

— Látod, hogy ideges, — sietett a békéért Istvánhoz Sándor — ne ellenkezz... ha nincs semmi dolgod, gyere szépen velünk, megiszunk egy sampuszt, táncolunk kettőt, szórakoztatjuk önagyságát — —

— Szórakoztatnak! — sóhajtotta Ágnes és visszарogyott a karosszékbe.

— De szívem, igazán, — szaladt hozzá Sándor — ne haragudjon szegény fiúra, csak udvariaskodik, igazán ártatlan, elfogulatlanul mondom...

Ágnes fehéren, ájuldozva, szótlánul ült, a lábát szétvetette, karja a térde közé hullott. Sándor István felé kacsintott; intett, hogy békítse meg a feleségét. István zavartan mosolygott; a feszültség lassan feloldódott a fejében; odament Ágneshez és megállt előtte.

— Bocsánatot kérek, nem akartam felizgatni... nem tudtam pontosan, mit akar... kérem, legyen kedves és jó hozzánk és tiszteljen meg bennünket a társaságával, jöjjön el velünk... valahová...

Sándor helyeslően bólogatott.

Ágnes hallgatott még néhány másodpercig, aztán szédülögve felemelkedett. — Hát igen... ahogy akarják... menjünk... — s felvászorgott a szobájába, hogy rendbehozza magát. Addig játszanak az idegeimmel, míg összeroppanok, mormolta, mikor

sápadt arcát, nyugtalanul remegő szemhéját megpillantotta a tükörben. Azt hiszik, vasból vagyok, mindent elviselek; járnak rám, mint a darazsak a virágra, szívják az életemet, az ifjúságomat, aztán egyszerre megöriülnek, átalakulnak szélvésszé, viharra és tépnek, cibálnak, jobbra-balra rángatnak. Milyen ostoba, aztán butaságában milyen komisz tud lenni ez a Pista! Hát nem vette észre, hogy érte teszek mindent, hogy miatta találjam ki ezt a kirándulást is... mintha kedvem volna, az én mostani hangulatomban és állapotomban, pezsgőzni, táncolni és lumpoló alakokat látni, ezt az egész éjszakázó Pestet, a zavaros lehetőségeket magamba szívni!... de hogy ne legyen féltékeny és ne gondolja, hogy tudja Isten, mi történik majd köztem és Sándor közt, ha elmegy... hogy megnyugtassam!... és hogy ne kelljen már egyedül hazabotorkálnia, sötétben és »nehéz szívvel«, mert oly szomorítóan tud erről panaszkodni... hogy még együtt lehessünk!... Őrült, ostoba, komisz! Milyen arcot vágott és hogy' ellenkezett, ő! Be kell vallanom, hogy Sándor sosem viselkedik így, Sándor mindig megértő és alkalmazkodó, figyelmes és gyöngéd s amikor igaza van, akkor is engedékeny, ha látja, hogy elfogy az erőm és fenyeget a gyöngeség, a szédülés... de ez? annál makacsabb, annál konokabb és még egyet csavar rajtam, még egyet! valósággal kínoz! és még ma is... ma is, amikor pedig... hát már elfelejtette?... néhány órával ezelőtt még milyen boldogok voltunk... milyen édesen, ártatlanul boldogok, mintha azt sem tudtuk volna, mi a szerelem. Hát mi? Valami nagy véres seb. Nagy seb, amit rejteget az ember, de aztán jön a szél, meglibbenti az ember ruháját, kitakarózik a seb és fáj. Szerelem! Valami szörnyű méreg, amit észrevétlenül szív magába az ember és csak akkor veszi észre kegyetlen rombolását, amikor már tántorog tőle és a méreg megette fél életét. Szerelem! Valami borzasztó gond és felelősség, melyben az ember elveszti magát, lemond magáról, hogy mással törődjék, a másik kedvével, hangulatával, jóérzéseivel... és mit kap érte? Könyöradományokat, néhány mosolyt, egy perzselő nap múltó visszfényét... ej, én vagyok a nap, én, én ontom rá a sugaraimat, én melegítem, tőlem kapják a fényüket, a színüket... az ostobák! nem tudják? még csak nem is hálásak? Szélnek kellene ereszteni mind a kettőt, menjenek, hiszen már úgyis olyan jóban vannak, hogy valósággal imádják egymást, menjenek... vagy egymáshoz ütni a fejüket, összekalapálni őket, hogy eggyé váljanak, egy öntvénné, egy emberré... ez az egy talán különbség volna, mint ez a kettő... ostobák, tehetségtelenek, rosszak, szemtelenek!

Mialatt díszítette magát és a kocsiban is, melyen a mulatóhely felé vonultak, ilyen ingerült és vádaskodó gondolatokkal viaskodott. Hárman ültek a hátsó ülésen, két oldalt a két férfi, középen, kissé előrehajolva Ágnes... mert most hozzájuk sem akart érni, a hátával, a karjával, tompafényű fekete ruhájával sem... bár folyton biztatták, hogy dőljön csak hátra, kényelmesen elférnek. Kényelmesen! — visszhangzott benne elégedetlenül, sőt ellenségesen — kényelmesen!... no de kinek a kényelmével törődnek? No lám és ha kényelmetlenül ülnének, vagy talán már nem boldogok, ha az ő imádott teste, a szorításaival, a döccenéseivel, az ütődéseivel egy kis kényelmetlenséget okoz nekik és emlékezteti őket olyan elragadtatott percekre, sőt órákra, amikor ugyanez a test... no lám, ez az imádat, ilyen hosszan tartó a boldogság! Imádat... ki imádja... mi az az imádat? Nagy kunszt, szeretni egy férjnek, ha már megszerette és egy ilyen fiúnak, ha ezt az ajándékot kapja, no lám. Tudják ezek, mi az az imádat?!... Sándor a karjába dugja a karját, hagyja, így talán »kényelmesebb«; István könyöke megüti a könyökét... véletlen? a kocsi döccent? ...nem, a kis ütés megismétlődik, folytatódik... békülni akar... a térdé lassan, óvatosan keresi a térdét és hozzá simul... ó, hát megbékülünk, felolvad ez a görcs a szíve körül, szája körül ez a merevség... nem látja meg Sándor, hogy a térdük?... érzi, hogy a háta mögött elnyúlik Sándor karja, a keze pedig István vállára telepszik... no lám, hárman együtt vagyunk.

Ismerték már őket a mulatóhelyen, a zsúfolt teremben sietve terítették nekik asztalt. Lassan felmentek a piros, kanyargós lépcsőn, a férfiak levetették a szűk ruhatárban a kalapjukat, Ágnes a tükör előtt végighúzta a kezét szőke haján, beléptek a kék színbe áztatott terembe s már indultak az asztaluk felé, mikor a bárban, pálinkás üvegek, poharak közt, lányok és férfiak mögött, Ágnes egy régi plakátot pillantott meg a falon. De ismerős ez a rajz! Egy asztal előtt lányos arcú, rózsaszín bőrű fiatalember ül, szelíden előrehajolva karcsú pezsgős palack felé... hol látta ezt a rajzot és mért akadt meg rajta a szeme? — tündődött zibbadó hangulatában, melyben még együtt gomolygott a bosszúság az enyhülettel, a szomorúság a jókedvvel, a bánat a bocsánattal és megnyugvással. Elfoglalták helyüket, Ágnes szeme vissza-visszatért a rajzhoz és minél tovább szemlélte a váltakozó piros, kék és fehér fényben, a zajban, füstben, pincérek feje fölött, táncoló emberek nyfló-záródó résein át, annál kábultabban és békülékenyebben fogadta két férifijának udvarlását, kedveskedését, figyelmességét. Ittak, táncoltak,

cigaretttáztak, Ágnes egyre jobban érezte magát, egyre szomjasabban nyúlt az italhoz... megmámorosodott... egyszerre meglepődve hátradőlt és tágranyította szemét: egy pillanatra úgy vélte, hogy a lányos arcú, rózsaszínű, aranyászóke fiatalember lelép onnét a rajzból és hozzá közeledik, az ő asztalukhoz. Ej, milyen bolondság, úgy látszik, már sokat ittam... s eltolta a poharát. Persze, ez a régi rajz és ott van, a helyén, ahol volt. Képzeldök. Éjfél után két óra tájt azt indítványozta férjének, hogy fizessen. Megkezdődött a kis hagyományos vita a fizetésről... nem, kérlek, ez az én cenhem... már bocsáss meg, ma én vagyok soros... Ágnes elkomorodva türte István győzelmét, amelyben Sándor azért nyugodott meg, mert hálát érzett barátja iránt ma esti okos és szinte alázatos viselkedéséért, bár tudta, hogy Ágnes neheztel és ragaszkodik ahhoz, hogy mindig neki, a férjnek kell fizetni... lent az uccán elváltak, ma nem vitték haza Pistát, aki mélyen meghajolt és amikor megcsókolta Ágnes kezét, a mutatóujjával megbökte az asszony tenyerét, Ágnes megszorította a kezét... úgy látszik, ismét megbocsátottak egymásnak... a hosszúköpenyes, egyenruhás portás becsapta az ajtót, a gépkocsi kirohant a szűk uccából... Ágnes lemosta arcáról a festéket, szelíd, szinte testvéri csókkal elbúcsúzott Sándortól, lefeküdt, szokása szerint fejére húzta a takarót, szédült, kissé fel-le hullámozott vele az ágy, a zene tovább zümmögött benne, a teste néha meg-megrándult, egy óra múlva mélyen aludt, két óra múlva pedig sikoltott egyet és felült az ágyban.

— Mi az? — szaladt be hozzá Sándor. — Nem jól vagy? — kérdezte álmosan.

— Nem, semmi, aludjon.

Ő is visszafeküdt és szívének dobogását figyelte. De furcsa álma volt! Most is világosan látja, hogy ott ülnek a mulatóban, közepén ő, balra Sándor, jobbra Pista s egyszerre csak a tömegben át előtte terem egy fiatal tiszt, összeveri a bokáját, meghajlik, még most is hallja a sarkantyúja finom pengését... felnéz rá, hát Gáspár Zsiga! És mintha semmi sem történt volna, mintha nem lett volna háború és mintha az a hihetetlen jelenet nem játszódott volna le közöttük, mintha csak éppen felöltötte volna az egyenruháját... csak éppen füstben és zenében feketén lelép a falról, a rajzról... oda áll az asztaluk elé, táncra kéri, ő pedig feláll, mosolyog, vállára teszi a kezét és úgy táncol vele, mintha nem is tudná, kivel táncol, egyszerűen, majdnem közönyösen, álmatagon... csak amikor visszakiséri, ő pedig helyet kínálja, akkor ingatja búsan a fejét: köszönöm, én látogatóban vagyok itt, egy kis szabadságot kaptam... akkor rá néz és meg-

érti, hogy nem maradhat vele, akkor érti meg, hogy kivel táncolt... s már nincs is itt... és ekkor rémülten felsikolt: De Zsiga, maga az?!

A sikoltására felébredt és reszketve kapkod az eltűnt árny után.

Már hajnalodik és még mindig nyitott szemmel nézi magát, amint füstben, zenében, ott a férje és barátja előtt, mosolyogva és jókedvűen táncol a halottal.

47.

— Igazán? Nem téved? Bizonyos benne? — kérdezgette Sándor, mikor Ágnes közölte vele, hogy gyermekük lesz. — És mióta tudja? Na hát! — Meghatódva nézte feleségét, a szeme könnyesen megnedvesedett, gömbölyded kis szája szótlánul remegett. Aztán megcsókolta Ágnes kezét és gyengéden, mintha éppen ettől a perctől kezdve különös figyelemmel kellene vigyázni rá, magához vont a felindultan simogatta a hátát, ütögette a derekát és csókolgatta a haját.

— Örül? — kérdezte szorongva, szomorúan és mélyen szégyenkezve Ágnes.

— Örülök? Jó vicc! Kimondhatatlanul boldog vagyok! — s felkapta Ágneset és össze-vissza rohant vele a szobában. — Életemnek ez a legboldogabb napja!

Ágnes kíváncsian, kutatón nézett le rá. A hasa alatt a férfi szívének verését érezte. Látni akarta ezt a boldogságot, nagy, fénylő, mindent elhomályosító örömet akart látni, mert — gondolta — legalább kis részben ez, csak ez igazolhatja hihetetlen bűnét. — Ez a legboldogabb?

— Ez! Ez! Hogy' is kérdezheted...

— Boldogabb, mint amikor a feleséged lettem?

Lassan, óvatosan, kipirulva végigcsúsztotta mellén az aszszonyt és az ágyra fektette. — Szívem, hogy' kérdezhetsz ilyet... Az más, meg ez más. Nem lehet összehasonlítani.

— Nem lehet? — csodálkozott Ágnes és a szeme megállt a férfi arca, mint egy rejtély előtt.

— Nem hát! Azt mondom, ez a legszebb rózsa, amit életemben láttam, ez pedig a legszebb szekfű. Mindegyik szép, mindegyik más. De ezért ma vagyok a legboldogabb, mert ma a feleségem is vagy és a legszebb hírt is közölted és talán csak egyszer leszek még ennél is boldogabb.

- Mikor?
- Amikor hárman leszünk. Te, ő, meg én.
- Ő?
- Hát a kis Sanyi.
- Honnét tudod, hogy fiú lesz?
- Az én gyerekem, az első?! Lehet az más?

Ágnes lehúnyta a szemét, hogy sírva ne fakadjon. Nem volna szabad itt maradni! Most szépen le kellene fektetni ezt a boldog nagy fiút, elaltatni, aludj, aludj, boldog fiú, boldog férj, aztán kisurranni és eltűnni, eltűnni . . . elmenni nagyon messzire, ahol nem is lehet ráakadni, de ha mégis egyszer megtalálná, akkor megfogni a kezét, a szemébe nézni és megmondani az igazat: nézd, kisfiam, én úgy szeretlek, hogy nem foszthatlak meg az igazságtól . . . és annyira becsüllek, hogy az én szememben sem élhettél megalázott helyzetben, becsapva, megszegyenülve . . . nem igaz, semmi sem igaz, nem a te gyereked, nem lehetsz boldog . . . igen, el kellene menni, azonnal, ma éjszaka.

Sándor ott állt mellette és izgatottan és elégedetten csodálta a feleségét. Szegénykém, gyönyörűségem, kissé nyugtalan . . . érthető . . . talán szégyelli is magát. Leült hozzá és a karját simogatta. — Most majd nagyon vigyázunk ám rád, kidolgozunk egy kis programot, hogy hogyan élj, mit egyél . . . tudod, ilyenkor a kis mamák nemcsak maguknak esznek, hanem a gyerekek is . . . aztán hogy mennyit sétálj, tudod . . . holnap majd beszéllek az izével, várj csak . . . melyik orvoshoz van bizalmad? . . . tudod, meg kell vizsgáltatnunk azért és —

Ágnes lassan elfordult, a párnába harapott; már későn volt, a zokogás kibuggyant belőle. Sándor a nyakát csókolgatta, aranyló finom pihéit szürcsölgette a nyakán, a füle mögött. — Ez együtt jár az állapotoddal, tudom, ne félj . . . azelőtt is könnyen felborult az egyensúlyod, most aztán igazán érthető . . . de mondok valamit, hidd el nekem, ha átküzdöd magadat ezen a pár hónapon, meglátod, egészen más asszony lesz belőled, erős, stramm asszony, édes, gyönyörű anya, meglátod, az anyaság jól tesz, rendbehozza az idegeidet, te sem ismeresz majd magadra.

Ágnes kétségbeesetten hánykolódott, zokogott.

— No ne sírj . . . ne sírj! Látod, most majd mindent megoldhatunk, most már komoly okunk van arra, hogy elmenjünk innét, egyszerűen azt mondjuk, hogy nincs itt elég hely, hova tegyük a gyereket, neki is kell egy szoba, na hát, jó vicc, hova tegyük a fiunkat, elmegyünk innét, veszünk vagy építünk egy villát, most már kérhetek pénzt az öregektől is, de nem is kell nagyon kérnem, van nekem is, több, mint gondolnád . . . látod,

én számítottam erre, most már megmondhatom neked, játszottam a tőzsdén, nyertem... tudod, ez a Pista segített nekem... nagyon derék fiú. Igazán jó fiú.

— A tőzsdén? Pistával? — s rémülten felült. — Mit csináltál?

Sándorból fölényes, jókedvű nevetés robbant ki. — No, csak nem ijedsz meg? Azért találtam ki ezt a tőzsdedolgot, hogy minél hamarabb együtt legyen a pénz. A rendelő, tudod, nagyon jól megy, de az öreggel pontosan elszámolunk, felesben vagyunk, fele jövedelem az övé, fele az enyém, hát nagyon szép a jövedelem, de azért ilyen gyorsan még nem lehetett volna egy házra gondolni, egy egész háznak a megvásárlására, de most már lehet, jól kerestünk és — —

— Pistával?

— Vele. Mért csodálkozol?

— Hát hogy éppen vele... egy ilyen fiatalemberrel és — —

— Fiatal! Az a fontos, hogy ért hozzá, még pedig remekül! Mondhatom, kitűnő szimatja van és igazán pompásan dolgozott, csak dicsérni tudom. Majdnem minden tipje bevált, majdnem minden papíron kerestünk, ahol pedig néha rosszul spekuláltunk volna, ott hipp, hopp, rögtön kiugrott, kiugrottunk és veszteség nélkül vagy minimális veszteséggel úsztuk meg az ügyet.

— Hipp, hopp?

Sándor nevetett; örült, hogy mosolyogni látta a váratlan síróroham után a feleségét. — Hipp, hopp! — s önfeledten megsiklandozta.

— Hipp, hopp! — kacagott Ágnes és hátra vetette magát.

— Hipp... hopp! — és csillapíthatatlanul nevetett.

— Mit nevensz ezen? — kérdezte pillanatnyi idegenkedéssel Sándor, mintha valamely furcsa gyanút akarna elűzni, talán... kinevetik?

— Hát ha csiklandozol?!

— Persze... — s tovább csiklandozta. — Kerekecske, gombocska, erre szalad Sanyika, Sanyika! — s boldogan nevetett.

Nevettek mind a ketten; a férfi szelíden, álmodozva, mintha egy régi, nyári gyerekkori hintán lebegne, az asszony kínlódva, fenyegetően, mintha egy különös ellenséget akarna megbabonázni.

Ágnes hirtelen, erősen Sándor karjára ütött. — Mit gondolsz, meddig bírom?!

Sándor elpirult, visszahúzódott. — Bocsánat, nem szereti már, ha csiklandozzák?

— Mért? Mikor szerettem? — kérdezte komoran.

— No jó, jó, nem kell azért mingyárt haragudni. Nem kell csiklandozás, nem lesz csiklandozás. Az lesz, amit maga akar.

— Az, valóban, — sóhajtott kesernyésen Ágnes.

— Hát mit akar a kisanya? Mondja meg szépen, mit akar és teljesül a kívánsága. Az új ház, az tulajdonképpen nem is ajándék, az ma már szükséglet, az a kisfiúé. De azért Ágnes-lak lesz a neve. Mit akar azonban Ágnes kisanya az Ágnes-lakban? Szép karperecet? No mondja meg, milyen ajándékot szeretne? Nem ékszert . . . más valamit?

Ágnes a férfi ágyán feküdt, némán ; a szemöldöke görcsösen összehajolt, a homlokába, az orra fölött, hosszú, mély ránc vésődött, a tekintete áthatolt a mennyezeten . . . el kell menni innét, gondolta makacsul, meg kell mondani az igazat, el kell menni és onnét levelet írni. Kedves barátom, így kezdődik majd a levél, amelyben szép és okos szavakkal meg kell magyarázni az igazságot, az érzéseit, szét kell tépni ezt a fojtogató bonyodalmat, meg kell értetni, hogy lehetetlen együtt maradniok, lehetetlen abba az új házba költözniök, lehetetlen, minden lehetetlen, ez a tőzsdei dolog is lehetetlen, ez a fantasztikus játék a papírokkal, hogy Pista keresi a pénzt és Sándor úgy adja, mintha az övé volna, lehetetlen . . . és megfullad az ember, megfullad !

Annyira elmerült ennek a menekülésnek a tervezgetésében, hogy néhány percre teljesen megfeledkezett Sándor jelenlétéről. A férfi ott ült mellette az ágyon, simogatta a vállát, a karját és elégedetten szemlélte. Kint már hideg van, havas eső hull a kerti fákra, szél feszegeti az ablakot, jó ez így, jó ez a langyos szoba, ez az átmelegedő ágy, ez a zavartalan családi boldogság, ez az édes, ideges, okos feleség. Demeter Ágnes van itt az ágyban, nem is olyan régen még Demeter Ágnes volt, büszke, hűvös, megközelíthetetlen szűz, ma az ő felesége és nemsokára gyermekének anyja . . . ki hitte volna ! . . . s milyen jó ez. Fehér szekfű. Kényes, kemény virág, ide hullt az ágyába. Elégedett volt, érezte az erejét, duzzadozott az önbizalma. Én tettem asszonyá, én tettem anyává, én hoztam ide, én ültettem az életembe . . . az enyém, rám szorul, hozzám tapad, rám támaszkodik, hozzám nő. Ne félj, kisanyám, ne vágj ilyen ijedt arcot, vigyázok én rád most is és mindig. Úgy bámulsz itt, mintha megszeppentél volna és félnél valamitől. Persze, ez a lányok sorsa, rajtad is beteljesedett, a te életedben én voltam a sors, de jó sors ez . . . a te elvesztett életedért cserébe adom az enyémet, itt van, a tiéd.

— No kisanya, de elszontyolodott, — mondta szánakozó és győzelmes duruzsolással — nem kell azért ilyen sötéten látni a dolgot. Kinyílik a bimbó és virág lesz belőle, a lánykából asszonyka, az asszonykából anyuka. Semmi sem vész el a természetben és mindennek megvannak a következményei. Ágiká-

ból Ági mama lesz, most majd szépen meghízik, mert jól kell táplálkozni, iszik majd söröcskét is, aztán meg is gömbölyödik, jól áll ám majd egy kis gömbölyűség, bizony, ebből az aranyos kis mellecskéből, ami most még olyan, mint egy csöpp rózsaszínű feihő az égen, nagyobbacska mellecske lesz, de azért szép lesz ám mindig és ne féljen, nem marad az úgy, aztán itt ez az, édes kis lapos hasacska is megnő, nő, nő, gömbölyödik, bizony és — —

Ágnes bőrén hideg szél futott végig; most vette csak észre, hogy Sándor a hasát csókolgatja. A feje kissé felemelkedett és úgy nézett le az összeborzolódó, vastag szalú hajra, a vérrel telítődő nyakra, mintha egy idegen állat telepedett volna hirtelen a testére s neki nem szabad, talán már soha többé nem szabad elűznie onnét. Ijesztő és csodálatos ez, de tűrni kell... és különös, már megint ott tart, hogy csak türelmet érez ilyenkor, türelmet, mint amikor elkezdték az életüket. Így változik ez? Ilyen meglepetések érik az embert... még önmagát is ennyire meglepheti az ember? Ni, olyan otthonosan jár-kel már a teste körül, hogy semmiféle tiszteletet sem érezhet iránta; saját maga is óvatosabban és kíváncsibban nyúl magához, mint egy ilyen férfi, egy ilyen férj, aki boldoggá válik, mert apának érzi magát, boldoggá és mámorossá... hát mi ez, szótlanság, udvarlás nélkül, szinte kopogás nélkül most egyszerre beront hozzá?... miért?... megmámorosodott talán az apaságától és... ó, ezt nem lehet nézni, legalább ne lássuk, mi történik velünk, oltuk el a lámpát, így, legalább sötétben zülljön el az ember és lökjük le abba a mélységbe, ahová való... nahát, mint egy őrült, úgy tombol, de miért?... azért bánik így velem, mert a gyereke itt van nálam... a gyereke?... valóban, hátha az övé?

Valóban, hátha ő az apja?

Hátha tévedtem?

Hátha tévedtem és ez az egész rémes kaland Pistával... ó!... és ez a boldog ember itt rajtam, ez a nehéz, forró szörnyeteg... hátha ez a gyermekem apja!

Ó, de jó volna... Akkor szívesen tűröm mindezt, tűrök mindent, akkor nem kell elmennem, akkor végül megpihenhetek és nem bánom, nem bánom, tegyenek velem, amit akarnak... hiszen ezek mind bolondok, Pista is megőrült, amikor közöltem vele, hogy ő az apa... bolondok, kedvesek, kisfiúk, gyerekek... édesek...

És karja a magasba nyúlt, ott virágzott néhány pillanatig a sötét szobában, majd lankadtan borult Sándor lüktető nyakára.

48.

— Búcsúzni jöttem, kedves Pista, csak azért jöttem fel ide, hogy itt mindent nyugodtan megmondhassak, én nem kívánhatom, hogy kerülje el a házunkat, maga nagyon jó barátságban van az urammal és nem lehetne neki megmagyarázni, hogy egyszerre mért tűnik el és az anyósom is megkedvelte, az apósom is szereti, maga ért hozzá, hogy megszerettesse és nélkülözhetlenné tegye magát, de én nagyon szépen kérem, hivatkozom minden szép emlékünkre és kérem, hogy szépen, fokozatosan maradozzon el tőlünk, ennek vége, mi ezt nem csinálhatjuk tovább és maga értse meg, hogy a kérésem jogos.

Nem először fordult elő, hogy Ágnes ilyen határozatokkal lepte meg s mert mindig kiderült, hogy félreértés, képzelődés rendítette meg az asszony szerelmét, ezt az újabb ultimátumot sem fogta fel tragikusan, hanem sugdosva, babusgatva megkezdte Ágnes kihámozását a ruháiból s inkább arról beszélt, hogy ezentúl nem itt, Tököli Karolinnál találkoznak, hanem máshol és ott is csak átmeneti időre, mert nemsokára elkészül a lakása.

— Persze, sok pénze van, — mondta hűvösen Ágnes és elhúzódott — milliomos lett és még nekünk is ad belőle. Adhat akinek akar, de én nem kérek belőle. És nem kérek ebből a titkolózó életből, amelyben magának még külön titkai is vannak!

— Nekem? Előtted?

— Bizony, magának és ezt nem hittem volna, de most csak tartsa meg a titkalt is és ossza meg továbbra is Sándorral.

— Ahá! — nevetett István. — Hát mit mondott a Sanyi?

— Tudom az egész tőzsdét és szégyelje magát!

— Én? Mért?

Kiderült Ágnes haragjának az oka: neheztel, mert István a férje tőzsdei ügyeit intézi s előtte eltitkolta. Belé szerelmes, a férjjel barátkozik és titokban segíti. Mért hallgatott róla? Azt hitte, hogy őket mélyebb szövetség fűzi össze, azt hitte, hogy ők mindent elmondanak egymásnak, azt hitte, hogy ez a szerelem minden barátságnál erősebb s íme, kiderül, hogy Sándorhoz bizalmasabb. Mit higgyen akkor róla? Mit jelent akkor ez a szerelem?

István bocsánatot kért. Esküszik, sohasem titkolózott és életének legapróbb rezzenéseiről is beszámolt, ha azt hitte, hogy érdeklí Ágnest, de ne haragudjék, erről az ügyről hallgatnia kellett. Miért? Szinte nehéz megmagyarázni. Gondolt rá néha, hogy

megemlíti, de az utolsó percben mindig elhallgatott, mert félt, Ágnes dicsekvésnek érezheti: íme, én vagyok az erősebb, a férjed rám szorul, én keresem nektek a fényűzést, a mulatóhelyeket, a villát, az autót is, amelyet tegnap ígért neked... és te úgy örültél, hogy én is boldog voltam, boldog, de mégis el kellett fordítani a fejemet, nehogy sírjak. Higgyen neki: nem akarta megmutatni a férje gyengeségét, mindig arra törekedett, hogy kiemelje szerelmüket a hétköznapok szürke kis ügyeiből, azt akarta, hogy érte magáért szeresse, nem pedig azért, mert hasznos is tud lenni, mert szolgálatokat tesz; higgye el: néki Ágnes boldogsága lett a fontos, nem a saját élete s mert úgy látta, hogy Ágnes nem tud dönteni kettőjük közt, hanem mind a kettőjüket meg akarja tartani, alkalmazkodni igyekezett ehhez az elhatározáshoz és óvakodott attól, hogy megingassa Ágnes illúzióit, azokat, amelyek a férjéről élnek benne... hogy ez jó férj, erős férj, Ágnes jól választott, ehhez kellett feleségül menni... igen, ha akarja, ő is azt mondja, hogy jó férj, ez nem is gyöngeség, nem is hiány, hiszen nem érthet mindenhez, jó orvos, a legjobb fogorvosok közé tartozik, ő mentette meg, ő modernizálta a rendelőt, korrekt ember, kitűnő sportférfiú... egyébként is miről van szó? fontos ez? néhány papirost vásárolt, Sándor megbízásából, ő csak lebonyolította... néhány papírról van szó, semmi az egész... szabad ezért haragudni?

Ágnes lassanként belátta, hogy »nagyon« valóban nem lehet haragudni, de »ha már így vannak«, akkor »minden tekintetben és feltétlenül állniok kell a szövetségüket« és a jövőben mindent el kell mondaniok egymásnak, ami történik, amit hallanak, amit gondolnak és éreznek, amiről csak homályosan is sejthetik, hogy rájuk vonatkozik, mert »különben nincs értelme semminek«. — Különben nincs értelme semminek, — ismételte Ágnes a süpedő zöld dívánon, sötétben, ahogy beszélgetni szoktak, szeme tágra nyilva a sűrű sötétségbe meredt, mintha mindennek a kuszaságát, értelmetlenségét, reménytelenségét látná, lemondón és megbénultan... hiszen valóban mi is az értelme mindennek... mindannak, ami van, a szerelmének, egész életének, mi az értelme, mi az, amiben megkapaszkozhatnak, amiből reményt építhetne? István ismerte már szerelmének ezeket a lankadt perceit, amelyek eleinte megrémítették, elcsüggesztették, de amelyeket már nem engedett elhatalmasodni magán és mihelyt felbukkantak Ágnes szavaiban, mozdulataiban, mihelyt csak megérezte fekete felhőjüknek közeledését az asszony elhalványodó, finoman megrekedő hangjában, már védekező állásba helyezkedett, már maga elé menesztette a könnyelműségnek, a meg-

alkuvásnak, az erőnek, a fölénynek, talán még a cinizmusnak is az előőrseit, hogy megóvják a nyugalma, biztosítsák az egyensúlyát és legyőzzék kedvesének »lelkifurdalásait«, mint néha gondolta, »elbizonytalanodását«, »rémületét«, vagy mint máskor magyarázta, »veleszületett melankóliáját«. Mert itt határt kell vonni, gondolta, nem szabad túrni, hogy kedvesének néha szinte minden látható ok nélkül bekövetkező »ingatagsága«, »lelki náthája«, sőt »destruktív rosszullete« őt is megfertőzze és olyan ingoványba döntse, amelyben mind a ketten elmerülhetnek és a szerelmüket is tönkre tehetik. Úgy vélte, hogy meg is találta a védekezésnek, de még a gyógyításnak is az eszközét, még pedig magában a szerelemben, illetve a szeretkezésben, a kéjben, amelyről mint orvosságról óvakodott ugyan beszélni, de amelynek jó hatását gyakran tapasztalta és éppen ezért rögtön és egyre gyakorlottabban alkalmazta. Most is átkarolta tehát Ágnes, aki hiába vonult el tőle az ajtó felé, makacsul és határozottan utána húzódtott úgy, hogy végül az ajtónál, a díván sarkában egymáshoz préselődtek.

— Maga beszél, egyetlenem, titkokról és titkolódzásról, maga, akinek végül is egy egész külön élete van, — súgta inkább hódolón, mint panaszosan — külön nagy élete, amit én alig ismerek és csak üvegen át látok, mint... mint egy fázós madár, aki dideregve száll az ablakra és benéz a meleg szobába.

— Mint egy madár? — csodálkozott Ágnes és fínom, kis zsebkendőjét szagolgatta, mert megint megérezte e hely »szegényszagát«.

— Bizony, — s a nyakát csókolgatta — mint egy madár a tében, aki csak akkor jut egy kis meleghez, ha kegyeskednek kinyitni kissé az ajtót, vagy ha a nagyságos asszony kegyeskedik kijönni hozzá, hogy néhány morzsát, a boldogságnak és a rendes, szép életnek néhány kis morzsáját hajtsa oda neki.

— Bejöhetsz, maga is, — sóhajtott és az orrát szárítgatta.

— Be, de mi vagyok ott? Vendég. A más asztalánál, a más boldogságánál. Nem mondhatja, hogy rosszul viselkedem, hogy — —

— Á, néha borzasztó! Néha borzasztó! — kiáltott fel Ágnes és lobogtatta a sötétben kesernyés illatot hullajtó kendőjét. — Néha mikor úgy elsápad és látom a szemén, hogy ölni, tépni és rombolni szeretne és mikor úgy felpattan és látom, hogy el akar rohanni és majd' ki kell néznom a szememet és könnyörög-nöm kell már valósággal és már feltűnést keltek, hogy maradjon, maradjon ott velem!

István kigombolta az asszony ruhájának két felső gombját, hátul, a nyaka alatt és a középső ujját lassan ráejtette Ágnes meleg bőrére.

— De édes szívem, mit gondol, én is csak ember vagyok és tudnia kell, hogy nekem tulajdonképpen nagyon fáj minden, ami ott történik és látja, ahelyett, hogy dicsérne és meg volna elégedve, hogy milyen ritkán, egyre ritkábban lázadozom, még azért a kevés fájdalomért is büntetni akar, ami néha meglátszik rajtam. De hát mit gondol, nem is értem! Nekem kell elviselnem azt, hogy magának férje van, férje, akinek jogai vannak, aki együtt lakik, együtt alszik magával és mi minden következik ebből, mi minden! És mennyi mindent szeretnék kérdezni és tudni és csak azért nem kérdezek, mert félek az izléstelenségtől, az idegességtől és mert félek, hogy ha elkezdek kérdezni, nem jut időm a szerelemre és szétrombolom azt is, amit kaphatok. Azt mondja, nekem vannak titkaim? Tudja-e, milyen nagy titok maga, maga, szívem, akinek férje van!?

— Ezt a titkot együtt csináltuk, — rezzent össze Ágnes és nyugtalanul tépdeste a zsebkendőjét.

— De magánál van, mint egy széfben bezárva és a kulcsot is maga hordja, szívem. Tudja azt, hogy én néha feljövök ide, olyankor is, amikor maga lemond és ülök itt és ülök és keresem az illatát és ide rajzolom magam elé az alakját és itt beszélek magával a sötétben és ha hallaná egyszer, ha hallaná, hogy miket tudok kérdezni és mit mondok és mi mindenről faggatom, azt hinné, hogy örült vagyok és csoda is, hogy nem örültem meg és hogy így egyensúlyban tudom tartani ezt az én nehéz életemet, mert ebben meg lehetne bolondulni, igen, szívem, egyetlenem, ha csak azt tudnám, ha csak arról merne velem egyszer beszélni, hogy ott hogy' él és mit érez és mért van ez és milyen az, amikor őt megcsókolja és ő megcsókolja magát és — —

Ágnes megrándult; fel akart ugrani, mintha menekülni szeretne, de a férfi ekkor átkarolta már lemeztelenített derekát és megtámadta a csókjaival. Már forró, állapította meg elégedetten és a szédület lehelletében István, már pörköl a bőre. mintha nap sütné, már hiába akar menekülni, nemsokára ellankad, jön a mámor és elfelejti a melankóliáját. Valóban, néhány vergődő mozdulat és pihegő, szinte szabadságért vágyódó sóhaj után Ágnes elborultan tűrte, hogy István kiemelje a ruháiból és a ruháit egy odahúzott székre, őt a térdére fektesse, szinte szertartásos sorrendben. Szegény fiú, valóban sokat szenvedhet; és talán igazságtalan is volt, amikor titkolózással vádolta; és mi jogon fosztaná meg ezektől a csókoktól, ezektől a jutalmaktól, melyekért

oly sóvárogva tud könyörögni, hogy néha már nem is érti; és miért büntetné most, zilált és csüggedt hangulatában még önmagát is azzal, hogy elutasítja ezeket a néma, kábult perceket, melyekben — most még nem érzi, de hamarosan eljut oda: oly jól esik elsüllyedni, szinte eltemetkezni, mintha ez volna, ez a sötétség, ez a megfélelkezés, ez a feketén lobogó mámor az a valóság, melyet az előbb is, de ébrenlétben, józanságban is oly sokszor keres, kutat... a valóság, a valóság!... amit meg lehet fogni, ami »van«, amiben meg lehet kapaszkodni, amiben hinni lehet... de hát ebben? ebben hinni? ez volna az egyetlen, a végső, az »igazi valóság«?... nem hazugság ez? Hát mi ez? Hát próbálj egyszer figyelni, próbálj uralkodni magadon, ne engedd, hogy ez a forráság elöntse a bőrödet és megvakítsa a szemedet, figyelj, tartsd nyitva a szemedet, ne engedd közel magadhoz, akard, hogy csak az ő ügye legyen, te pedig itt maradsz, jó, maradsz, de még sem vagy itt, told fel a lelkedet egy magasabb pontra, mint egy hadvezér figyelő fejedet egy dombra és onnét nézz le, mi történik lent a völgyben, mit művel ez a szerelmes ember és mi történik veled, vizsgálj meg ezt a végső valóságot! Vizsgálj meg, mit jelent az, hogy »odaadod magad«, hogy »birtokába vesz« és te »birtokolod őt«, nézd meg, mi az értelme ennek a rejtélyes vívódásnak, ennek a válságnak vagy betegségnek, ennek a szerelemnek, amelynek talán éppen a legveszedelmesebb, legalantasabb pillanatairól képzeld el azt, hogy megadják néked a valóság gyönyörűségét, pedig talán éppen akkor veszted el? Hátha éppen ez a betegség? Összeszorította fogát, tágra meresztette szemét, még a lélekzetét is visszafojtotta, úgy figyelt... figyelt... figyelt, mint néha a másíknál is... s azt is meg akarta tudni, most hirtelen meg akarta tudni, hogy mi az, ami ott kötelesség, itt pedig szenvedély és gyönyörűség... minden erejével elvonta, felhúzta és letolta pupilláiról a szemhéjait... fénylő, repkedő pontokat látott, lobogó, színes gömböket, sóhajok rohantak összeharapott fogsorának... egyszerre elszomorodott... most mingyárt, mingyárt sírok... van itt valami szomorúság és hiábavalóság, gondolta, szegény, kis gyerekek vagyunk, akik mindig elindulunk, sürgősen kivonulunk valahová, erdőkre, mezőkre, folyókhoz, tengerekhez és keresünk valamit, egy lepkét, egy tündért, egy álmot s mindig üres kézzel térünk haza és mindig előlről kezdjük, ma, bizonyosan ma megtaláljuk... szegény kis gyerekek vagyunk... szegény, boldogtalan fiú ez itt s most még én is becsapom... elhittem vele, hogy vele vagyok, vele játszom, de csak messziről követem, szaladjon ő, hajszolja ő... most elnehezült a pillája, most, hiába,

kisiklik a kezemből az életem, szegény fiú sóhajtva és fáradtan rám borul, jön a sötétség... minden olyan nehéz, nehéz, elsüllyedek, elvesztem magamat... s mire megint kinyitotta szemét, megbékélten, de lemondón kérdezte magában: hát ezekért a percekért?... most mi egymáséi voltunk?... lehet, igen... s mégis, ki tudja, nem voltunk-e messzebb egymástól, mintha nem is tudnók látni egymást?... Káprázat, talán hazugság is... vagy az a hiba, hogy néha még mindig gondolkodik?

— Imádom, — sóhajtotta a férfi.

Szelíden, megbocsátón simogatta a hátát.

A férfi megcsókolta a nyakát a kulcscsont fölött, Ágnes elhúzta a fejét.

— Nem szabad?

— Vigyázzon, meglátszik. A multkor is...

István a könyökére emelkedett. — Jaj, nekem az úgy tetszett!

— Ostobaság!

— Ne mondja, nem ostobaság, a szerelemben minden okos és szép s én úgy néztem azt a kis piros foltot, melyet maga ségyelt és rejtegetett, mint a titkunkat, amit maga kénytelen mutogatni... és én úgy szerettem volna, ha büszkébben viselné, mint... mint egy virágot, mint a jelvényemet... és csak néztem, néztem és arra gondoltam, hogy az ujján jeggyűrű van, azt ő adta, de a szerelemnek ezt a virágát én tűztem oda és ez szebb, ez az enyém! Látod, ha mi egészen őszinték volnánk egymáshoz!

Ágnes megsimogatta és a vállára fektette a férfi fejét. — Kisfiam, kell ennél nagyobb őszinteség?

— Kell, van, te beszéltél róla. És én csak egy-egy óráját kapom meg az őszinteségednek, de utána még szomjasabb vagyok, még gyötrőbben vágyódom rád.

— Hisz ez jó! Örülj neki. Ez szép.

— Mért szép a szomjúság? A kielégítetlenség? Mért szép az, nézni az asztalt, mikor körülötte nyugodtan ülnek és ünnepelesen és hosszan lakmároznak, mért szép az, ácsorogni az asztal mögött és lesni, míg hátra dobhatnak egy-két falatot? Így ácsorgok én a te életed asztalánál. Nem is tudod, milyen az én életem. Mikor így együtt voltunk, leülök valahol s mint egy szerencsés koldus a váratlanul talált pénzt, nézegetem, forgatom forró emlékpénzemet s nem merek ennivalót venni rajta, nem merek úgy élni vele, mint egy boldog és rendes ember, csak ülök és ülök és megelevenedik bennem a találkozásunk és előlről kezdem az egészet, hogyan érkeztl, mit mondtál, milyen volt a ruhád, az illatod, milyen volt az a perc, amikor megint talál-

kozott a kezünk, a szánk, milyen volt a csókunk s mindig vádolom és csillapítom magamat, már megint izgatott voltál, mondom, már megint rohantál, nem voltál ura a helyzetnek, magadnak, kapkodtál, elsietted a dolgot, azért vagy még mindig szomjas, azért vágyódsz rá ilyen kegyetlenül, ilyen irtózatossággal. Mert milyen volt a szája, kérdezem, milyen a szeme és milyen a csókja? Kérdezem és nem tudok válaszolni, mert csak nagy, nagy tűzre emlékszem, édes, folyékony, lobogó tűzre, melyben elégték a finom, boldogító részletek. Nem vagyok bizonyos benned, az a szörnyű, mindig meg kell hódítani téged, újra, előlről s mikor belépsz ide a szobába, mikor csak hallom határozott, szép lépteidet, feldobban a szívem a számba és rettegő csodálkozással kérdezem: lehetséges, eljött, nem álmodom? Minderről te nem tudsz semmit, te azt sem tudod, szívem, milyen boldog volnék én, ha csak egy hétig, csak három napig úgy élhetnék veled, mint ő, reggeltől estig, egy szobában aludni, egy szobában ébredni, együtt reggelizni, ebédelni, nem mint vendég, hanem joggal, mint aki oda tartozik... ha mi egyszer elutazhatnánk valahová, együtt! És ha egyszer őszintén beszélnél...

Ágnes megcsípte a férfi karját.

— Mit akarsz már azzal az őszinteséggel?!

— Te kezdted és csak csípj, ha akarsz, de tudod, az őszinteség is olyan, mint egy utazás... lehet veled utazni és lehet hozzád... te is olyan vagy számomra, mint egy csillag, melyet láthatok, de nem mehetek fel hozzád, közelről nem ismerhetlek meg... egy világ vagy, hegyekkel és völgyekkel, erdőkkel és tengerekkel, titkokkal, itt vannak ebben a szép, forró fejedben, ebben a finoman lüktető szívedben, látod, kegyes vagy, megengeded, itt van a melled a kezemben, a tündér, itt süti a szíved a tenyeremet, szinte meg is tudom csókolni, itt van az ajkam alatt és nem ismerem, mégsem ismerem! Ha egyszer megszólalna, ha egyszer megmutatkoznék, ha láthatnám az életét, hol vagyok én és hol van ő és hol vagy te és hogyan tartod össze ezt az egészet és mit érzel... mért nem adod ki magadat nekem, mondd, mért nem?

Felelet helyett az asszony átkarolta a férfit és magához szorította. Most megint forró hullámok rohantak a szemére, a fejére, most megint követelően feltámadt benne a vágy: boldogságot érezni és boldoggá tenni. A férfi rá borult és olyan rohanva követte a száguldó asszony hívását, mintha most találkoznának először. Szájuk egymásba omlott, a hajuk összekeveredett. Testvérem ez az ember, gondolta kábultan és a tűzbe taszítva magát Ágnes, testvérem a magányban, a kételkedésben,

a bizonytalanságban, a mámorban, a szerelemben . . . szenved, mint én, menekül, mint én, elvész a sötétségben, mint én, itt vagyok, neki adom magam, elfogadom s ő nem ér el engem és egyedül maradok én. Szeretem, szeretem!

Meg is mondta neki, a fülébe sóhajtott: — Szeretlek! — s megölelték és őrjöngve szorították egymást, mintha el akarnának vészni, meg akarnának semmisülni egymásban, eggyé válni, megszűnni, egy csókban meghalni és egy új, szebb, jobb, tökéletesebb életben feltámadni . . . néhány perc, szívük kimerült a lázban, lélegzetük elapadt, lassan és fájdalmasan és kihülön el kellett szakadniok egymástól.

— Hány óra?

— Rögtön, szívem, — s reszkető kézzel kereste a széken a ruhák közt a gyufát, a halkán ketyegő órát. — Negyednyolc múlt.

— J Jesszusom! — s felugrott.

— Sietsz?

— Hát persze, iszonyú későn van, mért nem figyelmeztetsz, kérlek? Gyujts lámpát . . . várj!

Az volt a szabály, hogy sötétben vetkőződik és öltözködik az asszony. a haját és arcát azonban már lámpafénynél, az asztalra állított kis tükör előtt hozza rendbe. Most várni kellett, míg magára kapkodja ruháit. István a falnál állt, keze a kapcsolón. — Kár, hogy így sietsz, — mondta elérzékenyülten. — Elbúcsúzhatnánk ettől a helytől, — s lassan megfordította a fekete csavart.

A bronzszínű, háromágú csillárból homályos fény hullott az asztalra. Ágnes idegenül nézett körül; oly csodálkozva és kételkedve meredt a meszelt kék falra, a szürkésfehér mennyezetre, mintha nem hinné, hogy itt van.

— Tudom, nevetséges egy hely volt, — álmodozott még mindig az ajtónál István — úgy hamarjában kaptam elő, nem illett magához és nem illett a boldogsághoz s mégis . . . fáj a szívem! Fáj a szívem, Ágnes.

Ágnes megmártotta arany szelencéjében a rizsposros szarvasbőrt. — Szóval, mi a terve?

— Kérlek szépen, elsején már kapok lakást, két szoba, előszoba . . . elég az, nem? . . . ide nem jöhetünk többé, azt mondja Karolin, valaki elárulta a nyomdásznak, hogy ide járunk, tiltakozott a derék ember, megígértem, hogy ma voltunk itt utoljára . . . szóval, kérlek . . . dehát mit törődöl vele? Majd megbeszéljük, hol találkozunk.

Az asszony lefújta melléről a lehullott rizsport. — Mégis, érdekel.

— Hát kérlek, tegnap, mikor elváltam tőletek, nem tudtam még hazamenni, megint gyötört minden, hogy most te mit csinálsz, mi van veled —

— Hadd már ezt a féltékenységet!

— Csak azt ne mondd, hogy ez féltékenység! Szóval, elmentem még egy feketére, egyedül üldögéltem egy asztalnál, kevesen voltak már, egyszerre csak mellém telepszik az egyik lány, még sosem beszéltem vele, de látásból ismerem, Lilla... valami Lillának hívják.

Ágnes, aki már indulni készült, lassan visszaült az asztalhoz.

— Lillának?

— Lillának, azt hiszem, de nem mindegy? Szóval, beszélgettünk, vidám, fanyar hangja van, jókedvű, fölényes, kesernyés lány, jólesett, hogy ott beszél, beszél a fejembe s még az is mulattatott, hogy néha azt hiheti, vigasztal... vigasztal, mert talán nagy bánat ért, szerelmi bánat.

— És? — kérdezte feszülten Ágnes és összehúzta a száját.

— És... hát semmi. Tőlem beszélhet, amennyit akar. Hozattam neki italt, szívesen ivott és szegény feje azt hitte, hogy jól intézi a dolgát, mert majd haza kísérem. El is kísértem zárás után a házig, ahol lakik, a Szerecsen uccába, de csak hívott fel magához, hogy ha már odáig elmentem, most már ne legyek »ilyen«, menjek fel, biztatott, hogy »snapszja« is van, söre is, de később tejeskávét is tud főzni, válogathatok. Ekkor már megkaptam innét az ultimátumot, gondoltam, megnézem ennek a nőnek a lakását, nehéz ma megfelelőt találni, hátha ez jó lesz egy kis időre. Hát kérlek, szívem, egész jó, az ucca is, a lakás is. Tudod, ahogy befordul az ember a — —

— Oda nem megyek! — mondta erélyesen Ágnes és felállt.

— De mért nem? Hallgass ide. Igaz, hogy a folyosóról nyílik, de aztán van egy hosszú előszoba, kicsit sötét, de az nem baj, van egy tágas szoba... és csak három hétről van szó. Azután —

— Hogy' hívják? A nőt.

— Lillának, azt hiszem. De mért fontos a neve, mért kérdezed?

— Mért?... Milyen ez a nő?

István leírta. — De mért érdekel, — kérdezte — hogy milyen?

— Mért? — kiáltott iel ingerülten Ágnes s már majdnem kimondta, amit gondol: ez a nő a férjem barátnője volt, mielőtt

a felesége lettem és . . . nem, ez lehetetlen . . . de az is furcsa, hogy most torkomon akad a szó és nem merek az igazságról beszélni . . . miért? miért haragszom most erre a nőre? csak nem vagyok féltékeny Sándorra, a régi életére? — De hát hogy jutottak ideig, mi történt maguk közt?

— Köztem és a nő közt? — csodálkozott István. — Semmi, az égvilágon semmi. Beszélgettünk s mikor láttam, hogy megsértődik, mert nem méltatom női mivoltát, megvigasztaltam azzal a vallomással, hogy szerelmes vagyok, olyan szerelmes, hogy gondolni sem tudok más nőre. Így aztán megkérdeztem, nem adná-e kölcsön néha a lakását egy-két órára. Hajlandó volna s meg is alkudtunk.

— Oda nem megyek! — mondta erélyesen Ágnes.

— De mért nem? Jobb ennél. És nézze szívem, az a lakás, amelyet kibéreltem, csak három hét múlva szabadul fel, akkor festeni, takarítani kell, berendezni, az is pár nap . . . meg is kérném rá, nézze meg egyszer, szeretném, ha az ízlése szerint rendeznők be, hogy jól érezze ott magát és — —

— Majd megbeszéljük, most sietek, Isten velem, — mormolta idegesen Ágnes és kesztyűs kezét felnyujtotta a férfi szájához.

István, szokása szerint, kiforgatta a kezét és megkereste a gomb fölött a szívalakú hasadékat, ott háromszor megcsókolta.

— Köszönöm, — s mélyen az asszony röpöködő szemébe nézett — köszönök mindent, azt is köszönöm, hogy néha idegeskedik miattam.

— Nem volna okosabb, ha nem tenne olyasmit, ami miatt idegeskednem kell? — szólt vissza Ágnes a konyhából.

— Mért, mit tettem már megint?

— De nyissa már ki az ajtót! . . . Majd megmagyarázom. Féltízre jöjjön, feketére várjuk.

— Várjuk, — sóhajtotta búsan a férfi.

— Várom, no! — s megrázta a kilincset.

— Imádom, — súgta a nyakába István és halkán kinyitotta az ajtót.

Ágnes bölintott és erélyes léptekkel végig sietett a folyosón. István még visszatért a szobába; lassan öltözködött és oly hosszan búcsúzkodott ettől a rossz kis csillártól, rozoga dívántól, kék faltól, mintha olyan boldogságot hagyna itt, amelyhez hasonlót is nehezen találhat. Vacsorázni is elfelejtett; féltízkor üres gyomorral állított be Sándorékhoz, mélyen meghajolt Ágnes előtt, aki csókra nyujtotta kezét, majd három cukrot tett a kávéjába, hogy legalább édes legyen, ha már egyelőre ez a vacsorája.

49.

Ágnes jóideig nem árulta el, mért nem hajlandó felmenni »a Lilla-féle lakásba«, csak sápadozva és határozottan tiltakozott ellene. — De nem, hát engedje meg, — mondogatta — nekem is lehetnek szeszélyeim, bocsásson meg, sohasem ígértem, hogy tökéletes vagyok vagy leszek, nem, nincs magyarázata, de milyen borzasztó maga, hogy mindent meg akar magyarázni, hát van arra magyarázat, ami eddig történt, vagy arra, hogy szeretem? — Ez a vita »a Lilla-féle lakás« körül terméketlen kérdéseket vetett fel közöttük, így a szerelem és a szerelem bizonyítékainak a kérdését. István azt állította, hogy »az«, az az egyetlen és igazi bizonyítéka a szerelemnek, az az egyetlen döntő megnyugtató, melyet nő férfinak adhat; Ágnes — kissé bizonytalanul és növekvő idegességgel — azt magyarázta, hogy el tudna képzelni olyan szerelmet is, amelyben »az« sohasem történik meg. — És mégis szeretik egymást? — faggatta hitetlenül István. — Nagyon, nagyon, — bólogatott Ágnes s egyszer, egy este, mikor néhány percre egy könyv keresésének ürügyével elvonulhattak, szemrehányó hangon azt sóhajtott a asszony, hogy »bizony, Pista, maga több megértéssel viseltethetne irántam, igazán, gondolhatna az állapotomra, a helyzetemre, a körülményekre«. István megrettent s azzal vádolta kedvesét, hogy »hűteni akarja az érzelmeit«, megfenyegette azzal, hogy »érthetetlen akarattal beleavatkozik az érzések és az ösztönök játékába« s talán már nem is szereti, talán már »egészen Sándorhoz pártolt«. Ágnes cáfolgatta ezt a feltevést, bár néha maga is elégedett csodálkozással állapította meg, hogy jóleső nyugalmat kezd érezni; mintha csillapodnék az a régi, kegyetlen láz, amely egyik férfitől a másikhoz hajszolta, mintha szilárdan és napról napra erősödő fölényrel meg tudna már állni önmagában is és nem szorul férfiák szerelmének megnyugtatóására; mintha egy váratlan szerencsés szél magasabb rétegekbe emelné, ahonnét megbocsátón, derűsen és szerelmi vágyak nélkül tudna lenézni elmúlt, elmúló időkre, sötét helyzetekre, izgatott férfiakra . . . s ez jó, itt a magasban jobb, mint ott lent. Néha már haragudott is Pistára és bosszankodott, hogy mért nem érti meg, mért nem örül, hogy egyensúlyba került és jól érzi magát; mért nem elégszik meg azzal, ami szerencsésen önként adódik, nyugodt látogatásokkal, beszélgetésekkel, tisztas együttlétekkel, kirándulásokkal, szép és kellemes színházi estékkel, a társaságukban végighallgatott hangversenyekkel, mért nem boldog, hogy bejáratos hozzájuk, hogy

mindenki szereti náluk, hiszen »tulajdonképpen egy olyan meleg családi életben lehet része náluk, amelyet eddig sohasem ismert«. István papírdarabokra firkantott felszólításokat, majd leveleket csempészett a kezébe, délelőtt és délután, amikor Sándor nem tartózkodott otthon, sűrűn a telefonhoz hívta és egyre hosszabban és lármásabban tárgyalt vele, kért, fenyegetőzött, könyörgött, szenvedélyesen magyarázta a boldogtalanságát s mert már attól kellett tartania, hogy akár Sándor, akár a feltűnően megkomolyodott és egyre szigorúbb erkölcsi elveket hangoztató Mimi feltűnőnek találhatja István ingerlékeny viselkedését, komor szűkszavúságát, sötét pillantásait, telefonálgatásait, kénytelen volt megígérni, hogy ismét találkozik vele »házon kívül is«. Biztosították egymást, hogy csak sétáról és »a helyzet megbeszéléséről« lehet szó, arról a Lilla-féle lakásról nem, mert az változatlanul rossz sejtelmeket kelt Ágnesben, ő pedig tiszteli az előérzteit. Ágnes könnyelműsége, nemtörődömsége is csökkenni kezdett, nyugalmat és biztonságot kívánt maga körül, már arra is gondolt, hogy egy ilyen »ártatlan« sétán megláthatja valaki és elárulhatja, tehát aznap, mikor találkozája volt Istvánnal, elmondta Sándornak, hogy délután »öt óra tájt« sétára indul és körülbelül még a helyet is leírta, amelyet majd bejár. »Egészen jó lesz beszélgetni Pistával«, gondolta, mert mindig kellemesen hatottak rá Pista szerelmi vallomásai és egy egész életre szóló fogadkozásai; de már mingyárt az első kirándulásuk majdnem összeveszéssel végződött, mert István egyre járatlanabb és sötétebb utakra vezette, gödrös és köves hegyi ösvényekre, ahol folyton megbotlott, megijedt, Pista pedig egyre vadabb és követelőzőbb lett s nem áttallotta egyszer egy kerítéshez is szorítani, csakhogy nyugodtan és hosszabban csókolhassa a száját, »mint egy diák vagy inkább egy bakakáplár a vasárnapi kimenőn«. — Igazán nem értem, milyen önző lett maga! Folyton leszedi rólam a festéket, jöhet erre valaki, minden percben mázolja ki magam, hát csöndesen beszélgetni nem tud? — István különös titkokat szimatolt; egyszer azt hitte, hogy a terhesség megváltoztatta Ágnes szerelmét, máskor meg azt gondolta és kétségbeesetten meg is mondta, hogy az asszony megúnta és most csöndesen a szakítást készíti elő. — Ne öljön meg, kérem, lassú méreggel, — kiáltotta a sötétedő budai kertek közt — inkább szúrjon le egyszerre! Nem gondol arra, hogy tönkretette az életemet? — S mert már az is megtörtént, hogy István nem fogadta el Mimi meghívását és négy napig nem jelent meg náluk, Ágnes engedékenyebbé vált és hajlandónak mutatkozott arra, hogy elmegy Pistával »valahová, ahol észhez tér«. Így követte egyszer egy kis

szállodába, ahol elviselhetetlen izgalmakat élt át, ahol rettegve fordította el fejét a fülkében ujságot olvasó portástól, a folyosón dúdolván végigsiető öreg szobaasszonytól, ahol percenként fel-felkapta a fejét, mert fenyegető hangokat hallott, a ruháját nem merte sem a fogásra akasztani, sem a székre borítani, mert bizonyosan beszennyeződik, ahol iszonyodva meredt a kemény ágyra, melynek síkos és helyenként szúrós párnáját többször útálkozva érintette meg s amelyen folyton felemelkedett, felült s ahonnan rögtön távozni akart, mihelyt megérkezett... »Kívánjon tőlem mindent, mindent, édes szívem, egyetlen szerelmem, csak ide ne hozzon többé« — sóhajtotta és kegyelmet kérően vacogtatta felé a fogát, mutogatta elkékült ajkát, fehéren reszkető arcát... el is várta volna a megértést, tévedésének beismerését, igen, a kegyelmet, a felmentést, az ízlést és barátságot s borzadva figyelte, hogy a férfi nem tud felszállni »az ízlésnek és szeretetnek erre a természetes magaslatára«, hanem mint egy őrült, csak nézi, vad vággyal keres valamit a szemében s mint egy hóhér, aki nem ismer és nem adhat kegyelmet, lecsap rá és kivégzi... mert ez már valóban több az áldozatnál és ez nem szerelem, hanem végzetes brutalitás. — Nahát... nahát... — mondta aztán többször egymásután és huzogatta a nyakát, amely talán meg is merevedett ebben a szörnyű megpróbáltatásban — de hát engedjen már és hadd megyek... nahát! — s azt is akarta mondani, hogy Sándor »ilyesmire soha sem volna képes«, de most már ne mélyítsük el ezt a gyalázatot — kérem, csak ne kíséren, majd egyedül kiszaladok... no most már nyugodt?... nahát! — s már felkapkodta ruháit, az arcával sem törődött, nem baj, ha meglátják, hogy irtózatos események rohantak át rajta, nem baj, mert talán egy minden elképzelhető bajnál is nagyobb válság tört ki rajta: most, most eltávolodott Pistától, ezt az áldozatot nem lehet megbocsátani, rohant haza, lefeküdt, elsötéftette szobáját, nem jelent meg a vacsoránál, másnap, harmadnap sem hagyta el az ágyát, tanácskoztak körülötte, orvosokat hívtak, Sándorral is csak néhány szót volt hajlandó váltani, Pistától búcsúzkodott magában, beszélt hozzá, intett neki, úgy érezte, egyre távolabbról... Isten vele! Isten vele, fiam, maga erről nem tehet, de én sem segíthetek... míg végül a negyedik napon, amikor enyhébben, sírószabban fáj a szíve és utólagos engedélyének reményében Sándor és Mimi Istvánt is felvezették hozzá »csak egy percre, hogy láthassa«, sóhajtva nyujtotta kezét és lágyan meg is érintette... amikor pedig István szorongva leült az ágyához és félénken megszólalt, már bocsánatot is érzett, bocsánatot, mint egy jó anya, aki viszontlátja a fiát, szégyenletes, de kedves... és

nem is olyan nagyon szégyenletes és mindenkinél kedvesebb gyermekét. — Hát hogy' van és tulajdonképpen mi történt? — súgta István, mikor egy percre magukra maradtak és könyörögve összekulcsolta kezét. — Ne is kérdezze, kedves. — Jaj, rettenetes napokat éltem át. — Én is. — Elmondja majd? — Ágnes mosolyogva hallgatott és a párna alól kinyújtotta kezét. — Ha az a baj, — sóhajtotta fulladozva István — akkor én nem hívom és soha többé nem kívánom . . . érti? Csak maga nyugodt és egészséges legyen ! — Ágnes megszorította a kezét és arra gondolt, hogy ilyen lemondást nem szabad elfogadni, igazi férfi, ha szeret, nem is kínálja s már megnyugodva tűnődött »az igazi békén«, amely csak akkor áll helyre köztük, ha megint találkoznak valahol. De hát mért ne menne fel egyszer-kétszer abba a Lilla-féle lakásba? A multtól nem kell félnie ; s mért ne mondaná meg Pistának az igazat? Egy ködös délután a Szabadság-téren találkoztak, kocsiba ültek és felsiettek abba a szobába, melyet régebben Ágnes sokszor elképzelt és amelynek kulcsát most István vette elő a zsebéből. Megállt a szoba közepén és mosolyogva bámult egy varrógépre, mely az ablaknál állott. — Varrógép? — kérdezte és megtapogatta.

— Hogyne, nagyon rendes lány, — felelte István, mintha ezzel is meg akarná nyugtatni szerelmesét.

Az egyik szekrény tetején befőttes üvegek sorakoztak ; cseresznye és sárgabarack ; a sor végén lekvár, piros színű, talán ribizli, gondolta Ágnes.

— És honnét van a kompót?

— Nem tudom. Kapja valahonnét, talán az anyjától.

— Hát milyen ez a lány? Milyen az arca? És hogyan viselkedik?

— Nagyon rendes, mondom. Jó egészséges arca van, kissé csontos. Fekete. Vidám lány, olyan . . . olyan talpraesett megjegyzései vannak.

— Talpraesett? Miért, mit mond?

— Mindenfélét. Azt kérdezte például, ne készítsen-e virágot és valami ennivalót. Mondtam, nem kell. Csodálkozott és vitakozott. Azt mondta, a szép virág diszít a randevút és jólesik a szemnek, az pedig nem igazi csók, ami után nem éhes az ember.

Ágnes idegesen nevetett. — Éhes?

— Én is kérdezősködtem. Azt mondta, hogy . . . így mondta : »jó kiadós csók után kiürül az ember gyomra és megéhezik«. Aztán mindenáron italra kért pénzt. Mondtam, nem kell ital. Valósággal pörölt velem. Azt magyarázta, hogy bizonyára kezdő vagyok és a szerelmem is »azzal a bizonyos hölgygel« még nagyon

a barátság elején tarthat, mert csak az elején van az úgy, hogy az ember berúg magától a szerelemtől. Később majd jólesik csók közben a likőr. Egyébként »kicsikének« hívta folyton magát.

— Kicsikének?

— Bocsánat, nem tehetek róla.

— De hát tudja, ki vagyok?

— Á, dehogy, ez csak így beszél.

— Nincs itt egy fényképe valahol? Szeretném látni.

— Mért kíváncsi rá? Jelentéktelen, egyszerű, kedves teremtés, nincs benne semmi démoni, minden ambíciója az, hogy pénzt keressen, minél többet s aztán férjhez menjen egy derék emberhez, iparoshoz vagy... álmok álma!... egy tisztviselőhöz, akivel csöndes családi — —

— Ez a nő volt Sándor szeretője.

István körülnézett és gyorsan leült az ágyra. — Mit mond?

A Sanyi — —

— Mielőtt a felesége lettem. Elég sokáig tartott és meg is csalta Sándort, ez a rendes kis nő. És itt ebben a lakásban találkoztak, ide járt fel Sándor.

— De hiszen akkor a mulatóhelyen is... ha oda megyünk... hiszen ott is láthatta?

— Láttam is, bizonyára, csak Sándor sohasem akarta megmondani, hogy melyik az a sok lány közül. Többször kérdeztem, de ezt nem mondja meg. Érti most már, miért nem akarok ide jönni? És megérti, ha megkérem, hogy menjünk el innét?

István lassan felemelkedett. — Hogyne, természetesen... Valóban... — de ugyanekkor Ágnes leült a kis, kerek asztalhoz, mely fehér, tiszta horgolt terítővel borítva az ablaktól jobbra a szögletben állott; mellette karosszék és egy nagy hintaszék. Ágnes áttelepedett a hintaszékbe és elgondolkodva ringatta magát. — Mire gondol? — közeledett hozzá félénken, megzavarodva a férfi.

Ágnes felriadt. Meglepődve pillantott a barátjára, mintha nem ismerné meg rögtön. Mosoly röppent át nyugodt, kissé szomorú arcán; a mosoly elhamvadt, mire a szeméhez ért a fénye; az arca hamar sötétségbe borult.

— Mire? — mondta bánatos és édesen zengő hangon. — Nem is tudom. De tudja... beszélhetek őszintén?... ó, ostobaság, persze, hát kivel?... és olyan jó volna őszintén beszélni, teljesen őszintén, nemcsak magával, hanem még önmagammal is! Na ne nézzen ilyen kétségbeesetten rám, húzza ide azt a széket, adja ide a kezét... tudja, most egyszerre úgy összeállt minden... hogy is mondjam?... kártyával játszik az ember, házat épít, nem

sikerül, egyszerre csak összetapadnak a lapok, összeáll a ház . . . vagy mint amikor kijön a patience, tudja . . . most itt egyszerre úgy éreztem, hogy mégis összefüggnek, egymásba kapcsolódnak a dolgok . . . az ember végignéz az életén és csupa cserepet lát, nem illenek össze, csupa szétvagdalt filmkockát lát, a kép nem folyik egybe, nincs értelme, csupa kivagdalt, szétdobált kép, jelenet, szó, érzés, mi közük egymáshoz, milyen zűrzavar! . . . nincs egy végigvonuló fonál, nincs egy kulcs a rejtélyhez, nincs szótár a hieroglifákhoz . . . csodálkozva kérde az ember, mért van ez, mért történt ez, mit keres itt ez az ember, miért vagyok én itt? S aztán egyszerre megvilágosodik minden . . . a széthullott lapok összeállnak egy könyvvé, a — —

— Mért, most mi világosodott meg?

— Mi? Nem is tudom, csak itt egyszerre azt éreztem, hogy mindennek megvan az oka, a rendeltetése, a magyarázata és . . . és az embereknek, akik azt hitték, hogy véletlenül találkoznak, hogy össze-vissza szaladgálnak és rohanásuk közben látszólag véletlenül súrolják egymást, az embereknek közük van egymáshoz, igen, közük, a sorsuk összefügg és . . . nem is tudom!

— De mit akar tudni, szívem?

— Mit akarok . . . Látja, ennek a lánynak élnie, lennie kellett, hogy én asszony lehessen és éppen Sanyinak a felesége és . . . és nem furcsa, hogy ez a lány, akiről azt hittük, hogy senki, semmi, jelentéktelen, véletlen . . . nem furcsa, hogy nekem el kellett jönnöm ide, hozzá és — —

— Nem hozzá jött, csak — —

— Hát nem furcsa, hogy most itt ülök ebben a szobában, ahol az uram . . . szédítő! . . . rossz rá gondolni.

— De mért gondol erre? — kérdezte István felelősségrevonó hangon.

Ágnes, mintha nem hallotta volna a kérdést, sebesebben ringatta magát. — Ebben a székben ülhetett és a térdén tarthatta ezt a lányt és — —

— Fontos ez?

— Azt hiszi, nem fontos?

— Nem tudom, de . . . nem azért jöttünk ide, hogy maga a Sándor legénykori bolondságain törje a fejét. Ezek elmúlt dolgok és — —

Ágnes hozzá hajolt. Az arca most komoly, érett, szomorú volt. — Mi az, kisszívem, védi Sándort, vagy féltékeny rá?

István lehajtotta a fejét. — Mind a kettő.

Az asszony bólintott, aztán elengedte a férfi kezét, lassan felállt, körüljárta a szobát, közelről megnézett mindent, ki akarta

nyitni a szekrényt, bepillantott a nyitott ágyba, felemelte, visszatevette, megveregette a párnát, mint Sándor szokta lefekvésnél, szimatolt, vizsgálta, ízlelte a levegőt, nézte a lila dróton lógó lilasernyős lámpát, majd furcsa bánatos hangon, de határozottan ezekkel a szavakkal fordult Istvánhoz: — Mondja meg őszintén, szívem, nagyon haragudnék, ha most arra kérném, hogy szépen, szótlánul menjünk el?

— Kérem! — állt fel a férfi s magára rántotta a kabátját, fejére nyomta a kalapját. — Azaz pardon, szótlánul, — s megragadta a kilincset.

— Haragszik? — fogta meg a kezét Ágnes.

— Azt mondta, szótlánul?!

— Haragszik?

— Nem, csak —

— Csak?

— Utálom, hogy így ki vagyok szolgáltatva magának, mint egy rabszolga!

— Útálja?

— Maga Sándort szereti! Most is és mindig! De mi vagyok akkor én?!

Ágnes rá pillantott, azt akarta mondani: most kezdjük kérdezni, hogy kik vagyunk, mit jelentünk egymásnak, — de nem tudta szólásra indítani megbénult száját, kinyitotta az ajtót, az előszobáét is, már a lépcsőházban volt s István még mindig mozdulatlanul bámult utána: mi ez, így elmegy, búcsú nélkül, csók nélkül, ennyire nem szereti már, nem is bánja, mi lesz vele... vagy mégis megsértette?... s ilyenkor is udvariasnak kell lenni, nem engedheti kíséret nélkül távozni egy idegen házból, egy ilyen helyről?... becsapta, gyorsan bezárta az ajtót, rohant Ágnes után, a kapuban még elérte, mellé lépett; némán haladtak a szűk uccán, a zárt üzletek előtt, fejüket leszegték, sebzetten dohogtak magukban, szidták a sorsukat, értelmetlenül meredtek az életükre, oktalannak és céltalannak látták a szerelmüket... nevetséges szeszély, ostoba játék voltam a kezében, gondolta a férfi, a játék most véget ér, mert már csak a gyerekére gondol, a gyerek a fontos és az a jó módú fészek, amelyet összehordott neki, én mehetek eltűnhetek, ... durva ember ez, gondolta az asszony, nem tudja megérezni, mi történik egy nő lelkében, a szeretkezésnél kezdődik és végződik nála minden, csak az ágy, az ágy! s még egy ilyen ágy is! ... meg kellene vetnem, ha el tudnám felejteni, hogy hányszor, de hányszor sétáltam, rohantam vele abba a sötét szakadékba, melyet mámornak hívtam... mámornak?... morfiumnak, méregnek, aljasságnak!

— Mondja, — fakadt ki egy negyedóra mulva István — most ez csak így lesz? — s megállt.

Ágnes szótlánul tovább ballagott.

A férfi utána ugrott. — Így megy haza? — S mert az asszony rá sem nézett, csak szabályos léptekkel haladt a híd felé, megragadta és megrántotta a karját. — Egy szava sincs hozzám?

— Egy szavam? — kérdezte rekedten Ágnes. Az arca sovány, kemény, elszánt volt. — Egy szó rendbe tudja hozni magát?

— De hát mi van velem, hogy rendbe kellene hozni?

— Ne kiabáljon, kérem.

— Nem kiabálok, — mondta oly hangosan István, hogy a forgalmas Vilmos császár úton, ahová éppen eljutottak, rájuk néztek az emberek — de csoda volna, ha egyáltalán . . . és ha ordítanék és felelősségre — —

— Engem? — s fájdalmasan nevetett, majd kocsik, emberek közt átsietett az úton.

Még elgázolják itt, villant át Istvánon és megrettenve utána futott. Egy ékszerészbolt előtt utólérte. — Félreértett, — mondta fojtottan, elkeseredetten az Erzsébet tér sötét fái alatt — azt a szót nem úgy kell érteni, hanem . . . hát nem érez semmit abból, ami megfojt engem? Fogalma sincs arról a csalódásról, ami ilyenkor leteperi a férfit, akinek üres szájjal kell elmenni onnét, ahol a legnagyobb örömöket várta? és miért? mert önagysága érzékeny lelkét régi emlékek sebeztek meg, emlékek a férje elmúlt életéből! Nem hallott még arról, hogy ilyenkor ölni is tudnak?

Ágnes felé fordult, a nyakát kihúzta. — Tessék. Az a legjobb.

István összeszorította a fogát. Sovány, barna arcán, amely most tompa zöld színben fénylett, keményen megfeszültek és kidagadtak az izmok; a foga megcsikordult. — Nem fél, hogy megfojtom?

— Tessék. Szívesen.

A férfi most azt érezte, hogy ez a kegyetlen asszony megveti; az asszony azt hitte, hogy ez az üres és örült férfi, aki sohasem értette meg, gyűlöli most; és mind a ketten arra gondoltak, hogy vége, vége köztük mindennek, most búcsúznak el egymástól és valamitől, aminek nem kellett volna megtörténnie s ami talán nem is volt. Bennem is van valami hitvány és közörséges, állapította meg az asszony, azért kerültem össze ezzel a férfival; ostoba, naiv, fiatal hülye voltam, sóhajtotta a férfi, azért jutottam ide.

Így indultak tovább, így léptek a Lánchídra.

— És ha most itt belévetem magam? — mutatott a szürke vízre István.

Ágnes hidegen a szemébe nézett. — Azt hiszi, ez a megoldás? Méltó volna hozzánk, mint a veszekedő cselédekhez.

— A szerelemben nincsenek társadalmi különbségek, grófnő vagy kocsis, mindegy. Nekem egyébként sincs elég finom érzésem a társadalmi — —

— Hagyjuk ezt, kérem, — s erősen kilépett.

Ebben a percben, mint egy frissen kapott hírt közölte magával István, hogy a helyzete teljesen reménytelen. Ez az asszony így megy majd mellette, illetve fél lépéssel előtte, hazáig, a kapunál vagy udvariasan elbúcsúzik tőle, vagy némán elhagyja, aztán bevonul férje védelme alá a tisztelt családdhoz, akkor pedig? . . . akkor eltávozhatnak s ha tetszik, eltűnik, ha pedig nem, akkor megjelenhetnek a szokásos időben, igen, ma feketére hívták és játszhatja tovább a társadalmi mókákat. Megbolondulok. Most jövök rá, hogy ebben a kíméletlen helyzetben én vagyok a gyengébb fél; ez az asszony az erősebb.

Különös, gondolta néhány pillanat múlva, ez a felismerés most valahogyan nyugalommal tölt el. Küzdeni csak akkor lehet, ha legalább halvány reménye van az embernek a győzelemre; a biztos vereségben meg kell nyugodni. Adjuk meg magunkat, viseljük szépen és bölcsen a sorsunkat.

— Ne menjen így haza, — súgta ellágyulva.

Az asszony feje megrándult; nem felelt.

— Nem tudok élni, ha nem vagyok harmóniában magával. Forog velem a világ, az egész testem reszket, megőrülök, nem tudom, mit teszek. Lehet, hogy ostobaságokat követtem el, bizonyára meg is bántottam, higgycs el, nem szándékosan történt, de maga majd mindent megmagyaráz, én pedig igyekszem jóvátenni a bűneimet. Bocsásson meg és . . . és segítsen rajtam.

Ágnes is elérzékenyült. Már könnyel telt meg a szeme; a szája kínlódva remegett. — Hogy' segítsek? — kérdezte panaszosan. — Maga mindig felfogat és meggyötör, mit tehetek ilyen állapotban?

— Csak nyugodjon meg, akkor minden rendben van.

— De hogyan, hogyan?

— Én csak azt akarom, hogy boldog legyen.

— Ez a boldogság?

— Ezentúl majd jobban vigyázok. Igérem.

— De mit? Amikor mindig azt akarja . . . vonszol egyik helyről a másikra . . . hát hol, mindenhol? . . . ez oly szörnyű, úgy szégyellem magam . . . maga egyszerre csak megőrül és azt akarja, hogy itt a hídon, a hegyen, mindenféle tanyákon, mi vagyok én? Nem bírom! Inkább meghalok, még ma éjjel meghalok.

— Hát az a baj, hogy ennyire szeretem és nem tudok maga nélkül élni és mindig, mindig csak arra gondolok, hogy szeressem?

Ágnes sírósan mosolygott. — Az nem baj. Az nem.

— Hát nem haragszik, ha szeretem?

Ágnes csendesen nevetett. — Azért nem.

— Hát akkor ígérem, hogy mindig úgy szeretem, ahogy akarja és nem erőszakoskodom többé, csak maga mindig mondja meg, ha valami nem tetszik és azt is ígérje meg, hogy nem gondol többé a halálra.

— Ígérem, — s bólintott. — De — s aggódva fürkészt a férfi arcában — most ez rossz magának.

— Ne törődjön vele.

— De, nem akarom, hogy szenvedjen. Nem akarom. Értse meg, — s megint felcsillant a kemény, szürke fény a szemében — én csak azt akarom, hogy ne düljön fel . . . hagyjon mindent úgy, ahogy van, ne kavarjon fel mindent bennem, amit úgy is olyan nehezen rakok rendbe . . . ne gyanakodjon, ne kínozzon féltékenységgel . . . magának is úgy van jól minden, ahogy van. Higgye el!

István fájdalmasan bólogatott. — Hiszi ezt maga?

— El tudja képzelni, — kérdezte lágyan, vigasztalón, szinte hízogón az asszony — hogy olyasmit akarok, ami rossz magának?

— Valóban, — mormolta István és végighúzta kezét szédülő homlokán — mi értelme volna? Milyen különös volna . . .

— Hát akkor fél tíz után várom. Legyen jókedvű és kedves a mamához. Pá! Maga menjen arra, én erre felsietek.

— Keziticsókolom.

— Pá, — hallatszik még két lépés távolságból.

István felnéz utána a szürkén homályló gellérthegyi úton s arra gondol, hogy ez az asszony viszi magával a végétét . . . és nemcsak azért, mert nő, mert szép és kívánatos, hanem azért is, mert okos, határozott, erős, mert tudja, mit akar. Ő pedig . . . hát szeretem! szeretem! Mit tudom én, mért folyik erre a Duna! Mért nem kérdezem meg tőle, mért nem tiltakozik egyszer a sorsa ellen és mért nem únja meg és mért nem folyik egyszer Bécs felé? Vagy ez a Gellérthegy mért nem megy át egyszer Pestre és mért nem cserél helyet a vásárcsarnokkal? Hát szeretem, szeretem, éppen ezt szeretem s ki tudja, talán éppen így, csak így tudok szeretni!

Ágnes sietve közeledett a kertjük felé; már égnek a lámpák a szalónban, sárgán világítanak az ablakok, gyülekezik a család; jó, hogy haza ér, hogy várnak rá és ő is ide tartozik, itt béke és

biztonság fogadja. Pista néha nyomasztó ; Pistában van valami nyugtalanság, amely őt is feldúlja s azzal fenyegeti, hogy . . . nem is tudja pontosan, mivel . . . de szinte megrázza alatta a földet és bizonytalanságba dönti az életét. Különös, nehéz, töprengő ember . . . miért vonhatná, például, felelősségre? Furcsa. Ahelyett, hogy megkönnyítené a sorsát, derüssé tenné, felvirágozná, mindig csak fúr-farag az emberen és szét akarja boncolni . . . minek vizsgálni olyan dolgokat, amelyeket észre sem kell venni? Csak ne szenvedne ! A fájdalma is csüggesztő. Még a búcsúzásnál is olyan sötét volt az arca, mintha veszedelmes terveket szőne . . . van valami ellenséges benne. Pista ellenség . . . lehetséges ez? Nem kell vele túlságosan ellenkezni ; végül is ma megtanulhatta, hogy a tények tények, amelyeken nem lehet változtatni és vannak helyzetek, amelyeket nem szabad bolygatni, sőt beszélni sem kell róluk ; a lecke, melyet váratlanul kapott, keserves, de szükséges volt . . . szegény fiú, most nagyon el lehet keseredve ! Meg kell vigasztalni, még pedig hamarosan. A fájdalom és öröm kulcsa nálam van.

Másnap megnézte azt a lakást, melyet István elsejétől kezdve bérel ; a helyet is, a lakást is megfelelőnek találta. István útközben közölte vele, hogy már el is költözött hazulról, elsejéig nem tud várni, zavarta otthon a szüleit késői lefekvésével, nyugtalan éjszakáival ; most egy budai fürdőben lakik. Fürdőben? — csodálkozott Ágnes. Hát nem éppen a fürdőben, hanem a vele kapcsolatos szállodában ; nem akarná megtekinteni? Ágnes meglátogatta ; a béke helyreállt köztük, csak az érzéseik mélyén borongott még egyideig valami idegen felhő : az asszony arra gondolt, hogy áldozatot hoz, a férfi megrettent attól a sejtelemtől, hogy néha valósággal kikényszeríti kedveséből a csókot. Óvatosabban beszélgettek s olykor elkerülték egymás tekintetét ; nem vagyunk mi mindig ilyen kedvesek, van egy másik arcunk is, de magunk is félünk tőle, rejtegetjük . . . s aggodalmasan udvariaskodtak. A csókuk is mintha kissé megfonnyadt volna ; nem lángolt, nem volt ellenállhatatlan, nem volt meg az a szükségszerű ereje, amely végül mindig felmentő ítéletet mondatott velük magukról, még azokról a tetteikről is, amelyeknél a bűn szele csapta meg pillogó szemüket. Lehet, hogy elhamvad a tűz? — töprengett hol egyik, hol másik. Lehet, hogy csak azért járunk ezen az úton, mert egyszer elindultunk rajta, de talán nemsokára megállunk és másfelé fordulunk? . . . és csak azért szedegetjük még most is ezeket a virágokat, mert tegnap, tegnapelőtt még nagyon tetsettek, de ezekben a maiakban már csak a tegnapi illatokat keresséljük . . . keressük és csak ritkán találjuk meg? Ágnes

elment a találkozókra, mert félt a bonyodalmaktól, attól a bizonyos sötét tekintettől... csak béke legyen köztük, béke!... a férfit pedig olykor az is nyugtalanította, hogy nem kell mindig szenvedőn követelőznie, Ágnes jön és mintha feleslegesnek tartaná a beszélgetéseket, az udvarlásokat, azokat az édes, perzselő előkészítéseket, amelyek fullasztóan sűrítik és szikrázóan hevítik a pillanatokot, mintha csak megmondaná: tudom, mért vagyok itt, mire kellek, ne vesztegessük az időt, végezzük el a dolgunkat, tessék, ezt kívánod... már leteszi a kalapját, leveti a ruháját és ellenkezés nélkül engedi megindulni... Istenem, már szokásaink vannak, ismerünk mindent, jaj, valahogy gépszerűvé vált a szerelmünk, amelyet pedig úgy csodáltunk, amelynek rettegve és örvendezve úgy engedelmeskedtünk, mint egy természeti tüneménynek, mint egy vulkánnak, amely úgy is kitör és lávájával elborít, mindegy, minden napunk, minden óránk a mi utolsó pompéji éjszakánk... már sejtjük, mikor lankadunk, már kezdjük ismerni egymás kifejezhetetlen titkait, tudjuk, ez jó, ez jobb, ez közönyös, ezt szereted, ezt únod, ezt csak a kedvemért teszed, de most így csókollak, mert ilyenkor boldogan szoktál sóhajtani és akkor még sem bánod meg, hogy itt vagyunk... szoktál! szoktál!... de ha ezután a hűvös sötétség következik, akkor... akkor? Megpillantották ezt a »hűvös sötétséget«, belé meredtek, mint egy végtelen és kietlen temetőbe, melybe már oly sok szép szenvedély és oly sok csodálatos szerelem zuhant, megpillantották a kihűlt szívek és elszürkült lelkek borzalmas ködét s rémülten rohantak vissza egymáshoz, dadogva és fogadkozva kapaszkodtak meg egymásban. Nem, nem szabad játszani ezzel a veszedelemmel! Nem szabad könnyelműen elpredálni a kincseiket! Nem múlhat el ez a titokzatos, boldog-boldogtalan szenvedély, vigyázni kell rá, megmenteni! Hol érte a hideg köd? Néhány napi keresgélés, szégyenkező vajúdás után megszólaltak, őszintebben, bátrabban beszélgettek, visszafelé forgatták e rossz órák filmjét s eljutottak »a Lilla-féle lakásig«. Hát ezért? Nevetséges! Nem fontosabb-e a harmóniájuk, a boldogságuk alig magyarázható előítéleteknél, ízlésnél és féltékenységnél? Hát csak erről van szó?!

— Szeretnéd, ha egyszer oda is elmennék?

István mosolyogva nézelődött, mintha nem értené a kérdést.

— Oda? Hova?

— Hát oda, ahol azt a csúnya jelenetet csin... veszekedtünk.

— Ugyan felejtse már el!

— Megvan még a kulcs?

— Megszerezhetem.

— Te csak menj fel és várj rám. Ott tudsz lenni félhatkor, holnap?

István szégyenlősen és kissé vonakodva fogadta az ajánlatot, mint egy már-már fölöslegessé vált ajándékot, amelyre valamikor érthetetlenül sóvárgott, a szíve azonban boldogan dobbant s mikor a hintaszékben leült, ismét mámorosan, mindent feledve suttozta, mondta, énekelte : szeret, mégis szeret ! Ágnes pedig oly pirultan és nyugtalanul érkezett és borult a mellére, mintha megint ez volna az első találkozásuk. Szorongva, különös nyugtalansággal estek Lilla ágyába és sokáig mozdulatlanul, átölelve bújtak egymáshoz ; nézték egymást, a szobát és hallgatták szívük izgatott dobogását . . . valahol a mélyben vagyunk, gondolta Ágnes s egy tenger zúg fölöttünk ; ez az asszony mégis az enyém, senki másé, gondolta a férfi és reszketett. Nem kárhozunk el, boldogok, bátrak vagyunk, dobolták felszabadult csókjaik . . . s István elégedetten figyelte az asszony hirtelen kirobbant jókedvét : Ágnes dúdolni, majd dalolni kezdett, kiröppent az ágyból, körültáncolta a szobát, visszaperdült, Istvánra pattant, lovagolt rajta, csókolgatta, megint dalolt, megint táncolt, végül a hintaszékbe repült, megindította, lóbálta, barackszínű teste melegen csillogott a lila homályban . . . Ágnes nevetett, nevetett, mindenről megfélekedve . . . vagy mindenre emlékezve? . . . nevetett, percekig bugyborékkolt, fröcskölt belőle a nevetés és friss jókedvvel öntözte meg a szobát, az ágyban mosolygó férfit, meztelen, hűvös mellét.

50.

Aztán az egyre észrevehetőbbé váló állapotosság lassanként elnémította a szerelem kacagását, fájdalmait, fel-feltörő, el-eltűnő válságait. Csöndesebb hetek, más színű hónapok következtek.

Két lakás, két új fészek épült, mind a kettő Ágnes vezetése alatt, az ő ízlése, nyílt és titkos vágyai parancsára. Az egyik a Rózsadombon, ahol Sándor, Ágnes beleegyezésével, István pénzügyi segédletével, Demeter Kálmán építészeti véleménye alapján megvásárolt egy emeletes villát és felesége kívánságai szerint, apósa tervei alapján átépíttette ; szép régi gesztenye- és diófák álltak a kertben, néhány fenyő is zöldelt, az emeleti erkélyről látni lehetett Budapestnek egy megkapóan szép részét, a Dunát, az Országházat, a Margitszigetet, derült időben távoli hegyek kéklő vonalait. A másik kis kétszobás, hallos lakás volt a Margit-híd pesti oldalán, négyemeletes új bérház második emeletén,

ablakai a Dunapartra nyíltak, a Dunára és a Rózsadombra, ahonnét jó színházi látcsővel meg lehetett találni ennek a pesti háznak a tetejét s látja, kisszívem, — mondta többször is Ágnes, vigasztaló, rendezgető hangon — csak egy híd választ el bennünket, néhány lépés és a híd, csak át kell menni a hídon, magának is, nekem is, nem igaz? . . . látja, sosem szerettem ezt a Margithidat, nem is tudom, hogy' lehet haragudni egy hídra, talán mert olyan szürke és mindig annyi teherkocsi nyög rajta, de most kedvelem, egyre jobban szeretem, ez a mi hídunk. » A mi hídunk, így hívták s már későn sajnálkoztak azon, hogy mért nem a negyedik emeleten bérelt lakást István, onnét talán láthatták is volna egymást, főként jó nagyítóval; »vannak olyan nagy tengerészeti látcsövek, — magyarázták — megbeszélhettük volna, mikor állunk az ablakba és fényjeleket is adhatunk volna, kidolgozhattunk volna egy egész fénytávíró-t a villanylámpával, egy csavarás, két világosság . . . látja, kisszívem, szép Morse-jelek a Dunán át . . . » — de hát a negyedik emelet már nem volt szabad, meg kellett elégedni ezzel a második emeletivel, amelyet Ágnes nagy gonddal és különös gyengésséggel rendezett be.

Ott Budán polgáribb, egyszerűbb, gyakorlatibb volt, itt Pesten bátrabban valószínűtlen meg merész és néha meghökkenítő elképzeléseit; Budán lassanként kibontakozott egy polgári család kényelmes otthona, nehéz bútorokkal, melyeket az ebédlőben renaissance-stílusúnak, a női hálószobában Mária Teréziásnak, a szalonban biedermeieresnek neveztek, borsózöld fürdőszobával, hasonló színű medencével és csempével, fehér világos gyerekszobával, kényelmes és majdnem kispolgári férfinálal, míg itt Pesten könnyed, szeszélyes, parfümös lakás alakult, nem is egy férfinak, hanem egy szinte ideges, mindenképpen különös és nagyvilági nőnek az otthona, egy képzelődő asszonyé, talán színésznőé, sőt kissé szeszélyes és jómódú kokotté, aki azonban rendszerré tudja gyúrni a nyugtalanságait, tisztázatlan fantáziáit, selymekben, bútorokban, bársonyokban, színekben és vonalakban kifejezhető vágyait: sötét és puha színek halmozódtak itt össze, az előszobában lila orgonaszínű, ámpolnás csillár fénylett, a hálószoba falát sötét selyemkárpit borította, a fürdőszoba fekete volt, fekete medence, fekete csempé, hosszas tárgyalással szerzett fekete porcellán, — István is, aki sokszor némán csodálkozott, elismerte, hogy például ebben a fekete fürdőszobában különösen szép fényben csillog Ágnes cseresznyevirágszínű bőre — sok japános, kínai holmi került a zsúfolt lakásba, selymek, könnyű szőnyegek, porcellánok, sárgán mosolygó Buddha-szob-

rok, könnyü, csipkés bútorok, sok kis lámpa . . . külön-külön talán minden zavaros volt, részleteiben ellentmondó és Istvánhoz, aki síma felületekre, kevés bútorra, sok levegőre vágyódott, nem illő, az egész együtt azonban álomszerű csöndet, vonzó zsúfoltságot és szerelmes női lelket lehel, egy asszony titkos vágyait rejtegette, szerelemre, mámorra emlékeztetett, megsejtetett valamit abból, ami teljesen sosem mutatható meg, beszélt bútor-, szín-, vonal-nyelven valamiről, ami egészen nem mondható meg és »én tulajdonképpen ma is a szekfűt, a rózsát, a muskátlit szeretem, mint azelőtt, — gondolta István — odaát van a szekfű, a rózsza, a muskátli, ide egy-két szál orchideát hoz Ágnes, itt az orchideát szereti . . . mért ne szeressem én is?« Igen, odaát van a muskátli-ház, ez itt az orchidea-koporsó, mondta magában István egy este, amikor egyedül maradt, igen, olyan ez, mint egy kripta, no de kettőnké, olyan ez, mint egy furcsa asszony búvóhelye, egy . . . egy királynőé . . . nem, az sok, egy hercegnőé, szóval előkelő hölgyé, aki ki-kisurran a palotájából, ahol uralkodik, hogy itt a szenvedély rabszijára fűzze magát s ilyenkor fekete ruhát ölt, sötét színekbe burkolózik és a falakat is fekete selyembe vonja . . . miért? gyászol? vagy a szenvedély sötét, mint a halál, vigasztalan, mint a kripta? . . . mindegy, velem gyászol! . . . pedig milyen jó volna egy egyszerű, világos szoba, központi fűtés, jó nagy villanylámpa, nagy vonalak, széles felületek, minnek ez a sok szöglet, árny, sok kis lámpa, kék, lila, sötétszürke ernyővel, takaróval, ellenzővel, amelyek akkor is homályt vetnek, ha valamennyien égnék . . . de hát ha ezt szereti! Ki jár még ide? Idegen előtt talán még szégyelném is, a házmesterrel nem törődöm, a házvezetőnőm nyugodjék bele, én is ezt teszem, férfit úgy sem hívok ide, barátaimtól elszakadtam, mióta ez a szerelem tart, hát akkor legyen mindig így, az a fontos, hogy ő örüljön neki és kedve legyen ide járni. Érkezett azonban egy bútor, amely sehogysem illett ebbe a puha, selymes-porcellános lakásba: egy meglehetősen nagy hintaszék, amelynek elhelyezése Ágnesnek is gondot okozott. Hogyan való ide ez a nagy sötétbarna hintaszék és hova lehet állítani? Ágnes végül bevittette a hálószobába a nagy, rokokós, fekete függönyös ágy közelébe. — Szeretem, — mondta szűkszavúan István kérdéseire — szeretem, — s miután növekvő hasával lassan elsüllyedt benne, óvatosan himbálta. Kissé lehúnyódott a szeme s a terhesség alatt kíváncsian megduzzadt ajkán olyan hervadó, öntudatos, rejtélyeskedő mosoly pókhálósodott, mint az egyik körtebarna Buddha-szobron. E mosoly miatt is idegenkedve szemlélte István a hintaszéket, de azért is zavarta, mert Lilla

lakására emlékeztette, ahol súlyos sebeket és csak későn gyógyító örömeket kapott; megmagyarázhatatlan gyűlöletet is érzett. A hintaszék azonban ott maradt, István mindig eltolta az ágyától, Ágnes, ha jött, visszahelyezte az ágy közelébe s mert szinte a pedantériáig rendtartó volt, pontosan mindig ugyanarra a helyre, egy, az ágy elé borított nehéz, kékesfeketén csillogó perzsaszőnyegnek két vérvörös csíkjára... Ebben üldögélt, pihent, néha pedig mosolyogva, szórakozottan egy friss orchideát simogatott. Szinte lázadózó indulat reszkettette meg Istvánt, amikor egyszerre csak a rózsadombi villában is megpillantott egy hintaszéket, párját az övének, csak azzal a különbséggel, hogy ebben fekete selyempárna helyett nefelejcskék virított s ennek még családias, fehér fejpárnája is volt, kék zsinóron feszesen rögzített kis fejpárnája, míg nála mindig egy lila párnát csusztat mézszőke feje alá az asszony, amely — mikor sóhajtván feláll — lassan, halk zizzenéssel leomlik a másikra... Megbolondult ezzel a sok hintaszékkel? — mérgelődött. — Milyen mánia ez már megint?... S az is furcsa, hogy itt is a hálószobába vonszolta, a saját hálójába, ahová éppúgy nem illik, mint az övébe; tessék, nagy Mária Terézia ágy, óriási lazacszínű szekrény, hatalmas lakattal, ódonkodó kulccsal, a kettő közt, az aranyló sárga filcen, süppedő szőnyegeken ez a biedermeieres nagy hintaszék... — Mondja, kisszívem, ide is?... minek? — S megint csak ezt feleli: — Kell. — De miért? — faggatta. — Szeretem. — De mit szeret rajta? — Szeretem. — Nem lehet vele tovább jutni, nem is szabad idegesíteni szép nagy hasával, amely hátraszorítja angyali fejét, édesen megnehezíti a lélegzetét és felhőszerűen meglágyítja a hangját, bár bosszantó, hogy vannak ilyen kis érzései, amelyeket rejteget, mint egy játékot, dugdos, mint egy titkot... titkot! titkot!... persze, titok!... de hogyan lehet szóvátenni, hogy: te, kisszívem, te először abban a Lilla-féle lakásban láttál hintaszéket, illetve ott fedezted fel, de mit fedeztél fel rajta, mit kedveltél meg és milyen kapcsolatokat teremtett most a férjed legénykori multja, régi szeretője, köztem és a mai életem közt? Nem lehet erről beszélni, furcsa féltékenység volna és olyan vitát indítana meg, amely megint az ő vereségével végződne... nagy ereje ennek a virágyszerű asszonynak, hogy hallgatni tud, hallgatni, mint a virág... hát hallgassunk mi is, hallgassunk, csak egyszer már látnám, hogy ki használja többet a hintaszéket, Ágnes-e vagy Sándor... s ülnek-e benne együtt?... s vajjon Sándornak eszébe jut-e, hogy volt egyszer egy szeretője, annak pedig egy hintaszéke s akkor mit gondol?... Tessék, bosszankodott István, milyen

rettenetes bizalmasságban élünk itt hárman és sokszor mit tudunk egymásról? A semminél is kevesebbet . . . mintha mindnyájunknak száz fejünk volna, száz fejünk meg egy hintaszékünk. Hintaszék! Hintaszék! Hinta, palinta! De amikor én igazán meg akarom mutatni magam, teljesen, szabadon! . . . ej, még Ágnesnek sem kell . . . már? vagy még? . . . talán sohasem.

51.

Itt van például a szép, kedves Mimi, aki most már bátran, határozottan borul az öregség karjaiba s valósággal vágyódva keresi a csókjait, vágyódva, de szinte szemérmesen és olyan ízléssel, amely Ágneset is, Istvánt is csodálatra és elismerésre indította. Főként Istvánt, aki a bizalmasa, a kedveltje lett, megbízható barátja, bár eleinte idegenkedve, sőt alig titkolt ellenségeskedéssel fogadta, hiszen sem elég előkelőnek, sem eléggé gazdagnak nem tarthatta. Nem értette, miért ismétlődnek oly sűrűn a látogatásai, miért tünteti ki egészen különös szeretetével a fia és miért intéz el vele bizonyos kommissziósokat, amelyek városi találkozásokat is szükségessé tesznek, a menyé, amikor itt van ő, aki tapasztaltabb és mindenképpen hivatottabb. István jelenlétében a társadalmi helyzetük érzékeny romlását látta s mindenféle megjegyzésekkel, mormolásokkal, szemjátékokkal és legyintésekkel sokáig valósággal rejtegette társaságának egyes előkelőségei, egy Becsey gróf, egy Hilpert báró, egy Beliczky gróf, vagy éppen a Pataky bárónők előtt, rejtegette és szinte el is tüntetgette . . . »á, ez a Pély, igen, a fiam ide rendelte valami ügyben, nem is tudom« . . . »á, igen, ez a Pély úr, valami dolga van a fiammal, tudja, Sándor milyen, ő olyan előkelő lélek, ő mindennek túlzott jelentőséget ad« . . . »valami kérése van, tudja, milyen ma az élet, minden olyan nehéz, nem lehet mindent rögtön elintézni, hát ne érezze magát olyan elhagyatottnak és a menyem mindenben követi a fiam intencióit« . . . »fiatal ember, nem igaz, mért ne boldoguljon, nem is tudom, élnek-e a szülei, mért ne találjon egy megfelelő miliőt, nem igaz, mért legyen olyan magányos, nem igaz?« . . . ilyen és ehhez hasonló megjegyzései voltak, ezeket szemének hunyorításával, hervadó szép szájának gögösen kancsalító csücsörítéseiivel kísérte, mint egy híres és dolgában biztos bűvész, akinek csak cselekednie kell, hogy ez a fiatalember, aki most testi mivoltában itt látható, egy pillanat alatt eltűnjön, megsemmisüljön. Ez a pillanat azonban egyelőre nem érkezett el,

mert István jól tudta, hogy Ágnes környezetében mindenkivel meg kell kedveltetnie magát s ha zavartalanul, minél többet akar a kedvese társaságában mutatkozni, akkor elsősorban szerelmének a családjával kell jóban lennie. Nem okosság, nem ravaszság vezette erre az egyszerű felfedezésre, hiszen a szenvedélyessége inkább meggyűlöltetett vele mindenkit, aki Ágnes körül élt és azzal, hogy egyáltalában élt, őt rövidítette meg; Ágnes volt az, aki »a helyes útra« terelte, figyelmeztette a hibáira, aki sokszor heves jelenetek során valósággal megparancsolta neki, hogy »ne tartsa állandóan rajta a szemét«, hogy »ne üljön ott, mint egy szótlan bálvány«, ne várja azt, hogy »csak vele foglalkozik és elhanyagolhatja miatta a társaságot, a családját«, Ágnes rendelte el, hogy »hódítsa meg« az anyósát, később pedig Sándor dolgozott a kezére.

István jó tanítványnak bizonyult. Mihelyt pénzhez jutott, nem fukarkodott az ajándékokkal, a figyelmességekkel; sűrűn küldött virágot és a Mimi címére érkező csokor gyakran szebb volt Ágnesénél; gazdag embereknek adni kell, gondolta keserűen s mihelyt valahol felfedezett új gyümölcsöket, költségektől vissza nem riadva szállította a finom »primőröket« Miminek; születésnapjára, névnapjára, karácsonyra, nagy ünnepekre mindig kedveskedni tudott finom és értékes ajándékokkal, értékes francia parfümmel, régi hímzéssel, csipkével, melynek Mimi a szakértője, szúrágta és lehetőleg primitív faszoborral, melyet Mimi különösen kedvelt.

Mindennél fontosabb volt azonban, hogy rövid, de mély válsága idején István úgyszólván csatlakozott Mimihez és sikerült azt a látszatot keltenie, hogy tulajdonképpen Mimi kedvéért jár a házukhoz. A hiúságában sebzett, érzéseiben csalódott, önérzetében megrendült asszony, aki amióta átlépte az ötvenötödik esztendő, minden évben levont egyet éveinek számából s így ismét az ötvenhez közeledett, aki szinte egyidőben vesztette el a szerelmét és bizonyos mértékig a fiát, hiszen nem tagadhatta, hogy Ágnes teljesen meghódította, szomorú mosollyal, de növekvő bizalommal, menekülve az elviselhetetlen belső magánytól és kissé kárpótlást is találva, fordult ehhez a közelében táborozó, hódoló, néha alázatos, mindig kedves, minden szolgálatra készen álló fiatalemberhez, aki értelmesen tudott hallgatni, finoman érdeklődni és aki azt is tudta, hogy miről kell beszélnie, ha alkalom kínálkozik, miről, kiről kell hírt hoznia: Grimmről.

Ez a szerelem iskolája, mondogatta István kesernyés óráiban, ezek egy jó szerető kötelességei. Gyakran üldögélt »az öreg-asszonynál«, ahogy bizalmas pillanataikban Ágnessel hívták,

üldögélt a szobájában, míg Ágnesék el nem költöztek a saját házukba, és a szerelmére vágyódott; minden zajra össze-rezzen, fokozott éberséggel leste, vizsgálta a felső szobák-ból lehulló hangokat, égett a bőre, mintha az egész testfelülete szemmé és füllé alakult volna, mögötte, fölötté megnyíltak a falak; százszor is ajkára tolult a kérdés: Ági hol van, mit csinál, miért nem jön le, fel lehet menni hozzá? . . . de szólni nem lehetett, itt kellett feketekávé vagy »az öregasszony« kedves italát, büszkeségét, az eredeti keverésű, különleges ízű narancsszörpöt — mint ő nevezte: narancspezsgőt! — szüröcsölnie, melyet »sehol így nem tudnak elkészíteni, ez az én specialitásom« s beszélgetni szerelemről, barátságról, emberekről, főként Grimmről. Istvánt inkább az ösztönei vezették, még pedig szerencsés irány-ban. Azzal ért el sikert, hogy nem kímélte Mimi érzékenységét s őszinte és bizalmas híreivel gyakran súlyos fájdalmakat okozott. Amikor megtudta, hogy Grimm L. László válik a feleségétől, haladéktalanul közölte Mimivel, természetesen »bizalmasan« és olyan egyszerű hangsúllyal, mintha csak egy érdekes, de a jelenlévők közül senkit közelről nem érintő pletykát mesélne el. Úgy látszik, régóta esedékes ügyeket rendez a fölényesen okos bankár, jegyezte meg István az első alkalommal és magasz-talta Grimm »borotvaéles eszét« és »a dolgok fölött álló bölcsé-ségét« s mintha nem is sejténé a kapcsolatokat, úgy magyarázta kijelentését, hogy főnöke lehetővé kívánja tenni ífom feleségé-nek és Hilpert bárónak a házasságát. Érdeklődve hallgatta, de nem helyeselte Mimi fájdalmas, keserű és egyre szaporább támadásait Grimm ellen.

— Nagyon helyes, — fakadt ki Mimi és szaggatottan léleg-zett — hogy maga, édes fiam, tisztelettel beszél Laciról, hiszen a főnöke és nem is akarom kiábrándítani, de azért a jövője érdeké-ben nagyon ajánlom, hogy félistent semmiesetre se lásson benne!

— Félistent? — kérdezte halkan István és ajkát megnedve-sítette a hús »narancspezsgőben«.

— No igen, mert nem az, egyáltalán nem. Ne akarja velem elhíttetni, hogy azért válik, mert a feleségét szeretné boldoggá tenni. Ha a felesége volna fontos, akkor ő maga is boldogítani tudta volna. Tudja, ez a fajta mindig kitűnően ért ahhoz, hogy az önzetlenség leplébe burkolja a legönzőbb cselekedeteit. Szeren-csére, a világ már átlát rajtuk.

— A világ?

— Bizony, édes fiam, a világ. Fájdalom, én sokáig nem akartam hinni a világnak és hiába magyarázta az én jó uram és a rokonságom és a társaságom, hogy vigyázz, ne hozz közénk

zsidót, mindig azt mondtam, hogy mért? azok is éppen olyan emberek, mint mi vagyunk, vannak köztük jók és rosszak, jellemesek és jellemtelenek, míg aztán megjártam.

— Hogyan tetszett megjárni? — kérdezte ártatlankodó mosollyal István.

— Hogyan? Hosszú és tanulságos történet az, édes fiam. Elég szomorú, hogy maga is, egy ilyen derék, keresztény fiatalember végeredményben ki van szolgáltatva neki, hiszen a főnöke. És még azt mondják, hogy keresztény kurzus van. Hát tessék, ilyen a kurzus. De azért maga tanuljon és legyen résen, nehogy kiuzsorázzák a képességeit, kifosszák a munkáját, gondoljon a jövőjére, fiam.

Néhány hét múlva István már megerősíthette Mimi elítélt véleményét Grimm önzetlenségéről, mert azt jelenthette, hogy főnöke feltűnően érdeklődik Pataky bárónő iránt s talán az sem lehetetlen, hogy feleségül veszi abárónőt, mihelyt befejeződik a válópöre. — És Marion hozzá megy? — Ezt természetesen nem tudhatom, — válaszolta óvatosan István — de azt sejtem, hogy a bárónő nem utasítja vissza Grimm közeledését. Grimm minden reggel virágot küld és az ajándékokat rendszeresen elfogadja a bárónő. Grimm minden reggel felhívja telefonon a bárónőt és hosszan beszélgetnek, hogy mit, azt természetesen nem tudhatom, mert Grimm ilyenkor bezárkózik s csak egy-két elejtett szót hallok, amelyből határozott következtetést nem vonhatok, legfeljebb annyit, hogy kapcsolatuk bizonyára bizalmas természetű. — Hát ha ez igaz, — kiáltott fel fulladozva Mimi — akkor nem igaz, hogy Marion gazdag! Régóta gyanítom, hogy nincs minden rendben körülötte... nahát! — s összecsapta kezét és a mennyezet felé fordította szemét — ez aztán Isten büntetése, most aztán találkoznak az egymáshoz való emberek, a vörös démon és a kopasz bankár, a két legönzőbb ember, akit a föld a hátán hord, ezek majd halálra gyötrik egymást és most legalább egymás ellen fordíthatják azokat a gyilkos tulajdonságokat, melyekkel eddig másokat pusztítottak. Kedves Pista, ha maga tudná, ki ez a személy! Három férje volt eddig, képzelje el, három. Az elsőt, tudja, hogy' szerezte? Volt egy nővére, Ágota, szelíd, kedves, finom teremtés... mintha nem is egy apától, egy anyától származtak volna. Annak volt egy vőlegénye, kedves, szép fiú, tengerésztiszt, hát azt elcsábította az esküvő előtt, elcsábította a szó szoros értelmében és már másállapotban volt, képzelje el, másállapotban, nem lehetett titkolni, nem is titkolták, hozzá kellett adni ehhez a Pataky báróhoz, tőle való a lány, a Vivian, bizony, tulajdonképpen csak a Vivian a Pataky bárónő,

mert Marion utolsó férjét Skerbinskynek hívták, ő egy született Frank-lány, báró Frank, a vasas Frank, bizony, ócskavas volt eleinte, igen, a Vivian miatt hívják, tulajdonkép jogtalanul, a Mariont is Pataky bárónénak, nem jogtalanul, de... igen... mit akarok mondani?... és a szegény kis Ágota behalt ebbe a drámába s néhány héttel a temetése után ez a báró Pataky, aki mindig Ágotát szerette, higgye el nekem, fiam, mindig a menyasszonyát szerette, főbelötte magát. Így kezdte ez a Marion és így folytatta. A második férje egy földbirtokos volt, attól hamar elvált, talán három esztendeig élt vele, várjon, hogy' is hívták, Torontálban volt a birtoka, aztán férjhez ment egy bécsi úrhoz, egy olyan iparbárhoz, ez volt az a Skerbinsky, textiles volt, gazdag és öreg és beteg és az is meghalt. Hát ilyen egy nő ez, ennyi házasság és ha tudná, mennyi kaland és botrány és bonyodalom, ha tudná... de esküszöm, hogy ő maga sem tudja, ha felszólítanák, ő sem tudná elsorolni, itt is, ott is kihagyna valamit, de hát úgy látszik, ez kell a romlott és önző férfiaknak, ez, az ilyen, az ilyen üres démon kell a rossz fajtájú férfiaknak, akik a szerelemben az érzékek rabjai, akik, tudja, fiam, csak a külsőt látják, akik csak addig szeretnek egy nőt, amíg másoknak is tetszik és fiatal és az érzékeikre hat, tudja, fiam, materialisták, nincs bennük semmi lélek, emelkedettség és szellem és ha az érzékeik nem loboghatnak, akkor beszélni-valójuk sincs, egy szót nem tudnak szólni, nincs miről beszélni, nincs kapocs többé és el sem tudják képzelni, hogy barátság is van a világon, barátság és valami magasabbrendű világ, valami, valami... —

Mimi rázta a kezét, forgatta a fejét, elégedetlenül csücsörítette vékony száját, István előrehajolva figyelt, helyeselt és azon erőlködött, hogy a sajnálkozó és gúnyos mosolyt visszagyömszölje a szájába. Ágnesnek persze beszámolt a beszélgetéseiről s ilyenkor nem titkolta el véleményét »az öregasszonyról«, akit szenteskedőnek, elkeseredettnek, sőt néha rossznak és bosszúvágyónak tartott. Ágnes eleinte osztotta István felfogását és hosszan megtárgyalta anyósának történetét. Talán megnyugtatást és igazolást, a felmentésnek valamilyen formáját találta meg Mimi esetében; azt mondták egymásnak, hogy »szép, nagy szerelem volt Mimi és Grimm között« s jólesően keresték, ízlelték e szerelem titkait: mégis, kérdezték, hogyan tarthatott ez ennyi ideig, hogyan alakulhatott és mélyülhetett egy egész család szemeláttára, hogyan volt lehetséges, hogy Grimm ennyi ajándékkal láthatta el a szeretőjét és azon át gazdaggá tehetette a férjét és Sándor vajjon mit tud és milyen ítélet élt benne anyjáról, apjáról,

mit érezhetett és hogyan fogadhatta el felnőtt korában is ezt a jómódot? . . . ez is olyan téma volt, amelyről Ágnes csak Istvánnal beszélhetett, de István csakhamar észrevette, hogy Ágnes érdeklődése ebben az ügyben kezd kimerülni, hogy később valószínűleg kerüli ezt a kérdést : »mindenkinek megvannak a titkai«, »nehéz belelátni egy másik ember lelkébe«, »egy családon belül is vannak magánügyek, amelyekbe talán nem is illik beavatkozni«, »a titok lezárult, most már semmi sincs köztük, az anyósom igazán kifogástalan, puritán életet él«, »végül is a férjem anyja, jóban vagyok vele és sok tiszteletreméltó tulajdonsága van«, — mondogatta egyre sűrűbben és határozottabban, István csodálkozva hallgatta, eleinte vitatkozott, cáfolgatott, később borzongva állapította meg, hogy Ágnes véleményének ez az átalakulása szintén különös családi hajlamának a megnyilvánulása, Mimi anyós, Sándor anyja, Ágnes mindenáron védi ezt a családot, benne akar maradni s még vele szemben is védi . . . mit véd? . . . hát még a látszatot is. Hát csak őrizze. Szóval, Mimit tisztelni kell; nem baj, tiszteljük, ezt az áldozatot is meg lehet hozni egy nagy szerelemért. Mimi megérezte, hogy nagy válságában a fiatalok az ő pártján állnak; megszerette őket; most már ő hívta Istvánt és ő gondoskodott róla, hogy mindenképpen jól érezze magát náluk; s jelenlétét talán akkor szentesítette, amikor egy este — éppen az öreg Rudnay születésnapját ünnepelték — megsimogatta István arcát és mély értelműen azt mondta : Pista pedig itt nem házibarát, hanem a ház barátja.

52.

Ez volt természetesen dr. Rudnay Ottó felfogása is, hiszen az ő véleménye nem szokott különbözni a feleségétől, akár politikai és társadalmi, akár családi kérdésekről volt szó.

A hatvanegy éves öregúr a háború elején kezdett el hízni s azóta feltartóztathatatlanul gömbölyödött; főként a hasa nőtt meg, szabályosan, nemcsak lefelé, hanem oldalt is és a pocakjával arányosan terebélyesedett a tokája, mint puha, meleg, rózsaszínű bőr- és zsírkendő, melyet az öregség, a gondtalanság, a derűs életfelfogás kötött rá, évről évre gondosabban és gazdagabban. Rózsaszínű volt az öregúr bőre, szinte gyermekien rózsaszínű az arca, a keze, a feje is, melyen szemlátomást ritkult a felfelé fésült, rövidre vágott fehér haj, s ez a csecsemőszínű barátságos keretbe vonta egész lényét, jól állt mélyen ülő, mosolygó

kis kék szeméhez, hagyományos sötétkék vagy könnyű szürke ruhájához és fehér pikémellényéhez, régi divatú, kivágott gallérjához és fehér nyakkendőjéhez. A kövéredés megkisebbitette; Mimi szigorúan figyelmeztette, hogy ha társaságban vannak, lehetőleg ne álljon mellette, hanem üljön le, — ennek a figyelmeztetésnek szívesen engedelmeskedett, hiszen egész lénye a kényelmes ülőhelyzetre vágyódott.

A békében Budapest egyik legjobb és legkeresettebb fogorvosa volt; alaposan, megbízhatóan és szorgalmasan dolgozott s még foglalkozásának tudományos fejlődésével is lépést igyekezett tartani. Azt hitte, hogy mert sokat dolgozik, sokat is keres; életének pénzügyeit a feleségére bízta és sokáig abban a kellemes ábrándban ringatta magát, hogy szélesedő háztartását, növekedő társadalmi pozíciójának költségeit, házát, annak szépítését az ő munkája, az ő keresete fedezi; nemcsak sok betege volt, hanem a társaság később jómódú embereket is vezetett a rendelőjébe s a felesége tanácsára, majd sürgetésére emelte is az árait, amelyeket eleinte izgatott csodálkozására, később teljes megnyugvására meg is fizettek; hát bizonyára így keletkezik egy ház, így kerülnek festmények, szobrok, szőnyegek a villájukba, ékszerek az okos, takarékos, erélyes hitves ujjaira, csuklójára, fülébe, mellére, sőt később a fejére is, szép, sűrű, rozsdabarna hajába, melyet talán a legjobban szeretett feleségén, öregkorában is, amikor pedig ez a »fenséges haj« már nemcsak természetes színében fénylett, hanem kissé vörhenyesen csillogott, mint a frissen politúrozott bútor. Grimm L. László bevonulásán az életükbe nem ütődött meg; szerette az embereket, kivétel nélkül, ha pedig valakit annyira a barátságába és figyelmébe ajánlott a felesége, mint Lacit, akkor szinte a testvérenek érezte, testvérenek, akire könnyesedő szemmel gondolt, akit hosszan simogatott, mikor érkezett és akit mindig hosszan, szótlánul, meghatottan tudott nézegetni.

Azt mondják, a világ önző, az emberek rosszak; nem hitte el ezt a mondást sem általánosságban, sem kivételes esetekre vonatkoztatva, mert az életet csodálatosan szépnek, az embereket kedves testvéreinek érezte; ebben a sötét kijelentésben azonban mégis kell valamelyes kis igazságnak foglaltatnia, gondolta sértődötten, amikor az ő füléhez is eljutottak bizonyos célzások, pletykák, híresztelések a szép Miminek és a sok pénzt kereső bankárnak bűnös kapcsolatairól. Mégis csak akadnak, fájdalom, rossz és ostoba emberek is, akik el sem tudják képzelni, hogy van igazi barátság férfi és nő között, akik még az ő fenségesen tiszta házasetükre is piszkot mernek szórní s akiknek fogalmuk sincs

nagyszerű barátságuknak igazi indító okairól; ezek persze nem tudják, hogy Grimm igazán példás nemességgel viseli saját családi életének csalódásait, hogy egy méltatlan asszonyra pazarolja férfias jellemének, meleg szívének, példátlan adakozó hajlamának megbecsülhetetlen kincseit s hogy válságos otthonának gyógyszerét találja meg náluk, azt a rendet, melegséget, szeretetet, hitet, melyet önmagánál elvesztett. Akármit mondanak, Mimi mintaképe az eszményi feleségnek, Grimm pedig úr, tetőtől talpig úr, aki üzleti zsenialitásával éri el sikereit, soha senkit nem rövidített meg . . . hogy' tudná az becsapni a barátját?! . . . az pedig érthető, hogy nem akar és nem tud ingyenélősködni, hogy a sok ebédért, vacsoráért, talán még a megfizethetetlen lelki javakért is, melyekben náluk részesül, szép és értékes ajándékokkal igyekszik kedveskedni, nagyrészt »elvont értékekkel«, amilyenek a művészeti tárgyak, néha napján, ha Miminek megtetszik egy ékszer vagy amikor átépítette a villájukat, egy-egy kis kölcsönt is folyósít, persze kamat nélkül, amelyet azonban Mimi pontosan, az ő híres rendszeretével az utolsó fillérig törleszt. Rossz emberek rágalmai, irigy nők sugdolózásai, komisz férfiak gyanakvásai miatt veszítse el a barátját, fosszon meg egy kitűnő embert a családi élet illúzióitól? Amikor először kezelte Pataky báróné fogát, a csipős nyelvű Marion szájának öblögetése közben azt kérdezte, igaz-e az a hír, hogy válik a feleségétől, mert Grimm veszi el . . . Mosolyogva tiltakozott és otthon meg sem említette a kajánul mosolygó kérdést. Mimi egyszer elbocsátott egy szobalányt, mert tüdőbajos is volt és éjszaka a szeretőjét, egy hórihorgas zsokét is beengedett magához, ez a lobogó szemű, fekete nő felrohant a rendelőjébe és azt kiáltotta az arcába: »vak a nagyságos úr, hogy nem látja, mi történik a házában? . . .« s mert csak hallgatott és csak az ajtót nézte, amelyen ennek a lázas nőnek távoznia kell, az elbocsátott szobalány kísértetiesen nevető izgalommal ordított tovább: »mialatt a nagyságos úr itt fogakat fúr, azalatt a tisztelt nagysága csalja önt a Laci úrral, tudja meg, hogy minden nap, minden nap! . . .« orvoshoz illő nyugalommal mosolygott, gyengéden mormolta: »minden nap, minden nap, no no, fiam, hogy' mondhat illet és hogy' gyalázkodhatik egy úriasszony ellen, aki mindig jó volt magához, elvesztette kissé az eszét, de ez érthető, most meg van ijedve, az ijedelem rossz tanácsadó, látja, látja, hát mért engedte be azt a zsokét, most akkor nem kellene . . .« — a lány üvöltözött: »mert én egyszer beengedtem, kérem, megőrült már értem és csak egyszer és mert én szegény cseléd vagyok és a nagyságos asszony minden nap, miért?« — »no no, fiam, minden nap, térjen

észhez, itt van . . . » — pénzt adott neki, lecsillapította s mert azután még többször jelentkezett és mindig úgy sírt és ordított, mintha követelni valója volna s mert a rendelőben még azt hihették volna, hogy talán neki, dr. Rudnaynak lehetett volna valamely tisztességtelen kapcsolata ezzel a szerencsétlennel, elhelyezte egy kórházban, majd meggyógyulása után állást is szerzett neki és jóságáért csak egy feltételt szabott : lássa be, hogy bűnös indulatoktól vezéreltetve rágalmazta meg volt úrnőjét, vezekljen és kérjen bocsánatot. A leány hosszan rá meredt, nagy fekete szeme tüzesen égett és halkán, megtörtén bocsánatot kért, majd — nem tudta megakadályozni — megcsókolta a kezét. Ezt az esetet is csak azért mondta el a feleségének, hogy szemléltető példán mutassa meg neki : mit lehet okossággal és jósággal a legvadabb embereknél is elérni, — Mimit ugyanis gyakran elragadta az indulat és az is megtörtént, hogy arcul ütött egy szakácsnét, mert az egyszer »feleselt« a narancspezsgő körül. Mimi ezt felelte : »Maga javíthatatlan bolond« — és megveregette az arcát.

Ebben a rendíthetetlen bizalomban múltak az évek ; hitét nem lazíthatták meg sem mosolyok, sem névtelen levelek ; feleségét nemcsak imádkta, hanem tisztelte is főként okossága és erélyessége miatt ; egészséges és boldog volt s azt is az élet természetes ajándékának tartotta, hogy a fia kitűnő orvos lett, aki fokozatosan átvette a rendelő terheit és felváltotta a fogorvosi széknél, melytől elhatalmasodott pocakja, elkényelmesedett keze egyre távolabb tolta. Mosolygott, szivarozott, üldögélt és a politika iránt kezdett érdeklődni. Képviselőtestületi tag lett egy nagy pártban, melynek vezérét férfitávozottban épp úgy imádkta, mint a feleségét ; Mimi tanácsára is, a saját hajlamait követve is bölcsen hallgatott, tüntetően helyeselt tekintetével és bólogatásaival s rendületlenül szavazott pártvezérének utasításai szerint ; kedvelt ember lett a pártban, pozíciója rendíthetetlennek látszott és népszerűségét növelték a minden hónap első keddjén rendezett vacsorái, melyekre »pártjának hangadó tényezőit« hívta meg . . . s ki tagadhatná, hogy e vacsorák sikeréért ismét csak a körülrajongott szép Mimit, az ő Mimijét kell ünnepelnie lelke csöndes tapsaival? Eleinte kissé elkomorodott, amikor azt vette észre, hogy politikai nézetei és beszámolóí otthon senkit sem érdekelnek ; Mimi szigorúan néz rá, ha beszélni kezd, Grimm arca megmerevedik, sőt néha ásított is ; később azonban szerencsésen felfedezett egy igazán kitűnő és korához képest szokatlanul értelmes politikai társat : »a Pista fiút.« Ez óraszámra tudta hallgatni és úgy pislantott fel rá, úgy bólogtatott,

néha úgy ejtett ki egy-egy halk és szerény, mégis biztató kérdést, hogy saját magát látta viszont benne: így néz ő fel a vezérre, a hatalmas szónokra, a puritán lovagra, a zseniális államférira, »az igazi kurzus« megteremtőjére. Ennek a »Pista fiúnak« el lehetett mondani, mi történt a bizalmas összejöveteleken, a viharos gyűléseken, hol ült ő, mit »szólt közbe«, mit beszélt a vezér, aki ma megint »elemi formájában volt«, mikor tekintett rá és mi volt, »mi minden« a tekintetében, abban a csodálatos barna szemben, abban az »óriás homlokban«, abban a tűzben: tudom, számíthatok rád, a poklokon át is követsz.

István nem fáradozott az öreg Rudnay ítéletének és lelkesedésének ellenőrzésével; a politika, de eleinte maga a csöndesen nyugalomba vonuló és politizálásában új életet kezdő exfogorvos sem érdekelte; ez is a kötelességeimhez tartozik, állapította meg, vele is jóban kell lennem, bizonyos fokig együtt kell élnem vele, hogy zavartalanul megmaradhassak a barátnőm mellett, hát halgatom, helyeslek és szeretem... mért ne szeressem?... ha megnősül valaki, az is kap a feleségével egy új családot, nos, ez az én családom, hozzá tapadok, bele nővök, egyszert is mondta: »szervülök belé«.

De lassanként meg is szerette ezt a családot. Szép és vonzó tulajdonságokat fedezett fel Rudnay Ottóban, engedékenységet, békétűrést, megértést, alkalmazkodást, igazi jóságot és mosolygó, úri naivitást; s amikor »Ági szívemmel« vitába bonyolódott, amelyben nem tudta vélt vagy valóságos igazát győzelemre vinni, elkeseredésében és fullasztó indulataiban szívesen menekült a tiszta, finom és majdnem állandóan jókedvű öregúrhoz, ak mellett megnyugtató színbe öltözött a világ, a magánélet is, a közélet is, amelyet egyszerűen áttekinthető csoportokra tudott osztani: jó és rossz emberekre, keresztényekre és zsidókra, kommunistákra, szocialistákra, liberálisokra és a saját pártjára, hazaárulóokra és honmentőkre, a hibázó multra, az alkotó jelenre és a ragyogó jövőre. És megszerette István Mimit is, akinek gyerekes és időszerűtlen fájdalma meghatotta, az a szívósság pedig, amellyel mégis csalódása leküzdésére törekedett, valósággal csodálatba ejtette: megrendülve figyelte ennek a sok tekintetben értékes asszonynak egyre határozottabb búcsúját szerelemtől, barátságtól, az érzéki világ örömeitől, átöltözését az öregségbe, ruháinak egyszerűsödését, hajának őszülését, mert hirtelen abbahagyta a festését, bőrének szürkülését és hangjának, egész modorának a halkulását. Bár egy ideig még rendületlen híve volt a főnökének, főként az eszének, pénzszerző képességeinek, igazat adott Miminek abban, hogy kíméletesebb is lehetett

volna ; egy majdnem két évtizedes szerelem megérdemli, hogy legalább az emlékéért mentsek meg . . . a barátságra azonban Grimmnek kevés hajlama volt . . . vagy talán Mimi nem tudott megelégedni annyival, amennyit a bankár kínált? . . . mindegy, István még romjaiban is a szerelmet pártolta és érzéseiben Mimi mellé vonult fel.

53.

— Sándornak ma orvosi vacsorája van, én elkísérem, mondja, Pista, nem volna kedves *azért* itt vacsorázni az öregekkel?

Eleinte csak Ágnes kért ilyen szívességeket, később Sándor is, majd felváltva egymás számára az öregek. István kapálózott, morgott, féltékenykedett, kivallatta Ágnest, kik lesznek *ott*, gyanakodott, hogy nem akarja-e eltávolítani a közeléből *valaki* miatt, aztán szívesen és mosolyogva vállalta ezeket a megbízásokat.

Ágnesék eltávoztak, ő az öregekkel vacsorázott. Megvolt már a helye az asztalnál, Ágnes és Mimi közt ült, ha együtt volt az egész család ; s még ennek az ülésnek is állandósultak a szokásai és szertartásai : bal lába Ágnes jobb lábához húzódott és bizonyos örömet éreztek, ha az asztal alatt összeütögethették a térdüket vagy István lehajolhatott valamiért és röptében meg-simogathatta szerelmének bokáját, mialatt feszülten figyelte a jólismert lábakat és cipőket, hogy nem mozdulnak-e meg ; ha Ágnes különös jókedvében volt, ő maga ejtett le valamit, evő-eszközt, kenyeret, amelynek felhozatala István szívesen teljesített kötelessége volt.

Ott ült a fiatal és öreg Rudnayné közt a kedves és nyugodt hétköznapiak hosszú során ; megvolt a szalvétagyűrűje, világos sárga csont, ezüstösen vésett I betűvel, a pohara, a háromdecis »stucni«, mert szerette a spriccert, még pedig kadarkából, melyet külön az ő számára hozatott Mimi ; a feketekávéét vacsora után pohárban szolgálták fel neki, mert így szerette, »dupla adagot dupla cukorral«. Ismerték kedves ételeit s amikor például főtt tyúkot, főtt bárányt vagy almáslepényt tálaltak fel, megjegyezték, hogy ez Pista számára készült ; szeretettel figyelték, hogy örül-e a családias gondoskodásnak és ízlik-e a jó étel ; Mimi is, Ágnes is meg-megpótolták a tányérját és mosolyogtak, ha elpirult, vagy megértőn egymásra pillantottak, ha látták, mily jó étvágygyal eszik ; táplálták, hízlalták és ez a testi szeretet a gyöngédségnek, az összetartozásnak, sőt a boldogságnak egészen forró, majdnem állatian bensőséges és ősi érzését burjánzottatta el Ist-

vánban. Megszerette őket, mindnyájukat, a rokonaikat is, néni-
ket, bácsikat, komákat, budapestieket és vidékieket, a bará-
taikat is; azonosította magát velük, gyűlölte az ellenségeiket;
ide tartozott. Amikor egyszer eperohama volt az öreg Rudnay-
nak és az elfáradt család már pihenni tért, késő éjszaka sem
tudott megválni a szenvedő öregúrtól, hanem vele virrasztott,
míg az injekció teljesen el nem altatta; hősként ünnepezték,
napokig magasztalták, simogatták, csókolgatták, Sándor is meg-
csókolta, pedig természetesnek találta a viselkedését, nem is
szólva arról, hogy rendkívül boldog órákat élt át: egy fedél alatt
maradhatott Ágnessel, a közelében érezhette magát éjszaka is,
azután pedig reggel, miután megfürdött az ő fürdőszobájukban,
találkozott is a szerelmével, akit óvatosan és kissé reszketve
meg is csókolt; ez volt az első reggeli csókuk, amelynek emléke
még napokig borzongatta Istvánt, különösen azért, mert a csók
közben megérinthette Ágnes nagy és meleg hasát.

Csak egy ember volt, aki nem nyugodott meg István lété-
ben: Demeter Kálmán. Nem beszélt róla a lányával sem, a
nevének említését is kerülte; betegségére hivatkozva elmaradt
az ebédekről és vacsorákról; ha véletlenül mégis találkozott
vele, elsápadt, megmerevedett, a szeme megszőkülte, a szája meg-
fagyott; vád és gyűlölet szele csapott le belőle Istvánra. Nem
fogtak kezét egymással, mióta István észrevette, hogy csak
két-három ujjával érinti a tenyerét, jegesen, ellenségesen;
halkan köszöntek, ha találkoztak s vagy István vonult el Ágnes
mellől Mimihez, vagy Demeter hagyta el néhány perc múlva a házat.

Ezt az ügyet Ágnes sem tudta rendezni, sem okosság, sem
kedvesség nem használt. Hiába mondta Istvánnak, hogy köze-
ledjék hozzá alázatosabban és »próbáljon beszélgetni vele«, hiába
tiltakozott hol hízelegve, hol kifakadva az apjánál: Demeter
pupillái túhegynyire megszőkültek, fagyosan és kíméletlenül
meredt a lányára s vagy hallgatott, vagy pedig néhány rekedt,
tört szó után másról kezdett beszélni.

— Mondja meg, — kiáltott fel egyszer könnyezve Ágnes
— mi kifogása van Pista ellen? Mondja meg, ha tud róla vala-
mit? Lopott, gyilkolt vagy mit tett? Valósággal üldözi, pedig
itt mindenki szereti. Néha már azt hiszem, hogy valami titkot
sejt... ki tudja, mért jár ide... az egész család kedvence!
Igazán kellemetlen nekem, már egészen feltűnő, amit tesz...
mért nem mondja meg, miről van szó?!

Demeter az ajkába harapott, elfordult és nem válaszolt.

— Olyan, mint egy zsarnok! — panaszkodott Ágnes.
— Még a más barátait is maga akarja megválogatni... nem is

tudom, mért nem becsüli, úgy szereti magát... de ha őt nem szereti, mért haragszik rám miatta?! Azt hiszi, olyan könnyű boldognak lenni? — kérdezte sírva.

Demeter ekkor megsimogatta Ágnes fejét. — Hát boldog vagy? — kérdezte csodálkozva s Ágnes megdöbbsent, amikor rá pillantott, olyan hitetlenkedő csodálkozás és olyan kétségbeesett rémület szürkült sovány, csontos arcán.

Elrántotta fejét és szorongva kiáltozott: — A boldogságot békében kell hagyni! Nem lehet vizsgálni, lökdösni! — Én lökdösöm? — Piszkálni! — Mit jelent ez? — Az sokkal finomabb és... finomabb!... finomabb!

Demeter lehajtotta a fejét. — Ha csak rajtam múlik, én nem bántom... végül is az apád vagyok... — sóhajtotta s e kínos jelenet után mintha egy ideig enyhültebben nézett volna Istvánra és a közeledéseit mintha gyöngédebben hártotta volna el... de elhárította. István hiába mondta, hogy talált egy új kenyeret az ő számára, amely majdnem olyan ízű, mint az igazi; hasztalan hozott és küldött neki cukorkákat, csokoládét, melyről azt jelentette, hogy »tökéletes az ízük«, hiába vásárolt új találmányokat, amelyekkel például a cukorbeteg maga is kimutathatja, hány százalék cukra van, Demeter mindent visszaküldött azzal az udvarias, de megfellebbezhetetlen megjegyzéssel, hogy köszöni a figyelmet, de ezt a kenyeret, cukrot, találmányt már ismeri, megszerezte, kipróbálta.

Ágnes is, István is érezték, hogy ha nem is mindent, de a lényegét feltétlenül tudja róluk; félték tőle és kerülték; sokszor tárgyaltak róla; végül körülbelül úgy tekintették, mint egy szigorú és makacs apát, aki nem akarja feleségül adni a lányát ahhoz, akit szeret; de azért ők szeretik egymást s egy küssé talán éppen azért így, mert ez az apa ilyen... ilyen különös.

54.

A rózsadombi villa idejére elkészült s Ágnesék átköltöztek a Gellérthegyről. Alig érkeztek meg az új házba, Ágnes már kiválasztotta az egyik szanatóriumban azt a csöndes, kerti szobát, ahová néhány nap múlva el kell vonulnia. A költözködés és a készülődés heteiben István feltűnőnek találta a nyugalmit és a tartózkodását; szinte elhúzódott tőle is, a férjétől, sőt egész családjától is s az orvosán kívül leginkább a barátnőjét, Konrád Mártát tűrte meg maga mellett, azzal tárgyalt, sugdosott, bizal-

masabb természetű kívánságait vele közölte, vele intéztette el. Úgy viselkedik, füstölgött István, mintha egyedül csak őrá tartoznék minden, ami most következik; Sándor kedveskedéseit mosolyogva, bólogatva, valami távoli és távollító tekintettel fogadta, őt pedig ismételten figyelmeztette, hogy »ne ugráljon olyan szédítően sokat körülötte«, egyáltalán »ne keltse azt a látszatot, mintha személyes köze volna ehhez a családi eseményhez«. István úgy érezte, hogy a család előtt megfelelően fegyelmezi magát, de nem értette, hogy miért kell izgalmát Ágnes előtt is titkolnia, hiszen akkor is izgatott lehetne, ha Ágnesnek egyszerűen gyermeke születnék, hát még most, amikor egy ilyen gyerek kukkant be hamarosan hozzájuk! Honnét veszi Ágnes ezt az ünnepélyes nyugalmat? Mikor a szobájába surran, Ágnes vizsgálódva, fölényesen és szemrehányóan néz rá, mint egy anya a gyerekére, aki megint rendetlenkedik vagy legalább is megzavarja azt a csöndet, amelyre a felnőtteknek oly nélkülözhetetlen szükségük van. Beszédét hangosnak találta és ezt meg is mondta neki; ha a kezét csókolgatta, hamarosan a szájára tapasztotta kezét, még pedig oly szorosán és keményen, hogy az ajka a fogára lapult és a csókolózást kénytelen volt abbahagyni; ha az arcát akarta megcsókolni, Ágnes határozottan eltolta magától. Meg is mondta végül, hogy jobban szeretné, ha mostanában kevesebbet mutatkoznék; nem tartja most szép jelenségnek magát, nem akarja, hogy István majd »ilyen képet« őrizzen róla s ekkor ujjá hegyével messziről a derekára mutatott; egyáltalán csak István nyugalma miatt maradt itthon, mert a legszívesebben külföldre ment volna, »hogy ott intézze el ezt az ügyet« . . . — de hát mit akar? ne láthassam? ne jöjjen ide? — kérdezte rémülten István, — azt nem mondom, — felelte elgondolkodva Ágnes — de maradjon lent Sanyival. — Lent? Sanyival? — Igen, csak jöjjön ide és maradjon lent, jó, ha tudom, hogy itt van, csak ne ugráljon körülöttem, nem fészek ez. — Nem fészek? Mit jelent ez? — Nem baj, ha nem érti, nem kell mindent megmagyarázni. — Igen, néha már arra kellett gondolnia Istvánnak, hogy Ágnes valósággal ki akarja közsíteni ebből az eseményből s őt talán még nagyobb mértékben, mint a férjét; ki tudja, mit érez és mit forral »egy ilyen különös asszony« . . . talán csak addig tartja itt, míg meg nem pillantja a gyereket s ha majd azt látja, hogy mégis tévedés s még sem ő az apja, akkor majd el is távolítja, mehetsz, tévedés, eltűnhetsz, káprázat, következik a valóság; ki tudja, nem most él-e át szerelmük utolsó napjait és Ágnes már meg is kezdte a búcsúzkodást.

Erre vall ennek a férjfejú Mártának bosszantó, sőt szemtelen magatartása is; egyre többet van itt s úgy vonul be Ágneshez, mint egy férj, mint egy barát, anya, orvosprofesszor egy személyben; tesz-vesz Ágnes körül és szinte elmorogja azt, aki közeledik; aztán a viccei! a szellemességei! a szókimondásai! melyeken Ágnes néha még jóízűen nevetni is tud, igen, akarata ellenére is kibuggyan belőle a nevetés, megcsuklik a nyaka és úgy nevet, hogy a szívére szorítja vagy a hasára simítja a kezét s olyan hálásan és bizalmasan tekint barátnőjére, mint egy kedves csibészre, aki még ilyen súlyos helyzetben is jókedvre tudja hangolni. — Te is szeretnél egy gyereket? — támadt rá egyszer Márta és szokása szerint őt is minden ok és előzmény nélkül tegezte. Nem is felelt neki. Mire a cigányszemű, szederszájú leány fürkészve, tetőtől talpig megnézte és valami szakértő hangon így szólt: — Egészen jókötésű fiú vagy, lehetne gyereked s ha egy kicsit udvarolnál nekem és szépen megkérnél, szaporodhatnál velem, látod. — Ágnesből megint felfröccsent a nevetés. — Hogy lehet ezen nevetni? — kérdezte István sebzetten. — Mért, Mártuska nem tetszik magának? — Mártuska? — s vállat vonva kiballagott a szobából; még látta, hogy a fénylő barna arcú nő ráölti a nyelvét; hogyan lehet ez a barátnője Ágnesnek?

— Mondja, mit keres itt maga tulajdonképpen? — szólt rá egy más alkalommal a fényképész nő Ágnes jelenlétében. — Tudja, hogy ez nem egészséges? — Ágnes már kuncogott; Márta bátrabban támadott. — Végül is maga nem kakuk! — Maga pedig nem tudja, mit beszél. — No, no fiatalember! A kakuk nem szeret fészket építeni, tudja-e? Hát ha tudja, akkor mit kakukol itt? Ha én ilyen szép fiú volnék, három szeretőm és három fészke is volna, látja, magának egy sincs, de ha ma elkísérne, még le is fényképezném. Nézd csak, hogy' elpirul! Talán maga nem is fiú, hanem a Sanyikába szerelmes!? Hallottak ilyet? Mondja, mért nem kíváncsi a fészkekre? Igaz, hogy lány vagy?

Nem mutathatta a haragját, mert Ágnes olyan jókedvűen nevetett, hogy már fáradtan integetett Mártának, hallgasson, »ne izgassa tovább«. — Gyere, kísérj el, — súgta Márta. — Másfelé lakom, — felelte mogorván. — No, igazán, ne legyen ilyen udvariatlan, — fedte meg Ágnes — későn van, kísérje haza Mártuskát. — Kérem, ha parancsolja... — Haza is szállította s egész éjjel azon csodálkozott, hogy Ágnesből mennyire hiányzik az emberismeret és mennyire nem ismeri a legkedvesebb barátnőjét sem: a kocsiban »Mártuska« megcsókolta István

száját és a csókot csak akkor szakította félbe, amikor István lehámozta magáról; »Mártuska« duzzogott, majd azt mondta szárazon: »hülye vagy, kisöcsém«, aztán azt is közölte, hogy »tudd meg, számomra egy arisztokratát tartogat a sors és nem is tudom, mért akarom elcserélni veled a grófomat, látod, egész életemben ilyen könnyelmű voltam, ez a bajom«; a kapu előtt pedig összeharapta sárgás, nikotinos fogát, lilás ajka szétgömbölyödött, mint a vicsorgó, hízelkedő kutyáé és ezt sziszegte: »mit gondolsz, te hülye, mi vagyok én, nem tudod, hogy szűz vagyok, kérdezd meg Ágitól, vagy téged is megbabonázott?« — amikor pedig mindezt elmesélte Ágnesnek és aggódva figyelmeztette, hogy csalódhatik ebben a lányban és méltatlanra pazarolja a bizalmát, Ágnes bosszúsan hallgatta, naivnak nevezte és azt magyarázta, hogy »Mártuska« csak próbára akarta tenni, »Mártuska« sejtí, — bár ő semmit sem mondott — hogy István szerelmes belé, persze, ez csak reménytelen rajongás s Mártuskának csak a modora érdes, a temperamentuma »olyan férfias«, de »tulajdonképpen lágy, szentimentális szíve van«, István pedig »rosszul bánik veled, nem tud a nyelvén beszélni és folyton brüszkírozza«. Kerülni kell most a vitákat, gondolta István, fontosabb dolgokról van szó; egy nő ilyenkor meg is változik és rabul eshet mindenféle hangulatoknak; rajong kilenc hónap óta a citromfagylaltért és a tonhalért, pedig ezelőtt utálta és különösen megszerette Mártuskát, majd elolvad ez is a citromfagylalttal; bele kell nyugodni, hogy Ágnes most felemelkedett valami felhőszerű magasságba, ahonnét méltóságos komolysággal, királynői mosollyal tekint le és alig emlékszik rájuk és kapcsolataikra; igen, említeni sem lehet semmit, biztos a dolgában, elrendezett magában mindent és semmitől sem retteg, sem megnyugtatásra, sem támogatásra nincs szüksége.

Hát hagyjuk, várjunk és vonuljunk el . . . Sándorral együtt, Sándorhoz. Néha már kettesben vacsoráztak a földszinti ebédlőben, Ágnes nem jött le hozzájuk; vacsoráztak, Sándor szivarozott, pipázott, István cigarettázott . . . ez is furcsa, Sándor pipázhat, Istvánnak a szivart sem engedélyezi Ágnes . . . üldögéltek, hosszan hallgattak, ujságot olvastak s ha valami érdekeset találtak, meg is beszéltek, néha pedig kártyáztak is, alsóst, kaszinót, kis összegben, nagy buzgalommal. Éjfél is elmúlt, mikor István hazatért; egy nap már megint elmúlt, egy nappal közelebb van a gyerek.

55.

— Nem akarom, hogy ott legyen a szanatóriumban, érti?
 — mondta parancsoló hangon Ágnes, mikor István elbúcsúzott tőle.

— De miért? Mért tilt el?

— Igy akarom! Ne lebzseljen ott, ne izguljon. Elég, ha ő izgatott.

— De mondja meg legalább, hogy mért? Én nem tudom ezt olyan nyugodtan, mint maga —

— Azt hittem, nagyobb a fantáziája. Meg is érthetné.

— De mit?

— Kérem, ne kérdezzen erről annyit és ne, ne akarja ki-
 mondatni velem, hogy ez . . . ez szinte erőszakosság.

— Én erőszakos vagyok?

— Akkor jöjjön, ha majd üzenek magáért.

— És mikor hív?

— Majd meglátom. Legyen okos és türelmes. És ne akarjon mindenáron apát játszani! Értse meg . . . értse meg!

A kezét tördelte, tekintete a messzeségbe fúródott. Mégsem lehet olyan biztos a dolgában, gondolta ekkor István; mindent megtervezett és előkészített, amennyire lehet, de úgy látszik, néha ő is számít meglepetésekre . . . nem volna tehát mégis jobb, ha a közelében tartózkodik? Nem kell a segítsége, sőt el akarja távolítani, az az érzése, hogy elküldeni szeretné, tűnjön el . . . miért? s mennyi időre? talán örökre? . . . attól fél, hogy rá hasonlít a gyerek s gyorsabban veszik észre a hasonlóságot, ha ott »lebzsel« a gyerek körül és »mindenáron apát játszik«? Mintha ezek itt nem emlékeznének az arcára . . . de csak nem azt akarja, hogy meghaljon? Ennyire védi a házasságát, a férje illúzióit, a családi életét, hogy a halálát tudná kívánni? Ijesztő . . . s egy szót sem lehet szólni . . .

— Csak ne izgassa magát. Úgy lesz minden, ahogy akarja.

Ágnes szórakozottan bólintott. Később megsimogatta István arcát és hosszan a szemébe nézett; ködös volt a szeme, meghatott és fájdalmas, a mosolya is szomorú, búcsúzó. Mintha nehéz és távoli útra indulna s nem tudná, visszatér-e . . . s mintha utoljára nézne meg valamit, amit szeretett, de aligha fog viszontlátni . . . s mintha szeretne megmondani valamit, amit sohasem közölhet majd. Adakozó mozdulattal kifordította tenyerét és István szájára szorította. István sápadtan reszketett; beszélni nem mert.

— Vigyázzon magára és gondoljon rám! — suttogta Ágnes.

— Maga, maga vigyázzon és maga ne felejtse; szívem. Szívem!

— Kisszívem, pá.

Sándor robbant a szobába, kipirulva, fontoskodva, kissé bosszúsan és verejtékesen. Észrevette, hogy itt bensőségesen beszélgethettek, búcsúzkodhattak, de csak a kép hullott a szemére, az értelmét nem fogta fel.

— Kisszívem, — kiabált — én mégis kocsit hozattam, nagy kocsit, nem merek most vezetni. És hogy van? Nincs... nincs még...? Semmi?

— Mehetünk.

Sándor kissé zavart mosollyal bámult Istvánra. — Jössz velünk?

— Nem, én maradok, illetve — —

— Azt mondta, átmegy a mamához...? — mondta halkán Ágnes.

— Igen, átmegyek édesanyáéhoz.

— Akkor, öregem, eriggy gyalog vagy hozass egy kocsit, mert mi tele vagyunk.

— Gyalog megyek.

Sándor a kocsiba segítette feleségét, aztán mellé ült; az egyik kiszülésen már ott szorongott Mártuska; István nem üdvözölte, Márta némán, gúnyosan, égő szemmel nézte s nyelve hegyét csúfolkodva a szája szögletébe dugdosta. — Várj meg a mamánál! — kiáltotta Sándor és becsapta az ajtót. Ágnes a sofőr vállá fölött az utat kémlelte; az utat?... lehet, de rám — állapította meg István — nem pillantott, hiába húztam magam felé a tekintetét. A kocsit megrándult; István megrezzent s a vezetőre akart kiáltani, hogy vigyázzon, óvatosan hajtson; de hogy »Mártuska« nevéssen?... s hogy apát játsszon?... a kocsit nyikorogva fékezett és elindult a hegyi úton lefelé. No lám, nézett a szürke gép után István, most megint elmegy és megint nélkülem... másodszor! Amikor nászútra ment, azt hitte, Bécsben vagyok, pedig haza rohantam az esküvőjére, csak nem mertem jelentkezni s ott bujkáltam a pályaudvaron, messze a családtól, ismerősöktől és lopva és néma zokogással bámultam a fekete szörnyeteget, amely elviszi tőlem, hogy más csókolhassa; mikor elindult a vonat, hülyén mentem utána, mintha én is egy vagon voinék, amelyet magával cipel; most másodszor megy el tőlem és most a gyermekemet viszi és odaadja egy másik férfinak... s már megint bárgyún bukdácsolok utána.

Hát ez örökké így lesz?

Amikor életének egy fontos állomásához érkezik, mindig elhagy?

S mégis azt hiszem, hogy szeret?

... Elment Mimihez és azután néhány napig ott táborozott, minden szabad idejét vele töltötte; sok, sok hírt szállított Grimmről, Marionról és Vivianról, estélyeikről, találkozásairól, kirándulásaikról, hogy meghálálja az Ágnesről kapott értesüléseket. Este Sándor is átment az anyjához és néha nyugtalanul számolt be a felesége hangulatáról; azért volt nyugtalan, mert már Ágnes is idegeskedett; úgy látszik, rosszul számoltak, a gyerek késik, de különösebb baj nem lehet, az orvosi vizsgálatok eredménye kielégítő, Ágnes »túlhordja« a gyereket.

— Mondd meg Áginak, — üzente esténként István — hogy sokszor üdvözlöm.

— Jó, megmondom, — ígérte szórakozottan Sándor és sosem hozott választ.

— Mit gondolsz, — kérdezte Sándortól — lehet Áginak virágot küldeni? — Mért ne lehetne? Most jut eszedbe? — Hát akkor küldök. — Küldött is minden nap; az elsőt megköszönte a férjével, de több jel nem érkezett.

— Mondja, Pista, — kérdezte egy este Mimi — maga nem is kíváncsi Ágira? Ma értesültem róla, hogy maga még egyszer sem látogatta meg. — István zavartan hebegett; sok a dolga és éppen abban az időben a legtöbb, amikor általában látogatni szoktak, aztán meg ez tulajdonképpen nem betegség, hanem... és azt hiszi, hogy Ági nem is látná szívesen. — No majd én megkérdem, bízsa rám! — Rábízta, de bizony nem hívta. Egy este magukra maradtak, kettesben Mimivel; Sándor telefonált, hogy Ágnes kedvéért ott maradt a szanatóriumban; a szokottnál is nyugtalanabb volt, félt egyedül. — Félt? — faggatta Mimit. — Mitől? — Mimi a vállát vonogatta. — Semmitől. Előfordul ez. Ha az ember egyedül van... Amikor én úgy voltam Sanyikával, én is félttem néha. De elmúlik, nem tart sokáig. — Nem? — Á, dehogy. — Mimi patienceokra tanította Istvánt, István pedig alsósra Mimit, mert a márványt már mind a ketten únták; az öreg Rudnay ott ült az asztalnál egy bő karosszékekben, nézelődött, mosolygott, szunyókált; az ölében ujságok. Éjfél után István szorongva eltávozott és a szanatóriumhoz sétált; sötét kapu, sötét ablakok; oldalt látszik két lámpa. Itt van bent Ági és fél. Melyik lehet a szobája? És ha fél, mért nem világos, mért nem egészen fényes az egyik szoba? És ha fél, mért menekül Sándorhoz? És mit csinálhatnak most, mit tehetnek egy sötét szobában, hogyan fejezi ki Ágnes a félelmét és hogyan

bátorítja Sándor, fogják talán egymás kezét és halk szavakat suttognak, de miről, az Istenért, miről tudnak beszélni, mit lehet mondani? Hiába sötétítik el a szobát, a titok sötétebb! Vagy talán éppen ez az az éjszaka, amikor minden megoldódik? Elképzелhető... elképzелhető, hogy ott bent a sötétben így szól Ági: nem szülöm meg addig a gyereket, míg meg nem bocsátasz, ha pedig nem bocsátasz meg, levetem magam az emelet-ről, meghalok, mert téged szeretlek, meghalok, ha nem bocsátod meg a bűnömet és nem szeretsz, de szeress, szeress és fogadd el velem együtt a gyermekemet, engedd, hogy éljünk, szeress minket! Elképzелhető... és elképzелhető, hogy Sanyi a fejét veri és sír és rettenetesen szenved és végül megbocsát, ez olyan ember, ez jó ember, tisztességes ember, ez megbocsát és holnap majd eljön hozzá és azt mondja: Pista, tudok mindent, aljas-ság, amit tettetek, de most már legyen vége, tűnj el örökre, ketten akarjuk, én is, Ági is, akard te is... Elképzелhető... és akkor el kell tűnnöm, én is vagyok olyan tisztességes, mint Sanyi és el kell tűnnöm anélkül, hogy megláthatnám a gyereke-met... de kegyetlen dolog a tisztesség! Elképzелhető, hogy ott bent most születik egy gyerek és most hoznak egy halálos ítéletet.

Jaj, mi lehet ott bent, mi történhetik abban a szobában?!

De hát mi történik, hogyha mégis elvesztem a fejemet és felrohanok és én, én kezdek el ordítani: ez mind, mind hazug-ság, Sanyikám, szeretlek, rettenetesen szeretlek, te vagy a leg-jobb barátom, a testvérem vagy, de menj, menj el innét, ez az én helyem, itt rettenetesebb dologról van szó, ez több a szeretetnél, barátságnál, testvérségnél, mindennél, no de eriggy már, tűnj el, itt én vagyok az úr, én vagyok az apa, nem érted? Menj, mert... mert...

És ott az éjszakai sötétségben, a szanatórium holdas árnyé-kában verekedést látott, dulakodást, ütötték, rúgták egymást, ő meg Sándor... s akkor ájuldozva kilépett az ágyból Ági, tolta előre a hasát és ellene fordult, ellene, gyöngye kis ütések-et szórt a fejére, a nyakára, a férjét védte és azzal vigasztalta, hogy Pista hazudik, Pista hazug rajongó, most már teljesen megőrült, ki kell dobni, soha többé nem mehet el hozzájuk... és a sarok-ban Mártuska röhögött... Ezt látta és hazament.

56.

Egy másik este, négy nappal e nyugtalan éjszaka után, szokott időben, félkilenckor csöngetett István az öreg Rudnayék ajtaján; a szobalány az ebédlőbe vezette és kissé izgatottan, daloló hangon azt jelentette, hogy a nagyságos úrék üzenik, tessék csak rendesen vacsorázni, ők elsiettek a szanatóriumba, mert a fiatal nagyságos asszony... hát izé, tetszik tudni. — Most? Mikor? — faggatta. — Egy félórával ezelőtt mentek el, a Sándor doktor úr telefonált. Tessék leülni, hozom a vacsorát. — Várjon csak, Erzsí, ne rohanjon, hát... — Tetszik parancsolni? — Mikor mentek el? — Most, most egy félórája. — Igen és... és még mit mondtak? — Hogy tessék nyugodtan vacsorázni. — Visszajönnek ide? — Bizonyosan, ha csak el nem húzódik a... hiszen tetszik tudni, hogy' van az. — Hogy'? — A szobalány mosolygott. — Van, akinél gyorsan megjön, van, akinél... de reméljük a legjobbat. — Reméljük. — Jaj, mindnyájan olyan izgatottak vagyunk! Mit gondol a nagyságos úr, fiú lesz vagy lány? — Hogy mi lesz? Azt hiszem, fiú, de az is lehet, hogy... minden lehet. — Meg tetszik látni, lány lesz. — Lány? Mért? — Én úgy érzem, de tessék leülni, hozom a vacsorát.

No most itt ülök egyedül ennél a szép kerek asztalnál, látja, kedves Márta, a kakuk egyedül van a fészekben, elrepült a szép madár, aki miatt ide kerültem... jaj Istenem, Ágnes most szül. Ilyenkor szoktak a férjek, akik mingyárt apákká válnak, a folyosón fel-alá járni, egy kis szobában várakozni, össze-vissza beszélni, sokat cigarettázni, aztán egyszerre hozzájuk rohan egy ápolónő és örvendezve közli a hírt, egy orvos megszorítja a kezüket és gratulál, én pedig itt ülök, enyém a vacsora. De Ágnessel mi van? Borzasztó, hogy szenved... szeretnék vele szenvedni, nyögni, sírni! Sírni sem szabad, nevetni sem, izgatott sem lehetek. És mit tegyek, ha valami baj történik? Ritkán, de néha mégis megesik, most mondta Erzsí és hallottam is már, »gátrepedés«, »varrni kellett« és ott fekszik és kínlódik és vérzik. Vérzik? Meddig kell majd itt várnom, míg megtudok valamit? Kegyetlen asszony vagy, Ági, kegyetlen megpróbáltatásokat tudsz kitalálni; itt kell ülnöm, enyém a vacsora; mintha mindig büntetni akarna azért, hogy szeretett.

— Tessék csak megenni az előételt, nagyságos úr, frissen sütik a húst.

Persze, meg kellene enni ezt a vinaigrettes spárgát, mingyárt hozzák a húst is. Magába gyömöszölte az előételt s arra gondolt,

hogy mégis fellázad: a szanatóriumba rohan és azt mondja, hogy . . . nem jól értette Erzsit, oda várják, valami baj történt. vagy nem is Ágnesről érdeklődik, hanem Sanyiba kapaszkodik . . . á, nem jó, még bajba keveri ezt a kedves szobalányt. — Elrontottam délben a gyomromat, kedves Erzsi, — magyarázkodott — tudja, az a vendéglői koszt . . . — Ez sem volt igaz, hiszen ma az anyjánál ebédelt . . . tulajdonképpen folyton hazudnom kell, a hazugságok végtelen sorozata az életem, nincs már önérzetem, az emberi méltóság pedig, amelyről ma futtában olvastam néhány sort egy szép könyvben . . . olyan vagyok itt, mint egy rossz cseléd, aki beles a kulcslyukon . . . — Szóval, maga azt hiszi, Erzsi, hogy lány lesz? — Nem engedte el a szobalányt, beszélgetett, barátkozott vele, faggatta, van-e vőlegénye, szeretne-e férjhez menni, szeretne-e gyereket s hányat, no ne siesen, úgysis meg kell várnia a gazdáit, nem lehet tudni, mikor jönnek meg, üljön le, ha fáradt, aztán . . . nem kíváncsi? — mégis csak meg kellene tudni, mi történik a szanatóriumban, mért késnek . . . mit gondol, nem volna-e jó telefonálni, a portás talán megmondaná, mi ujság . . . — telefonáljon a nagyságos úr! . . . — várjon, majd én felhívom, aztán maga beszél a portással, a nagyságos úrékat mégsem hívhatjuk le . . . — Halló! Halló! — mondta szélesen Erzsi s István kirántotta kezéből a hallgatót. — Halló, itt Rudnayék lakása, érdeklődünk, kérem, hogy van Rudnayné nagyságos asszony és mi ujság? — Rögtön, kérem. — Néhány perc mulva jelentette a portás, hogy a nagyságos asszony fent van a szülőszobán és még nincs semmi ujság. — Látja, Erzsi, látja? Nincs semmi ujság. Nem megy az olyan hamar. Dohányzik maga? Akar egy cigarettát?

Éjfélre járt már az idő, nem tudta Erzsit tovább magánál tartani, minden elképzelhető témát kimerített vele. Magára maradt. Már a második hamutálca is megtelt az elszívott cigaretták csonkjaival. Illik-e itt várakozni? Nem feltűnő-e, ha még mindig itt találják s nem helyteleníti-e majd Ági ezt a makacs kíváncsiságot? Az ebédlőasztal körül sétált s hogy valami megnyugtató üggyel foglalkoztassa figyelmét, számolni kezdte az asztal körül bejárt köröket. Öt perc hány kör? Hát egy negyedóra? Ezer kör mennyi idő? Elviselhetetlenül izgatott vagyok, állapította meg a háromszázharminckilencedik kör táján, számolni sem tudok már, megzavarodtam, kezdjük előlről. Valami mindig meglöki a fejemet, egy kéz benyúl az agyamba; nyögéseket és sikolyokat hallok, Ági kezét látom, nyujtogatja, Sándor elrántja, mielőtt hozzám érne; rettenetes, milyen kicsi és fehér Ági arca, rettenetes az a sok, sok orvos, a fehér kabátok és a

fehér fények; és folyton látom azt a gyereket, kék az arca és nem beszél, nem sír, Istenem, Istenem, életet akarok, üzd el a halált, mindnyájan éljünk, de ha valakinek meg kell halni, az én legyek, én, Ági úgyis ezt akarja. Számoljunk tovább. Illetve várjunk csak. Mondjuk, valakinek meg kell halni, ez a végzet. Hát akkor először én, de Istenem, másodsorban a gyerek, aztán mindenki más, de Istenem, Ágit, Ágit mentsd meg! Igen, így lesz jó, ha már halni kell, számoljunk tovább. Egy kör, egészen lassú sétalépésben huszonhárom másodperc; nézzük meg pontosan még egyszer, szabályozzuk a lépteket, most csak huszonkettő... de mért kell kísérleteznem? — ha egy kör, mondjuk, átlagban huszonkét másodperc, akkor ezer kör? — hiszen csak szoroznom kell... szoroznom és mingyárt szétpukkan a fejem és megőrülök. Megőrülök és kimered a szemem és számolom a köröket.

Leroskadt egy karosszékbe a sarokban és csüggedten bámult maga elé. Túlságosan izgatott vagyok, izgatott és puha. Nézd, kedves barátom, szólt magához, ne tagadd, a helyzet mégis csak az, hogy a szeretője vagy egy férjes asszonynak. Ezt a helyzetet sem rendesnek, sem erkölcsösnek nevezni nem lehet, akárhogy nézzük, minden ilyen viszony erkölcstelen. No már most, no már most, mormolta, mit is akarok mondani, no mit? Mindegy, hogy az asszony akarta és az asszony rendezí így el az életünket, én elfogadom, tehát... no nem mindegy! Nem bizony, mert ezt nem én találtam ki, én azt a másikat, azt a tisztát, rendeset, természeteset akarom, de nem lehet, miatta nem lehet, no már most én folyton izgassam magamat és valóban... valóban tönkremenés és téboly a vége ennek az állandó izgalomnak. De hiszen ő nem is izgatott! Én vagyok a gyöngé és nyugtalan, de miért? Kedves barátom, édes Pista fiam, hallgass ide: két eset lehetséges, hallgass ide; vagy kiugrasz és elszaladsz, vagy itt maradsz, de akkor hadd már abba ezt a rettenetes nyugtalanságot és fogadd el az életedet olyannak, amilyennek kapod. Szóval? Nyugalom, hidegvér, tudod mit?... egy kis fölény, sőt cinizmus. No igen. Szörnyű, leverő. De kérlek, én, cinikus? Szentimentális és romantikus vagyok s akkor éppen én...? Nézd, Pista, ne tréfálj! Szeretőd... és ha megőrülsz, akkor sem a feleséged; szeretőd... és most szüli a gyerekedet másnak és ha megőrülsz... na?... nem érzed?... az életed erkölcstelen, a helyzeted cinikus... no és te most dalolni akarsz a csillagokról? No ne tréfálj. Ez az életed, alkalmazkodj hozzá. Eriggy haza, füttyülj egyet, feküdj le... kérlek, légy szíves, mindnyájatok érdekében!... kér-

lek, néhány csepp cinizmust csepegless az életetekbe. Mit mondasz? Ez a cinizmus iskolája; így lesz egy egyszerű, jóra való, lelkes, idealista, valóban szentimentális és romantikus fiatalemberből cinikus... hideg... korrupt és kiégett férfi? Hát tehetsz róla? Meg tudod akadályozni? No, vállat vonni, nevetni, hazamenni.

Igen, menjünk haza.

De csak ült ott, feje a támlán, lába keresztbe vetve, teste zsibbadozva; a halántéka lüktetett, a torka szárazon égett, a szíve pedig fájdalmasan elnehezült. Nevetséges vagyok; megálázok; a szerelem cselédje vagyok egy érthetetlen asszony szolgálatában. Mi lesz belőlem? Azt mondják, egy férj féléletet él, életének fele a feleségéé; mi a szerető? Negyed... valami törmelék?... annyi sem?

Menj haza, feküdj le és ne vess.

— Pista, hát maga még itt van? — kérdezte Mimi, hajnalban.

Felpattant. Ott állt előtte Mimi, Rudnay Ottó, Erzsí, a szakácsné s mindenki mosolyogva és izgatottan nézett rá.

— Bocsánat, elaludtam. Hány óra?

— Azt kérdi, hány óra? Pista, Pista! Megjött az unokánk!

— Meg? — s tétován mosolygott. A nyakkendőjét igazgatta.

— Még pedig fiú! — jelentette ki elégedetten Rudnay Ottó.

Ebben a percben rohant be Sándor. Barátságosan megütötte István arcát, majd mellbe boksolt. — Szervusz! — s tovább sietett.

— Szervusz, — dűnnyögte és utána nézett.

— Nahát Pista, milyen mélyen aludt! — csodálkozott Mimi. — Hát szabad ezt? Aludni ilyen éjszakán? Mit szól majd Ági, ha megtudja, hogy oda sem nézett? Nahát...

— Bocsánatot kérek, nem tehetek róla. Úgy látszik, fáradt voltam. De tessék megmondani, mi történt?

— Hát kicsit elhúzódott a szülés, de aztán minden rendbe jött és végül megszületett a kisfiú, gyönyörű nagy gyerek, hosszú, három kiló nyolcvanöt és szép haja és körme van és remek, igazán remek! Elfogulatlanul mondom, ismer engem. Tudja, Pista, Ági szép asszony, a Sanyi is szép ember, nem azért mondom, mert az én fiam, de tudja, mintha Ágiból is, Sanyiból is kiválasztották volna azt, ami a legszebb és abból csináltak volna egy új embert.

— Ne tessék mondani, igazán? — álmélkodott István.

— Ha én mondom, elhíheti.

— Én pedig... — próbált megszólalni az öreg Rudnay.

— Tudja, Pista, ilyenkor az összes rokonok, főképp a nagyapák és nagymamák belelátják magukat az unokájukba, ez az ő halhatatlanságuk. Ottó is felfedezte magát a kicsikében és azt állítja, hogy az álla egészen az övé. Hát ha lehet hasonlóságról beszélni, akkor egészen az enyém... de ez sem igaz, mert csak közvetve az enyém, közvetlenül a Sanyitól kapta... tudja, ezt az egészet itt, áll, száj, orr, ezt a vonalat... igaz, hogy Sanyi pedig tőlem örökölte.

— Ez stimmel, — zsörtölődött Rudnay Ottó — Sanyi tőlünk, illetve tőlem... Mimi, kérek, igazán meghagyhatnád nekem az államot!

— Jó, meghagyom, — legyintett Mimi — de Pista fiam, iszik velem egy narancspezsgőt? Az ilyenkor nagyon jól frissít.

— Szívesen, akár kettőt is, de tessék mondani, Ági hogy van?

— A körülményekhez képest, — nevetett Ottó.

— Jaj, hadd ezeket a frázisokat, — kiáltott fel Mimi és a fejét fogta. — Egy ilyen nagy szent éjszakán, mikor egy ember születik, az unokánk!

— Minden közmondásban örök igazság foglaltatik, — jelentette ki Ottó és barna csontszipkába dugott szivarjával a felesége felé bökött.

Mimi legyintett. — Kimerült, szegényke, megviselte a dolog, de hát most már minden rendben van. No, hozzátok azt az italt, — kiáltott a szakácsnőre meg a szobalányra.

Sándor is visszatért, ő is kapott narancspezsgőt.

— Hát gratulálok, Sanyikám, — mondta István és a kezét nyujtotta — hallom, hogy nagyon szép.

— Köszönöm, Pista, — és keményen megrázta a kezét. — Valóban, szép.

— Olyan, — jelentette ki hangosan Ottó — mintha nem is újszülött, hanem legalább kéthetes volna.

— Hát ez igazán nagyszerű.

— És maga mikor nézi meg? — kérdezte kissé felelősségre vonó hangon Mimi.

— Kérem, én szeretném, amikor lehet.

Csodálkozva figyeltek rá.

— Mit gondol, — kiáltott fel Mimi — hogy Ági majd külön meghívja? Vigyázzon! Az anyák nagyon büszkék és elvárják, hogy érdeklődjenek a kincsük iránt.

István zavartan szüröcsölgette a sárga italt. — Kérem, én igazán érdeklődöm és mihelyt szabad... ha be tetszik vinni Ágihoz... én nagyon szívesen... én boldogan.

— Majd beviszem holnap. Azt látni kell! Látni!

— Eriggy csak be, — biztatta Sándor.

— Köszönöm szépen, — mormolta és hamarosan búcsúzott.

Felnézett a kékülő égre és csüggedten tünődött: lehetséges, hogy igazuk van és nem is az én fiam született meg?

57.

Délelőtt az irodában hagyta ügyfeleit, csörömpölő telefonját; izgatottan rohant Mimihez, aki kötelességévé tette Ágnes meglátogatását. Tizenegy óra tájt érkeztek a szanatóriumba; Mimi büszkén, mosolyogva haladt végig a folyosón, a kezében néhány szál rózsa; István mögötte haladt egy féllépéssel, hatalmas, színes csokrot szorított a melléhez, a virágok felnyúltak az orrához, a szeméhez. Mimi kopogott a fehér ajtón és benyitott. István megpillantotta az ágyat, Ágnest is; a tekintetük találkozott; Ágnes fáradtnak, töprengőnek, szelídeknek látszott; egy bölcsőt is észrevett István, de ezt már nem nézhette meg, mert Ágnes haragosan, méltatlankodva megcsóválta fejét, az ágy mellől pedig felemelkedett egy hosszú férfi, Demeter Kálmán.

— Ági, szívem, Pista is itt van, — mondta jókedvűen Mimi.

— Pista még ne jöjjön be, — felelte halkan Ágnes és a szemében fény lobbant.

— Látni szeretne. Várjon kint?

— Kérem, ne várjon! Majd néhány nap múlva üzenek neki.

— Nem jöhet be? Igazán?

— Nem.

Mimi sápadtan fordult hátra Istvánhoz. — Hát ha így akarja... de a virágot azért itt hagyhatja, Pista fiam. Nálunk vacsorázik, jó?

— Kezét csókolom, — mondta halkan István, majd hangosabban megismételte: — Kezét csókolom.

Ekkor nyöszörögni kezdett, majd hangosan felsírt kis ágyában a gyerek. István éppen távozóban volt. A vékony hang megállította; lassabban húzta be az ajtót, elmosolyodott. Egyszerre jókedvű lett. Ez a hang az övé! Abban az ágyban az ő fia sír... Ágnes megint rá nézett; a tekintetét haragosnak, de okosnak és valahogyan büntársinak érezte... a szemük összevillant. Értem már Ágit... s dúdolva, kiegyenesedve hagyta el a szanatóriumot.

Néhány másodperc múlva Demeter Kálmán is követte. A várakozó kocsik közt találkoztak; István hangosan köszöntötte, mélyen megemelte kalapját; Demeter Kálmán sápadtan, szótlanul haladt el előtte, köszöntését nem fogadta. Hát ezt még elviselem, mosolygott István, apósom nincs, de van egy fiam, az üzlet jó.

Demeter Kálmán gyorsuló léptekkel sietett le a hegyi úton. Rosszul volt, az izgalom elkapta, émelygett. reszketett. Feldúltan rohant az első cukorkakereskedésbe, ahol tíz deka csokoládét vásárolt; az uccán mohón megette és tovább rohant. Még mindig változatlanul szenvedett. Ekkor egy másik üzletbe szédült és negyedkiló szalóncukrot vett, ezt is felfalta az uccán. Most megint csokoládéra vágyódott; egy harmadik üzletben újabb tíz deka csokoládéval csillapította elviselhetetlen izgalmát. Leült egy padra az egyik híd közelében és pihegve emésztette a cukrot. Harmincöt deka cukor és az a szörnyű gyerek... nincs is arányban a kettő.

Rémülten nézte a hűvös, fénylő tavaszi levegőt és cukorhegyekre vágyódott.

58.

Kilenc nap múlva, éjjel félegy tájt megszólalt István lakásán a telefon. Nemrég érkezett meg Mimitől.

— Jóestét, — hallatszott Ágnes sóhajtása.

— Jóestét, kezit csókolom, szívem! — kiáltotta István.

— Érti, mit mondok? Halkan kell beszélnem, a telefont a párna alatt tartom. Reggel haza megyek. El tud hozzám jönni délelőtt, úgy féltizenkettőkor?

— Ott leszek.

— Várom, — s már kattant is a gép.

Ágnes a szobájában ült, az ablaknál, nagy karosszékekben, orgonaszínű bő pongyolában. Komoly és mosolygó volt az arca; lassan nyujtotta a kezét, István ráborult. A gyerek ott szundított a közelében, fehér bölcsőben.

István sírt és nevetett. — Nem is tudom, kit néztek előbb, kevés a szemem, mindent egyszerre szeretnék látni.

— Pszt, csöndesen.

— Igen, csöndes leszek.

— Nézze meg a gyereket, Pista.

István a bölcsőhöz lépett, a szája kinyílt, a keze felemelkedett; egyszerre kibugyant szeméből a könny; megtánto-

rodott és Ágnes elé borult. Feje az asszony térdére hanyatlott; zokogott.

Ágnes keze a fejére szállt; az asszony is könnyezett.

— Álljon fel, Pista. Húzza ide azt a széket, beszélni akarok magával.

— Igen, itt vagyok, — engedelmeskedett zsibbadtan István s öklével szétdörzsölte arcán a könnyeket.

Ágnes is a szemét szárírtgatta. — Látszólag nagyon kegyetlenül viselkedtem és bizonyára nagy fájdalmakat okoztam magának. Én is sokat szenvedtem, legalább annyit, mint maga, Pista. De ennek így kellett lenni, ez volt az egyetlen helyes út. Rettegtem ezektől a napoktól, kimondhatatlanul féltém a gyerek érkezésétől. Mi lesz, ha meglátják és felfedezik benne magát? Éjszákán át imádkoztam és könyörgtem, hogy legalább leány legyen, azt gondoltam, hogy kislányban mégis elmosódottabban jelentkeznek az apja vonásai. Azt határozottan éreztem, hogy maga nem lehet ott, nem láthatják egyszerre őt is, magát is. Ezért tiltottam el magamtól. Azt kell mondanom, hogy szerencsénk volt, Pista, megúsztuk ezt a szörnyű veszélyt. Az apámat nem csaphattam be, az megérezett mindent, szegény, rettenetesen boldogtalan, de Sándor is, az öregek is zavartalanul boldogok és egy pillanatig sem gyanakodtak. Nem is értem ezt. Még rám is alig hasonlít a kisiú, ez, sajnos, olyan, mintha egy kis élő miniatűr-szobrot faragtam volna magából. Vagy csak én látom ilyennek? Magam sem tudom már, mit látok, mit higgyek, de egyre határozottabban tudom, hogy mit akarjak.

— Mit, szívem?

— Én naponta többször hálát adok Istennek, hogy megmentett ebből a borzalmas veszélyből. Hálás akarok lenni és nem mernék több veszélyt felidézni, nem tudnék több kockázatot vállalni. Az erőmből sem telik. És én nem tudok fájdalmat okozni, nem tudnék senkit sem boldogtalaná tenni... úgy látszik, a boldogság nincs ellentétben a hazugsággal és az illúziók nem épülnek mindig az igazságon. Kötelességemnek érzem, hogy megőrzöm e család boldogságát és ezentúl semmit sem teszek, ami veszélyeztethetné az illúzióit. Azért hívtam ide, Pista, mert látni akartam, látni! Higgye el, nagyon hiányzott már és fájt, nagyon fájt, hogy fájdalmat kell okoznom... de azért is hívtam, hogy megígérjen nekem sok mindent... itt a gyerek jelenlétében kell ígéretet tennie.

— Mire, szívem?

— Először arra, hogy a titkunkat soha senkinek nem árulja el.

— De szívem, hát hogy — —

— Ne legyen most úr és hiú és önérzetes, köztünk ennek nincs értelme. Amit én kérek, az súlyos ígéret, legyen tisztában vele. Soha senkinek, érti? senkinek sem mondhatja meg, hogy maga az apja. Sem idegennek, sem barátinak, sem az anyósomnak, sem Sanyinak, de még magának a kisfiúnak sem. Érti? Elképzelhető, hogy egyszer majd nem szeret már engemet. Elképzelhető, hogy egyszer meggyűlöl, mert, mondjuk, én szeretek mást. Vagy bosszút akar állni rajtam. Mindegy, hogy milyen okból, jóságból vagy komiszásból, nem közölheti senkivel, a fiammal sem, hogy maga az apja. Esküdjön meg!

István zavartan meredt az asszonyra. Különösnek, félelmetesnek, keménynek és kegyetlennek érezte. Sokáig nem tudott megszólalni; ez a most érzett éles fájdalom felülmúlta az elmúlt napok izgatott megpróbáltatásait. Ágnes szótlánul nézte tuskodását: szeretettel, de határozottan viszonzta tekintetét, mint aki ebben a kérdésben nem tűr alkut; némán figyelte, hogyan menekül a gyerekekhez, hogyan nézi elgyöngülve és meghatottan, hogyan hajol rá és érinti meg lágyan rózsaszínű kezét... mintha egyszerre gyönyörködnék benne és búcsúznék tőle. Mind a ketten szenvedtek; aztán elkeseredetten vitáztak. István arról panaszkodott, hogy túlzott aggodalomból és egyéb, nem is rejtélyes okból eltemeti a jövőjét; azzal vádolta, hogy befalazza a multjába és megfosztja még lappangó reményeitől is; hát sohasem képzelhető el, hogy feloldódik ez a helyzet és megmenekülnek ebből a fullasztó börtönből? Ágnes végül módosította az indítványát: egy esetben megszólalhat; akkor, ha ő, Ágnes, felmenti. Ebben végül megállapodtak. Ágnes felszólította, álljon a gyerek feje mellé és mondja utána esküjét.

— Esküszöm —

— ... esküszöm —

— ... soha nem árulom el, senkivel nem közlöm, nem sejtetem, még a gyerekekkel sem, hogy én vagyok az apja. Esküm alól csak én — —

— ... csak maga, Ágnes — —

— ... menthet fel. A fiam életére, mindhármunk boldogságára esküszöm.

Ennél az utolsó mondatnál István meghökkent. Bizonytalanul meredt az asszonyra. Aztán száraz szájjal ismételte: — A fiam életére, mindhármunk boldogságára esküszöm.

Ágnes még nem fejezte be a szanatóriumi ágyon tervezett intézkedéseit. Szaggatottan sóhajtott; látszott rajta, hogy maga is megriad a folytatástól. Szemét lesütve, bizonytalanabban beszélt a szerelemről, az örömökről, az ember kötelességeiről;

azt is mondta, hogy az ember tulajdonképpen nem állandó lény, hanem változékony s folyton átalakul, életének új korszakaiból néha még inteni sem tud a régiekbe; úgy érzi, hogy az anyaság, a gyermek születése lényegesen megváltoztatta. Nehéz volna ma már pontosan megállapítani, hogyan jutottak idáig, de ez tény, amelyet el kell fogadni; egyre erősebben érzi azonban, hogy a régi út megszakadt, elveszett és új útra kell fordulnia. Mindennél és mindenkinél, önmagánál is fontosabbnak tartja a gyermeket; arra kell vigyázni, arról kell gondoskodni és semmit sem szabad tenni, még érezni és gondolni sem, ami árthat a gyerekeknek. Milyen anya az, akinek szeretője van?

— Látja, — mutatott Istvánra — magát is megüti ez a szó, pedig naponként számtalanszor használjuk másokról, csak magunkra vonatkoztatva kerüljük el. Én magam is hétszámra forgattam a nyelvemen, mint egy tüzes golyót és folyton kiköptem. De ez a valóság, ez az igazság! És ha szembe nézünk ezzel az igazsággal, mit látunk? Bajt, szorongást, bűnt. Mi magunk talán elintézhethjük egymással, ha csak rólunk van szó, de ha a gyerekekre is gondolunk? Lelki és testi érdekei vannak a gyerekeknek. Egy apára, egy anyára, még pedig jó anyára és békés, tisztességes, tiszta otthonra van szüksége. Babonás lettem, talán félelemből és azt hiszem, hogy a tejem, amellyel táplálom, az sem tiszta és az is árt, ha én a szeretőmre gondolok, mialatt etetem. A dolgok, Pista, akkor is vannak, ha nem beszélünk róluk. Néha csodálatosnak tartom és nem tudom felfogni, hogyan van az, hogy nem derültek ki a titkaink, de abban már nem bízom, hogy egy ilyen finom kis lény, mint ez a gyerek, ne érezné meg előbb-utóbb, hogy az anyja nemcsak az övé, nemcsak azé a férfié, akit az apjának tart, hanem még valakié, a szeretőjéé, Pista. Megborzadok attól a lehetőségtől, hogy válságba juthat a gyerek, akár most, akár évek múlva. Azt akarom, hogy valóban minden oka meglegyen szüleinek szeretetére és tiszteletére s kerülni akarok mindent, ami egyszer megrendítheti, ami egyszer — —

— Azt akarja, hogy elmenjek?

— Ilyen kívánságom talán nincs, Pista szívem. Nem akarok lehetetlent kérni magától, nem foszthatom meg attól, hogy láthassa és bizonyos keretek közé szorítva szerethesse is a gyermeket. Magamat sem akarom büntetni, csak vétkezni nem akarok többé. De ebben a kérdésben magának kell döntenie. Ha úgy érzi, hogy van ereje és meg tud maradni a szükséges határokon belül — —

— Mik azok?

— Megmondtam, Pista, kérem. A barátunk. Szeret min-

ket, mi is magát. Megvannak az emlékeink, megtartjuk . . . ki amennyit akar . . . de újakkal nem szaporítjuk.

— Értem.

— Ha azonban ehhez nincs ereje és úgy érzi, hogy . . .

— Akkor ?

— Akkor el kell válnunk, Pista.

— Értem, szívem.

Hallgattak. A férfi lehajtotta a fejét ; az asszony fekete papucsát és az orgonaszínű pongyolából kinyúló bokáját, vékony inait, tearózsaszínű bőrét, vékony nefelejcskéek ereit nézegette. Ágnes szeme a férfi fejére tapadt ; az arca fájdalmasan megnyúlt, az ajka meg-megrándult ; simogató fény áradt Istvánra a szeméből.

A férfi megrándult ; felkapta a fejét. — És . . . és mi lesz Sándorral ?

— Hogyhogy' mi lesz ?

— Hát a felesége. És vele él ?

— Hát a felesége vagyok, az is maradok.

— Igen, de a valóságban is ?

Ágnes elsápadt ; megfogózott a karosszékben ; elhúzódott Istvántól. — Nem értem, — mormolta.

— Dehogy nem érti ! Azt kérdem, lesz-e viszonyuk ? Lesz-e tőle is gyereke ? Ettől nem fél ?

— Félek, de nem lehet mindent kiszámítani. Vannak helyzetek, veszélyek, amiket nem . . . nem tudok elhárítani. Nem lehet.

— Szóval, én fizessem az egész ceppet ?

— Pszt, ne kiabáljon, felébreszti a gyereket. És ne használjon ilyen —

— Igen, kissé ízléstelen szót használtam, de . . . ha a fájdalom tudná, milyen ízléstelen ! . . . Jó, jó, mindent értek, de mért egyedül engem űz ki a paradicsomból ?

— Magamat is.

— Magát is, Ági ? Erről én már sokszor faggattam magát és tudja, hogy a feleletei sohasem voltak meggyőzőek . . . most nem merek erről beszélni . . . a gyerek is itt van . . . de kérem, azt csak nem tagadhatja, hogy Sándor igazán boldog, amikor megöleli magát ? ! Jó, maga semmit sem érez, de ő ? ! Én mindent elvesztek, ő mindent megtart, sőt, sőt ! . . . még nyer is ! nyer is ! hiszen én — —

— Nem értem. Hát mit akar ?

— Ha bűnhődésről van szó, mért én egyedül ? Mért nem ő is ? Mért nem mind a hárman ?

— Azt akarja, hogy ne legyek többé vele?

— Szóval, most elismeri, hogy eddig volt. Eddig inkább tagadta.

Ágnes halkán és szaporán dobolt a karosszéken. — Sosem mondtam, hogy leány voltam, amikor magával elvesztettem a fejemet.

— S azóta?

— Hagyjuk most ezt, kedves Pista.

— Hagyom, de... de ha úgy érzi, hogy fel kell áldoznunk magunkat, akkor mért csak engem vet a tűzbe? Most megteremtheti az átmenetet. Azt mondja, szoptat és ez az egész új helyzet, szóval, most úgylis távol tarthatja magától. Hozzá szoktatja. Én nem, ő sem. Aztán majd meglátjuk.

— Mit?

— Hogy hogy' lesz. Ha maga ezt megígérné, akkor... akkor úgy érzem, volna erőm... volna erőm a lemondáshoz, szolgálnám a maga babonáit, a gyerek úgynevezett érdekeit... mert ne haragudjon, azért mindez babona, hiszen bocsánatot kérek, maga még egy fiatal asszony, nem értem, mért kell lemondania az életről, a természetes életről és mi az a tej?... a tej az tej és semmi köze a szerelemhez, sőt a szerelem éltet, táplál, erősít, a szerelmes asszonyok a legéletrevalóbbak, a szerelem gyermekei a legszebbek és mit árt az a gyereknek, ha maga szeret valakit és megcsókolja, akit szeret? Maga szörnyű dolgot kért tőlem, Ági, lemondattott a fiamról, megtettem. Hogy mért kell lemondanom magáról is, nem tudom felfogni. Ha azt kéri, hogy továbbra is maradjon minden titokban, megértem, bár ez is fáj, de hogy többé ne szerethessem, hogy itt kódorogjak maga körül, mint egy holdkóros és tehetetlenül bámuljam, nem értem... nem értem... hát meghalnak a vágyak, ha nem beszélnek róluk, azt hiszi?

— Talán megszépülnek, — sóhajtott a asszony.

— Szép a lemondás? Miért? Akkor az örütség is szép. A betegség is. Pedig nem szép, sőt elviselhetetlen... útalatos. De nem akarom most bántani. Gyöngé még és nem is tudja most helyesen látni a dolgokat. Majd beszélünk róla. Ne kívánjon tőlem egy egész életre szóló ígéretet. Kialakul majd. Egyelőre csöndesen meghúzódok, nem kérek semmit, itt vagyok a közelében, de mozdulatlanul, ha lehet, még forróbban imádom és végzetesebben szeretem, mint eddig, de hallgatok, hallgatok, egy lépést sem teszek, míg maga meg nem enyhül, míg el nem érkezik az én percem is... legalább ezt a hitet hagyja meg nekem, a reményt, hogy ez a perc — —

A gyerek keze megmozdult, majd ökölbe szorulva kapálózott; nyöszörgött, panaszosan sírni kezdett, István oda nézett és csodálkozott, milyen mérges és piros az arca, egészen meg-ráncosodik, olyan haragos. A nurse besietett... hát ez eddig itt volt a közelben? ... rá sem hederített Istvánra, kiemelte a gyereket és németül azt mondta, hogy meg kell etetni a gyereket.

Ágnes önkéntelenül a melléhez nyúlt. — Most menjen ki, Pista.

— Megvárhatom?

— Lehet... — mondta bizonytalanul.

István a szomszédos szobában várakozott. Bent hirtelen elhalt az éles, követelőző sírás, csak egy-egy kis nyögés hallatszott még, mintha nehéz gondoktól szabadult volna az emberke és most megenyhül. Melegen szuszog. A nurse áthaladt a szobán... ahá, arra van a gyerekszoba... Ágnesban mégis van jószág, az ő kedvéért hozatta be, hogy láthassa. Láta is, de tulajdonképpen nem volt ideje foglalkozni vele, nem tudott beszélgetni... mit lehet egy csecsemővel? ... nem is úgy értem, de hát hozzá bújni, kis fejét megcsókolni, kis fenekét megsimogatni és a fülébe sügni: kismajmom, szentem, ne szólj senkinek, én vagyok az apád és akárki mit mond, ne hadd megtéveszteni magad, te csak engem nézz, engem szeress, mi összetartozunk és ne félj semmitől, majd én... mit én?... én, kislíam, tudd meg, én vagyok a legboldogtalanabb ember e földön, boldogtalan apa és boldogtalan férfi, titkolnunk kell, hogy az apád vagyok és gyönyörű anyád azt akarja, hogy őt is titkoljam, magamat is, mindent, minden érzést és szót... én nem paskolhatom a fenekedet és nem csókolhatom az anyádat, rám annyi sem jut, mint egy uccaseprőre, aki ha elvégezte a dolgát, hazamehet és a szívére szoríthatja a kölykét és az ágyába fektetheti az asszonyát... hogyan bírom én ezt, meddig?... és minek élek én, mi az én célom és rendeltetésem, ugyan mi? ! Grimm L. László már bizonyosan mindenfelé keres, az irodában felfordult a rend, hiába telefonálnak, hiába jönnek a tisztelt ügyfelek, mi lesz az üzlettel, a pénzzel, hát minek nekem pénz? minek dolgozom? csak útban vagyok a pénzemmel is, a munkámmal is, az életemmel is. No jó, hát haljak meg... ilyen fiatalon?... el sem kezdtem, máris elrontottam mindent?

Ott állt az ablaknál és nézte a tavaszi fényben csillogó várost, a Pest felé kigyózó utakat, az érthetetlen embereket, akik öntudatosan járnak az uccán és valamely határozott cél felé igyekeznek. Gyöngédségre, megértésre, szerelemre vágódott. Szeme elhomályosult; el akart menekülni a könnyeitől, magától. Szinte öntudatlanul, lábujjhegyen az ajtóhoz húzódott; lassan, milliméterről

milliméterre beljebb tolta a fejét... a homlokát, a félszemét. Látta őket, imádottjait. Ágnes melle kibontva ; a gyerek lehúnyja szemét és nagyokat nyel, kis arca kipirulva, fényesen duzzad ; Ágnes ráhajol és a tekintetében szinte egy láthatatlan köldökzsinór fut alá a fiához ; boldog mosoly szívárványlik a száján, csak a homloka szomorú, a homloka és a szeme... Nem tudott megmaradni az ajtónál ; egyszerre hozzájuk rohant. Ágnes megrettent, melle kibuggyant a gyerek szájából, a gyerek felsírt... Ágnes egy pillanatra habozott, aztán szép, rózsaszínű mellének nedves bimbóját visszacsúsztatta a gyerek tátozó szájába s tehetetlenül tűrte, hogy István ráboruljon, megcsókolja a gyereket és megcsókolja a mellét... tehetetlenül tűrte ; majd szabad jobb keze István fejére röpi és a mellére szorította.

Ők ketten sírtak ; s mind a hárman megkönnyebbültek.

59.

Csöndes, májusi nap ; délben eső öntözte a kertet, délután hűvös szél fújt, estére megenyhült az idő s éjjel felé megérkezett a nyár, rövid látogatásra, mintha szétnézne itt kissé, ahol majd letelepedik. Oly meleg lett, hogy kitárták a szalón kerti ajtaját ; a feketekávé már a kerti erkélyen itták. Békés kis családi vacsora volt Ágneséknál ; az öregek az unokájukkal játszogattak, míg a szigorú svájci nurse megengedte ; aztán egy új játékot is játszottak, a Mah Yongot, melyre István tanította a családot. Ágnes néha sóvárgó fényt látott István szemében ; a keze olykor a kezéhez ért és pörkölt ; elhúzódott, elfordította fejét és gyakran hosszan, szomorúan hallgatott. Sándor felöltötte a házikabátját ; a gyerek megérkezése óta rendíthetetlenül nyugodtnak látszik ; Ágnes néha azt gondolja, hogy olyan boldog, mint egy jóllakott állat, aki gyönyörködik a létezésben ; hízik, pocakosodik, talán még a feje is megnőtt, kezd az apjára hasonlítani... néha szinte már bosszantó, hogy milyen egyszerű és elégedett ; rettenetes, milyen sokáig gondolkodik, míg egy színes követ az asztalra tesz, amikor pedig noszogatják, kiderül, hogy nem is figyelt ide ; egyszerre csak azt kérdi, nem kellene-e megnézni a gyereket, hátha kitakarózik. »Hagyja, fiam, az a nurse dolga.« Egy negyedóra múlva feláll ; »bocsánat, egy pillanatra« s kisompolyog ; csikorog a cipője, súlyosodó teste alatt megreccsen a padló. István Ágnesre néz, kérdőn, könyörgően, szemrehányón ; Ágnes szája megrezdül ; lesüti a szemét ; az öregek elégedetten mosolyognak : boldog

család, boldog a fiúk, gyönyörű az unokájuk s a menyük a legszebb asszony a világon. Éjfél után, már félegy is lehet, északról hideg szél csap a kertre ; a nyár összerezzen és elillan ; a vendégek is eltávoznak. Pista nem feledkezik meg a titkos jelekről ; amikor megcsókolja Ágnes kezét, mutatóujjának körmét szerelmének tenyerébe vájja ; ma oly erősen, hogy Ágnes felszisszen, de azért viszonzza a titkos köszöntést : hüvelykujját a férfi kézfejére, kezét a fogához szorítja. Egy pillantás a gyerekszobába ; szuszogó csönd. Sándor már vetkőződik ; lóg a nadrág artója, forgatja és veregeti a kispárnát. Ágnes eltűnik a fürdőszobában ; amikor illatosan és fehéren visszatér, Sándor bokáig érő hosszú hálóingben ácsorog a szoba közepén és a lábujját figyeli : mennyire kell előrehajolnia, hogy lássa a hüvelykujját ; így nézegeti olykor, ha eszébe jut, pocakja növekedését. Ágnes el akar surranni mellette ; Sándor karja kinyúlik, útját állja ; Ágnes hűvös, fogpasztás illatú szája eltűnik pipaszagú ajkai közt. — Jó éjszakát, fiam, — mondja gyorsan az asszony és ki akar bontakozni a férfi karjából. — Niksz jójcaját, — feleli melegen a férfi — már eleget köszöntünk, — s hízelkedve az arcához dörzsöli kissé borostás arcát. — Feküdjünk le. — Én is azt akarom. — Ágnes reszketve elhúzódik. — Nem, nem úgy . . . szépen. — Szépen, hát ! — Igazán, hagyjon Sándor. — Amióta itt a gyerek . . . — Persze, a gyerek miatt. — De mért? Most már lehet. — Sándor forrón nevet. — Azt hiszi, árt a gyereknek vagy megtiltja? — Valahogy félek, Sándor. Még nem szoktam meg. Várjon egy kicsit, hagyjon ma. Majd megbeszéljük. — Mit kell erről beszélni? — Majd elmondok mindent. — De rejtélyes ! — és szája a felesége nyakára tapad. Ágnes nyugtalanul figyeli a fejét, kemény, kopaszodó, őszülő fejét, vastag és vörösödő nyakát ; elhúzódik, menekül és a béke kedvéért kedvesen integetve búcsúzkodik.

Hála Istennek, csönd van. Alszik a gyerek, alszik Sándor, Pista is elment, bizonyára haza, hiszen megígérte, hogy nem jár mulatóhelyre, míg meg nem engedi. Most megint visszajött a nyár ; megmelegítette a szelet és a szél hátán bezuhan a szobába. A hold bekukkant a függönyön, ezüst tócsát csurgat a szőnyegre. Valami fehér köd csillog a szobában.

Ágnes elnyúlik az ágyban, kezét összekulcsolja a mellén, a teste pihenést, a lelke álmot kíván, csak a szeme tekint éberen a holdas függöny felé. Ilyenkor peng a közelben, egyre közelebből a sarkantyú ; ilyenkor szokta meglátogatni a katona.

Néha a hold vonzza, máskor a sötétség hozza.

Van, hogy egész nap szorongva érzi, ma eljön a katona. Zsibbadtság, kábulat, szórakozottság, édes, zsibongó álmoság

jelzi. Van, hogy váratlanul bukkan fel ; ilyenkor csodálkozva nézi : mit keresel te itt, Gáspár Zsiga, halott vagy, maradj a sírban. Az is előfordul, hogy hívja ; vágyódik rá, mint szürke nap a mesére, mint tikkadt száj a különösen enyhítő italtra, mint csüggedt lélek a lehetetlenségre. Ő az, akire minden titkot rá lehet bízni ; ő az, aki mindent megkérdezhet és mindent megtudhat, mert mindent megért és mindent megbocsát.

A katona már ott áll a függöny előtt ; vállára fehéren süt a hold.

A fejére is süt a hold.

A kardja is megvillan.

Ott áll a függöny előtt, feszesen tiszteleg, halkan összeüti a sarkát, finoman peng a sarkantyúja. Szépen köszön. Mellén megcsörrennek a kitüntetések. Arany vitézségi, nagy ezüst, kis ezüst, vaskereszt.

— Kezét csókolom, Ágika.

Ezt tisztán hallani, a szavakat is, feledhetetlen hangját is, de nem kell felelni, mert mindez csak hallucináció ; Gáspár Zsiga halott, kint fekszik a sírban s ez az egész látogatás képzelődés ; Ágnes tudja, hogy ő varázsolja ide a katonát, de jólesik, még így is, beszélgetni vele... és akkor is ezeket a szavakat váltánák egymással, ha Gáspár Zsiga élne... ha *az* akkor nem történik vele.

— Kezét csókolom, Ágika, — mondja a katona és beljebb jön a szobába. Tudja már a járást, tudja, mit hová kell tenni ; az aranyozettás tiszti sapka az öltöző asztalra, a kard a székre, a pongyolára, amíg hideg volt, a köpeny az ágy karfájára kerül ; ő maga az ágyra ül.

És szinte érezni lehet, hogy lágyan ráhajol és megcsókolja a kezét... itt magasan szokta csókolni, itt a csuklóban.

— Hogy' van, Ágika?

Erre sem kell felelni, ez is csak illúzió... de jól esik látni ebben az éjszakai csöndben ezt a szép, megbékélt, a halálból is visszatérő katonát, jó ezt ilyen nyugodtan, zavartalanul szemlélni és arra is gondolni, hogy tulajdonképpen milyen szép ez és milyen jól ide illik az ágyához, hozzá... az egész életébe... s ha *az* akkor nem történik, akkor most talán már ezredes is lehetne, vagy legalább alezredes és egy egész huszárezredet vezényelne... ülne a lován és felvonulnának előtte az ágyúk, a tankok, a katonák... s neki is lova volna, egy ezredes felesége kitűnően lovagol... együtt lovagolnának... de hát ez is csak képzelődés, most nagyon, nagyon kicsi a hadsereg.

— Mit csinált ma, Ágika?

Erre már lehet felelni, persze nem szavakkal, hanem képekkel és érzésekkel és sejtelmekkel, mintha Gáspár Zsiga huszár-főhadnagy a szemből is tudna olvasni és mélyen bele tudna látni a fejébe; ilyenkor elfut előttük az egész nap és minden, ami történt, minden, amit érzett, megmutatkozik.

— Szeretném, ha nagyon boldog volna, Ágika, — mondja szép hangján a tiszt — nagyon, egészen boldog, úgy, ahogy csak maga tudna, úgy, ahogy csak mi ketten tudnánk boldogok lenni. Fájdalom, ez nem lehetséges. Én ott lent vagyok, maga itt fent. És én már régen ott fent teljesítenék szolgálatot, a mennyei ezredeknél, ha maga itt lent megtalálná azt a teljes boldogságot, amely számunkra rendeltetett. Boldognak kell lenni, Ágika.

Ekkor már lehet bólintani, inkább csak a szempillával, mint az egész fejjel... mert ez igaz, ez igaz.

— És nagyon fáj, Ágika, hogy ezek, akik itt helyettem vannak, nem tudnak teljesen pótolni. Én felmentem magát, én mindent megbocsátottam, tudja, én imádom magát, úgy szeretem, ahogy csak a halott tanul meg szeretni. Mindent megteszek magáért, amit lehet. Van férje, van szép gyereke és magam helyett ideküldtem a Pistát is. Védem magukat, vigyázok magukra és megédesítem a csókjaikat. Nem szereti már Pistát, Ágika?

Most megint lehet bólintani, hiszen olyan ez a kérdés, mintha önmagától kérdezné.

— Persze, szereti, de ez sem minden, ez sem tökéletes. Tudom, megértem. Pista szép férfi és szeretetreméltó, de néha sötétség borul az alakjára és a száj, mely hazaviszi a csókjait, megreszket a félelemtől, a felelősségtől, a bizonytalanságtól. Szereted, de nem nyugodtál meg benne. Szereted, de nem kaptad meg tőle a bocsánatot, a legfelsőbb kegyelmet, azt a titokzatos áldást, amely megszépíti az örömet és teljesen nekünk adja.

— Segíts rajtam, — fut végig a sóhaj Ágnes néma száján.

— Van férjed, szereted.

A szempillák megint összeborulhatnak.

— Jó ember, megérdemli a szeretetet. Szeressük azt, akit becsapunk. Szeressük mindazokat, akikhez hozzá kötözzük álmainkat, akik jelzik, hogy milyen boldogok lehetnénk... tükörök ők, akikben fel-felvillan láthatatlan és elérhetetlen boldogságunk képe. Pista is tükör, megláthatod benne, milyen boldog lehetett volna a mámorunk. Sanyi is tükör, megláthatod benne, milyen erős lehetett volna a házasságunk. A fiad is tükör s ha

a szeme mélyére nézel, láthatod, milyen szép lett volna a gyerekünk, ez is, a többi is.

Ágnes szeme kitágul.

— Sok gyerekünk lett volna, Ágika. Három fiú, három lány, a mi életünk szép, nagy csapata. Így nem lesz, most már ne legyen több gyereked, Ágika. Ne bonyolítsd a helyzetedet, ne botorkálj a férfiak közt, megvannak a kis tükreid, tartsd meg, elég. Megkóstoltál mindent, amit lehet, szerelmet és házasságot, örömet és bünt, lépj ki a fullasztó körből, elég, hadd abba, térj meg hozzám. Kis tükreidben nézegesd az elszalasztott álmokat és gyere vissza hozzám teljesen. Várlak és veled vagyok. Ne csókold meg többé Pistát és küldd el ágyadtól Sándort, elég volt. Szeresd a fiadat és szeress engemet, én vagyok a szerelmed, én vagyok az ideálad, örök vőlegényed, halhatatlan férjed, Ágika. Szépülj meg szerelmünkben. Én mutatom az utat, én vezetek el a nagy fényekhez, én megadom neked a teljes boldogságot, nálam megtalálsz a bocsánatot és a kegyelmet, Ágika.

Ez szép, ez igaz. És szép látni a katona fehér arcát, melyen égi tűz ragyog; nagy szemét, melyet megvilágít a tökéletes szerelem; piros sebét a szíven, szerelmük halálos jegygyűrűjét. És szép látni kezére hajló fejét; jó érezni kezére hulló csókját; érezni enyhítő forróságát, szelíd hatalmát... mennyei boldogságukat. És jó most arra gondolni, hogy úgy tett, úgy rendezett el mindent, ahogy a tiszt tanácsolja; hiába hívta Pista a lakásába; Sándort is elküldte ma... szép szerelmük zavartalan, nem hasogatja hazugság.

Ilyenkor jó elaludni.

A tiszt feje a kezén, kardja a pongyolán. A hold elhúzódik, a sötétség elnyeli a szobát. Ilyenkor jó aludni.

60.

Egy júniusi napon, június 27-én, csalta meg a katonát, — ő maga mondta így: megcsalta és hűtlenül elhagyta alig megkezdett, szépen elképzelt új életét.

Június huszonhét a katona születésnapja, ilyenkor, ha csak tehetne, mindig meglátogatta a sírját és meghintette virággal, ha pedig külföldön tartózkodott, elsétált annak az idegen városnak vagy fürdőhelynek a temetőjébe és az ismeretlen halottakkal beszélgetett.

»Itt nyugszik...« — olvasta ezen a júniusi meleg napon és most is megdöbbsent. Hosszú percekig állt már a gondozott sír, az illatos virágok, a fehér márványemlék előtt s nem vette észre, hogy István néhány lépés távolságból figyeli. Megrázódott és felsikoltott, amikor István megfogta a karját.

— Mit keres itt maga? — kérdezte sápadtan és támadón István.

— És maga... maga hogy' kerül ide? — kétségbeesetten sírt, kitépte karját István kezéből és egy közeli padhoz támolygott.

Ott ültek a padon szótlantul, elkeseredetten. Egy plátánfa széles levelei halkán zizegtek a fejük fölött.

— Én megmondhatom, hogy' kerülök ide, — tört ki végül a férfi. — Érdekelt, hova szökik, kit szeret. Megfigyeltem, nyomon követtem. Hát most ezt szereti? — s a sír felé mutatott.

Ágnes csak sírt. Meglesték és most avatatlan kézzel tépdesik legrejtettebb titkait. Szörnyű, gyalázatos. Hogy' lehet erről beszélni? Fel kellene ugrani, elszökni, de hát hogyan, hova?... követik ezek mindenfelé.

— Reggel óta bujkálok a házuk körül, — panaszkodott István. — Rászántam ezt a napot, de nem bántam, ha egy hétbe is kerül, csak megtudjak valami bizonyosságot. Férje van, jó. De hiszen a férje már éppoly nyugtalanul figyeli, mint én s néha már kétségbeesetten néz rám, mintha én tudnék valamit. Én? Sem a férje, sem én. Hát ki? Ez a halott... vagy még valaki? Beszéljen!

Méragadta a karját és rángatta. Ágnes hangosan sírt.

— Ne sirjon, hanem keményen és tisztességesen mondja meg az igazat. Kire gondol, kije van? Mért kell becsapni két olyan rendes embert, mint mi vagyunk? Miért büntet minket, mért teszi tönkre az életünket? Mind a ketten magáért élünk és tele vagyunk gondokkal. Szívesen vállaljuk, de ha közben megfoszt az erőnktől? Sanyi néha úgy bámul maga elé, mint egy hülye. Nem tudja, mi történik itt. Született egy gyereke s azóta eltűnik a felesége a fellegek közt. Van is, nincs is. Én tudom, hogy az én gyerekem született meg, de azóta csak távolról intget a fiam anyja. Miért? Nem tudom. Mi történt? Nem tudom. Még azt sem mondhatom, hogy nem szeret már, hiszen törődik velem és megszabja a viselkedésemet, beosztja az időmet s határozottan féltékeny. Hát akkor? Mondja, mit gondol, mi yasból vagyunk? Akárhogy gondolkodik az ember a nőről és a szerelemről, azt a nőt, akit szeret, jónak képzei el, aki nem megnehezíti, hanem megkönnyíti az ember életét. Mit gondol, mi

lesz Sanyiból, ha reszkető kézzel nyúl a betegek szájába? És mit gondol, mi lesz belőlem, ha ide szaladgálok maga után a temetőbe, ahelyett, hogy a tőzsdén és Grimm úr irodájában pénzt keresnék? Egy halott már van itt a temetőben, három legyen? De mit akar a halottaktól? Mért őrjít meg ezzel a halottal?

Rázta Ágnes kezét, szorongatta a karját és kiabált: — Ha nem beszél velem őszintén, elmondok mindent Sanyinak! Legalább megmentem az ő házasságát, ha én bele is pusztulok.

István még sokáig panaszkodott s hosszan, néha kíméletlenül bírálta Ágnest. Felelőtlennek és lelkiismeretlennek nevezte; ép ésszel nem lehet eligazodni rajta; hangulatai kiszámíthatatlanok, életét csak a szeszélyei irányítják. Felfoghatatlan, rejtélyeskedő, titkolózó, pedig talán titka sincs; boldogtalanná tesz mindenkit, de ha legalább maga volna boldog!

— Menjen el, — szólalt meg végül Ágnes.

István megdöbbenve bámult rá. Ime, csak egy szó és vége mindennek; amitől mindig rettegett, most bebizonyosodik: még egy hajszálon sem lóg az élete Ágnesnél. Igen, az egész élete ilyen. Éjjel-nappal dolgozik Grimmnél s ott sincs semmi a kezében; egy szép napon Grimm is ellene fordul és azt mondja: mehet — s ő kint van az uccán, se kenyere, se szerelme.

— Azt akarja, hogy elmenjek?

— Hát ha ilyen rossz magának?

— De értse meg — —

— Mit? Én értem és ismerem magát. Maga nem tud áldozatot hozni, maga nem tud önzetlenül szeretni, nincs fantáziája, de egyébként is, ha minden fáj magának és ennyire boldogtalan?

— De mért nem segít rajtam?

— Hogyan? Egy nyárspolgáron, aki csak akkor tud adni, ha kap? Egy üzletemberen, aki a ragaszkodását teszi az egyik serpenyőbe, a csókokat a másikba... a csókokat!... ugyan!... a lefekvéseket, azokat számolja. Ad, vesz, folyton, itt is.

— Én?

— Maga. Mért csempésztem be a családomba? Mert láttam, hogy ilyen kispolgár, akinek otthonra, családi fészekre van szüksége. Hát megkísérletem a lehetetlent és elültettem egy fészekben. Nem lett volna szebb, mélyebb, ha nem is ismeri a családomat és sosem lépi át a küszöbünket? De magával?! Tudna maga szeretni valakit a mindennapi fizikai találkozások nélkül? Távolról, a lélek erejével, láthatatlan színekben, mint az igazi szerelmesek? És heteket eltölteni szótlán sóvárgásban, míg talán

csak a véletlen kulcsolja egybe a kezünket? Maga ezt nem is érti. Maga egy . . . egy férj, aki kilopózik utánam a temetőbe és mert más okot nem talál a féltékenységre, hát egy szegény halottat üldöz. Azért mondom, menjen el.

Minél tovább pörlekedtek, érezték, annál közelebb kerülnek megint egymáshoz; hibákat soroltak fel, hogy csillogtassák nagylelkűségüket, meglobogtatták boldogtalanságukat, hogy megsejtessék, mily forrón és közlőről süt a boldogság; panaszokkal és támadásaikkal szinte levetkőztették egymást. Amikor megenyhültek és már-már egymáshoz omlottak, védeni és nyujtani kezdték ezt a válságos órát, mint a fásasztó utat, amelynek végén bizonyosan eléjük tárul a legszebb vidék, de melyet ha elértek, elvesztik céljukat; valósággal félni kezdtek a béke gyönyörétől, melyben meghal a vágy. Ágnes felállt és búcsúzkodott; szomorúan és félnék gúnnyal kérlelte Istvánt, ne töltsen itt vele »szegény kis halottak és szeszélyes rossz asszonyok közt« drága idejét; menjen Grimmhez, a habzó üzlethez, a sok-sok pénzhez, ha pedig még marad ideje, keressen magának egy »egészen érthető« és »éjjel-nappal mosolygó« kis polgárlányt, aki »sohasem tűnik el a temetőben és az álmai közt«. De már aggodalmasan könnyezett, István pedig gyönyörködve nézte finoman remegő száját és a fényben villódzó haját. Ágnes, mindenről megfeledkezve, átengedte a kezét; bódultan figyelte a forró hullámot, mely csuklójából, a férfi szája alól, lassan a feje felé hömpölyög; akkor felsóhajtott és sajnálkozva mondta, hogy »úgyis«, »mindenképpen« el kellene válniok, mert itt a nyár s az orvos »is« azt ajánlja, hogy »valami hűs és csendes kis helyre« utazzanak el a kisfiúval.

— Kik?

— Hát a gyerek, én, de Sándor is utánunk jön.

— Én nem mehetek?

— Hogyan?!

— Lehetetlen?

— Azt hiszem.

— Na tessék!

— Aztán majd elmúlik a nyár és ki tudja, szeret-e még.

Ez a néhány hétköznapi szó . . . »elmúlik a nyár, ki tudja, szeret-e még«, most mindkettőjüket mélyen megrendítette. Szomorúan és szédülten sétáltak a kijárat felé. — Én ezzel a szerelemmel élek és vele múlok el. — mondta meggyőződéssel a férfi s az asszony most megint elhitte . . . elhitte és dideregve helyeselte minden fogadkozását, fájdalmát, panaszát, helyeselte és úgy érezte, hogy felelős a férfi sorsáért, enyhítenie kell, vigasz-

talnia, mert ez a feszültség, melyet akarva-akaratlanul ő idézett elő, immár elviselhetetlen. — Olyan a lakásom, mint egy koporsó, — sóhajtotta István s valóban, most mind a ketten koporsónak látták, nemcsak színeiben, hanem a hangulata miatt is, amelyet ők, a lakói akasztanak rá. Koporsó, azt is meg kell osztani, ha így szenved valaki. — Azzal a katonával, ha élne, boldog volna? — Lehajtotta fejét és nem felelt; a háta mögött mintha megcsörrent volna a katona kardja; s mintha bíztatná: szeresd az élet, ne hajszold őt is a halálba. S ez a meleg is! A nyár virágot fakaszt; s mézet csurgat a vágyba; oly szomjas a száj, hogy talán csak csók tudja elaltatni. — Ne engedjen így vissza az életbe, — kérlelte István. — Viszem magammal ezt az egész temetőt. Adja vissza a hitemet, ne fosszon meg az életcéloimtól, szeressen... csak egy kicsit. — Legyinteni akart. Á, tudjuk, mit jelent ez. Szeressen, csak egy kicsit; szóval, menjek fel hozzá és kezdjük előlről; hiába ígér akármit, hiába szabok feltételeket, ha egyszer ott vagyok, a vége »az« lesz... de hát azon múlik-e? nem becsülöm-e túl a jelentőségét? s ha szeretem, csak éppen azt az egyet tagadjam meg tőle... miért? hát én nem élek és én nem szeretem? — Csak egy pár percre, jöjjön. Megiszik egy snapszot, elszív egy cigarettát és... — Ilyenkor, délelőtt? — Délelőtt nem szív cigarettát?

Nevettek; kocsiba ültek; felsurrantak a lépcsőn, elkerültek a felvonót.

— Milyen rég nem volt itt! Figyeljen csak... a falak is dalolnak!

... Delet harangoztak, mikor Ágnes megfogta István kezét és megakadályozta, hogy újabb cigarettára gyujtson. — Keljen fel. Öltözzön fel. — Maradjunk még, — kérlelte a férfi. — Én maradok, de maga menjen. Csináljon világosságot. — S mert István nem mozdult, ő hagyta el az ágyat, szétvonta a függönyöket, felhúzta a redőnyöket és eloltotta az ibolyaszínű kis villanylámpát. Kivette István szájából a cigarettát, megcsókolta a férfi száját és tovább szívta a cigarettát.

— Ilyenkor dolgozni kell, nem léhaskodni, — mondta kedvesen.

— Ez léhaság? Ez az élet! Minden!

— Tévedés. De nem is vitatkozom. Egészséges és ép eszű férfi ilyenkor nem ábrándozhatik szerelmének karjában. Maga ma arról beszélt, hogy tönkremegy mellettem. Én az ellenkezőjét akarom. Azt, hogy boldoguljon és legyen magából valaki. Hát mars ki az ágyból.

— Hát maga?

— Fekszem még egy kicsit. Vadak voltunk, — mondta tárgyilagosan — úgy érzem magam, mintha minden csontomat összetörték volna. No menj már, menj, ne melegítsd az ágyat, eriggy dolgozni, pénzt keresni, henyélni csak nekem szabad, elég furcsa ez a világ...

Leszedte Istvánról a pizsamát, kihúzta az ágyból, sürgette az öltözködését, aztán arra kérte, hogy ma ne menjen el hozzájuk, üzenjen valamit, akármit, talán azt, hogy beteg. mindegy... de azért ne legyen beteg! Majd holnap találkoznak. Az ajtót itt becsapja, távozzék csak nyugodtan. — Nem akar egy kulcsot? Akkor jöhetne, mehetne, amikor akar. — Jó, nem bánom. De eriggy már! Nem kell megcsókolni, eleget csókolóztunk, borzasztó, milyen nyalakodós vagy. Eriggy, no.

Ágnes elnyúlt az ágyban és elkomolyodva gondolt vissza erre a mégis csak különös délelőttre. Mi mindent határozott el és íme, mi lett belőle... Elindult reggel a temetőbe, — azt hazudta otthon, hogy egy virágkertészetet vizsgál meg — Gáspár Zsigát akarta meglátogatni és a szép, tiszta út itt végződött. Úgy látszik, — s élesen nézte cigarettája tüzét — nem vagyok ura legmélyebb elhatározásaimnak sem. — Bosszúsan szétnyomta a cigarettát egy kézalakú áttetsző hamutartóban. — De hát mit töprengek és mit kínozom most magam! Mért van ellentétben a temető, Gáspár Zsiga s ez a néhány édes bolond csók? Minek hazudozzam magamnak is? Nem esett jól? Nem éreztem valamit... ej, folyton beszélünk a boldogságról! Hát ez nem az, nem, nem lehet azt mondani, hogy a boldogság annyi, mint szerelem és kéj... csak éppen ezt kapjuk a boldogság helyett. De hát ma reggel még azt hittem, hogy az a bizonyos felhőszerű magasság, ahová felküzdöttem magam és ahol egyedül trónoltam, ott fénylik a boldogság? Lezuhantam és... de hát mit keríték ilyen nagy ügyet néhány bolond csókból? Valami kis édes háború, amely lezajlik a testem periferiáján... minek ez a szorongás, lelkiismeretfurdalás, mi köze ennek a bűnhöz? Hogy mit eszem például? Vagy mit iszom? Á, hagyjuk ezt, nem nehezítem meg az életemet!

Megfürdött itt István lakásában, lassan, bágyadtan öltözködött s mikor a tükör elé állt, hogy kifesse magát, arra a másik Ágnesre gondolt; aki ma reggel azért ült egy másik tükör elé, hogy olyan halvány színekbe kendőzze arcát, amely méltó a halott szerelmesek hangulatához. És arra gondolt, hogy mi volna, ha most az ágy mögül előlépne Sándor és megkérdezné, hogy mit keres itt? Kérdezne-e egyáltalán valamit és meg tudná-e érteni az életüket? Furcsák a férfiak. Ez a Pista kétségtelenül

kémkedett utána és nyomon követte egészen a sírig; Sándor vajjon sohasem kételkedik? Esküszöm, őrült vagy, meredt a tükörképére, mért nem örülsz a békének? De szabad így bánni Sanyival, így megrövidíteni, becsapni? És ha megint gyerekem lesz?

Elhatározta, hogy délután meglátogatja az orvosát; közli az aggodalmait és a segítségét kéri. Az talán hiba volt, hogy Istvánnal kezdte el újra a régi életet, azt igazán meg kellett volna fontolni, zürzavarra nincs szükség.

Milyen érdekes, tünődött este vacsora után, van valami láthatatlan kapcsolat az emberek közt. Sándor, mintha megérezte volna, hogy meglazult az ellenállása, határozottabban udvarol és szinte biztos a dolgában; megfogja a kezét, a nyakát, itallal kínálgatja, meleg fény bujkál a tekintetében, az előbb, mikor elment mellette, még a derekára is ütött és bizalmasan nevetett. Egy szóval, egy mozdulattal sem biztatta s mégis, mintha megmondta volna valaki neki, ma közeledj, ma nem utasítanak vissza. Mégis, nem lehetne várni? Nem elég friss már, nem is vágyódik csókra, csak nincs ereje elhárítani a közeledést. Legyőztek, nem vagyok ura magamnak, gondolta, mikor Sándor a karjába szorította; mindent el kellene felejteni, biztatta magát, semmire sem emlékezni, semmit sem tudni... ez a rettenetes, hogy a fej ilyenkor nem szűnik meg, hogy meg-megvillan a katona kardja és fel-felbukkan Pista égő szeme... ez rettenetes... és rettenetes, hogy mennyi fokozata van a márnak és öntudatlanságnak... és ez a szerelmi élet is néha menynyire magányos... az is lehet, hogy talán csak önmagunkat szeretjük és nevetségesen gyerekes módon önmagunknak szerünk kis örömöket... magunkban szórakozunk s a kábulat talán csak arra való, hogy megfélekedezzünk a másikról... van ebben az egész nagy izgalomban valami groteszk ostobaság, méltatlan komédia, fárasztó erőlködés és... igen, bénító és megalázó, buta naivitás... jaj, csak már aludni lehetne és mindent elfelejteni... de legyünk kedvesek, tessék, itt vagyok, a férjem vagy, ne legyen okod a panaszra, ne mondhasd soha, soha, hogy megvontam valamit tőled, hát légy, légy boldog!

A fürdőszobában útálattal fordult el a tükrétől s visszatérve az ágyába, keserűséget, csömört, undort érzett.

Szeretnék beszélni egy prostituálttal s párnájába harapott, hogy zokogó sóhajtását elnyomja; hogyan lehet úgy élni?!... Beszélj magaddal, megtudod, — s megrázkódott, mert Sándor megint búcsúzkodni kezdett s forró tenyérral simogatta derekát, melyet nem mert elrántani.

61.

— Hát szívem, most el kell búcsúznunk, kérem, legyen okos és lássa be, hogy ennek így kell lenni és ne okozzon nekem nehézségeket.

Ágnes búcsúzkodott, mert másnap utazni készült gyerekével és a nurse-szel egy kis osztrák fürdőhelyre, ahová Sándor is követi, mihelyt befejezheti a rendelését. István komoran, dühösen csókolgatta Ágnest délután négy óra óta, pedig az aszszonynak »még rettenetesen sok elintéznivalója« volt az üzletekben; de István nem tudta elbocsátani, folyton visszahúzta az ágyba s legfeljebb annyit mondott, hogy most még meg kell csókolnia a fülét vagy a bal mellét, vagy a hátán azt a kis lencsét, mert különben »szomjan pusztul és egyébként is örültség ez az egész«. Amikor szóhoz jutott, Ágnes tanácsokat és utasításokat adott. Mimi mamát ne hanyagolja el, minden nap látogassa meg s ha mégsem tudná, legalább telefonáljon neki. Dolgozzon egész nap, most »igazán« lesz ideje, nem zavarhatja semmi; korán fekdjék le, mert ráfér a pihenés; sápadt és sovány, sőt ideges is. Hova járhat? Lehetőleg sehová sem. Mulatóhelyre soha; akáarki hívja, mondjon le. Társaságra most nincs szükség, kivétel az egyetlen Grimm, mert ez a főnöke és az érdekelt nem hanyagolhatja el. Amíg Sanyi Pesten van, vele töltsse el a szabadidejét; menjenek evezni, úszni, vacsorázzanak kint a klubban vagy valami csendes helyen, ahol nincs nő. Nőre nézni sem szabad; megátkozza előre, ha egy udvarló szót mer súgni valakinek a fülébe; »ha megtud valamit, mindennek vége«. Amíg Sándor itthon van, minden nap írjon levelet, ő is ír neki; attól a naptól kezdve, hogy Sanyi utána utazott, három-négy naponként küldjön »megfelelően fogalmazott« levelet, amelyben életmódjáról is részletesen értesíti; meg kell írnia pontosan mindent, mit csinált reggeltől estig, azt is, hogy mikor fekdtt le, mikor ébredt, kivel beszélt, találkozott, hol járt. István majdnem süketen hallgatta ezeket a kéréseket és parancsokat; bólogatott és mindent megígért; és csodálkozott az asszony határozottságán és öntudatosságán.

— Hát maga? — kérdezte rémulten. — Maga?

— Én? Velem a gyerek és nem érdekel senki.

— A temetőbe sem fog járni?

— Oda sem.

— És nem ismerkedik meg senkivel?

— Ott? Tudja, mi az? Egy kis lyuk. Kis tó, akkora, mint

egy fürdőkád. És hegyek. Majdnem primitív. Ki jár oda? De jótt tesz a gyerekeknek és nekem is.

— Mert ha... — mormolta István és az asszony nyakát nézte — én...

— Bolond. De te sem élsz egy perccel sem tovább, ha megcsalsz.

— Én?

— Te.

A szájuk már fáradt volt, a bőrük már fájt, a foguk szárazon, hangosan összekoccant. — Most engedj, — kérlelte félénken Ágnes — mert már lélekzeni sem tudok. Nemsokára elájulok.

István eldőlt az ágyban és félig lehúnyt szemmel nézte az asszony öltözködését. Ágnes kinyitotta a retiküljét és egy kulcsot ejtett az ágyra. — Ezt itt hagyom nálad. Majd visszaadod, ha haza jöttem. Szervusz, szívem, Isten veled. — Lehajolt és megcsókolta a férfi mellét. — Mi az? Nem csókolsz vissza? — István a szájához emelkedett. — Ott ne, azt már kifestettem, — s az orcáját fordította István felé. Az megharapta a fülét. — Bolond vagy? Szeretlek. Vigyázz magadra és írj. — Az ajtónál visszafordult és intett; aztán kint hangosan becsapódott az ajtó.

Hát ez most valóban elment. El tud menni, el tud utazni, itt tudja hagyni. »Bolond vagy? Szeretlek.« Valóban, bolond vagyok, de szeretni csak én szeretlek.

Ez az asszony nem szeret.

Aki elmegy, annak üres a szíve.

De hát miért bírálom és miért lázadozom? Ha azt mondta volna: elmegyek, mert nem szeretlek, akkor is szeretné, akkor is fájna érte a szíve. És ha ezerszer ennyi hibát találna benne, elüznék-e a hibái? Velem ez az asszony mindent tehet; elhagyhat, elkergethet, férjhez mehet, megcsalhat, gyötörhet... hiába, ki vagyok szolgáltatva neki. Szerelem, melyet nem lehet megmagyarázni? Az én gyöngeségem, az én tökéletlenségem, melyet hiába átkozok? Legfeljebb megvetem magamat érte... de segítettém-e ezzel magamon?

Gyöngé és hitvány vagyok, majdnem férfiatlan. Majdnem? Gyöngéden ítélkezel magadról.

»Engedj, mert mingyárt elájulok.« Hát engedtem. De te szörnyeteg szépség, most el akarod talán velem hitetni, hogy nem búcsúzol el Sanyitól is? Mit mondhatsz neki? Nem, hagyjon, fáradt vagyok, ideges, utazom... Éppen azért, mert utazol, inni akar belőled. Á, ne viccelj velem, ne hazudozz, ki az az örült, aki elhiszi, hogy ez a vastagnyakú fiú csak él melletted,

de nincs vele viszonyod. Eriggy, ilyen hülyének tartasz, ez mégis csak sok. Milyen hazug ez a világ! Megvetően elfordul az úgynevezett erkölcstelen nőktől, akik pénzért vagy élvezetért vagy mindkettőért árulják, osztogatják, szétszórják magukat. Hát mik azok a feleségek, akik érdekből kötnek házasságot? És mik azok az asszonyok, akik nem merik nyíltan szeretni azt, akivel titokban együtt élnek és nem tudják elhagyni érte azt, aki pénzt vagy megszokott életet vagy az ördög tudja, mit ad nekik? Hát mik? Ezek nem prostituáltak?

Az én szerelmem is az.

Szeretek egy . . .

Hallod ezt, anyám? De nem hallod, mert úgy sem merném megmondani neked . . . ilyen szót kiejteni előtted hogy' lehetne! És hogyan tudnád megérteni fiad sorsát, »szép fiadét«, ahogy mondani szoktad, hogy »szép fiad« egy ilyen utolsó, szennyes, hitvány, hazug, egyik ágyból a másikba ugráló, egyik csókból a másikba fetrengő cédába szerelmes . . . szerelmes és imádja és nem tud szabadulni tőle. Érted ezt, anyám? Kérdezed néha, mi bajom, mi bánt, mért vagyok szomorú és mért nem eszem meg az almáspitét, »amit pedig úgy szeretek« és amit te mindenkinél jobban készítesz. Hát ez, ez. Megvert engemet az Isten, anyám.

De magammal is!

Mert ha ilyenek ezek a nők, akkor mik azok a férfiak, akik résztvesznek az aljasságaikban? Stricik, bizony azok. Gyáva, komisz, kitarzott selyemfiúk, bizony azok. Arra nincs bizonyíték, hogy Sándor ismeri a felesége életét, de én tudom, hogy velem megcsalja és én elfogadom és kérem a csókjait és tűröm, hogy ide hordja nekem életének a szebbik részét, talán éppen azt, amiért a férje imádja. Éppen olyan erkölcstelen vagyok, mint a szeretőm. Élősdí vagyok. Bizonyára volt hajlamom erre a lopakodó, bujkáló, csirkefogó életre, különben nem sodródtam volna bele, de most aztán oly alaposan végigjárom a korrupció iskoláját, hogy soha, de sohasem lesz belőlem férfi, aki nyíltan belenézhethet a világ szemébe.

Két csirkefogó, ez vagyunk mi.

Útálom magam. útálom az egészszet.

Irtózatossá mocsárban élek és literszámra töltöm magamra az illatszert, hogy ne érezzem ennek a szörnyűségnek a bűzét. Aztán majd elrothadok. Elzüllok és valami inkorrekttségben kitöröm a nyakamat. Börtönben fogom végezni.

. . . Így szidta magát, így kínlódott késő estig. Akkor elnyomta az álom. Amikor éjfél tájt felébredt, nyugtalanul néze-

gette az összehányt ágyat. Orrát frissen csapta meg Ágnes orgonaillata. Az egyik fekete selyem párnán felfedezte fejének nyomát. A párna alatt vékony, kis sötétkék hajtűt talált; felemelte, forgatta, vigyázva a szekrényre tette. Ott megpillantotta Ágnes arcképét, melyet ma hozott neki, vékony ezüstkeretben. »Ezt itt hagyom magának, hogy ne érezze egyedül magát és remélem, minden este megcsókolja, mielőtt elalszik.« A képért nyúlt, lassan a szájához vonta és megcsókolta. Aztán így szólt hozzá: — Ági, szívem, bocsáss meg, rettenetes szavakat mondtam rólad. Ne haragudj. Néha őrült vagyok. Nem fogom fel a titkaidat, de imádom azt a feneketlen forróságot, amelyben eltűnnek szemem elől a rejtélyeid. Van benned valami felfoghatatlan tisztaság, szikrázik benned egy távoli fehér csillag, én csak a fényét látom és néha nem tudom elérni. Talán szent is vagy. Van benned valami gyermekiesen lágy és szép. Bocsáss meg, imádlak. Jóéjszakát, szerelmem, szívem.

És háromszor megcsókolta a képet.

Ekkor ismét elégedett és nyugodt volt.

62.

— Szervusz, Sanyi, itt Pista beszél.

— Szervusz, én is éppen hívni akartalak.

— Hát szalma vagy, öregem?

— Eltaláltad.

— Elutaztak?

— El.

— Mit szólt a gyerek?

— Kicsit csodálkozott, kicsit bőgött, de a vonat nagyon tetszett neki.

— Tetszett? Ne mondd. Remek. Hát te mit csinálsz szalmaságodban?

— Éppen ezt akartam veled megbeszélni.

— Hát mit akarsz?

— Te, nekem olyan diákos ötleteim vannak! Mit szólnál, ha a ligetben vacsoráznánk, aztán a vurstliban mászkálnánk?

— Remek pófa vagy, én benne vagyok.

Sándor és István este félkilenckor találkoztak a ligeti vendéglőben s mert Sándor a katonazenét is nagyon szerette, a zene közelében helyezkedtek el, egymással szemben. István ugyan nem kedvelte a sört, de szívesen alkalmazkodott a barátjához és

a kedvéért ő is megivott vacsora előtt egy kriglivel. Sándor élvezettel tanulmányozta az étlapot. — Te Pista, én ma nem eszem semmi könnyűt, finomat és franciásat, én ma... — Látszott rajta, hogy felszabadultnak érzi magát és a saját gusztusa szerint kíván vacsorázni, messze elkerülve felesége befolyását. Mosolygó szájjal házi disznósajtot rendelt, majd borjúpörköltet galuskával, végül körözött liptóit, négy szardella gyűrűvel, sok köménymaggal és külön kis adag fiatal hagymával. Csettintett a nyelvével.

— Hát te mit akarsz, Pista? — s az étlap fölött rá nézett.

István elgondolkodott, aztán szórakozottan pillantott a pincérre.

— Ugyanazt. Hagymát nem kérek.

— Majd én adok belőle. Nem szereted a hagymát? Remek! Remek! Csak amióta nős vagyok... Ágnes útálja.

István elpirult. — Persze, — mormolta. — Az ilyet csak akkor lehet... ha mind a ketten eszik. Nem igaz?

Sándor elnyujtotta a lábát. Az italostól újabb sört kért.

— Tudod, milyen terrorista Ági. Elvei vannak és nem enged belőlük. A hagyma a legegészségesebb, legősibb étel. De hát én nem ehetem hagymát, te meg nem szivarozhatsz. Jó vicc, de így van.

— Hát most ehetsz, amennyit akarsz.

— Te meg szivarozhatsz. Vacsora után kapsz tőlem egy remek szivart. Mit akarsz, médiát, vagy várj, kapunk itt havanát is.

István a vállát vonogatta s figyelmesen nézegette Sándor arcát. A szája vonalából, a szeme gyűrűjéből akarta kitalálni, hogy csókolózott-e ma éjszaka Ágnessel, »történt-e köztük valami? Az egyik percben úgy érezte, hogy »kétségtelenül nagy éjszakájuk volt«, igen, csak »az« után ilyen a férfi szeme, ilyen gyűrűs, fátyolos, elégedetten csillogó... igen, veszett, veszett úgy ez... aztán megint azt bizonygatta magában, hogy téved, Sándor sokat dolgozott, meleg is van s apró kis diákos örömmel szórakozik, »kirúg a hámból«, mert hagymát eszik és szivart kínál. Á, reménytelen dolog ez a szimatolás és vívódás; áldozatok mind a ketten és nevetségesen rángatóznak egy ravasz asszony hálójában. Igyunk, szervusz, barátom, felejtünk el mindent. A zenekar a Traviatát trombitálta és Sándor jókedvűen dúdolt. A karmester pontos mozdulatokkal vezényelt s néha hátra fordította vastag bajszú, magas homlokú matematika-tanár fejét, talán azért, hogy figyelje a hatást a nagy kertet megtöltő közönségen. Az egyveleget többen dúdolták, a Traviata tetszett s a

halkan ropogó utakon kettesével és kisebb-nagyobb társaságokban egyre többen és többen érkeztek, hangosan beszélgetve, nevetgélve, azzal a gondtalannak látszó, néha önfeledt mosolygással és élvezet csillogással, amely az esti órákban, mulatóhelyeken és vendéglőkben gyakran látható az életet kedvelő budapesti embereken. Volt valami színpadias ebben a felvonulásban, gyülekezésben; mintha egy kellemes és szórakoztató színmű, kissé érzelmes melodráma szereplői volnának ezek a divatosan öltözött, ékszerrel díszített, mosolygó szájú és fénylő szemű asszonyok s kissé nehéz mozgású, fáradt arcú férfiak; egyik-másik asztalnál, az övékénél is, fel-feltűnt a feketeruhás, komoly hangú vendéglős, mint egy avatott rendező s üdvözölte a szereplőket és kívánságaikról érdeklődött. Volt ebben a hangulatban egy elmúlt és tulajdonképpen ismeretlen élet emléke is; hallomásból és folyóiratok képeiből, apja történeteiből emlékezett homályosan István egy elsüllyedt világra, amelyben valcer szól, álmatag tánc perdül, katonazene ábrándozik és az ember minden szenciája a dal, a szerelem, az élvezet. Volt egy ilyen valceres, csókos világ? amelynek tengerét a szív fájdalma és a valcer édessége határozta?... nem tudom, tünődött István, de ha volt, akkor szép volt s én most is egészen jól érzem magamat; kábít a zene, a sör, szépek ezek a nagy fák, jó, hogy pénz van a zsebemben s itt ül velem a barátom, aki nem bújhat el előlem a szerelmemmel.

— Nem iszunk egy kis bort?

— Szívesen.

A körözött liptóit egy tányérból ették s a szolidaritás kedvéért István a hagymát is megkóstolta, bár a száját is, a gyomrát is égette.

— Azt közlöm veled, — mondta Sándor — hogy a házasság bizonyos lemondást is jelent. Ezzel légy tisztában, ha házasságra gondolsz.

— Miről kell lemondani? — kérdezte tárgyilagosan és mosolyogva István.

— Fontos apróságokról. Például a hagymáról és mindarról, amit önagsága nem szeret. Viszont szeretni kell mindent, amit önagsága szeret.

— Súlyosak ezek az áldozatok?

— Dehogy, csak viccelek.

Sándor az üres korsóhoz verte a jegygyűrűjét, fizetni akart.

— Kiki a magáét, — tiltakozott István.

Sándor rá nézett. — Ahogy akarod.

Felemelték kissé elnehezült testüket, Sándor a barátjába

karolt, megindultak a vurstli felé. Célba lőttek, kipróbálták erejüket a pofozó emberen, felültek a körhintára, végigzötyögték a barlangvasutat, meghallgattak egy felvonást a színpörben és másfélóra hosszat szórakoztak, nevettek a cirkuszban. Többször, mosolyogva, sunyin összenézve, megállapították, hogy rég nem érezték ilyen jól magukat. Kocsiba ültek, a Dunapartra hajtottak, egy kávéházban csokoládé- és vaníliafagylalttal hűsítették szájukat. Éjfél után hosszan és komolyan azon tanácskoztak, hogy hova menjenek. István nem nyilvánított kívánságot, mindenben alkalmazkodni kívánt a barátjához. — Tudod mit, — mondta végül Sándor — ma diákok voltunk, holnap urak leszünk, holnap végigjárjuk a lokálokat. — Jó. — Egy kicsit fáradt is vagyok, tudod, keveset aludtam. — István megrezzent. — Miért? Valami bajod volt? — Nem, de kérek, tudod mi az, amikor egy asszony utazik. Azaz honnét tudnád? Ágnes majdnem egész éjszaka csomagolt és oly ideges volt szegény, hogy folyton kiugrált az ágyból, hátha itthon felejt valamit, a vonat korán reggel indult. Csak ne volna olyan ideges!

— Ideges?

— Jó vicc! Úgy kérdezel, mintha nem ismernéd.

— Kérek, néha meglepően nyugodt.

— Néha! De aztán néha! . . . No mindegy, reméljük, a hegyi levegő meg az a csönd jót tesz neki.

Másnap éjszaka, az egyik ligeti mulatóhelyen Lillával találkoztak. A leány magas, háromlábú széken ült a bárasztalnál, himbálta rövid, formás, telt lábát és rájuk nyitotta egészséges, tömött fogsorát. István nem akarta észrevenni, de Sándor visszamosolygott és az asztalukhoz intette. A leány jókedvűen, örvendezve ugrott le a székről s egy pillanat alatt ott termett előttük kissé széles csontjaival, fekete ruhájában; változatlanul egészséges, friss volt az arca, egyszerű, barna szeme okosan, pajtáskodva mosolygott le rájuk. — Jóestét kívánok, urak, — köszönt szerényen. — Szervusz, Lilla, ülj le, ez a barátom. — István a leány szemébe nézett. Az a kezét nyujtotta, mosolygott és nem árulta el, hogy ismeri Istvánt.

— Hát hogy' vagy? — kérdezte Sándor.

— Köszönöm, megvagyok. Hát maga, Sanyi? Szalma?

— Olyasféle. Mondd csak, — s nevetett — van-e már házad?

Sok pénzed?

— Sajnos, még nincs. Kapok egy cigarettát?

István gyorsan átnyujtotta a tárcáját; mind a ketten a leány kezét nézték, fehér, kissé párnás ujjait és a nefelejcsköves vékony aranygyűrűt, mely mélyen a középső ujjába vágódott.

— Te, Pista, — mondta Sándor — ez a legkedvesebb és legfurcsább lány, akivel az éjszakai életben találkoztam. Olyan józan, mint egy pohár hideg víz. Spórolós, mint egy takarékpénztár. Imádja a pénzt és minden garast a fogához ver. Ez maga varrja a ruháit, maga főz, mos, takarít. Üzletnek nézi ezt az egész szórakozást. Hát mért nem fogsz már ki egy gazdag palit?

Lilla elkomolyodott; sűrű, hosszú füstöt fújt az asztalra. — Nem olyan könnyű az ma, mint gondolod.

— Ma nem könnyű? Amikor olyan sok a könnyű pénz?

— Sok a könnyű pénz, de sok a könnyű nő is.

Sándor hangosan nevetett. — Azt hittem, csak a fogorvosok közt nagy a konkurrencia!

— Sajnos, a nők közt is. Az úrinők tönkreteszik az üzletet.

István a poharához nyúlt, gyorsan és hosszan ivott. Sándor a barátjára pillantott: hallgassa csak, milyen érdekes és okos dolgokat mond ez a leány!

— Az úrinők? Mondd csak, hogyan.

— Hát úgy, kérlek, hogy az úrinők ma ingyen adják azt, amiért nálunk fizetni kell. Megengedhetem én magamnak ezt a lukszust? De nemcsak az, hogy ingyen, kérlek. Pénzért is kaphatók. A szegényebb fiú megtalálja a kalandját ingyen, még egy pohár pálinkára sem kell költeni. Akinek meg pénze van, hát azok közül választ szeretőt.

— Ilyen nagy bajt okoznak az úgynevezett úrinők? — nevetett Sándor.

A leány bosszúsan legyintett. — De még milyet! Nem lehet velük versenyezni. Azelőtt messziről meg lehetett ismerni, ki az úrinő, ki a kokott. Ma? Úgy öltözködnek, úgy festik magukat, úgy beszélnek, mint... hát miért jöjjenek hozzánk? Nem igaz? — fordult helyeslésért Istvánhoz.

István nyugtalanul cigarettára gyujtott. — Bizonyára így van, de azért azt hiszem, hogy mégis van valami különbség a két kategória közt.

Lilla bólintott és élesen az arcába nézett. — Maga csak tudja!

Sándor gúnyolódva nevetett, poharat hozatott a lánynak s amikor megmámorosította az ital, Lilla szerelmi életéről érdeklődött. István izléstelennek találta ezt a témát, szemrehányó pillantást vetett a barátjára és szeretett volna hazamenni. Lilla tárgyilagos válaszokat adott. Azt mondta, hogy amióta Sándor szakított vele, megszüntette a szerelmet. Tanult »a kfnos esetből«, ő csak pénzért »dolgozik«, semmi más nem érdekl; egy kis házat akar szerezni s ha lehet, egy »tisztesseges férjet«.

— Mennyid van már?

— Valamim van.

— Hát látod, ha sok pénzen volna, megvenném neked azt a kis házat.

— Én meg elfogadnám tőled.

— Na Pista, nincs kedved segíteni rajta?

— Kedvem volna, de —

— Majd bolond lesz! — nevetett bosszúsán a lány.

István lehajtotta a fejét, úgy dűnnyögte. — Nem volna éppen bolondság, de — —

Lilla átnyúlt az asztalon és megérintette István kezét. — Ha azok a tisztelt úrinők nem volnának a világon, ugye?

— Hát azért ne csípjén, — nevetett elpirulva, erőltetetten István.

— Igy haragszol az úrinőkre? — kacagott Sándor s arra gondolt, hogy ez a szegény Pista, úgy látszik, mégis boldogtalan: szerelmes Ágnesbe... s ki tudja, talán most is rá gondol.

— Hogyne haragudnék! — mérgelődött Lilla. — Hogy lehet versenyezni egy úrilánnyal, aki odaadja magát? Vagy egy asszonnyal, aki még meg is csalja a tisztelt fiatalúrért az urát! Külön nagy szenzáció, minden nap rendkívüli kiadás! Azelőtt nagy dolog volt az ilyesmi, de ma?!

— Ma?

— Ugyan ne faggasson, mintha nem tudná, mi van a világban!

— Mit szólsz a nyelvéhez? — dicsérte Sándor. — A szóki-mondó kokott. Na, nem akarsz itt maradni vele? — kínálta a barátjának.

— Köszönöm szépen, ma nem. Majd máskor.

Lilla keserűen lebiggyesztette a száját. — Kérjen szabadságot... — dűnnyögte. Majd legyintett. — Ha ugyan kap...

A két férfi fölényesen nevetett, Lilla kíváncsian rájuk pillantott, aztán ő is elnevette magát. A rosszkedv nem jó ajánlólevél, kedvesnek és mulatságosnak kell lenni. — Egészségemre! — emelte fel poharát és koccintott. — Pedig kedves urak, mégis nagy szamarak vagytok, de nem sértő szándékkal mondom. Hogy mért? Ez — s a mellére ütött — tiszta dolog! Arról beszélünk, amire gondolunk. Semmi bonyodalom! Azoknál eladjátok magatokat, fülíg merültök a bajban, gondban, nem is értem, hogy bírjátok azt a sok mókát, hazugságot, azt a sok dumát, azt a — — Igazán nem bántad meg? — kérdezte dühösen nevetve Sándortól.

— Nem fiam, nagyon jó a házasságom.

— És nem csalogod meg?

— Ne haragudj, nem. De — és Istvánra mutatott — a barátom szabad és —

— Ne idegesíts már, nem látod, hogy ez a hólyag — —

Rémülten felugrott és gyorsan megcsókolta Istvánt. — Bocsánatot kérek, ugye nem haragszik, kicsúszott a számon, ugye, tudja, mért, könyörgök, ne haragudjon, én ilyen hülye vagyok — —

— Dehogyan haragszom.

— Te vagy az oka, — kiáltott Sándorra. — Még mindig téged szeretlek, kegyetlen, ronda kínai te!

Sándor boldogan harsogva nevetett. — Kínai, ez nála a legnagyobb sértés! — magyarázta Istvánnak.

— Az is!

Amikor búcsúzkodtak, Sándor pénzt adott a lánynak; István megnézte, mennyit, ugyanannyit csúsztatott ő is a kezébe. Lilla fekete estélyi ruhájának kivágásába, a keblébe süllyesztette a bankjegyeket és elégedetten szorongatta a kezüket; jöjjenek el máskor is, kérlelte őket s ment utánuk az ajtóig. Ott megfogta egy idegen úr gondosan ápolt szakállát és rosszkedvűen kérdezte: — Hát ez mire jó? — Mindenki nevetett... Sándor és István gyalog indultak a város felé. Sándor még mindig a leányról beszélt, dicsérte nyers, őszinte jellemét, kedves emlékeket idézgetett, elmondta, hogy a szeretője volt és azt is, hogy hogyan, miért szakított vele. — Elhiszem, hogy szeretett, — mondta és egy lámpa alatt leharapta egy szivar végét — de akkor még nemcsak a pénzt szerette, hanem a szerelmet is. Kérlek, egy éjszaka sem tudott egyedül aludni! Lehet, hogy most már megváltozott és csak a pénzt szereti, az egészen kis pénzt is... élvezet pénzt adni neki, úgy imádja, mint a testét... jobban! Jobban! És az bizonyos, hogy szeretett... Volt idő, hogy én is...

— Ne mondd, te is?

— Mért csodálkozol?

— Nem csodálkozom, csak... csak nem tudtam.

Pedig valóban meglepődött, nem azon, hogy viszonya volt vele, hiszen ezt már Ágnestől is tudta, hanem hogy szerette is s ma is őrzi ennek az érzésnek emlékét. Lillát is szerette, Ágnest is?

— Ha egy kellemes, mulatságos, jó nőt keresel, — mondta Sándor — ajánlhatom neked ezt a jókedvű csibészt, — s nevetve ütötte hátba Istvánt.

— Kérlek szépen, — nevetett nyugtalanul István — mindenestre ad notam veszem.

Sándor a szivarjába harapott s kémlelő pillantást vetett a barátjára. Kissé furcsának találta a hangját; »ad notam veszem«...

tulajdonképpen hogyan él ez a fiú? Érdekes egy ember! Mennyi bensőséges, titkos ügyet beszélnek meg, pénzdolgokat, családi problémákat, de a szerelmi életéről sohasem ejt el egy árva szót sem. Szemérmes? Vagy nincs is szerelmi élete? De hát hogy lehet az... egy ilyen egészséges férfi... Vagy annyira megzavarta a lelki világát Ágnes, hogy...

Szólanul sétáltak a Stefánia úton, befordultak az Andrássy útra; Sándor sajnálkozva nézte barátjának sovány, komoly, kissé fáradt arcát s arra gondolt, hogy talán segítenie kellene rajta, igen, segíteni, felvilágosítani, a helyes útra terelni; nézd, kérlek, kedves Pista, baráti kötelességet szeretnék teljesíteni, mert nem vagyok vak és mindenki látja, miről van szó, lehetetlen és számodra mindenesetre káros dolog, hogy így belehabarodtál Ágnesbe, én megmondhatom neked, hogy Ági hüvös, tartózkodó nő, aki nagyrészt röstelli a szerelmet, ma is, pedig már gyereke van, Ági életében, néhány múlt felvillanástól eltekintve, részint hitvesi kötelesség, részint fellengős romantika, vértelen költészet a szerelem, hát az lehet, hogy nagy ritkán esetleg beszélgethatsz Ágival az érzéseidről, de csak nagy általánosságban, mintegy kizárva a személyedet és az ő személyét is, féltelek, elvérzel és elszalasztod az életet, itt van körülötted ez a sok szép nő, találhatnál reális szerelmeket és jó házasságot is köthetnél... Így kellene szólni hozzá, mert kár ezért a fiúért... de ma már késő, majd máskor.

Három hétig éltek így kettesben. Néha meglátogatták az öregeket is, vacsoráztak velük, István elmondta a híreit Miminek Grimmről és »azokról a Pataky bárónőről«, »a papával« megtárgyalták a politikai helyzetet, aztán menekültek a szórakozásaik felé, néha még hazudoztak is, hogy hamarabb elhagyhassák a családi házat. Jól érezték magukat egymással; István támogatta »a szalmás férj« mulatókedvét, Sándor pedig valami bátyai gondoskodással »egy jó és egészséges nőt« akart szerezni a barátjának és kétszer is visszatért Lillához. István azonban mindig merev és komor volt s Lilla sem mutatott különösebb hajlandóságot; meg is mondta, hogy sokkal szívesebben hódítaná vissza Sándort, akitől — »ha akarja« — még pénzt sem fogadna el. István bízta; kíváncsi és szorongó nevetéssel azt súgta, hogy ne féljen, nem árulja el Áginak; — »nem csalom meg a feleségemet, arról szó sem lehet«, — felelte Sándor és zárkóztottan mosolygott. Ha nem csalja meg, akkor oka van rá, töprengett István; s mi más lehet az ok?... boldog viszonyuk van... reménytelen a helyzetem, be vagyok zárva egy körbe, megfulladok, elszáradok, semmit sem ér az életem.

A harmadik hét végén egyre szomorúbbá vált István; Sándor napról napra mélyebben sajnálta. Szegény fiú, érzi, hogy hamarosan egyedül marad itt ebben a nyári városban és fél a magánytól. Igazságtalanság is itt hagyni! Egy ilyen derék ember, akit befogadtak a családjukba, aki elhalmozza őket szívességekkel, fontos szolgálattal, nem érdemli meg, hogy egyszerre csak kihajítsák a kocsijukból, mert . . . hiszen még azt sem lehet mondani, hogy nincs helye! Ahol annyi ember nyaral, mért ne találhatna ő is egy szobát?

— Te, van egy ötletem, lepjük meg Ágit!

— Mivel?

— Veled.

István azt hitte, hogy megint küldenek egy közösen írt levelezőlapot Budapest látképével, vagy egy szép táncosnő arc-képével, mert már ezt is megtették. Ez az ajánlat meglepte; elpirult. — Hogy hogy' veleni?

— Nincs kedved velem jönni?

— Kedvem éppen van, de mit szól Ági?

— Mit szól! Mit szól! Hát tudod, milyen. Előkelően a kezét nyújtja, néhány langyos szót mond és hűvösen rád néz. Valami túlságosan nagy ovációt ne várj tőle.

— Na jó, de hát ha nem hívtott?

— Jó vicc, hát itthon hív? Itthon is mi hívunk, illetve mit kell még téged hívni? ! Rendszeresen jössz, legfeljebb lemondunk, ha valahová nem vihetünk magunkkal. Ne okoskodj, gyere szépen velem.

— Kérdezzük meg levélben. Vagy táviratban.

— Ne keríts ekkora feneket neki!

El is utaztak kettesben . . . pedig Mimi nagyon szerette volna itthon tartani Istvánt, mert Grimmről szóló hírei hétről hétre érdekesebbekké váltak: valóban elválik a feleségétől, valóban viszonya van Marionnal, de nem veszi el Mariont, nem, mert egyre határozottabban úgy látszik, hogy nem is Marionba szerelmes, hanem a lányába, Vivianbe, aki azonban hallani sem akar róla!

— Pista szívem, ilyenkor hagy itt engem?!

— Most úgy sem történhetik semmi, drága Mimi, mert az örült Grimm Karlsbadba utazott Marionnal és hiába követte t el mindent, hogy Vivian is velük menjen, Vivian nem ment és Marion nem is tűrte volna meg a lányát. Azt is beszélük, hogy Vivian Afrikába utazik Becseyvel, vadászatra, de ez még nem hiteles. Szóval, Grimm és Marion Karlsbad foglyai legalább három hétig, azután pedig már én is itthon vagyok.

— De hogy mi történik Karlsbadban ?

— Azt is megtudjuk, drága Mimi.

Mikor elhelyezkedtek a fülkében és megindult a vonat, István torkát sírás szorongatta. Ez a Sanyi olyan jó hozzá, hogy a bátyja, az apja sem lehetne jobb . . . ki kellene ugrani a vonatból és lentről visszakialtani : nem megyek veled, élj boldogul a feleségeddel, én ezt nem bírom tovább !

Sándor éppen szivarra gyújtott ; István előrántotta az öngyújtóját.

— Köszönöm, Pista, gyufával jobb.

63.

Hát valóban jobb lett volna otthon maradni, gondolta a megérkezés estéjén István, nálam fölöslgesebb alak nincs ezen a fürdőhelyen, de talán az egész tó környékén, az egész világon sem. Sándor a feleségéhez, a saját szobájába érkezett ; felrobogott a lépcsőn, hangosan kopogott, felrántotta az ajtót és a heverőről felröppenő Ágnest úgy szorította karjába, mintha mingyárt elnyelné ; s mind a ketten olyan örvendező kiáltást hallattak, mintha halálos veszedelemből menekülve, végül viszontláthatják egymást. Boldog ember ! És rohan a gyerekekhez és kitépi a dada kezéből ; ucipucikispuci, ucipucikispuci, gügyögi, neveti és összevissza rázza, csiklandozza a rémülten mosolygó gyereket. István csak állt az ajtóban, halálra rémülten, bocsánatot kérő mosollyal. — Jó estét, Pista, hát maga is eljött ? — mondta Ágnes és valóban olyan különösen nézett rá, olyan előkelően nyujtotta szájához a kezét, mintha egy szerelmes levelet sem váltottak volna. — Ja igen, — nézett rájuk diadalmasan és szórakozottan Sándor — elhoztam Pistát is, minek maradjon otthon ? — Jó, de hova teszi ? — Jó vicc, egy ágyat csak találunk neki valahol. — Ágyat ? Még a fürdőkádakban is alszanak.

A szerény kis osztrák fürdőhely zsúfolásig tele volt és Sándor és István több mint két óra hosszat tárgyaltak, futkostak, míg a falu végén egy öregasszonynál találtak egy szűk padlásszobát, ahol István megtelepedhetett. Meredek falépcsőn, gyertyafénynél kellett felkapaszkodni a forró, egérszagú szobába, amelyben egy magasan vetett ágy, rozoga szekrény, nyikorgó asztal és rozsdafoltos kopott plémosdó volt hosszúnyakú kancsóval ; az ágy a tető alá húzódott ; a kis ablakon besütött a hold. — Ne törődj vele, — biztatta sajnálkozva Sándor — csak éjjel vagy itt, egész nap vízen van az ember, egyébként is átjársz hozzánk. — Igazán

nem fontos, nincsenek luksuszigényeim — mormolta István és Ágnesen töprengött: mit gondolhat róla, milyen ravaszágokat találhatott ki, míg eljöhettek ide... ő bizony egy szóval sem hívta... — No, mosd meg a kezed és gyere vacsorázni. — Kábultan engedelmeskedett.

Visszatértek a szállodába. — Üljetek itt le, sietek, — mondta Sándor a kapuban és egy lócára mutatott, amelyen már ketten ültek, egy császárszakállas idősebb úr és egy dirndli ruhás hosszú, fiatal nő. István nem ült le; a falnak támaszkodott és teljesen feleslegesnek, haszontalannak érezte magát.

Ez az érzése csak elmélyült vacsora közben és után. Több mint egy óra hosszat ácsorgott, amikor végül Sándor, Ágnesba karolva, megérkezett. — Na gyere, Pista! — Bevonultak az alacsony ebédlőbe és megkezdődött a bemutatkozás. István ingerülten állapította meg, hogy Ágnes már mindenkit ismer, sőt mindenkivel jóban van; a bécsi, linzi, innsbrucki és egyéb osztrák helyekről származó urak és hölgyek örömmel üdvözölték Sándort és szórakozottan fogtak kezét Istvánnal, mint valami függelékkel, egy váratlan és tisztázatlan személlyel, akit szívésségből, Ágnes és a férje kedvéért észrevesznek és megtűrnék. Néhány perc múlva jóízűen vacsorázott és hangosan társalgott az egész társaság olyan ügyekről, amelyekből István egyelőre nem sokat értett. A vízen éltek itt a nyaralók, a csónak, a vitorla, a jacht volt az eseményük, gyakorlatokról, kirándulásokról, versenyekről tárgyaltak, csapatokat szerveztek. István nem tudott evezni, a jachthoz nem konyfított, a tervezetésben nem tudott résztvenni; idegenül, sőt ellenségesen bámult a zürzavarra is, Ágnesre is. Vacsora után Sándor bemutatta egy magas, izmos, kemény arcú, jeges szemű úrnak, akit kapitány úrnak szólítottak; úgy látszik, ez a társaság legfontosabb tagja; tengerésztiszt volt valaha, itt az előkelőbb klub elnöke; vezérként tisztelik; néhány szót intézett Istvánhoz, aztán szinte lecsúsztatva magáról és hangosan dicsérte Sándornak Ágnes szépségét, mintha az ő érdeme volna, hogy a nap megbarnította, a levegő és a pihenés megfrissítette. — Úgy jött ide, mint egy kis városi egér, nézd meg most, milyen emberi formája van! — s feketére sült ujjai Ágnes karjára fonódtak. Fel is emelte a karját, majd leejtette és úgy hátba verte Ágneset, mint egy kadétot. — Félt a levegőtől és bujkált a nap elől, de mi a gondjainkba vettük. Lassanként egész rendes nő lesz belőle, — mondta elismerően és utánaözhatatlan és talán kifogásolhatatlan egyszerűséggel és méltósággal Ágnesbe karolt és úgy magához húzta az asszonyt, hogy annak válla eltűnt a kapitány úr hónaljában, a feje pedig a kapi-

tány úr vállára hullott. Ágnes mosolyogva és közönyösen pillantott Istvánra, mintha vigasztalón magyarázná: ne törődj vele, nincs jelentősége; István azonban sápadtan meredt rájuk s magában örültnek nevezte Sándort, aki mindezt tehetetlenül nézi, sőt talán örül is és megtisztelve érzi magát, hogy a feleségének ilyen nagy sikerei vannak és ennyire szeretik. A toroka összeszorult és egész este alig tudott megszólalni.

— Fáradt? — kérdezte barátságosan Ágnes.

— Nem, köszönöm.

Később hozzá hajolt. — Rosszkezdű?

— Istenem, dehogy...

Mintha a nyakkendőjét igazítaná, Ágnes hihetetlen nyugalommal súgta: — Ha már ide jött, szeretném, hogy ha jól érezné magát. Nálam senmi sem változott. Legyen kissé okosabb és ne képzelődjön. — Hirtelen megváltoztatta a hangját, mert Sándor hozzájuk lépett: — Itt este sem kell galléros inget és nyakkendőt viselni, úgy kell öltözködni, mint a többiek. Ha hüvösebb az idő, szvettert húznak. Hozott szvettert?

— Nem.

— Sanyi nem mondta?

— Nem.

— Nem baj. Ha hüvösebb az idő, majd kölcsön kér Sándortól. — S mert István elkomorult: — De bemehetünk a városba és vehetünk magának.

Fél,íz felé már ürülni kezdett az étterem, az emberek elvontak; itt korán fekszenek, hogy korán kivonulhassanak a csónakjaikba, a vízre, ahol fárasztóan és rendületlenül sportolnak. István letörten búcsúzkodott és kétségbeesett hangulatban indult el a hepehupás úton a lakása felé. Tulajdonképpen még a fiamat sem nézhettem meg! Ez az Ágnes még azt is megtiltja, hogy különösebb érdeklődést mutassak iránta. Ágnes! Bolondok vagyunk, azonkívül ez a Sanyi még vak is. Tizenhatéves kislánynak öltözött ma fel ez az asszony. Dirndliben! Akkora volt a dereka, hogy félkézzel át lehetett volna szorítani. Térdig ért a szoknyája, meztelen volt a lába s ha mozdult egyet, kivillant a térde... a térde, amely már olyan barna, mint a kakaó. Hol sült így le? Hova rakta ki a térdét, ahol csak a nap sütötte és emberi szem nem látta? Hülye ez a Sanyi. S a melle milyen formásan és kacéran kihabosodott a kék ruhából! Vak ez a Sanyi. Nem látja, hogy milyen bizalmas közelségben él a többiekkel, hogy nincs határ a teste és a tisztelt jachthatalmasságok közt, hogy úgy fogdossák, rángatják, mutogatják... na, Lilla mit

szólna, ha így pörgetnék a vendégek... ingyen?! Erre nem gondol ez a bárgyú férj?

Forróak ezek az alacsony házak, forró ez a kéklő ég, még a hold is valahogyan forrón süt itt, csak ahol megszakad a girbegörbe uccán a házak sora, arra fúj egy kis hűs szél a tó felől. Na, hát én mit keresek itt? S ez a kényes, a lukszust oly fellengzőn imádó Ágnes miért bújt el ezen az eldugott helyen, csak nincs ebben is titok... szereti talán, ha a kapitány úr emberi formájának tartja? Na, nem nehéz elképzelni, mi minden történhetik abban a csónakban, amikor egész nap kint tanyáznak a vízen... csak ennek a fafejű Sanyinak benuul meg az a molyrágta esze, nihelyt a feleségéről van szó. Bizonyosan félig meztelenül fekszenek a napon, ha pedig megbillen a csónak, egymásra borulnak... ki tehet róla? S Ágnes olyan közönyösen tud nézni, mintha semmit sem venne észre, még azt sem, hogy egy nagy fekete tenyér hintázik rajta... Nagy számár voltam, hogy ide jöttem.

Káromkodva fessegette az alacsony kaput, mely a melléig sem ért, pedig a háziasszonya, Frau Schraubmüller, özvegy pékné, hosszan magyarázta, hogyan kell bejönni, hova kell benyúlni a kulcsért, merre kell lökni, húzni, taszítani a kaput, a térdét hova kell nyomni... no, végül kinyílt a kapu, a gyertyát is megtalálta, felvászorgott a nyikorgó lépcsőn s ha tetszik, aludhat is. Az ablakba könyökölt, a holdat nézte... milyen duzzadt, nagy!... szép a kilátás innét, láthatom az egész falut, láthatom, ha akarom, de mit nézek rajta?... a poros utat, mely olyan fehér és mozdulatlan ebben a holdsütésben, mintha halott volna?... ezeket a haragos kis házakat, melyek oldalt dülnek és hátat fordítanak egymásnak?... a hosszan elnyúló tavat, melyet ezüstpapirosba csomagol a hold, mint egy óriás csokoládét?... mit nézek?... a fogadót is láthatom, ha messzire kihajlok, láthatom fatornyát, az előkelő jachtklub csillagos zászlaját, néhány virágos ablakát... minek nézzem?... hogy megőrüljek?... keressem azt a szobát, melyben a frissen érkezett férj megöleli rég nem látott hitvesét... hitessem el magamival, hogy a házastársi ölekezés nem viszony, nem szerelem, nem csalás, nem szánút?... vagy keressem meg azt a másik, kisebbik szobát, melyben az én fiam egy másik apáról álmodik... pappá! pappá!... na, nézd a holdat és hidd már el, hogy elrontottad az életedet.

64.

Nem tudott elvegyülni a nyaralókkal, még Sándornál és Ágnesnél sem találta meg teljesen a régi hangot s a negyedik napon már azon töprengett, hogy nem volna-e jobb, ha haza menne. Ágnes szigorúan nézett maga elé s este nem jött le a vacsorához; Sándor kissé rosszkedvűen vonogatta a vállát s azt mormolta, hogy Áginak fáj a feje, lefeküdt, borogatást kellett rá rakni és »megint gyógyszert vacsorázott«. István megsajnálta és barátságosan vigasztalta; ezen az éjszakán nyugtalanabbul nézte ablakából a holdat és a büntudatával vitázott: én vagyok az oka Ágnes rosszulletének, miattam nem jött le, akarva, nem akarva feldúlom az életüket. Másnap Ágnes sápadt volt és fel-tűnően gyöngének látszott; mintha az az aranyló napfény is elpárolgott volna az arcáról, amely pedig nagyon jól állt neki. Ebéd után Sándor elvonult a kapitánnyal a szomszédos asztalhoz, a közelgő jachtverseny haditervét beszélték meg; válthattak egymással néhány bizalmas szót.

— Jobban van már? — faggatta István. — Nagyon sajnálom, hogy rosszul volt.

S mert Ágnes nem felelt és csak mereven bámult a levegőbe: — Rám haragszik talán?

— Mért viselkedik úgy, mintha nem tudná? — sóhajtotta az asszony. — Mért nem őszinte?

— Mért, mit tettem már megint?

— Mit? Úgy viselkedik, mintha az volna a legfontosabb törekvése, hogy tönkretégye az életemet.

— Én? Hogy mondhat ilyet, Ági?

— Mióta ideérkezett, egy szavát alig lehet hallani. Mintha megsértették volna, alig válaszol. Mindenki kedves itt magához, maga úgy néz mindenkire, mintha a halálos ellensége volna. Miért? Ki bántotta? Csupa jó, egyszerű, kitűnő ember van itt, mindenki jóban van egymással, szeretik egymást, csak maga hüvös és gúnyoskodó. Már Sándor is észrevette. Mit gondol, mért jöttem ide, mért nem utaztam messzebbre? Azt hiszi, nem számítottam rá, hogy utánam jöhet és együtt nyaralhatunk? De így... Itt akarja kipróbálni, hogy milyen hatással tud rám lenni... visszaél a hatalmával és be akarja bizonyítani, hogy néhány fölényes mozdulattal le tudja rombolni mindazt, amit én évek alatt fáradságosan építettem? Kérem, ne nézzen ilyen komoran rám!

István engedelmeskedett az intésnek és széles mosolyba

húzta szét merev arcát; a másik asztaltól a kapitány néha kíváncsian rájuk nézett.

— Láthatja, — mondta halkán Ágnes — minden lépésünket figyelik.

István nevetett, mintha egy jó tréfát mondana. — Akkor mért kell itt lenni?

— Tulajdonképpen Sanyi szereti ezeket az egyszerű helyeket, ezeket az embereket, ezt a hajóséletet, mindent, ami itt van.

— Szóval az ő kedvéért vagyunk itt?

— Hát mondjuk. De nem tehetünk-e egyszer valamit az ő kedvéért is? És miért hegyezi ki úgy a dolgokat ellenem? Maga mindig addig fúr, farag, míg mindent sötétbe borít és minden összeomlik bennem.

— Szóval, kár hogy eljöttem?

— Örültem, mikor megláttam, boldog voltam. De olyan szép csöndesek voltak azelőtt a napjaim, egyszer sem fáj a fejem... amióta itt van, megint szédülök, folyton remeg a testem és olyan görcs van a fejemben, hogy az niár elviselhetetlen.

— Mondom, menjek el?

— Milyen önző, milyen rossz!

— Úgy látszik, a szenvedés rosszá teszi az embert.

— Maga szenved?!

— Nehéz elhinni?

— Úgy látszik, a más szenvedését nehéz felfogni.

Gyorsan peregtek ezek a szavak, mosolygó, színészkedő szájukról; a szemük többször fenyegetően, ellenségesen összevillant. Néha barátságosan köszönni kellett egyik-másik arra sétáló ismerősnek; a fogadósné megkérdezte Ágnestől, hogy' ízlett a tegnapi esti halétel, mely a szálloda különleges büszkesége; Ágnes szélesen, barátságosan válaszolt, dicsérte a kiváló konyhát... s István úgy érezte, hogy majdnem minden szava hazugság s nincs álnokabb teremtés ennél az asszonynál.

— Beszéljen. Ne üljön itt némán, — szólt rá Ágnes és szemével a kapitány felé intett.

— Mit?

— Igazán kiállhatatlan.

István felemelkedett.

— Hova megy? Üljön le!

Később ezt sóhajtottá Ágnes: — Ijesztő a gyerek hangja. Teljesen olyan, mint a magáé.

— Én nem nagyon állapíthatom meg. Ha néhány percig vele vagyok, rögtön elviteti azzal az undok nurse-szel.

— Rettenetesen féltém Sándor érkezésétől. Azt hittem,

hogy a távollét után felfedezhet valamit, mert majd élesebben lát. De nem látott meg semmit. És az is jó, hogy a gyerek nagyon szereti.

— Ez jó?

— Jó. — István indulatosan akart válaszolni, de Ágnes megelőzte. — Ide hallgasson. Szombaton és vasárnap lesz a verseny. Azon én nem veszek részt.

— De mért nem? Menjen csak.

— Köszönöm a biztatását, de mégsem megyek, mert fáraszt. Ahhoz én most gyöngé vagyok. Az ünnepélyeken majd engedelmevel ott leszek, persze maga is eljön. És azt gondolom, hogy a versenyek alatt jobban találkozhatunk. Akarja?

— Igazán szeretnék már beszélni magával, Ági . . . — sóhajtott a férfi.

Szombat reggel zászlók lengtek a faluban, a pékné István ablakába is zászlót kötött, még péntek éjszaka. késsel szegélyezett fehér zászlót; a fehér mezőben két piros szigony volt hímezve. A virágok megszaporoztak az ablakokban; a falu közepén diadalívet emeltek virágból, szalagból, aranyozott vesszőkből, papírdíszekből. A tó felől néha pisztolyropogás és vezényszó hallatszott; volt valami ünnepélyes és mozgalmas az emberek beszédében, a levegőben. István átment Ágneshez; a tó partján üldögélt a gyerekekkel és a nurse-szel; nyáriás, szép és nyugodt volt; az ölében távcsövet tartott s magyarázta a nurse-nek a versenyt, a távolba sikló vitorlások helyzetét. István — Sándor, a kapitány és minden vendég távollétében — most egyszerre szépnek találta a képet: a síma, sötétkék tavat, a kéken izzó hegyeket, a villákat a part mentén és a könnyű szélben fehéren dagadó vitorlákat. Nevetve játszott a gyerekekkel és halkán bókokat súgott Ágnesnek.

Ágnes nevetve fordult a nurse-höz. — Hallott már ilyet, kedves Lizi! Der arme Herr István . . . panaszkodik, hogy nem aludt, mióta itt van, mert rossz az ágya. Délután, ha alszik a gyerek, átmegyünk majd hozzá és rendbe hozzuk a szobáját.

István meghajolt és németül, hogy Lizi is értse, megköszönte a nagyságos asszony jószágát. Három óra tájt, mikor a nagy hőségben elnémult a falu, meg is érkezett Ágnes Lizivel. Mind a ketten sajnálkoztak az »armer Herr Istvánon«, aki ilyen szegényen és elhagyottan lakik itt a péknénál. Elkezdték átrendezni a szobát; mind a hárman dolgoztak; minden más helyre került, csak az ágyat nem tudták elmozdítani, de azt is újra vetették; Ágnes közben utasította Lizit, hogy jegyezze meg: az asztalra terített és vázát, a falra kis függönyt hoznak majd át s ha lehet,

erre a szálkás, kietlen padlóra valami szőnyeget is szereznek, vékony, nyári holmit, amely nem melegít, de díszít. Egyszerre csak Ágnes leült az egyetlen, szalmafonatú székre, határozottan elsápadt és aggodalmasan így szólt: — Lizi, én hallom, hogy sír a gyerek. — De hát hogy' hallhatja a nagyságos asszony?! Aludt, mikor elhagytuk és ide nem hallatszik. — Ugye, lehetetlen? Ugye csak képzelődöm? — Bizonyosan, nagyságos asszony. — Néhány perc múlva azonban még nyugtalanabban kiáltott fel: — Lizi, a gyereknek most valami baja van, feltétlenül baja van. Azonnal menjünk, siessünk. — István csodálkozva figyelte, nem értette a dolgot. — Menjünk, Lizi, menjünk — s már rángatta kifelé a fejét csóváló szabadkozó lányt, aki még arra is hivatkozott, hogy ime, szétdúlták rendcsinálás címén szegény István úr szobáját és most így hagyják. — Nem baj, majd visszajövünk, — kiáltotta Ágnes, de az ajtónál megtorpant. — Jaj, már megint szédülök... és a szívem is... — s visszatámolygott a székhez. Lizi aggódva hajolt hozzá, de Ágnes elküldte; szaladjon azonnal a gyerekekhez, ő is rögtön megy utána; várja meg a gyereknél. Lizi vállat vont, eltávozott. — Nézze meg, — sóhajtott Ágnes — elment-e már. — István az ablakhoz húzódott. — Most megy a fűszeres előtt. — Ágnes bólintott; az ajtóhoz surrant, elhúzta a reteszt, aztán kigombolta nagy kékvirágos, sárga pizsamáját, amely alatt csak egy vékony kis nadrágot viselt... István a féltékenység rémületével nézte, hogy milyen meztelenül jár... Ágnes a nadrágot is lelökte magáról és hihetetlen nyugalommal a frissen vetett ágyra feküdt. Ez a nyugalom, amely szinte már józanságnak is hatott, nem hagyta el az egész találkozás alatt; István úgy érezte néha, hogy Ágnesnek talán nincs is öröme ezekben a csókokban, csak a kötelességét teljesíti, mert szereti a békét és az igazságságot; aztán pedig anyainak találta a viselkedését: róla is gondoskodik, mint a gyerekééről.

Nem egészen egy óra múlva sietve, de nem nyugtalanul eltávozott. — A szobát most már maga tegye rendbe, — mondta, mikor István a kezére tapadt. — És holnap este bál van. Ne felejtse el kiakasztani a szmókingját, hogy szellőzzön. Most már jókedvű lesz, remélem.

Nem is csúnya ez a padlásszoba, egészen jól lehet lakni benne néhány hétig. És milyen finom, milyen okos, milyen tehetséges ez az Ágnes!

65.

Az egyik délután hirtelen kitört vihar dúlta fel a tavat, a sportoló társaság sietve menekült partra. Nagy küzdelmek, kimerítő erőfeszítések árán mindenki haza jutott. Sándor is. Tépett ingben, szvetterben, borzasan, ázottan és sápadtan lépett a szobájukba, ahol nem szokatlan, de ezúttal mégis valahogyan különösnek tetsző látvány fogadta. Ágnes az ágyában feküdt, lehúnyt szemmel, de ébren, az éjjeli szekrényén lila kendővel borított lámpa égett; a szomszédos, kisebbik szobában István ringatta, dajkálta a gyereket és furcsa meleg hangon beszélt hozzá; a gyerek néha érthetetlen hangokat hallatott; Lizi, a nurse a kissozóban ült és olvasott. Sándor megcsókolta a felesége homlokát és elkomorodott; szerette volna részletesen elmondani az éjszakára várt, de korábban rájuk zúdult vihar és megmenekülésének történetét, rögtön megállapította azonban, hogy Ágnes ismét rosszul érzi magát és ilyenkor nem lehet társalogni vele. Nem tudta mindig az orvos megértő szemével nézni felesége rosszulléteit; mint orvost is bosszantották már ezek a fejfájások, migrének, ájuldozások, órákig, néha két napig is tartó elnémulások, összeomlások, mert értelmetleneknek látszottak, megfoghatatlanok voltak, nem tudott segíteni rajtuk; a férfi pedig olykor alig tudta leküzdeni a gyűlölet felágaskodó érzéseit, hiszen ezek a titokzatos rohamok megfosztották a feleségétől, az asszonytól, a szerelemtől és valósággal megbénították az életét, amíg el nem múltak éppoly észrevétlenül, megközelíthetetlenül, mint ahogy érkeztek. Mindig keresett *«valami pozitívumot»* a *«görcsök»* mögött, de nem talált; azt nem tudhatta, hogy a felesége ma megint összeveszett Istvánnal: Ágnes megigérte, hogy meglátogatja *«a padláson»* barátját, de szinte az utolsó percben lemondott, mert *«határozottan érezte, hogy ma nem mehet, baj lehet belőle»*; István elégedetlenkedett, képzelődéssel, fásultsággal vádolta, azzal, hogy már nem szereti, nincsenek vágyai; egyedül duzzogott a padlásszobájában, míg észre nem vette a vihart; akkor esőben, szélben átrohant a szerelméhez, hogy kiengesztelje és dicsérje *«csodálatos előérzetét»*; de Ágnes akkor már szenvedőn, ettől a *«szívtelen és zavaros világtól»* elfordulva begubózott az ágyába, mozdulatlanul fogadta kezén István csókját és a kérdéseire nem válaszolt. István a gyerekekhez menekült, nála vigasztalódott.

Sándor levetette vizes ruháit, megdörzsölte testét, meleg köpenybe bújt és rumos teát hozatott. István zavartan és gyor-

san visszaadta a gyereket a szigorú Lizinek és a barátja mellé telepedett. Sándor egy ideig zárkózottan felelgetett István kérdéseire s olykor bosszúsán meredt rá. Meglepte néha, mint most is, egy rejtélyes érzés: van valami rendtelenség itt körülöttük. Van valami zavaró, valami kifejezhetetlen bonyodalom; valami nincs rendben. De mi az? Igazán nevetséges volna most egyszerre azt gondolni, hogy Istvánnak ilyenkor nem volna szabad itt tartózkodnia; mert helyes, minden helyes, de ha a felesége ágyban fekszik, akkor még egy ilyen bizalmas barátnak is távol kell maradnia a lakásuktól. De hiszen nem is Áginál volt, hanem Kálmánkánál! Milyen melegen bugyborékoló hangon gügyögött a gyerekekhez, mintha nem is a barátja fia, hanem a rokona volna, a kisöccse... mennyi naív melegség van ebben a fiúban. Igazán jó barát! Törődik velük, a pénzügyeiket intézi, kölcsönt is szerzett, mert nem volt elég a pénz az építkezéshez, a berendezéshez, az autóhoz, valutáról gondoskodott az utazásukhoz, szinte helyette számol, dolgozik... s mit kap érte? Megsajnálta. Néha még csak nem is szólnak hozzá... hiszen itt beszélgetni sem lehet! Szeretett volna ugyan lepihenni, mert minden erejét kiszedte a vihar, István kedvéért mégis felöltözött és lement vele a kis hallba, hogy legalább »legyen kivel beszélnie«.

Késő este, amikor visszatért, jobb hangulatban találta a feleségét; még vacsorázott is valami keveset; hideg halat, amit szeretett, sok zöld mártással és gyümölcsöt. És friss parfüm-illat érződött, az ő kesernyés, hűs illata. Mikor egymás mellett feküdtek, így szólt a feleségéhez:

— Te Ági, én nagyon sajnálom ezt a Pistát.

Ágnes szótlanul megfogta és megszorította a kezét.

— Azt hiszem, mi nem vagyunk elég jók hozzá, vagy ha jók vagyunk, akkor nem elég okosak. Ez a fiú elprédálja ránk az életét s mi ezt úgy fogadjuk, mint... mint egy semmit.

Ágnes némán simogatta a kezét.

— Magának kellene okosan beszélni vele. Ez a fiú házasságra született, határozottan családi hajlamai vannak, véletlenül hozzánk sodródott és itt egy szerencsétlen áléletet él. Mondja, Ági, megvallotta már magának a szerelmét?

Ágnes élesen maga elé nézett. Ma megint egész nap egy gyakran rá támadó érzését vizsgálta: mégis csak szét kell tépnie a bilincseit! Valahol eltévedt, de még mindig visszatérhet a helyes útra; szólni kell, megmondani az igazat, felszabadítania magát! Ha szeretik, mutassák meg; ez mégis csak lehetetlen állapot, hogy szerelemben, viselkedésben, egész életében éppen szerelem címén folyton engedelmeskednie kell, jobbra-balra rán-

gatják... el kell menni!... s akkor találkoznak, amikor ő akarja... amikor ez a szerelmi találkozó végzetesen elkerülhetetlen.

De hát hogy' lehet erről beszélni most, hálóingben, éjszaka, e vékony falak közt, néhány lépésnyire a gyerektől?! El kell érkeznie »a végzetes pillanatnak«, ez a perc nem az. Hát csak lassan a férje felé fordult és csodálkozva nyitotta rá hidegen fénylő szemét.

— Sohasem szólt a szerelméről?

— Nekem?! — s lassan felvonta a szemöldökét.

— No igen, mert az csak kétségtelen, hogy beléd szerelmes, szívem... az csak bizonyos, hogy mindennek a mélyén ez van... s az még külön aggasztó momentum, hogy ilyen mélyen a szívébe zárja... én természetesen elhiszem, ha mondod, nem vagy te olyan könnyű falat, én a férjed vagyok és néha egy jegestenger szakad közénk...

Elgondolkodva nevetett. Ágnes kíváncsian figyelte a hangját: bosszúság is, az önérzet elégedettsége is felfedezhető volt benne. Ellágyult; tenyerébe szorította Sándor mutatóujját és sokáig nem engedte el.

— Na igen, szívem, de ennek az érzésnek nincs értelme, éppen ezért nincs és ez a szegény fiú itt egy áléletet él, egy pseudo-familiáris életet... hiszen neked is érezned kell, hogy szerelmes, de hát ez a szerelem nem pótolhatja számára a szerelmet, a házasságot, a családot... és kérlek, ez a szegény fiú már úgy szereti a gyerekeinket, mintha az övé volna! Hát ez abszurdum.

Ágnes száraz szájjal mormolta: — Abszurdum.

— Nem is vállalhatjuk érte a felelősséget. Kérlek, múlnak az évek, lassanként majd észrevevesszük, hogy öregsünk... no ne rezzenj össze, csak mi férfiak öregsünk, te nem, te kivétel vagy és mindig az leszel... de hát szóval, egy szép napon ez a Pista felemeli a fejét és azt kérdi: mi ez, elmúlt az életem, nincs feleségem, nincs családom, elnevetgéltem, elszíveskedtem, elbarátoskodtam az életemet ezeknél a Sanyiéknál. Éppen azért, mert a barátai vagyunk, szólni kellene neki.

— Szóljon, szívem.

— Én már célozgatam rá, de hatástalanul. Azt gondolom, hogy magának kellene beszélni vele.

— Nekem?!

— Neked, szívem. Okosan, higgadtan, ahogy az egy igazi jó barát nőhöz illik. Megmagyarázni neki a dolgot, az életet, talán segíteni is neki... úgy értem, hogy keressünk neki egy megfelelő lányt, akit elvehet. Mi természetesen a feleségét is

szeretjük majd és a barátságunk változatlanul megmarad, sőt akkor helyezzük a helyes alapokra. Igazam van?

— Teljesen.

Később még ezt mondta Sándor: — Nehogy félreértés legyen köztünk. én teljesen megértelek. szívem. Értem, hogy hallgattál eddig erről az ügyről és — —

— Ügy? — kérdezte hidegen Ágnes és elengedte a férfi kezét.

— Ügy? Dehogy az! — és gyorsan a felesége keze után nyúlt. — Elismerem, hogy én csináltam most ügyet belőle, persze, amíg nem beszélnek valamiről. addig az szinte nincs és én értem, hogy te eddig úgy viselkedtél, mintha semmit sem látnál. egy hölgy, egy úriasszony nem veheti észre, hogy valaki titkon. úgyszólván titokban imádja, persze, hiszen ha szóvá teszi. akkor olajat önt a tűzre. alkalmat ad a magyarázkodásra. a vallomásra és akkor már védekeznie. elhárítania kell és ez fájdalmas és kényelmetlen és zavart is okozhat. dehát mi segíteni akarunk, nem igaz? És még azt is meg lehetne érteni... persze. a legtöbb asszonynak hízeleg. hogyha valaki titkos rajongással kíséri a lépteit és valósággal némán és mosolyogva feláldozza az életét... dehát te más asszony vagy, tudom. neked az ilyen áldozat nem kell... minek is kellene? Itt vagyok én, nálam jobban senki sem imád és még ez is sok neked néha... nem igaz? Ugye, néha sok?

— Nem. azt nem mondhatom.

— Hát mit mondhatsz? Mintha valamit...

— Tévedsz, semmit.

— Imádhatlak?

Ágnes önkéntelenül elhúzódott. — Nem vagy fáradt?

— Ha téged imádhatlak, sohasem.

— De a gyerek...?

— Jó vicc. mélyen alszik.

Ágnes lehúnyta a szemét és összeharapta a fogát.

66.

Augusztus közepén Grimm haza hívta Istvánt. Megmutatta a táviratot Ágnesnek és kérdezte. mit tegyen. — Haza kell mennie, — felelte az asszony tárgyilagosan.

— Maga is jön?

— Egyelőre nem mehetek. Tudja, hogy szeptemberig akarunk maradni és látja, hogy Sanyi milyen jól érzi magát.

— Akkor én is maradok.

Most következtek Ágnesnek azok az ismert mozdulatai, amelyeket István néha gyűlölt is: egy székbe hullott, leejtette a vállát, csüggedten és némán maga elé nézett. Ilyen mindig, gondolta István, mikor a világ nem az ő kedvére alakul. István azt hitte, hogy feltalálta már e viselkedés ellenszerét: ő is hallgatott, akár két napig is. ő sem közeledett, ha kellett, egy hétig sem. Ágnes kérlelni kezdte, engedelmeskedjék a főnöke utasításának; aztán veszekedtek. Az életük töméntelen gyűlékony anyagot hordott össze bennük, a legkisebb külső esemény is lángra lobbantotta az érzéseiket. Az örömkön, vágyakon, szenvedélyeken kívül, amelyek egyelőre életük kimeríthetetlennek látszó mély forrásából fakadtak, a múló napok és hetek sérelmekkel, panaszokkal, kifogásokkal és bírálatokkal telítették őket; minden jelentéktelen kis ügy szétrobbantotta fegyelmük gátjait és örömeiket elborította a pörlekedés, sőt az ellenségeskedés szemetes iszapjával.

— Persze küldesz. — mert el akarsz távolítani. Zavarlak már, — vádaskodott a férfi. — Túlságosan közel élünk itt egymáshoz. Aztán a társaság is! A kapitány úr és társai!

Ágnes elhúzódott az általánosítások ködös világába. — A szerelem a legnagyobb hiba. — sóhajtotta — amit egy asszony elkövethet. Nincs bizalmatlanabb ember a szeretőnél. Nem hálát és nem kitüntetéset érez, hanem azt hiszi, hogy ő is csak egy a sok közül. Arra persze nem gondolnak, hogy a gyanú is piszkít. Rombol.

— Tagadja talán, hogy megint viszonya van Sanyival?

Az asszony nem válaszolt, a férfi mohón sürgette a feleletét. Most volna itt az ideje az őszinteségnek? Ha megmondja az igazat, ki tudja, milyen hosszú válság kezdődik el; ha most mutatja meg az életét, talán egyáltalán nem utazik haza és akkor elveszti az állását. Rajta akar segíteni, a munkáját, a keresetét akarja biztosítani!

— Ugye hogy viszonya van? — kiáltotta elkeseredett nevetéssel István.

— Hiába kérdezi, nincs, — felelte lassan, sebzetten Ágnes.

— Nincs?

— Nincs.

— Esküdjön.

— Esküszöm, — s gyűlölettel meredt rá.

Nézték egymást. A férfi megzavarodva és enyhülően, az asszony a finom és gondolkodó lényeknek azzal a gyűlöletével, amely egy ideig szégyenkezik, hogy felbukkan, röstelli és tit-

kolja a létezését, de aztán gyökeret ver és elterpeszkedik: nem tehetek róla, küzdöttem ellene, de erősebb nálam és te vagy az oka, te, aki megfosztasz az igazságtól, aki lehetetlenné teszed, hogy őszinte legyek, az egyetlenhez, akihez teljesen őszinte tudnék lenni... gyűlöllek, mert te fosztasz meg az igazságtól és szabadságtól, te, aki megadhatnád nekem.

— Te... te nem mernél esküdni, ha nem volna igaz...
— s már közeledett hozzá.

Ágnes lehajtotta a fejét.

— De a multkor, kérlek, multkor, mikor az a vihar volt és másnap délig nem jöttetek le. Sanyi sem. Délig fent voltatok. Akkor sem?

— Izléstelen.

— Hadd az ízlést! Nem vagyok finom, az életem sem az. Enni finom? Élni az? Mi a finom? A fájdalom, a megalázottság? A sorsom? Tegnapelőtt mentetek fel a lépcsőn, Sanyi megfogta a karodat és a fordulónál megcsókolta a nyakadat. Hátral, ott a haj alatt. Az nem volt olyan hűvös csók. Mint egy apa, mint egy testvér, ahogy mondani szoktad. Az forró csók volt, az én bőrömet égette, az én fülem csengett tőle. Utána... mondd? Hát mondd meg, csak egyszer mondd meg az igazat!

— Hazudjak?

— Amint én igazságnak gondclok, az hazugság?... Mondd, mikor ott táncolsz a kapitánnyal meg azzal a linzi gyárossal vagy azzal a nagyfülű földbirtokossal vagy Sanyival, akkor te mindig hideg vagy és az is maradsz? Amikor velem táncolsz, mégis megforrósodol és —

— Ezen csodálkozok?

— De amikor utána felmégy és fel vagy hevülve és Sanyi is és csak Sanyi van ott, más senki, akkor, mondd, az érzés, a vágy, az meg tud még különböztetni embereket, az nem vak, hanem látja, hogy a Sanyi az nem én vagyok?

— Hát amikor maga rám vágyódik, de nem érhet el, akkor el tudna menni egy más nőhöz?

— Ez igaz, de én mégis csak azt hiszem, hogy magamról körülbelül mindent tudok, csak olyan ritkán érzem, hogy rólad egyáltalán megsejthetem-e az igazságot!

Ágnes sírva fakadt. — Pista, kérem, nincs értelme ennek!

— Mért nincs? — kérdezte szenvedélyesen a férfi és úgy állt az asszony elé, mintha most tudhatná meg tőle a teljes valóságot.

— Ha csak kínozni tudjuk egymást, akkor — —

Ágnes ismételtelen megesküdött rá, hogy itt nyáron, de

»tulajdonképpen« Kálmánka megszületése óta nincs viszonya Sándorral. Azt is megígérte, hogy nem lesz. István megesküddött rá, hogy türelmesen vár otthon Ágnesre és megkezdik szerelmüknek új korszakát: hisznek egymásban és többé nem gyanúsítják egymást. Elbúcsúztak halkán, barátságosan, biztató szavakkal, de mind a ketten elfojtott nyugtalanságot és zavaró bizonytalanságot éreztek... túlléptek valami láthatatlan határt és olyan helyzetekbe sodorták egymást, amelyekben elvész valami az emberből, valami, amit talán nem is ismerünk eléggé, amíg van, de fájón nélkülözzük, mihelyt hiányzik: önérzet? méltóság? ... valamely belső rend és szilárdság?

István a tenyerébe támasztotta fejét és kinézett a vonat ablakán. Szántóföldek, kis házak, távíróoszlopok, néha furcsán hosszú osztrák nevek, állomások. Az országúton egy kétlovas fuvaroskocsi igyekezett a város felé... a kocsi mögött megérezett egy láthatatlan valamit, ami minden járműnél messzebből jön és gyorsabban száguld. Gyorsabb és alig sejtjük, honnan jön és alig értjük, hova rohan... s az a legmegdöbbentőbb, hogy mindig másfelé ragadja az embert, mint ahová készült. Van rá mód és van-e emberi erő, amely meg tudja változtatni a dübörgő végzet irányát? Hazamegyek most Budapestre, tündődött István, de vajjon oda akarok-e én jutni? Hazamegyek imádott Grimmek bankjába, de vajjon ott van-e az én helyem? Itt ül egy úr ebben a fülkében és intézem az ügyeit... jól? rosszul? mindegy, mert szinte fontosabb az a kérdés, hogy helyeslem-e az ügyeit? Ez az úr én vagyok és én vagyok az intézője is, egy személy a kettő... á, csak valaha volt egy, ma már? Úgy beszélnek a személyiség kettéhasadásáról, mint egy ritka betegségről vagy szenzációs riporttémáról, pedig majdnem minden emberben legalább két ember él, egy, aki volt, egy, aki lesz belőle... s a harmadik, aki szeretne lenni? Hol az építész, a kis műkedvelő szobrász? Elveszett? Talán Angliában lehetnek még irigylésreméltóan egy fából faragott emberek, itt nálunk?... Egy ilyen kevés képzeletű, lassú gondolkodású, de egyvonalú és határozott angol talán kilépne most a legközelebbi állomáson a vonatból, meginna egy vizkit szódával, lassan és alaposan tanulmányozná a menetrendet, jegyet váltana, mit tudom én, Berlin, Páris vagy London, esetleg Newyork felé, el is utazna és aztán néhány levelet írna. Egyet Rudnay Sándorné nagyságos asszonynak. Kedves Ágnes, bocsásson meg, én nem tudok megalkudni, sem osztozkodni, Magának hinni nem tudok, magamat megvetni nem akarom s ha az élet nem tartogat számomra egy olyan nőt, aki értem minden más férfiért

le tud mondani, akkor én inkább egyedül maradok. Ennyi elég. Grimmnek is lehet néhány sort írni. Mit? Uram, én az ön foglalkozását nem szeretem. Kérem, uram, egy házat építeni, az komoly munka; itt a föld, itt a terv, meg kell fogni a követ és... érti? Ez munka. De ezek az árfolyamok, ez az egész tőzsdei élet, arbitrázs és magánforgalom, ez a közvetítés, provízió, ez az egész bankárkodás... nem haragszik? No hát az a bizonyos angol minderről egy árva szót sem ír. Egyszerűen felmondja az állását.

De hát angol vagyok én?

Úgy látszik, nem.

Szóval, ki vagy? — kérdezte Pély István egy osztrák állomáson, melynek nevét szórakozottan betűzte: Attnang-Puchheim, ha jól látja.

Egy szerény kis budapesti fiatalember, aki igazán nem tekinthető az emberiség mintaképe.

Keserves, de így van.

Sajnálak, Pély István, szólt magához. Sajnálom, hogy ilyen férges vagy... talán így születél, talán ilyen lettél... sajnálom, hogy nem éled a saját életedet... s még azt sem tudom megmondani, hogy kiét? A környezetét? Egy másvalakiét?

Bécsben megéhezett. Tormásvirslit evett és sört ivott. És akkor ezt mondta: erkölcsi csömöröm van, majd elmúlik.

67.

Amikor szeptember elején Ágnesék hazatértek, jóleső örömmel köszöntötték egymást, mintha egyszerre megszűnt volna valamely tisztázatlan hiányérzetük és mintha így hármában és megszokott környezetükben zavartalanul megtalálnák az életformájukat, azt az egyensúlyi állapotot, amelyben testi és lelki szükségleteik a legkönnyebben elégíthetők ki, azt az egyensúlyt, amelynek elérésére a legegyszerűbb és a legbonyolultabb élőlény is állandóan törekszik. Az ő egyensúlyuk mindenesetre szövevényes szerkezetű és tekervényes utakon jön létre; ingatabb is a rendes állapotoknál és számos belső és külső veszély fenyegeti, de kétségtelenül kialakult, kétségtelenül van s amikor nyugodtabb órákban és tompultabb erkölcsi érzékkel néztek körül, bizonyos elégtétellel és öngazolással állapították meg, hogy nincsenek egyedül és sokan élnek hozzájuk hasonló bonyolult körülmények közt, sőt többnyire kevesebb aggodalommal,

ritkábban jelentkező lelkiismeretfurdalással, cinikusabban, főlényesebben.

Hány asszonymak van szeretője, rövidebb-hosszabb ideig tartó viszonya s milyen zavartalanok és boldogok! — nyugtatta meg magát Ágnes. — A világ csak a pletykákat sugdossa és legfeljebb a botrányokról értesül, de mennyi a botrány és mennyi a valóság! Talán csak annyi, mint a vasúti szerencsétlenség a zavartalanul közlekedő vonatok életében. Itt van minyárt az anyósom; a fél város tudta róla, hogy Grimm barát-nője... tudta! Hogy hogy' szimatolják ki az ilyesmit, amikor pedig döntő dolgot sohasem láthatnak!... mindegy, a férj, dr. Rudnay Ottó sohasem értesült az igazságról, vagy sohasem hitte el... s most íme, szépen megöregedtek, együtt töltik el utolsó éveiket, meg fognak halni boldog házasok módjára s kinek volna bátorsága azt mondani nekik: hogy' mertek ti boldogok lenni, micsoda dolog ez, csupa hazugság az életek, ez a tiszteletreméltó asszony egy zsidó bankár szeretője volt, te pedig hülye férj voltál, aki mindezt türted, mars ki a békéből és boldogságból! Ugyan ki merne így beszélni?! Úgy emlegetik majd őket, mint a boldog és tisztességes házasság irigylésreméltó hőseit. De ki tud benézni a hálószobákba és a szívekbe! És minek kell benézni, nem mutatnak-e meg eleget életükből az emberek a színházakban, az uccán, a társaságban? Ha pedig nem mutatnak semmit, nem találnak-e ki róluk mindent, még azt is, ami nincs, még azt is, amire nem is gondolnak? Egy-egy premieren vagy hangversenyen, szünetekben és előadás után apró hírek száguldanak szájról szájra; férfiakra mutatnak, akik feltűnnek egy-egy páholyban, egy-egy hölgy oldalán; asszonyokat néznek, akik egy-két perccel hosszabb vagy rövidebb ideig társalognak egyik-másik férfival; a tekintetek láthatatlan hálót fonnak, a szavak veszélyes vermetek ásnak köréjük s ki tudja, mi az igazság, mi a rágalom, amikor hosszabb-rövidebb idő múlva mégis csak kiderül, hogy a pletyka hálójában egyik-másik úr és hölgy fennakadt, egyik-másik úr és hölgy a rágalom vermébe zuhant. Hátha igaz a többi hír is? A többi, amely rendszerint ezzel a kérdő szóval kezdődik: »hallotta?... s fejek összehajlásával, szájak mosolygásával folytatódik. Urak és hölgyek állnak kettesével és kisebb-nagyobb csoportokban a színházakban, a vigadóban, a hangversenyeken, a dunai korzón, a Váci uccában, jól irányított tekintetüket belevetik az arra haladó arcába, szinte a bőre alá s még el sem ment előlük, a beavattottak közlik egymással a titkokat: ez válik, az nőszül, ez kezd, az szakít, ez titokban, az nyíltan... ne mondd! ez igaz?...

de többnyire nem is csodálkoznak, egykedvűen adják, veszik a híreket, melyeknek ismerete nélkül teljesen hiányos volna a társaság élete. A társaságé, amelynek határai felnyúlnak a legmagasabb arisztokráciáig és lekúsznak a kispolgárság zsúfolt völgyeibe . . . s milyen rejtélyes hegyi utak kanyarognak fel a csúcokra és milyen titokzatos patakok csörgedeznek és milyen ellenállhatatlan lavinák zuhannak a völgyekbe ! Egyszerre csak azt hallani, hogy X. gróf válik a feleségétől, született ilyen-olyan előkelőségtől és feleségül veszi Y. cukrászkisasszonyt, akivel három év óta viszonya volt ; az ő kedvéért járt be minden délelben a mozgalmas cukrászdába és fogyasztotta el azt a májas szendvicset és három pohárka benediktinert, melyet a szép kisasszony tett az asztalára. Hát a grófok, hercegek, a híres előkelőségek, a szereplők és a hatalmasok, az erkölcsöt hirdetők, a hivatott példaadók is ? ! Egyszerre csak azt hallani, hogy egy híres úr meghal a pásztorórán egy nem is híres asszonynál ; aztán azt, hogy egy másik nevezetes úr majdnem minden este egy ismert hölgnél vacsorázik, mialatt a felesége társaságokban és társaságokon kívül szórakozik és unatkozik ; meg azt, hogy a majdnem hatvan éves bankár most veszi el feleségül a sógornőjét, aki elválík a férjétől, mert a férj ezzel, a volt feleség azzal . . . néha belebonyolódik az ember a pletykákba és eseményekbe, oly szövevényesek és oly hirtelen robbannak. Vannak alakulatok, melyeket kollektíven kell számontartani és például vendégségbe hívni ; ha fogadni kívánod otthonodban X. urat és nejét, ne feledkezz meg Y. úrról, aki a nagyságos vagy méltóságos asszonyhoz tartozik, vagy Z. hölgyről, aki X. urat érdekli ; hiszen ha nincs együtt az egész társulat, a töredékek rosszul érzik magukat vagy egyáltalán el sem jönnek, tégedet pedig ügyetlennek tartanak. Hogy A. és B. valóban szeretik egymást és a házasságuk teljesen zavartalan, alig hiszi el valaki ; várjunk csak, mondják, majd kiderül valami ; két, három év, tovább nem tarthat ; a t. társaság pletykafőnökeinek szinte alapvető meggyőződése, hogy tiszta családi élet, boldog házasság alig található s előbb-utóbb mindenki bekering a múltó csalódások és könnyű vigasztalódások susogó erdejébe.

Hát ha majdnem mindenki így él, zárta le hosszú időre a kérdést Ágnes, miért volnék éppen én kivétel ?

István így ítélkezett magáról : meg kell nyugodnom abban, hogy gyöngé vagyok. Így születtem, magamon változtatni nem tudok. Nem vagyok elég erős az önálló életre ; egy rész jut nekem, függvénye vagyok mások életének. Szép ez ? Jó ez ? Most már nem is tudom ; ide jutottam s ha megfedlekem bizonyos

elképzelésekről, vitatható ideálokról, mindenfelé hangoztatott, de szigorúan talán sehol sem megvalósított követelményekről, akkor egészen jól érzem magamat. Valljuk be, hogy ez a megfélekedés szinte már állandósul. Az embernek egyre több dolga van a mai világban; egész nap ez a lőtás-futás, töméntelen tárgyalás, ez a hajsz, a pénz, egyre több pénz, folyton résen lenni, keresni, izgulni . . . most még a szerelmi ügyeimből is állandó problémát csináljak? Nem elég egész nap a sok vita, veszekedés, kapkodás és marakodás, még a nő miatt is kínlódom s ahelyett hogy elcsitítanám az idegeimet egy-két óra gyönyörűségeiben, gyötörjem őt is, magamat is vizsgálódásokkal, gyanúsításokkal, kérdésekkel . . . melyeknek felvetése, valljuk be, már-már tapintatlan . . . féltékenységgel, amely olykor nevetséges, sőt ebben az esetben valósággal értelmetlen? Hiszen én vagyok a szeretője, Sanyi a férje! Ha a férje nem féltékeny, mért nyugtalankodjam én? A helyzetem még mindig jobb sok férj sorsánál; arra semmi esetre sincs gondom, hogy engem csal-e meg a feleségem. Hát akkor mért nem vagyok elégedett? Van szép szeretőm, akibe szerelmes is vagyok s aki kétségtelenül szeret; ha megházasodnék, ma is csak ezt a nőt venném el, feledném a multat és a jelen minden bonyodalmát. A mérleg másik oldala: nincs szabadságom, le vagyok kötve anélkül, hogy feleségem, családom volna vagy lehetne; a szeretőmnek férje van s nézzünk szembe a valósággal: hát csak nem hiszed el komolyan, amit állít, hogy nem él a férjével s a szerelmük már régen barátsággá hűvösödött? Súlyos tételek, kétségtelenül, de ez az élet, ilyenek a mai üzletek! Nincs teljes boldogság és mindig mindenütt meg kell alkudni. Megalkudni rossz; megkeseredik az ember szája, roppan a gerince, destruálja az embert ez az élet, korrumpálja a jellemét . . . igaz; de hol vannak körülöttem a boldogok, a hősök, kit nem kezd ki a rozsdá? És valahogyan mégis csak tönkre kell menni . . . hát akkor történjék ez kellemesen, kényelmesen, ha lehet, szépen és vidáman is . . .

Ez a Pista az utolsó romantikus lovag, — körülbelül ebben a megállapításban foglalta össze véleményét Rudnay Sándor. — Mult századbeli jelenség. Megszeretett egy asszonyt, nem tud szabadulni a varázsától s immár nem is kísérel meg a szabadulást. Tiszteli a barátját, tiszteli az asszony családi kötelekeit, tiszteli a határt, melyet a sors az érzései elé vont; némán és előkelően, kifogásolhatatlan távolságból imádja végzetének asszonyát. Sajnálom, mindent elköttem a megmentésére; beszéltem a feleségemmel, neki is megmondtam a véleményemet; végül is nem gorombáskodhatom vele! Nem üzhetem el, mert

tisztességesen viselkedik; nem lehetek brutális, hogy megmentsem a reménytelenségtől! S ha jól érzi itt magát?! Maradjon, szegény fiú és prédálja el az életét. Megmondtam neki annyit, amennyit egy rendes férfi közölhet a barátjával olyan nőről, akit mind a ketten szeretnek, ha a nő az egyiknek felesége, a másiknak elérhetetlen csillaga. Többet nem árulhatok el. A legbizalmasabb titkainkról hallgatnom kell. Nem súghatom meg, hogy pajtás, hagyj fel minden reménnyel, ez a nő szép, ragyogó, vonzó, de a szerelem alig érdekli. Olyanok vagyunk, mint az esti lepkék, melyek rohannak a fény felé; a fényt nem érik el, szárnyukkal csak a búrát csapkodhatják, a fény megközelíthetetlen. Hideg és közönyös búra védi ezt a nőt is. Neked nem mondhatom meg, de én egyre fájdalmasabban tudom, hogy ez az asszony hideg. Mély, hideg veremben elsüllyednek az érzései. Olyan, mint egy szép nagy virág. Tündöklő, finom, érdekes jelenség, de tudhatjuk-e mi azt, hogy mit érez a virág, ha szerelmes? Nem rossz, nem ismeri a kegyetlenséget; határozottan jó és jó is akar lenni; segít, ha szenvedni lát, enyhít, ha ostromlod, engedelmeskedik, hogy szabaduljon a panasz, a fájdalom látványától, de szikrát csiholni belőle alig lehet, lánggra nem lobban, néhány már-már sikeresnek látszó kísérlet és feledhetetlen kaland után hosszú időre eltűnik a szerelmi élete és bezárkózik valami virágszerű finomságba, gyöngédségbe, áldozatkészségbe, pihegő-szenvedő megadásba. Nékem elhiheted, ha mondom, de persze nem mondhatom meg neked, azt sem, hogy mennyit kísérleteztem és mi mindennel próbálkoztam. Szeretem és várok. Szeretem és sajnálom. Sajnálom őt is, magamat is; szép örömtől fosztanak meg mindkettőnket érthetetlen okok, megmagyarázhatatlan tulajdonságok. Én másképp éltem azelőtt és másképp képzeltem el a házaseletet; felületes és nyugtalan kalandok után meg akartam térni a nyugodt szerelemnek állandóan terített asztalához s bizony pajtás, nagyon meglepődtem, mikor azt kellett látnom, hogy a zárt ajtók mögött sem szűnnek meg a viharok, a kísérletek, ott is harc folyik, ott is sebek érhetik az embert s gyakran ott is támadni kell, ha győzni akar az ember. Ma már nem csodálkozom; kezdek megnyugodni. Ha így van, mért ne legyen így? Ő is alkalmazkodik hozzám, miért erőszakoskodjam mindig én? Szép a béke; a békét szeretem. Szeretem a feleségemet úgy, ahogy van. Az én szerelmem fája olyan, hogy ritkán terem gyümölcsöt. Megnyugszom. Szeretem a fiamat, szeretem a nyugalmat, csak sajnállak téged, pajtás, hogy elszalasztod az igazi életet ezért a művirágért. De ebben is megnyugszom...

68.

Ezeken az érzéseken és gondolatokon épült fel az életük, amely jelentéktelen zavaroktól eltekintve, egyre símábban és szerveesebben helyezkedett el a hónapok és évek ritkán zökkenő, a mából holnapba rohanó vonatán.

— A Rudnayék, — mondta a főpincér, mikor hármásban megjelentek kedvelt vendéglőjükben és lassú léptekkel, elől Ágnes, mögötte Sándor, hátul István, megindultak a számukra fenntartott asztal felé, ahol jobbján a férjével, balján a szeretőjével mosolyogva, szerényen, kedvesen trónolt Ágnes és gondosan kereste meg az étlapon azokat a fogásokat, melyeket a két férfi kedvelt. — Friss a borjúpörkölt, ugye? — kérdezte a pincértől és már ajánlotta is Sándornak, aki szerette az egyszerű, fűszeres kosztot, a töpörtös túróscsuszát, a savanykás asztali bort. — Maga készíttessen friss bifszteket vagy egy jó borjúszeletet, — biztatta Istvánt, akit a friss sültnek néha jókedvre is tudtak deríteni. — Sört is, ugye, stucniban? — Én kérek süllőt rostton, — s már figyelte kedves cigányát, akinek nótáit egy-két üveg pezsgő mellett késő éjszakáig, néha hajnalig is dúdolva, mulatozva, elhallgatta. Egyre ritkábban táncolt; nem szeretette otthagyni az asztalnál az egyik férfit, aki vizsgálódva figyelheti mozdulatait és olyan összehasonlításokra kaphat alkalmat, amelyek sértik az ízlését. Inkább lemondott erről a néha kedvelt szórakozásáról és csak születésnapokon, kivételes alkalmak hangulatában felelt igennel a szinte hivatalosan hozzá intézett kérdésre: »Akar táncolni, Ágnes?«

— A Rudnayék, — mondták a színházban, mikor állandó helyükre a földszinten vagy a páholyukba vonultak. Középen Ágnes, jobbról a férje, balról a kedvese. A jegyek Istvánnál, a színházi műsor Istvánnál, a cukorkás dobozt István csúsztatja az asszony elé, a belépőjét vagy bundáját Sándor veszi le a válláról.

— A Rudnayék, — mondják az ismerősök s már nem is suttoznak, már mindenki tudja és mindenki meg is nyugodott abban, hogy ők hárman vannak. Hárman üdvözlik a barátaikat, őket is hármásban köszöntik. Nincs sok beszélni valójuk egymással; hármásban is olyanok, mint általában azok a házastársak, akik elintézték már érzelmi ügyeiket, eldöntötték életük fontos kérdéseit és csak akkor társalognak, ha témát ad a külső élet vagy ha valamelyikükben összegyűlt a beszélgetés kedve.

Nézték és bírálták a darabokat, a művészeket és a közönséget; nyugalmuk, elrendezett életük különleges biztonságot adott a viselkedésüknek; a magánéletek mozgalmasságában, a fel-felpattanó botrányokban, a szétomló házasságokban, a szövődő viszonyokban és új esküvők viharában ők képviselték a rendíthetetlennek látszó állandóságot, a megszokottságot. A véleményük eseményekről és emberekről Ágneséhez igazodott, tehát többnyire megegyezett; ha mégis különbözött, érdeklődve és humorizálva tárgyalták meg a különvéleményt, mint kedves furcaságot, mellyel szeretettel foglalkoznak, de jelentőséget nem tulajdonítanak neki. Sándor a nagy zenét és a könnyű vígjátékokat kedvelte, az ő kedvéért hangversenyekre jártak és nyugodtan, jóakaratóan meghallgatták a tréfálkozó és érzelmes színpadi játékokat; István a viharos drámákat, a költői műveket szerette, Shakespearet az ő kedvéért látogatták. Ágnes jól érezte magát, akár shakespearei verset, akár wagneri zenét hallgatott, ha a két férfi elégedetten, békésen ült az oldalán.

— Parancsoljon, nagyságos asszony, megérkeztek a friss szöveteink és olyan nyakkendőink vannak, hogy igazán first class... — ajánlotta áruit a portékájáért lelkesedő divatárkereskedő, aki az elsők közt értesül vevőinek és általában a budapesti társaságoknak családi helyzetéről, vagyoni és érzelmi viszonyaiknak változásairól. — Ezt a borsszínűt különösen ajánlhatom a doktor úrnak. — Ágnes gondoskodott a két férfi ruhatáráról, hiszen folyton növekvő elfoglaltságuk miatt nem is jutott idejük szabóra, cipészre, fehérműsre, jól is esett nekik, hogy külső megjelenésük gondjait Ágnes vállalta magára, ez hízelgett is hiúságuknak, ébren tartotta az ellátottság érzését, megadta a családi összetartozás, a gyöngéd figyelem illúzióját és mindkettőjüket mentesítette egy nagy veszedelemtől: az asszony finom hangú, de annál fájdalmasabban sebző bírálatától, mely mindig lesujtott rájuk, mikor a divat, vagy az irodalom és művészet terén szórakozottságból, a pillanat kényszerében vagy a lázadó szabadságnak nagy ritkán felbukkanó hangulatában valamely önálló lépésre merészkedtek. Bizonyos határozott rend alakult ki ezen a területen is. Ágnes az angolos öltözködés híve volt, de mindkét férfi számára meg tudott őrizni egyéni vonásokat. A férje számára inkább sötét színeket választott, a szeretőjét világosabb szövetekbe öltöztette. Sándor kényelmes, kissé bőven szabott ruhákat, kissé vaskos, kemény bőrű cipőket és rendszerint fehér inget viselt, István a fiatalabb kora, de az asszony elképzelése miatt is inkább testre öntött, vállát és derekát

élénkebben hangsúlyozó ruhákat, könnyebb, kissé franciásabb cipőket és sok színes inget kapott. Ágnes nemcsak az anyagot választotta ki, hanem a próbáikon is megjelent és minden ruhájuk, fehérneműjük, bundájuk elkészülését az első perctől az utolsóig gondosan, sőt bizonyos kedvteléssel ellenőrizte, talán még bizonyos férfias érdeklődéssel is, mert szerette a férfiöltözködést és néha egy-egy különösen sikerült ruhájukat maga is felpróbálta s percekig nézegette magát férfikabátban, bundában a tükör előtt. Közös volt a szabójuk, közös a virágosboltjuk; karácsonykor két-két nyakkendőt talált a két férfi a szép, nagy fa alatt, Ágnes pedig egyéb ajándékain kívül egy-egy díszes csokrot ugyanabból a boltból. — A feleségemnek, — intézkedett Sándor és címet már nem kellett mondania, ismerték. — Rudnayné nagyságos asszonynak, — mondta István és a címet néki sem kellett közölnie. — Igenis, kérem, — felelték — egy óra mulva ott lesz.

Bármelyikük jelent meg a jegyirodáknak, tudták, hogy három jegyre van szüksége Rudnayné nagyságos asszonynak vagy Pély úrnak, aukciókra, kiállításokra Rudnayéknak is, Istvánnak is egyidejűleg küldtek meghívót. Ismert emberekké váltak a kiállításokon, jelenlétüket számon tartották, mert gyakran vásároltak, különösen István vett sok képet, hiszen közös életük első éveiben a legkönnyebben eljuttatható ajándék a festmény és a szobor volt. — No de engedd meg, Sanyikám... már bocsásson meg, kedves Ági... ti annyi sok szívességet tesztek nekem és nem is szólok arról, hogy milyen gyakran kosztolok nálatok... ez a kép a szalonban, ez a szobor az ebédlőben... — Eleinte még magyarázkodtak, az első értékesebb ajándékoknál valósággal pöröltek Istvánnal, aztán legyintettek és nevettek: »Pista már megint megbolondult és szórja a pénzt«, végül megnyugodtak abban, hogy »úgy látszik, Pista teljesen lemond az önálló életről és mindenét ide hordja«. Sándor sokáig akadékoskodott s mikor múzeumszerűen kezdett átalakulni István ajándékaiból a lakása, mikor külön vitrint kellett vásárolni a porcellánoknak, mikor régi ezüstök, értékes faszobrok is vándoroltak a szobáiba, néha azt is mondta, hogy mindezeket a »kincseket« csak megőrzés céljából veszik át, mert bizonyára nincs hely számukra István otthonában, de természetesen minden egyes darabról tudják, hogy kié, honnét származik és mindig »Pista rendelkezésére állanak«. Aztán ezeket a kényesebb aggodalmakat is elmosta az idő; nem titkolták, hogy Ágnes két-három nyakkendőt vagy valamely különleges ruhaszövetet, esetleg hat finom inget ajándékozott István születésnapjára s nem lehetett kifogásolni, hogy

István nagyobb értékekkel viszonzta ezeket a figyelmességeket. Csak nem számítják ki, hogy ki költött több pénzt. mikor kedveskedni akart a barátjának? Kár bolygatni ezeket a kérdéseket, fordította el szórakoztatan a tekintetét Sándor; Ágnes izléséket és büszkeségeben feltétlenül meg lehet bízni. Meg is bízhatott; a különleges ajándékokat eltitkolták előtte s amikor például István az első briliáns ékszert vásárolta és ragaszkodott ahhoz, hogy Ágnes viselje, néhány hétig mindenféle ékszertörténettel szórakoztatták Sándort, kövekről, cserékről, átalakításokról, Pista összeköttetéseiről szóló előadásokkal, amelyek azzal értek véget, hogy Ágnes feltűzhette a sok ügyeskedés eredményeként a szép új ékszert, amely Sándornak is tetszett és amely Istvánt is boldoggá tette . . . boldoggá, mert íme, ő díszíti fel szerelmét, az ő briliánsa villog a bőrén. Nem törődtek már vele, hogy mindig akad a városban két-három ember, aki ismeri, például, egy-egy ilyen ékszernek a titkait; a kereskedő, aki eladta és meglátja Ágnesen, néhány alkalmazottjával együtt komoly arcot vághat, közönyösen figyelheti az ékszer útját boltjából Pély István kezén át Rudnay Sándorné testére és udvariasan úgy viselkedhetik, mintha sohasem látta volna egyiküket sem, de hogy mit gondol s mért mosolyog hónapok mulva a beavattottak somolygásával, mért bizalmasabb később a kézfogása és hódolóbb a kézcsókja, esetleg mit suttog otthon a feleségével és mit pletykál a barátaival . . . mindezen már túl voltak, elfáradtak a részletek aggodalmas vizsgálatában és annyira biztonságban érezték magukat, annyira véglegesnek a helyzetüket, hogy elnéztek az emberek feje fölött, sőt néha azt hitték, hogy az emberek vagy semmit sem tudnak vagy mindent helyeselnek. Helyeselnek, mert van valami kivételesség az életükben. Ez nem egy közönséges háromszög, itt nem arról van szó, hogy »én megcsalom az uramat« vagy »egy férjes asszony a szeretőm«; nem, ez valami rendkívüli viszony, amely csak köztük jöhetett létre; s megdöbbenek volna, ha valaki a szemükbe vágja: erkölcstelen életet élnek önök, megcsalnak egy jóhiszemű embert! Mi erkölcstelenek vagyunk? — csodálkoztak volna. — Mi megcsalunk valakit? — álmélkodtak volna. S talán magyarázni is tudták volna, hogy itt másról van szó s ők kivételes lények. Ez a felfogásuk meg is nyilvánult, amikor másokról ítélkeztek. Gőgösesek és szigorúak voltak; zárkózottan értesültek botrányokról, lesújtó szavakat tudtak mondani léha férfiakra, könnyelmű nőkről; nem érintkeztek hírbe keveredett családokkal s néha fejcsóválva nyilatkoztak az ifjúságról, amely ma túlságosan szabadosan él, korán kezdi és habzsolja az életet, elárasztja a

sporthelyeket és megtölti a mulatókat, sokat táncol s hangos és meztelen. Úgy érezték, hogy megőrizték erkölcsi elveiket és életüket a tisztesség határai közé zárták.

Ágnes először egy kis olasz gépkocsit kapott, később egy négyülékes amerikai gépet vettek. Ágnes nagy örömmel vezette a kocsit, a déli órákban elindult hazulról a városba, elvégezte kommissióit és néha meglátogatta rendelőjében Sándort is. Gyakran kirándultak; a volánnál ült Ágnes, mellette Sándor, hátul István. Ebben a beosztásban sokáig nem tudott megnyugodni István, de be kellett látnia, hogy nem változtathat rajta; a világ előtt így kell megjelenniök. Az autó végigsiklott a városon, rohant a hegyek közé vagy a Balaton felé; fehér porköpenyt viseltek s mind a hárman sárgás szemvédőt; a nap egyformán sütött, a szél egyformán fújta rájuk.

— Ott mennek Rudnayék, — mondták az emberek s néha ők is meghallottak egy-egy szót.

Mindegy.

Hadd beszéljenek az emberek.

Ők tudják az igazat.

69.

December 10... s a téli november után őszi december következett. Két nap óta esik az eső, hidegen kopog az ablakon, náthás az egész város, náthás és fáradt.

Este 7 óra. Előfordul néha ebben a folyton mozgó és változó életben, hogy a világ legkülönbözőbb helyein majdnem ugyanazokat a mozdulatokat végzik az emberek és körülbelül ugyanazzal a gondolattal foglalkoznak. Este 7 óra. Dr. Rudnay Sándor befejezi a rendelését, megnézi az óráját, leveti a köpenyét és egyszerre elfelejt öltözködni, indulni, ingujjban a karosszékre dül és eltűnődve cigarettára gyujt. Este 7 óra. Pély István haza rohant az irodából, kifizeti a taxiját, beugrik a felvonóba, ott meglátja sápadt arcát a tükörben, hajszoiságot, fáradságot érez s mikor lakásában a heverőhöz ér, ledobja a felöltőjét és kalappal a fején elnyúlik a selyempárnák közt. Este 7 óra. Ágnes megfürdött, bolyhos köpenyében a medence előtt ül, tüszent, megborzong, egyszerre abbahagyja az öltözködést, eltűnődik és arra a két férfira gondol, akik e percben ő rá gondolnak.

Ágnes :

— Én nemcsak a szerelmük vagyok, hanem az anyjuk, a teremőjtük is. Mi lett volna belőlük nélkülem? Az egyik valamilyen mérnöki irodában kallódna, szegényen, szomorúan ödögene, kopna és romlana s járhatna moziba egy vér-szegény kis gépirókissasszonnyal, ez volna a boldogsága és minden sikere. A másik megmaradt volna másod vagy harmadrendű fogorvosnak, aki végzi a dolgát, únottan és szorgalmasan, mint egy napszamos, örül, ha rohanhat a rendelőjéből, hová? a sport-hoz meg a kis nőkhöz, a piszkos kis Lillákhoz. Én öltöttem fel ezeket, én adtam nekik ambíciót és rangot, én csiholtam ki belőlük mindazt az erőt, ami egyáltalán megtalálható volt bennük. Az egyik ma már sokat kereső és egyre többet markoló pénzember, ismerik a tőzsdén, a társaságokban és addig bíztatom, amíg ma-holnap lerázza magáról ezt a zsidó Grimmet és felszabadul és önálló lesz. A másikkól én csináltam Pest egyik legdivatosabb fogorvosát. Háromszor akkora ma a rendelője, mint az apja idejében volt. Valóságos intézet, amelyet úgy emlegetnek, mint egy látványosságot. Én kényszeríttem a fejlődésre, miattam és nekem dolgozik reggeltől estig. Az én embereim, az én fiaim, az én szerelmeim. Legyetek hálásak és szeressetek. Legyetek jók és gyöngédek! Halkan beszéljétek és finoman simogassatok, néha elfáradok és szomorú vagyok, nem is tudom, miért. Most is sírni szeretnék. Úgy érzem, hogy valami térdre omlik bennem és sóhajt és jajgat.

Sándor :

— A színház nyolckor kezdődik. Ha negyedkor indulok, még kényelmesen átöltözködehetem. Kényelmesen... Van egy negyedóráim. Jó volna ma otthon maradni. Nem furcsa, hogy szinte csak öltözködni és aludni járunk haza s tulajdonképpen sosem vagyunk otthon? Látogatóba járunk haza, mintha vendégek volnánk saját magunknál. De hát Ágnes szinte egész nap egyedül van... Délben együtt ebédelünk, de ebéd után szükségem van arra a negyven percnyi pihenőre. Szegényke, szórakozni akar, a látványosság, a zaj elcsitítja az idegeit. Ideges. Sokszor ideges. Miért? Hogyan lehet, ki tudná ki nyomozni az okát? Disznóvény az ilyen asszony, luksuszvirág. Az egyik nap ragyogóan virágozik, a másik nap érthetetlenül fonnyad. Egy óra hosszat mosolyog, egy óra hosszat érthetetlenül szenved. Tizen-nyolc betegem volt ma, közöttük három műtét, holnap reggel kilenckor műtét. Jó volna pihenni. Dehát hogy lehet erről beszélni? Nem kell ellenkezni, nem szabad bolygatni. Gyöngék az asszonyok és gyöngédségre szorulnak. No nem lehet általánosítani. Milyen kedves pofa volt ma is ez a kis Lilla. »Doktor úr, nem csinálná meg a fogamat? Mondja, mért mennék máshoz, idegenhez? Jobban senki nem ért hozzá és kevesebbet senkinek sem kell fizetnem.« Jó erős állkapcsa van. Egészséges, kemény feje. Mukk nélkül tűri a kezelést, egy izma nem rezzen. Vicsból megkérdeztem, szokott-e fájni a feje? Megsértődött. Azt hitte, valami betegséggel gyanúsítom. Hát nem érdekes a szerelm? Ez folyton kínálja a szerelmét, lerázom magamról. Az elvonia tőlem magát, szinte üldözöm. Üldözöm? Pihenni volna jó, ma nem kell szerelmem.

István :

— Jó volna ma kettesben vacsorázni Ágival és csendesen, őszintén beszélgetni, elmondani talán, mi volt ma vele, miért volt megint ily csodálatos és rejtélyes. Izgatottan nevetett és kielégíthetetlenül csókol, csókol, oly friss és vakmerő volt, mintha most fedezné fel a csókot és nem tudna betelni vele. Talán másfél óra múlt így el, egyre némábban, egyre fojtottabban, mintha harcolna velem, küzdene a gyönyör csataterén. Egyszerre csak elkomorult, sápadtan rám nézett, oly kételkedve és csodálkozva, mintha most venne észre, mintha addig nem tudta volna, hogy én is ott vagyok, hogy velem liheg a szerelem őserdejében, csak nézett komoran, majd elhűzódott, elvonult, eltolt magától, mikor közeledtem hozzá, végül pedig sírva fakadt s biába faggattam, hiába vigasztaltam, hiába térdeltem le előtte és hasztalan imádtam, rémülten, kétségbeesetten sírt. Miért? Mi jutott eszébe, mit siratott? Nem tudom, nem tudom. Sanyi néha szomorúan legyint vagy megértően mosolyog, amikor Ágiról van szó, mintha egy gyerekről vagy egy betegről beszéljünk. Gyerek? Beteg? Lehetetlen. Egyik sem. De akkor mi? A zokogása lassan, lassan enyhült, csöndes bánat fínom hálót szőtt az arcára, végül mosolygott is, megbékélten és titkoszatosan, mint aki megnyugszik a sorsában, mint aki tudja már, hogy úgysem lehet segíteni rajta. Csodálatos asszony. Rejtélyes asszony. Azt hiszem, Sanyi nem ismeri a feleségét. Én talán ismerem?

Színház után vacsorázni mentek. Gépiesen hajtattak megszokott éttermükbe, egykedvűen ültek le asztalukhoz a terem közepén. Kezüikbe vették az étlapot, Ágnes meg akarta rendelni a vacsorájukat, így szokták. Valami paprikásat Sándornak, halat, angol húst Istvánnak.

Sándor azonban szórakozottan, hallhatóan olvasta az arany-szegélyes étlapot. — Azt mondja, hogy straszburgi libamáj-pástétom. *Hors d'oeuvres à la Suédoise.* — Majd a pincérhez fordulva : — Kérek egy borjústeaket.

Ágnes még szóhoz sem jutott a csodálkozástól, amikor István is rendelt : — *Veau sauté, pommes sautés.*

— Arra várni kell, — figyelmeztette Ágnes.

— Majd én is eszem belőle, — biztatta Sándor.

— Úgy látszik, önállósítjátok magatokat, — mosolygott mereven Ágnes.

A két férfi egyszerre hangosan nevetni kezdett. Ágnes egyik-ről a másikra nézett, cigarettára gyujtott, sűrű füstöt fújt maga elé, majd közelebb emelte arcához az étlapot.

»*Bouché à la Lucullus*«, úgy összenevettek ezek, mint a cinkosok. »*Velő Poulette módon*«, egyik talán velőt, volt valami lázadás a nevetésükben, Sándor rákacsintott Istvánra és István biztatón mosolygott. »*Borjúláb teknősbéka módon*«, »*Spaghetti milánói módon*«, egy szép napon majd elmúlik a lázuk, idegenül tekintenek rám és nagy szerelmünkből megmarad az ő tisztelt barátságuk. »*Hideg kecsege, ravigote mártással*«, azt hiszem, hogy ma megértettem a sorsomat, ott, ennek a Pistának az ágyában. Én keresek valamit, ami nincs. »*Süllő szeletek Chambord módon*«. Ami nincs! Ami nincs! Amikor hat nappal azelőtt utoljára nála voltam, igazán csak az ő kedvéért látogattam meg, mert már únszolt, nem bírtam a könyörgéseit és fenyegetőzéseit, de valóságos áldozat volt, nem kellett, úntam s már azt hittem, hogy vége, vége, felszabadultam, hála Istennek, ismét a magamé vagyok, a magamé, a gyerekemé, a szabadságé. »*Fogas szeletek bíbornok módon*«. Most megfigyelhettem az egészet. Így telik el két nap, három nap, szép békében, jól érzem magam, elégedett vagyok, jó magasról nézek le mindenkire, rájuk kettőjükre is, aztán úgy a negyedik napon jön a nyugtalanság. Ez borzasztó, ezt már ismerem, egyszerre örülök neki és rettegek tőle. »*Oeufs brouillés aux Écrevisses*«. Egyszerre elkezd valami hiányozni. Nem igaz, nem Pista és nem Sanyi, nem egy bizonyos ember, nem csapom be magamat, nem hazudom, még az sem igaz, hogy a férfi hiányzik, általában a férfi, ez is hazugság. Nyugtalanává válok, mert valami hiányzik, vágyódom valamire, ami nincs, el kell indulnom valahová, ahol ott kell lennem. Ez olyan, mint a kötelesség, ez a nyugtalanság olyan, mint a korbács. Ez rossz, ez fenyegető, ez sötét. »*Oeufs en cocote à la York*«. Aztán jön a rejtélyes csábítás. Eriggy csak el, indulj, ez jó dolog. Jó dolgok várnak ott rád, hangulatok, simogatások, csiklandozások,

örömök, örömök! Milyen örömök? Édes, jó, fullasztó, kábító, véres-mézes örömök. Így lesz a nyugtalanságból, a fenyegető kötelességből vágy. Vágy! És akkor... »Omelette à la Raspail«... a vágy elkezd perzselni. Elkezd színesíteni, csillogni, ragyogtatni. Eriggy csak. Megtalálsz ott a nagy örömet, a nagy kielégülést, a teljes nyugalmat, a tested aranyvízben fürdik, a lelked csodálatos kertekben sétál. Eriggy. Eriggy Pistához, szerelmes vagy, eriggy Pistához, szeret, eriggy Pistához, forró karjával megölel, forró szájjal kinyitja szádat, eriggy Pistához, nála az öröm, ne várj már, eriggy, keresd... » $\frac{1}{2}$ idei pir. Csirke Monte Carlo m. 3.40«... és akkor ott vagyok és keresem, keresem, fulladozva és lélekszakadva keresem, túrom a szerelem földjét, mint egy kaliforniai aranyásós a föld hideg méhét a kincsért, gyúrom ezt a megfoghatatlan világot, mint egy szerencsétlen munkás a bányák titkait, elengedem magam, jöjjenek az álmok, jöjjen minden... de mi jön? mi jön mindig? »Ropogós malacsült, májas kocka.« Pillanatok, melyek elröpülnek, izgalmak, melyek szét-pukkannak, felrohanások és lesuhanások, percek, percek, melyeket nem lehet megfogni... szerencsétlen ember vagyok, őrült illúzió áldozata, hajszolok valamit, ami nincs! Nincs. Nincs! Becsapom magamat, ezek a férfiak becsapnak engem, ezek ellenségeim és kinevetnek, mert ha igazán szeretnének és csak a barátaim volnának, igazi barátaim, akkor segítenének rajtam és megmondanák az igazat. »Rablóhús nyárson sütve.«

— De hát szívem, itt áll a pincér, mért nem választ?

Ezt Sándor kérdezte, szeretettel, de határozottan.

— Maguk csak egyenek, én nem vagyok éhes, — és szédülőgve leejtette az étlapot.

— Haragszik?

— Valami baja van? — kérdezték egyszerre a férfiak.

Mosolyogva csóválta fejét. A pincér a kedves ételét ajánlotta: balatoni süllőt roston. Bólintott. Ott állt az italos fiú.

— Egy stucni sört a nagyságos asszonynak, — mondta István — nekünk egy félliter bort szódával.

Ágnes hangosan nevetett.

— Mért nevet? — kérdezte Sándor. István elpirult.

— Hát hogy... — de nem mondta ki, amit akart.

Nevetséges! Hiszen ő akarta valamikor, hogy ilyen zavartalan egyetértésben éljenek és békésen üldögéljenek egy félliter bor mellett! Ostobaság. Valami rosszaság van bennem. De tehetek róla? Egy irtózatosszalódás éget állandóan, ez az oka min-dennek. Mintha valaki becsapott volna! Mintha valaki azt mondta volna: tudom, szomjas vagy, idd ezt a tüzet. És én

ittam. Mintha valaki azt mondta volna: éhes vagy, edd ezt a levegőt. És én ezt a tüzet ettem és ezt a levegőt ittam. Ki csapott be? Nem én magamat? Nincs enyhülés az életemben, folyton parázson járok.

Felhajtotta a sört, később pezsgőt kért, mulatni akart. Üzenetetett a cigánynak, kedves nótáit rendelte, a szemöldöke alól a cigány szemébe nézett, gyűrűs ujjai galacsinokat gyúrtak a kenyérből; szórakozottan, néha szenvedélyesen dúdolt és néha siratta magát. Elkárhozott asszony vagyok, gondolta. szeretem azt, ami nincs. Szeretem, rohamokban szeretem, szeretem és megútálom, meggyűlölöm. Mit? A semmit.

Mulattak velem. Dúdoltak velem. Táncoltak velem.

Már kiürült az étterem, még mindig ott ültek; sem más helyiségbe, sem hazamenni nem tudtak; a két férfi egyre fáradtabban követte érthetetlen kedvének emelkedő útján. Reggel kilenckor műtétem van, gondolta Sándor. Egy ilyen tomboló délután sem nyugtatja meg, tünődött István. úgy mulat itt, mint egy férfi; máskor meg napokig összeomlik, mint egy gyerek. Persze, magyarázkodott Sándor, nem él igazi, teljes szerelmi életet, így vezeti le az érzéseit; szegény, sajnálom... hogy lehetne segíteni rajta?

Ágnes keze átnyúlt a nedves terítőn és rátelepedett Sándor kezére.

— Sanyi, kérek valamit.

— Mit, szívem? Mindent!

— Szeretnék elutazni.

A két férfi zavartan nézett rá.

— El akar utazni? Hova?

— Még nem tudom. Ahol süt a nap. És csönd van.

— Csönd? Hát itt is csönd volna, ha mi nem lármázunk, — mondta halkán, de kissé ingerülten Sándor és szinte segítséget kérően pillantott Istvánra.

István meghökkent, szólani sem tudott. Tervei vannak, melyeket előzetesen nem beszél meg vele?! Délután még nem is gondolt rá! Utazni... Egyedül? Keres talán valakit, vagy már talált is?

Összeharapta a fogát; arcán finoman remegett az izom.

Ki tudja... ez az asszony mind a kettőjüket megcsalja!

Ágnes mintha érezné, hogy István felől ezúttal csak ellenes érzés fogadja, elfordult tőle és csak Sándorral tárgyalt.

— Sanyi, szívem, tudja, hogy az ott más csönd. Ott hallgat az egész világ, itt legfeljebb az ember. San Remóban...

— Ott most nincs szezon. Várjon még legalább két hónapig. Februárban például — —

- Hát Nápolyban . . .
- Ott esik az eső.
- Délebbre is lehet menni. Egyiptomban süt a nap.
- Egyedül olyan messzire?
- Hát akkor Svájcba. A hegyen süt a nap és friss kemény a hó. Jöjjön maga is.
- Én nem mehetek, szívem, tudja. Mit tegyek a rendelővel?
- Hát ha egyszer beteg volna?
- És az előbb még egyedüllétre vágyódott . . .
- Kálmánkát magammal vinném. Csak két-három hétre mennék. Elmúlik hamar. Biztasson, küldjön, szívem. Úgy örülnék . . . úgy szeretnék örülni!
- Itt nem tud örülni semminek?

Ágnes lehajtotta a fejét, elhúzta a kezét. Minek felvetni ilyen súlyos kérdést . . . Nem jobb, ha olyan az életük, mint a sűrű erdő, amelyben minden ősz elhullatja a lombjait . . . minek feltúrni a múltó évek rétegeit? . . . Elhallgattak, haza mentek; a búcsúzásnál István melegen szorongatta Sándor kezét, Ágnesét alig érintette meg az ajkával. Néhány feszült nap következett. István nem hívta fel Ágnest, külön nem találkoztak; inkább a barátjával kereste a beszélgetést. Helyeselte Sándor rosszkedvét és szigorúságra, ellenállásra buzdította. — Furcsa, hogy milyen szeszélyes néha az Ági, — mormogott, mikor magukra maradtak és vártak rá. — Egyszerre csak elutazni, mindent itt hagyni . . . Talán az a baj, hogy ráhagysz mindent. Nekem ugyan még nem volt feleségem, de azt mondják, hogy az a jó házasság, amiben a férfi olykor meg is tud tagadni egyetmást.

Sándor bosszúsan nézett a barátjára. Először esett meg, hogy haragot érzett miatta. Minek ássa, fúrja ez itt köztük a hirtelen támadt ellentétet, mikor mindkettőjük barátjának az volna a kötelessége, hogy közvetítsen, enyhítsen, békítsen. Csak rágta a száját és hallgatott.

István érezte, hogy rossz úton jár. De nem bírt a féltékenységgel és féltékennyé akarta tenni a barátját is.

— Azt hallottam ma, hogy az a Baliczky St. Moritzba utazik, — mondta közönyös hangon, mintha el sem tudná képzelni, milyen gondolatokat ébreszthet barátjában ez a közlés.

Pedig ennek a névnek már multja volt köztük. Baliczky Dezső gróf régebben, amikor még az öregeknél laktak, Grimm révén elég sűrűn járt hozzájuk s a hatalmas testű, lomha mozgású gróf nem is titkolta, hogy miért. Meglehetősen nyíltan, sőt néha kézzelfoghatóan udvarolt Ágnesnek is, aki ugyan hűvösen és fölényesen elhárította a közeledését, de nem szüntette meg a

látogatásait. István akkor sznobsággal vádolta; azt mondta, hogy tetszik neki az öreg grófi udvarló, akit jól el tud helyezni polgári társaságában. mikor vendégeket hív, vagy nyilvánosan megjelenik. Ágnes tiltakozott a gyanúsítások ellen és ragaszkodott ahhoz a jogához, hogy maga válogathassa meg társaságának tagjait. István makacsul küzdött a gróf ellen; sápadtan ült a közelében, alig válaszolt neki. ha szólt hozzá, minden idegszála reszketett, ha a gróf megérintette Ágnes kezét, vagy tánc közben az arcához hajolt; végül hónapokig tartó intrikáló, sőt rágal-mazó hadjáratot indított ellene. Azt súgta Sándornak, hogy »a városban már mindenfélét beszélnek Ágnesről és a grófról«; látták őket a Váci uccában, sőt »a gróf be is kísérté az egyik üzletbe«; valósággal felszólította, hogy vigyázzon házasságának jóhírére. Sándor ugyan nem kapta meg a féltékenység fertőzését, de bosszankodni kezdett; az önérzete ágaskodott a gróf jelenléte ellen, mert már-már alkalmazkodni kellett hozzá, oda járni, ahova ő kívánta. azt inni, amit ő kedvelt, ő hozott programot és nem szeretett fizetni, a pincérek mégis őt üdvözölték először... s mért ne szerezze meg féltékenykedő és mellőzöttsége miatt oly szájalomraméltóan szenvedő kedves barátjának azt az örömet, hogy a kedvéért megszabadulnak a gróftól... István győzött, a gróftól leszoktatták magukról.

De most megint ezzel a szemérmességgel jön!

Nem is válaszol.

— Ágnes is St. Moritzba megy? — kérdezte később.

— Valószínű, — mormolta nagynehezen Sándor.

— Szóval, elengeded?

— El.

Kedvetlenül és meglehetősen keményen nézett Istvánra, mintha azt mondta volna, hogy most már elég volt, nem tűrik beleszólást a házasságomba.

István vállat vont, elhallgatott; vaknak és ostobának nevezte magában Sándort és reménytelenül korruptnak ezt az egész helyzetet. A legjobb volna megszabadulni mindentől...

Az utazás előtt egy nappal. délután öt óra tájt Istvánt az irodájában hívta fel Ágnes. Fojtott hangon azt kérdezte, hogy el akar-e búcsúzni tőle. — Lehet szó róla, — felelte vontatottan István. Ágnes hangja élesen csattant: — Azonnal jöjjön ide! — Kérem, ne kiabáljon, — felelte sértődötten István. — Azonnal jöjjön! — Hova? — A maga lakásán várom.

István bosszúsan nevetett. Érdekes egy nő! Négy nap óta alig szóltak egymáshoz, csak hivatalosan érintkeztek s most egyszerre felmegy a lakására és ott várja. Becsapja, megtréfálja

talán? Akkor szakítanak, azt már nem tűri el. De nem. Ágnes ott ült megszokott helyén és cigarettázott. István megcsókolta a száját, Ágnes nem viszonozta a csókot, hanem szigorúan beszélni kezdett.

— Nem akartam elutazni anélkül, hogy meg ne mondjam a véleményemet. Tudja meg, hogy lehetetlenül, embertelenül viselkedett. Tiltakozom az ellen, hogy így bánik velem, nem tűröm el. érti? nem tűröm, hogy letörjön, kifacsarjon, egy szerelmi babát csináljon belőlem, aki nem érez, nem gondolkodik, nincs önálló egyénisége, nem lehet ember, hanem csak gép, amely várja a maga parancsait és arra való, hogy magát kiszolgálja. Maga elég bátor volt ahhoz, hogy ellenem uszította Sándort, ezt a drága jó embert és napról napra azt magyarázta neki, hogy szeszélyeskedem és bátorította, hogy törjön le. Így szeret maga engem. Hát tegyük fel, hogy szeszély. Nem lehet szeszélyem? Soha? Nem vágyódhatom soha egy havas hegycsúcsra, nem ülhetek soha egyedül egy hotelszobában? Csak mert magát rémek üldözik és mert elfelejtettem megkérni a maga előzetes engedélyét? És azt hiszi, hogy így kell okosan viselkedni egy asszonnyal? Akarja tudni, mért utazom? Azért, mert maga ilyen vadul és komiszul ellenezte, mert valóságos hadjáratot indított ellenem. Ha rám hagyja, mint Sándor, ki tudja, talán elmúlt volna bennem ez a hangulat... hiszen olyan fáradt vagyok...

István egyre csüggedtebben hallgatta. Amikor így szemtől szemben álltak egymással, elhomályosult benne a saját igazsága; percről percre puhábban az asszony oldalára sompolygott. Zsibbadtan idézgette az elmúlt napok gondolatait; s csakhamar elfogytak az érvei; maradt a féltékenység. Értse meg, rettentés elviselni, hogy ő egyedül nem elég Ágnesnek; hogy van még utazás, hegy, hotel s ki tudja, még mi minden, ami érdekli és vonzza. St. Moritz divatos nagy hely! Sokan vannak ott, új s talán régi emberrel is találkozik... retteg minden lehetőség-től, féltékeny az egész világra.

— Soha sem merne így gondolkodni rólam, ha nem lettem volna a magáé.

— Lehet.

— Hát tudja, mért utazom? Egyedül akarok lenni a fiammal!

István bénultan figyelte.

— Anya akarok lenni és ezt maga nem érti.

— Bevallom...

Ágnes szeme könnybe lábadt, a hangja elfulladt. — Értse meg... értse meg! Én néha itt szétszakítotttnak érzem maga-

mat. Tisztátalannak és méltatlannak... és néha letérdelek a fiam elé és bocsánatot kérek tőle, talán nem is tudom, miért, de... ez rettenetes néha! Néha, mikor délután itt voltam és aztán hajszolom az esti elmenéseket, csak hogy ne kelljen otthon lenni... nem érti ezt? Nem érti, hogy néha nem tudok a fiam szemébe nézni és... és szeretnék néha csak az övé lenni, szeretnék néha csak anya lenni... nem szerető... nem ilyen feleség... szeretném kárpótolni a fiamat... szeretnék méltó lenni... nem érti?

— De... értem... — mormolta István és csüggedten ült az asszony mellé.

Ime, sír és a gyereket emlegeti. Hát ő nem szeretne a fiával lenni? Az apának nincsenek fájdalmai, csak az anya hivatkozhatik a szenvedéseire? Még a bánatában is önző és siratni csak önmagát tudja. Nevetséges volna azonban, ha folytatná ezt a vitát: megmérni a fájdalmat, kié nagyobb? kinek van több joga a síráshoz? Komikus párbaj, kerüljük el; valakinek nagylelkűnek kell lenni. Értsük meg és ismerjük el, hogy övé a panasz joga; s ne is gondoljunk arra, hogy tulajdonképpen ki idézte elő ezt a helyzetet, amelyben egyszerre mindenki a sebeit mutogatja és a síráshoz menekül.

Hallgattak egy ideig, önmagukba süllyedve szívták a cigarettájukat. A fekete hamutartó megtelt elnyomott, piros és fehér végű cigarettacsonkokkal, a levegő sűrű, nehéz füsttel. Meg kell könnyíteni az életünket, gondolta a férfi, ne váljunk el haraggal, elintézetlen problémákkal... hiszen szeretjük egymást. István megcsókolta az asszony didergő száját; csókja egyre hosszabbá és izzóbbá vált. Ágnes a csomagjaira, sok elintézetlen dologára gondolt, Kálmira, aki bizonyosan helytelenítene az ittlétét... s nem is számított arra, hogy ma még szeretőnek is kell lennie. Tagadja meg magát? Újabb félreértés, feszültség... nem értik meg! hiába!... de nem lehet már elviselni ezt a folytonos harcot. Ne ellenkezzünk, tessék. Kálmi! Kálmánkám, ez csak a teste anyádnak; a szívem, a lelkem a tiéd!

Mint aki minden kívánságot kielégített és minden áldozatot meghozott, egy lankadtan mosolygó percben sietve kibontakozott szeretője öleléséből és gyorsan búcsúzkodott. — Irjon! — Maga irjon! — Minden nap! — Éjszaka, mikor néhány nyitott bőrönd közt fáradtan tündődött, hogy mit kell még csomagolnia és »bizonyosan« mit felejtett el, megdöbbenve rázkódott meg: Sándor a háta mögé lopózott és úgy ölelte át, olyan természetes és egyszerű mozdulattal, mintha csak az imént... — De szívem, P... igazán! — sikított fel rémülten, mert majdnem kimondta:

»Pista«. Megfordult s rémülten kutatott férje arcában, vajjon meghallotta-e a P-t? Az csak mosolygott, mint egy elszánt kisiú, aki ha nem kap, ellopja az ajándékát . . . s még önérzetes is! . . . mert ha rákerül a sor, védőbeszédet is tudna tartani az igaza mellett . . . De hát ez szörnyű! — fulladozott Ágnes, alig menekülve a veszélyből — ha egy asszony elutazik, előbb le kell feküdnie? S mert igazolni is akarta előbbi szavait, megismételte, csak máskép folytatta: — De szívem, pokolian fáradt vagyok, igazán, képzelheti . . . — De Sándor egyre szorosabban zárta a karjába és csókolgatta az arcát, nyakát; volt valami harag és szemrehányás is a csókjaiban, érezte Ágnes. És egy szót sem szól! — Szívem, elnyűtt vagyok, egész nap loholtam . . . — s rémülten gondolt arra, hogy tulajdonképen meg sem fürdött Istvánnál, csak . . . de hát annyira nem volt jelentős, annyira . . . de most így, utána? — Engedjen, szívem, csak a fürdőszobába . . . szeretnék . . . — Nem kell, — morogta a férfi. — De nem vagyok tiszta! — Nekem az.

Olyan vagyok, mint egy prostituált. Azt hurcolják egyik ágyból a másikba.

S mialatt leomlott az ágyba, elkeseredetten markolta meg illatszerez üvegét és egész tartalmát a mellére, a hasára öntötte. Sándor dühösen nevetett.

70.

Ágnes utazásai sűrűn ismétlődtek; ha szeszélyel, hangulatokodással, kéréssel nem érte el célját, akkor betegséget játszott; vagy valóban meg is betegedett, hiszen a menekülés vágya néha annyira elhatalmasodott rajta, hogy testi állapota is megromlott, megfogyott, sápadozott, vérszegény lett, köhögött, apró lázak sorvasztották, migrénes rohamok vették le lábáról, úgy hogy az orvosok is gyakran javasolták »a levegőváltozást és kikapcsolódást«. Ha az orvosokkal, a férjével, a szeretőjével elintézte a kérdést és egy-két családtagjának, különösen pedig az egyre éleesebben figyelő, sőt bíráló Mártának a kíváncsikodó megjegyzéseit is elnémította, rohant a fiához, felkapta és diadalmasan súgta a fülébe: — Utazunk! — A gyerek örült az utazásnak. Szerette a vonatot, a szép vidékeket, szerette a szállodákat, főként pedig az anyját, aki külföldön valóban teljesen vele élt olyan imádatlalt és pajtáskodással és szeretettel, hogy a gyerek valóban akkor volt a legboldogabb, amikor útra keltek és egy szép nagy külföldi

hotelszobában megtelepedtek. Együtt keltek, együtt feküdtek, együtt játszottak, szórakoztak egész nap s Kálmánka, akit Kálmukának, Kálmunak és Kálminak is hívtak, mintha megérezte volna, hogy ilyenkor az egész világot jelenti anyjának, nemcsak jó és kedves fiú volt, hanem utánozva mindazokat a szokásokat, melyeket otthon »a nagyoktól« tanult, szavakkal és mozdulatokkal, az ebéd és vacsora rendelésénél, a kirándulások, hangversenyek megbeszélésénél barátot, férjet és apát is játszogatótt s ezzel állandó derűt és jókedvet varázsolt Ágnes köré.

Az igazat nem lehet megmondani, a férfiak örök gyerekek, kicsinyesek, hiúk, önzők, ha asszonyra gondolnak, mindig örömet hajhásznak, állapította meg Ágnes. S az igazság az, hogy megfulladnék, ha mindig otthon kellene maradnom. Az életemen már nem változtathatok, de nem tudom folyton ezt az életet élni; egyik férfit sem tudnám elhagyni, de nem akarok mindig mind a kettővel a börtönünkbe zárkozni. Néha, otthon, elállt a lélekezete, amikor ebéd után vagy ünnepnapokon Sándor a gyerekekhez ült és játszott és beszélgetett vele. Istenem, talán most, éppen ebben a percben villan át rajta a felismerés: ez nem az én fiam! Nem is értette Sándor, miért válik néha elviselhetetlenül, sőt sértően idegessé a felesége, miért avatkozik nyugtalanul a játékukba és tiltja meg ezt, azt; míg végül ezt az ügyet is házasságuk teher-tételei közé írta: meg kell nyugodni abban is, hogy Ágnes minden elfogadható ok nélkül félti a fiúkat és teljesen a sajátjának tekinti. De éppen úgy a torkába dobolt a szíve, mikor István felsétált a gyerekszobába és például személyesen kívánta átadni neki hatalmas ajándékait, a játékgyárak legújabb alkotásait. Tehetetlenségében pedagógiai vitákat rögtönzött és a gyermeknevelésnek olyan új elveit hangoztatta, amelyeket teljesen kifejtetni nem tudott és nem is akart, de amelyeket annál élesebben védelmezett. — Tönkreteszik a gyereket ezzel a sok bonyolult játékkal, minek ez? ! Rosszak ezek a játékok, készen adják, amit a gyerek maga szeretne megcsinálni, megfosztják a fantáziájától! — A játékukba néhány perc múlva rendszerint beleavatkozott s vagy maga kezdett a fiával játszani, kemény papírlapokból vagy egyszerű kőköcskékből házat építeni, vagy pedig azon a címen, hogy nem szabad kifárasztani a gyereket, elűzte a »gyerekes és minden áron játékra vágyó felnőtteket«. Féltette Kálmit a két férfi rajongó szeretetétől; nyugtalanította, hogy megzavarják a gyerek lelkét, sok neki ez a rajongás s végül majd ellentétes erők hatásába kerül: nem tud választani köztük s nem csak a valóságban, hanem a szívében, a gondolkodásában is két apja lesz. Hiszen lehetetlen,

hogy ne imádja Sándort, aki rajong érte és akiről azt mondják neki, hogy az apja ; de az is lehetetlen, hogy éppen ilyen szeretettel ne ölelje magához Istvánt, aki szinte lábujjhegyen közeledik hozzá, könnyes hangon szólítja, mint ahogy egy távol repkedő madár biztatja a fiókáját ; aki vörösén és némán néz maga elé, ha azt hallja, hogy keveset evett, álmában sírt, vagy ne adj Isten, véletlenül elcsapta a hasát ; aki naponta ajándékot hord a szobájába s aki végül is, vagy ezen kellene minden reggel kezdeni, az apja, az apja ! Lehetetlen, hogy az öszön egyszer ne tépje szét ezt a mesterséges pókhálót, lehetetlen, hogy a vér sohase szólaljon meg és egyszer majd csak, mint a bibliai gyerek az arany felé, a tűz felé, ez is kinyújtja a kezét és megragadja Istvánt : ez az én apám ! . . . Inkább meghalni, mint ezt a percet megélni.

Inkább elutazni.

Ne legyen folyton a szemük előtt, ne legyen idejük megszokni, tárgyilagosan figyelni. Ne únassák meg ! Maradjanak meg ajándéknak mind a ketten, örüljenek, ha láthatják, ha visszatérnek hozzájuk.

Arra is gyakran gondolt Ágnes, hogy a fiában találja majd meg életének egyetlen önzetlen barátját, ő adja majd meg eredménytelenül hajszott nyugalmát, a felmentést és megbecsülést, melyet önmagától hiába kért, a békét, ha majd elmúlik a láz és nem gyötri már a kötelesség. Így is bánt Kálmival. Nem gügyögött neki, mint István, nem férfiaszkodott vele, mint Sándor, hanem alig kezdett beszélni, alig nyiladozott az értelme, már egyenrangúnak tekintette s inkább megmagyarázta azt, amit még nem fogott fel, de nem ereszkedett le az úgynevezett gyermeki színvonalra. Felnőttnek nevelte, állandóan tanította, sőt vele tanult. Mindenről beszélgetett vele azon a hangon, amelyen felnőttek társalognak s Kálmánka már hat-hét éves korában az anyja szavaival és hamarosan a fogalmaival is gondolkodott Napoleonról, mikor a párisi uccákat járták és a történelem emlékeit nézegették, vagy a csillagokról, a tejútról, a végtelenségről, mikor egy-egy tengeri fürdőhelyen az esti eget szemlélték. A szeretet és boldogság állandó fényében éltek külföldön ; nem csak Ágnes fogta a fia kezét, de az is öntudatosan szorította az anyja ujjait, mikor végig haladtak a római utakon, vagy a francia Riviera partjain ; s amerre mentek, örömet keltettek és csodálatot ajándékoztak. Öröm volt nézni ezt a szép, komoly és öntudatos fiút, mily udvariasan érkezik és távozik anyjával ; hogy megvárja, míg helyet foglal az asztalnál és mily mértéktartón érdeklődik ; s a szállodák halljában, a plageok homokján mily finom kíváncsisággal olvasnak együtt könyvet, forgatnak képeslapokat.

A fiam megment a lázamtól! — mondogatta esténként Ágnes, mikor bensőségesen elbúcsúztak és egyszerre eloltották a lánypát. Ágnes innádkozott és hálát adott Istennek, mert megmutatja a menekülés útját. Igen, itt ember vagyok, állapította meg mindig külföldi útjaik első napjaiban, itt hosszan és zavar-talanul tudok a világba nézni, nem rejtegetek semmit, nincsenek titkos útjaim, azt mondom, amit gondolok, azt teszek, amit helyes-nek tartok, itt tisztának és értékesnek érzem magamat és pontosan tudom, mi a boldogság. Itt nem gyötör a láz.

Láz, ez az, ez az én betegségem neve.

Itt csönd van, rend, tisztaság. Nyugodt és elégedett vagyok, semmit sem kívánok. Homályosan emlékszem mindarra, ami mögöttem van; futkosás, dugdosás, hajszoltság, érthetetlen zene, kapkodó beszéd, szörnyű sóhajok. Vörös köd. A ködben emberek, érzések, kapcsolatok... minek? Felfoghatatlan. Talán sohasem kellene visszatérni.

Nem is érti az ember, hogy' kerül oda! Nem is lehet felfogni egy asszonyt, aki felöltözik, hogy elmenjen a szeretőjéhez... elmenjen, kocsiba üljön, felvitesse magát az emeletre, mindezt szinte józanul, elfojtott remegéssel, ügyeskedve, ravaszkodva, mint egy betörő, hogy aztán levetközzön és kéjelegjen. Mi más ez? Hiszen szeretni, az talán egészen más. Érzi az ember, hogy mikor tetszik valakinek. Itt külföldön is éri néha arcát egy-egy kíváncsi, vágyakozva szürcsölő pillantás; eljuthat néha füléhez egy-egy nekibátorodó megszólítás; mosolyog és lepereg róla minden. Otthon is szerethetnék, Pistának sem lehetne megtiltani... de minek a sötétség és a bűn? A kém bűn...? Nem volna szebb a szótlán szerelem; érezni és hallgatni; láthatatlan lángban némán égni?

Megtettek mindent, amit emberek tehetnek; s elvesztettek mindent, amit emberek nyerhetnek. Ez volt végső ítélete a mult-járól, mikor így visszameredt rá a fia feje mögül; s bár hitte azt, hogy megérdemli ezt az ítéletet, nem tudta megérteni, miért bünteti magát ily súlyosan s azt sem, hogy miért követte el azokat a cselekedeteket, amelyek erre a súlyos ítéletre kényszerítik.

Hiszen volt idő, kutatott a multjában, amikor egyszerűnek és tisztának érezhette magát; olyannak, aki teljesen azonosítja magát önmagával; olyannak, akinek talán már csak egy lépést kell haladnia ismeretlen irányban, hogy határozottan boldog is lehessen. Ez az az idő volt, amikor még apjánál élt, anyja árnyékában; talán pontosabban az az idő, mikor még nem ment férjhez, amikor már néki udvarolt Sándor, szerelmes volt belé István,

de a testét még egyiknek sem adta oda. Akkor mindhármukra a szerelem szivárványa borult és nem ismerték a szerelem gyötrelmeit, a szerelem kínzó hiábavalóságát. Ha most visszatekint erre az időre és keresi életének titkait, tiszta arcokat, szép fejeket, szinte virágszerű embereket lát: a vidám, felületes, talán kissé közönséges, de mindig jókedvű és gyöngéd Sándort, aki elégedetten hintázott kis kalandjai és kis sportjai közt; ott látja Istvánt, az égő szemű fiút, aki egyszerre álmodozott szép épületekről, a művészet nagyszerű alkotásairól és a szerelemről, amelynek elérhetetlen, az anyagi világ nyelvére lefordíthatatlan szimbóluma ő volt; ott látja az apját, a betegségét és szegényedését rejtegető finom urat, aki egy anyát akart pótolni; ott lát egy másik, egy egész elvesz ett világot, amely a mainál könnyebb, finomabb, derűsebb és mégis szilárdabb volt, ott látja magát, aki ennek a szép világnak imádott királynője volt. A királynő leszállt a trónról, elvegyült a tömegben és attól a perctől kezdve a tömeg is megváltozott, vad, dühös és fékezhetetlen lett. Gondolta-e valaha ez a szegény Sándor, hogy a szerelem ismerteti meg vele a tagadást, a titkot, a kint; hogy a szerelem vezeti el zárt kapukhoz és felfoghatatlan rejtélyekhez; hogy a szerelem löki majd álmatlan éjszakák mélyeibe, ahol dühöngve kapkodhat a semmi felé, mert az is több annál a nőnél, aki kéznyujtásnyira elérhetetlenül fekszik mellette...? Hogy eltorzultak az arcok! Mi lett Pély Pista síma, barackpuha arcából... milyen fáradt néha a szeme, ráncos a bőre, fonnyadt a szája, hogy' puffaszt és rombol a láz... nem, nem a szerelem, hanem ez a láz, ez a feltámadó, lázadó, követelő szenvedély, amely az apámtól is megfosztott; Kálmi születése óta alig jön hozzájuk; néma ítéletével elvonult.

De miért vádolom a szerelmet, miért gyötröm magamat? — kérdezte rendszerint két-három hét múlva. Ha nem lettem volna szerelmes, ha ez a most halálra ítélt láz nem hajt a szeretőm karjába, akkor gyermekem sem volna, aki pedig most visszavarázsolja nekem az ifjúság és tiszta boldogság édenkertjét. Hogyan kárhoztathatok én, szegény, gyöngé nő, egy érzést, amelyből egy ilyen gyönyörűség születik? Amely az életet fentartja, gazdagítja, szépíti? Hát ha azt mondaná nekem most valaki: itt állsz, szegény kis nő, szűzen és boldogan, mint voltál s ha ezt a gyereket akarod, akkor el kell menned Pély Pista lakására és oda kell adnod magad, hát nem megtenném-e? Hát lehet valami bűnös és rút, amiből egy ilyen nagyszerű ember keletkezik? Honnét tudom, hogy Sándortól egyáltalán lett volna-e gyereke és az ilyen lett volna-e? Ha a természetnek ilyen rejtélyes útjai vannak, én,

a nő vagyok-e egyedül bűnös, akit a sorsom ezekre az utakra sodort? Mindenért én vagyok felelős? Ki átkozott meg ezzel a lelkiismeretfurdalással?

Éppen a fia révén, aki pedig időnként kirobbantotta a nyugtalanságait, békült vissza mindig az életéhez. Nem is olyan súlyos a helyzet, mosolygott rendszerint néhány hét múlva. A szerelem tartja fenn a világot; miért látnék ellenséget benne? Szeretnek; miért tiltakoznék? Mindenki boldog, ha én boldognak mutakozom; miért zúdítanék boldogtalanságot az embereimre csak azért, mert én sötét óráimban ragaszkodom a boldogtalansághoz és olyan érzésekkel harcolok, amelyek fel-feltámadnak, de nem tudnak gyökeret verni bennem? Nem olyan nagy dolog az; néhány csók, egy-két órai ölekezés; néhány hullám az évek tengerén. Minek emlegetek bünt, mi köze mindehhez a lelkiismeretnek? Az ember eszik, miért ne szeressen? Szeretem a szép ruhát, a szép életet, miért ne szeressem a szép csókot is? A csók is szép, ha szépen adják. Rendbe kell jönnöm magammal; s bevallanom, hogy szebbnek tartom Pista csókját a Sanyiénál. Jobban csókol, jobban ízlik. Nem akarom, hogy Sándor szenvedjen; ha makacskodik, a kétségbeesése előtt megenyhítem a vágyát; de én enyhülni Pistánál tudok. Miért kell ezen annyit okoskodni? Szerelemben él a világ és sok nő, nézzünk csak körül itt és otthon, nálam sokkal nagyobb bűnököt követ el egy-egy lázasabb óráért. Tegnap meséltek arról a szép s még nem is öreg párisi hölgyről, aki csodálatos ékszereivel díszítve minden este a kaszinó kártyasztalánál ül és nagy tétekben játszik, hogy a minap magához intette az egyik fekete hajú táncost, pezsgőt bontatott, ivott vele, udvarolt neki, aztán felvitte a szobájába, szinte az egész fürdőhely szemeláttára. Megdöböntő az öntudata, nem is értem teljesen és nem is akarok hasonlítani rá; de hát hasonlíthatok-e az én úgynevezett nagy bűnömmel... mi is az? ... hogy szeretném, ha az uram boldog lehetne velem így, ahogy vagyok, én pedig boldog a szeretőmmel, aki... hát szerető ez még? Valóságos házasság. Igen, talán így is van; Pista a férjem, Sándor pedig inkább a bátyám, egy kicsit az apám.

Ezek a vádló-mentegető gondolatok előhírnökei voltak az érzések közeledő csapatainak. Ezek a diplomáciai tárgyalások, melyek megelőzik a sötét háborút. Ezek a falevelek suttogásai, amelyek hirdetik a távoli vihart, ezek a szél kóborlásai és csapkodásai, amelyek söprik az utat a zivatar előtt. Ezek a borzongások és nyújtózások, amelyekben megérik a betegségek láza. Ilyenkor már meg-megforrósodik a test, el-elszédül a fej; a szem néha hosszan kitekint az uccára, a tengerre és nem találja, amit

keres és csalódottan befelé fordul ; ilyenkor kezdődnek az éjszakai felriadások, az álmatlanságok, a bosszús forgolódások ; ilyenkor válik érdektelenné a legérdekesebb könyv, ilyenkor nem hallja tisztán az emberek, még a gyönyörű gyerek beszédét sem. Folyton hiányzik valami s bár már sejti, hogy mi, nem akar értesülni róla. Menjünk sétálni ; ilyenkor kezdődnek a makacs séták, az órákig tartó gyaloglások ; törjük meg a testet ; a test fáradtan hanyatlik az ágyba és nem találja meg a nyugalmit. Menjünk szórakozni ; ilyenkor rohan egyik színházból a másik hangversenyre ; zúg a feje, nem fogja fel a hangokat, elpattannak benne a melódiák, káoszszá omlik minden szépség ; s harmónián és káoszon különös varázssal cseng át néhány otthoni hang. Képek és helyzetek, melyeket néhány héttel ezelőtt még útált, megvetett, elutasított, most elborítják a képzeletét. Megdöbben a szörnyüségtől ; az imént még a fiával társalgott, akarta a nyugalmat, a tisztaságot, most is akarja, de ágya felé már morogva árad a szennyek tengere és hozza a valóság és képzelet hajóit, zsúfolásig megrakva borzalmas kincseivel. Ott látja magát az iszapban. Ott látja tearózsás testét és jönnek a kezek, melyek simogatják, a hullámzó és duzzadó szájak, amelyek csókolgatják. Menekülni akar, vissza a fiához, vissza a tisztaság és béke hitéhez ; de már mozdulni sem tud. Látja magát, kitérülő testét ; látja a kezét, mely megöleli a férfiakat ; látja megremegő bőrét. Látja orrának feszülését, érzi szemhéjainak elnehezülését. Jön egyik férfi a másik után ; egyik perc a másikkal kísérletezik ; egyik sem az igazi. A ködből és iszaptól kinyúlik Pista feje ; már megint olyan szép, tüzes, mint volt ; a lángoló szurok, a füstölgő fáklya ; ő az igazi, ő a szerelem.

Néhány napig tart még a vergődés. Fujja, üzi a szerelem képeit, megkapaszkodik a fiában ; de mintha kioltották volna itt a fényt, elszürkül minden, a háta mögött pedig megvilágosodik, felragyog, megszépül az elhagyott élet. Eddig rövid üdvözléteket küldött haza, együtt írta alá Kálmival ; most megkezdődik a levélírás, napról napra hosszabbak a beszámolók és napról napra édesedik a levelek hangja. Hát nem tudok nélkülük élni, na, ha megőrülök, akkor sem.

Siessünk haza !

És bár mindig elhatározta, hogy mohónak, de még vágyakozónak sem mutatkozik többé, elutazása előtt egy órával ismét elküldi a táviratot Istvánnak : szerdán reggel érkezem, délután várjon.

Név, aláírás nincs.

És Kálmánka nem érti, hogy miért rohannak a pályaudvarra, amikor csak majdnem egy óra múlva indul a vonatjuk.

71.

Ágnesnek egyik ilyen külföldi tartózkodása idején történt, hogy Czink Lilla ismét megjelent Sándor rendelőjében és káromkodva bőkött az egyik őrlő fogára. Fáj. Sándor gyógyítsa meg, mert »senki sem tudja jobban kezelni és senkinél sem kell kevesebbet fizetni«. Sándor nevetve vállalta a megbízást, csak azt kérte, hogy vagy délelőtt vagy pedig késő délután jöjjön ; a fizető betegek előtt vagy után. Lilla a délutáni kezelést választotta ; »legelőbb innét megyek munkába.«

A kezelés után minden nap, vagy másodnaponként, elszívtak egy cigarettát és beszélgettek ; Lilla a betegszékben ült, Sándor az egyik műszeres szekrénynek támaszkodott. A napi munkát követő zsibbadt fáradságban jólesett ez a gondtalan társalgás ; Sándor egyébként is kedvelte a még mindig friss Lilla egyszerű, zavartalanul trágárkodó, mindent a nevéen nevező beszámolóit részint ismert, részint ismeretlen emberekről, az éjszakai életről.

Sándor kihúzta a beteg őrlő fogat és hidat készített a hiányzó fog helyére. Az utolsó napon, mikor ezt a munkáját befejezte, kissé vontatottabban mesélgetett a leány ; vidám és szándékosan könnyelmű történeteit meg-megszakította a hálálkodás szavaival ; a mozgatható kis műszeres asztalkáról többször elvette a tükröt és nézegette új fogát ; az arany csillogása tetszett, de félt attól, hogy fogának egészséges, híres fehér sorát most idegen test hasítja ketté s ez talán árthat az üzleteinek, gyakran dicsért húsos, szabályos szája szépségének. Közben néha hosszabban pillantott fel Sándorra és a szemét kereste. Sándor meg is jegyezte egyszer, hogy szomorúnak látszik s megkérdezte, nincs-e valami baja.

Lilla végül lelépett a székről. Fekete, tompán fénylő ruhát viselt s mialatt a leány gyakorlott mozdulattal végigsimította hasán és combjain a felhúzódtatott selymet, Sándor arra gondolt, hogy igazán van Lillának, az úrinők ma nem öltözködnek ilyen illedelmesen. »Diszkrét«, ez a szó hullámszóttá végig többször Sándor nyelvén. — A retikülöm, hol is van? — mosolygott a leány és úgy nézett körül a szobában, hogy a pillantása folyton visszapattant Sándor szájára. A nagy fehér szoba szögleteibe puha homály onlott ; fény csak a betegszékre, a műszeres asztalokra, a piros köpöcsészére hullott. Sándor megmozdult ; a leány táskáját kereste ; az íróasztalon, jegyzékek, számlák tetején megtalálta. — Tessék, fiam. — Köszönöm, — mormolta Lilla és párnás ujjai a táskába nyomultak. Kifestette magát. A haját is a helyére simogatta. Jobb hóna alatt a gyöngyös fekete táskával

Sándor elé állt, a kezét nyújtotta, hálálkodott és búcsúzkodott. Sándor megszorította a kezét és mosolyogva háritott el minden köszönetet. — No ne gyerekeskedj, nem is kerül pénzenibe. — A leány elkomorodott s most még határozottabban, még szúrósabban meredt a szájára. A mosoly megalvadt Sándor arcán. Ekkor lassan lábujjhegyre emelkedett a lány, felnyújtózott a férfi fejéhez és hirtelen a szájára szorította száját. Megcsókolta. A szemük ekkor nyitva volt. Sándor kérdőn, csodálkozva bámult. . . mi ez, mit viccelsz, csókkal köszönöd a hidadat . . . Lilla kémlelődött: nem haragszik-e meg, ha a hálálkodás ürügyén végül azért is kielégíti régi vágyát és megint megcsókolja. A csók után nem vált szét a szájuk; lazán, kétkedve, bizonytalanul összetapadt az ajkuk. Sándor karja megmozdult; el akarta távolítani magától a nőt; a szempillája azonban ugyanekkor megrezzent és Lilla megpillantotta szemében azt az álmosan szürkülő fényt, melyet valaha jól ismert; ekkor valósággal megnőtt az alakja, a szája szomjasan a férfi szájára zuhant . . . a kis fekete táská a szürke padlóra esett. — Mit csinálsz te, — mormolta elkábultan Sándor — ne viccelj. — Nekem se kerül pénzenibe, — mondotta komoran és elszántan Lilla és néhány észrevehetetlen mozdulattal ledobva ruháját, a szomszédos kis szobába vonszolta, csókolta a férfit.

Mikor alig egy óra múlva Lilla elégedetten eltávozott, Sándor zavartan és szégyenkezve gombolta be fehér orvosi köpenyét s nyugtalanul gyújtott cigarettára. Úgy hullott rá csókjaival, vad szerelmével ez a lány, mint valami hirtelen kitört zápor. Szinte védekezni sem tudtam, töprengtet, megáztam. S milyen vigyázatlanok voltunk! Egyik ajtót sem zártuk be, Enmy, a titkárnő, az irodakisasszony is, a laboráns is bármely percben benyithatott volna. És itt, a rendelőben! Szabálytalan, illetlen, vakmerő eset. Hallott ugyan történeteket, csöndes és viharos kalandokat, melyek orvosi rendelőkben zajlottak le, de nála ilyesmi még sohasem fordult elő és józan fejjel sohasem tudta elképzelni. El is ítélte mindig. Más a rendelő, más a magánügy . . . s most tessék, vele is megesett. És megcsalta a feleségét . . . megcsaltam Ágit . . . hihetetlen!

Istvánnal volt találkozója, együtt akartak vacsorázni, ehhez most már semmi kedve. Nem kíván vele ma beszélgetni, nem tud ma a szemébe nézni . . . minek bujkálni, titkolózni? ! Felhívta István lakását és mert még nem találta otthon, arra kérte új házvezetőnőjét, Tököli Karolint, hogy mondja meg a nagyságos úrnak, ne haragudják, ma nem tarthat vele, fáj a feje, azt hiszi, meghűlt, hazamegy és lefekszik. Menjen egyedül! Jó vicc.

Nem kell minden este együtt barangolniok és séta közben, vacsoránál, színházban és mulatóhelyen óvatoskodva kerülgetni azt a témát, amely mindkettőjüket égeti, de amiről őszintén, nyíltan sohasem beszélhetnek. Egyébként is kezdenek már nevetségessé válni. A minap azt hallotta magukról: »szalmaözvegyek«. Így, többes számban. Nem nevetségés?

Megcsaltam a feleséget, mondogatta még néhányszor és határozottan bosszankodott. »Megcsaltam«, úgy beszélek, mint egy tudatos, sőt elszánt cselekedetről, melyet ravaszul, aprólékosan megterveztem és következetesen végrehajtottam. Ezt ugyan nem tettem, de védtelen kölyök sem vagyok, akit ágyba dönthet egy ilyen jókedvű bestia, mihelyt kedve szottyán. Milyen meglepetés ez, öregem! Amikor megnősültél, azt hitted, de meg is fogadtad, hogy befejeződött a kalandok kora és a női nemet ezentúl egy nő, a feleséged képviseli az életedben. Sose fogadkozzék az ember, látod; nem tudhatjuk, hova érkezünk, amikor indulunk; néha pontosan máshová jutsz, mint ahová igyekeztél.

Átment a hídon és nevetett. Na, nem olyan nagy szerencsétlenség. Mi történt tulajdonképpen? Lefeküdtem a régi szeretőmmel és adtunk egymásnak egy kellemes órát. Ez neni jelenti azt, hogy beleszerettem egy más nőbe és kiábrándultam a feleségemből. Én azért a feleségemet szeretem, a szívemben, lelkemben változatlan a helye, változatlanul ragaszkodom hozzá, a házasságomhoz, a családomhoz. Más a feleséget és más ez a kis kaland. A feleséget az élettársam, a hitvesem, lelki és szellemi kincseim és titkaim feltétlen uralkodónője, a sorsom királynője, tiszta, tündöklő nő, akinek semmi köze ehhez a kis piszkos altesti komédiához. Ha pedig egészen tárgyilagosan vizsgáljuk meg az ügyet, ki az oka tulajdonképpen ennek az úgynevezett hűtlenségnek? Te vagy az oka, Ági szívem. Az, hogy ilyen szép, tiszta, ilyen magasrendű vagy, ilyen előkelő és fenkölt. Nézd, Ági szívem, végül is ne feledkezz meg arról, hogy én férfi vagyok, egészséges, jókedvű férfi, sok piros vérsejttel és haemoglobinnal, kérlek, s megvannak a szükségleteim, látod, amelyekről te nem akarsz tudni, legalább is rendszeresen nem, illetve mindig olyan nagy komédiát csinálsz belőle, hogy az embernek lassankint elmegy a kedve tőle. Mert kérlek szépen, mi volna, ha minden délben és este tárgyalni kellene, valóságos haditanácsot ülni, hogy lesz-e ebéd vagy vacsora, kérlek, eszünk-e vagy sem. Elhiszem rólad, hogy te, szívem, néha enni sem kívánsz, tudom, hogy néha útálsz az ételt, a csirkét, mert eszedbe jut, hogy élve láttad, a marhahúst, mert fekete, a halat, mert fehér... tudom

is én . . . s olyankor vagy nem eszel, vagy zöldséget rágsz, vajaskenyeret ebédelsz, gyümölcsöt vacsorázol. Te szép, nemes és légies vagy, én azonban, kérlek, egy egyszerű férfi, akinek korog a gyomra és kérlek, ne haragudj, nemcsak gyomrom van ! No már most, én tudom, hogy minderről mi a véleményed és tulajdonképpen mindezt lenézed, megveted, nem is vitatkozom már veled, hiszen nem tudod belátni, hogy enélkül nincs teljes szerelem . . . és én változatlanul imádlak, szeretlek, sőt tisztellek és nagyra becsüllek, de ha te ennyire megveted ezt, akkor légy igazságos és ne törődj vele, hogy ha így egyszer . . . mással . . .

Hogy ez milyen egyszerű volt, Ági szívem ! Ha láttad volna . . . s ha mi élőszóval is nyíltan beszélhetnénk róla ! Tudom, hogy nem lehet, nem is akarom, a lelkem mélyén útalom az erkölcs-telen helyzeteket, de nézd, ami nálad harc, az ennél a lánynál béke, ami a számodra vereség, az ennek győzelem, ami neked keserűség, az ennek édes boldogság. A Te asszonyi szerelmed, Ági szívem, egy kiismerhetetlen lázgörbét mutat ; néha, kivételesen felrohansz a legmagasabb régiókba, mint egy szeptikus ájult, mint egy fulladozó kurtizán, aztán leomlasz a szubnormális temperatúrákba, mint egy kihűlő sarki lény, aki irtózik is a melegség lehetőségétől. Látod, szívem, erre nem lehet berendezkedni, erre nem lehet normális, rendszeres életet építeni. Mennyit magyaráztam ezt neked, mennyit kértelek és crőszakoskodtam ! Hiába, ez gondolkodás, érzület, ez temperamentum dolga. Látod, ennél a Lillánál mindez egyszerű, természetes, magától értetődő. Lefekszik, mert ő is szereti a szerelmet s egy pillanatig sem viselkedik úgy, mint aki ad ; nem, ő tudja, hogy kap is. Nálad, szívem, a legtöbbször magamra maradok ; egyedül tombolok szerelmünk hegyén, mint egy őrült az ég alatt, míg ki nem józanodom és el nem szégyellem magam. A szerelem azonban páros játék és Te sosem fogtad fel a játékszerűségét. Ez a Lilla szépen, komolyan és mégis vidáman, azonkívül pedig lebilincselő szakértelemmel játssza ezt a kedves játékot. Ne haragudj tehát, hogy megcsaltalak, nem változik köztünk semmi ; gondold azt, hogy ma jól vacsoráztam nélküled, úgysem vacsorázhattam volna Veled . . . ennyi a jelentősége és semmi több.

Gyalog mendegélt a budai uccákon és egyre jobban érezte magát. Füttyürészett. Szemezgetett az elmúlt óra emlékeiben és mosolyogva idézgette maga elé Lilla boldog arcát ; valami gyermeken édes ragyogás szivárványlik szerelem közben az arcán. Már régóta nem érezte ilyen könnyűnek, frissnek, felszabadultnak magát. Fel is kellene hívni telefonon azt a lokált, ahol Lilla dolgozik ; néhány kedves szót mondani neki ; kissé barátság-

talan volt hozzá. Nem, ez sok, nem kell bátorítani, még kevésbé rendszeresíteni. Egyszer megtörténhetett ez a kis multság, de szó sem lehet a folytatásáról.

Vidáman vacsorázott egy kis kocsmában, éjjel felé pedig, miután fütyürészve haza ért, hosszú, helyenként szerelmes hangú levelet írt a feleségének.

Amikor leragasztotta a levelet, egy papírlapon megtalálta a szobalány üzenetét : Pély úr háromszor kereste.

Legyintett.

72.

— Nem tudom, mi ez, valami kis púp van az ínyemen.

— Mutassa.

Ágnes érdeklődve vizsgálta meg István száját. Nézegette, megtapintotta, majd azt mondta, hogy nem sokat lát, egy kis »emelkedést«, meg »piros« ott, ahol mutatja, de mindenesetre menjen fel Sándorhoz. István kacsintott és hosszan, szótlánul nézte a barátnőjét. — Sándor ma a legjobb egész Pesten, nyugodtan felmehet, nem küldeném, ha . . . Aztán maga nem egy páciens, maga barát ! Még fizetni sem kell. — István nyugtalanul fészkelődött. A kezeléshez mindenféle műszereket használnak ; csipeszt, kést, ollót, talán fogót is . . . éppen az ő száját vagdossa az a férfi, akinek . . . — Örült ! — mondta bosszúsán Ágnes.

István felment a rendelőbe, Sándor megvizsgálta. Abban a pillana ban, mikor Sándor a szájába nyúlt, István elszedült ; rettegve pillantott barátja homlokára, komolyan vizsgálódó szemére, sárgán fénylő szőrszálakkal borított széles kezére, amely a szájára telepedett. — No gyere a röntgenbe. — Miért? — Jó vicc, csinálunk egy felvételt, genyes a fogad, azt hiszem, ki kell húzni. — Nem lehet megmenteni? — Aligha. Nem érdemes.

Növekvő bizonytalanságban várakozott István, míg elkészült a kép. Egy másik beteg vonult be ezalatt a rendelőbe. István mélyen lélegzett, nyitott szájjal kapkodott levegőért, mint a szárazon kínlódó hal ; a telefonhírmondó hallgatóját szorította füléhez, hogy elterelje figyelmét erről a kínos ügyről és általában a benyomásairól. Kissé gépiesen és fölényesen bánik vele Sanyi ; több gyöngédség is lehetne benne. S vajjon egy másik orvos is rögtön kihúzná a fogát? Hallott valamit a resec-tioról.

Nyílt a rendelő ajtaja, a másik beteg most távozik ; egyedül ült a váróban, mingyárt félnyolc. Sándor behívta. Felugrott,

sietett, cigarettára gyujtott. Sándor a lámpa elé tartotta a két fényképet, melynek sötét és világos foltjait István értetlenül bámulta. Sándor egy hegyes késsel mutatta: a fog genyben úszik, ez a fog, ez a geny, ki kell húzni.

— Na ülj le.

— Most mingyárt?

— Minek halogatod? Csak kellemetlenséged lehet belőle.

István támadó hangon kérdezte: — Milyen kellemetlenségem?

— Áttörhet a geny, előre.

— Akkor legalább kifolyik.

— Ne beszélj marhaságokat. Ülj le.

Az asszisztensnő a nyakába illesztette a kendőt.

— Injekciót, — mondta halkán Sándor.

István lehúnyta, görcsösen összeszorította a szemét és mereven tágra nyitotta a száját. Hatalmas nagy tű van Sanyi kezében, beleszúr az ínyébe... egyszer, kétszer, háromszor... még jó, hogy a szájába szurkál és nem... például nem a szemébe. Vajjon igazán nem tudja ez az ember, hogy a szeretőm a felesége? Hátha rejtélyes ember, csodálatos bölcs, aki eddig némán tűrt és ravaszul várta ezt a percet, a bosszúállás pillanatát? Detektívregényekben és mozikban szerepelnek ilyen hallgatag, mosolygó, veszedelmes kínaiak, akik évekig lesnek a cselekvés pillanatára... ilyen emberbőrbe bújt kígyók. »Kínai«! Ki is mondta ezt Sándorról?... Hátha most tesz majd valamit, amibe belehalok. Nem öl meg nyiltan, de valamit elront; egy kicsit balra nyomja, amit jobbra kellene tolni... s egy hét múlva, amikor megsemmisülök, némán mosolyog majd és mossa kezét. Orvosi minőségében megtámadhatatlanul ül és nevet.

Kinyitotta szemét, az állkapcsa zsibbadni kezdett.

— Ideges vagy? — kérdezte biztató mosollyal Sándor.

— Nem szoktam meg, kérlek.

— Nem tart soká és nem fáj. Gyujts rá, — s arca elé tartotta a cigarettatárcáját.

— Most... most szabad dohányozni? — kérdezte István és bizalmatlanul bámult Sándor keményen ráncosodó, nyugodt arcába.

— Lehet, hogyne.

István bal arca ijesztő gyorsasággal zsibbadt. Tétován ajkának jobb szögletébe dugta a cigarettát... nahát, injekció, műtét, vér és füst és dohány... ez azt akarja, hogy megfertőzzem magam... Azon a helyen, ahonnét kiemelte a cigarettát, szórakozottan elolvasta a tárcába vésett szavakat, számokat:

Sándornak — 1920—1928 — örökké — Agnes. Tavaly kapta a feleségétől, házasságuk nyolcadik évfordulóján. Ilyen szavakat mondanak! Örökké! És nyolc esztendő már meg is valósult az örökkévalóságból, sőt majdnem kilenc. Fantasztikus!

— Férden ég a cigarettád, — figyelmeztette Sándor.

— Nem tudom jól szívni, egész béna — —

— Vagy megcsalnak valahol.

— Az is lehet.

Sándor kihúzta szájából a cigarettát és szétnyitotta a száját. — No mutasd, fiam . . . és dülj hátra. — Úgy mozog a szájában, mint ahogy egy asztalos babrál a kredencen, vagy egy lakatos a lakásban. Hátra nyúl, az asszisztensnő a kezébe ad valamit, nagyon kemény eszköz nagyon erősen szorul a fogára . . . Sándor karja a vállára nehezül, szinte rá támaszkodik egy pillanatra . . . most meglazul állkapcsában a fog, most valami meleg ömlik a szájába . . . Sándor elhúzódik tőle, a fogóval együtt a fogát is fehér tábla ejti. Mi az, már készen vagyunk? Sándor mormol valamit, nem érti, az asszisztensnő megint a kezébe ad valamit, Sándor szétárja a száját . . . hát ez most rendkívül kellemetlen volt! . . . nem fáj, de ijeszítően sercegett a zsibbadt hús, ahogy Sándor belenyisszantott.

— Öblítsd ki, kérlek.

Elfelejtett lélekezni. Sápadtan dadogta: — Mit csináltál most?

— Semmi. Egy kis incisio. Ezt muszáj.

Kezében reszketett a pohár, homlokán hideg verejték gyöngyözött. Mi ez? Még mindig nincs vége?

— Mit csinálsz? — mormolta bizonytalanul.

Fínom, sárgás gézcsík lógott egy csipetetőről a szeme előtt.

— Semmi, készen vagyunk, csak egy kis gézt vezetek be.

Aztán megint cigarettával kínálta, de István nem tudott rágyújtani. A keze reszketett, folyton hallotta ínyének a sercegését; a szoba elhomályosult és oldalt dült előtte.

— Kicsit elzöldültél, fiam, — hallotta Sándor hangját, aztán halkabban ezt is: — Egy kis konyakot. — Fel akart emelkedni, de nem tudott elmozdulni a székről. Érezte, hogy üveget tartanak az orra elé; az alkohol forrón megcsapta az agyát. Sárgán, pirosan megvilágosodik az élet. — Igyál, fiam, — hallotta a biztatást és pohár koccant a fogához. — No még egyet. — Igen, ez jó volt. A vér lüktetve rohant benne fejétől a lábáig és vissza, mint a nekiszabadult, hirtelen megáradt folyó. Verejték borította el testét, sóhajtva lélegzett.

— Kicsit elkábultam, — mormolta szégyenkezve.

— Előfordul. Nem szoktad meg. Gyujts rá. Nálunk vacsorázol?

— Azt hiszem, igen. Ági nem telefonált, hogy más programotok van. Együtt megyünk, várjalak meg?

— Nem, épp azt akarom mondani, hogy eriggy előre, még két páciensst várok és az irodában is van valami dolgom, mondd meg Áginak, hogy egy kicsit kések, de ha éhes vagy türelmetlen, akkor csak kezdje meg a vacsorát... tudod, milyen ideges, amikor éhes.

— Persze, de tudod, hogy milyen ideges akkor is, ha késel. Gyere, kérlek, minél hamarabb.

Sándor nevetett és megveregette István vállát, mintegy elismerését fejezve ki a családi béke figyelmes őrzéséért. István, még mindig kissé bizonytalan térddel, kibotorkált a rendelőből és bágyadt állapotában, szórakozottságában visszanyitott a váróba, ahelyett, hogy balra fordult volna a folyosó és az iroda felé. — Hova méssz te, — szólt rá Sándor — erre menj. — Ja igaz, — mormolta István és gyorsan becsapta az ajtót. — Szervusz! — Szervusz!

Összesen egy beteg ült a váróban, egy nő. István ismerősnek találta, nem is annyira az arcát, mint inkább egész lényét, de nem ismerte meg. Másnap azonban a lépcsőházban találkoztak; István éppen leért az emeletről, Lilla pedig a felvonóra várt. István már jobban is érezte magát; köszönt. A lány bólintott; fagyosan mosolygott, félszegen? vagy zárkózottan? nyujtotta kezét. — Hát maga mit keres itt? — A lány sértődötten válaszolt: — Egy ismerősöm lakik itt, — mondta kurtán s a tekintete még hozzátette: mért, én nem járhatok ebbe a házba, elég nagy és nem látszik meg rajtam, ki vagyok?!

— Hát üdvözlöm az ismerősét! — nevetett önkéntelenül gúnyosan István.

— Köszönöm, átadom.

— Mért haragszik?

— Én?

De már megérkezett a házmester, Lilla elbúcsúzott s ekkor villant át Istvánon az emlék: ez a lány tegnap Sándor rendelőjében ült. De hiszen akkor Sanyi az ismerőse! Mért nem mondta meg? De érdekes! És milyen furcsa, bosszús és csípős volt a lány hangja...

A következő napon Sándor megróttá Istvánt: elkésett, mingyárt félnyolc. — Te, meddig várjak itt rád? — Mi az, én vagyok az utolsó? — A kezelés végén azt kérdezte Sándor, hogy nem tudna-e korábban feljárni hozzá? — Még legfeljebb három-

szor kell jönnöd. — Jó, itt leszek háromnegyedhétre. Megfelel? — Sándor sietve végzett velc, cigarettával sem kínálta. Amikor felállt a székből, István hallotta, hogy valaki a folyosóról be-megy a szomszédos helyiségbe, amelyet tanácskozó szobának neveztek. Megmagyarázhatatlanul érezte, hogy Lilla van ott, de oly lehetetlennek tartotta sejtelmét, hogy szeretett volna meggyőződni róla. Mintha megint elfelejtette volna a járást, a tanácskozó szoba felé indult, de alig tett három-négy lépést, Sándor utána nyúlt és megfogta a karját. — Erre, te! — s hangosan, kissé csibészesen és kajánul nevetett. — Oppardon, — mondta hangosan István és ő is nevetett, mert ekkor már határozottan érezte, hogy az a szoba titkot rejteget.

Titkot?

Talán az életük titkát, sőt az életük megoldását!

Hiszen ha Sanyinak szeretője van, akkor nem szereti Ágit, ha nem szereti, akkor hajlandó lesz elválni tőle, ha elválík, akkor mégis csak elveheti Ágit... Ó milyen remek véletlen! A sors mégis csak megjutalmazott! Ágnes most meggyőződhetik róla, ki szerette igazán, ki tartott ki mellette példátlan hűséggel és fantasztikus szenvedéllyel. Én nem csaltam meg soha, egy más nőnek a pillantása sem ért el hozzám soha, de Sanyi... nézze meg! ott tartja a szeretőjét a rendelőjében, ott tanácskozik vele, remek!

Alig beszélgetett Ágnessel néhány percig, Sándor a telefonhoz kéréte a feleségét.

— Szegény Sanyi megint késik, — mondta sajnálkozva Ágnes, mikor visszatért.

— Késik? És mért?

— A Ritzből telefonáltak neki, hogy egy angol úr rosszul érzi magát, kéri, várja meg a rendelőben.

— Egy angol úr? — kérdezte nyomatékosan István.

— Az.

— A Ritzből?

— Onnét.

— Egy angol úrnak fáj a foga és éppen doktor Rudnay Sándort kéri, hogy... — megfordította a csuklóját, megnézte az óráját — negyedkilenc után hét perccel?

— Mért csodálkozik ezen?

István a győzelmében biztos hadvezér határozott mozdulatával mutatott egy közeli székre. — Hát üljön csak ide, Ági. És feleljen a kérdésemre. Mit szólna ahhoz, ha azt mondanám, — kérdezte hangos suttogással — hogy az az angol úr nem angol, hanem magyar és nem úr, hanem hölgy?

Ágnes csöndes melankóliával nevetett: — No, csak nem akar féltékennyé tenni?

— Féltékennyé nem, de tájékozottá igen. Határozott gyanúm van arra, hogy Sanyi megcsalja magát.

— Engem? — s bánatosan mosolygott.

— Magát.

— Na ne beszéljen ilyen gyerekségeket...

István közelebb hajolt az asszonyhoz. — Szívem, én magam is csodálkoztam, amikor először gondoltam erre a lehetőségre. Aztán rájöttem a dolog nyitjára. Számtalanszor megállapítottuk, hogy Sanyi más ember és mi ketten is mások vagyunk. Ő egészséges, egyszerű ember, az ő élete nem tud úgy feloldódni egy érzésben, egy gondolatban, mint ahogy mi ketten teljesen el tudunk tűnni egymásban. Maga azt mondja, hogy immár évek óta nincs maguk közt semmi és úgy élnek, mintha barátok és testvérek volnának. Én ezt most már el is hiszem, de akkor mért csodálkoznék maga, hogy ha... bizonyos ösztönök parancsára... bizonyos szükségletek kielégítése miatt... szóval, ha Sándor valahogyan máshol vigasztalódna, máshol keresett volna kárpoztást. Én megértem, de éppen azt akarom, hogy maga se ítélje el, hanem nyugodtan, okosan, európai módon vonja le a szükséges konzekvenciákat.

— Milyen konz — —

— Milyen!? Hát Istenem, ha végül is kiderülne, hogy megcsalja, hogy viszonya van valakivel... akármi az oka, az eredete, azért mégis hűtlenség... és akkor maga visszaszerezheti a szabadságát... nem igaz? Csak ígérje meg, hogy nem izgatja fel magát, hanem szépen, nyugodtan intézkedik, én pedig természetesen mindenben a segítségére leszek.

Ágnes egyre ingerültebben hallgatta. Olyan volt, csodálkozott István, mintha láthatatlan jeges szódavizzel fröcskölte volna az arcát, a nyakát.

— De hát mire alapítja ezt az abszurdumot?

— Nem értem magát, Ági! Ahelyett, hogy örülne, mint ahogy én örülök, valósággal megdöbben és nem akarja elhinni, amit -- --

— Mert hihetetlen!

— Mért hihetetlen?

— Mért... Mert képzelődik.

— És ha bebizonyítom?

— Mondjon el mindent, amit tud.

István csalódottan és rosszkedvűen számolt be megfigyeléseiről és sejtelméről. A tényeknek ügyeskedve csoportosított

sorozata, saját hangjának hallása lassanként visszadta a bizalmát. Lehetetlen, hogy Ágnes ne hajoljon meg a tények előtt; lehetetlen, hogy megfigyelései ne ébresszék fel gyanúját; ha pedig sikerült féltékennyé tenni és büszkeségét megsebezni, akkor nem kétséges az eredmény: megszűnik itt ez az örök béke, minden hazugságával, csalásával, romlottságával, kitör a jó, egészséges, tisztító vihar s hogy ki lesz győztes? . . . ez a kérdés is eldőlt.

Ágnes megkönnyebbülten lélekzett fel. — Kicsoda? Az a Lilla, aki azelőtt a barátnője volt és akihez mi is . . . ? — s ingerülten legyintett.

— Mért? Kire gondolt?

— Én néha Marionra vagy Vivianre gondoltam. Marionra, mert olyan öreg, Vivianre, mert olyan fiatal. És mert mind a ketten olyan bestiálisan szépek. De hát maga mindig azt mondta, hogy Grimm a barátjuk . . . és hogy Vivianbe szeretett bele halálosan?

István szívét megmarkolta a gyűlölet, a düh.

— No, attól még Sanyira is juthat egy-két órájuk . . . — s leste szavai hatását, bosszúsan várta a féltékenység felvillanását az asszonyban.

Ágnes meg akarta őrizni a józanságát. — Ne feledje el, hogy Sándor egész nap keményen dolgozik . . .

— Én is, de ha magát szerethetem, akkor . . .

— Szóval azt hiszi, hogy az a kis szemét . . . ?

— Mért? Erre nem is volna féltékeny? Ezt meg tudná bocsátani?

— Azt nem mondom . . .

Kilenc óra volt, amikor Sándor haza tért. Nyugodtnak, elégedettnek látszott; megcsókolta Ágnes homlokát, szerpuszt intett István felé és jókedvűen közölte, hogy olyan éhes, mint »három hentes«. István meg volt győződve róla, hogy most bújt ki Lilla karjából; a száján, a szemén látta, minden szaván érezte a tilosban járt és jólesően szeretkező férfit. Ágnes azonban csodálkozva pillantgatott a barátjára: ez az éhes, erősen kopaszodó, pocakosodó, kedves, egyszerű ember csalná meg rendelés és vacsora közt a régi, megúnt kedvesével? István igazán okosabb dolgot is kitalálhatna, ha megint meg akarja bolygatni megtárgyalt és véglegesen lezárt ügyeiket . . . de minek bolygatná? Nem jó minden úgy, ahogy van?

73.

Másnap, vacsora közben azonban egy áruló jel birtokába jutott Ágnes. Miután egész nap töprengett István közlésén, azt javasolta, hogy menjenek el abba a mulatóba, ahol Lilla is szerepelt két buta, rosszul előadott táncszámmal. Most az történt, hogy Sándor — ahelyett, hogy rögtön a feleségének válaszolt volna — csodálkozva és bosszúsan Istvánra meredt. A szája is kinyílt, az étel, félig összeharapva, ott várákozott a foga közt. Volt valami lappangó kérdés a tekintetében. István nyugodtan állta a pillantását, majd közönyösen, kissé gúnyosan elmosolyodott.

— Mit akar Pistától? — kérdezte szelíden Ágnes.

— Hát hogy mit szól hozzá?

— A Pista? Jön velünk... ha tetszik neki.

— No de a múlt héten voltunk ott! — mondta kissé ingerülten Sándor.

— De nagyon jól éreztem ott magam.

— No az más. Akkor oda megyünk.

Látszott rajta, hogy egy pillanatnyi ingadozás után most szerezte vissza a nyugalmát. Egész este kissé udvarias és kimért volt, Istvánnal pedig valósággal hüvösen bánt, mintha haragudnék rá, de titkolná is a haragját. Lehetséges, hogy ez az ökör, füstölgött, elmondta Áginak, hogy látta nálam Lillát? Bolondság, igazságtalanul vádoló... mért mondta volna el? Én ugyan elmeséltem neki, hogy valaha a barátnőm volt... valaha! de nem most!... mért rohant volna haza, hogy elujsgolja: a volt szeretője Sándorral gyógyíttatja a fogát... mert hiszen csak ennyit mondhat, többet nem tudhat. De ennyit is mért pletykált volna? Ha megtette, hibás eljárás volt. Egy barátnak nem az a feladata, hogy mindent elfecseljen, amit lát, hall; meg kell szűrnie a híreket, a kellemetleneket nyelje le; végül is mindkettőjüknek a barátja?!... vagy nem az? Inkább Ágneshez húz? Jó vicc.

Sándor egész este úgy érezte, hogy nemcsak a műsor, nemcsak a szórakozás kedvéért vannak itt tíz nap alatt másodszer a mulatóban. A műsort határozottan unalmasnak találta és észrevette, hogy Ágnes sem figyel túlságosan a parkettre. Inkább vele törődik a felesége is, a barátja is. Úgy társalognak, mintha hónapok óta nem lett volna alkalmuk beszélgetni vele, folyton kérdezősködnek és mindenféle politikai és társadalmi ügyről faggatják a véleményét. Szelídek és udvariasak, de nem veszik

le róla a szemüket. Lilla kifogástalanul viselkedik! Megpillantotta, szeme, szája tágra nyílt... szegény gyerek, hogy örült!... de abban a másodpercben már uralkodott magán, elsötétült és megmerevedett az arca s bár többször el kellett mennie az asztaluk előtt, egyszer sem nézett rájuk. Okos, tehetséges, tapasztalt nő... Ágnes semmit sem vehetett észre. Nevetéses! Mit komédiáznak itt! Ha csak azon múlik, hogy hol találkoznak... rendben van, Lilla nem jön fel többé a rendelőbe... én is elmehetek hozzá. Jó, de ha azt kérné Ágnes, hogy soha többé ne találkozzanak, hogy szüntesse meg ezt az alig fel-támadt kapcsolatot... kérem, ezer örömmel, boldogan!... de légy a feleségem, igazi feleségem... ne kelljen harcolnom a csó-kodért, ne ölj meg a hangulataiddal!... élj velem testestül-lelkestül, ne rohanj el tőlem folyton misztikus külföldi utakra, ne tűnj el előlem rejtélyes érzésekbe... végül is egész és egészséges férfi vagyok, kijár nekem egy egész asszony, még ha az olyan kiváló is, mint te vagy, szívem... érted?

Frissen töltött poharát felemelte és a felesége felé nyujtotta: — Egészségére! — köszöntötte hangosan.

Kérdés, biztatás, vallomás, erő volt a hangjában, vágy és önérzet fénylett a szemében.

Ágnes hosszan, hűvösen nézte a szemét. Kiszáradt ajkát megnedvesítette a nyelvével és rekedten, kíváncsian felelte: — Egészségére. Sándor!

Koccintottak.

Baj van, gondolta Sándor. Ismerem én ezt az asszonyt. Mikor ilyen száraz a szája, mikor ilyen hidegen csillog a szeme, mély indulat mardossa. Haragszik. Fáj neki valami.

Hát ha fáj, akkor szólaljon meg. Velem elintézheti a dolgát. Én szeretem. De szeressen ő is! És mutassa meg, hogy szeret.

Nem engedem leszoktatni magam az életről... a szerelemről!

A szerelem jó. És veled a legjobb, szívem!

István egyre nyugtalanabban figyelte a házastársak párbaját. A konfliktust ugyan én indítottam el, töprengett, de a folytatásból mintha kimaradnék... úgyszólván kilöknek belőle. Isznak, koccintanak, engem nem is kínálnak... Óráról órára nagyobb füstöt vet az indulatuk... no, várjunk csak, még majd kilobban a lángja is és szépen összelelegednek annál a tűznél, aminek parazsát én vettem alájuk, mert gyújtogatni akartam. Aztán most még az is a büntetésem, hogy mindezt végig kell nézmem? Kegyetlenül erős kapocs a házasság; visszatart még

egy olyan asszonyt is, mint ez az Ágnes, aki . . . miért haragszik tulajdonképpen? mért nem örül, hogy szabadulhat?

— No, gyerekek, — mondta fanyar mosollyal — én ma korán haza megyek, mert korán kell kelnem. Mulassatok szépen kettesben. A ceppet rád hagyom, Sanyikám. Legközelebb majd . . .

Csak néztek rá, mit akar ez, hova rohan.

Ágnes a retiküljéhez nyúlt. — Mi is megyünk.

Sándor felvetette a fejét. — Mi is?

— Igen. Mért csodálkozik? — kérdezte hűvösen, sértődötten Ágnes.

— Hát mért megyünk? Azért, mert Pista . . . ?

— Nem azért, hanem mert fáj a fejem.

— Megint?

— Megint. És mert eleget láttam.

— A műsorból? Maga kívánta.

— Fizessen, Sándor, kérem.

Sándor azt várta, hogy a feszültségük nagyobb jelenetben robban ki otthon. Tévedett. Ágnes szólanul, komoran készülődött a lefekvésre. Sándor vérmesebb volt, hamarabb felforrt; nem is tudta Ágnes módjára elraktározni az érzéseit, megpörkölődött szavait.

Arról beszélt, amiről nem is akart.

— Édes szívem, — mondta túlságosan kedveskedő hangon — nem kell mingyárt eltávozni egy helyiségből, mihelyt Pista ott rosszul érzi magát.

Ágnes a vállán át a szemébe nézett. — Én azért távoztam, mert én éreztem rosszul magamat.

— Csak mondom.

Ágnes egy nagy karosszék szélén ült hosszú, kékselyem hálóingben. A lábát keresztbe vetette, most húzta fel rózsaszín bóbítás kék papucsát. A hálóing lassan, hangtalanul felcsúszott a combján. Rövidre vágott haja előre hullott sápadt, frissen mosott arcára. Sándor vágyakozva figyelte. Ez az én asszonyom! — dobbant fel benne a szerelem. Akármilyen gusztusos, ropogós az a Lilla, ezt szeretem, ezt a finomat, ezt a sápadt virágot, ezt a halavány combot, ezt a különös mérget. Ha megmondhatnék neki mindent! Ha könnyíthatnék az életemen . . . most rögtön!

Az asszony ekkor a szőnyegre ejtette lábát és így szólt: — Egyáltalán, én sohasem mondtam magának, hogy Pistával menjünk, vagy Pistával távozzunk. Mindig maga hívja. Ha akarja, szüntesse meg a jelenlétét, akár holnap.

— Mért pöröl? — kérdezte vágyaktól bugyborékoló hangon a férfi és egy lépéssel a felesége előtt termett. Ott térdepelt előtte és mert az asszony a térdére feszítette az ingét, hát az ingén át csókolta meg a combját.

— No mi az? — szólt le rá Ágnes, mint egy gyerekre. — Egyszerre?

— Kérvényt nyujtsak be? — emelte fel vérbe borult fejét Sándor.

— Azt! — mondta hangosan és büszkén Ágnes.

— Írásban? Szóban? Instanciázzak?

— Írásban és szóban, igen.

Sándor arca dühösen megrándult. Fel akart emelkedni, el akart távolodni, de Ágnes megfogta a fejét és ott tartotta a férfit, térdeplő helyzetben. — Megvan annak a módja. Úgy hívják, udvarlás.

— Udvaroljak?

— Csodálkozik? Feleségnek is lehet levelet írni, nemcsak menyasszonynak. Feleségért is lehet rajongani, nem csak menyasszonyért és szeretőért.

— És régi férjet is meg lehet csókolni, — kiáltotta bosszúsan Sándor — nem csak újat!

— Hogyne! Ha úgy viselkedik, mint az új.

— Mint az új?

— Bizony úgy. Értse meg, Sándor, nem ölelhet engem magához két ing között... mialatt az uccait leveti és az éjjelit felhúzza. Nem csókolhat meg egy könyv két fejezete közt, mert ez is eszébe jutott. Nem lehetek és nem leszek a vacsora utolsó fogása, az utolsó táncszám, amit nem nyilvános helyen, hanem otthon az ágyban táncol el. Nem vagyok hajlandó lezúlni a kispolgári élet szokásai és unalmai közé, van egy feleségem, hát megcsókolom, hiszen van egy lakásom is, hát hazajárok, van egy ágyam, hát belefekszem. Nem tudom elviselni, hogy megszokott, unalmas és közönséges legyek, nem tudom és nem is akarom, még a maga érdekében sem.

— Az én érdekemben? — ámuldozott Sándor és lassan felhajtotta a kék hálójinget.

Bosszantotta, mennyire nem törődik lemeztelenítésével az asszony. Ha a keze Lilla térdéhez ér, ilyenkor az már lángba borul és a kis tüznél, amelyet így játszva a bőrén gyujt, milyen hatalmas nagy pecsenyéjét a szerelemnek tudja az megsütni... Tessék! Hát nem kényelmesebb az! És ami kényelmesebb, az nem szebb is, jobb is? Tessék! Most megint itt a konferencia,

az oktatás, az álmodozás és amíg szépen, engedelmesen végig nem hallgatta a tanítást, szó sem lehet csókról, szerelemről. Jó vicc... nem kár az időért? Ha Lilla látná ezt, hogy' röhögne...

Ágnes pedig rendületlenül folytatta, sőt csak most kezdett élnékülni:

— Igen, a maga érdekében! Mert ha olyan volnék, amilyenné maga tenni akar, ha csak feküdnék ott, ahová maga kíván, ha csak oda lehetne nyúlni hozzám, mint egy pohár vízért vagy a kontaktusért, kellenék én még magának? Megúnna két hét, két hónap alatt! Magában minden hajlam megvan arra, hogy közön-ségessé és színtelenné tegye az életet, a miénket is. Engemet is. És amikor ezt velem is sikerülne elérnie, megúnna és nem kellenék többé. Mért húz le a megszokottságba és közönybe? Mért nem akarja, hogy szín és érdekesség maradjak, egy ember, akit szeretni kell?! Nem érti, hogy miről van szó? Nem érti, hogy meg akarom tartani az illúzióit, a hitét, a rajongását, a lázát? Nem érti?

— Én ma is úgy szeretem, mint az első napon!

Ágnes a két kezébe vette Sándor fejét és lehajolva a szemébe meredt.

— Igaz ez?

— Igaz.

— Nem tetszett közben soha senki?

— Senki.

— Nem is gondolt rá, hogy —

— Mi jut eszébe?!

— Isten bizony?

— Ha akarja, esküszöm. — szaladt ki a férfi száján.

— Nem én, maga akarja!

— Mért, magának nem fontos?

— Végtelenül, de éljen és esküdjön, mert először magának fontos, ezt akarom. Nincs senkije?

— De mért? Kire gondol?

— Valaki, aki szebb, fiatalabb, vagy aki könnyebb, egyszerűbb.

Sándor elsápadt. Határozatlanul kimondott esküje is nyugtalanította; szégyent, megalázottságot érzett; orrát bizonytalanul megütötte az erkölcsi mocsár sűrű szaga.

— De Ági szívem... — mondta bosszúsan és indulatosan felemelkedett.

Úgy faggatják itt, mint egy taknyos kölyköt. Mért tűri? Neki van igaza!?

Ágnes visszahúzta. — Beszéljen!

— Imádom! — és dühösen karjába kapta a feleségét.

Ágnes hűvösen tűrte a csókjait. Egyszerre csak a mellének feszítette karját. — Vigyázzon! Vigyázzon az életünkre! Ha nem becsül meg, ha eltántorodik mellőlem, engemet akkor elveszít és akkor mi marad magának?

— Semmi... mi maradna? — nevetett fojtottan a férfi és az asszony szájára borult.

Ágnes kétkedve, vizsgálódva nézte a férfi homlokát, az áthevült bőrt, a mély ráncokat, a lámpa fényében csillanó megvénkonyodott, meggyérült hajszálakat. Egyszerre felszisszent. Sándor megharapta kissé az ajkát.

— Maga fájni is tud? — ámuldozott.

— Nem! Csak örömet... örömet... — morogta a férfi és különös indulatoktól forrva mint a zsákmányát vitte az ágyba.

Ágnes hűvös és fürkésző maradt egész éjszaka. Nyugtalanító érzéseket figyelt meg a férjében; néha az volt a benyomása, hogy nincsenek itt egyedül, hanem egy harmadik emberrel viaskodnak láthatatlanul. Sándor nem tudott megválni tőle; alig lankadt el, új, fájó tűz gyulladt benne és lángját a némán engedelmessé, de egy pillanatra sem kábuló asszonyra szórta. A férfi éppen ezt az elérhetetlen kábulatot hajszolta. Már nem is volt a szerelmes férfi, aki csókra vágyódik, hanem valamely vad hódítóhoz hasonlított, aki kifejezhetetlenül teljes győzelemre sóvárog. Tökéletes egyesülésre. Minden határ elolvadására. Két léleknek, két testnek zavartalan feltámadására egy új mámoros létben. Mindent megpróbált, amit ebben a helyzetben tudott és elképzelt s egyre kétségbeesettebben, egyre izgatottabban hullott vissza az asszony némaságának, engedelmességének, szenvedő kiszolgáltatottságának és mégis lerombolhatatlan különvalóságának elérhetetlen falairól. Mért nem vagy olyan, mint én! — dobogott néha benne egy őserdei hang. — Mért nem tűnsz el bennem! — sópáncodott benne valami misztikus könyörgés. — Mért nem semmisülünk meg inkább! — rombolt benne a halál csalóka képzelgése. — Mért hagysz így egyedül? — sírt benne egy ismeretlen gyermek. — És mért nem tudsz úgy nevetni ilyenkor, mint Lilla? Mért nem ölelsz úgy, mint ő, karod mért nem zárul úgy a nyakam köré, mint az övé, mért nem vagy ilyenkor olyan boldog, mint ő, amikor szerethet? Mért vagy most is finom, mért akarod elhítni velem, hogy mindez durva és közönséges?... hát akkor ne, akkor légy te is durva, légy te is közönséges... ne, ne... te is nő vagy, az is nő... az a baj

talán, hogy sohasem bántam úgy veled, mint Lillával szoktam, mindig felemeltek valami piederasztárra, királynőt csináltam belőled örült fejjel és hódolni jártam hozzád, ahelyett, hogy uralkodtam volna rajtad, imádtalak, ahelyett, hogy szolgáltattalak volna... feleség, tömjéneztelek éveken át, feleség! míg kihullott a hajam, FELESÉG! míg megpocakosodott a hasam, FELESÉG! FELESÉG!! FELESÉG!!! míg végül a fejem fölé növesztettem egy bálványt, aki akkor is némán pislog rám, amikor az életemet viszem elé áldozatul... hol van a FELESÉG?! hol van a NŐ?! hol van a SZERELEM?! hol a HÁZASSÁG?!... kereshetem most két nő között és sehol sem találok... hol az a csodálatos erő, amely megkeresi nekem Ágnesemben Lillámat, Lillámban Ágnesemet és ebben a vad éjszakában a boldogságot, az elérhetetlen BOLDOGSÁGOT?

... Nem is tudta már, mit művel, nem tudta, mikor csapnak át simogatásai ütésekre, csókjai kínokba és fájdalmaiba, nem hallotta meg Ágnes nyöszörgéseit, sírásait sem. Amikor hajnal felé oldalt dült a szétrombolt ágyon és mint egy részeg cápa kimerülten horkolni kezdett, Ágnes összetörtén és rémülten húzódott el tőle. Ma éjszaka mindenért megszenvedtem, gondolta és dideregve húzta fejére a puha paplant. Beteg és sebes vagyok, sosem gyógyulok meg. Ezt hívja ő szerelemnek. Mi akkor a brutalitás? Valami altatót kell bevennem, hogy egy hétig aludjam, akkor talán elfelejtem ezt... ezt a... de mi volt ez? Ezzel az emberrel történt valami. Ez ma nem a kielégítetlen szerelmes férj volt, ez ma csatázott, háborút viselt, támadott és büntetett... ó, ha megszólalt volna?! ha bevallotta volna vad fájdalmaának okát, ha nyíltan gyógyulást keresett volna örült tombolására?!... Óvatosan a könyökére emelkedett, úgy nézte a hajnali szürkületben Sándor horkoló arcát. Megnyúlt és mégis duzzadt volt. Puffadt ajkára fájdalmas mosoly ragadt. Verejtékes állán serkedni kezdett a szakáll. A bőre sárga, mint a megsűrűsödött méz. Mi lehet ezzel az emberrel? Miért szenved? Miért tombol? Megtudott valamit Pistáról? Vagy egy másik asszonytól menekül hozzá?

Haragudott rá. Gyűlöletet is érzett megkínkoztatása és megszégyenítése miatt. Aztán hirtelen megsajnálta.

Szeméből könny hullott.

A kezére hajolt és megcsókolta.

Sándor megrezzent, felnyögött.

Ágnes elvonult és altatót vett be.

74.

Néhány nap múlva, amikor Ágnes ismét azt az értesítést kapta, hogy Sándor az elnyúlt rendelés miatt »valamivel később« érkezik haza, beült a kocsijába és a rendelőhöz hajtott. Negyedik kilenc múlt öt perccel, állapította meg a karóráján; csöngetett. Négy csöngetésre nem nyitottak ajtót, az ötödikre végül megjelent a fehér ajtóban a magas, pápaszemes Emmy, a titkárnő — A nagyságos asszony? — csodálkozott. — Keziticsókolom! — Ágnes szótlánul bólintott és belépett. — Csak nincs valami baj? — kérdezte Emmy kisasszony, mert már nagyon régen nem járt itt, és szorosán utána ment. — Az uram dolgozik még? — Igen, keziticsókolom, még egy beteg van nála. — Akkor megvárom. — Parancsoljon a váróba fáradni, keziticsókolom, majd jelentem a doktor úrnak. — A váróba? — tündött Ágnes és szimatolva szívta a füstös, poshadt levegőt. Emmyt is megnézte; á, erről szó sem lehet. Orrán a csomókeretes pápaszem; a bőre fényes, a szemhéja piros, köpenyének zsebéből levelek, ceruzák ágaskodnak; fróaszialán a piros hamutartó tele cigarettavégekkel. — Még mindig olyan sokat cigarettázik, Emmy? — kérdezte kedvesen és szórakozottan. — Bocsánat, nagyságos asszony, ilyenkor este amúgy is rossz a levegő... mások is cigarettáznak... sőt szivaroznak... — mentegetőzött egyre zavartabban.

Ebben a percben kinyílt egy ajtó... »Igen, szervusz«, hallatszott Sándor hangja, az ajtó hangosan becsapódott s a rendelő felől a folyosón át gyors, könnyű, selymet suhogtató léptek hallatszottak. — Szólok a doktor úrnak, — mondta Emmy kisasszony és elvillant a rendelő felé, ahonnét előtűnt fekete estélyi ruhában, éjszakai útjára ölhözött Lilla. Mosolygott, cigarettázott; a szeme jókedvűen fénylett. Megpillantotta Ágnest, meghökkent, de rögtön tovább indult, mintha vagy nem ismerné, vagy semmi köze sem volna hozzá.

Ágnes az útját állta.

— Maga volt a beteg? — kérdezte élesen.

— Én. Mért?

— Mutassa a száját! Melyik fogán dolgozott az uram?

Lillának sem csodálkozni, sem ellenkezni nem volt ideje, Ágnes már megfogta frissen rizsporozott állkapcsát és kinyitotta a száját.

— Melyik fogát? Mutassa!

Lilla önkéntelenül azt a hidat mutatta, amelyet régen készített neki Sándor.

— Ez nem új munka! Ennyit én is értek a fogászathoz!
— sziszegte Ágnes és teljes erejéből arcul ütötte Lillát.

— De...

— Most mehet! De azonnal! — s az ajtóra mutatott.

Lilla feje ekkor már visszazökkent a helyére. Az ökle felemelkedett, vissza akarta ütni támadóját, de szinte az utolsó percben megtorpant?... vagy furcsa okossága más tanácsot sugallt?... szép, húsos szája gúnyosan lebiggyedt, mosolygott és ezt mormolta: — Urinő verekszik? Jellemző. — S már tovább ment.

A tanácskozó szoba ajtajában Sándor jelent meg, mellényben, a nyakán nyitott ingben, karján a hagyományos szorítóval; gallérját és nyakkendőjét a kezében tartotta. Ágnes az előszoba közepén állt, Emmy kisasszony rémulten a folyosó nyílásában; Lilla ekkor nyitotta ki az előszoba ajtaját és gömbölyű, izmosgödrös arcán három pirosodó csíkkal visszafordult; nevetett és becsapta az ajtót.

— Mi történt? — kérdezte halkán, orvosi jóindulattal Sándor és a szeme ide-oda röpködött.

Ágnes azt akarta mondani, hogy »megpofoztam a szeretőjét«, de Emmy kisasszonyra pillantott és röviden ezt felelte: — Semmi.

Sándor bólintott, majd sietve a felesége felé indult. Mind a két kezét kinyújtotta Ágnes keze felé s kenetes hangon üdvözölte: — Keziticsókolom, szívem, hogy' kerül ide? — s az arcát is megcsókolta.

Ágnes a lélegzését figyelte; »ismerem én ezt a mély, szaggatott lélegzést«, gondolta... »és ezt a mély hangot«. — Erre jártam, gondoltam, egyszer meglátogatom.

— Látja, ez szép.

— Tegyem meg máskor is?

— Hogyne. Nagyon örülnék. Szeretnék egyetmást meg is beszélni magával. Nézze csak meg a várót. Azt hiszem, új huzatra van szükség. Gyorsan kopik ez a szövet.

Már bele is karolt és vezette a váróba. — Emmy, kérem, — kiáltotta — világosságot! — Ágnes vitette magát, szédülten, kíváncsian, felháborodottan. Ez most már tudja, hogy én talán mindent tudok-s azt is sejtheti, hogy felelősségre vontam a szeretőjét; de meddig komédiázik!? Azt várja, hogy én szólaljak meg? Azért sem! Féljen a következményektől! Ne legyen nyugta!... Mért nem csapott botrányt az a bestia, amikor megütöttem? Mert bűnös! Mert elcsábította az uramat! De hogyan tudta, mi a varázsa, miért kell Sándornak ez a nő?

Ágnes mindent megnézett, amit Sándor mutatott és megígérte, hogy már holnap intézkedik a javítások dolgában. Az egyik pálma is sárgul a váróban, ki kell vitetni a kertbe, hátha »magához tér«. A tanácskozásszobának a könyves szekrények közé épített, vöröshuzatos heverője előtt Ágnes hosszabban megállt. Émelygett. Fuldoklott. Nem kétséges, hogy itt nemrég feküdt egy-két ember; a cigaretta- és szivarfüst mélyén útálatosan lágy ibolyailat nyávog. Felemelte és leejtette, majd megveregette a piros párnát, ahogy Sándor szokta elalvás előtt a fejpárnáját. — Ez is kopott már... egész piszkos... ki kell cserélni... — mormolta.

— Hát bizony jó volna, ha egy kicsit törődne velem, — mondta hangosan, elégedetten Sándor és megsimogatta a derekát.

— Akarja? — kérdezte fájdalmasan és fürkészően Ágnes.

— Boldoggá tenne! Boldoggá!

Ágnes felkiáltott: — Még mindig én vagyok az, aki boldoggá tudja tenni?

— Hogy' kérdezhet ilyet?! — felelte apai hangon Sándor.

— Mondja, én, egészen?

— De mi jut eszébe? Mért kételkedik?

Ágnes önkéntelenül leült a bordóvörös heverőre, de alig érintette teste a bútort, síró-nevető hangok fröcsköltek szét a torkából, mint szikkadt mezőből a váratlanul feltörő hóforrás.

— Mi baja, szívem?

Ágnes a szájára szorította kezét.

— Semmi, — dűnnyögte. — Menjünk.

— Igen, menjünk, szívem. Pista bizonyosan vár már.

75.

Az egyetlen ember, akivel Ágnes a történekről beszélt, István volt. Őszintén elmondott neki mindent s az érzéseit, a szándékait sem titkolta. Minden jel és főként minden sejtetem, magyarázta, amellet szól, hogy Sándor megcsalta »azzal a nőszeméllyel«, de ha Sándor tagadna, akkor »egy gramnyi bizonyítékot« sem tudna elébe tárni; már pedig mért ne tagadna? Sándor nem akar elválni, Sándor esküszik, hogy változatlannal, sőt »ha lehet, még jobban« szereti, bizonyosan makacsul és dühösen tiltakoznék a gyanúsítás ellen. Várni kell, hátha a megvert lány részéről indul el valamely folyamat. Mert vagy nincs, vagy van viszonyuk. Ha nincs, sértődötten panaszkodnia kell Sándornál és elégtételt kell kérnie a megmagyarázhatatlan inzultusért;

ha pedig van, akkor a felelősségre vont és rögtön meg is büntetett büntárs csak nem hallgatja el a súlyos ítéletet? . . . már azért sem, hogy figyelmeztesse a veszélyre? Hallgassunk tehát, álljunk lesben és várjuk meg a fejleményeket . . . Kivel ne beszéljen őszintén, ha nem Istvánnal? — gondolta Ágnes. István bizonyosan megérti, segíti, István feltétlenül helyesli majd minden elhatározását. Annál nagyobb volt a meglepetése, amikor észrevette, hogy ez az ügy valóságos ellenséget pattantott ki Istvánból.

— No lám, no lám! — támadt rá István s szinte még a foga is elkékvült. — Ide jutottunk! Végül még majd én kovácsolom össze magukat!

— Nem értem, Pista, mi van magával? — csodálkozott Ágnes, aki annyira elmélyedt a saját szempontjaiban, hogy egyelőre nem is tudta ügyeinek az övétől különböző felfogását elképzelni. — Mért dühöng? Mért néz rám ilyen — —

— Én a kezébe adtam sorsának a kulcsát — kiáltozott rekedten a férfi — és maga ahelyett, hogy kinyitná, még egyet fordít a záron!

— Milyen kulcs? Milyen zár? — tépelődött az asszony és vékony ujját lüktető halántékára nyomkodta.

— Sikerült felkeltenem a féltékenységet. De csak nem akarja elhíttetni velem, hogy féltékenyek lehetünk valakire, akit nem szeretünk?!

— Kire vagyok féltékeny? — kérdezte kábultan Ágnes.

— Nem rám! Nem rám!

— Kérem, ne kiabáljon.

— Nem kiabálok, csak megmondom az igazat.

— És mi az igazság?

— Az, hogy én nyomra vezettem magát. Kiderítettem, hogy a férje megcsalja és közöltem ezt magával azért, hogy szabaddá tehesse magát és feleségül jöhessen hozzám és elhozhassa végül hozzám a fiamat is. Erre mi történik? Magából egyszerre kibújik a féltékeny feleség és elkezd mind a tíz körmével harcolni a hűtlen férjéért. Mi ez? Pszichológiai rejtély! Dehogy. Szerelem. Közönséges féltékenységek és még közönségesebb szerelem.

Az asszony lehajtotta a fejét. — Most már értem, — mormolta csüggedten és azt gondolta, hogy nem kellett volna feltárnia magát István előtt. Itt is hallgatnia kellett volna. Ez sem érti meg és ahelyett, hogy segítené, még támadja és gyöngíti.

— Ideje.

Ágnes felállt. Nyujtózott, majd fázó karját dörzsölte, aztán a kezét ropogtatta. Szeme le-lehűnyődött, tekintete elomlott a

messzeségbe. Sovány kis arca megkeményedett, vékony száján keserű, éles mosoly villant. — Értse meg, engem nem lehet megcsalni! — s kiegyenesedett.

— Megtörtént.

— Nem tűröm!

— Hanem?

Az asszony visszasüppedt a karosszékbe, hosszú ujjait a hajába fúrta. Talán nem is Istvánnak, hanem magának mormolta: — Engem lehet szeretni és lehet nem szeretni. Hozzám el lehet jönni és el lehet tőlem menni. De nem lehet megcsalni! Ez nem féltékenység, ez nem szerelem.

— Akkor hiúság. Üres gőg.

— Akkor gőg.

— Akkor tehát elismeri, hogy értelmetlen és céltalan büszkeségből kiengedi ezt a nagyszerű lehetőséget a kezéből, ostoba hiúságból inkább szenved, pörlekedik, küzködik, de nem rendezi az ügyünket és... de hát kérem, ha ilyen hiú, akkor hogy maradhat meg egy férfi mellett, aki megcsalja? A hiúság éppen a távozást parancsolja!

— Engem nem lehet megcsalni.

— Folyton ezt hajtogatja?

— Ezt.

— Addig veszekszenek majd, amíg megint összelelegszenek. Én meg majd nézhetem a felszított családi kandallót, amibe én hordtam az új tüzet.

— Maga nem akarhatja, hogy boldogtalan legyek.

— Férjétől elválni boldogtalanság? Jó, hogy tudom.

— Kiforgatja a szavaimat.

— Megmondom az igazat.

Nem boldogultak egymással.

Kínoz, ahelyett hogy segítene, vádolta az asszony. Békítenie kellene és mindig uszít; fúr-farag rajtam, ahelyett hogy simogatna; segítenie kellene, hogy közös erővel legyőzzük a lázadót, aki megszegte törvényeinket és felborította egyensúlyunkat, ehelyett gyötör és rombol. Most mutatja meg, hogy nem igazi barátom... egész életemben csak lesben állott és vadászott az örömeimre.

Szerencsétlen asszony, nem lehet segíteni rajta, dühöngött István. Fogalma sincs az egyenes útról, az egységes életről! A szerelem uzsorása, mindent meg akar tartani, még a hibáit, a tévedéseit, a szenvedéseit is. Nem tud felemelkedni, megtisztulni, semmiféle áldozat, az egész életem nem elegendő szemének kinyitására, tekintetének fényesítésére. Szeret engem is, a maga

módján. Szereti Sándort is, a maga módján. Nem lehet megmenteni. Azt mondja, hiú! Hiú? Még önérzete sincs! De mit szeretek akkor én rajta?

Először történt, hogy István nem kérte a csókjait. És először távozott István lakásából Ágnes száraz szájjal; eszébe sem jutott, hogy mért szokott ide járni.

76.

Nem tudom, mi a csuda történhetett itt, töprengett napokig Sándor, de valami nincs rendben . . . azaz, hogy kezd nagyon is rendbe jönni minden. Visszakaptam a feleségemet, sőt mintha most találnám meg! Reggel, amikor felkelek, egyszerre csak ő is ébredszik és kijön hozzám reggelizni; néha el is kísér, ő visz be kocsiján a rendelőbe; néha értem jön délben is, este azonban majdnem kivétel nélkül minden nap megjelenik és haza szállít; van, hogy haza küldi a kertésszel a kocsit, belém karol és sétálni hív. Feleségem van! Remek. Feleségem van, aki törődik velem. Igaz, hogy kissé szomorkás lett, a szája gyakran sírásra görbül, a hangja valami bánatos zenétől nedves, a szeme tele van könnyel és kérdéssel, ha faggatom, elfordul, legyint, majd hozzám bújik és simogat, esténként ugyan nem kínálja magát, annál sokkal finomabb és szemérmesebb, de egész viselkedése állandóan a tudtomra adja: itt vagyok, veled vagyok, tessék, rendelkez velem. Rendelkezem is. Remek. Hiszen ezt akartam! Feleségem van.

Nem is volnék túlságosan okos ember, ha kíméletlenül firtatnám, mi történt vele, mi van a háttérben. Megterítették az asztalt, eszem, jóllakom . . . mit kereselek én a konyhában?

Csak ne volna olyan szomorú ez az asszony!

De mért az? Csak nem azért, mert megjött az esze?

Ész . . . talán nem is azon múlik. Finomabb dolgok ezek, finomabb az asszonyok ösztöne az értelmüknél. Megérezte, hogy baj van, rossz úton jár és visszafordult. Megszimatolta, hogy jól van, elfogadom én azt a hüvös-közönyös, gyengéd-baráti életformát is, de vannak kérdések, amelyekben nem tudok engedni és hát . . . rendben van, azt a keveset, azt a jó kis örömet naponként, másodnaponként megszerzem én máshol is. Páratlanul hasznos szolgálatokat tett ez a kis Lilla. Nemcsak megvigasztalt a már-már idegesítően sanyarú hónapokban, hanem visszaszerelte a boldogságomat is. Úgy hatott a házaseletemben, mint a katalizátor bizonyos vegyi folyamatoknál: megindította a

processzust, jelenlétében kialakult a vegyület. Jó vicc, rossz hasonlat. A katalizátor nem vesz részt a vegyületben, Lilla pedig... Lilla a mór az én házasságomban. Teljesítette kötelességét és... szegény kis Lilla, pá, Isten veled... hiszen csak nem gondolod, hogy szükségem van rád, amikor zavar-talanul élhetek a feleségemmel? Elküldelek. Menj. Te, ne sírj, ne bőgj, ne csinálj itt jeleneteket, ne akard velem elhitetni, hogy szeretsz... nincs a te szívednek semmi köze azokhoz az ügyekhez... úgy csinálod, mint egy férfi, nekem aztán ne magyarul! Kidoblak, no. Adok majd pénzt, jutalmul, hálából, elismerésül. Szólok majd Pistának, adjon el valami részvényt, egy pár darab Rimát, jó vicc... és akarsz egy bizonyítványt is? Ajánlhatlak meggyőződéssel önhibájukon kívül válságba jutott férjeknek. Biztos hatás.

Talán Pistának?

Hogy ez milyen komor és savanyú egy idő óta! Néha nem is jön el, azt üzeni, beteg. Sokat betegeskedik. Szegény fiú, tudtam, hogy ez lesz a vége... én figyelmeztettem, ahogy lehetett, most aztán... úgy látszik, terhére van már Áginak. Persze, minek ólálkodik körülötte egy életen át. Nősüljön meg!

De nem Pista volt-e, aki figyelmeztette akkor Ágit Lillára? Végső soron azt kell mondanom, hogy jól tette, mert jóra fordult minden, de rosszul is alakulhatott volna! És ha hasznos is volt az indiszkréciója, mégis indiszkréció, mégis furcsa... valljuk be, a baráttal, a férfival szemben valóságos kis hűtlenség. Hogyan fecsegheti el a feleségnek, mit, kit lát a férj rendelőjében? Ám hátha igazságtalanul vádolja?

... Egyik este a hallban várahoztak Ágnesre; színházba készülődtek: Sándor estéje volt, operaházba mentek. Sándor kivette cigarettatárcáját a hátsó nadrágzsebéből és megkínálta a barátját.

— Te, — mondta csöndesen Sándor — régóta furdal valami... nem nagyon fontos, de sokkal jobban szeretlek, ezt sem szeretném titokban tartani.

— Miről van szó? — kérdezte elsápadva István és ezüst öngyújtójának csavarját a hüvelykujjával megrántva, tüzzel kínálta Sándort. Az öngyújtó Ágnes ajándéka volt; az oldalán évszám, István születésének napja.

— Mondd, szóltál te Áginak, hogy az a Lilla... tudod, ki... feljár hozzám?

— Én? — s mereven mosolygott. — Csak nem gondolod, hogy — —

Sándor megfogta a karját. — Bocsáss meg, ne haragudj... csak meg kellett kérdeznem... de tudtam, hogy sokkal okosabb

ember és jobb barát vagy... kérlek, ne mentegetőzz, ne is beszéljünk róla!

— Kérlek.

István rágyujtott és a cigarettáját nézte. Na most szépen meg kellene fordulni és örökre eltávozni innét. Megint hazudott. Megint becsapta a barátját és még bocsánatot sem kérhet tőle, pedig szinte küldi, löki valami forró erő, boruljon rá, valljon meg mindent és szabadítsa már meg mindnyájukat a hazugságoknak ettől az elviselhetetlen hinárjától. Nem lehet! Hiába! Egy asszony nem akarja! Egy asszony miatt becstelen két férfi, aki mindennél többre becsüli a rendet és becsületet. Egy asszony miatt... hihetetlen! Ha elkezdted, folytasd, különben véged van... de hát így mi a véged?

Égész este alig tudott megszólalni. Égette, marta a hazugság s minél kedvesebb, jobb volt hozzá Sándor, annál rosszabbul érezte magát. Ez a néhány dadogó szó: »én? csak nem gondolod?« megoldotta hetek óta tartó hűvösségét, elfújta gyanakvását, most megint valósággal dédelgette és szinte a jóindulatába ajánl-gatta Ágnesnek.

Sándor elégedetten ült az asszony jobboldalán. Az arca fénylett, a homloka ragyogott, az egész feje duzzadozott. Úgy ült ott, úgy élt, mint aki győzött.

Még azt is győzelmi jelnek érezte néha, hogy Ágnes feltűnően soványodik és határozottan betegeskedőnek látszik. Azt is, hogy olykor sír, amikor váratlanul a szobájába lép; s eltakarja és letagadja könnyeit.

Persze, tudja, hogy a jókedvű feleséget szeretem.

Ne is sírjon. Ha pedig sír, nem kell minden könnyet megszámlolni.

Megtört.

Most lett asszony belőle.

Az volna a legjobb, ha még egy gyereket szülne. Akkor legalább sírni sem volna ideje.

Kellene még egy, — egy lány.

Igy jó. Még egy gyerekkel még jobb. Tökéletes.

77.

Ágnes azért is sírt, mert a tervei, úgy látszik, nem válnak valóra. Lilla és Sándor felől semmiféle »folyamat« sem mutatkozik; mindenki úgy viselkedik, mintha az a pofon nem csattant volna el. Rosszul számított? A pofon után Sándort is felelősségre

kellett volna vonni és nyíltan rendezni az ügyüket? Mintha hiába hozná meg életének legszörnyűbb áldozatait . . . mintha céltalanul pofozná bele magát napról-napra, éjszakáról-éjszakára abba a rettenetesen szűk börtönbe, amelynek falait Sándor érzései és gondolatai építik az élete köré.

Múlnak a napok és mindenki hallgat.

Kisiklanak a kezéből.

Pista is elpártol tőle s ez talán még fájóbb csalódás Sándor hűtlenségénél is. Sándor vétkezett ellene egyszer vagy kétszer, a teste elrugaskodott mellőle, de boldogan és alázatosan visszafordult hozzá, mihelyt intett neki. Ez azonban lelki hűtlenség! Az egész életüket árulja el, a szövetségüket gyalázza meg . . . Napról-napra messzebb húzódik tőle és nincs ereje követni, nincs ereje vitatkozni; minden szó, amit kiejt, mélyíti köztük a félreértés szakadékát.

Szörnyű, megalázó tehetetlenség. Utazzon el? Most mozdulni sem mer.

Azt hitte, elrendezett mindent és nyugodtan ülhet a kertjében, élete kertjében, ahol örök nyár virít. És süt a nap, feje körül lombosodnak a fák, bólogatnak a virágok . . . és a napfénybe, a virágillatba beleszivárgott a pusztulás.

A kertben megjelent a romboló.

Honnét jött? Senki sem látta. Miért jött? Ki küldi? Senki sem tudja. De a foga ott sárgállik már a fényben, halálos nyála ott csurog a napban, láthatatlan harapásának nyoma ott van a fákon, a virágokon, a ritkuló leveleken, a hajladozó fűvön. A levegőben ott tátong a romboló feneketlen torka.

Olyan, mint a halál.

Valaki pusztítja a kertet, pedig süt a nap.

A hegyen bujkál az ősz és nem lehet megölni.

Segítség! Segítség! — riadt fel néha éjszaka.

— Rosszat álmodott, szívem? — siet be hozzá Sándor és széles, meleg kezével megfogja a nyakát, a karját, ahol éppen éri.

Hogyan beszélhet vele róla? Hogyan mondhatja meg, hogy segítsen . . . segítsen! . . . meg kellene ölni a láthatatlan rombolót.

Meg kellene ölni.

El kellene űzni.

Itt a romboló.

78.

Lilla a pofon és kétnapi töprengés után úgy döntött, hogy akkor cselekszik a legokosabban, ha egyelőre hallgat a különös találkozásról. Ő semmiesetre sem említi meg; válaszolni könnyebb, mint kérdezni. Várjuk meg, mi a folytatás; aztán mit mond Sándor; végül pedig mit akar. Egyelőre panaszkodni sem szabad; úgy kell viselkedni, mintha semmi sem történt volna; nem szabad megterhelni ezt a nagynehezen helyreállított kapcsolatot Sándorral s azt igazán nem remélheti, hogy a feleségével szemben az ő pártjára áll. A férjek elfogultak, úgynevezett becsületük a feleséghez húz.

A harmadik napon délután a telefonhoz kérte Sándort és bocsánatot kért, hogy két napig nem látogatta meg, de meghűlt, lázas is volt, otthon maradt. Most már jobban van ugyan, de még mindig tanácsosabb, ha a szobát őrzi; nem volna kedve felugrani hozzá? Csak pár percre, hogy éppen láthassa és »megcsókolhassa a fülét« . . . igazán boldoggá tenné. Sándor habozott. Nem okos dolog felmenni egy nőhöz; ismerem én magamat . . . ha már egyszer ott vagyok . . . De végül is el kell intézni ezt a dolgot és Lilla lakása alkalmasabb hely a rendelőnél . . . hátha sír, kiabál . . . rá kell szólni egy félórát, no! El kell intézni! Megígérte, hogy majd valamelyik nap »felugrik hozzá« és pedig vagy délben tizenkét óra tájt vagy pedig délután egynegyed és háromnegyednél között. Várjon csak rá.

Egyik napról a másikra halogatta a látogatást, Lilla pedig minden délután felhívta és mindig kedvesen, hízelgően, egy szó szemrehányás nélkül emlékeztette az ígéretére és azt duruzsolta, csicseregte, énekelte, hogy »milyen boldog volna, ha fogadhatná«. Most már nem volt szó arról, hogy Lilla jöjjön a rendelőbe, most már Sándor tartozott Lillának a látogatással. Le kellett róni. »El kell intézni«, küldte magát Sándor. Az egyik délután végül, amikor Ágnes nem kísérte el a rendelőbe, bizonytalanul, nyugtalanul, azzal a megjegyzéssel, hogy »mi, férfiak mégis csak telhetetlen ronda állatok vagyunk«, felsurrant Lillához. »Nem fog történni semmi, csak elintézem a dolgot«, jövendölte, amikor csöngetett s míg nyílt az ajtó, hátra-hátranézett, nem bukkan-e fel a folyosó végén Ágnes, aki néhány nap óta mindenhová kíséri. Kisszívem, ha tudnád, hogy az első alkalommal, amikor magamra hagysz, máris . . . de közös érdekből vagyok itt, meglátod!

Valósággal meghökkent, amikor megpillantotta Lillát; azt várta, hogy meztelenül a nyakába ugrik, vagy valami lenge ponygyolában várja, mint finom fehér selyempapírban a cukorsütemény; helyett sötétszürke utcai ruhában, felöltözve, lapossarkú cipőben, tökéletesen megfésülve... egyáltalán olyan tökéletes, mint egy figura a divatlapban. Mi ez? Sejti, mért jön?

— Keziticsókolom, — köszöntötte a lány.

— Szervusz, fiam, szervusz.

Mért mondja egyszerre »keziticsókolom«? Ilyen hálás.

— Szabad? — Elvette a kalapját, lesegftette a felöltőjét és felakasztotta az álló fogásra a sarokban. — Parancsolj. Fáradj beljebb.

Sándor otthonos határozottsággal, mégis a nyugtalanság bizonytalanságával megindult a szobába, érthetetlen pillantást vetett a bontatlan ágyra, majd menekülően elhelyezkedett a hintaszékben és idegesen hintázta magát. A minden szögletből felrajzó sok-sok emlék, de főként a szék ringó mozgása kissé elkábította a tekintetét és kívánatosá tette az egyáltalában nem kínálkozó lányt.

Lilla ekkor így szólt: — Mutasd csak magad, Sanyikám. Állj fel.

Ez a bizalmas és természetes hang most valahogyan sértette. De felállt. Lilla végignézte, a keze gyors, szinte szabószzerű mozdulattal végigszaladt a hasán, a derekán, majd leültette.

— Mit néz? — kérdezte a férfi idegesen.

— Szélesedel. Hízol.

— Én? Dehogy. Az a vívástól, meg az evezéstől van.

— Meg a polgári jólétől. A házasságba behízik az ember. Már akkor akartam szólni, amikor fent jártam nálad, hogy mi lett az én szép izmos Sanyimból... aztán kicsit megjavultál, karcsúsodtál...

— Megjavultam?

— Hogyne, fiam. A szerelem a legjobb soványító, nem tudod? Én magyarázom a tanárnak?

— Ebben a kérdésben maga a tanár.

A leány fürkészve pillantott a szemébe. Gyanús volt már ez a sok magázás.

— Mit készítek? Feketét, jó?

— Nem, köszönöm, már ittam.

— De nagyon jó feketét tudok — —

— Ül csak le, beszélni szeretnék veled.

Lilla sűrű szempillája és húsos ajka megrezzent, de a mosoly változatlanul úgy tapadt az arcára, mint a festék. Szótlanul

engedelmeskedett. Elhúzott egy széket a kerek asztaltól, megfordította és egy lépés távolságban a férfitől leült.

— Te nem is vagy náthás, — nézett rá keményebben Sándor.

— Nem, már nem . . . illetve nem is voltam, megmondom őszintén, csak úntam már ott fent nálad, mindig az a kapkodás és félelem, mikor kopog be a tisztelt Emmy kisasszony az ő pápaszemével, mikor csörömpöl a telefon és hogy mindig hazudnod kell a feleségednek azért a néhány percért. Szép nyugodtan akarlak megcsókolni úgy, ahogy szeretlek.

Ahogy most rányitotta gömbölyű, fénylő barna szemét, olyan volt, mint egy gyerek, aki vajaskenyérért rimánkodik.

Sándor zavartan elmosolyodott.

— Mert azt ugye, tudod, hogy én szeretlek. Te vagy az én egyetlen szerelmem. És ma, amikor már nem vagyok gyerek, jobban szeretlek, mint amikor először csókolnál meg több mint tíz esztendővel ezelőtt. Emlékszel még? Te meglehetősen durván kezdted. Hajnal volt, mentél kifelé, én a pultnál álltam háttal és te rám sóztál egyet. Megfordultam, meg akartam ütni a kezedet, megláttalak és nem tudtalak megütni. Te megcsókolnál ott mindenki előtt, mindenki nevetett rajtam, kis kezdő voltam és azóta szeretlek. Akkor tizenhétéves voltam, a múlt héten voltam huszonhét. Már elfelejtetted a születésnapomat.

Sándor félt ettől a szentimentalizmustól. Félbeszakította. — És mondd, sok pénzed van már?

— Hát kérlek, megmutathatom.

Kinyitotta a szekrényt, a szekrény mélyéből kihalászott egy vaskazettát, a szekrénynek egy másik helyéről, az ingek közül egy **kis** selyemerszényt, ebből kulcsot, a vaskazettából elővette a takarékkönyvét és átadta. Sándor figyelmesen lapozgatta. Kisebb-nagyobb tételek váltakoztak az évek folyamán; folytonos betétek; a végső összeg hétezerkilencszázhuszonhat pengő ötvennégy fillér.

— Ezt mind szerelemből spóroltad?

— Szóval, munkából, bár az a pénz is benne van, amit tőled kaptam. Igaz, hogy téged akkor is szerettelek volna, ha egy fillért sem adsz és akkor is szeretni foglak, amikor lesz egy férjem. Nem csalom meg a férjemet, hű leszek hozzá, de ha igazán édeset akarok majd álmodni, akkor rád gondolok.

Sándor lassú mozdulattal szivarra gyújtott. — Én pedig azt szeretném, hogy ha nem gondolnál rám többé.

Lilla mereven mosolygott. Nagysokára kérdezte: — Hogy-hogy? Nem értem.

— Nézd, Lilla, mi felújítottunk valamit, ami tulajdonképpen

régen elmúlt. Megtörtént, magam sem tudom már, hogyan, de nincs jelentősége. Felejtsem el. Nem akarom folytatni. Megnősültem, feleségem, gyerekeim van, nem akarom megcsalni a feleségemet. Azt mondod, szeretsz. Akkor légy okos és könnyítsd meg a helyzetet. Ne ellenkezz. Tudom, hogy szereted a pénzt, nézd, hoztam neked, hogy . . . hogy egy kis öröme is legyen belőlem.

Elkészített fehér borítékot húzott elő a belső zsebéből, rátette a takarékkönyvre, mely eddig a térdén hevert s mind a kettőt Lilla felé nyújtotta. Az meg sem mozdult.

— Tessék, kedves. Ezer pengő van benne.

A lány megrázta a vállát. — Nem kell.

Sándor nevetett. — Nem kell a pénz ?

— Nem !

— Hát így szeretsz ?

— Így.

Hallgattak. A lány leszegte a fejét ; a szeme egyre indulatosabban, egyre fénylőbben bujkált a férfi feje körül. Rága a száját. Kaparta a székot.

Elmélyült, rekedtes hangon szólalt meg később : — Nem kértelek, hogy hagyd el a feleségedet. Nem akartam én tőle elvenni senmit. Mit veszít azzal, hogy most itt ülsz nálam és megiszol egy feketét ? Amit itt kapsz, nála úgy sem találod meg, amit én adok neked, az enyémből adom, nem az övéből. Ezt a pár percet is irigyli tőlem ? Ezt a pár morzsát ? Mért ? Mit vétettem neki ? Mondd meg legalább, mi történt ?

— Semmi, fiam. Ennek így kell lenni, — s önkéntelenül felállt.

A leány forró fejére tette a kezét. Megsimogatta.

— Elméssz ? -- s megragadta a kezét.

— El.

-- És nem jössz vissza soha ?

— Nem hiszem, fiam. Nem lehet.

Eddig soha nem hallott sebzett, mély hangon felsikoltott a lány. — De mért ? Mért ? . . . Majd bejöttek hárman és leültök, mint az urak és táncoljak majd előttetek, mint . . . mint — —

Az ölébe hajtotta a fejét ; indulatosan zokogott.

— Ugye, kértelek, ne csinálj jeleneteket . . .

Lilla az öklével facsarta ki szeméből a könnyeket. Nevetni akart.

— Persze, nem szabad. Nem sírok.

Hidegen, kíváncsian kúszott fel a tekintete a férfira, aki sápadtan gombolta a kabátját.

-- Mondd, mit mondott a feleséged ?

-- Miről ?

-- Rólam.

Sándor nevetve, bosszúsán legyintett. — Rólad ? Nem is ismer.

-- Akkor mért ütött meg ?

-- Hol ?

-- Nálad !

-- Na ne viccelj !

Lilla szepegeve, mosolyogva, minden szót kétértelműen hegyeztetve, elmondta, mi történt Sándor rendelőjében. A férfi szorongó csodálkozással hallgatta, de csakhamar megnyugodott. Ágnes íme, annyira szereti, hogy féltékeny jelenetekre ragadtatja el magát és megüti az első nőt, aki gyanús körülmények közt kilép a szobájából. Féltékenységen nem lehet uralkodni, ösztönös megnyilvánulás ; de a finomságát, az előkelőségét bizonyítja, hogy aztán hallgatott róla, néki sem szólt és ezzel be is fejezte a kellemetlen ügyet.

— Ne törődj velem, — vigasztalta a lányt — női pofon nem számít. De ha fáj, üss vissza engemet, — s nevetve odatartotta arcát.

Lilla megsimogatta és megcsókolta. — Mondd, okos ember, arra nem gondolsz, hogy a feleséged figyelmét ki hívhatta fel rám ?

-- No ki ?

-- Te beszéltél neki rólam ?

-- Régebben. Annak idején.

-- De most ?

-- Mostanában nem.

-- Hát akkor tudd meg, hogy először a barátod, az a gúnyos szájú, ravasz szemű, az látott nálad.

-- Mit akarsz ezzel mondani ?

-- Az árult el.

-- Lehetetlen !

-- És az is lehetetlen, amit az egész város beszél, hogy a feleséged és a barátod, a tisztelt Pista úr — —

Lilla a férfi szemébe meredt. Megrettent attól a lángoló mélységtől, amely ott felhasadt.

-- No mit akarsz mondani ? — kiáltott rá.

Lilla nekibátorodott. — Egy húron pendülnek !

-- Ne beszélj ilyen hülyeségeket.

-- A barátod jelentett fel, ő tudja, mért ; és én csak azt mondom, hogy verje meg az Isten !

Most a fenyegetések és káromkodások egész záporosője zuho-

gott ki a száján. Sándor hasztalan csillapította. — És te is hülye vagy, hülye vagy, hülye vagy és orrodnál fogva vezetnek és tűröd, hogy tőlem is megfosszanak, az egyetlenről, aki szeret, aki örömet ad neked, aki semmit, semmit sem akar tőled! — Az asztalra borult és zokogott. Sándor vigasztalagatta, — de mult az idő s mert nem is boldogult a leánnyal, sajnálkozva, felzaklatva búcsúzkodni kezdett. A leány néhány szava megzavarta, egymás közlése értelmesnek látszott s mert nem is merte ilyen feldúlt állapotban teljesen vigasz nélkül magára hagyni, megígérte, hogy nem utoljára volt itt, hanem nemsokára visszatér és »majd tovább beszélgetnek«, »majd meglátják, hogy lesz, mint lesz«.

— Ne hagyj el! — könyörgött Lilla. — Ne hagyj el! — fenyegetőzött.

A, gondolta Sándor, mikor lesietett a lépcsőn, mégis csak felelőtlen beszéd volt ez, egy elkeseredett, primitív lány káromkodása és rágalmozása . . . szegény, védekezik a maga módján . . . De azért ez a Pista mégis gyanús egy kicsit . . . nem árt, ha újra megkérdi majd Pistától, nem avatkozott-e bele mégis furcsa módon ebbe a belső családi ügybe, ha pedig megtette, mért nem figyelmeztette őt is . . . De hát az csak nem hazugság, hogy Ágnes pofonütötte Lillát?! Egy ilyen finom asszony! . . . aki elnémul és órákig búbánatossá válik, ha egy hangosabb, durvább szót hall! Megütötte és mélyen hallgat . . . mért? mire vár? És most én is hallgassak? Muszáj! Nem árulhatom el, hogy tudom; mit mondjak, honnét, kitől? De furcsa helyzet . . . Furcsa, de van valami jó is benne. Az összes nők érte versengenek. Nem úgy van most, mint ezelőtt; Ágnes kezessé vált, Lilla pedig . . . ez most hajlandó volna egy zárt szobában naphosszat várakozni rá, a kulcsot is magánál tarthatná . . . quae mutatio rerum!

Meghódoltak a nők . . . s hangosan füttyentett egy takszinak.

79.

Ezt a néma családi válságot, melyben a szereplők folytonosan távolodtak egymástól és napról napra messzebből vizsgálták a válság okát, egy időre háttérbe szorította a családi gyász, dr. Rudnay Ottó halála. Az öreg urat több mint két évtized óta epekövek kínozták; a műtét, melyet legutóbb az egyik szanatóriumban hajtottak végre rajta, minden jel szerint hosszú időre biztosítani látszott a nyugalmit, a seb is szépen gyógyult, a műtétet követő hetedik napon azonban elzsírosodott szíve hirtelen elbá-

gyadt és három napi habozás, tusakodás után megállt. Halálának reggelén még kitűnően érezte magát ; mosolya, melyet szinte úgy viselt, mint bőrének rózsás színét, ismét megjelent és elhelyezkedt az arcán ; szemében is felcsillant az ismert gyermekies, biza-
kodó fény ; a reggeli lapokat kérte és feleségével, aki, ahogy mon-
dani szokták, valóban önfeláldozó gyöngédséggel és aggodalom-
mal ápolta, felolvastatta a vezércikkeket, a bel- és külpolitikai
híreket. Ezeket érdeklődéssel hallgatta, többször elismerően helye-
selt, néha bosszúsan mormolt, később nagy és titkos tervekről
tanuskodó kijelentéseket is tett Angliáról, Oroszországról és a
német birodalomról, valamint a kolduskérdés megoldásáról és
az ifjúság jövőjéről. Délben elájult, félkettő tájt magához tért
és szinte bocsánatkérően mosolygott, délután négy óra tájt agoni-
zálni kezdett és este kilenckor már halott volt. Az a habozó ije-
delem, amely akkor merevítette arcát, mikor háromnegyed-
kettőkor a pap az ágyához lépett, csakhamar eltűnt a halotti
szentségek felvétele közben ; holtában is békés, szelíd, mosolygó
volt, még mozdulatlan bajuszában is volt valami egyszerű ártat-
lanság.

A temetés népes és kissé zajos volt ; a szónoklatok egyaránt
méltatták a halott emberi kiválóságát és politikai érde-
meit. Sándor és Ágnes a megsűrűsödött melegben egymás mellett
álltak a ravatal előtt ; Sándor gyakran sírt és egyformán szoron-
gatta jobbról a felesége, balról az édesanyja karját ; Ágnes az
emberek feje közt a messzeségbe révedt és azt a vigasztalanságot
érezte, amelyre nincs segítség, nincs enyhület. István a barátok
közt ácsorgott és Ágnest figyelte. Az első percekben megint gyű-
lölte ; íme, akármi történik, akár gyász, akár öröm éri, fehér a
ruhája vagy fekete, minden szín és minden esemény Sándor
mellé állítja, aki mellett kitart, úgy látszik, rendíthetetlenül,
örökké. Aztán egyszerre ingerelni kezdte az arcára gördült sűrű
fátyol ; feltűnt hegyes, fehér orra, mely kiböki a fátylat ; kereste
a vállát, mely szinte eltűnt a fekete szövetben és örült, amikor
egy mozdulatánál felfedezte a mellét. Egyszerre izgatónak találta
a fekete ruhában. Behúnyta néha a szemét s azon kapta rajta
magát, hogy szavakat mormol, Ágnessel beszélget. Szeretett volna
átkiáltani hozzá : ne marakodjunk, ne gyötörjük egymást ! Nem
fontos semmi, gyere, szeressük egymást, minden mindegy . . .
S látta, hogy kézen fogva kihurcolja Ágnest a tömegeből . . . De
csak álltak ott egy helyben és túrték a hőséget, a beszédet, a
halált.

Grimm I. László is megjelent, a gyászoló házban is, a teme-
tőben is, mind a két helyen ismételten megcsókolta és hosszan

szorongatta Mimi kezét és »igaz részvétét fejezte ki feledhetetlen barátja elhúnyta fölött«. Ez a részvét nem volt hamis; itt a temetőben derült ki, hogy ezt a lassú mozgású, akadozó beszédű, rózsaszínű arcú, örökké mosolygó embert, akit régebben »a pontyfejú Rudnaynak« csúfoltak, egy városházi versenytársa pedig egyszer nyíltan »elhanyagolható figurának« nevezett, akit néha kinevettek és egy életen át a legtöbbször gyanakodó szemmel néztek a felesége miatt, tulajdonképpen mégis mindenki szereti, sajnálja, sőt sokszor félreértett békeszereteie miatt most meg is becsüli. Még Demeter Kálmán is, aki pedig — ha nagyritkán megnyilatkozott a lánya előtt — »poltronnak«, »gyávának«, »tutyimutyinak«, »nagyképű politikai gyerekek« hívta, most mélyen beesett szemmel bámult a koporsóra s meghatottan azt mondta az özvegynek: — Nagyon sajnálom Ottót, kár az ilyen jó emberért. — El is kísért a sírig, pedig maga is rossz bőrből volt már; az éveken át egyensúlyban tartott cukor szemmel láthatóan sorvasztotta, málasztotta. Sándor az anyjába karolt és a kocsihoz vezette; mire haza értek, a gyászoló rokonok és ismerősök közt ott volt Grimm is; Sándor barátságosan szorította meg a kezét és az elismerésnek, a helyeslésnek, a jóváhagyásnak meleg érzése töltötte el. Hallotta, amikor Grimm azt kérdezte ájuldozó anyjától, hogy »teheti-e holnap a tiszteletét?« s látta, hogy az anyja hálásan bólogat és kétszer is mondja: »jöjjön, jöjjön, kedves Laci«. Örült is, amikor másnap az erkélyen kettesben találta őket, megöszült anyját és váratlan viharokban meglehetősen megrokkant barátjukat.

Ime, gondolta, néha a halál oldja meg az élők dolgát; békét ad a halottnak, békét az élőknek.

80.

A cigányszemű Konrád Márta nagy ujsággal zavarta meg Ágnes és István feszült hangulatú együttlétét a kerti terraszon. — Zavarom a fiatalokat! — felkiáltással rontott rájuk és hangozatosan azt kérdezte Ágnestől, emlékszik-e még arra a jósnőre, aki azt jövendölte neki évekkor ezelőtt, hogy »arisztokrata férje« lesz. Hát a jóslat valóra válik. Egy báró megkérte a kezét. Báró Vetési Pál. István homályosan ismerte a nevet, csak nem emlékszik rá rögtön, honnét; végül eszébe jutott, hogy néhány hónappal ezelőtt olvasott egy cikket valamelyik lapban, sikkasztásról, csalásról volt szó, nők is belekeveredtek az ügybe, mintha ott

fordult volna elő a neve. — Mondja, Márta, — kérdezte tréfásan, bizonytalanul — nem ült még ez a maga bárója?

— Hol?

— Hát börtönben.

— És ha ült?

— Szóval eltaláltam?

— Undok!

Márta bosszankodva mesélte el az ügyét. A műtermében ismerkedett meg a báróval, képeket rendelt nála; a képek elkészültek, a báró nem fizetett. Közben volt »az a bizonyos dolog«, melybe a báró, aki fiatal, harminchárom éves, »kedves és csinos fiú«, teljesen jóhiszeműen keveredett. Elszegényedett családból származik, sem apja, sem anyja, tisztességesen meg akarta keresni a kenyerét és behálózták, becsapták, felhasználták a nevét, az összeköttetéseit, tévútra vezették és aztán még őt is elítélték. Példátlan igazságtalanság! De már kiszabadult; az uccán találkoztak, illedelmesen bocsánatot kért, hogy hibáján kívül nem fizethette meg a képek árát, sajnos, most haladékot kell kérnie, mert »egy malőr történt velem«, de hamarosan rendezni majd ezt az ügyét is. Megbarátkoztak. Feljár a műterembe. És ma délután megkérte a kezét. Márta nem adott még választ, mert előbb Ágnessel akart beszélni.

Ágnes figyelmesen nézegette a barátnőjét.

István hamarabb szólalt meg: — Csak nem akar eltartani egy férfit?

— Mondja, maga mért szól bele? — kiáltott rá meglehetősen nyersen Márta.

Évek óta pörlekedtek, huzakodtak s ingerült vitáik néha oly ellenségesen elfajultak, hogy néhány sértéstől sem kímélték meg egymást. Márta hangja azonban most különösen támadó és bántó, valósággal gyűlölködő volt.

— De Márta! — szólt rá Ágnes. — Pista helyesen je — —

— Úgyis tudhattam volna, hogy neki adsz igazat!

— De Márta, ha neki van — —

— Nálad mindig neki van igaza, sohasem nekem!

Ágnes is, István is elhallgatott. Éppen elég elintézetlen ügyük van nekik egymással, most még ez a Márta is üszköt hajít közéjük. Aztán jóindulatúan várni akartak, míg a leány érthetetlen idegessége elmúlik.

De az csak ott állt köztük és egyre ingerültebben nézegette őket.

— Nem olyan világot élünk ma, — magyarázkodott lefojtott hangon — hogy olyan nagyon meg lehet nézni, ki kit tart el.

Az ad, akinek van. Nem szégyen ma elfogadni... Különben is mikor volt szégyen? Tulajdonképpen minden feleség eltartott nő. Aztán meg hány férfi kap hozományt? Ha vesszük, mi a hozomány? Ott az asszony előre ad egy nagy összeget. Nem igaz?

Észre sem vették, hogy ez kérdés volt, melyre feleletet vár. Hallgattak.

Mi ez, nyugtalankodott a lány, beszéltetik, mint egy bolondot, szóra sem érdemesítik, csak figyelik? — Aztán nagyon elmosódnak azok a bizonyos határok — mondta csípős hangon István felé. — Vannak, akik évekig, sőt évtizedekig vendégeskednek valahol és eszük ágába sem jut viszonzni az elfogyasztott kedvességeket...

István úgy nevetett rá, mint egy pörlekedő, erejével hencegő gyerekekre.

— Azt sem veszik ma olyan szigorúan, — duzzogott Márta — hogy kivel mi történt azelőtt. Így vagy úgy, de a legtöbb család megkoczmasodott ezekben az években. Nem baj, hogy egy kicsit megpiszkosodott, én majd kimosdatom, tisztába teszem, kisubikolom úgy, hogy ragyogni fog. Mért akarjátok, hogy lány maradjak? — kiáltott fel elkeseredetten.

— Nem akarjuk, — válaszolta csöndesen Ágnes — az ellenkezőjét akarom, Márta. Csak addig várj, amíg találunk egy megfelelő, tisztességes, hozzád illő — —

— Én már ezelőtt is találtam, arról is lebeszéltem.

— Ki volt az? — érdeklődött István.

Márta ráöltötte a nyelvét. — Mit kérdi, mintha nem tudná!

— Én? — nevetett István.

— Ne bántsa, Pista, kérem, látja milyen ideges, — kérlelte Ágnes.

— Csak te ne teted volna be ide a lábadat soha, érted!? — kiáltott a férfitra Márta és megfenyegette.

— Márta! Megtiltom! — ugrott fel Ágnes.

Márta a barátnőjéhez és pártfogójához ugrott és sírva csókolta a kezét. Ezt a vidám és fölényeskedő lányt nem látták még ilyen feldúltnak, István sosem látta sírni. Lehajtotta fejét, oly megalázónak érezte a jelenetet. Ágnes nyugtalanul figyelte Márta meg-megrázkódó fejét; meghökkent: a leány sűrű olajbarna hajában néhány ősz szál csillogott. Múlik az idő... a kertben kint ólálkodik a romboló...

A leány nevetve emelte fel a fejét; a könnyek sűrűn hullottak a szeméből.

— Kicsit megfeledkeztem magamról, királynőm, — mondta

szepegve és utánozni akarta régi fölénységét. — De igaz is, átszaladtam ide, hogy segítséget kapjak, ehelyett bíraltok és morál-prédikációkat öntötök rám. Prédikációból nem kapok férjet és abban is igazam van, hogy mindezért Pistát okolom.

— Én vagyok mindennek az oka, — bólogatott István és jelentősen Ágnesre nézett.

— Te hát! Ha te nem vagy, akkor Ági szépen ide hívja a bárómat, beszél vele, ide szoktatja, rendes embert csinál belőle, belőlem pedig előbb-utóbb boldog asszonyt. Mióta te itt vagy, Áginak ideje sincs rám, csak ide, oda tesz, félreállít, mint egy rossz terhet. De még ha ideje is volna! Te elugatsz, elmarsz, kiintrikálsz innét mindenkit. Ági lélegzeni sem tud tőled, oly féltékeny vagy. Megfosztottál tőle, ez az igazság.

— Hallgass, Márta, — intette meg újból Ágnes.

— Mért hallgassak? Egymás közt vagyunk és az egész világ tudja, hogy halálosan szerelmes beléd. Csak az nem szép tőled, Ági... ne haragudj, hogy végül megmondom... de az nem szép, hogy te ezt ennyi ideig túrted... és hogy hozzám sem voltál őszinte... és mikor én azt hittem, hogy Pista talán elvehet engem, akkor mindenfélét magyaráztál, hogy így meg úgy, ezért nem lehet, meg azért nem, nem illik hozzám és rosszul járnék, pedig az volt az igazság, hogy meg akartad tartani az udvarlódát, mert neked minden kell, férj is, család is, házibarát is, minden, te mindig királynő maradsz, én meg hamupipőke... ez az igazság.

István hangosan, gúnyosan nevetett, Ágnes úgy megdöb-bent, hogy szólni sem tudott.

— Mért nevensz ki, alamuszi?! — kiáltott rá Márta. — El sem tudod képzelni azzal a tőzsdés fejjel, hogy mennyit szenvedtem miattad! Már akkor kezdtem szenvedni, amikor Ági férjhez ment. Éjszakákon át bögttem, hogy jön egy férj, aki elveszi tőlem. Nagynehezen belenyugodtam, ennek így kell lenni. Aztán jöttél te. És én hónapról hónapra jobban éreztem, hogy hogy' túrsz ki a helyemből, Ági szívéből, otthonából, mindenhonnan. Elment azelőtt Ági valahová nélkülem? Volt színház, hangverseny, társaság nélkülem? Mindenhonnan kipottyantam. Néha utánatok lopóztam és földszintről meg erkélyről lestelek benneteket, hogyan vagytok elegek egymásnak, hogyan nem hiányzom már senkinek. Olyan lettem köztetek és temiatad, Pista, mint a szegény rokon, akit ugyan nem dobnak ki, de már elhelyezni sem tudnak. Azt hiszed, te ábrándos szemű uzsorás, hogy talán szerelmes voltam beléd, amikor fel akartalak csalni magamhoz és azt akartam, hogy elvégy? Tévedsz, ábrán-

dos lovag, Szabadság-téri hős, ne légy elbizakodott. Én Ágit akartam megmenteni, a hercegnőmet, a királynőmet.

István csak nevetett.

Ágnes azonban méltatlankodva kérdezte: — Engem megmenteni? Mitől?

— Tőle! És a pletykától, a város szájától, mindentől, ami gyanú és piszok. Énbennem az Ági egy magas piederstálon élt, a szobrom, az istennőm, mindenem volt, akkor jött két férfi és lerángatta onnét és közönséges asszonyt csinált belőle és nekem ezt tehetetlenül nézmem kellett. És hallgatnom, mit beszélnek az emberek. És mialatt ti itt ültök és ábrándoztok... én tudom, hogy nincs köztetek semmi... de a látszat ellenetek szól és ha tudátok, hogy hány emberrel vesztem össze miattatok és hogy' szégyeltem magam miattatok... és ti csak leráztatok magatokról, egyre messzebb löktetek és még az ideáloimtól is megfosztottatok... azt se akarjátok, hogy magamnak mentsem meg, magamnak, a királynőmet... legalább azt engedjétek meg... azt terjesszük el, hogy az én szeretőm a Pista, az enyém!

Tapsolt, topogott, úgy örült a tervének. — Gyerekek, terjesszük el, hogy Pista a szeretőm! Nagyszerű lesz!

István rosszkedvűen felállt. — Hát most már mit akarsz? A bárót vagy ezt a komédiát? A báró nem vesz el, ha — —

— És mi lesz, — kiáltott az arcába Márta — ha Sándor is meghallja előbb-utóbb, amit rólatok beszélnek?

— Sándor sokkal okosabb ember, semhogy hazugságokat elhigyen.

— Te sem akarsz, Ági? — kérdezte Márta. — Nevezzük ki Pistát a szeretőmnek. Hidd el, ez jó lesz.

Ágnes szomorúan, bénultan mosolygott. — Nevezzük ki... — mormolta.

— Hallja, Pista, — nevetett győztesen Márta — mától kezdve — —

S meg akarta csókolni a férfit. Az bosszankodva elhárította.

— Hadd ezt a rossz tréfát! Te csak eriggy a báróhoz.

— Most meg maga haragszik? — csodálkozott Ágnes.

— Tán örüljek, hogy összeboronál Mártával?

— Ha szereti Ágit, akkor igenis, örüljön!

Néhány perc múlva István eltávozott és azt sem kérdezte meg Ágnestől, hogy mikor láthatja. Márta ott maradt. Szórakoztatni akarta barátnőjét, mindenféle mulatságos történeteket adott elő, a báróról is hosszan mesélt, új megrendelőit figurázta ki, tréfálkozott, nevetett, ugrált körülötte, de Ágnes egyre mélyebben magába sűppedt.

Márta érezte, hogy feleslegessé vált.

Megalázottan és gyűlölködve osont ki Ágnes házából és egy trafikból felhívta Istvánt. — Menjen át Ágihoz, nagyon szomorú.

István szótlánul lecsapta a hallgatót.

Ha gyilkos volnék, ezt a Pistát ölném meg, — meredt az elnémult telefonra Márta.

81.

Az emberek ugyan azt beszélnek, hogy viszonyotok van, de én nem hiszem el, mert szeretlek és a királynőnek tartalak... körülbelül ez a lényege Márta szavainak. Ágnes napokig rágódott rajtuk. Honnét tudnak meg valamit az emberek, amit sohasem látnak, amit az érdekeltek mélyen titkolnak? Mik azok a láthatatlan apró jelek, amelyekből következtetni lehet? Azt hitte, nyíltan beszélhet aggodalmairól, rossz érzéseiről Istvánnal, de újabb meglepetésére ebben a kérdésben sem talált nála megértést.

— Mért töri ezen a fejét és mitől fél? — támadt rá István. — Csak nem Sándortól? Maga a kezében tartja Sanyit, de egy szót sem szól, felelősségre sem vonja... Maga beszél büszkeségről? Lassanként elveszti az ember itt az önbecsülésének utolsó szikráját is.

Ez a szó: »önbecsülés«, fájdalmas sebet érintett. Igaza van Pistának, ha nem is egészen úgy, ahogy mondja. Igen, egy idő óta bizonytalanává vált mind a két férfival szemben s ahogy megfogytakozott a határozottsága, úgy ingadozott az önbizalma is... hétről hétre romlott a véleménye önmagáról, kopott, pattozott, homályosult az a kép, amelyet eddig magáról alkotott. Nagyon szomorú folyamat ez, tünődött naphosszat, s azt mutatja, hogy önhitt, elbizakodott voltam, képzelte értékekben gyönyörködtem és valóságos függvénye voltam két férfinak, akikről azt hittem, hogy én hajtom és irányítom őket... Íme, a hódoló, a lázas szerelmesből rosszkedvű, bíráló, vádaskodó, zsörtölődő barát lett, a rajongó férjből pedig kielégített, fölényes úr, aki mosolyogva néz le érthetetlen szomorúságaira, amelyekben nem kell különösebben elmélyedni... Túlságosan közel engedte magához ezeket a férfiakat, sőt kiszolgáltatta magát nekik... Megromlott a pozíció. Utazzam el?... Mintha menekülnék?

Egyre gyengébbnek érezte magát ebben a szótlán harcban s az is aggasztotta, hogy alig állja már a hallgatást. Számptalan-

szor ajkán volt már a szó, amellyel megtöri a csöndet ; számtalan helyzetet készített elő, amelyben — úgy érezte — sikeresen megkezdheti a támadást. Az utolsó pillanatban azonban mindig visszavonult. Már azzal a gondolattal is foglalkozott, hogy egy félévre, egy évre, mindenesetre hosszabb időre elbúcsúzik Istvántól ; nem megy fel hozzá, szerelmük titkát elássák a lelkük mélyén ; akkor talán felszabadul, tisztábbnak érzi magát, visszanyeri az erejét és felelősségre tudja vonni Sándort. Félt azonban attól, hogy a hosszabb szünet sírja lehet a szerelmüknek ; ezt a szenvedélyes hajlamú embert, aki nemcsak őt, hanem magát a szerelmet is mindennél mélyebben szereti, nem szabad magára hagyni ; s mért kellene ilyen kegyetlen áldozatot hozni azért, mert Sándor megcsalta, sőt István szerint állandóan csalja ? Ez szinte örültség volna s amikor tervét félénken megpendítette Pista előtt, az gúnyosan kinevette. Tanácsalanságában megint megkereste azt a jósnőt, akihez évekkkel ezelőtt egy zavaros napon Márta vezette el ; a látogatás nem sok eredménnyel járt, Feuerstein Franciska, aki most már nem szállodában, hanem egy meglehetősen rendetlen, nagy polgári lakásban, egy budai uccában, fogadta, azt közölte vele, hogy »három férfi játszik komoly szerepet« az életében, mind a három »nagy küzdelmet folytat érte« s még hosszú időbe telik, amíg ő, Ágnes, választani tud majd közülük. Azt is megmondta, hogy van egy fia, akiben »nagy öröme lesz«, mert »csodálatos pályát fut majd be«. Szeretett volna több részletet is tudni, tanácsot is kapni. A gyulladt szemhéjú, rekedt hangú, takarókba bujtatott nő idegesen nézett rá s azt hajtogatta, hogy ne hamarkodja el a dolgot és mindig hallgasson ne csak az eszére, hanem a szívére is. Hogy' érti ? Úgy, hogy »maga mindig túlságosan okos akar lenni, pedig ezen a világon senki sem elég okos, éppen ezért, amikor szerelemről van szó, ne okoskodjon mindig, hanem kövesse a szíve szavát is«. Ágnes elégedetlenül távozott a megpolgáriasodott jósnőtől, akinek várószobájában titkár, előszobájában inas foglalatoskodott ; nekem mondja, töprengett Ágnes, hogy ne csak okos legyek, hanem a szívemet is szólaltassam meg ? . . . nekem, aki az életemet talán éppen a szívemmel tettem tönkre ?

De talán mégis az eszem tett eddig lakatot a számra. Hátha mégis engednem kell az érzéseimnek, az ingerültségemnek, a dühömnek és — —

— Mondja, Sanyi, mikor találkozott maga utoljára Czink Lillával ?

— Kivel ?

— Czink Lilla kisasszonnyal.

Vacsora után ketten üldögéltek a könyvtárszobában és a fekete kávéjukat itták. Sándor szivarozott, Ágnes cigarettázott s István ma ismét nem jelent meg náluk, Ágnes nem is hívta.

Sándor hosszasan mosolygott. — Mért kérdi?

— Nem fontos, Sándor. Eszembe jutott.

— Mikor találkoztam? Várjon csak, pontosan megmondom... illetve fejből persze nem tudom, de egész pontosan megmondhatnám, ha megnézném a könyvemet, ugyanis a fogaimmal jött fel hozzám, mint régi ismerőséhez és —

— Mért nem szólt nekem?

— Arról, hogy rendbehoztam két fogát? Mért kell erről beszélni?

— Nem kell, de gondolhatta volna, hogy érdekel.

— Mért, szívem?

— Mert a barátnője volt és mégsem egészen mindennapos dolog, hogy meglátogatja az embert a hajdani szeretője és igénybe veszi az orvosi munkáját.

— Nem tartottam fontosnak, szívem.

Elhallgattak, mert a szobalány bejött a kávéscsészéért.

— Iszik valamit? — kérdezte Ágnes.

— Egy kis konyakot kérek, — mondta Sándor a szobalány felé, de Ágnes felállt, elbocsátotta a szobalányt és maga szolgálta ki a férjét. A pálinkásasztalt Sándor mellé gurította. — Tulajdonképpen mi a baja Pistának? — kérdezte ezen az estén már harmadszor Sándor.

Ágnes lassú mozdulattal újabb cigarettára gyújtott a régi cigarettájáról. — Mondtam már, — felelte alig hallható halkan — hogy tudtommal semmi baja sincs, hanem az édesanyját látogatja meg, nála vacsorázik. De egyébként is — és hangsúlyosabban fordult a férjéhez — én nem erőltetem a dolgot... jöjjön, amikor jól esik neki, de — —

— De? — s jókedvűen, kissé kajánul mosolygott. — Csak nem történt valami maguk közt?

Ágnes felháborította ez a könnyelmű, kárörvendő, gonoszkodó hang. Most kellene az igazat a fejéhez vágni ennek a váratlanul és oktanul elbizakodott embernek! Hallgass a szívedre!... sűgja a rosszfogú jósnő.

Érezte, hogy az esze irányítja a szavait. — Nem történt semmi, — felelte ingerülten — de azt hiszem, hogy az emberek már mindenfélét beszélnek rólunk.

Sándor kivette szájából a szivart és elkomorodva kérdezte: — Magukról?

— Nem. Hármunkról.

— Nem értem.

— A minap itt volt Márta . . . illetve ma is itt volt, a vőlegényével, tudja, azzal a Vetési báróval, aki el akarja ugyan venni, de Amerikába akar utazni vele . . . szóval, azt mondta Márta, hogy mindenfélét beszélnek rólunk a városban. Pistáról azt, hogy azért jár ide, mert szerelmes belém, Czink Lilláról pedig azt, hogy megint viszonya van magával.

Sándor visszatette szájába a szivart és nevetett. — Velem? — kérdezte hangosan.

— Magával. Ez nem igaz?

— Az egyik épp úgy, mint a másik.

— Hogy' érti? — kérdezte rémülten Ágnes.

— Az, hogy nekem viszonyom van azzal a nővel, az épp oly abszurdum, mint hogy maga és Pista . . . ugyan micsoda örültség!

Ágnes a szék karfájára könyökölt és mozdulatlan kíváncsisággal figyelte Sándort. Minden hangján azt érezte, hogy komédiázik, hazudik és sértően fölényeskedik. — De kérem, Sándor, — mondta csöndesen — az nem örültség, az valóság, hogy Pista szerelmes belém. Nem beszélhet ugyan róla, ez az ügy el van temetve, de én tudok róla és maga is tud. — (Most én is hazudom, én is hazudom, kopogott a fejében egy rejtélyes távíró, milyen élet ez, mért csináljuk ezt!) — Ennyi év alatt az emberek rájöttek erre s mert én undorodom a pletykától, nem ragaszkodom ahhoz, hogy Pista állandóan velünk legyen. Sőt, arról is hajlandó volnék tárgyalni magával, hogy jó hírünk, a házaseletünk nyugalma érdekében esetleg szépen, lassan el is távolítsuk magunktól és meg vagyok győződve róla, hogy ha megmagyarázzuk őszintén, ezt a szándékunkat Pista is megértené és helyeselné. — (Találkozhatom vele titokban is. Titok, sötétség, némaság. Mért kell visszaadnia itt a vizitemet? Szezelem, sötétség.) — Itt megszűnnék egy érzés. — (Érzés! Érzés! Hogy ez mi?) — De magáról azt mondják, hogy viszonya van.

— De ki mondja ezt a hülyeséget?! — kiáltott fel Sándor. — (Igaz is, azért, mert néha lefekszem vele . . . mingyárt viszonyról . . .!)

— Mindenki. Sokan.

— Ki az a mindenki? Az a bolond Márta?

— Én.

Sándor felpattant. Kíváncsian, megbotránkozottan meredt a feleségére. Aztán nevetve dobta vissza magát a karosszékre. — Maga? — s rá mutatott.

— Én !

— S honnét veszi ezt a bolondságot ?

— Sándor, komolyan bolondságnak tartja ?

— Rossz viccnek, szívem.

— Mért nem néz a szemembe ?

— Én ?

— Maga, szívem. Mi itt egy nagyon fontos dologról beszélünk, talán a legfontosabbról és mindent néz, a szivarját, a cipőjét, a levegőt, csak engem nem. Mért kerüli a tekintetemet ?

— Én ? Na ne tréfáljon. Mért ne néznék a szemébe ?

Egymás felé fordultak és hosszan egymásra néztek. Csöndes őszi este volt, a bujkáló szél néha meglebbentette a függönyöket. A nagy csillár kristályai homályosan csillogtak, csak az állólámpa égett fejük mögött és sárga, meleg kört vetett arra a kis, porcellánokkal, cigarettatárcákkal telerakott alacsony asztalra, amely elválasztotta őket. Most, hogy egymásra néztek, a homlokuk, arcuk is becsúszott a fénykörbe. Kissé fáradt, szórakozott, únott mosoly merevedett meg a férfi arcán ; szája szögletében feketén füstölt a félig elszívott szivar. A szemöldöke felkunkorodott a homlokára ; a szeme erőltetetten tágra nyílt. Ágnes egyre reménytelenebbül fürkészett a szemében. Igen, órákig is így tudná tartani a szemét, de ez nem a régi szem ! Ebben nincs meg az a régi lázas alázat, az a gyermekies ajánlkozás, az a könyörgő kívánczóság, amely valaha annyi önbizalmat adott neki, hogy vakmerően és felelőtlenül merte berendezni az életét ; ez a férfi elvonult tőle, valahol messze táborozik és megáll a saját lábán is . . . megáll és mosolyogva néz vissza rá és hallgat a titkairól . . . hallgat és hazudik. Ez a férfi nem őszinte hozzá . . . ezen a férfin megszűnt a hatalma.

De hogy' történt ez ?

És vissza lehet-e még szerezni ?

— Na, hagyja ezeket a vicceket, — mormolta rosszkedvűen Sándor. — Úgy vizsgálódik, mint egy vizsgálóbíró. Kérdezzen, mit akar tudni, megmondom.

— Megcsalt ?

— Nem, szívem.

— Megesküszik rá ?

— Természetesen, ha kívánja, de . . . — Indulatosan a térdére ütött. — Az Isten szent szerelmére, miért gyötri magát ilyen fantasztikus ügyekkel ?! Szépen, békében élhetünk és ahelyett, hogy élveznők kivételes sorsunkat, itt mindenféle . . . hát mi értelme ennek ?

— Szeret még ?

— De Ági! Nem szégyelli magát?

Ágnes meg sem mozdult, csak a szeme követte a férfi minden mozdulatát.

— Nagyon szégyellem magam, Sándor. Kimondhatatlanul szégyellem magam.

— Hát akkor?

— Magától függ a nyugalmam. Sohasem tudtam elképzelni, hogy én ide juthatok... hogy egyszer majd kételkedhetem az őszinteségében... hogy a mi házasságunk is olyan lehet, mint annyi más... a látszat szerint minden rendben van, de a valóság az, hogy messze vannak egymástól és csak azért nem szakadtak el, csak azért nem ellenségek, mert hazugságokkal, komédiázással hidalják át a titkokat, a — —

Sándor ingerülten félbeszakította. — De hát milyen titkok vannak köztünk?

Ágnes halkán és fenyegetően felelte: — Amíg maga csak kérdez, ahelyett, hogy vallana, amíg maga csak idegesen csapkod, ahelyett, hogy nyugodtan magába szállna, addig nem tudjuk felszínre hozni a titkainkat. Sándor, maga körülbelül tudja, hogy ki vagyok. Nem vagyok olyan buta és közönséges, hogy ne tudnék megérteni tévedéseket, hibákat, kis kisiklásokat, hangulatokat vagy... Beszéljen velem nyíltan. El tudom képzelni, hogy keletkezhetnek valakiben kis vagy nagy kívánságok, amelyeknek nem tud ellentállni... Elkövettem azt a hibát, hogy sokszor magára hagytam. Ha talán csalódott bennem és nem lettem teljesen olyan, amilyennek elképzelt, mondja meg és közös akarattal talán még mindent rendbe hozhatunk. Ha itt nem tud beszélni velem, utazzunk el... nézze, fontosabb a mi életünk, mint a betegek, a rendelője. Nézze, megkönnyítem magának az őszinteséget és előre elismerem, hogy nem tartom hibátlanoknak, nem tartom ártatlannak magamat, előre elismerem, hogy ezt a válságunkat együtt idéztük elő, bűnösök vagyunk mind a ketten. Értse meg, meg akarom menteni a házasságunkat és minden bűnhődésre, minden áldozatra hajlandó vagyok... nézze, nem vagyunk már egészen fiatalok... nem is beszélek magáról, erős és egészséges, de azért már nem mai gyerek, érett férfi, nem-sokára negyvenhat éves, közelebb az ötvenhez, mint... és egy asszonynak talán nem is volna szabad ilyesmiről beszélni, de hát maga orvos is... és én vigyázni akarok magamra, kívánatos akarok maradni, de... értse meg, lehetne még sok szép esztendőnk, de aztán... aztán az öregségünk, gondoskodni akarok róla... nyíltan nézhessünk egymás szemébe és határozottan fogjuk meg egymás kezét és — —

Sándor elhajtotta elhamvadt szivarját.

— De szívem, megőrült? — kiáltotta.

— Mért?

— Mért! Úgy beszél rólunk, mintha maga vagy én vagy mind a ketten el akarnánk válni? Ki akar válni? Ki nem akar együtt maradni?

— De ha én nem vagyok elég magának?!

— Ki mondta?

Ágnes feje lassan lehanyatlott; néhány percig nem szólalt meg. Úgy érezte, hogy ez a beszélgetés most nagyrészt igazolta az életét. Ezen a bomló illatú őszi estén, ebben a halkan hintázó szélben, ebben a cigarettázó csöndben el akarta halmozni ezt az embert életének legszebb ajándékaival: a vallomásaival. Lehettem eddig a tiéd, gondolta növekvő keserűséggel, mindenképpen, lemezteleníthetél és felöltöztethetél, ünnepelhetél és gyötörhetél, ismerheted a testem minden porcikáját, únhatod és élvezheted... soha nem voltam annyira a tiéd, mint ahogy ma lehettem volna, ha akarod, ha méltó vagy rá, ha egyenrangú vagy velem, ha nem vagy ilyen közönséges, ilyen egyszerű, ilyen hétköznapi. Mert az vagy! Talán ezért szerettelek, talán kellett ez az egy fából faragott, síma és vaskos férfiasságod, de sohasem tudtam megnyugodni mellette... hiába akartam hozzákötözni az életemet, felemelkedett és messze tájakra kóborolt, lengett, libegett, mint egy színes léggömb, mely elkívánczik az egek felé. Elfáradtam talán a kóborlásban, talán megrémültem az egektől, mert üresnek találtam mindent és semmiben sem tudtam megfogózni, ma volt, kedvesem, az az este, amikor le akartam szállni és örökre melléd telepedni, minden álmról, vágyról és gyötrelmről lemondani és veled beérni... ma mindent, mindent neked akartam adni, testet, lelket, minden titkomat, amiről csak számot tud adni egy asszony, ma lettem volna egészen a tiéd, talán úgy, ahogy asszony még sosem volt senkié... de hát nem kellek... nem érzed a kísérteties órát, hiába csábítlak, hasztalan kínálom magam, vak vagy, süket vagy... de hiszen én, éppen én látóvá és hallóvá akarlak tenni, de nem akarsz mozdulni, nem tudsz és nem is akarsz... fekszel az élet fenekén, mint egy darab vas és lehúzol... otromba cövek vagy, virágot sosem hajtasz, virágaim nem kellenek...

Sándort bosszantotta ez a hosszú szótlanság. Inkább feküdjenek le, múlik az idő; itthon maradtak, nem szórakoznak; ilyen gyerekes fecsegésekkel és lelki turkálásokkal töltik el az időt. Felhajtotta konyakját és a feleségéhez lépett.

— Kisszívem, mi nagyon jól élünk, — mondta önérzetesen

és megfogta az asszony állát. — Ne csináljon magának mester-séges problémákat. És az is örütség, hogy az öregségre gondol. Maga fiatal és szép. És én is.

Ágnes megvetően elmosolyodott.

Majd hirtelen így szólt: — Én megvertem azt a nőt.

— Tudom, — felelte a férfi és bólintott.

— Tudta és nem szólt?

— És maga miért hallgatott?

— Most szólok. Most is én.

— Nem akartam ügyet csinálni belőle. Az a nő feljött hozzám, fizetni akart és elpanaszolta azt az inzultust. Maga helytelenül cselekedett, egy ilyen finom és előkelő asszonynak nem szabad leereszkedni egy ilyen nőhöz.

— És egy ilyen finom és előkelő férfinak?

— Én nem ereszkedem le.

Az asszony megfordította a tenyerét... mintha kitárná és kérne valamit... egy másik kezét, várva várt ajándékot, reményt... a férfi észre sem vette az öntudatlan mozdulatot. Ágnes keze összehajolt, lehanyatlott.

— Nézze, fiam, — mondta most türelmetlenül Sándor — verje ki a fejéből ezt a gondolatot. Nem csaltam meg és nem is akarom. Aztán pedig öregek ugyan nem vagyunk még, de olyan fiatalok sem, hogy ilyen gyerekes dolgokkal tölthessük az időnket. Helyesen tette, hogy megkérdezett, de most aztán fejezzük be. Vegyen példát rólam. A házasságunk kezdete óta figyelem és évek óta megértéssel tűröm, hogy van itt egy ember, aki szerelmes magába.

— Mért tűri? Ne tűrje!

— De mért ne tűrjem? Vegyen példát rólam, én feltétlenül megbízom magában. Jó is volna, ha rögtön kételkedni kellene egy asszonyban, mert akad egy férfi, aki belészeret. Azt hiszi, én nem hallottam pletykákat? Nincs szükségem erre a hóbortos Mártára, nekem is van szemem és fülem.

— De én felajánlom Pistát, elküldöm, ha akarja.

— De mért akarjam?

— Hogy új életet kezdjünk.

— Mért? A régi olyan rossz volt?

— Rossz!

Sándor hangosan nevetett. — Én nagyon jól éreztem magam benne és magának sincs oka panaszra, ha ma rosszkedvű is. Szóval, én nem bánom, ha kissé megritkítja Pista látogatásait, ha akarja, kettesben talán ne mutatkozzanak a nyilvánosság előtt, de hogy ide ne járhasson?! Mért ne? Mért kell büntetni,

mit vétett? Tudom, hogy korrekt férfi, tiszteli a barátja házasságát, magára pedig feltétlenül rábízhatom a családi tisztességemet. Hűha, mingyárt egy óra, hogy' elmúlt az idő!

Húzta fel az asszonyt a székből. — Na jöjjön, jöjjön!

— De ha én egyszer azt mondanám, — állt meg előtte Ágnes — hogy nem szabad egy asszonyt magára hagyni és nem elég a bizalom, mert — —

Sándor tréfásan meglegyintette az arcát. — Mi az, kisgyerek, csak nem akar féltékennyé tenni?

— Féltékennyé? — Reménytelenül bámult a férfi szemébe. Ez most azt hiszi, hogy Lilla miatt féltékennyé akarom tenni és valósággal üzletet kötni vele: te add Lillát, én adom Pistát... Az undor megreszketettette száját. — Útálok a féltékenységet.

— Hát még én! — s nevetve húzta, rángatta feleségét a hálószoba felé: ilyenkor a legjobb alaposan megcsókolni az asszonyt, gondolta, az a kis mámor kiveri fejéből a sok bolondságot, még a jogos féltékenységet is... csak siessünk, mert holnap is van egy nap.

Ágnes némán követte. Valami megfagyott most benne; s egy csillag úgy hullott le szívének megdagadt fekete tengerébe, hogy a fénye is örökre elveszett.

Holnap délután felmegyek Pistához, gondolta fásultan, s kibékülök vele... teljesen kibékülök.

Érdekesek ezek az asszonyok, gondolta Sándor. Úgy viselkednek néha, mintha nem is élőlények, hanem gépek volnának. Lehet egy asszony igazi feleség, ha nem nagyszerű szerető is? De hát hol tanulják meg? Nem is volna ostoba berendezkedés, hogy ha volna valami értelmes iskola, ahol a Lillák megtanítanák az Ágneseket — — jó vicc! Akkor nem volnának feleségek, hanem kokottok! Ez igaz, de mért gondolja egy ilyen szép, okos, tisztességes feleség, hogy teljesen elég a boldogsághoz, ha egyszerűen kegyeskedik ide adni magát... mért gondolja, hogy ez olyan nagy esemény és most már minden rendben van? Valljuk be, hogy Lilla ilyenkor sokkal szórakoztatóbb és tulajdonképpen nem kellene kidobni ezt a kedves, mulatságos és rendkívül tehetséges lányt, legalább teljesen nem... Na ne légy már ilyen önző kéjenc! Valóban nem vagy már gyerek, uralkodhatnál magadon, fegyelmezd magad! Lehetetlen így élni, egyik nap itt, a másik nap ott, sőt néha délután ott, éjszaka itt... nem is bírod, nincs is értelme, azonkívül szennyes, erkölcstelen, főként most, hogy Ági is tudja már. Hadd azt abba, elégedj meg ezzel, tanítsd meg a feleségedet, legyen ez a szeretőd is... hiszen szereted és valld be, hogy azért megrezzent a szíved,

mikor ma este vallatott és kételkedni és szenvedni láttad. Hiszen szereted! Akkor mért nem becsülöd? Lillát el kell küldeni, most már végleg. Szegény kis Ági, hogy' szenvedhetett... A legjobb volna, ha ez a Lilla elutazna... menjen valahová külföldre, ott is lehet táncolni.

Mielőtt ágyába gurult, hosszan megcsókolta Ágnes kezét.

Azt akarta megéreztetni, hogy tiszteletet érez a felesége iránt s valóban, érzett is affélét.

82.

Itt elveszett valami, ami talán sohasem volt meg, de amit mindig valóságnak sejtettem... önbizalom? érték? harmónia?... nem is tudom már, hiába töröm a fejemet, hagyjuk, éljünk... csak ne gondolkodjunk!

Nem gondolkodni, mert magamtól is megőrülök, nem tudom már, mit teszek, mit akarok, nem ismerek magamra. Nem gondolkodni. Fáradt vagyok és minden megkeseredett... s csak tudnám, mért?

Hát nem vagyok ostoba, kérdezte Ágnes, hogy kínlódom Sándor miatt? Én, aki egész házasságunkban egy más férfival is éltem, kétségbeesem, mert a szeretőm azt állítja, hogy a férjem megcsal. Hát csaljon, ha jólesik. De mért esik jól? Megadok mindent, amit akar, mért kell akkor neki egy másik nő is?

De mért vagyok oly igazságtalan, hogy kétféle mértékkal mérek és megtiltom neki azt, amit megengedek magamnak? Hiú vagyok, hiú és rossz. S hátha alaptalanul vádolom, hátha Pista talál ki mindent, hogy értelmetlenül és gonoszul felröbantsa a házasságunkat? Hiába ellenőrzöm Sándort, nem tudom rajtakapni; meglesem az álmait, kikutatom a zsebeit, gyanúsítom, faggatom, hízelgek és kedveskedem... nem találok semmi nyomot és túrnöm kell egyre fölényesebb gyöngédségét, amely már nem is férji, nem is apai, hanem orvosi. Úgy bánik néha velem, mint egy beteggel. Ez az egyszerű ember fölém kerekedett és megborzaszt az ereje, utálok a gyöngéségemet.

Csapdába kerültem és tehetetlenül vergődöm.

Ostoba fejvel néha azt hiszem, hogy meg tudok menekülni Pista segítségével. Még mindig el tudom képzelni, hogy neki elmondhatok mindent, barátom ő, aki megsegít. Elkezdek vele őszintén beszélni, megmutatom egy-két sebemet, nézd, ez fáj,

látod, ebben segíts... elhúzódik, elkomorodik és halálra gyötör gyűlölködő kérdéseivel. Vallat, faggat, mint valami megrögzött bűnöst.

— Valld be, hogy közelebb kerültetek egymáshoz, — és a szememben fürkészhatsz. — Rendszeres viszonyotok van, mióta féltékeny vagy rá, miért tagadod?

Milyen ostoba! Mintha minden ezen múlnék... mintha nem tudná, hogy százféleképpen lehet együtt nő a férfival... ott van s még sincs ott. S ha legalább másképp kérdezné! De talán segít az őszinteség. — Kérlek, nem tagadom, egy idő óta — —

— S neked az is jólesik?

— Értsd meg, hogy — —

— Mást sem teszek. De mit szólnál, ha egy nap közölném veled, hogy az éjszaka volt egy kis kalandom... vagy tudod mit, találtam egy lányt, akár egy asszonyt is és elvettem. Mit szólnál, ha megházasodnék? Neked férjed van, nekem feleségem.

— Megígérted, Pista!

— De tudtam-e, hogy majd ennyit kell szenvednem... ilyen megalázottan élnem... így tűrnöm, hogy szinte darabonként szeded ki belőlem a gerincemet, míg egy ilyen rongyos puhány nem lesz belőlem, akit ide-oda rángathatsz!?

— Nem tudnám elviselni.

— Hát én?

— Légy te különb. Maradj meg te. Ne veszítselek el!

Hát ide jutott már, hogy könyörögnie kell? Könyörögnie, hogy meg ne csalják, el ne hagyják? Néha mind a két férfi úgy viselkedik, mintha szívességet tennének neki, hogy vele vannak. Az éttermekben néha negyedórák múlnak el és elfelejtene hozzá szólni. Mire gondolhatnak? Á, lesz, ahogy lesz, nem szabad tépelődni. Menjenek, hagyják el... megmarad a fiam, vele élek, elég volt a vágyakból, a megoldhatatlan problémákból, lassanként széttépnek, szétmorzsolódom s már azt sem érzem, hogy élek, vagyok.

Ne törődj semmivel, lesz, ahogy lesz, — biztatta magát s abbahagyta Sándor megfigyelését, István vigasztalását. — Fogadjon el úgy, ahogy vagyok, — mondta nevetve és vacogva Istvánnak. — Ha öröme telik bennem, tessék, itt vagyok, ha megúnt, legyen bátor, mondja meg és hagyjon el. De ne bíráljon, nem tűröm!... Kérem, ne bíráljon... ne turkáljon bennem, könyörgök...

83.

A nyugalom megint helyreállt körülöttük. Tudták, mind-egyik másképp, hogy ez nem a régi harmónia; tudták, hogy elmúlt fölöttük egy kor, amelynek szépségei meghaltak; tudták, hogy van valami szégyenletes és jóvátehetetlen az életükben, valami néma megállapodás, amely több a hazugságnál, megalázóbb a tehetetlenségénél; tudták, hogy valahol valahogyan eladták magukat és örökké elégedetlenek a vételárral, melyért eltékoztak valamely láthatatlan kincset; de azt is tudták, hogy a saját erejükből nem tudnak változtatni sorsukon s nem is szokatlan életük így tart majd a sírig. Ha csak valami közbe nem jön... de mi jöhet?!

Lehetetlen, gondolta néha István, hogy ez a Sándor ne tudná az igazat; lehetetlen, hogy ne találkozott volna a valósággal ennyi év alatt, hogy ne ordított volna rá az igazság... tudja! tudja! gyáva koldus, beteg, perverz ember, tűri ezt, megnyugszik benne, talán éppen ez kell neki, így boldog! A világ azt hiszi, hogy rendes, egészséges ember, a világ! A világ álarcokat lát. Mindnyájan álarcokat viselünk, én is. Bennem is van valami mély törés, valami születési hiba; nekem sem kell olyan asszony, akit én teremtek magamnak, hanem a másé... a titok kell, ez a nyílt, ez a lappangó titok... a másét szeretem. Nevetséges tépelődések! Rosszabb ez a házasságnál, vagy épp olyan, ez maga a házasság, a házasságnak egy új formája, modern élettani alakulat, új biológiai egység, az érzékeny részvénytársasága, mai tökéletlen lelkek szerelmi trösztje. Ha akarom, azt is mondhatom, hogy **Ágnes** az én feleségem és engem csal meg Sanyival. De hát **csak** nem leszek hű egész életemben a »feleségemhez«? Valóban, itt az ideje, hogy szétnézzek már... milyen is lehet egy más asszony? Itt van például Vivian! No, a Grimm szerelmével kezdenék ki? Hát ha lassanként elszedem a klienseit, mért ne lopnám el egy-két órára, napra a barátnőjét, aki úgysem megy hozzá feleségül, akármit csinál az öreg. De hát a becsület!? Komám, a becsület!? Becsület és gerinc... Ne nagyképüsködj, Pista. Nem lehet az ember idestova egy évtizedig egy férjes asszony szeretője és becsületes is. Hiába mondják, hogy ez szerelem s a szerelem az »más«, az »kivétel«; hogy' is mondtam a minap Áginak?... »darabonként szedte ki a gerincemet«... ez az! Ott vészett a becsületem is. Ma-holnap úgyis önállósítom magamat. Becsület! Ki a becsületes?

Hol van itt egy igazi nő, egy igazi férfi? Sanyi talán, a szarvaival és Lillájával? Ágnes? Ágnes és becsület! Sétálhat a becsület két ágy közt? Mi lehet egy ilyen asszonyban? Jó, a testét megmoshatja, de a fejét, a lelkét, a szívét... fürdik itt, fürdik ott, folyton fürdik, illatosítja magát, illatba pácolja bőrét, jó, de a keze csillapítón simogatja az én homlokomat és néhány óra múlva a férje arcát cirógatja... a léleknek is vannak kalandjai és amikor »haza« ér tőlem, a fülében kell még bugyborékolni az én szavaimnak, a szívében még ott ringatóznak az én hangulataim... s ki tudja, milyen szavakat és érzéseket hoz el énhozzám... hogy tudja mindezt elraktározni, rendben tartani, hogyan sorakoznak benne egymásra, egymás mellé ezek a különböző rétegek?... Különbözők? Mindez talán csak férfiképzelődé; ennek az asszonynak a lelke mélyén elmosódhatnak a határok, összefolyik két férfi feje, egyesül és elvész két férfi élete...

Ej, ne törődj már velem! — intette meg magát István — ne tépelődj! Fogadd el az életet úgy, ahogy van, az életedet, amely erősebb volt nálad... lásd be és add meg magad. Szórakozz, örülj és élvezd a szép pillanatokot, a furcsa helyzeteket... végül is, ne tagadd, Ágnes még mindig Budapest egyik legszebb, legfinomabb, legkívánatosabb asszonya és nem egy férfi akadna, aki szívesen elfoglalná nála a helyedet. Ne állj fel a terített asztaltól... hova mennél? mit keresgélnél?... még jobb, kedvesebb bronzspartnereket sem találsz... maradj az asztalnál és játssz tovább!

— Te passzolsz?! — kiáltott rá Sándor. — Két kárót mondtam, nem hallottad?

— Bocsáss meg, szórakozott voltam.

— Dehogyan voltál szórakozott! Még mindig nem ment a fejedbe a kettős indítás. Mondj két szant, ha semmi sincs.

Ágnes derűsen csillapította a veszekedő Sándort és a gyorsan sértődő Istvánt. — Magával is megesik néha, hogy elgondolkodik, szíve.

— Úgy sincs szellem benne! — jegyezte meg a negyedik özvegy Rudnayné. — Te mit mondasz, Ági?

— Passzolok.

... S amikor »terít«, István be-benézhethet a fiához, aki folyton komoly könyveket olvas, elbeszélgethet a kíváncsian vizsgálódó, zárkózott fiúval s mialatt képekről, könyvekről, a természetnek néhány érdekes jelenségéről társalog a korán érő Kálmival, aki jövőre már gimnazista lesz, elérzékenyülten gondol a ter-

vére: nemsokára elkészíti a végrendeletét és minden meglevő és ezután összegyűlő vagyonát ráhagyja... úgyis kell majd neki a pénz, író vagy tudós, talán nagy filozófus lesz belőle... helyette!... csak a jó Isten vigyázzon rá és ne jöjjön egy aszszony, aki eltéríti útjából.

Napról napra kell élni... nem szabad ellenkezni a világgal.

84.

Életüknek újból megszilárdult rendjét csak ritkán és rövid időre zavarták meg múltó összeütközések.

Egyszer Sándor Bécsbe utazott egy fogászati kongresszusra, amelyen előadást is tartott s Ágnesnek feltűnt, hogy a férje nem ragaszkodik a társaságához: hívja ugyan, menjen vele, de olyan hangon, amely egyáltalán nem biztató és szinte megnyugszik, amikor látja, hogy a felesége — István kívánságára — elhárítja a meghívást és inkább itthon marad. Mért nem visz magával? Valóban, terhére volnék a sok orvos közt, a kongresszusok zűrzavarában? Vagy nem egyedül utazik, visz magával valakit, esetleg ott találkozik valakivel? Ne firtassuk. Nem dül össze a világ, ha a megpocakosodott doktor úr, aki már kissé oldalt áll a fogorvosi székhez, mert akadályozza a hasa, nem olyan nagy eset, ha elszalad valami múltó kis flörtjével egy gyors és jelentéktelen kalandba; utána mégis csak hazatér, lassan és szuszogva szívja a szivarját és örül, hogy békésen üldögélhet. Menjen, menjen! De akkor meg ez a Pista áll elő lehetetlen kívánságokkal... igazán furcsa, hogy ennyi sok esztendő után még mindig vannak új ötletei! Együtt mennek moziba és Kálmánkát is magukkal viszik; István különösen boldog, hogy ha így hármásban, középen a fiúkkal üldögélhetnek valahol. Aztán hármásban vacsoráznak otthon és vacsora után István mindig talál valami hosszú magyaránivalót; erre az estére például egy Michel Angelo- és egy Rembrandt-albumot hozott és minden képet külön mutogat és úgy beszél, olyan forrón, behatón, boldogan, mintha egy kicsit a saját alkotásait leplezné le a fia előtt. Dehát mingyárt éjfél, a fiúnak le kell feküdnie, bár — érdekes — a fiú is egészen különös izgalommal fogadja ezeket az együttléteket; a szeme nyugtalanul tüzel, a szája görcsösen feszül... kísérteties nézni őket!... mintha ugyanaz a száj, ugyanaz a szem kettőzött alakban önmagát nézné egy halovány nő selymein, fátylain át. Hát nem ellenkeznek vele! Nem vitatkoznak

vele, hogy még nem kell lefeküdni és még ötven oldal van Rembrandtból! ? Azután meg, mikor Kálmán furcsa szenvedélyességgel, valami elnyomott panasszal és soha ki nem mondott kérdéssel megcsókolja anyját és megszorítja »Pista bácsi« kezét, akkor meg Pista bácsival van baj; nem akar hazamenni és nemcsak itt akar maradni, de egyszerre férjnek érzi magát, férj szeretne lenni... mint egy vásott kölyök, papát-mamát kíván játszani. — No de itt, Pista, mire gondol! Menjen szépen, holnap felmegyek magához, hánykor jó magának? — Hallottak ilyet, a holnappal nem törődik, most itt akar szeretkezni, itt, ahol Ágnes az éjszakáit tölti. Hát ez lehetetlen! Ez sok, ez ízléstelen! Ez egy más ágy, az egy másik ágy... és itt a fiú közelében! Megőrült! Valóban, bolond, úgy udvarol, rimánkodik, oly lázas, mintha az első éveikben volnának; nem is lehet elhinni, hogy csak belőle indul ki ez a láz, oly furcsa, oly rejtélyes és perzselő, hogy talán Kálmánkának szól... ki tudja, nem arra vágyódik-e, hogy belépjen ide a fia és meglássa, hogy övé az anyja. Annál kevésbé enged neki; a fiút meg kell védeni az életüktől, Kálmán soha nem tudhat meg semmit sem, tisztának kell maradnia! De már úgy erőszakoskodik István, hogy valósággal elszédül tőle és régi, nagy napjaik emléke piros felhőkben rágomolyog; védekezni, sőt verekedni kell... nem, erről szó sem lehet. A hálószobát sikerült is elkerülnie, de már az ebédlőben, mikor kifelé tuszkolta, valósággal leteperzte; éppen csak annyi ideje és ereje volt még, hogy elfordítsa a villanykapcsolóját, mikor lezuhant a szőnyegre, ahol István oly csillapíthatatlan és mohó volt, hogy örömeiben is, rémületében is majdnem megfulladt és elájult. Könyörögnie kellett késő éjszaka, hogy hagyja már el a házat; s amikor érezhetőn boldogan, felvillanyozva és hálálkodva eltávozott, Ágnes reszketve hallgatózott, hogy nem jár-e valaki körülötte, a szobalány vagy Kálmán nem vette észre valamit. Szerencsére, nem látszott meg senkin, hogy tud valamit az éjszakai eseményekről, vagy legalább senki sem árulta el magát; csak István volt másnap is oly boldog, oly ragyogó, oly hálás, hogy ezt az érzést alig lehetett megérteni... estig, amikor megint azért rimánkodott, hogy ott maradhasson Ágnesnél, de most már reggelig. — Hát nem mindegy magának, hol? — ellenkezett. Ezúttal a könyvtárban omlott össze az ellenállása, anélkül azonban, hogy sikerült volna teljesen kielégítenie a szeretőjét; látszott rajta, hogy ennek a háznak valamennyi szobáját szeretné feldúlni, felgyujtani a szerelmével s míg minden rendes ember sötétségbe és titokba menekül az asszonyával, ez a hirtelen megtévelyodött István ilyenkor valósággal hajszolja

a világosságot, a látványosságot, szeretné megmutatni magát, botránnyosan közeledik a személyzet, de leginkább és makacsul Kálmánka felé... már félni kell tőle, mert még altatót kever az italába, befekszik vele Sándor ágyába és reggel becsöngeti a szobalányt, a szakácsnét, elsősorban a fiát: íme, itt fekszem anyáddal, nézd!... s talán boldog lenne, mint egy pirománikus. Jó, hogy hazajön már Sándor s a régi bevált utakon gördülhet az életük; dehogyan marad többé itthon... pedig Pista azóta állandóan unszolja, hogy küldje már el megint a férjét, kedves ember, meg is szokta, de mégis csak akkor a legjobb, ha külföldön van.

A két férfi néha Kálmán neveltetése miatt kapott össze. Első éles vitájuk a középiskolai beiratás körül tört ki; István állami gimnáziumot javasolt, Sándor felekezeti. Tulajdonképpen egyik sem tudta teljesen megokolni az álláspontját, de mind a ketten babonásan ragaszkodtak kimondott szavukhoz; s Ágnes hiába békítette őket, napokig ellenkeztek egymással, míg Sándor indulatosan be nem fejezte a csatájukat:

— Most már elmondtál mindent és tudok mindent és a te fiadnál, ha lesz, azt tehetsz, amit akarsz, de ez az én fiam és slussz!

Hiába sápadozott István és hiába szorult ökölbe a keze; Ágnes is úgy bámult rá, hogy attól félt, mingyárt kihull a szemén az élete; el kellett hallgatni.

Az érdekes azonban egyébként is az volt, hogy bármilyen szíves és általában zavartalan barátsággal fogadta Sándor Istvánt s ha egy-két napig előtte rendszerint ismeretlen vagy hamis okból elmaradt, ő maga vitte vissza az otthonába, annyira ösztönyszerűen nyugtalanította, hogy ha Istvánt túlságosan elmélyedni látta a fia körül. Ezt a zavarát, idegességét nem is tudta titkolni és az együttléteknél hamarosan, gyakran udvariatlanul végét is szakította, bármennyire is helytelenítette az intézkedéseit, a közbelépéseit Ágnes, akinek legélesebb vagy leglágább kérdéseire sem tudott olyan értelmes választ adni, amelyet akár ő maga is nyugodtan elfogadhatott volna. Amit nem mondott ki, de amire homályosan gondolt: nem ez az István az a férfi, aki jó hatással lehet egy ilyen megdöbbenően értelmes és ijesztően érzékeny fiúnak a fejlődésére; ez nem lehet ideál; ez nem elég férfias, mert akárhogy nézzük is, van benne valami gyógyíthatatlan, eltüntethetetlen nőiesség; és végül is agglegény és egy agglegény sohasem lehet eléggé erkölcsös... már csak azért sem, mert nem épít magának saját teljes életet... Nem is tud beszélni a fiúval! Nem látja, hogy ez egy serdülő gyerek, aki

akármilyen okos, mégis csak gyerek ; hát nem úgy tárgyal vele, mint egy egyenrangú felnőttel?! Persze, hogy az ilyen bánásmód különösen tetszik az ilyen becsvágyó fiúnak, de hát ez bolondság ! Persze, hogy a fiú űrá, az apjára neheztel, mert valósággal visszaszorítja a gyerekszobába, de hát oda való és Pista bácsi a könyveivel, a kérdéseivel, a magyarázataival túlterheli, agyonnyomja !

— Ne hozz, kérlek, olyan helyzetbe, — mondta szigorúan — hogy én ellenszenves színben tűnjek fel a fiam előtt, mert kénytelen vagyok megfosztani őt azoktól az örömeiktől és kitüntetésektől, amelyekben te részesítenéd. Te végül is napról-napra ide jársz és az nem lehet, hogy te kedvesebb és vonzóbb légy neki nálam. Az nem lehet ! Az nem lehet ! Te adsz, én meg elveszek. Te jutalmazol, én pedig büntetek. Lehetetlen !

Hallgatni kellett, csöndesen visszavonulni, túrni . . . túrni még Sándor nevelési rendszerét is, gyakorlati alkalmazását az életelveinek, amelyekben sokkal fontosabb szerepet kapott az egészség, egyszerűség, hétköznapi boldogság a becsvágnál, a nagyravágyásnál, a nagy emberi ideáloknál. Sándor azt mondta, hogy »a gyerek nőjön csak fel«, tanuljon meg mindenből annyit, amennyit tud, »a többit majd meglátjuk, így azt is, hogy mi lesz belőle« . . . de mi legyen? . . . az a fontos, hogy egészséges, jókedvű, erős és elégedett férfi legyen, »a világot senkinek sem kell meghódítani«.

— Sándor öntelt nyárspolgár, — intrikált Ágnesnél István — a fiúból is hétköznapi embert akar nevelni, olyat, amilyen ő.

Sándornak pedig ezt mondta : — Az emberek a saját képükre akarják alakítani a gyermekeiket, önmagukat kívánják folytatni bennük, pedig az volna a helyes, hogy ha maguknál különbre törekednének. Kálmán alkalmas arra, hogy egészen kiváló, sőt rendkívüli ember legyen belőle, lesz is, ha helyesen irányítjuk.

— Irányítsd a magadét ! — fejezte be erélyesen Sándor a néha kirobbant vitát. — Az én fiamat nem lehet megbolondítani és a gondtalan gyerekkorától nem engedem megfosztani !

István visszavonult ebben a kérdésben is, különösen amikor Ágnes, olykor kíméletlenül, az elevenére tapintott. — Maga azt keresi Kálmánban, — figyelmeztette — amit maga elvesztett, ami maga nem lett.

— Mért, mi nem lettem én? — kérdezte István, mintha nem tudná, miről van szó.

Ágnes szórakozottan rángatta a mult lepleit és közönyösen bámult a felgomolygó porba. — Tudom is én, — mondta legyintő hangon — házakat akart építeni, nagy házakat vagy parkokat . . .

meg rajzolt is . . . olyan képekről is beszélt, amik nem férnek be egy szobába . . . nem emlékszik?

— Az más! Azok egy gyakorlatlan fiatalembernek a fantáziálásai voltak, de itt nem a fiú képzelődik, itt én mondom róla, hogy . . .

— Itt az apja képzelődik.

— Ezt rám érti? Hát igen, éppen mert az apja vagyok, éppen azért . . .

— Nézze, Pista, maga állandóan valami különöset akar tenni Kálmánkáért. Erre nincs szükség. Maga nem adósa Kálmánkának. Hála Istennek, megvan mindene, ami kell. Komplikálja, kérem, a dolgot. Én örülök majd a legjobban, hogy ha híres, nagy ember lesz a fiamból. De miért civakodnak emiatt?

— Tanuljon angolul is, most csak ezt kérem.

— Még nincs itt az ideje.

— Próbáljuk meg, nincs-e különös rajzoló tehetsége. Csak azt engedje meg, hogy elvigyem egy párszor a főiskolába, ott ismerem a — —

— Erre mondja Sanyi azt, hogy megbolondítjuk. És igaza van. És kérem, Pista, ne hordjon neki titokban könyveket. A fiú lefekszik, alvást színlel, aztán felkel, ágyába dugja a villanyt, hogy ne lássák meg a fényt és reggelig olvas. Ezt nem lehet kibírni. Sanyi joggal haragszik.

— Nagy kunszt Sanyinak igazat adni. Álljon egyszer az én pártomra, az bátorság.

— Ha magának van igaza, akkor a maga pártján vagyok.

— Csakhogy nekem sohasem lesz igazam . . .

Ágnes megcsókolta. — Hadd szívem, igazság nélkül is egészen jól lehet élni.

— Azt hiszed?

— Bolond! Mi köze az igazságnak a csókhoz. Csókolj.

85.

Egy novemberi estén Sándor rosszul érezte magát. Tüsszögött, köhögött, krárogott; bizonyosan meghültem, gondolta, bevett egy gramm aszpirint és tovább rendelt. Mindenki influenzás és ahelyett, hogy lefeküdnének, szidta a betegeit, feljönnek ide, rám tájták a szájukat, leköpnék, persze hogy megfertőznek. Nem baj, holnapra majd elmúlik. De nem múlt el. Hiába tömte magát szalicillal, konyakkal és forró teával, a láza nőtt, egész

teste elgyengült. Megszámolta a pulzusát, száztizenhat, ez kissé sok. Végül meghőmérőzte magát. Harmincnyolc négytized, így mégsem lehet fenn járni, most már a torka is fáj, húha, egészen bedagadt. Nem lehet tenni semmit, bosszankodott, a bacillusok nem tisztelik az orvost sem, egy-két napra abba kell hagyni a munkát, elég kellemetlen. Ezt a napot még kihúzta a rendelőben, de este hét óra tájt már türelmetlenül küldözgette a pácienseit, utasításokat adott személyzetének másnapra és haza sietett. A szokottnál valamivel korábban érkezett meg és a feleségét kereste. Nem volt otthon. — Nem tudják, hol van? — kérdezte. Nem tudták. Mikor ment el? — kérdezte. Körülbelül öt óraker, mondták. Kommissiózik, gondolta és néhány lépés távolságban megállította Kálmánt, aki üdvözlésére felé sietett. — Szervusz, fiam, ne csókolj meg, influenzás vagyok. Te jól vagy? Eriggy csak a szobádba, nehogy megkapd. — Kálmán aggódva kérdezősködött, mennyi a láza, mije fáj. — Jelentéktelen dolog, holnapra rendben vagyok, eriggy csak ki, mert tüszzentenem kell. — Ledobálta a ruháját, forró limonádét kért és az ágyba bújt. Na, hogy' megijed majd Ági, ha itt talál az ágyban! Először vagyok beteg, most aztán megmutathatja, hogy' tud ápolni. Foghatja a fejemet, töltheti számba a konyakos teát, ülhet az ágyamnál és felolvashat. Nem is rossz. Csak ne volnának azok a páciensek és ne sütné a láz, néhány napig egész mulatságos lenne.

Néha elszundított, de negyedóránként felriadt és kereste a feleségét. Bosszantotta, hogy nincs itt. Félkilenc már és még mindig a városban kóborog... de mit csinál ott?... hiszen már régen bezárták a boltokat! Talán Mártánál van, mert annak a házasságával bibelődik megint egy idő óta, vagy a mamát látogatta meg... esetleg Pistával sétál? Mindegy, az a baj, hogy nincs itt. Férj és feleség közt olyan szoros kapcsolatnak kellene lenni, hogy mindegyik megérzi, mihelyt valami baj van a másikkal és rögtön a segítségére siet. Lázás képzelődés! Ilyen nincs. De azért jó volna, ha itt volna. Fekszem itt, mint egy agglegény vagy özvegy, akinek senkije sincs. Gyöngyedségre vágyódott. Simogassa meg a homlokát, mérje meg a lázát, szeresse, dédelgesse. És ha megkapja a náthát? No nem olyan súlyos betegség ez, legfeljebb mellé fekszik, az még szebb lesz... ez lenne a szolidáris feleség, ez az igazi. Á, bolondság. De kilenc óra felé már dühösen kívánta az asszonyát.

Kilenc óra után néhány perccel, meglehetősen idegesen, be is sietett a szobájába Ágnes. — Itt van? — kérdezte ijedt és felelőségre vonó hangon.

— Itt, szívem, de maga hol volt?

— Mi a baja? Beteg?

— Bizony beteg vagyok, — mormolta és érezte, hogy szánalmat akar kelteni.

Nem baj, ha egy kicsit megijed az asszony.

— Na hát!

— Mért csodálkozik?

— Mért?

Ágnes megfogta a kezét, megtapogatta a homlokát, megsimogatta fejének megkopaszodott tetejét, hűvös ujjait behajtvva forró arcához szorította, megigazította a paplanát, mindent megvizsgált az éjjeli szekrényen, megszidta a szobalányt, mért nem hordja ki az úr ruháját, cipőjét, »látják, hogy beteg és egyébként is«, aztán nagyot sóhajtott s még mindig kalapban, kabátban férje ágyára ejtette magát.

— Rettenetes órát éltem át megint!

— Mért? Mi történt?

— Kerestem magát félnyolc, háromnegyednyolckor a rendelőben, azt mondták, elment és én határozottan úgy éreztem, hogy valami titkos útja van... most csal meg!

— Bolond.

— Igen, ez, ez örültség. Határozottan éreztem! Ott álltam a telefónnál és mint egy sötét moziban láttam a képet, most jön le a rendeőből, beugrik egy taxiba és a kocsí megy, megy és megáll a Paulay Ede uccában és —

Sándor lázas arca felforrt. Ez mégis csak fantasztikus! Hogyan látja meg »mint egy sötét moziban« Ágnes azt az uccát, ahol Lilla lakik?

Bosszankodva, rekedten, hangosan mondta: — De hát micsoda örültség ez! Azt hiszi, egész napi munka után lerohanok egy nőhöz és egy félóra hosszat csókolózom vele és aztán haza szaladok?!

— Ezt. És gyakran hiszem ezt.

— De miért?

— Nem is tudom. Egyszerre rám jön és ezt látom, látom.

— De mért nem kérdezte meg, hogy hova mentem?

— Nem tudom. Lettettem a kagylót és megdermedtem.

— Örültség.

— Dermedten néztem ezt az örültséget és... és aztán elmentem abba az uccába.

— Minek? Mit csinált ott?

— Fel-alá jártam. Többször bejártam. Szörnyű volt. Vártam magát, hogy majd kijön az egyik házból és én rajta kapom

magát, amint jobbra, balra néz és siet és menekül, de én megállítom és megkérdem, hogy mért teszi ezt? Szörnyű volt. Mindenféle furcsa ember járt arra, olyan nők is sétáltak, tudja, húzódtak ki az Andrásy útra meg a körút felé, az eső is szemezett, nézze, egész nedves lett a ruhám, aztán jött egy férfi, felhajtott gallérja volt, az megszólított és hívott magával egy hotelbe... szörnyű volt, majdnem sírva fakadtam és akkor haza siettem.

— Hát hol a kocsija?

— Gyalog mentem el hazulról.

— És honnét telefonált?

Ágnes egy pillanatig hallgatott. Zavartan nézett a férjére. Aztán csendesen motyogta: — Az uccáról.

— Az uccáról?

— Onnét. Mért kérdi?

Sándor majdnem azt felelte: máshonnét telefonáltál, nem az uccáról. A láz révületében most ő is látott valamit; sötétséget, amely beburkolja Ágnes, megközelíthetetlen helyet, ahonnét beszél... most meg mert volna esküdni rá, hogy nem mond igazat, nem az uccáról... de elvetette ezt a bolond sejtelmet, csak nem követi az örült képzelődések útján, mért hazudná, hogy az uccáról... á, hagyjuk ezt.

— Csak kérdzem.

Ágnes megfogta a kezét. — Jó, hogy itthon van. Szörnyű volt. Milyen örült vagyok... néha!

Sándor elkomolyodva, hosszan nézte. — Na tegye le szépen a kabátját. A rókája is egész nedves, most látom. Nem értem magát, szívem. Hogy' lehet ilyesmit gondolni... Hogy' élhetnek ilyen fantáziák egy úriasszonyban? Mit képzelsz maga? Hiszen ez a legörültebb szenvedély volna, rosszabb a morfiumnál... ez nem azt jelentené, hogy szerelmes vagyok egy nőbe, hanem azt, hogy valami csillapíthatatlan vágy hajt, valami szörnyű földalatti szenvedély kerget és — —

— Azt! Azt!

— De hogy' jut ilyesmi az eszébe?!

— Nem is tudom már... most egyszerre olyan fáradt vagyok... — és lankadtan az ágyra borult, feje a férfi lábán feküdt.

Sándor felemelkedett kissé a párnáról, hogy jobban figyelhesse a feleségét. Szőke haja kibuggyant a kalapja alól, nyakának vajsárga bőre megcsillant az éjjeliszekrény kis lámpájának fényében. Alig észrevehetően lélegzett; keskeny válla finoman emelkedett, süllyedt. Dereknak vonala kissé megtört ebben a fekvésben, a csipője csontosan kimeredt kék kosztüm-

jéből, a szoknyája kissé felcsúszott, harisnyás térde soványan, ismerősen visszanezett rá. Milyen virágszerűen finom ez az asszony, gondolta, mégis milyen fertelmes gondolatok, látomások teremnek benne! Hogy' lehet ez? Hogyan tudhatja Lilla uccájának a nevét? És ha eddig tudta, mért bökte most ki?... szórakozottságból, fenyegetésből?... hogy ezt is tudom?! És előfordult már az is, hogy a férj néha megbotlott és elkövetett egy-két hűtlenséget... de akkor egy ilyen finom feleség valahogyan mindig távol tartja magától a sajnálatos esetet, nem engedi közel magához, nem engedi bejutni a családi szentélybe, kidobja a piszkot... de hogy' megvédi a lelkét, saját magát! Ez az Ágnes pedig mohón magába szívja a mérget és ilyen vad virágokat fakaszt belőle. Szép, tiszta, finom arca mögött ilyen buja és veszedelmes képek tenyésznek. Hogy' lehet ez?... És azt hitte, hogy már régen eltemették ezeket az ügyeket; most váratlanul megint előrángatja.

— És mondja, szívem, hol volt délután? — kérdezte, hogy elmeneküljön ezektől a nyugtalanító gondolatoktól.

— Délután? — Felült, sóhajtott, lassan levetette a kabátját. Szép szürke szeme üvegesen megmerevedett. Szárazon darálta: — Délután itthon voltam, aztán elmentem a fodrászhoz, a könyvkötőhöz, onnét a suszterhez, a kalaposnőnél voltam, illetve kettőnél... mondja, szívem, — kérdezte hirtelen élnékséggel — ne hívjunk orvost?

— Nem kell.

— De hogy megvizsgálja.

— Á, kis influenza. A mamánál nem volt?

— Nem, majd holnap.

— És Pistával mi van?

— Pistával? Nem is tudom, ma megfeledkeztem róla. Talán ide jön. Igazán ne hívjunk orvost? Nézze, a Cseresznyés Decskó igazán jó barátunk, áthívhatjuk... engedje meg, hogy telefonáljak.

— Majd holnap. Meglátjuk.

— A kedvemért, Sanyi!

Sándor a könyökére emelkedett, úgy nézte a feleségét. Nem értette, miért, valami szokatlant, furcsát látott rajta és törte a fejét, hogy mi az. Nézte a ruháját, cipőjét, a fejét és arcát. Az mindenesetre furcsa, hogy a cipője sáros, de ezt a szokatlanságot megmagyarázta: a Paulay Ede uccában mászkált »szörnyű, különös emberek közt« és egy férfi meg is szólította. Nem különös, hogy egy úriasszony, a feleségem egyszerre oda kerül a szerelmüket áruló nők közé, akik éppen »húzódnak az Andrásy

út és a körút felé». Valami moziszerű van ebben. Mosiszerű! Mi az? Szeretem a mozit. A kis mozit és a nagy operát szeretem, a filmen vannak ezek a nők és mellékucák, a moziban sóhajtának és mosolyognak ezek a finom, szőke nők, akik illatosan és tisztán lépnek ki a palotájukból, hogy sáros és zavaros mellékucákba surranjanak... no de Ági engem keresett a mellékucában!... csak nem azért, mert őt lehet ott megtalálni?

Á, lázam van.

Most azt szeretted volna megkérdezni, hogy Ági szívem, mikor festetted ki a szádat, olyan friss rajta a festék. Én ismerem a szádat is, a festékedet is; nézd, van valami fonnyadság a szádban, két fáradt ránc, mint két lankadt fűzfaág hajlik le orrodrol az ajkadra... a festéked mégis olyan friss, mintha most raktad volna a szádra. És ez a szép nagy szürke szemed is fáradt; a pilláid ernyedten csüngenek; mégis titkos fény csillog a szemed mélyén... olyan, mint ködben a közelgő mozdony szeme... honnét jössz ilyen messziről?

Á, bolondság, ne kínozzuk magunkat.

Kinyujtotta kezét. — Legyen már okos, Ági és hagyja abba ezt a féltékenykedést.

Ágnes lassan a kezébe ejtette kezét. Bágyadtan mosolygott és hallgatott. Ekkor puha, kényelmes léptek hallatszottak; Ágnes keze megrezsent, de Sándor megszorította, visszatartotta. István érkezett.

— Mi az, Sanyi, mi van veled?

— Maródi vagyok, semmi, — mondta és kíváncsian figyelte barátja frissen fésült, síma, nedves haját és meglehetősen fáradt száját.

Érdekes, gondolta, ennek is épp oly fáradt és titkosan csillogó a szeme, mint Ágnesé. Ez is most fésülködhetett meg, Ágnes is az imént festette ki a száját. És milyen elkésve köszön a feleségének... — Kezét csókolom, Ági, — mondja udvariasan és bizalmasan s a szeme oda tapad a kezükre, Sándor kezére, amely még mindig szorongatja Ágnesét. — Isten hozta, Pista, képzelje, mire haza jöttem, Sanyit ágyban találtam. — Minden fölöslegesen és hamisan hangzott; hiszen látja, hogy fekszik! — Honnét jössz? — kérdi szórakozottan Sándor. — Hazulról, — feleli óvatosan István és Ágnesre pillant. Mért néz Ágnesre, amikor hozzá beszél? Attól fél, hogy Ágnes talán mást mondott?

Á, csak nem gyanúsítja meg a legjobb barátját és a feleségét!

Azért, mert egy nő a mellékucában, dühében, elkeseredésében, tehetetlenségében egyszer megrágalmazta őket... és állandóan rágalmazza!

86.

Éjjel felébredt és nyitott szemmel folytatta az álmát: nézi Ágnes és Istvánt, amint az ágya előtt állnak. Ágnes kék kosztűmben, István fekete ruhában, a szemük titkosan lobog, a szájuk fáradtan mosolyog. Ha ezek mégis összetartoznak és megcsalnak! Ha ennek az asszonynak a derekát átölelte már egy más férfi! Ha ennek a Lillának igaza van és ezek »egy húron pendülnek«...

A láz rémeket láttat vele.

De valóban elképzelhető-e egy férfiről, hogy ide láncolja életét egy asszonyhoz, aki nem engedi közel magához? Kézsók, hűvösség, mosoly, Pista, ennyi az egész egy életen át?! El lehet-e hinni, hogy azért tartozik hozzájuk, mert mindnyájukat egyformán szereti és teljesen elégedett, ha beteg barátja ágyánál megihat egy teát és megehetik két szendvicset... mert ma mindnyájan »beteg vacsorát« ettek az ő kedvéért? Hát Istenem, talán vannak ilyen furcsa emberek; nem sokan, de mégis akadnak s éppen ők halásztak ki egy ilyet.

Hogyan tudja azonban egy asszony oda képzelni a mellékuccába a férjét, ha ő maga sosem járt ott? És ki mással, mint Pistával?

Később elaludt és álmában olyan moziban üldögélt, amelyben kettős előadásokat szoktak tartani. A két termet fal választja el. Ő, Sándor különleges helyet kapott; a fal tövében helyezkedett el s mind a két terembe egyszerre nézhetett. Orra előtt emelkedett a fal; mintha látcsövön figyelné a két előadást, bal szeme a rendes életüket látja, jobb szeme azonban, a másik teremben megdöbbenő képeket lát: itt mutatják be Ági igazi életét, a mellékuccát, melynek hőse Pély István. Ettől az életől fáradt Ági; itt csöpögtetik szemébe azt a morfinista csillogást, itt ültetik el arcába a ráncokat... no nézd, Ágnes ott is meztelen és Pista...

Megint felriadt... s különös érzésekkel viaskodott. Nem csak látta, hanem érezte is István és Ágnes csókját. Ez valami érthetetlen örület! Mintha ő maga lett volna Ágnes, aki meztelenül fekszik egy nagy piros kereveten, itt a derekán érezte Pista lágyan ölelő, majd fojtogatón szorító karját; mintha ő lett volna Ágnes, a mellén érezte Pista ráomló mellét, vállát és a száján érezte Pista furcsa meleg, kesernyés, kellemetlen, majd mégis egyre édesebbé váló csókját. De ez semmi! Ugyanakkor mintha valahogyan Pista is ő lett volna, mert mint Pista

érezte Ágnes testét, a Pista szájával izlelte Ágnes vágyakozva kitáruló ajkát és bár megismerte Ágnes csókját, új illatokat, új örömeket és megdöbbenő változatokat is fedezett fel benne: Ágnes csókja volt és mégis más volt. S ugyanekkor mintha ő maga sem szűnt volna meg; barátja és felesége ölekezésében ő maga is résztvett, ott volt személyesen is, saját testi és lelki teljességében és csókolta a feleségét és érezte a barátja csókját is, majd később azt is viszonozta.

Ezt mind ott látta a ketté osztott moziban s most . . . ébren van? álmodik? . . . még mindig nem tud szabadulni a rettenetes előadástól. Undorodik. Émelyeg.

Jaj, rosszul vagyok, sóhajtott hangosan . . . és segítséget is szeretett volna kapni, de a feleségét sem akarta zavarni.

Úgy látszik, a gyomromra ment az influenza, nyögte verejtékezve és kitámolygott a fürdőszobába.

87.

A láz nem múlt el, ágyban kellett maradnia; már nem a náthája miatt bosszankodott, hanem a lázat szidta, amely alávaló és undorító gondolatokat, ostoba és kegyetlen képeket csempész a fejébe. Borzalmas volna, gondolta, hogy ha hazug életet éltem volna itt; ha a barátom és a feleségem megcsalt volna; ha az én feleségem . . .

Egész nap figyelte Ágnest, minden szavát, minden mozdulatát egy nyomozó detektív, egy faggató vizsgálóbíró, egy támadásra készülő ragadozó éles nyugtalanságával leste, gyűjtötte, mérlegelte. Semmi gyanúsat sem tudott felfedezni. Ágnes tisztán, rendesen, illatosan megjelent nála, kedvesen mosolyogva üdvözölte, leült az ágyára és érdeklődött, hogy érzi magát, hogy töltötte el az éjszakát.

A reggeli világosságban kissé szikkadtnak és öregedőnek látszott az asszony; talán azért, mert kevesebb festék volt rajta; talán azért, mert úgy esett rá a fény, hogy a szeme körül határozottabban kirajzolódtak a ráncok s mert mélyen kivágott pongyolája szabadon hagyta a nyakát, sovány madárnyakát, a két kimeredő »sternocleidomastoideussal« és a köralakú redőkkel, amelyek lassanként úgy fonják körül a legszebb asszonyok nyakát is, mint egy óriás pók, a múlt idő pókjának karjai.

Nem, ez az asszony nem csal, ennek nem lehet szeretője! Ez hűvös, zárkózott, néha talán boldogtalan is . . . én vagyok

az oka boldogtalanságának is, mert valljuk be, mellettem sok mindenről le kell mondania: november van, útalja a nyirkos hideget, az esőt, árt is az egészségének, rombolja a szépségét ez a levegő, én vagyok az oka, hogy most nem lehet Szicíliában, nem utazhatik Egyiptomba, Afrika napja alá. Innét a lankadsága, egykedvősége, fanyar hangja... hogyné fájna neki, hogy most dideregni kell és hogyné tudná, hogy most miattam és a gyereke, szóval a házasságunk miatt mond le fényről, jó érzésekről, ragyogásról... nem képzelődöm, nem vagyok hülye, tudom, hogy mindezt nem pótolom neki a náthás és nem náthás fejemmel. Hát akkor? Őrült vagyok! Megbolondít ez a láz! Itt van, gondoskodik rólam, megmosdat, tisztába tesz; iskolába küldi a fiát; reggelizik velem, ujságot csúsztat a kezembe, megkérdi, nincs-e valami elintézni valóm, felajánlja szolgálatait, aztán mintha megpiszkosodott volna köztünk, elvonul, ide hallani a fürdővíz csurgását, folyton tisztálkodik, öltözködik, visszajön hozzám, könyvet hoz, hímzést, foglalatoskodik... S én mégis azt hiszem, hogy mikor így a hímzésére hajtja fejét, olyan gondolatok rajzanak benne, amelyeket én sohasem tudhatok meg, hogy amikor az ablakhoz megy és kinéz az esőbe, vár valakit, akit nem árul el nekem, ha beleőrülök sem... és nem tehetek róla, akasszanak fel, amikor így végigmegy kedvelt színű ruhájában, ebben az egyszerű kék kosztümben és nézem a dereka finom ringását, a háta sovány vonalát, a combjai kissé kényes, majdnem pávás mozgását, titkot, bűnt szimatolok, orromat facsarja valami buja illat... ez a szinte gyermeki test, ez az ártatlan arc valami rettenetes paráznaságot rejteget! És semmi sem történik. Fojtottan halk az egész nap. Nem megy sehová, nem keresi senki, nem akar semmit; a férj beteg, a feleség otthon van. A halksága gyanús? A boldogtalansága árulja el?

Dehogy. Az én rossz lelkiismeretem mocskolja be, támadt magára Sándor. Mondtam már, hogy ki kell dobnom azt a Lillát! Azt hiszem, hogy mert én, hát ő is. Kincs van a kezemben és nem becsülöm meg. A fiam lassanként felnő, még egy férfi van a házban, én pedig... én vagyok a gyerek, aki hülye kis élvezetek után futkosom egy erőszakos kis nőhöz a mellékucskába. Most aztán igazán végét vetem! Egyszer majd ránk köszönt az öregség, igazán itt az ideje, hogy megkomolyodjam és megtérjek a rendbe, a tisztességbe... hátha azért olyan szomorú néha ez a kedves, okos asszony, mert érzi rajtam, hogy még mindig csibész vagyok. Elég volt Lillából!

Ez az elhatározása véglegessé vált, mikor a következő napon délelőtt a szobalány behozta a postáját. Ágnes jelen-

létében olvasta el Lilla levelét is : a leány bocsánatot kért, hogy írni mert, még pedig a lakására, de hiába várta s a rendelőben megtudta, hogy beteg ; kéri, értesítse, mert rendkívül nyugtalan, a hogylétéről. Ágnes rá-rápillantott, mikor a leveleit olvasta, de egy szóval sem kérdezte, kik írtak neki. Egy pillanatig arra is gondolt, hogy megmutatja Lilla levelét és megvallja a jelentéktelen történetet . . . á, minek, fölösleges bonyodalmakat, hosszú beszélgetéseket indítana el vele, a legjobb az ilyet egyedül elintézni. A levélre nem válaszol, Lillát örökre elküldi.

S akkor nem gondol majd többé becestelenül a feleségére.

Nevetséges ! A Pista ! Egész nap nem telefonált, este nyolc óra felé meglátogatta, itt volt egy félórát s eltávozott. Ágnessel alig váltott egy-két szót. Ágnes az egész idő alatt a karosszékekben hímzett s époly kedves, szomorkás és zárkózott volt, mint kettesben.

88.

— Ne üljön folyton itthon, — szolt influenzájának harmadik napján Sándor — menjen egy kicsit a levegőre, most elállt az eső.

Ágnes otthon maradt. Hova menjen? Nincs kedve. Egyszer azt is mondta, hogy Sándor még sosem volt egész nap itthon ; most legalább ez a kis betegség »hazahozta«. Ez az asszony volna hűtlen? !

— Te, Pista, — mondta enyhülten este — hívd el valami moziba Ágit, harmadik napja nem dugta ki az orrát sem.

István udvariasan az asszony felé fordult. — Kérem, Ági, parancsoljon. Hol az ujság, nézzük meg a másort.

— Ne fáradjon, Pista, — mondta csöndesen Ágnes — nem megyek sehová.

— Dehát egy moziba? ! — biztatta Sándor. — Elmentek a nyolcórái előadásra, tízre itthon vagytok, együtt vacsorázunk.

— Nem is készültünk vacsorára.

— Ugyan mi kell a Pistának ! Egy kis sonka vagy szalámi csak van itthon?

— Nem bánom, Pista itt maradhat, ha akar, de én nem megyek sehová sem.

— De mért nem?

— Hadd, Sanyi, — mondta István — ha nem akar, hát nem akar. Ismered, milyen, ha egyszer a fejébe vesz valamit.

— Nem is érzem egészen jól magam, — mondta zárkózottan Ágnes és a hímzésére hajolt.

István közönyösen nézett maga elé, Sándor azonban érdeklődve pillantott a feleségére is, a barátjára is. Mi ez? Ágnes azt mondta, hogy »nem érzi egészen jól magát«, István mért nem érdeklődik, hogy mi a baja? Kissé érdekesen hangzott az a »fejébe vesz valamit« is. Mért ilyen udvariatlan? Hátha Ágnes is influenzás lett, vagy más betegség érte? Honnét tudja István, hogy tulajdonképpen nem beteg, hanem...

— Mért, mi a baja? — kérdezte hangosan Sándor.

— Nem vagyok egészen jól. Ne kérdezzen.

Most meg István pillantott csodálkozva és kissé felelősségre vonón Sándorra, mintha azt mondta volna: hogy' lehet faggatni ilyenkor egy asszonyt, nem tudod kitalálni, hogy mi van vele? ... Sándor visszáult a párnára és nyugtalanul figyelt. Hogyan lehetséges azonban az, tépelődött, hogy István tudja azt, amiről ő most értesült? És lehetséges-e, hogy Ágnes azért maradt vele ezekben a napokban, mert gyöngékedett és ...?

Amikor István eltávozott, visszatért erre a kérdésre.

— Maga beteg, szívem?

— Semmi különös, szívem.

— A szokásos?

— Igen, de mért faggat?

— Faggatom? Csak érdeklődtem.

Volt valami ingerültség Ágnes szavaiban? Bizonytalan... de ilyenkor mindig borúsabb és nyugtalanabb szokott lenni, főként egy idő óta, három-négy év óta. Hm. Ezek a visszatérő borulatok esetleg évről évre sűrűsödni fognak, a zavarok majd fokozódhatnak, végül elkövetkezik a női élet nagy válsága is. De hogyan van az, hogy Ágnes nem akart több gyereket Kálmánka után? Mért vigyázott azóta oly féltő gonddal magára és mért idegeskedett, valahányszor ezt a kérdést megpendítette?

Á, fölösleges kételkedések, zavaros gondolatok; mindennek az az oka, hogy rossz a lelkiismeretem és mást akarok bűnösnek látni, hogy felmenthessem magamat. Visszatér a nyugalmam és ismét zavartalan örömem telik majd a feleségemben, a fiamban, az egész életemben, mihelyt rendet teremtek magam körül. Én Lillát többé nem keresem, ha pedig ő jelentkezik, szigorúan elküldöm.

Lilla pedig jelentkezett. Levelet írt, telefonált, majd felment a rendelőbe. Ott ült a betegek közt, szemben az ajtóval. Küldje el a titkárnőjével, üzenje meg neki, hogy nem akarja többé látni? Heves és goromba nő, botrányt csaphat; személyesen kell elbúcsúzni. Fogadta; kiküldte az asszisztensnőjét, kettesben voltak. Sándor erősnek és határozottnak érezte magát;

sem csók, sem hízelgés, sem fenyegetés többé nem dönti le a lábáról; egy élete van az embernek és azt tartsa tisztán; a házassága, a családi élete mindennél fontosabb. Szelíd, mégis szilárd hangon közölte Lillával az elhatározását; kérlelte, nyugodjék meg az akaratában; ne nehezítse meg az életét és fölösleges vitákkal ne csúfítsa el kellemes emlékeiket. Mit gondolhatott, mi lesz velük? Mit várt? Tudnia kellett, hogy a régi kapcsolatuk is, az új találkozásuk is csak epizód lehetett; nos, az epizód véget ért.

Lilla nem szakította félbe. Csak ült a betegszék keskeny karfáján és egyre komorabban hallgatta a férfi búcsúzkodását. Rágt a száját, a festék már eltűnt az ajkáról, a szemében felhők gyülekeztek. — Most menj, fiam, látod, dolgom van, — mondta Sándor és megfogta, húzta a vállát.

Lilla nem mozdult, hanem megszólalt: — Csak azt mondd meg, tudod-e, ki a Pista barátod szeretője?

— Mit tudom én! — kiáltott fel Sándor. — Mi közöm hozzá és neked is, mi?

— Hát akkor kérdezd meg tőle, hogy ki volt az a nő, akivel egyszer az én lakásomba járt fel.

— Mi az? Találkahely a lakásod?

— Mindenki úgy keres pénzt a mai világban, ahogy tud.

— De hadd már abba ezeket az örült gyanúsításokat! A bosszúnak is van határa.

— Csak a te hülyeségednek nincs, fiam! Szervusz.

— Szervusz. Pénz nem kell?

Lilla kirohant, becsapta az ajtót... Sándor fülelt, nem hall-ezokogást.

Én most lemondtam életemnek egy kedves, kellemes fűszeréről, gondolta, de erősnek és nyugodtnak érzem magamat és ez mindennél többet ér.

Beszóltotta az asszisztensnőjét. — Kérem a következőt, — és megszokott mosolygós arcával fogadta a betegét.

89.

Bágyadtnak is érezte magát az influenza után, korábban ment haza, a feleségét nem találta otthon. Felvette a házikabátját, megpróbálkozott egy cigarettával, nem ízlett, elhottta; konyakot ivott, kissé szédült. — Hova ment a nagyságos asszony? — kérdezte a szobalánytól. — Nem mondta, kérem. — Hánykor ment el? — Űgy hat óra tájt. — Köszönöm.

Félkilenc után néhány perccel megállt Ágnes kocsija a ház előtt. Sándor az ablakhoz ment, lenézett. A kocsiból kinyúlt Ágnes hosszú, sovány lába, a bal, nyitott bundája alatt felcsúszott a szoknyája, az uccai lámpa fényében megvillant a térde, a combja. Aztán megjelent a jobb lába is. A kocsi másik ajtaján István lépett ki. Egymás mellett ültek, együtt érkeztek. Ágnes most kinyitja a kerti kaput, visszabújik a kocsiba, bevezeti a garázsba.

Együtt lépnek a szobába, ahol Sándor közben már elhelyezkedett a konyak mellett ; csodálkozva kérdik, hogy itthon van-e és a hogylétéről érdeklődnek ; Ágnes lehajol hozzá és megcsókolja a homlokát meg a száját. — Hol voltatok ? — kérdi. — Én a szabónőnél meg a mamádnál, az uccán megláttam Pistát, felvettem . . . a mamád átjön és Grimmet is hozza, feketére és bridsre jönnek, ötösben játszhatunk, de ha te fáradt vagy, szívem, lefekhetsz.

Sándor szeretné megkérdezni, hogy pontosan hol, melyik uccában bukkant a kocsit hajtó Ágnes Istvánra, akiről mindenki tudja, hogy egy lépést sem szeret gyalog járni ; évek óta azzal ugratják, hogy az ucca egyik feléről a másikra kocsin viteti magát. De nem találta meg a szavakat, mert a szeme megakadt a szemükön, az arcukon. Most megint olyan fáradt a szájuk és megint olyan titkos fény lobog a szemükben, mint a mult héten, betegségének első napján ; akkor azt hitte, hogy Ágnes gyengélkedéséből származnak ezek a nyugtalanító jelek, de hogy' van az, hogy Pista arca néhány napig friss és nyugodt volt, most pedig megint olyan, mintha súlyos mérget szívott volna . . . de hogy' van az is, hogy olyan frissen fésült a haja, mintha az imént fésülködött volna, még egészen nedves és illatos ? Hát azért, mert most indult el hazulról vendégségbe. Ostoba gyanakvások. Ágnes azonban sokkal vidámabb . . . valami testi jóérzés árad belőle . . . derűs és szórakoztató . . . és a hangja valamivel mélyebb a szokottnál . . . olyan, amikor akkor szokott lenni, ritkán, ha néki is jólesik a csók. Á, örület. Ez most már rögeszme.

Ágnes fekete ruhában ül az asztalnál, tompa fényű a ruhája, a nyakán vékony briliáns csillog . . . s ahogy most a mellére néz, a falat megakad a torkában, a kés reszket a kezében, nézi a mellét, kidomborodó, lágyan kihabosodó mellét és kétségtelenül érzi, hogy ezt a mellet ma megcsókolták. Kétségtelenül ? Tiszta téboly. Miért, hol, ki ? Beszélnem kell a feleségemmel, gondolja ; de mit mondjak neki ? Te, Ági, mondd meg, kivel csalsz meg, mert én érzem, hogy ma, most, egy-két órával ezelőtt valaki megcsókolta a melledet, azt a kis virágmelledet, melyet én olyan

kimondhatatlanul szeretek, hogy... á, csak nem nevelteti ki magát? Most, tízévi házasság után kezdjen el ilyen rettenetes komédiát!...

Éjjel leleselkedett Ágnes vetkőződésénél, éjszakai toaletjénél; állandóan ott settenkedett körülötte; megkereste és megvizsgálta a felesége ingét, nadrágját, harisnyáját; semmiféle rendetlenségre sem bukkant. Még mindig tompa szimatú orrára szorította Ágnes pehelykönnyű fehérmeműit; kereste az illatukat, idegen szagot hajszott... de milyen örültség ez! Hiszen ha meg is csalja, nem hord haza árulkodó nyomokat!... ahova jár, ott le is vetkőzik és meg is fürödhetik. Ha például Pistához jár... milyen ott Pistánál? Hogy' van az, hogy régebben egykétszer felmentek ugyan Pistáért, de Pista sohasem hívja meg, vendégül nem látja őket... igaz, hogy kicsi a lakása, kicsi, furcsa, nőies, bolond, de azért a barátait... s ha néha tréfálkozott is ezen, Ágnes mindig idegesen tiltakozott, ő nem megy oda, ott nem lehet vacsorát adni, ki főzőn, az a bolond Karolin, aki ott hagyta a derék jó nyomdászférjét, hogy megint szolgálhassa az imádott Pista urat, olyan szerelmes a Pistába?... már azzal gyanúsítják Pistát, hogy Karolin nemcsak a házvezetőnője... Na hát, mi van velem? Nem csak influenzás fertőzés ért, hanem a féltékenység baktériumai is belém hatoltak... lehetetlen állapot! A felesége ágyába feküdt és növekvő, szédítő izgalommal várta. Ágnes csodálkozva bámult rá. — Fáradt, szívem, olyan sápadt még, — mondja anyai hangon és kötelességszerűen fogadja Sándor nyugtalanul felvillanó csókját. Azt hiszem, Ágnes unatkozott, gondolja fulladozva és szégyenkezik.

A sötétben Ágnes sóhajtása hallatszott.

Minden második, harmadik napon van egy óra, másfél óra, amikor Ágnes valahogyan megtalálhatatlanná válik. Délután félhét és nyolc között mindig dolga akad szabónőnél, fehérmeműsnél, cipésznél, kereskedőnél, fodrásznál... két-három hét alatt az összes iparágak sorra kerülnek. De miért mindig ebben az időben, vagy ekkor is? »A hülyeségednek nincs határa!« — vágta a szemébe Lilla. De miért vagyok hülye? Lessem meg a feleségemet, hogy valóban a szabónőjéhez és a fodrászához jár?

Sértő, megalázó.

Egyik este, éppen amikor egy tömést helyezett el egy szőke, őszes halántékú gépészmérnök őrle fogába, megrezzent a keze, mert határozottan érezte, hogy most távozik el Ágnes hazulról, most távozik el titkos útjára.

— Kérem, hívja fel a lakásomat, — mondta a beteg feje fölött az asszisztensnőjének. Az kiszólt a titkárnőnek s mikor a

mérnök a száját öblögette, halkan krákogott a telefon, bekapcsolták a lakást.

— Itt a lakás, doktor úr.

— Kérem a feleségemet.

Éberén figyelt a telefon felé, tudta, hogy mit fognak rögtön jelenteni: a nagyságos asszony nincs otthon.

— Ha valamelyik nap ráér, ugorjon fel, mérnök úr, leszedjük majd a fogkövét.

— Olvastam egy cikket, kérem, — magyarázta a beteg — hogy a fogköő tulajdonképpen nem ártalmas, sőt védi a fogakat . . .

— A nagyságos asszony eltávozott, — jelentette az asszisztensnő, miután a szobalány ismerős hangja bugyborékkolt a hallgatóban néhány másodpercig.

— Köszönöm. Az tévedés, kérem, tessék csak feljönni.

Megnézte az óráját; hat óra múlt nyolc perccel. Tudhatta volna. Ha most láthatnám, merre siklik az autója, merre surrannak a léptei . . . az én szeretőmet keresi-e a Paulay Ede utcában, vagy a saját szeretőjét látogatja meg? Hogy' lehet így dolgozni? Cigarettára gyújtott és hármat mélyen szippantott, míg a következő beteg hozzá ért.

— Kérem, — mondta egy félóra mulva — kapcsolják be ide a vonalat és kérem a telefonkönyvet.

Oly idegesen, mohón lapozta a könyvet, hogy mániakusnak nevezte magát. Pé, Pá, Pá, Pe, Pé, Pé . . . Pély István nincs a telefonkönyvben. Hogy' lehet az? Egy ilyen tőzsdés, közgazdász, bankember mért tart titkos számot, hátha valaki üzleti ügyben keresi és elmulaszt egy jó boltot? Megbízta Emmyt, a titkárnőjét, hívja fel a Grimm L. László bankcéget. Kérjék Pély István urat, ha azonban nem volna bent, akkor kérdezzék meg fontos üzleti ügyben lakásának a telefonszámát . . . de akkor már mondja azt, hogy a tőzsde titkársága érdeklődik.

Most aztán minden kiderülhet, jóra fordulhat, most megszabadulhat a rögeszméjétől, mert Pista szépen oda megy a telefonhoz és azt kérdi, hogy mit akarsz Sanyi? Hazudik majd valamit, ez most nem fontos, mert . . . ugyan mit bizonyít mindez?! . . . csak azt, hogy nem Pista a szeretője. Hanem más. De mért gondolom? Roppant ideges vagyok, abba kellene hagynom a rendelést . . . elutazom Ágnessel legalább három hétre, nyugodt, csöndes helyre megyek és kipihenem ezt az örült lázat.

Pély urat nem találták az irodában, számát azonban megkapták. — Mennyi? — kérdezte. — Tessék felhívni nekem, illetve . . . majd én! Mennyi? Mi? Ugyan kérem, mért nem írják fel egy darab papirosra?

A rendelőbe egy fiatal, tizenöt-tizenhat éves leány vonult be a nevelőnője kíséretében folytatólagos kezelésre. — Kedves Magduska, üljön csak le, rögtön jövök, megbocsát — s kissé színpadiasan hajlongva, mosolyogva a tanácskozó szobába sietett. Azt hiszem, teljesen megbolondulok, ez most már egyáltalán nem normális, mi a csudát akarok tulajdonképpen kérdezni ettől a Pistától? — Kérem ide a vonalat! — A gondolatai kételkedtek és haboztak, az ujja erélyesen és izgatottan tárcsázott. A sípoló zaj megszűnt, a szaggatott bűgás megkezdődött, határozottan minden rendben van, a gép működik, szabályosan oda cseppetnek. De mért nem jelentkezik senki? Senki sincs otthon? Az a híres Karolin sem? Letette a kagylót, indult a rendelő felé... nem, még egyszer megpróbálom. Újra felhívta István lakását. A második bűgás után idegesen, sértődötten, keményen hallatszott István hangja: — Halló! Ki az?

Sándor hangosan nevetett. — Na találd ki!

— Te vagy, Sanyi?

— Mi az, aludtál?

— Igen, — hallatszott halkabban, mintha megfontolná a szavait — lefeküdtem, mélyen elaludtam.

— Bocsáss meg, hogy zavartalak.

— Nem tesz semmit. Pár perc mulva úgy is keltettek volna, hozzátok készültem. Mi újság, Sanyikám?

— Kérlek, semmi különös... csak azt akartam mondani... izé... esetleg nem lesz alkalmunk külön beszélgetni... izé... nem akartam, hogy Ágnes tudja... közeledik a karácsony, szeretnék valami szép ékszert... van valami fölösleges pénzem, ugye?

— Majd megnézem, hogy áll a számlád, de légy nyugodt, feltétlenül gondoskodom róla, hogy... légy nyugodt.

— Nagyon kedves vagy, köszönöm. És kérlek, ha nem terhellek, te jobban tudsz bánni ezekkel az ékszerekkel... ha van időd, nem néznél szét, mijük van és — —

— Jól van, Sanyikám, bízd csak rám.

— Köszönöm. Hát akkor este látlak.

— Hogyne, Sanyikám. A viszontlátásra.

— Szervusz, Pista.

Mért fejezte be ilyen gyorsan a beszélgetést? Mért nem csodálkozott, hogy kivételesen a lakásán hívja fel és nem az irodájában? És mintha nem lett volna egyedül... mintha hozzá szólt, de beszéd közben nem rá, hanem másra nézett volna... de hát mért képzelődöm? Nem, ez nem képzelődés, azt megérzi az ember, hogy a hang és a tekintet egyirányú-e, vagy pedig...

Azt kellett volna még megkérdezni, hogy nem tudja-e, hol van most Ági . . . de mért kérdezte volna ? Ha ott van, nem árulja el, ha pedig nincs, fölöslegesen leleplezi a gyanakvását. De mintha még valaki lett volna ott a szobában, valaki, akit figyelmeztetett rá, valaki, akinek a szem mozgásával, az arcizmok játékaival gyorsan híriül adta, hogy : te, Sanyi telefonál s akit ez a hír nagyon érdekelt . . . de az akkor csak Ági lehet ! Szinte látja a mozdulatát : kezét a hallgatóra teszi és szájának néma mozgásával, szemöldökének rángatásával, ezen az élő drót nélküli telefonon továbbítja a figyelmeztetést . . . Á, örülség, gyerünk dolgozni.

De nem tudott. Mihelyt megpillantotta a betegszékben aggódva szorongó lányt, mást határozott : a rögeszméket meg kell ölni. Mosolyogva hajlongott és bocsánatot kért, egy negyedórára, tíz percre ! fel kell függesztenie a rendelést, sürgős tanácskozásra hívják egy rendkívül súlyos beteghez. Az egész személyzet tanács-talanul bámult utána ; fejére dobja a kalapot, alig várja, hogy rásegítsék a kabátot, mosolyog és izgatott és elrohan ; azt sem mondja meg, hová. Ez még nem fordult elő. De nem lehet így dolgozni, hogy mialatt én egy mérnök szájában működöm, a feleségem száját látom és csókokat és a Pista száját bámulom rajta ! Nem lehet így élni, hogy ilyen förtelmes gyanút hordozok magamban ; ez nem tisztességes állapot, hogy mosolygok a feleségemre, de közben azzal vádoló, hogy megcsal. Nem lehet így élni, hogy harcolok egy ismeretlen férfi és egy ismeretlen érzés ellen ; nem lehet, hogy versenyt fussak egy rémmel, egy kísértettel ; nem lehet, hogy néha azért csókoljam meg a feleségemet, mert be akarom bizonyítani neki, hogy az én csókom jobb, az én szerelmem élvezetesebb . . . kiénél ? ! . . . a vetélytársénál, aki nyeregben ül . . . szép kis nyereg, szörnyű rá gondolni. Ült a taksziban, szivart rágott és kimeredt a szeme. Ágnes fehér derekát látta és Pista fekete zakóban lovagolt rajta.

Beteg vagyok, mormolta, agyamra ment az influenza, nem-sókára kezdődik a láz és holnap megállapítják az agyvelőgyulladást. Ki legyen az orvosom, melyikben bízom ?

Azt mondom ennek a Pistának . . . valamit csak kell mondanom . . . hogy pénzügyekről akarok vele beszélni ; egyszer már azt is tisztán kell látnom, mim van, mivel tartozom, azt hiszem, tartozom, mértéken felül költekezünk, mindenesetre feltűnt, hogy . . . kérlek, olyan bizonytalanul nyilatkoztál, »majd megnézem, hogy' áll a számlád . . .« csak nincs baj ? . . . és holnap délelőtt sürgős műtétem van, azért nem megyek az irodába, Ágnes előtt pedig . . .

Na, hát Ágnes kocsija mindenesetre nincs itt, de mért volna ?

Ha ide jár, nem tartja a kapu előtt . . . no de két perc mulva kiderül, hogy milyen beteg vagyok . . . mekkorát nevetek majd ! . . . disznóság, hogy ezt a korrekt Pistát is így meggyanúsítom. Igen, jó helyen jár. Itt a lakók névjegyzéke ; nézegette, míg a házmester kijött a felvonóhoz ; második emelet 1.

— Kérem a második emeletre, Pély úrhoz.

Nem volt húszfillérese, ötvenet adott s megkérdezte, hogy merre forduljon. Két fehér ajtó nyílt a lépcsőházból. A házmester balra mutatott, ekkor már olvasta is a keskeny réztáblán: Pély István. Csöngetett. A felvonó ajtaja becsapódott, a magas, sovány házmester, aki fekete nyakkendőt és benne gyöngytűt viselt, a kivilágított liftben lesüllyedt. Újra csöngetett. Harmadszor hosszan nyomta meg a csengőt. Ekkor halkán kinyílt a kis rostély a fehér ajtón ; szem és orr látszott.

— Kit tetszik keresni? — kérdezte egy női hang.

Ahá, ez Karolin, a híres Tököli Karolin, most legalább megismeri ! Nem kell szigorúan ítélkezni, sok híres embernek volt alantas viszonya a házvezetőnőjével.

— Pély urat.

— Nincs itthon, kérem, — s a rostély kezdett bezárulni.

Sándor a nyílásba dugta az ujját.

— Hogy' lehet az? Elment?

— El.

— De most beszéltem vele telefonon ! Pár perccel ezelőtt.

— Mondom, kérem, elment.

— Érdekes. Hát akkor tessék megmondani, hogy . . . Különb. Jónapot.

— Jóestét.

Sándor visszahúzta az ujját, a rostély hangtalanul bezárult ; ott állt a fehér ajtó előtt a lépcsőházban. Hát ez most már teljesen érthetetlen. Azt mondta, hogy mélyen aludt ; az csak nem valószínű, hogy teljesen felöltözve, gallérban, esti ruhában . . . át szokott öltözni, frissen fésülködik, attól olyan nedves és fénylő a haja . . . ő pedig rögtön ide sietett, legfeljebb tíz perc, annyi sem telt el azóta, hogy beszéltek. De mért tagadná le a házvezetőnője? Ez az utasítása ! De mért van ilyen utasítása? Mért nem engedte be az előszobába? Lehetséges, hogy hazudott és Pista otthon van? Ha azonban otthon van, akkor nincs egyedül, akkor van nála egy nő. De mért éppen Ágnes ez a nő, hátha Pataky Marion . . . kell is neki az az öreg nő ! . . . hát akkor a fiatal, a szép piros Vivian, aki . . . Mit kell most tenni? Csak nem leskelődik itt a lépcsőházban, mire várhat itt? Nevetségessé azért nem kell válni . . . Szép kis helyzet volna : ő itt kint ácsorog, egy-

szerre csak kilép Pista és Vivian... Vivian, akit valaha neki kellett volna feleségül venni... na hogy' bámulnának rá, milyen megbotránkozottan és kinevetnék és igazuk volna!

Röstelkedve és bizonytalanul ballagott le a keskeny lépcsőn. Fekete bundájáról, a sötétbarna prémről lerázta a szivarhamut. Mi volna, ha bemenne a házmesterhez, pénzzel megolajozná és kivallatná, ki jár ide, hogy' él Pély nagyságos úr? Lovagiatlan eljárás volna, ezt nem teszi úriember. Na de azt teszi lovagias úriember, hogy — mondjuk — a főnöke vagy maholnap társa szerelmével, állítólag... és hátha a barátja feleségével? »Hülyeségednek nincs határa«, mondta Lilla. Már megint el akarom hinni, hogy Pista szerzetes, mert némán és mozdulatlanul rajong a feleségemért? Leért az uccára és nem tudott elmozdulni a kaputól. Vékony szürke hó olvadozott az uccán, a Duna feketén, barátságatlanul feküdt bele a városba, a Margithídon nyikorogva fékezett egy gépkocsi. Fel-alá járt, tépelődött. Várnak a betegek, én pedig itt... Ekkor megpillantott a sarkon egy telefonfülkét. Remek! Lehet cselekedni. Felhívta a lakását, megkérdezte, otthon van-e a felesége? Nincs, hallotta rémülten a hírt. Az anyja számát tárcsázta ezután, nincs-e ott Ágnes? Nincs. Hát hol van? A Lipót körúton zárják az üzleteket, hét óra elmúlt. Most melyik iparosnál van... kalap? szabó? suszter? A helyzet így reménytelen. Kilenckor szokott hazamenni, eltölthet itt még két órát és semmit sem tudhat meg. De legalább azt a gyanúját kellene megölni, hogy Pista fent van a lakásában! Rendben van. Akármilyen komikus, itt marad és őrt áll. Telefonált a rendelőjébe, hogy nem tud visszamenni, küldjék el a betegeket, jöjjenek holnap délelőtt tíz órára.

Szörnyű, útalatos rendetlenség. Betegeket elbocsátani, rendelést mulasztani, még pedig ilyen hülyeség miatt! Alávaló dolog, a barátjára leskelődik... és titokban még azt is hiszi, hogy elcsípi itt a feleségét. Megalázó, ostoba, aljas. De nem tudok segíteni magamon! Nem tudok, nem tehetek róla.

A sarkon helyezkedett el, onnét megfigyelhette a kaput. Ez kell nekem, az én alig gyógyult influenzámnak, ez az ácsorgás szélben, hóban, csatákban; már megint forrósodik a fejem. Nem baj, pusztulj el, ha ilyen hülye vagy. Csak tudnám, melyik ablak Pistáé; de hát van sötét is, világos is a második emeleten. Aztán ha meglát itt egy ismerős! Na a doktor úr... És ha Pista meg Ágnes együtt vannak fenn, akkor már régóta sejtik, hogy bajban vannak, Karolin jelentette, hogy keresték Pistát, talán már a telefonja is gyanút keltett, ők is érdeklődnek, Ágnes bizonyára felhívta a rendelőt, megtudta, hogy elrohant, nem

fogad . . . igen, de akkor ezek ott fent most be vannak zárva, foglyok lettek és vacognak ! Hohó, nincs-e még egy kapuja ennek a háznak, hátha megszökhetnek !? Visszasietett, megvizsgálta a lépcsőházat, nem, nincs több kijárat . . . a gazemberek börtönben ülnek ! Visszavonult a sarokra és szivarra gyújtott bundája feltűrt gallérjában két tucat gyufa segítségével.

Igy telt el körülbelül egy óra. Hallotta a nyolc órai harangszót.

Éppen tökfilkónak nevezte magát és arra gondolt, hogy szépen haza megy és forró teát kér, amikor észrevette, hogy a második emeleten egy sötét ablak kissé kinyílik és egy női fej kihajol az uccára. Homályosan látta a fejet, nem ismerte meg, az azonban bizonyos, hogy nem Ágnes. Az ablak bezárult, de néhány perc múlva — most már teljesen — kitárult. Megdöbbsent. Ez határozottan Pista ! Nem, nincs tévedés. Felkapaszkodik a párkányon és messze kihajol ; az uccát nézi. Ez ő ! Ez ő ! Símán fésült őszülő szőke haja csillog a sötétben is. Ez ő ! A falhoz lapult, nehogy meglássa, dehát a hülye nem is figyel erre, ő csak az uccát kémleli. Tehát otthon van ! Tehát eddig sötét szobában ült és mozdulni sem mert. Az az alávaló Karolin letagadta. Miért? No kisfiam, még mindig kételkedel? Csak nem gondolod, hogy Pély István egyedül ül a sötét lakásban és malmozik és azt is titokban? Szép kis malom. No de most mi lesz? Most fel kell menni és dörömbölni, nyissák ki az ajtót, a törvény nevében ! a tisztesség nevében ! Feltörni, benyomni az ajtót, ha nem engedelmeskednek ! Mért nem rohansz? Várjunk csak, mi lesz. Nézzük csak, ha már eddig várakoztunk, most ne hamarkodjunk el a dolgot . . . Pély úr visszahúzódik, az ablak becsukódik, hallani az ablaktáblák zörrenését . . . és megint sötétség és csönd. No most mi lesz?

De hátha tévedtem, mégis tévedtem?! Azt most már el kell ismernem, hogy határozottan féltékeny és feltűnően izgatott vagyok, ezt mint orvos is megállapíthatom, sőt ha egy beteg kerül eléem ilyen állapotban, feltétlenül csillapítót rendelék neki. Ebben a hangulatban már sok hibát követtek el az emberek, a feldúlt idegek könnyen képzeltődnek és illúziók és hallucinációk áldozataivá válnak . . . ne felejtse el, csillapította magát, te végül is doktor Rudnay Sándor vagy, ismert, becsült, előkelő fogorvos . . . ha egy kissé komolyabban és több tudományos ambícióval fogod meg annak idején a dolgokat, akkor nagyon szép klinikai karriert is csinálhattál volna, talán egyetemi tanár is lehetnél . . . és most itt állsz és várakozol, mint egy diák és talán arra is hajlandó vagy, hogy botrányba keveredj . . . doktor

Rudnay Sándor, gondold meg a dolgot, nem vagy már gyerek, csak ne veszítsd el a fejedet, hiszen . . .

Érezte, hogy megrezzen és szinte megáll testében a vér. A kapuban félreismerhetetlenül Pély István jelent meg. Ott állt sötétszürke bundájában, sötétszürke prémgallérját fázósan a nyakához szorította; látszik fehér selyemkendője és megvillan középső ujján a briliánsgyűrű. Ez ő. Fent az ablak sötét, ő itt lent . . . körülnéz, egy-két másodpercig vár, aztán átsétál az ucca túlsó felére, felpillant a sötét ablakra, majd megindul a híd felé. Már majdnem eléri a sarkot, ahol Sándor várja, léptei meggyorsulnak, mintha dolga volna, el akar intézni valamit, — ekkor Sándor szinte ugrásszerűen elé siet és valósággal fékeznie kell magát, hogy fel ne lökje és megtorpanhasson előtte.

István csodálkozva, kissé bosszúsán néz rá.

— Szervusz, — mondja gyorsan Sándor.

— Szervusz, hát te hogy kerülsz ide? — kérdi barátság-talan, kissé neheztelő, de teljesen nyugodt hangon.

Tovább akar menni, de Sándor nem mozdul és szélesebb testével, vastagabb bundájával elállja az útját.

— Téged kerestelek.

— Engem?

— Igen, fent voltam nálad és a házvezetőnőd azt mondta, hogy nem vagy otthon. És most egyszerre lejössz.

— Karolin megőrült! De hiszen te beszéltél velem telefonon, tudtad, hogy otthon vagyok?!

— Éppen ez az!

— Na dehát miről van szó? Mért vagy ilyen ideges? Valami baj — — Mondd el szépen. Nagyobb összegre van szükséged? Gyere, beszéljük meg, — és belé karolt.

— Igen, beszéljük meg.

— Hát gyere.

— Gyere, menjünk fel hozzád.

István bal szeme alig észrevehetőn hunyorogni kezdett. Az arca azonban változatlanul nyugodt maradt, a szája ma is fáradt volt, a szeme bágyadt, benne van ma is az a morfinista fény, nézte Sándor . . . a haja is nedves, a bőre erősen rizsporozott, még a füle cimpája is fehér egy kissé . . .

— Hozzám? — kérdezte udvariasan.

— Itt az uccán nem akarok az influenzám miatt, kávéházban nem lehet, otthon nálunk nem lesz rá alkalom, Ági előtt mégsem . . . menjünk fel hozzád.

István csak nem mozdult. — És . . . hosszabb idő szükséges a megbeszéléshez?

— Lehet, de nem hiszem. Valószínűleg pár perc alatt végzünk.
 — Hát akkor minek másszunk most fel két emeletet?
 — Liften megyünk.
 — Ej de szigorú hangon beszélsz! Furcsa vagy, Sanyikám.
 — Nem vagyok furcsa, csak csodálkozom. Egyszer végül eszembe jut, hogy meglátogatlak, akkor nem tudok bejutni hozzád és meglehetősen barátságtalanul szinte elutasítasz. Kezdem nem érteni a dolgot.

— Mit?

— Hogy miért zárod be előttem az ajtót?

István bal szeme most már le-lehunyódott; néha valósággal kacsintott Sándorra. A szájára nehéz, merev mosoly telepedett.

— Mondd, te ugratsz engem? — kérdezte halkán.

— Én? Mivel?

— Beszélj őszintén. Az a benyomásom, hogy valami viccbe akarsz beleugratni, talán valami tréfát eszeltél ki Ágival és —

— Ágival? Tréfát?

— Igen, olyan szokatlan ez az egész. Mi ez, farsang van vagy április? Egyszerre elém toppansz, majdnem megijesztesz és fel akarsz menni a lakásomba. Mondd meg, mi a trükk? Mit találtatok ki? Na gyere, ne viccelj.

— Nem viccelek. Komolyan kérlek. Fel akarok menni hozzád.

— Komolyan?

— A legkomolyabban kérlek.

— Hát ha minden áron akarod... parancsolj.

Négy lépést szótlánul tettek a kapu felé. Akkor egyszerre mindenben kételkedni kezdett Sándor.

— Tudom, kissé szokatlan a viselkedésem, barátom, de... És én meg is kérlek valamire. Tudom, hogy nem csak az én barátom vagy, hanem Ágié is... kérlek, ne mondd el neki ezt a vizitemet. Maradjon köztünk, sőt, kérlek, felejtse el. Soha többé ne beszéljünk róla.

István vállat vont, lehajtotta a fejét. — Kérlek, ahogy akarod.

— Megígéred?

— Meg. De — —

— De?

— De ha már a barátságunkat említetted, nem gondolod, hogy kissé szokatlan, sőt különös az eljárásod? Azt a benyomást kelted, mintha nem is akarnál beszélni velem, hanem mintha keresnél nálam valamit, mintha meg akarnád vizsgálni a lakásomat. Mért nem vagy őszinte? Nem gondolod, hogy

furcsa megjelenésed és egész titkolózásod egy kissé sértő... sérti éppen azt a barátságot, amelyet emlétesz?

— Pista, kérlek, én utána bocsánatot fogok kérni.

— Nem gondolod, hogy te engem így igen kényelmetlen helyzetbe is hozhatnál? Mit tehetnék, hogy ha például egy hölgy-látogatóm lett volna, egy olyan hölgy, akit rajtam kívül itt senkinek sem volna szabad látni?

— Ilyen látogatód neked nincs.

— Mért gondolod?

— Tudnánk róla, elmondtad volna.

— Bocsáss meg, a szerelmi ügyeimről nem szoktam veled beszélni, de ha éppen most és ilyen nyomatékosan faggatsz, akkor kénytelen vagyok veled közölni, hogy igenis, jár ide egy hölgy, akinek személyét előtted is titokban kívánom tartani.

— Miért?

— Furcsa vagy, Sanyikám! Hát először azért, mert az ilyesmit általában titokban tartja egy férfi, másodszor azért, mert speciálisan ez a nő... értsd meg, egyéb kapcsolataim miatt rendkívül kényes a személye.

Sándor hangosan nevetett. — Pataky Vivian?

— Kérlek, ne —

— A Laci bácsi miatt, mi?

— De kérlek...

— Nagy csibész vagy te! — s a vállára ütött.

István megfogta a karját. — Hát most már eleget tudsz, gyere.

Sándor tétován lehajtotta fejét és lassan megfordult a híd felé.

Két lépés után azonban megint megállt.

— És most is fent van?

István húzta tovább. — Kérlek, értsd meg... nem is értelek! Hát valamirevaló férfi ilyesmiről... értsd meg, ez már kínos!

Sándor teste elnehezült; megállt. Láta maga előtt Vivian piros haját, krétafehér bőrét, kívánatos, felhajló, lobogó száját s irigységet, bosszúságot, tehetetlenséget érzett; aztán egyszerre homályosodni kezdett Vivian feje, hajában elhamvadtak a lángok, szökötek, szökötek és a szöke hajba lassan becsúszott Ágnes feje. És Ágnes feje ott fehérlett a sötét ablakban.

— Tudom, Pista, nagyon kínos. De te a barátom vagy, az egyetlen barátom és én egy rendkívüli szívességet kérek a barátomtól. Én talán most meg is sértem a barátomat, de mondtam, hogy azután töredelmesen bocsánatot kérek tőled. Kitől kérhetek

ilyesmit, ha nem a barátomtól? Kit sérthetek meg, ha nem a barátomat? És ki értsen meg és ki bocsásson meg, ha nem a barátom?

— De mit, Sanyi? — kiáltott fel megjátszott bosszankodással István.

Sándor felemelte a kezét és a mutatóujjával vezényelt. — Fent van az a nő, vagy nincs fent?

István a szemébe nézett. Egymásra meredtek néhány pillanattig. Az arcuk lassanként megenyhült; szemükben köd szitált, a szájuk körül szomorú, lágy mosoly villódzott... a két férfi mintha sajnálta volna egymást ezekben a percekben.

— Nézd, Sanyi, — szólalt meg végre fájdalmasan, halkan István — én kezdelek érteni. És éppen mert értelek, egyre nehezebbé teszed a helyzetemet. Ha azt mondom neked, hogy fent van nálam a hölgy, épp oly kevéssé csillapítom a nyugtalan-ságodat, mint ha azt mondom, hogy nincs fent. Te nem Pataky Viviant keresed nálam. Így van?

— Így.

— Mondd hát meg ép ily őszintén, hogy kit?

Sándor szótlánul a barátjára emelte a szemét. Panasz, gyengeség, fájdalom, vád és zürzavar lángolt benne. István elfordította a fejét.

— Ne haragudj... — mormolta rekedten Sándor.

— Hát mi történt? — kérdezte elcsukló hangon István. — Ennyi esztendő... egy ilyen szép és zavartalan barátság után egyszerre... hogy' jutottál ide? Hallottál valami pletykát?

— Hallottam is.

— Mért gyanakodol?

— Ez most nem fontos.

— Ebben igazad van, de... de egygel legyünk tisztában. Ezeket a perceket mi természetesen megbocsáthatjuk egymásnak, de nem felejtethjük el. Te itt ólálkodol a lakásom körül, mert... Hát nézd. A következményeket le kell vonnunk, ha te nem éred be a becsületszavammal. Én kijelentem neked, hogy az a hölgy, akire megdöböntő módon gyanakodol, nincs nálam és sohasem volt. A legmélyebb tisztelettel viseltetem iránta és kérlek, ne gyanúsítsd ilyen szörnyűségekkel. Azt azonban be kell látnod, hogy a barátságunknak... ilyen körülmények közt... azt természetesen nem lehet folytatni!

— Természetesen?

— Természetesen.

Sándor elfordult a barátjától és a kapu felé lesett.

— Mért? — kérdezte ingerülten és leverten.

— Nem értelek!

— Mit nem értesz? — dobantott Sándor. — Nevetséges! Mit fenyegetőzöl itt és micsoda komédia ez! A barátod vagyok, hosszú évek óta sülve-főve együtt élünk, nincs titkunk egymás előtt, most egyszerre leteper egy gyanú, jogosan vagy jogtalanul, mindegy, de ide jövök hozzád, megmutatom a gyengeségemet, feltárom a sebemet, kérlek, hogy segíts, ments meg és te ahelyett, hogy segítenél, hogy jó volnál, hogy igazán a barátom volnál, fenyegetőzöl és felmondod a barátságot és visszaadod a babaruhát. Mi ez? Mi ez? Micsoda ostobaság ez! Nem hagyom berángatni magam mindenféle előítéletekbe és lovagi tornákba. Barátság és szerelem! A becsület összeütközései, a kódex konfliktusai! Azt már nem! Én orvos vagyok, te meg közgazdász, bankár, polgárok és barátok és az egyik barát odamegy a másikhoz és azt mondja, nézd, röstellem, hülye vagyok, de nekem ez és ez fáj és ez a gyanúm, oszlasd el, gyógyítsd meg, erre te azt mondod, nem gyógyítom és menj el, különben nem vagyok a barátod, mi ez? Mi ez? Nem szégyelled magad?

— Én? Te szégyeld magad, hogy Ágit — —

— Nem, nem szégyellem magam sem előtted, sem előtte és ha ti ezt nem tudjátok megbocsátani, akkor ő nem szeret engem és te nem vagy az igazi barátom és akkor inkább legyen vége mindennek, akkor ez úgysem ér semmit . . . nem, nem hagyom magam és nem szégyellem magam és most már azért is! azért is!

Sértődötten, dühöngve kiabált, István sem félbeszakítani, sem csillapítani már nem tudta . . . kirántotta karját és rohant a ház felé. Csöngetett. István némán, komolyan állt mellette; néha levette fekete keménykalapját és megtörölte a homlokát. Jött a házmester, beléptek a felvonóba. A második emeleten, István lakása előtt Sándor megint csöngetett. A hosszú házmester, kemény gallérjában, gyöngytüvel átszúrt széles fekete nyakendőjében a hátuk mögött állt és várakozott.

— Ne fáradj, — mondta halkán István — majd én kinyitom, — kigombolta bundáját és a nadrágzsebéből előhúzta a kulcsait. Elmehet, Szekeres, majd én . . . — szólt hátra a házfelügyelőnek, mialatt kinyitotta az ajtót. — Parancsolj, Sándor.

Mögöttük lesüllyedt a kivilágított felvonó, beléptek a sötét előszobába.

— A nagyságos úr? — kérdezte egy női hang.

— Én vagyok, Karolin, — mondta István és Karolinnal egyszerre ért a kontaktushoz.

Kigyulladt a villany.

— Jó estét, — köszönt zavartan Sándor.

Karolin nem viszonzta a köszönését, a gazdájára meredt kíváncsian, rémülten.

— Menjen a szobájába, — mondta zavartan István. — Parancsolj, talán erre, Sándor, — s mutatta az utat a súlyos, mozdulatlan sötétlila függöny felé, mely a lakás belső részét elválasztotta a puha orgonafényben úszó előszobától.

Sándor félrehúzta a függönyt és belépett a szobába.

Most már világos volt a szoba. A halvány lila karosszékben, fekete selyempárnával a háta mögött, kalapban, bundásan, kesztyűsen ott ült Ágnes és cigarettázott.

— Te itt vagy? — kiáltott fel Sándor.

Elfehéredve állt és azt hitte, álmodik.

— Itt, — mondta halkan Ágnes.

Sándor most teljesen érthetetlenül a másik szobába ugrott, mintha még keresne valakit vagy valamit. Ez a szoba sötét volt. Sándor megpillanotta a hatalmas ágy körvonalait és bár az ágy megvetettnek, érintetlennek látszott, az arca eltorzult és a foga vicsorgott. — Menjünk! Azonnal! — vezényelt Ágnes felé.

Ágnes felemelkedett és megindult, Sándor követte. Elhagyták a lakást, szóttalanul, egyre sietősebben mentek le a lépcsőn az uccára. Közben hidegre vált az idő, fagyni kezdett, a hó megkeményedett, a tócsák bőriztek. Sándor a gépkocsállomáshoz vezette a feleségét, intett az első kocsinak.

Akkor ért oda István. Abban az álomszerű hangulatban, amely néhány perc óta őt is elborította és amelyben csak hangosan dobogó szíve emlékeztette az életre, kissé csodálkozott, hogy Sándor becsapja előtte az ajtót és ezek most ketten utaznak, őt itt hagyják. Ezentúl ez így lesz? Mindenesetre kötelessége utánuk menni és rendelkezésére állni Ágnesnek is, de Sándornak is, ha kívánja. Most majd megnősülök, vége az agglagényi és hősszerelmes korszaknak, ideje is, elég öreg vagyok már; Ágnes az én feleségem lesz, elég sokáig volt Sanyié . . . de a barátságunk vége, a régi élet nem kezdődhetik előlről új szereposztásban, sajnos, el kell szakadnunk Sanyitól.

Talán egy perccel előzték meg Sándorék. Csöngetett, levette a bundáját és szokása szerint bement a szalónba. Ott ült Ágnes és cigarettázott, Sándor a kandallónak támaszkodott és fehér száját rágta.

— Szervusztok, — mondta István.

Nem feleltek.

— Én azt gondolom, — szólt István és Sándorra pillantott — hogy — —

— Menj el innét! — kiáltott rá Sándor.

— Kérlek, ha kívánod, de — —

Sándor hozzá szaladt. — Nincs de !

— Úgy gondolom, hogy tudnom kellene, Ági — —

— Mi van Ágival, mi ?

— Ne ordíts, kérlek.

— Ne ordíts? — bömbölte Sándor és István arcába ütött.

István megtántorodott, a keze ökölbe szorult, de rögtön kiegyenesedett és leejtette a kezét. — Ne okoskodj, Sándor, — mondta csöndesen, de határozottan. — Ezt így nem lehet elintézni.

— Így sem? — ordította Sándor és István másik orcájába sujtotta.

— Nem! — kiáltott rá erélyesen István. — Verekedéssel nem!

— Nem? Nem? Nem? — s ahány nemet ordított, annyi pofont zúdított István arcába, amely végül dagadni és vérezni kezdett. Ekkor István is elvesztette az önuralmát, öklével Sándor orrába, majd szájára vágott; a két férfi csakhamar egymásnak rontott és mindenről megfeledkezve ütlegelték egymást.

Ágnes egy-két pillanatig rémülten, bénultan nézte a verekedést. Ez nem igaz, ez lehetetlen, ez teljesen valószínűtlen; álmodik, képzelődik. Nem igaz, hogy Sándor utána jött és megtalálta Pistánál, nem igaz, hogy most verekszenek, nem igaz, hogy felborul az életük. Inkább ösztönösen, mint tudatosan mégis a férfiakhoz ment és reszketve szét akarta választani őket. Félrelökték, egy kis asztalra zuhant, ugyanekkor Sándor megbotlott a szőnyegben és magával rántotta Istvánt. Ott dulakodtak a székek és asztalkák közt a szőnyegen; rúgták, harapták, püfölték egymást; fröcskölt a nyáluk és csöpögött a vérük. Szuszogtak, néha felhördültek.

Az ajtóban ekkor Kálmánka jelent meg.

Fiatal szája csodálkozva felhasadt, szeme lobogón tágra nyílt, keze tehetetlenül reszketett a levegőben.

— Kálmánka! — sikította Ágnes.

— Ki az? — üvöltötte Sándor.

Ágnes Kálmánhoz szaladt, a testével takarta el szeme elől a kegyetlen látványt. Sándor feltápáskodott, ellökte magától Istvánt.

— Jó, hogy kérded! — nevetett fájdalmasan és gúnyosan István.

Ágnes felsikoltott és tolt, lökte ki a szobából a fiát.

— Jó, hogy végül megkérded, vadállat, — ismételte meg István és öklével törölgette vérző száját és orrát.

— Nem kérdezek semmit, — mormolta Sándor — tudok már mindent. Pusztulj innét!

István lassan kiment a szobából; Ágnes még látta a hátán kettéhasadt, vállán széttépett kabátját, amikor hangtalanul összemlott. Az uja, a körme végig csúszott Kálmánka arcán, mellén; ájult feje a fia cipőjére koppant.

— Apám, — mondta lázasan a fiú — anya elájult.

Sándor egy székre hanyatlott és ködösen bámult maga elé.

— Anya elájult, hallod?

S mert az apja nem mozdult, csak gyűlölettel és dühöngve nézett rájuk, a földön fekvő anyjára és rá, a fiára is, aki kétségbeesetten kéri a segítségét, maga nyúlt anyja hóna alá, nyögve emelgette, fektette egy karosszékre, majd vízért és levendulaszeszért szaladt s előbb ijedten, majd növekvő nyugalommal élesztgette.

90.

Mikor Ágnes magához tért, Sándort kereste, de az már nem volt a szobában. Kálmánka ült mellette és fogta a kezét.

— Apád hol van?

— Kiment.

— Nézd meg, mit csinál.

Kálmánka fehér arcán ráncokba szaladt a bőr. Az ajka eltűnt a foga közt.

Csóválta a fejét. — Nem megyek.

— Mért nem?

— Elájultál és nem segített.

— Ne törődj most velem. Kérlek, menj, nézd meg. Kérlek.

Kálmán fájdalmas pillantást vetett az anyjára s még mindig nem mozdult.

— Kérlek, fiam!

Kálmán szomorúan, elkeseredetten elindult, de nem tért vissza. Multak a percek, Ágnes körül megsűrűsödött a csönd; a feje félrebillent s most megint úgy érezte, hogy szorongó álomgyötri . . . azt álmodja, hogy Sándor betoppant Pista lakásába . . . pedig ez lehetetlen! . . . lehetetlen, hogy Sándor megzavarja őket, lehetetlen, hogy megbillenjen az élete, hiszen jól, okosan elrendezett mindent, lehetetlen, hogy ne üljenek itt együtt, békésen, hármában . . . de verekedtek! a vérük folyt! fel van dülva az egész szalón, Kálmán is, a személyzet is mindent látott . . . meg kell halni . . .

Felpattant, mint akinek sürgősen intézkednie kell és fel-sietett a hálószoza felé, ismét régi erejében bízva, abban a reményben, hogy csak néhány szót kell mondania . . . azokat a bizonyos szavakat! . . . s akkor megszűnik ez az örület. Sándor, úgy lát-szik, levetette széttépett ruháját, ingben, nadrágban állt ott, a homlokán kifialakú csík piroslott, a szájából szivar lógott . . . a szoba közepén a szobalány a nagy bőröndjébe hordta a ruháit.

— Mit csinál? — kérdezte régi parancsoló hangján Ágnes. Sándor nem felelt.

— Menjen ki, kérem, — utasította csöndesen a szobalányt.

— Maradjon, — mondta Sándor és a bőröndre mutatott. Ágnes megtántorodott, a hangja megbicsaklott. — Beszélni szeretnék magával.

— Nincs mit.

Ágnes a szobájába vonult és dideregve húzódott meg ágya mellett egy széken. Később Kálmán jött be hozzá. Megcsókolta és a széke előtt térdre ereszkedett.

— Miért volt ez a vereke dés? — kérdezte lázasan.

Haja az arcába hullott, szempillája reszketett.

— Most ne kérdezz, fiam.

— De te csak ne félj, anyám! — és a kezét simogatta. — Én . . .

— Vacsorázz és fekdj le, szívem.

— Anya, mondd . . . miért mondta Pista bácsi, »jó, hogy megkérded«? Mért kell kérdezni, hogy én ki vagyok?

— Ne faggass most, fiam.

— És Pista bácsi most már nem jön vissza hozzánk?

— Fiam, látod . . . most igazán nem tudok veled foglal-kozni.

— Holnap? Holnap beszélsz velem?

— Holnap, szívem. És minden nap! — kiáltotta és magához ölelte a fiát. — Most menj!

Kálmán megcsókolta a haját, a homlokát. — De azért nézz be hozzám, hátha nem tudok aludni és akkor talán még ma beszélhetünk.

Az ajtóban visszafordult és búcsút intett. Ágnes fáradtan fel-emelte a kezét és meglengette a zsebkendőjét.

Körülbelül egy félóráig ült így egyedül, amikor Sándor, sötét uccai ruhába átöltözve, belépett a szobájába és megállt előtte.

— Én most elmegyek, — mondta fakó hangon és elnézett Ágnes feje fölött. — A válópört holnap megindítom. Itt minden a magáé lesz, gondoskodom magukról. Remélem, hogy az a csirke-fogó elveszi majd feleségül. Isten vele, minden jót kívánok, kezét csókolom.

Ágnes a szemét kereste. — Hova megy? — sóhajtotta.

— Egy szállodába. De ne törődjön vele.

— Beszélni szeretnék magával.

— Miről? Elmondunk mi már mindent, az én hülyeségemnek is van határa.

— De Sándor, kérem, elismerem, hogy a látszat ellenem szól... lehetetlen szituációba kerültem... egy véletlenül múlt... én felmentem Pistához, hogy — —

— Ne hazudozzon, kérem!

Ágnes megrázkódott. — Nem hazudtam, mindig magáért tettem!

— Értem? Jó vicc.

— Számtalanszor akartam beszélni magával... mindig megkíséréltem, hogy nyíltan és őszintén... emlékezzék vissza, mikor az az ügye kezdődött azzal a nővel, emlékezzék arra az éjszakára, beszélni akartam, mindent megmondani... nem engedte, belém fojtotta a szót, nem érdekelt... nem akarta tudni, mi van velem!

— Most legalább mindent megtudtam. Hazugság volt az életünk.

— Nem hazugság, esküszöm!

— Nincs tovább!

— De értse meg! Ne tegye ezt, nem szükséges... Úgy lesz minden, ahogy maga akarja... Tessék, parancsoljon, rendelkezzen!... Parancsoljon! Ne menjen el, érti, maradjon itt, maradjon! — és reszketve kitérte karját.

— Pély úr szeretőjénél és Pély úr fiánál?! No alászolgája.

— Őrülség!

Sándor ekkor már kirohant.

— Őrülség, — mormolta Ágnes és visszazuhant a székbe.

Ott virrasztotta át az éjszakát. Éjfél után látta, hogy nyílik az ajtó és Kálmán barna pizsamájában megáll az ajtóban és nézi őt. A fiú sem szólalt meg, ő sem hívta magához. Aztán megfordult Kálmán, ez is magára hagyta. Többé senki sem kereste, még a szobalánya sem. Csüggedten üldögélt, nem tudott megmozdulni, még mindig azt mondogatta, hogy álmodik és ez a keserű és értelmetlen álom nem tarthat sokáig. Itt minden el volt rendezve, itt a legtökéletesebben gondoskodott mindenről s lehetetlen az, hogy István olyan jogokat kívánhasson, amelyek nem illetik meg, lehetetlen, hogy Sándor megfossa attól, amit ő maga nem tudott megadni és egyszerre szétrombolja azt, ami a szeme láttára, félig-meddig a tudtával, talán a beleegyezésével is épült... nem, nem, ez mind lehetetlen és csak valami furcsa

zavar tört rájuk, rövidzárlat vagy valami efféle s mire kivilágosodik, szétfoszlik ez a gyöttrő álmom és Sándor ide borul hozzá és megcsókolja a lábát, megfogja a kezét és tovább sétálnak szép kertjükben, melynek útjait oly nagy gondnal ápolták, szép fáik közt, melyekben állandóan gyönyörködtek . . . a kertben ! a kertben ! amelyből el kell űzni a rombolót . . . nem tudnák ? nem félnek tőle ? . . . verekedni, mint a kocsisok ? . . . nem félnek magára hagyni ? . . . Sándor is, Pista is nem tudná, hogy ha szanaszét rohannak, elsenyved, elpusztul . . . és akkor jön, sárgán jön a kertbe a halál ? !

Elmúlt a reggel, a szobalány besurrant puha cipőjében, hogy széthúzza a függönyöket. — Hagyja csak. — A szoba maradjon sötét.

Lefeküdt az ágyba és nyitott szemmel várt.

91.

Melyik szállodába menjek ? — töprengett Sándor a kocsiban, mely a város felé vitte ; már a Nyugati pályaudvar körül jártak s még mindig nem tudott címet mondani a sofőrnek. Egy nagy hotelba ? Találkozom egy ismerőssel és rögtön híre megy a válásnak . . . de hát lehet ezt titokban tartani ? . . . vagy elképzelhető még a visszatérésem ?

Hirtelen előre hajolt, elhúzta az ablakot és megnevezett egy kisebb hotelt a Vigadó környékén. Hát híre megy ! Nem tehetek róla, nem akadályozhatom meg ; a házasság is, a válás is bizonyos tekintetben közügy. Ez kellemetlen, sőt majdnem utálatos, de nem változtathatok a világ rendjén . . . s vajjon nincs-e igaza a világnak, amikor ilyen élénken és bosszantóan érdeklődik a házasságok és válópörök iránt ? Mi ez az érdeklődés . . . s nem jogos-e ? Kétségtelen, hogy sok benne a terhes, sőt szemtelen kíváncsiság, de nincs-e valami ellenőrzésféle is, amely a rend, a tisztesség, az erkölcs sokat gúnyolt, de nélkülözhetetlen és ősi lámpájával világít a hálósobák homályos titkaiba ? A társadalom a jó és tiszta házasságokon, a rendes családokon épül s nincs-e igaza a társadalomnak, mikor állandó éberséggel fürkészkéz és botrányba rángatja, pellengérré állítja a hűtlen házastársakat, a csaló asszonyokat ? Igaza van, ha mindez így volna ! De hát nincs így. Ő csalt meg s én vállalom a felelősséget. Mondják ki a válást az én hibámból . . . szól az előkelő gavallér. Gavallér ? No. Mintha én mindig hű lettem volna . . . Az más ! Más a férfi, más a nő.

A férfinak múltó kaland, a nő életében súlyos és jóvátehetetlen esemény. A nő szül, nem a férfi! Ez a szülés, ez ugyan igaz, de nem vagyok-e maradi és ostoba, mikor ilyen kopott frázisokban gondolkodom és a kételkedésemet szavak hangosságával és öklök csapkodásával akarom elnémítani?

Felvonult a szobába, melyet a portás kijelölt neki és zavartan nézegette feldúlt, megkarmolt, a jobb szeme alatt vérfoltos arcát a tükörben. Szégyenletes, hogy ennyire elragadtatta magát. Verekedni... minek? Mennyivel szebb lett volna némán elvonnulni, okosnak, finomnak, előkelőnek lenni... kezét csókolom, asszonyom, Isten vele!... sajnálom, hogy nem volt boldog velem, hogy nem tudtam betölteni az életét és kénytelen volt egy másik férfinál megtalálni azt, amit nálam hasztalan keresett.

De hát mi volt az?

Mi hiányzott neki, mit talált ott?

Megfojt ez a kérdés!

Ott ült és cigarettázott, olyan nyugodtan és természetesen, egyszerűen, mintha én ez ellen egy szót sem szólhatnék... mintha én tudnám és helyeselném, hogy ott kell lennie, ott, a szeretőjénél, abban a fantasztikus lakásban, amely inkább denevérek tanyája, éjszakai madarak odúja, morfinisták rejtekhelye, kéjenczek koporsója lehet, mint épeszű emberek lakása. Mit kapott ott? Mitől lett ott fáradt a szája, mi csurgatott kéjesen és gögösen pislogó tüzet a szemébe, hogy' tudott oda menni, levetkőzni és henteregni és — —

Rudnay Sándor a szállodai szobában nyögött és fájdalmasan forgolódott, a derekát ropogtatta, a vállát vonogatta, a keze ökölbe szorult, majd szétnyílt és kimeredő szemmel bámult reszkető ujjaira... mert ez rettenetes, ez elviselhetetlen ez a gondolat; ez a látvány... ez az asszony évek óta, talán napról napra felsétált oda a második emeletre, meztelenre vetkőzött és odaadta magát... ettől a képtől meg kell örülni, vacog a fogam, nem bírom, nem bírom!... látom a derekát, fehér derekát látom egy más férfi tenyerében és nem tehetek róla, tudom, orvos vagyok, művelt vagyok, civilizált vagyok, nemsokára öreg is vagyok, mindent tudok és mégis szeretném átszűrni őket, egy karddal átdöfni a derekukat, ahogy egymáson fekszenek, egy revolverrel, egy lövéssel átlőni a szívüket, pusztuljanak el, ha egymásra találtak, vesszenek el, ha meg tudták csókolni egymást és dögöljek meg én is, én is!... oda borulok rájuk és legyen vége mindennek. Mindennek!

Á, mit, civilizáció és előkelőség! Olyan civilizált ügy az a szerelem? Ha vállaljuk az örömeit, amelyek ősi primitívek, mért

kell visszariadni a fájdalmaitól és a bosszúvágytól, melyet a gyötrelmei parancsolnak ránk? Húsból és vérből él a szerelem, vért és halált kíván, ha nincs más útja. Ez a férfi útja. Ilyenkor szerez revolvért és két-három golyóval elintéz minden kérdést, tisztességet is, örömet is, fájdalmat is. Meg kell ölni ezt az asszonyt, le kell teríteni azt a csirkefogót és magammal is végezni. Ez a rend, ez a törvény, ez a férfiasság.

Mert hogy' viseljem én ezt el? Mi legyen a véleményem mindarról, ami eddig volt s ami még ezután jöhet? Tökfilkó voltam, nevetséges figura, szégyenletes hülye egy kéjvágó, züllött asszony és egy lelkiismeretlen csaló kezében. Mindenki röhögött rajtam, én pedig felvetett fejjel, büszke mosollyal jártam a világban, mint egy hős. Most aztán vonuljak el, mint egy becsapott gyerek, aki rájött a gonosz játék trükkjeire és azt mondja, köszönöm, én ezt nem játszom tovább? De hát ez nem játék! Egy férfinak az élete, egy családnak a tisztessége, egy polgári otthonnak a becsülete, mindez játék?! Ezt meg kell védeni, meg kell torolni, példát kell szolgáltatni, különben összedől a világ.

A világ... milyen világ, melyik világ?

Leült az asztalhoz, tenyerébe hajtotta fejét, sebesen nyalagatta száraz száját.

Nem állhat szilárdan az a világ, töprengett, amelyet vérrel és harccal, egész életének kockára vetésével nem mer, nem tud megvédeni az ember. De hát éltünk-e mi úgy, hogy most a vér és halál zenéjével fújhatnék takarodót? Igen, erkölcs, tisztesség, tisztaság... de hát van-e külön erkölcs a férfinak, más a nőnek? Ma más idők járnak... s felelősségre vonhatom-e én az asszonyt azért a bűnért, amelyet én is elkövettem? Azt mondták valaha, a férfi csalhat, a nő nem, mert... erről ma nem vagyok meggyőződve. Együtt kellene építeni, közös erővel, közös hűséggel, együtt élni azonos törvényekkel... ezt elmulasztottuk!... s hát ha akkor tántorodott el mellőlem, amikor megtudta, hogy én ezzel a Lillával... De hiszen elűztem már, szakítottam! Későn?

Na, most kezdek elgyengülni. Most jön a gyáva és megalkuvó férj, az okoskodó fogorvos, aki felesége meztelen testére borítja a kabátját és mentő körülményeket, enyhítő magyarázatokat keresgél. Talán mingyárt visszatérek és beszélgetek és kérdezősködöm, mondd csak, kedvesem, hát hogy' is történt, hiszen valami okod csak lehetett, ha pedig volt, akkor... valljuk be szépen a bűneinket és kezdjünk új életet... tiszta, éretnyes, polgári életet... van ilyen? lehetséges ez?

Nem megyek! Nem megyek vissza, ha belegebedek, ha beleőrülök, akkor sem! Ha nincs igazam, akkor sem, ha épp

oly bűnös vagyok, mint ő, akkor sem, ha be kellene látnom, hogy egy ilyen asszonynak én nem lehetek elég, akkor sem... sohasem! sohasem!

Felemelte fejét és hangosan, az ablak felé mondta:

— Irtózatosan szeretem.

Bátran, hősiesen, hangosabban megismételte: — Irtózatosan szeretem!

Aztán tovább beszélt az ablak felé, a téli város felé:

— Halálosan szeretem. Szeretem a fejét, szeretem a kezét, szeretem a testét, szeretem a lelkét, szüzen és bélyegesen, hűségesen és gyalázatosan szeretem, most látom, mily végzetesen és gyógyíthatatlanul szeretem. És szeretnék visszarohanni hozzá és a lábához borulni és az ágyába feküdni. És szeretnék egy szót sem szólani, szeretnék mindent feledni, szeretném azt a tearózsa testét csókolgatni, szeretném puha nyakát átharapni, szeretném magamba csókolni az életét, szeretnék élni és megsemmisülni benne, szeretném felsóhajtani, széttépni, szeretném végül boldoggá tenni. Szeretem. Szeretem a szemét, szeretem a száját, szeretem a hangját. Szeretem az ifjúságát, szeretem a halálát. Szeretem a derekát, szeretem a combját, meghalok azért a lencséért a hóna alatt, meghalok a titkáért. Szeretem és meghalok érte. Szeretem. Halálosan szeretem.

Ezt mondta és minden szavát hallotta és büszkén, majdnem megdicsőülten figyelte. Aztán felállt és rekedten nevetett.

Kiegyenesedett és forró nyugalommal így magyarázkodott egy láthatatlan lénynek:

— De én azért is férfi és hős leszek! Én nem azt teszem majd, amit szeretnék, ami jól esik, ami a boldogságom, én azt cselekszem, amit az elkopott örökségek, a fejemben bujkáló kísértetek, amit a kopott frázisok és a sápadt konvenciók parancsolnak és a hülye vér és az eszeveszett gög. Éljen! Éljek én, a férfias férfi, a korrekt polgár, a nagyszerű dzsentimen. Nem leszek boldog, de hős polgár, voilà, az vagyok! Itt látható a...

Az asztalra dült és dühöngve, rekedten nevetett.

Később felemelte fejét és az ajtót bámulta. Látta magát, hogy lassan kísétál, lelopózik az uccára, visszasurran a lakásába és a felesége ágyába bújik és a hasát csókolgatja, a köldökét nyalogatja. Itt érezte a tenyerében felesége hűvös és lassan forrósdó bőrét, azt a tearózsa bőrt, a száját pörkölte a felesége langyos virágszája és hallotta boldog sóhajtását és hallgatta saját alázatos imáját... csak bódíts, csak simogass, nem igaz semmi, tégy boldoggá, operáld ki a fejemet, vakíts meg, csurgass a fülembé mézet és mérget, hadd legyen nyomorék, a szerelem

törpéje, a boldogságod rokkantja . . . hülyíts meg, tégy boldoggá, szeretlek.

Ekkor ismét kiegyenesedett és felkapta a telefont. Kapcsolják ide neki azt a mulatót, amelyben Lilla táncol és hívják a telefonhoz.

— Gyere ide azonnal! — kiáltotta, mikor körülbelül egy félóra múlva meghallotta a hangját.

— De Sanyi, kérlek, tudod, hogy ilyenkor még . . . — s a kötelességeit emlegette.

— Ne törődj semmivel! — ordította. — Kárpótollak! Mindenért fizetek!

— De hát mi történt? Mért vagy szállodában?

— Ne kérdezz, hanem gyere, most megmutathatom, hogy szeretsz.

Húsz perc sem tellett bele, Lilla ott állt a szobájában. Óvatosan, kíváncsian behajtott a ajtót és az ajtóra dült; a háta mögött még szorongatta a kilincset, úgy nézett a feldúltan mosolygó férjira.

— Szervusz! — kiáltotta Sándor és szétvetette a lábát.

— Szervusz, — mondta csöndesen és kissé ijedten Lilla.

— Gyere ide!

A térdére ültette és addig csókolta, míg mind a ketten fulladozni nem kezdtek.

— Mi van veled, Sanyi? — kérdezte Lilla, mikor kalapja a földre hullott.

— Ide hallgass. Itt maradsz velem. Nem mozdulsz mellőlem. Megértted? Ha el akarnék menni, utamat állod, ha könyörögnék neked, engedj ki, belém kapaszkodol és visszatartasz. Ez a kötelességed. Most mutasd meg, hogy igazán szeretsz. Veled akarok maradni, azt akarom, hogy szeress. Te megérdemled. Te tisztességes vagy. Te nyíltan viseled a ringyóságodat, a többi mind hazudik.

Lilla bólintott. — Rajta kaptad? — kérdezte felcsillanva, elégedetten.

— Ne kérdezz.

— Elválsz?

— El.

— Végül kinyílt a szemed, fiacskám.

Sándor keze lassan ökölbe húzódott a leány nyakán; a szeme kínlódva lehunyódott.

Lilla ekkor gyakorlottan és szomjasan a férfi szájára telepedett. Nyitott szemmel, fürkészőn és győztesen nézte Sándor elaléló, görcsösen megmerevedő fejét.

92.

Az első napon azt gondolta István, hogy nem jelentkezik, nem háborgatja Ágneséket, meg kell várni a fejleményeket; ha magukra hagyja őket, talán még megtalálják a béke és megértés hangjait. Nem valószínű, hogy Ágnes mindent bevall; hosszú viszonyukról bizonyára hallgat s azt sem ismeri el, hogy tegnap egyáltalán »történt valami«; ha okos, azt mondja, hogy »felugrott« érte, »haza« akarta vinni vacsorára; végül is mit látott Sándor? ... semmit; Ágnes felöltözött, teljes díszben ült a szobájában és cigarettázott. Bosszanó, hogy ügyetlenül viselkedtek; nem kellett volna dadogni, taktikázni, köntörfalazni; kitalálták, hogy Sándor figyelte őket s amikor lement az uccára, hogy szétnézzen és ott Sándorba botlott, rögtön fel kellett volna vezetni és megmondani »az igazat«, azt, hogy Ágnes fent vár, ő pedig ... hát ő lement egy kocsiért, mert ... mert elromlott a telefonja. De hát elvesztették az önuralmukat, józan ítélőképességüket ... ennek is ki az oka? Ágnes. Olyan rettenetes rémület tört ki rajta, olyan sápadtan és kétségbeesetten reszketett, úgy rimázkodott segítségért, oly irtózatos erőfeszítéssel akarta megmenteni a helyzetet, hogy őt is megzavarta.

Elviselhetetlenül feszült órák voltak!

Ágnes didergett, a foga hangosan összeverődött, tördelte a kezét és imádkozott ... imádkozott Sándorért és Kálmánért és a nyugalomért. Hiába magyarázta neki, hogy ne veszítse el a fejét ... mi történhetik? ... legfeljebb kiderül a valóság, véget ér ez a súlyos rabság, elpattan a hazugság, amelynek burkában sorvadoztak, szépen elválnak és hozzá jön feleségül ... hiába csillapította és vigasztalta, Ágnes csak sóhajtozott és könnyögött és egyre azt hajtogatta, hogy inkább meghal, semhogy Sándorral itt találkozzék.

Abban a fojtogató órában István megsejtett valamit Ágnes életéből és különös igazságából; ez az asszony nemcsak szereti a férjét, hanem elsősorban azt a megszokott rendet szereti, amelyben évek óta él; szereti, ragaszkodik hozzá és retteg a megingásától. Nem akar változást, nem tud elképzelni egy másik életformát; ezt akarja megmenteni, így érzi jól magát. István tisztán megérezte most ezt a sokszor felvillant, de kényelmesen és szándékosan dugdosott titkot és az asszony lelki összeomlásának, testi rettegésének a látványa szinte elfogadtatta vele Ágnes igazságát, gyakran vitatott és támadott törvényt. Valóban,

ha már eddig így éltek, minek változtatni? Ha már így össze-
szoktak, miért váljanak szét? Ha így hármásban töltötték el
életük legszebb éveit, miért robbanjanak önálló világokba, mikor
nemsokára rájuk kezd fújni az öregség szele?

Ő sem aludt az első éjszakán és nyugtalanul szaladgált az
első nap. Borzasztó, hogy semmit sem tud róluk. Kínos, hogy
nem telefonálhat. Dél is elmúlt s még nincs meg a napi tervük.
Vajjon feljön-e ma hozzá az asszony? És közeledik az este, nem
vacsoráznak együtt, nem mennek sehová... hiányzanak!
Hiányzanak! Minden hiányzik. Ágnes hiányzik, Sándor hiány-
zik, az egész élet fájdalmasan hiányzik. Mintha nem volna levegő
a városban, mintha semminek sem volna célja. Szegény Sándor,
borzasztóan szenvedhet... de miért verekszik? miért csap
botrányt? Nem haragszik rá, inkább sajnálja és szeretné vigasz-
tálni, szeretne beszélgetni vele. Nézd, Sanyikám, a dolog úgy
áll, hogy most kár ezen tépelődni, ne marcangold magad; ez
úgy alakult, mint ahogy az élet fejlődik: lát az ember néhány
jelet, fel-fellobbannak a kezdetek, de magát az igazi okot, a hajtó
erőt nem tudjuk felfedezni; de hiszen ugye, te nem is akard
tudni a teljes igazságot?... minek is tudnád?... valóban,
vannak fájdalmas mozzanatok a részletekben, érthető, hogy
most dühös vagy és persze, a hiúságod is... nagyon, nagyon
sajnálak, hidd el, őszintén fáj a fájdalmad, de nézd, ne verekedj,
ne csinálj ilyen nagy ügyet belőle, fontold meg, gondolkodj,
szabd meg a feltételeidet, alávetjük magunkat, csak légy ember-
séges, egy kissé bölcs... hát nézd, ketten szerettünk egy asszonyt,
már volt ilyen s ez egy rendkívüli asszony, ez megérdemli, hogy
két ilyen rendes férfi... Látod, most mindnyájan boldogtalanok
vagyunk. Milyen szépen együtt voltunk mindig! Te Sanyi,
még az unalmunk is szép volt... hát ne bolondozz, ne rúgd
fel ezt a szép rendet... nem veszed észre, hogy milyen boldogok
voltunk? Én megbocsátom a brutalitásodat, te bocsásd meg,
hogy szerettem a feleségedet... te Sanyi, hát az lett volna a
csodálatos, ha nem szeretek meg egy ilyen asszonyt, nem érted?!
Hát gyere már, hívj fel, ne hagyj itt ülni, egyedül; nézd, most
szétszóródtunk, én itt gubbasztok, Ágnes, meg te... gyere,
vacsorázzunk, ma itthon maradunk, hívjuk át Mimit, bridzse-
züink, férfiak a nők ellen, ossz, Sanyikám, holnap elmegyünk az
Operaházba, Wagnert, a kedvedért...

De senki sem jelentkezett; István elhagyatottnak, csaló-
dottnak érezte magát s egy éjszakai töprengés után azt hitte,
hogy néki kell közelednie, megbocsátani... vagy bocsánatot
kérni?... mindegy, mindenre hajlandó, csak ne bolondozzanak,

állítsák helyre a régi életet . . . vagy mondják meg, mi a megoldás . . . mi? . . . vegyem el Ágit? . . . rendben van! de én nem tudom elüldözni Sándort, nem gyűlölöm, nem haragszom rá, sajnálom és szeretem, hát akkor mi legyen vele? . . . ha itt marad a városban, akkor . . . akkor én tagadjam meg tőle azt, amit egy életen át lopkodtam tőle . . . vagy üldözsem világgá?! . . . én szeretem ezt az embert, a barátom! . . . mindegy, övék a döntés joga, meg kell szólalnom, még azt hihetik, hogy megfutamodom.

Felhívta tehát a lakásukat és Sándort kérte a telefonhoz. Nincs otthon. Akkor a nagyságos asszonyt. Várni kellett. A nagyságos asszony azt üzeni, hogy most nem tud beszélni. Hát mikor? Azt nem mondta. No jól állunk.

A második nap délelőttjén az öreg Rudnayné kérdezősködött nála, hogy mi történt velük. Nem tudta, mit válaszoljon, fogalma sem volt róla, mit közöltek vele Sándorék; azt felelte, hogy valamin összekaptak, de majd rendbe jön minden. Grimm is kíváncsian faggatta; amióta Viviannel egyre reménytelenebbül háborúskodott, a szerelmi ügyek különösen érdekelték. Érdekes, milyen gyorsan híre fut ezeknek a bonyodalmaknak; a tőzsdén egyik-másik üzletfele résztvevő mosollyal tárgyal vele és úgy néznek a szemébe, mintha azt mondanák: tudunk ám mindent, hiába titkolózol . . . Este megint telefonált Ágnesnek, de ugyanazt a feleletet kapta: »a nagyságos asszony most nem tud beszélni.«

A harmadik napon végül megszólalt.

— Jónapot, Pista, — hallatszott a megtört hang.

— Keziticsókolom, Ági! Csakhogy végül hallom a hangját! Azt akarom mondani, hogy ne féljen semmitől, éreznie kell, hogy én minden tekintetben rendületlenül maga mellett állok, rendelkezzen velem, mondja meg, mit akar és — —

István szinte látta, hogy Ágnes a telefonra borul, úgy sóhajtja síránkozva: — Sándor elment.

— Tudom, de hát — —

— Elment!

— Hát Istenem, mit tehetünk róla, mi megmaradunk egymásnak.

Kis szünet után felzokogott az asszony: — Hozza vissza!

— Én? Sándort?

— Maga üldözte el, hozza vissza . . .

— De szívem, én nem üldöztem el, ő hagyott el minket. Együtt lakik a szállodában a szeretőjével.

— Melyik szállodában?

— Kettőről is hallottam, nem tudom bizonyosan, melyikben.
 — Menjen fel hozzá és beszéljen vele.
 — Nem megyek, erről szó sem lehet.
 — Sohasem szerettek, egyikük sem. Ha el tudnak hagyni . . .
 ha ennyi áldozatot sem tudnak hozni értem . . . nem szeretnek . . .
 nem szeretnek!

— Mikor láthatom, szívem?
 — Hozza vissza Sándort!
 — Jöjjön fel ma hozzám, mindent megbeszélünk.
 — Hozza vissza Sándort!
 — Várom hat órákor, jöjjön.
 Hiába várta, Ágnes nem látogatta meg.

93.

Az egyetlen hely, ahol Sándor legalább rövid időre meg tudott nyugodni, a temető, az apja sírja volt. Már a Lillával eltöltött első tomboló éjszaka után hirtelen oda kívánczolt; amikor reggel hét óra tájt kábultan felriadt, az apját látta és a közelébe vágyódott. Ott ácsorgott a frissen hullott hóban a sírnál és keserű szájjal, könnyes szemmel nézelődött; látta fehér bajuszát, rózsaszínű arcát és mosolygó kék szemét. Olyan kérdésekről és olyan érzésekről társalgott most vele, amelyeket eddig soha sem mert szavakba foglalni.

— De hogy' tudtál mindig mosolyogni? . . . Vagy te szerencsésebb voltál nálam?

Három nap egymás után, minden reggel hét, nyolc óra tájt megjelent a sírnál és ott töprengett. A harmadik nap elhatározta, hogy megszünteti e látogatásait.

— Te megpuhítasz, apám. Lehet, hogy igazad van és az életed tégedet igazol, de én nem, nem akarok megbocsátani. Nem akarom, hogy meggyöngfíts.

Ezen az estén, kilenc óra tájt, kopogtak az ajtaján. Lilla már a szobájában volt, ő öltözködött, vacsorára készültek valahová.

— Tessék! — kiáltotta ingerülten Sándor.

Ágnes tántorgott be hozzá. Megállt az ajtónál, tekintete lepattant a gúnyosan mosolygó Lilláról és Sándort nézte, aki a tükör előtt a gallérján és fekete nyakkendőjén babrált.

— Én vagyok, — sóhajtotta Ágnes.

— Mért jön ide? — kérdezte nyersen Sándor.

— Beszélni . . . beszélni szeretnék.

— Nincs mit beszélnünk! Az ügyvéd majd mindent megmond.

Ágnes fájdalmasan erőlködött. Forgatta a nyakát, csavarta a száját, míg ki tudta nyögni ezeket a szavakat: — Én . . . én akarok . . . mindent megmondani.

— Ez már megtörtént. Engem már semmi sem érdekel.

— Kérem . . . ne . . . ne alázzon meg.

Sándor a tükörrre vágta a gallérját. Aztán hangosan nevetett.

— Tíz . . . tíz percet kérek.

Sándor körülnézett s nem tudott szabadulni a rá szakadó lelkiismeretfurdalástól: egészen bizonyos, hogy mindennek egyedül ez az asszony az oka? . . . ha az én megcsalásom olyan kétségtelen, ha az én fájdalmam olyan tiszta, akkor mért van a szobámban ez az éjszakai lepke? És ha ez az asszony csak bűnös, semmi más, csak ledér, semmi más, csak hazug, semmi más, akkor mért alázkodik így meg, akkor mért került ilyen rettenetes állapotba . . . hiszen olyan, mint a halál!

Talán azt is meg akarta mutatni, hogy ura a helyzetnek. — Menjen le a hallba, Lilla, — mondta rekedten — várjon meg, míg hívom.

— Ahogy gondolod, — felelte sértődötten a lány és vállát vonogatva, csipőjét ringatva kísétált.

Ágnes a heverőhöz vonszolta magát. — Köszönöm, — sóhajtotta és leroskadt.

Sándor a tükörnek dőlt. — Hát tessék, parancsoljon.

— Mingyárt, Sándor, csak . . . csak nagyon gyöngé vagyok. — Felemelte lassan a fejét, kínlódva mosolygott. — Nem szánalmat akarok kelteni magában, nem alamizsnát kérek, de tudni akarom, hogy' állunk, mielőtt elbúcsúzunk.

Sándor rákiáltott. — Ne beszéljen ilyen tragikusan, kérem! Gondolta volna meg előbb. A hűtlen asszonyoktól el szoktak válni, ennyi az egész és ez a világ rendje.

Ágnes védekezően felemelte a kezét. — Kérem szépen, ne kiabáljon . . . csak szép csöndesen. Csöndesen. Nem érzem hűtlennek magamat. Nem csaltam. Ha maga engemet megkérdez, én mindig megmondtam volna az igazat. Ha hallgattam, a maga érdekében tettem, magát óvtam, magára vigyáztam. De ez már elmúlt. Most már három napja egyedül vagyok . . . folyton nő körülöttem a csönd . . . rettenetes a csönd . . . nő a szakadék, fekete és ijesztő a szakadék . . . és maga egyre messzebb kerül tőlem, egyre távolodik. Fájt ez a távolság és nem akarom, hogy tovább nőjön. Mi lesz magából? Mi lesz velünk? Magának

szüksége van rám és én szeretem magát. Magának csak egy lépést kell tenni, át kell ugrania ezen a sötétségen és legyen minden úgy, ahogy akarja. Menjünk el innét és ne vigyünk magunkkal senkit, semmit, csak Kálmánkát.

— Aki kicsoda? — hördült fel Sándor. — Meg mer esküdni rá, hogy az én fiam?

— Sándor, temessük el a multat és kezdjünk új életet. Én már egyszer oda akartam ajándékozni magának Pistát . . . soha többé nem látom, ha akarja. Gondolja azt, hogy most találkozunk először. Nem bánom, váljunk el, ha ez a célja. Váljunk. De ne szakadjon el tőlem. Váljunk el, de maradjon meg velem. Ha akarja, megint megházasodunk, de ha nem akar újból elvenni, azt sem bánom. A szeretője leszek, de ne hagyjon el.

— Ezek gyerekes dolgok, kérem.

Ágnes nyugtalanul nevetett; körme a heverőbe fúródott.

— Gyerekes . . . mért gyerekes? Nem akarom elveszteni. Mért nem? Szeretem. És nem igaz, hogy maga nem szeret. Tudom, érzem, hogy szeret. Tessék, szégyenítsen, alázzon meg, büntessen, parancsoljon, de mért akar megölni magában egy érzést? . . . mért akar lerombolni bennem egy életet? Mért kerget a halálba?

— Hova?!

— Meghalok, Sándor.

A férfi letépte nyakáról a közben felgombolt gallért és földhöz vágta.

— No tessék! — dühöngött. — Most még ez hiányzik! Nagy kunszt meghalni, mért nem tudott élni?

— Nem tudtam . . . rosszul éltem . . . de ki bocsássa meg a bűneimet, ha nem az, aki szeret?

— Majd az a csirkefogó.

Ágnes felemelkedett a heverőről és Sándor elé állt. — Édes Sándor, ne használjon ilyen végletes szavakat. Nincsenek itt csirkefogók, romlott asszonyok és becsapott férjek. Higyje el, sokkal bonyolultabb dolgok ezek, semhogy . . . maga mindig túlságosan egyszerűen látta az életet, engem is, a házasságunkat is . . . de nem bírálom, talán éppen ezért szeretem és én most már teljesen oda akarom állítani az életemet a maga egyszerűsége mellé. Helytelenül gondolkodtam magamról. Azt hittem, kivételes ember vagyok, akinek többet szabad, mint másnak . . . most szeretném megmenteni azt a keveset, aminél sokkal többje van sok asszonynak. Ne gyötörjön halálra, ne öljön meg, szeretnék még élni s maga nélkül nem tudok, nem lehet . . . nem lehet! Már nincs sok erőm, nézze . . . Nézze, nézze! Keserű a szám,

lehull rólam a ruha, könnyem sincs már, elsírtam mindet. Egy nő csak kell magának?! És még így összetörve és mindenben csalódva és magamat megvetve, még így romjaimban is talán csak különb vagyok, mint ez a szegény lány, akit itt ellenem tartogat?!... Nem tudom elviselni, hogy más nőt csókol... nem tudom elviselni, hogy egy más nőt tartogat a szobájában... értse meg, ha most elküld, a reggelt már nem érem meg... és ha aztán még tud élni, egy holttesttel a szívében, hát éljen... de mért kell meghalni, mért nem élünk, mikor szeretem, szeretem... szeressen!

Sándorra hanyatlott, karja a férfi vállára bukott, arca a nyakára zuhant és forrón, felszabadulón, reménykedve zokogott. A férfi megrezsent; el akart ugrani, az asszonyt eltaszítani; de csak ott maradt és egyre tehetetlenebbül figyelte Ágnes vergődését. Ő is sírva fakadt; fel-felcsuklott. Meghallotta, az ingén át megérezte Ágnes szívének kétségbeesett dobogását. Az asszony könnyei a nyakába folytak és lecsurogtak az ingére. A melle át-tüzesedett; a testük felforrt; ez a vad szomorúság megbolygatta szerelmi emlékeiket. Mit törődöm a világgal, suhant át a férfin, mi az a becsület és mi értelme van a férfigőgnek... ezt az asszonyt szeretem, ezt a száját feledni nem tudom, ez a test az én gyönyörűségem világa. Mért makacskodnék, mért ellenkeznek?... látszik, hogy szeret, komédiázni ezt nem lehet, ezt a görcsös kapaszkodást, ezt az ájult forróságot, szájának ezt a tehetetlen reszketését... egyébként sem tud ez színészkedni!... s mi volna a célja?... hogy csókolhasson, hogy elfogadjam könnyörögve, vágyakozva kunkorodó száját, hogy a csókkal zárjam le repdeső szemét?... Sándor megingott. Mind a ketten megtántorodtak; megfogóztak egymásban, a heverőhöz támolyogtak és leomlottak; Ágnes rá borult és sírva, sikongva csókolgatta. Sándor szédülten húnnya le szemét. Homlokára hullottak az asszony könnyei; szájára a csókjai. Ágnes letépte az ingét; a nyakát, a mellét simogatta, tépdeste és félelmetesen boldog hangokat hallatott. Valami keserű, pogány és lázas győzelem ez, villant át a férfin; leteper, fullaszt, visszahódítja a testemet... egy perc még s a meztelenségemen át újra az övé vagyok, ez a fájó kéz a szolgájává görnyeszt. De miért volnék én a szolgálja, hiszen ő szolgál engemet?! De hol tanulta ezt? Hol, hogyan lett ilyen vad és ellenállhatatlan, ilyen szemérmetlen és hatalmas?

Hirtelen megragadta Ágnes fejét, rémülten meredt égő arcába, lázas és nedves szájára s ellökte magától.

— Eriggy! — mormolta.

- Értsd meg, szeretlek, csak téged!
- Eriggy! — kiáltotta.
- Senki mást!
- Azt a másikat látom mindig. Eriggy. Eriggy!
- Felejtsd el.
- Soha! — hördült fel és kiugrott az asszony alól.

Ágnes eldőlt a heverőn és a karjába temette fejét. Sándor leharapta egy szivar végét és remegő kézzel rágyújtott. Ott ült egy széken, néhány lépésnyire mozdulatlan feleségétől, majdnem teljesen meztelenül; elégedetten figyelte, hogy a vér lassan, lassan megnyugszik a fejében és múlik a hirtelen felkavart láz; nézte Ágnest, földre hullott kalapját, szétbomlott haját, félrecsúszott ruháját, bágyadtan rávillanó combjait, tearózsa bőrét... messziről integetett a vágy, gőgösen elfordult tőle... mint egy darab rongy, úgy fekszik itt ez az asszony... szenved?... szenvedjen!... egy életen át nem tud majd annyit kínlódni, mint ő egy nap alatt.

Jó tíz perc telt így el, egyikük sem szólt egy szót sem.

Mintha mély álomból ébredne, Ágnes lassan felemelte a fejét és csodálkozva nézett körül. Megpillantotta Sándort és sokáig bámulta, mintha most ismerné meg, vagy mintha most fedezne fel rajta olyan vonásokat, amelyeket eddig nem is sejtett. Az a csöndes szomorúság szívárványlott meggyötört arcán, mely a nagy erőfeszítések után permetez az emberre; megtettem mindent, amit lehetett, harcba vettem minden erőmet, nyugodjunk meg a bukásban, fogadjuk el a sikertelenséget. Bujkált valami kétkedő mosoly is a szája körül: lehetséges, hogy nem kellek én, akit annyit ostromoltak?... lehetséges, hogy már nem szeretnek? Mily hihetetlen fordulat... Vagy ügyetlen voltam, erőtlenség? Más eszközök, más tulajdonságok hódítják meg és tartják szorosán a férfit?

Lesimította a ruháját, elrendezte a haját, felszedte a kalapját.

— Én most már többé nem jövök magához, — mondta halkan.

Sándor bólintott.

— Maga mindig visszajöhet hozzám, — nézett rá még egyszer Ágnes. — Akit én megszerettem, azt halálomig szeretem. Megfordult és kisétált a szobából.

Sándor fuldokolva nézett utána. Rettenetes lehet, gondolta, egyedül lemenni innét az uccára... És rettenetes, hogy nem tudok utána szaladni...

Ágnes haza ment, az ágyába feküdt és napokig nem kelt fel; ott fogadta azokat, akiknek látogatását nem háríthatta el.

Az öreg Rudnayné, az anyósa, kedves, figyelmes és megértő volt. Szomorúan üldögélt az ágya mellett és részvéttel simogatta a kezét.

— Ági szívem, — mondotta — én nem tudok állást foglalni az ügyetekben. Sanyi a fiam, de téged is úgy szeretlek, mintha a lányom volnál. Nem fogom sem a te pártodat, sem az övét, csak azt szeretném, hogy ha kibékülnétek és boldogok lennétek.

Demeter Kálmán felkelt a betegágyából, mikor értesült az eseményekről és elvitette magát a lányához. Sápadtan, soványan lépett az elhomályosított szobába, úgy állt meg Ágnes előtt, mint egy fenyegető felkiáltójel; köszönt, érdeklődött a lánya helyzetéről, de azon túl alig tudott megszólalni. Szégyen, undor, ítélet viaskodott halálra vált arcán; úgy bámult a lányára, mint egy fertőző betegre, mint magára a bűnre. Egy óra hosszat üldögélt ott, aztán eltávozott; látszott rajta, hogy nem tud megenyhülni.

— Uzenj értem, ha valamire szükséged van, — mondta búcsúzásnál olyan hangon, mintha férfiúi segítségét, apai kötelességérzetét, lovagi szolgálatait ajánlaná fel. Kimerülten, megtörten botorkált ki és nem tért vissza.

A legmeglepőbb volt Márta viselkedése. Beröppent Ágneshez, aki derengő kedvvel fogadta; ez a kedves, bolondos, vidám lány, akivel mindig csak jót tett, ez majd talán könnyít a szívére nehezedő súlyokon.

— Te Ági, igaz, amit beszélnek? — kiáltotta és tüzelt a szeme, viharzott a szája.

Ágnes fáradtan mosolygott. — Bizonyosan.

— Igaz, hogy megcsaltad Sándort és rajtakapott?

Ágnes dacosan bólintott.

— Nahát! — és összecsapta kezét. — Hogy tehetnél ilyet?

Ágnes arca fájdalmasan megrezsent; a szeme Márta szájára tapadt.

— A hercegnő! A királynő! — ámuldozott Márta. — Nahát ilyet... Jártál itt a világban, mint valami fenség, mint egy óriási jéghegy, amire csak a nap süt, a nap meg a hódolat... egy kétértelmű szót, egy viccet nem volt szabad mondani előtted... játszottad a megközelíthetlent, a csodálatosat... mért voltál ilyen képmutató?

Ágnes fulladozva hallgatta; még védekezni sem tudott.

— Hát ezért nem akartad, hogy kikezddjek Pistával? Mért

nem szóltál? Legalább nekem mondtad volna meg az igazat. Most még itt a Vetési Palival is összevesztem, ő mesélte, mi történt, nem akartam elhinni, majdnem megvertem. Hát tessék! Most mi lesz? És hát mondd, miért? Ne haragudj, nem értelek. Ha nekem kellene választanom Sándor és Pista közt, ne haragudj, én inkább Sándort, ezerszer inkább... Mért csaltad meg ezt a derék, kedves embert? Mondd, magyarázd meg, legalább most beszélj velem.

Izgatott, nyers volt a hangja s ami a legerősebben sértette Ágnest, az a barátnői természetessége volt, az egyenrangúság érzése, amelyet — úgy látszik — ez a családi botrány szerzett meg neki. Az »alattvalói« alázat eltűnt, az egyenrangú barátnő követelően érdeklődött a titkok részleteiről; a bálvány ledől.

Összehirapta ajkát, elfordította fejét.

— Mi ez? Haragszol? — csattant fel Márta és füstös cigányszemében méltatlankodó, gyűlölködő láng lobbant. — Igazán szégyelheted magad!

— Márta! — kiáltott rá Ágnes.

— Mért? Én nem mondhatom meg a véleményemet? Mindig mindenkiről lebeszélteél, senki sem volt elég jó neked, mindig morált prédikáltál nekem, miattad vagyok ma is lány, te pedig szeretőt tartottál.

— De Márta!

— Mit Márta! Mit? Hallanád csak az embereket, mit beszélnek rólad. Hogy mit kell hallgatnom a Palitól is... Kinevetnek engem. Pfuj!

— Azonnal menj el!

— Én? Hát most mit nagyképüsködsz? Örülj, hogy van valaki melletted, aki még szeret, úgyszólván elhagy most mindenki. Egy asszony, akit tetten érnek, in flagranti, nahát! Azt mondják, egész meztelen voltál, a hajadnál fogva rángatott ki az ágyából és véresre vert, azért fekszel. Nahát!

— Márta, menj el és ne gyere vissza többé.

— Mi ez? Kidobsz? Rajtam töltöd ki a bosszúdat? Vigyáztál volna és ne csaptál volna be mindenkit, engem is!

Ágnes csöngetett. Izgatottan várta a szobalány érkezését, mert feltűnt neki, hogy a botrány óta késedelmesen jelennek meg hívására, vontatottan teljesítik a parancsait, a szakácsnő pedig, aki reggel az elszámolásokat hozta, valahogyan kíváncsian és fölényesen a szemébe mosolygott.

— Örült vagy! — kiáltott fel Márta, mikor a szobalány belépett és felháborodva elrohant.

Sándorhoz sietett és biztosította a barátságáról.

95.

A fiához így szólt : — Okos és korán érett fiú vagy, okosan beszélhetek veled, kisszívem. Apuka most elment tőlünk és egy ideig bizonyára nem tér vissza hozzánk. Ennek az az oka, hogy én valamit nem úgy tettem, ahogy ő kívánta, szóval hibáztam, neki van igaza és haragszik. Remélem, nem tart sokáig a haragja és megbocsát nekem, hiszen megígértem, hogy ezentúl minden úgy lesz, ahogy ő kívánja, azonkívül bízom abban, hogy téged is, engem is szeret. Bízom az okosságodban és kérlek, hogy ez a rendetlenség, amelybe kerültünk, ne zavarja meg a te kis életedet, megszokott rendedet. Együtt ebédelünk és vacsorázunk majd itt az ágyamnál és szépen elmondod, hogy mi volt az iskolában és együtt tanuljuk a leckéidet. Most még beteg és fáradt vagyok, mert apukád viselkedése nagyon megtör, de nemsokára majd magamhoz térek, akkor felkelek és együtt sétálunk. Mi ketten ezután sokkal több időt töltünk majd együtt, mint azelőtt. Ugye, jó és okos fiú leszel?

A fiú bólogatott és szórakozottan simogatta anyja kezét. Az ajka hullámozásán, a szeme görbülésén látszott, hogy mondanivalói vannak, de nem mer megszólalni.

— Mit akarsz kérdezni?

— Semmit.

— Mégis. Légy őszinte.

Kálmánka elpirult. — Csak azt akartam kérdezni, — mormolta tiltakozva — hogy Pista bácsi... ő mért nem jön?

— Majd jön ő is.

— Mikor?

— Majd ha meggyógyultam. Most beteg vagyok, nem fogadhatom. Hiányzik neked?

— I... igen.

Ágnes szerette volna megkérdezni: ki hiányzik jobban, apuka-e vagy Pista bácsi?... de visszariadt a kérdéstől, vakmerőnek, erkölcsstelennek érezte. Kálmánka szájában is ott forgolódott egy kérdés: mért verekedett apuka és Pista bácsi?... de félt a kérdéstől, mert ez már beleütközik abba a kimondhatatlan titokba, melyet oly régóta sejt az életük, főként az anyja körül. Lehetséges az, hogy apuka nagyon erősen ütötte meg Pistát bácsit és most az is betegen fekszik? Lehet, hogy apukának igaza volt valamiben, de verekedni nem illik, nem szabad és ha Pista bácsit súlyosan bántalmazta volna, akkor ezt őszin-

tén sajnálná... nagyon sajnálná Pista bácsit... De erről sem mert beszélni.

Néhány nap mulva felajánlotta segítségét; megtudta, hogy apuka Budapesten van.

— Ne menjek én érte? — kérdezte. — Ne hívjam én?

Ágnes megsimogatta az arcát, megcsókolta a szemét.

— Nem, kisszívem.

— Mért nem?

— Mert félek, hogy csalódnál.

A fiú gondolkodott; a levegőbe fúrta tekintetét.

— Azt hiszed, hogy nem jönne velem? — kérdezte.

— Lehetségesnek tartom.

Kálmánka elkezdte lapozgatni kék papirosba kötött, fehér címkés iskolai füzetét. Ágnes nézte az arcát, hosszúkás, finoman hegyesedő arcát, kajszinbarack bőrét, szép hullámos száját, puha gesztenyeszínű haját, amely úgy hull a homlokára, fülére, mint valaha a fiatal Pistáé, amikor ő még nem keféltette vele fényesre, símára. Napról napra jobban hasonlított Istvánra... Mit lehet erről mondani Sándornak? Hogyan lehet megbékíteni ezzel a valósággal? Bölcsnek, szentnek kellene lennie, önmagát felülmúlnia... egy más ember volna!

— Akkor nem szeret minket! — mondta izgatottan a fiú s felkapta fejét a füzetből.

— Ezt nem szabad mondani! Még gondolnod sem.

— De hát ha...

— Nem, nem, szívecském, — s szájára tapasztotta a kezét — ezt te nem érted... ne is foglalkozz vele... Apukád szeret minket, hidd el, szeret!... Gyere, tanuljunk.

Háromszor is átolvasták a leckét, de egyikük sem értett belőle egy szót sem.

96.

István minden nap virágot küldött, majd leveleket irogatott Ágnesnek. Egyre hosszabbra nyúló levelei megértők és biztatók voltak, de napról napra határozottabban tiltakoztak Ágnes makacs elzárkózása ellen. Hangsúlyozta, hogy megérti és nem bírálja Ágnes lelki állapotát; tudja, hogy szüksége van egy bizonyos átmeneti időre, de azt hiszi, hogy találkozásaik megkönnyítenék a helyzetét, enyhítenék a válságát. Tanácsokat adott. Ne nézze most benne a szerelmes férfit és ne emlékezzék

közös életükre ; barátot, fivért lásson benne, akihez a legteljesebb bizalommal fordulhat, akivel minden ügyét őszintén megtárgyalhatja. Azt tanácsolta, hogy önző legyen. Ne törődjék most senkivel sem, csak saját magával, a nyugalomával, a fölényével és a jövőjével. El tudja képzelni a szenvedését és azt hiszi, hogy válságát a jóindulatú, az önzetlen és önfeláldozó emberek családása idézte elő. Ő, István, tudja a legjobban, hogy egész életében kit szeretett Ágnes ; kit? . . . ezt nem is kell kérdezni ; de nem akart fájdalmat okozni, szerencsétlen körülmények elragadták egy ígéret kimondásába, ugyanezeknek az okoknak a sorozata, de főként a becsületessége belesodorta a házasságba, amelyben sohasem találhatta meg a boldogságát, de amelyben valósággal hősiiesen helyt állt, kitartott . . . ugyan miért? . . . csak azért, mert egy férfit, akinek sem elég értelme, sem elég képzelete nem volt a valóság meglátására, a tények teljes értékelésére, nem tudott felvilágosítani, kiábrándítani, feldúltni, ridegen és egyszerűen : elhagyni. Egészséges, okosan önző asszony ezt tette volna, ezt ! Be sem váltja az ígéretét, mert idejében visszariad a nehézségektől ; de ha már mégis házasságra lép egy ilyen férfival, akkor idejében megszabadul tőle. Újdonságot mond-e, mikor azt állítja, hogy nem voltak egymáshoz valóknak? Elbukott vetélytársát nem akarja bírálni, hiszen nem gondol rá sem haraggal, sem gyűlölettel, de a valóságot szögezi le, amikor megállapítja, hogy szinte a teljes ellentéte Ágnesnek. Egészséges, nyers, egyszerű, szinte paraszti hajlamú sportember ; orvos, ez a mestersége, de nem a tudománya ; vaskos, hétköznapi, nincs fantáziája, sem hajlama a mélyebb gondolkodásra ; emlékezzék az ételeire : paprikás, hagyma, szalonna, füstöltoldalas . . . most sorolja fel? . . . művészet? . . . legfeljebb a német operák harsogása, sorvasztó monumentalitása. Hogyan foghatta fel ez az ember Ágnes finom lényét, hogyan követhette volna képzeletét, hogyan érthette volna meg szövevényes életét? Csodálatosak voltak az együtt töltött esztendőik ; s mert magukról most nem akar beszélni, csak annyit mond, hogy talán a legcsodálatosabb Ágnes önfeláldozása volt ; az a makacsság, amellyel minden áron alkalmazkodni akart ehhez az emberhez ; az a fáradhatatlanság, amellyel csiszolta az ellentéteket és minden körülmények közt hozzá simult ; az az elhatározás, hogy vállalta a sorsát és el akarta hitetni, hogy boldog . . . kivel akarta elhitetni? — Sándorral, ez a nagyszerű ! Igen, feláldozta magát egy illúzióért, egy rögeszméért és majdnem tíz esztendei boldogságot adott egy férfinak, aki ezt egyáltalán

nem érdemelte meg. Hogy végül is léket kapott ez a hajó, amelyet mindig ő, Ágnes mentett meg a vihartól, még akkor is, ha mást rövidített meg, sőt másoknak okozott keserves fájdalmakat? Hát ez aztán a természet törvénye. A légvárok előbb-utóbb összeomlanak; ne haragudjék a szóért: a hazugság végül kiderül, sokáig nem lehet fenntartani beteg illúziókat. Nyugodjék meg; megtett mindent, amit egy önfeláldozó, a saját igazi boldogságával nem törődő asszony megtehet a kötelezettségeiért, a férjéért; nem kapott semmit, de oda adott mindent; a lelkiismerete tiszta lehet. Elérkezett az ideje, hogy most már napi-rendre térjen az események fölött; gondoljon magára, csak magára; és rendezze be hátralévő éveit a saját tetszése szerint. A tavaszt elprédálták, elindultak a nyárba; mentsék meg a fényből, ami még menthető és készüljenek közös akarattal az őszre, amely még tisztán az övék... higgye el, boldogok lesznek. És üzenje már meg, üzenje meg, mikor fogadja.

Ágnes elolvasta a leveleit és nem válaszolt. Értette a szavakat, elfogadta az érvelésüket, de a szavak valahogy nem hatoltak el a szívéig; tompán lehullottak és eltűntek abban az áthatolhatatlan ködben, amely az ágyát, egész életét körülvette. Pistának igaza van, amikor ír és magyaráz; de Sándornak is, amikor elmegy és hallgat. Megbénult.

István végül megjelent; a szobalány itt áll az ágya előtt és azt mondja, hogy Pély nagyságos úr a szalónban várakozik. Megrezen; az első mozdulata: feláll és kisiet hozzá; aztán rögtön a mellére térdel az a fekete köd, a teste elrebbel és visszahull a párnákra. — Mondd meg, — mondja — most nem tudom fogadni... Kérem, jöjjön el holnap. Majd várom.

Igen, ez így jó; ha készülni tud rá, akkor talán sikerül.

Másnap délután félhatkor már izgatottan lihegett. Most talán fel tud szabadulni, egy félóra múlva megérkezik István, valaki a régi életéből, valaki, aki szereti, aki nem taszítja el, ha közeledik hozzá, nem löki el, nem alázza meg, ha meg akarja csókolni. Valaki, aki visszaviszi az életbe. Nézte az órát, nyugtalanul és reménykedve figyelte a percek múlását.

Hat óra előtt öt perccel jelentette a szobalány, hogy Pista lent vár a szalónban. Reszketve indult el, alig állt a lábán; a szobalány egy lépés távolságban követte, mert attól félt, hogy menten megbotlik és összeomlik. Még be sem lépett az ajtón, István már felé fordult és hangosan, izgatottan üdvözölte.

— Kezét csókolom! Kezét csókolom!

Felemelte a kezét, István rá borult; mindkét kezével, szorongatta a kezét és reszkető szájjal csókolgatta. A szobalány

kisurrant az ajtón; Ágnes könnyezett. Ebben a pillanatban Kálmánka rohant a szobába.

— Pista bácsi! Pista bácsi! — kiáltotta örvendezve és a nyakába ugrott.

— Kálmánka! Édes fiam! — s míg a bal kezével Ágnes kezét szorongatta, a jobbával a mellére ölelte a fiút.

Igy maradtak néhány pillanatig lázasan, boldogan.

Ágnes szédült; előre hajolt; felemelkedő, lehulló keze István fejét érintette, majd Kálmánka haját simogatta. Ott megtelepedett.

— Ültessük le édesanyádat, — szólalt meg rekedten, a könnyeit nyeldesve István — fáradtnak látszik.

— Apuka is visszajön ma? — kérdezte hangosan Kálmán, mialatt egy székhez kísérték Ágnest.

Megdöbbenve néztek rá. A fiú, úgy látszik, azt hiszi, hogy István érkezése az ügyek rendbe jövetelét jelenti; a felnőtt férfiak egyszerre tűntek el, most hát egyszerre térnek vissza.

— Azt nem tudom, fiam, — felelte komoly hangon István. — Most én vagyok itt és remélem, hogy egyre többet leszek veletek. Örülsz majd neki?

— Örülök, de — —

— Kérlek, szívem, — szólt közbe Ágnes, aki megint attól félt, hogy elájul — eriggy most a szobádba, fontos beszélni valóm van Pista bácsival.

— Mindig elküldesz! — dobbantott izgatottan és meglepő engedetlenséggel a fiú.

István úgy érezte, hogy rögtön át kell vennie itt az apa szerepét.

— Fiacskám, ha egyszer édesanyád mond valamit, akkor . . . Később majd hívni fogunk.

— Úgyis megyek már, — mormolta dacosan a fiú és sötéten nézett maga elé. Ágnes az arcához nyúlt, Kálmánka elrántotta a fejét; aztán lassan, megbántottan kiment a szobából.

Az ajtót nyitva hagyta. Ágnes megdöbbenve nézett utána.

— Persze, most nehezebb lesz áthangolni ezt a fiút, — mondotta mosolyogva, de nyugtalanul remegő hangon István. — Annak idején ez simábban sikerült volna. — Gyorsan leült Ágnes mellé. — De hát hagyjuk ezt! Most úgyis maga a fontosabb, egyetlenem. Hogy' van? Mért engedi így el magát? Én olyan boldog tudnék lenni, ha magát nem látnám ilyen elesettnek! Mért van ez? Milyen sápadt és gyenge . . . Rosszul alszik? Ki sem mozdult innét azóta. Jó friss hideg tél van kint. Nem akar sétálni egy kicsit? Beülünk egy kocsiba, jó melegen beta-

karjuk és járunk egyet valahol a Zugligetben vagy a Sváb-hegyen . . . Miért ilyen szomorú? . . . Engem se szeret már?

Ágnes felriadt. — Tegye be az ajtót, — sóhajtotta.

— És ha hallgatózik? De hát ez nem olyan gyerek . . . És aztán mit tud meg? Amit előbb-utóbb úgylis közölnünk kell vele.

— Tegye be az ajtót.

István teljesítette a kívánságát; mialatt visszatért az ajtó-tól, valahogyan megvidámult, egyszerre könnyebbnek látta a helyzetet. Ágneshez sietett, megfogta a kezét és megcsókolta a nyakát. Ágnes meg sem mozdult. Akkor mosolyogva megölelte és hosszan megcsókolta a száját. Az asszony nem ellenkezett, de nem is viszonzta a csókját. A szája lankadtan, szinte hervadtan, hűvösen és puhán omlott el a férfi ajka alatt. István kesernyés ízt érzett.

— Mi az? — nevetett nyugtalanul. — A menyasszony sír?

Ágnes csodálkozva nézett rá. Könnyes szeme alig tudta fel-fogni, amit lát; nem értette, miért ilyen friss, egészséges, jókedvű most ez a férfi, mért nem látszik rajta semmi szenvedés, tépelődés, mért nincs nyoma sem rajta ennek a fullasztó és megoldhatatlan válságnak? . . . Hogy' tud így örülni s ő mért nem érez semmit sem az öröméből? És most valósággal szónokol!

— A tervem az, — mondja hangosan — hogy lebonyolítjuk a dolgokat, amilyen gyorsan csak lehet. Remélem, helyesli ezt az elgondolásomat, hogy nem tartja meg ezt a lakást, akkor sem, ha Sándor magának ajándékozza az egész házat. Ha a magáé, akkor adja el. Mi nem lakhatunk Sándor házában, ez végül is az övé volt. És kár az időért. Közeledik a karácsony, a fiúnk is vakációt kap, azt gondolom, szépen elutazik. Hova van kedve? Szeretném, ha nem menne nagyon messzire, én is meglátogathatnám. Badenbe? Vagy Svájc? Mit szólna St. Moritzhoz, ha ugyan nem vágyódik most egy csendesebb helyre, például Vulperara? Tudom jól, hogy egy asszony számára rendkívül kínos hónapok ezek, de hát vannak formaságok, amiket vállalni kell, szokások, törvények, amiket meg kell tartani és . . . és ez az utolsó áldozat, az utolsó! És aztán jó volna, ha nem feledkez-
nék meg a gyakorlati dolgokról, természetesen én vállalom ezeket, de szeretném ismerni a terveit, így például azt, hogy hol, merre szeretne majd lakni, mindenesetre itt Budán, a hegyvidéken, magának jó levegőre, csendre van szüksége, de talán egy másik vidéken kereshetnék . . . vehetnék egy kis kertes házat, . . . én lebonyolítom, de az a fontos, hogy magának tessenek . . . ha szétnézne . . . Egyetlenem, mért ilyen szomorú?

Ágnes felriadt; rémulten pillantott Istvánra és dideregve sóhajtott:

— De hiszen Sándor visszajön!

— Magához? — kérdezte hangosan a férfi.

— Ide... visszajön.

— No ne tréfáljon!

— Visszajön...

István felpattant és indulatosan, tehetetlenül járt fel-alá az asszony előtt. Hallgattak.

— Most haragszik? — szólalt meg végül Ágnes.

— Hát maga visszavárja?

— Visszajön.

— De hát hogy képzeled?! Ezek után... Nem érti, hogy mindent tud? Mindent?! És mégis... Akárhogy szerette, mégis csak férfi... ezt nem viselheti el, nem bocsáthatja meg... Kérem, értse meg őt is. És nem értem magát, egyetlenem. Mért nem nyugszik meg ebben, mért nem örül? Most megszűnik ez a felemás élet, nyíltan, szabadon egymáséi lehetünk, mért nem boldog?

— Ne haragudjon, Pista, nem vagyok boldog.

— De mért nem?

— Nem tudom.

— Nem tudja, vagy nem akarja megmondani?... Nem értem! Én igazán boldog volnék most, ha nem látnám ilyen kétségbeesettnek magát. Mindenki tudja már, hogy Sándor megindította a válópört és én elveszem magát. Az anyámnak is megmondtam, nagyon örült, szeretném is, hogy ha elhozhatnám magához néhány nap múlva... De hát persze hogy ha — —

— Sándor visszajön.

— Folyton csak ezt mondja! Fantasztikus. Értse meg, ez lehetetlen.

— Visszajön.

— Megáll az ember esze! Mért gondolja? Mire alapítja ezt a... ezt a...

— Visszajön, meglátja.

Ennél tovább nem jutottak. István egyre ingerültebben látta, hogy akármiről beszél, az asszony valami láthatatlant figyel a távolban, a szavai leperegnek róla; ha pedig tervekkel, csókokkal fel akarja rázni, görcsösen, szinte fanatikusan ismételteti a hitét: visszajön, visszajön. Itt ül roskadtan, könnyesen, megalázottan, csalódottan s mintha csak ez az egyetlen szó tartaná benne az életet: visszajön, visszajön. Nyugtalanító, kiábrándító, felháborító, — türelmetlenkedett a férfi.

— Nem értem magát, — kiáltott fel — igazán nem értem, Ági! Minek jönne vissza, mit csinálna itt? Azt hiszi, folytatni lehet a régi életet? Nem értem. Ha nem ismerném magát, ha nem tudnám, mennyire rabul tudja ejteni egy-egy hangulat és mennyire el tud hatalmasodni magán valami képzelődés, akkor... akkor most meg kellene döbennem, mert arra kellene gondolnom, hogy beleszeretett a férjébe. De mért szeretett volna bele? Egyszerre, szinte minden átmenet nélkül... talán csak nem azért, mert már nem kell neki?! De hát akkor mi voltam én? Micsoda ostoba játékszer vagy micsoda... az ember előtt egyszerre megzavarosodik a világ és rémülten kérdi — —

Ágnes reszketve felállt, a kezét tétován, védekezőn fel-emelte.

— Ne kérdezzen semmit, Pista.

— Hogyhogy ne kérdezzen? — szólt sértődötten a férfi és kiegyenesedett.

— Nagyon szépen kérem, ne kérdezzen.

— De már bocsásson meg... nem értem!... ide jövök magához, hogy megbeszéljük a jövőnket... tele vagyok tervekkel, boldog vagyok... végül is az egyetlen férfi, aki most maga mellett áll, tulajdonképpen már a férje és meg akarom kérdezni — —

— Kérem, Pista, ne bántson.

— Bántom? Ez bántás?

— Most minden olyan friss... és csupa seb vagyok... és — —

— Seb? — mondta hangosan, csodálkozóan és kissé korholón István. — Milyen seb? Sebeket legfeljebb Sándor kapott... hát Istenem, férfisors... én is sajnálom, de ez nincs másképp az életben, az egyik mindig alul marad... Nem hittem volna, hogy magát ennyire megviseli ez a helyzet, a dolgok tisztulása... és hogy ennyi időre van szüksége, amíg feldolgozza az eseményeket. Nem is értem. Mit kell feldolgozni?

Ágnes egy lépést tett az ajtó felé. Kezét István felé nyujtotta.

— Nagyon gyöngé vagyok, sok altatót szedek...

— De miért?

— Mingyárt elájulok. Le kell feküdnöm. Hagyjon most.

— Elájul? Mért?

— Kérem szépen... most ne bántson.

— Nem bántom, de... hát mikor beszélünk?

— Majd... később. Isten veled, Pista.

István a megtántorodó asszony derekához nyúlt, átölelte,

a hálósobájába akarta kísérni. Ágnes rádőlt, egy-két másodpercig a mellén pihegett, aztán mélyen sóhajtott és kibontakozott a férfi karjából.

— Majd én felmegyek, — mormolta.

— Nem mehetek fel magával?

Ágnes lehúnyta a szemét és alig észrevehető mozdulattal nem-et intett.

— Hiszen nem először kísérem fel?!

— Most ne... Kálmánka... A személyzet...

— Mit törődik a személyzettel? És mondja... hát most igazi mátkaságot fogunk játszani? Mikor jön fel hozzám?

Ágnes megrettenve pillantott rá.

— Most? Igy? Istenem... egy roncs vagyok.

— Ne törődjön velem. A csók majd...

Megint megölelte az asszonyt és megcsókolta a száját. Ágnes mozdulatlanul, szinte kiszolgáltatottan tűrte az ostromot; a szeme fájdalmasan kinyílt és csodálkozva meredt a férfira, akinek korán szürkülő, fénylő, illatos haja a homlokát érinti, akinek meleg és ruganyos szája friss galopban, bejárt utakon lovagol az arcán, a száján, a nyakán: mit gondol most ez az ember? miért ilyen friss, öntudatos és erőszakos? mért viselkedik úgy, mintha már régen férj volna, aki igazán csak tudja, hogy' kell bánni a feleségével, hogy' kell megtörni a makrancosságát, meggyógyítani a szeszélyeit?

— Mit néz? — riadt fel a férfi és hátra húzta vérbe borult arcát.

Gyorsan felelte Ágnes: — Semmit, Pista, semmit.

— Hát igazán... el kell most mennem?

— Kérem, Pista.

— No ezt sem hittem volna!

97.

Találkoztak még néhányszor, hol barátságosan, hol indulatoskodva beszélgettek, de nem jutottak közelebb egymáshoz; Ágnes makacsul erősítette, hogy Sándor visszatér, István pedig egyre idegesebben és értetlenebbül támadta az asszony »teljesen alaptalan hitét«. Ágnes nem engedte fel a hálósobájába és a lakására sem ment el; azt magyarázta, hogy annyira leromlott az állapota, annyira megfogyott, oly sovány és »kietlen«, hogy »ezt a szégyenletesen megromlott testet« nem mutatja meg,

ebben »senkinek sem telhet öröme«, ő pedig ilyen »kínos csalódást nem okoz« és félti »a teljes kiábrándulástól«. Nyugtalanul fordult el a férfi érveléseitől, támadásaitól; hogy ők nem kezdők, ismerik már jól egymást, nincsenek titkaik, ők már tulajdonképpen férj-feleségek, azok pedig másképp ítélik meg ezeket a dolgokat, nem úgy, mint »a kezdő szerelmesek«... az asszony borzadózva kérlelte, hogy »ne bántsa«... várjon még, »míg magához tér«... egyébként is mindig ott látná Sándort, amikor belép a szobába és rá néz... és csak néz és nem akar hinni a szemének, nem akarja elhinni, hogy őt látja. Azóta is folyton »magán érzi« a szemét, csodálkozó, gyerekes, pislogó, fájdalmas szemét... nem tudja elfelejteni, folyton üldözi; néha éjjel is felébred, mert úgy érzi, hogy Sándor az ágya előtt áll és nézi, nézi.

— Egyszerre ennyit törődik a szemével? — mérgelődött István.

Ágnes nem felelt. Hogyan mondhatná meg, hogy ez a kérdés oly egyszerű és közönséges, annyira lelketlen és fantáziátlan, mintha régebben Sándor kérdezte volna?... A helyzetek alakítják a férfiakat vagy pedig minél közelebb ér a férfi, annál színtelenebbé válik? Nem szabad egészen közel engedni magunkhoz a világot, elveszítjük azt, amit egészen közéről nézünk? Minden, minden egyforma, halálosan színtelen és gyógyíthatatlanul közönséges?... Megdöbbenve érezte, hogy ezekről a gyötrő sejtelméről, sorvasztó előérzeteiről, vijjogva közeledő csalódásairól Pistával sem beszélhet.

Egy tanácsát azonban megfogadta: decemberben, mihelyt megkezdődött Kálmánka szünideje, elutazott a fiával Svájcba. Nem tudta megmondani, miért éppen oda; örült, hogy végül nyiladozik benne valami vágy és ez St. Moritz volt, jól ismert szállodájával, hegyeivel, sétéival. István ajánlkozott, hogy elkíséri; Ágnes gyöngéden kérte, engedje el egyedül, a fiával akar maradni. István megváltotta a vasúti jegyét, hálókocsiról gondoskodott, telefonon szobát rendelt, pénzt hozott; Ágnes megszámolta az osztrák és svájci bankjegyeket, megkérdezte, mibe kerülnek a vasúti jegyek és felírta az összegeket: ennyivel tartozik Pistának. Elutazása előtt felhívta Sándor rendelőjét, Emmy titkárnőtől a férjét kérte.

— Tessék, parancsoljon, — hallatszott udvariasan Sándor hangja.

— Csak azt akarom mondani, hogy holnap elutazom Kálmánkával.

Sándor érdeklődött, hova mennek és nincs-e szükségük valamire. Aztán azt mondta, hogy nemsokára ő is elutazik.

— Hová? — kérdezte szomorúan Ágnes.

— Nem tudom még, de hosszabb időre szeretnék elmenni. Nem lehetetlen, hogy Amerikába.

— Amerikába? Mért? — csodálkozott Ágnes.

— Nagyon fejlett az amerikai fogászat, az újításokat, az igazi haladást ott lehet tanulmányozni.

Ágnes azt akarta mondani, hogy mindig vágyódott Amerikába és sajnálja, hogy Sándor most egyedül megy; de szégyelte magát s inkább ezt kérdezte: — És egyébként hogy' van?

Sándor kissé gúnyosan nevetett. — Egyébként? Köszönöm kérdését, jól. Talán csak ideges vagyok.

— Ideges?

— Sajnos, nagyon.

— Nagy baj, — felelte gyorsan Ágnes — ha ideges az ember. Az a legnagyobb baj, ha felmondják az ember idegei a szolgálatot. Magamról tudom... de milyen rossz lehet magának, akinek dolgoznia kell! És nem tud valahogyan segíteni?

Sándor szárazon, hangosan nevetett. — Egyelőre nem. Hát jó utat kívánok.

— Köszönöm.

— És ha valamire szüksége van, csak — —

— Ó köszönöm. Isten vele, Sándor.

— Kezét csókolom.

A pályaudvarra István kísérte ki őket azzal a gondossággal és tárgyilagossággal, amellyel egy figyelmes férj indítja útnak a családját. Ágnes szomorú és zárkózott volt s a vonat indulásáig folyton azon töprengett, hogy ne mondja-e el Pistának tegnapi telefonbeszélgetését Sándorral... természetesen pontosan, őszintén, tehát azt is, hogy ő hívta fel... s nem szabad titkolnia, azért, mert nem tud utazni anélkül, hogy el ne búcsúzzék tőle... de hát ezt megint magyarázgatni kellene!... oly nehéz ez, oly nehezen értik meg az embert... már ismét titkai vannak, itt is, ott is titkai... egy asszony mindig rejteget valamit? s a férfi mindig felelősségre von?... de hát ha mégis megtörténik az, amit reggel óta titkon és szorongva vár és Sándor mégis megjelenik itt a vonaton?! Már nincs mit mondania, elfogytak a kifogások; a bőröndöket felrakták, semmi sem hiányzik... mit feleljen, mért tekintget folyton a váróterem felé?... István aggódó és türelmetlen, folyton küldözgeti fel a fülkébe, Kálmánka már fent van s vizsgálódva és féltékenyen néz le rájuk az ablakból, csupa kérdés és ellenőrzés ez a fiú... István talán azt hiszi, hogy megcsókolhatja itt Kálmánka előtt s érzékenyen búcsúzkodhatik ennyi ember

jelenlétében? . . . Istenem, minek ilyen nyíltan viselni az érzelmeket és tüntetni helyzetekkel, amelyek nincsenek vagy nem olyanok, hogy . . . De hátha megjön Sándor, az utolsó percben, hátha mégis ide toppan, mi lesz akkor, mit felel Pistának és szabad-e itt találkoznia a két férfinak? . . . A kocsi alól gőz szivárgott ki a hideg levegőbe, csapkodni kezdtek az ajtókat, »indulás«, hallatszott valahonnét, mi az? indulunk?

— Édesem, most . . . — mondja izgatottan István és megfogja a kezét. — Egyetlenem, vigyázzon magára és . . . — István megcsókolja a kezét, mozdul a válla . . .

— Isten vele, viszontlátásra, — mormolja Ágnes és kirántja a kezét és felugrik a lépcsőre.

— Vigyázzon! — kiált fel hozzá István. — És írjon. Irjon!

A vonat lassan megindul, mögötte Kálmánka kinyitja az ajtót és felsegíti. Még egyszer visszanez; István ott áll egy helyben, fájdalmasan bámul . . . és mögötte sehol sincs Sándor. Hát mégsem jött el.

Furcsa, tépelődik István, egy szóval sem hívtott. Mért nem akarja, hogy meglátogassam? Ennyire egyedül akar lenni?

És öt napig egy sor írást, egy táviratot nem küldött! . . . annyit nem üzent, hogy megérkezett, jól van; a zsebkendőjét nem lobogtatja, egy nevetséges kis jelre nem érdemesíti, annyira sem, amennyit egy . . . egy . . . hát a személyzet valamelyik fontosabb, kedvesebb tagjának . . . mi ez? mi történt ezzel az asszonnyal? A hatodik nap egy szürke levelezőlap érkezett, az a megszokott kis hegyi kép, havas hegycsúcs, menedékház, a hegy lábánál a szálloda és azt mondja, hogy »Kedves Barátunk« . . . miféle megszólítás ez? Miért ez a hüvösség, fölény és szinte hivatalos hang? Kedves barátunk! Barát ő és kinek? A saját fiának és annak az asszonynak, aki mellett rendületlenül kitart . . . végül is, válságba jutott, olyan helyzetbe, amely a lehető legrosszabb egy asszony életében, végül is botrányba keveredett, szájára vette az egész város, a férje elhagyta és neki most módjában lett volna és még mindig módjában van fon'olga'ni, töprengeni, hát nézzük csak, hogy' is van ez, ez a láng még a régi tűz-e, te nő az vagy-e, aki voltál, hiszen nagyon sok idő múlt el azóta, hogy lázba ejtettél, aztán nagyon hosszú ideig hívtalak, harcoltam érted, nem jöttél, titkolt és alacsony rendű pozícióba dugdostál és nem a te akaratod, nem a szerelmed, nem a megfontolt és bátor elhatározásod szabadított fel, hanem a véletlen, nem jöttél, hanem küldenek, valljuk be, nem kellesz a másiknak . . . de én mindezzel nem törődöm, kiugrom a fedezékemből, ahová te ástál be, jelentkezem és itt vagyok

és vállallak és most is, így is akarlak és te így sem becsülsz meg, így sem örülsz nekem? Mi ez? Mi ez a »Kedves barátunk«? És »szerencsésen megérkeztünk, jól utaztunk, csak elfáradtunk és mind a ketten megéreztük a magaslatot, a hegyi levegőt. Sokat fekszünk, egyelőre keveset sétálunk. A hotel nagyon kellemes, zsúfolásig tele van, a szobánkkal meg vagyunk elégedve, szép erkélyünk van, nagyszerű kilátásunk a hegyvidékre nyílik. Reméljük, hogy maga is jól van, amit szívből kívánunk. Szeretettel üdvözlök Ágnes és Kálmán.« Közösen írtak. Ágnes írta a levelezőlapot és a fiú oda biggyesztette: »és Kálmán«. Kitűnő. Hogy' mondja? »Nagyszerű kilátásunk a hegyvidékre nyílik.« Hegyvidék! Mint egy prospektus. Á, ez nevetséges. Bizonyos, hogy ez csak afféle udvariasság; életjel; bizonyos, hogy még ma részletes és meleg levél érkezik Ágnestől, külön, Kálmán és hegyvidék nélkül.

Hiába várta; a nyolcadik napon összeveszett Grimmel, aki maga is el akart utazni Pataky Vivian után; öt napi szabadságot verekedett ki Grimmtől és megjelent Ágnesnél. Kálmánka örömmel fogadta, de Ágnes meglepődötten mosolygott... ő Sándort várta, Sándort, akinek szintén küldött lapot, akinek azt írta, hogy ez a csodálatos hegyvidék feltétlenül jól hat az idegekre, akinek kell, el kell jönnie ide, mert itt fogják elfelejteni a multat, itt békülnek meg egymással. Ehelyett Pista... és ha most Sándor mégis ide toppan? Mintha csak megkérte volna rá, Kálmánka egy pillanatra nem hagyta magára az anyját; egy bizalmas szót nem lehet váltani vele!... s ha megkísérli a közeledést, ha éreztetni akarja, hogy ő itt tulajdonképpen apa és férj, aki a fia jelenlétében is illedelmes formában megnyilatkozhatik az érzéseiről, a hangulatairól, a szándékairól, Ágnes összerezzen és olyan hidegen és rendreutasítón pillant rá, hogy el kell hallgatnia. Apró zavarok, kínos feszültségek nyugtalanítják. Szobát csak egy emelettel feljebb kapott s megemlítette tárgyalásait: velük egy folyosón akar lakni, a közeliükben. Ágnes nem-et int, majd érdeklődésére halkan megjegyzi, hogy egyelőre okosabb, ha fent marad, ott, ahol van. Csodálkozva és bizalmas mosollyal keresi az asszony tekintetét, mintha azt kérdezné: dehát akkor hogyan találkozunk majd, nem lesz kényelmetlen neked felsurranni hozzám?... s mintha azt mondaná: szeretnék már megcsókolni, vágyódom rád, ne tréfálj, most, amikor szabad vagy, nehezebben jutok el hozzád, mint...? De Ágnes kisiklik a szeme sugarából és nem akarja észrevenni a mosolyát. Az étteremben csodálkozik az asszony, amikor három terítéket lát az asztalán. — Mi ez? — kérdi udvariasan

és mosolyogva rejtegetett elégedetlenséggel — maga is velünk ebédel, Pista? — Hát hol? — kérdi érdesen és ingerülten néz Ágnesre, aki gyorsan leül és már olvassa is fiának az élapot. Ebéd után feketekávé, egy-két cigaretta a hallban, Kálmánka a Neue Zürcher Zeitungot olvassa, Ágnes udvariasan érdeklődik Pestről, időjárásról, színházakról, hangversenyéről, István felelget, de a szemével egy külön, érdekesebb, bizalmasabb beszélgetést szeretne kezdeni... hiába, Ágnes szeme hüvösen, öntudatosan elsiklik a halántéka mellett... pedig már megint szép! néhány nap alatt hogy' rendbe jön ez az asszony, kissé meg is barnult a napon, jól áll neki ez az aranyló fény... csak még soványka, szegény... de mi van vele?... és Kálmánka, mint egy öreg bölcs, felolvas néhány sort egy másik bölcs cikkéből az európai helyzetről... no hát az is éppen elég kuszált és borús. Aztán menjünk, pihenjünk le; Ágnes közli, hogy itt ez a szokásuk és Istvánt is küldi, aludjon.

— Én majd sétálok, — dűnnyögi. — Magának nincs kedve sétálni egy kicsit?

Úgy látszik, nincs; vagy nem érti a kérdést.

— Mikor jön le?

— Öt órakor lejövünk és uzsonnázunk, — mondja többes számban.

A második este, vacsora után, amikor már egy félórája üldögéltek szmókingjukban, estélyi ruhájukban hangtalanul és feszülten s Ágnesnek sem feketekávé, amelytől majd nem tud aludni, sem likőr vagy pezsgő, amely »kimelegíti«, sem tánc, amelyhez nincs kedve, nem kellett, István erélyesen így szólt Kálmánkához: — Édes fiacskám, most mingyárt féltizenegy, ilyenkor neked már le kell feküdnöd, eriggy fel szépen.

A fiú elsápadt, lassan felemelkedett, önkéntelenül az órára pillantott és zavartan mormolta: — Tizenegykor szoktunk felmenni.

— Látod, hogy nincs már itt egy fiatalember sem, hozzád hasonló korú. Eriggy fel szépen, — és ingerülten cigarettára gyujtott.

Kálmánka az anyjára pillantott.

— Egyébként is fontos beszélni valóm van anyáddal.

Ágnes gyorsan megszólalt. — Hát ha Pista bácsi kér, tedd meg ezt a kis szívességet. Bizonyosan hazulról hozott fontos híreket. Egy félóra, legkésőbb egy óra mulva nálad vagyok, szívecském.

— Megvárhatlak?

— Hogyne, kisszívem.

— Adj egy kis kimenőt az édesanyádnak! — nevetett bosszúsan István.

— Kezét csokolom, jó éjszakát, Pista bácsi, — köszönt vérbe borult arccal, remegő szájjal a fiú és gyorsuló léptekkel a lépcső felé sietett. A felvonót elkerülte.

Ágnes lehajtotta a fejét és várta a támadást.

— Remélem, nem haragszik? — kérdezte óvatosan István.

— Nem, de... Kálmánka nagyon érzékeny és gyanakvó. Vigyázni kell rá.

— Majd vigyázunk, — nevetett István, — amennyire lehet. De azt gondolom, ne vesztegessük itt az időt. Én most felmennék, maga pedig pár perc múlva utánam jön. Jó?

Ágnes önkénylelenül a férfi vastag, hosszú cigarettatárcája felé nyúlt, a keze azonban félúton megállt, visszahajolt; kinyitotta a retiküljét, keskeny kis tárcájából cigarettát húzott elő.

István meggyújtott egy viaszgyufát.

— Mért gyujt most rá? Majd fönt, nálam.

— Csak a cigaretta a baj? — kérdezte idegesen Ágnes.

— Mért, mi baj van még?

Ágnes szelíden a férfira nézett, hosszú, selymes pillái ijedten remegtek; látszott rajta, hogy fél a sírástól.

— Mi baj van? — kérdezte ismét István.

— Hát kérem, — sóhajtott nyugtalanul Ágnes — csak úgy, álljak most fel és... és aztán menjek vissza a fiamhoz...?

— Mért? Mért ne? Nem először...

István csodálkozva figyelte: Ágnes úgy elpirult, mintha először beszélne ilyenmiről... á, dehogy, lánykorában sem jött zavarba ilyenkor, nyíltan az ember szemébe nézett és tárgyilagosan viázott, most pedig... hát mi történik az asszonyokkal, mire megérnek és megöregszenek?... Sándor jelenlétében szokott így elvörösödni, amikor az valami vaskosabb szót mert kiejteni... mélyen, sűrűn lesüllyed a pír a nyakára, talán végig száguld az egész testen.

— Jöjjön fel, — súgta kissé rendelkező hangon István — majd mindent megbeszélünk. Úgy látszik, valami zavar van magával.

Ágnes remegő kézzel emelte szájához a cigarettát. — Nem maradhatnánk itt?

— Itt? Mért?

— Mondom, Pista, értse meg... ez olyan kínos... oda felmenni, besurranni, hátha meglát valaki... aztán az a sietés... folyton arra kellene gondolni, hogy Kálmánka ébren van és vár... és félek, hogy kitalálja, hol voltam,

nagyon gyanakvó, amióta ez a zavar... én nem tudnék a szemébe nézni...

— Nem értem, Ági! Hát ez azelőtt is volt?! Ne engedje eluralkodni magán ezeket a... nem is tudom, minek nevezem! Mi köze egymáshoz a két kapcsolatnak? Kálmánkának az anyja, nekem a feleségem. Hát egy fiú előbb-utóbb igazán megérti, hogy az anyjának viszonya van az apjával! Ne csinaljon, kérem, fölösleges bonyodalmakat.

— Azt hiszem, Pista, hogy maga csinál bonyodalmakat.

— Én? Mivel?

— Túlságosan egyszerűsíti a dolgokat, Pista. Mit teszek, például, hogy ha Sándor ma vagy holnap megérkezik ide?

— No hagyja már ezeket a bolondságokat!

Furcsa ez az asszony, valóban, bosszankodott István; most meg úgy elsápad, mintha elviselhetetlen csalódás vagy jóvátehetetlen sértés érte volna; mintha mély álomból durván felrázták volna.

— Bolondság? — mormolja szédülten. — Mért ne látogatna meg?

— Mert értse már meg, hogy elválik és nem akar magával élni. Értse meg, hogy erre alapos oka is van. Nem tudja, Ági, hogy mi az az ok, magyarázzam?... De még ha olyan örült is volna, hogy a történetek után ide jön, akkor is hol a probléma? Egyszer már rendezni kell ezt a helyzetet. Megmondja neki, hogy végeztek egymással és — —

Ágnes nyugtalanul rázta a fejét. — Ezt nem mondhatom.

— Mért nem?

— Mert ez nem igaz. Sohasem akartam elválni tőle. Most ő haragszik rám, de elképzelhető, hogy megbékél és megbocsát. Mondja, Pista, mit gondol, mért voltam én az ő felesége?

— Csak nem akarja most elhíttetni velem, hogy szerette?

— De... ez az igazság.

— És engem is szeretett?

— Magát is, csak hogy — —

— No?

Ágnes riadtan nézett körül... vajjon most van-e itt az a perc, amikor mindent meg lehet mondani, vagy azt, amit »minden«-nek érez az ember? Több nyugalom, több szeretet kellene; más környezet, talán más ember is?... Megfogta a férfi kezét, mely a vastag aranytárcával az asztalt ütögette; megszorította, megsimogatta. — Beszéljen velem csendesebben, kérem...

— Senki sem ért itt magyarul, sehol egy ismerős.

Az asszony bánatosan mosolygott. — De én az ismerőse vagyok és értek magyarul... de nem is a szavak, hanem a hang, Pista. Ne haragudjon rám, ne kiabáljon velem, ez fáj és értelmetlen. Sándor is rám szólt így néha, mintha egy férj még azt mondha.ná egy asszonnynak: jogaim vannak, feküdj az ágyba, most pedig szeretkezés következik. Nem vitatkozom, hogy vannak-e ilyen jogok s helyes-e, hogy vannak, én csak azt mondom, hogy inkább meghalni! inkább meghalni, mint így élni... s maguk, férfiak, úgy látszik, mind egyformák... maga, Pista, még nem is a férjem, még csak a közelébe jutott a házasságnak, máris rendelkezik, parancsol és bosszús, ha a kívánsága egy pillanat alatt nem teljesül. Mért van ez? Mért akarnak és tudnak hangulatot teremteni a férfiak, míg nem férjek, mért tudják elhiteni, hogy valóban szép, varázslatos, csábító az a szerelmi élet, mért egyszerűsítik meg a házasságban valami napi vagy heti ténykedéssé, ami olyan, mint az evés vagy... nem is tudom! Azt hiszik, hogy valami nagy dolgot művelnek, amikor hősiezen feláldozzák magukat és kegyeskednek férjékké válni... most aztán egy életre szóló feledhetetlen ajándékot kapott az a nő? Hát lehet egy nő számára bármely ajándék olyan nagy, hogy cserébe elvesztheti a szerelem varázsát... romantikáját... titokzatosságát... izgalmát... szóval, mindazt, ami a házasság előtt megvan a szerelemben, de aztán rendszerint hiányzik belőle? Ilyen ajándék, ilyen kárpótlás nincs.

István türelmetlenül nevetett. — Mondja, szívem, nem kár az időért?

— Maga sem akar meghallgatni?

— Dehogynem, ott fent majd a karomra fekteti azt a szép bolond fejét és... egyébként ki nem akarta még meghallgatni?

— Sándor. Most meg maga. Mindig arról álmodoztam, hogy nyíltan beszélek egyszer magukkal, mindig arra vágytam, hogy megmondhassak mindent... mindent!... amit csak meg tud mondani magáról az ember, szavakkal, mint egy értelmes lény, mozdulatokkal, mint egy végzetes néma... de maguk sohasem akartak engemet egészen, soha!... az egyik a feleséget, a másik a szeretőt, mindegyik egy más-más darabot, én pedig mindig kerestem valami egészet és évek óta meg akarok szólalni, hát üljetek már ide és hallgassatok meg, mert szégyellem ezt a titkolózást, semmit sem akarok rejtegetni, ilyen vagyok, ezt szeretném, értsetek meg, segítsetek és szabadítsatok meg a rögeszméimtől... Mert kezdek rájönni arra, hogy engem lehetetlen törekvések hajszoltak és amit én elgondoltam, amire én vágyódtam az megvalósíthatatlan. Most már nyugodtan tudok gondolkodni, időm is

van, tisztábban látom az életemet . . . legalább maga hallgasson meg, Pista, legalább egy ember legyen, aki — —

István vállat vont. — Hallgatok, — mondta rosszkedvűen és lesüppedt a székre. Lába megérintette az asszony lábát. — Pardon, — mormolta. — Nem akar inni valamit?

Minden szavát gyerekesnek, hiúnak és sértőnek érezte Ágnes. Most végül jó lehetnél, most megmutathatnád, hogy különb vagy a másiknál, bebizonyíthatnád, hogy ember is tudsz lenni, nem csak szerető! . . . és csak férfi vagy, kisfiú, aki játszani akar, még pedig rögtön. Megnyugodni? Kiegyezni? Lehet. De egyszer valahol meg kell kísérelni a teljeset; egyszer valahol meg kell mondani az igazat! . . . Fájdalmasan lehúnyódott szemét kitérta a férfi felé. — Azt kérdezte, hogy Sándort szerettem-e?

— Azt.

— Szerettem. Hát mit gondolt, mért vagyok a felesége? Mert szerettem. Ha visszaidézem azt az időt, amikor hozzá mentem, mindenféle külső okokat és kisebb-nagyobb zavarokat is látok, okokat, amelyek Sándor felé billentették a mérleget. Nem szenvedély ragadott hozzá, hanem rokonszenv és megfontolt elhatározás. Nem ő volt az a férfi, aki teljesen megtöltötte az életemet, de sok minden volt benne, ami gyakran felidézte egy elképzelt férfinak a képét és állandóan . . . vagy mondjuk, sűrűn érezte velem a jelenlétét. Olyan ez, mint a betű, amely magába zárja a gondolatot, mint a hangjegy, melyben a zene alszik, ezek az élet szimbólumai s talán mi nem is kaphatunk mást, csak szimbólumokat. Aztán pedig különös állapot az a házasság. Összeforrasztja az embereket. Hiába boldogtalanok, hiába elégedetlenek, hiába sejtik, hogy mindez nem az igazi, mindez nem lehet a végleges s kell valahol lenni egy másiknak, aki különb, értékesebb, szebb, aki mindent megvalósít, amit kimondhatatlanul kutatgat az ember s ami folyton hiányzik, hiába, minden nap egy pecsét ezen a lezárt levélen, minden nap fordít egyet a kulcson, amely a házaselet lakatjában van, összeszokik az ember és megszereti a társát. Hát minek nézhetett maga engem, Pista, milyen kép élhetett magában rólam, mit gondolt, hogy eladtam ott magam, kényszerűségből vagyok ott, napról napra, évről évre kimérem, bérbeadom magamat, miért? miért? Nem, én szerettem és én megszerettem Sándort, fontos volt a sorsa, a nyugalma, a boldogsága, én a saját akaratomból voltam a felesége és az is akartam maradni és sohasem ígértem magának, hogy elhagyom és a maga felesége leszek. De hát, kérdi, mi volt akkor maga?

— Valóban, — mormolta István.

— Nem tudja? A szeretőm.

Ágnes közelebb húzta a hamutálcát és elnyomta csonkig szívott cigarettáját.

István arca eltorzult.

Ágnes keményen a szemébe nézett.

— Ez persze most így ridegen hangzik, — folytatta az asszony és bár fájdalmas kérdésekről beszélt, láthatóan élvezte az őszinte szavak felszabadító hatását. — Ridegen, de ez a valóság. Mi az a szerető? Sokat gondolkodom most ezen és elvonul előttem Pest, elvonul előttem Páris és London, elvonulnak előttem városok, hegyek, tengerpartok, szállodák és paloták és kis és nagy lakások, elvonulnak előttem finom nők és finom férfiak, szegények és gazdagok, szépek és rútak, felvonulnak eléem a világ szeretői. Én is köztük vagyok. Ne bölcsekedjünk és ne bíraskodjunk, nézzünk szembe az étellel, sőt a halállal is, mert amióta világ a világ, a szeretők ott rajzanak a feleségek és férjek körül, ott bujkálnak és hangoskodnak abban a hatalmas kertben, amelyben a szerelem virágai nyílnak. Nyílnak a sírok és ránk mosolyognak a szép szeretők, nyílnak a szobák és ott sóhajtoznak a kedvesek. Kik ezek? Azt hiszi, hogy egy valamire való asszony olyan könnyen lépi át a szemérem, a törvény, a tisztesség határát? Nem tudja, hogy irtózatos viharok rázzák meg azt a szerencsétlen asszonyt, amíg megtörik és elszánja magát arra, hogy a házán kívül kell megtalálni azt . . . hát erről van szó. Mit keres, mit talál meg? Nem mentek fel senkit sem a felelősség alól, de a vádlottak padjára nem csak embereket kell ültetni, hanem az elmúlt századokat és az öröklött hajlamainkat, kegyetlen előítéleteinket is. Van egy rögeszménk, úgy hívják, boldogság. Azt hisszük, hogy boldogoknak kell lennünk és nincs zavarosabb fogalmunk a boldogságnál. Aki boldog akar lenni, az azon kezdi, hogy telhetetlen. Nem elég neki az, ami van, mindig azt akarja, ami nincs. Aki minden áron boldog akar lenni, az önző és azt hiszi, hogy mindenre joga van, főképp arra, amit még nem kapott meg. Aki boldog akar lenni, az képzelődő. Az azt hiszi, hogy máshol jobb, máshol szebb és oda el kell jutni. Aki boldog akar lenni, az azt hiszi, hogy van boldogság. Van egy olyan állapot, amelyben megnyugszik az ember, amelyben elalélnak, sőt megszűnnek a vágyak, amelyben eldül az ember, mint egy ringató, édes, láthatatlan, illatos hullámon és azt mondja, elég, itt megállunk. A boldogság az a tűz, amely bennünk lobog és amellyel elégetünk mindent, amit elérünk vele. A boldogság az a remény, hogy nemcsak percei és sóhajtásai vannak az embernek, hanem édenkertje is, amelyben örök nyár és örök öröm tanyázik. A boldogság a mi kígyónk, mely a fülünkbe suttog, a boldogság a mi büntetésünk, melyet

a végzet ránk mért. A boldogság szimbóluma a szerető. Ami otthon hiányzik, azt majd megadja a szerető. A láz, amely múlik vagy sohasem volt elég kábító, majd felforr a szeretőnél. A szerelem, amely hétköznappokká vetkőződik a házasságban, majd felölti színes illúzióit a szerető karjában. Ami nincs meg a férjben, azt majd pótolja a szerető. Ő az álom, ő a teljesülés, ő a pótszer, ő a kiegészülés, övé a nyugtalanság, a titok, ő a rögeszme. Ért engem, Pista?

— Értem, értem, csak — —

— Azért rögeszme, mert megvalósíthatatlan. Percekből áll az élet s a szerető is csak perceket adhat. A szerető áldozat, aki az elérhetetlen boldogság helyett morfiuminjekciókkal kábítja az embert. Az ember önmagát kábítja. Itt bennünk van a tűz és csak fújni lehet rá, eloltani nem, míg ki nem égünk. Bennünk van a nyugtalanság, a telhetetlenség, a hazugság és a hazugságot a szerető sem változtathatja igazsággá, a hazugságnak előbb-utóbb össze kell omlania. A legtöbb embernél az étellel együtt hull porba, de néhány ember, mint talán én is, elkezd egyszer gondolkodni, főként ha így fejbe verik s akkor úgy néz vissza magára, mint egy örültre.

— Szóval, engem nem szeretett, ez csak örültség volt? — kérdezte a férfi könnyedén mosolyogva, mintha egyszerre azt hinné, hogy úgylis csak tréfálkoznak.

— Magát is szerettem, ma is szeretem, de a vágyak mélyén ott vigyorog valami téboly. Nincs meg az, amit keres az ember, Pista! A lélek talán sejti, de a test nem tudja elérni, az agy nem tudja felfogni. Van valami végtelenség a vágyakban s ez a végtelenség nem fér be az ember életébe. Van valami űr az emberben s szeretné megtölteni . . . aztán jönnek a percec, az órák, elkábul az ember s utána rámered még feketébben, még fenyegetőbben az űr, a semmi. Csupa menekülés az ember. Önmagától a szeretőjéhez és vissza. Hogy szerettem-e magát? Lehet ebben kételkedni? A szeretőjét is megszereti az ember, nemcsak a férjét. A férjének lassanként megbocsátja, hogy nem ő a teljes, az igazi, az egyetlen, a szeretőjének, hogy áldozata lett a vágyainak. A kielégíthetlenségének. A bőre reszketésének. A szája forróságának. Az illúzióinak. Az örületének. Annak a lidérces fénynek, amely a szívünk mélyén lobog s amelyet kívülről akarunk eloltani . . . pedig bent kellene elfújni, bent, ahol gyakran vakít, de sohasem melegít.

Pély István tapsolt egy pincérnek ; konyakot, jeget és ásványvizet rendelt.

— Úgy beszél, mint egy férfi, — mondta élénken.

— Mint egy férfi? — csodálkozott Ágnes. — Hogy' érti? Azt hittem, hogy egészen női — —

— Igen, női, de akkor maga és a magához hasonló nő ma úgy él és gondolkodik, ahogy eddig inkább csak a férfiak szoktak. A nőknek eddig is voltak testi vágyaik, de nem gondolkodtak ilyen tudatosan a fizikai életükről, mint maga, főként pedig nem merték ilyen nyíltan megmutatni és hirdetni. Férfiak éltek és beszéltek így. Férfiakkal történt meg, hogy a feleségük nem tudta megadni nekik a teljes szerelmi élet illúzióját s akkor máshol vigasztalódtak. A férfiak szokták ilyen világosan megállapítani a határt a feleségük és a szeretőjük közt, ők tudtak eddig két részre oszolni: ez a feleségem, akit védek és tartok, ez a szeretőm, akinek ez és ez a rendeltetése az életemben. A feleségek, ha el is jutottak a valóság felismeréséig, rendszerint megnyugodtak a sorsukban. Férfias gesztus ez a magáé. Férfias tulajdonság nem megnyugodni, hanem pótlást keresni s ilyen világos és határozott szándékokkal szeretőt tartani.

— Lehet, nem tudom, ezen nem vitatkozom.

István a konyakot a jégre csurgatta és ásványvizet öntözött rá.

— Parancsol? ... No hát, szóval én voltam a szeretője. És a férjét is szerette, a szeretőjét is. Szép. Én nem így láttam az ügyet, de hát nyilván romantikusabb, talán naivabb is voltam magánál. No jó. Kit szeret azonban most, Ágnes?

Az asszony a szemébe nézett és halkán, tisztán felelte:

— Akit eddig.

— Sándort?

— Azt is.

— Engem is?

— Magát is.

István elhúzta a száját és a sárgán gyöngyöző konyakra meredt.

Hallgattak egy ideig. A közelükben egy szakállas úr ült, ódon divatú szmókingban és vastag könyvet olvasott; amikor egyszer István, előre hajolva, átnézett hozzá, nagy lepkét látott a könyvben, piros, zöld és fekete színekben. Távolabb három férfi és egy nő az esti bridzspartiját játszotta; angolul játszottak, fegyelmезetten és derűsen; néha hosszan és humorral tárgyaltak egy-egy játszmát. István is, Ágnes is otthoni estékre gondolt; »mért nem mondasz akkor két szanzadút? ... « visszhangzott ide. Sándor pörlekedése ... s most megfájdult a szívük. A bár-ból zene hallatszott; csöndes, meleg tangó, amelyre Pesten táncolni szoktak; az ismerős hangok kék fényeket permeteztek

a szemükre; lopva pillantottak egymásra s mind a ketten azt gondolták: minek okoskodunk, mért nem táncolunk?

De valami megbénította őket s csak ültek, magukba süpedve.

— Számomra ez teljesen új fordulat, — szólalt meg később a férfi.

— Új?

— Új.

Aztán megint hallgattak.

István felhajtotta a konyakját.

— Férfiak adnak nőknek ilyen alacsonyrendű szerepeket, — mondta a férfi és bosszúsán köszörülte a torkát. — Te a feleségem vagy, te a szeretőm, de egyikőtöké sem vagyok egészen. Aztán mikor elveszti az egyiket, a másik sem nagyon kell. Magánál is így van ez?

— Ezt még nem tudom, Pista.

— Ez egy kissé fájdalmas és megalázó.

— Kissé?

— Mért, az akarja, hogy szenvedjek és leugorjam a Mont Blancról?

— Félreért.

— Attól félek, hogy az egész életem egy félreértés.

Ágnes az ajkába harapott. Felvetette fejét és fájdalmas, kutató tekintettel a messzeségbe révedt. Megsoványodott nyakán megfeszültek az izmok. Fekete estélyi ruha volt rajta... a haja még mindig szőke, mint a napfény és a méz, a bőre még mindig olyan rózsás, sárgás, mint a tearózsa, figyelte ellenségesen a férfi és percekig nem vette le szemét a nagy, pillangóalakú brossról, mely az asszony mellét díszítette és amelyet Sándor megbízásából ő vásárolt tavaly Ágnesnek.

— Maga úgy beszél most rólam, — mondta fojtottan Ágnes — mint egy... egy démonról, mint valami diadalmas dámáról, aki szenvedélyei és számításai rabszíjára fűzte a férfiakat. Az ember alig tud védekezni a kép ellen, amely másban keletkezik róla, de hogy maga ennyire nem ismerne?... Nagyon irigylem azokat az embereket, akik egy helyben meg tudnak állni. Itt vagyok, itt maradok... de jó lehet nekik! Irigylem azokat, akik mindent megtalálnak egy helyen és akiknek nem kell a világ minden tájáról összekapkodniok azt, amiről azt hiszik, hogy nélkülözhetetlen szükségletük. Én megadtam maguknak azt, amit én sohasem kaptam, a teljes élet illúzióját. És ha maguk igazán szeretnének engem, akkor nem bánnának így velem... akkor jók tudnának lenni, akkor megértenének és legalább saj-

nálnának, akár mint egy beteget, akár mint egy szerencsétlen asszonyt, aki mindig szenvedett, mindig kételkedett, akkor is, mikor nevetett, akkor is, amikor maguk éppen az ő révén nagyon boldogok voltak. Úgy beszél rólam, kedves Pista, mint a szerelemnek valami szívtelen uzsorásáról... az uzsorások meg szoktak gazdagodni... nekem, Pista, semmim sem maradt, én szétosztottam mindent, a szívemet, a hitemet, az álmaimat... elismerem, a tévedéseimet, a rosszaságomat, a tökéletlenségemet is. De ha tökéletlen vagyok, így akarnak tökéletesebbé tenni? Így, hogy elhagynak és büntetnek? Higyje el, néha azt gondolom, hogy maguk nem is szerettek engem... hiszen most, amikor ki kellene állni értem, most... Magukat szerették, saját magukat, az érzéseiket, az illúzióikat, a hiúságukat... Aztán azt is gondolom, hogy tulajdonképpen senki sem szereti a másikat... talán csak a szerelmet szereti s férfinak a nő, nőnek a férfi csak alkalom, hogy lerója köteles áldozatát a szerelem oltárán, melyet két szobor díszít: a tévedés és a semmi szobra. De amikor erre rájövünk, mért haragszunk?... Csak nem azért, mert azt hittük, hogy kivételek vagyunk?

— Nem haragszom, — mormolta István.

Ágnes bánatos mosollyal nézett rá... s mind a ketten elhallgattak.

Így üldögéltek sokáig, magukba merülve.

— Hány óra? — riadt fel később Ágnes.

— Tizenkettő lesz négy perc múlva.

— Jaj, fel kell mennem, nagyon későn van.

Már fel is állt és búcsúzóra nyújtotta kezét. István ülve maradt; megcsókolta és magánál tartotta Ágnes kezét. Akármit beszéltek egy kesernyés órában, lehetetlen, hogy így itt hagyja... csak jóvá teszi valamivel ezt a sok kiábrándító kijelentést!... kell mondania, ígérnie valamit?!...

— Viszontlátásra! — és elsietett.

Nem is felelt, csak lassan utána fordította fejét, nézte tearózsás, csontos vállát, finom derekát, meglibbenő szoknyáját, szép bokáját... mennyire ismerős és mégis mennyire idegen!... nem is érti néha, mért szereti, mért vágyik rá?... á, mindegy... de hát csak nem múlik el így ez az éjszaka? lehetetlen!

Lehetetlen... és nyitva hagyta az ajtaját, égve a lámpáját, nyitott szemmel feküdt az ágyban, mert Ágnesnek fel kell jönnie hozzá... mindegy, akárhogyan, feljön... most már eleget beszélgetett Kálmánkával, megnyugtatta, elaltatta, levetkőzött, talán meg is fürdik, felveszi a pongyoláját, talán töpreng is... miért töpreng?... mindegy, most már nemsokára el kell indulnia,

kiles a folyosón, mikor csöndesül el a ház . . . bizonyosan megjegyezte szobájának a számát . . . jönnie kell, jönnie kell, el kell temetni ezt a sok beszédet és — — á, minek ezt megnagyítani, itt ma éjjel még rendbe jön minden . . . érzékeny és képzelődő asszony, nem kell túlzott jelentőséget tulajdonítani minden szavának . . . mégis hozzá tartozik, mégis az övé és — — á, szép, rendes, nyugodt házasság lesz ebből, olyan, aminek el kell következnie minden lázas és sokszor túlzó szerelem után . . . jó lesz, jó lesz végül megpihenni.

Kék karjait benyujtotta a hajnal a magányos szobába ; a hegyről benézett a hó, keményen és hidegen.

98.

— Legyen jó hozzám . . . türelmes ! — kérlete másnap Ágnes. — El kell rendezni magamban a dolgokat, nagyon nagy válsággal küzködöm.

Válsággal ? . . . Mi itt a válság ? — akarta kérdezni István. — Ha csak az nem, hogy minél többet beszélgetnek magukról, annál többet gondolnak arra, aki nincs itt, Sándorra ? . . . akinek alakja vaskosan, büntetően és nélkülözhetetlenül felemelkedik köztük, valahányszor enyhültebben fordulnak egymás felé . . . de honnét ? Ki hívja, ki idézi fel ? Mintha csak az asszonyból nyúlna ki, mintha csak Ágnes állítaná közéjük, minek ? . . . emlékeztetőnek, számadónak ? . . . miért ? . . . igaz volna, hogy még mindig szereti, hogy nem tudja feledni . . . vagy csak a hiúsága sujtja le, nem tud belenyugodni abba, hogy őt is elhagyhatják ? Válság . . . Miért válság az asszonymak az, ami neki kibontakozás ? Válság . . . sohasem voltak ők válságban ; sohasem kellett könyörögnie a szerelméért és bizonyítania, hogy megérdemli . . . most, amikor tulajdonképpen az asszonymak volna rá szüksége, most ajánlkozzék és bizonyítgassa érdemeit, hivatottságát ? Válság . . . miért tolja folyton közéjük a saját fiát, aki néha már olyan féltékenyen néz rá, mintha az ellenségét látná benne . . . fölösleges idegent, aki most megzavarja a karácsonyi vakációját, a multban pedig ki tudja, mi mindent dúlt fel ? Válság . . . olyan védekezőn áll az asszony a fia elé, mintha valósággal élesztgetné benne ezt az idegenkedést ; makacsul őrzi egy álapa emlékét, méltóságát, tekintélyét és rettegve utasítja el az igazságot, a gyógyító igazságot ! Válság . . . persze hogy van válság, ha mesterségesen tenyésztik !

— Ági, szívem, — s megpróbált könnyedén, tréfálkozva szólni — sok mindent hittem, de ezt a helyzetet nem tudtam elképzelni. Nem akarom faggatni, sem fásasztani... egy szó mint száz, van szerencsém megkérni a kezét.

— Pista, kérem, majd beszélünk róla.

— Mikor?

— Ne bántson... értsen meg!

Ide érkezett azzal az elhatározással, hogy teljesíti a kötelességét és végül elrendezi az életét; eltávozott megzavartan, kesermyésen, azzal az érzéssel, hogy rossz időben látogatta meg őket, a kelletténél tovább maradt s talán örülnek is, hogy már utazik. A vonathoz elkísérték; Kálmánka ismét barátságos és vidám volt, de miért volt szomorúbb Ágnes, miért könnyezett?

Azt kell hinnem, hogy Sándort szereti, gondolta István, magára maradva a pályaudvarról kirobogó vonatban, ezt kell hinnem, ha el tudnám hinni... de akkor miért tartogat engem is, mért kért, hogy írjak neki, mért néz rám néha olyan aggódva és gyöngéden, mintha féltene és a boldogságomról szeretne gondoskodni?

Várjunk, majd kiheveri ezt a zűrzavart; legyünk mi bölcsék, ha ő ilyen csacsi... de nem árt-e ez a sok, sok megértés, jóság, bölcsesség a szerelemnek? Azért találkoztunk, azért küzdöttünk, azért vártunk egymásra, hogy jók legyünk, vagy azért, hogy szeressük egymást? Nem vagyok az apja, még a bátyja sem... s ha a szeretője voltam, most már a csókom sem kell?

Otthon távirat várta.

„Kerem ne fajjon a szive jo akarok lenni bocsasson meg maga is legyen jo viszontlatasra Agnes”

Táviratban, rögtön válaszolt:

„Valtozatlanul szeretem varom haza Pista”

99.

Sándor ügyvédje arról értesítette december utolsó napjaiban Ágnest, hogy ügyfelének, dr. Rudnay Sándornak megbízásából megindította a válópört, továbbá folyószámlát nyitott az egyik bankban dr. Rudnay Sándorné Demeter Ágnes nevére, »saját és k. fiának eltartása céljából erre a folyószámlára minden hónapban rendszeres összeget utaltatnak majd át«, végül pedig ügyfelének megbízásából azt is tudatta, hogy a svájci szállodába is

küldtek pénzt. A pénz meg is érkezett, Ágnes elfogadta s még az nap levelet írt Sándornak.

»Kedves Sándor, — írta — megkaptam ügyvédje levelét és köszönöm szíves gondoskodását. Ne haragudjon, hogy nem az ügyvédjének írok, hanem közvetlenül magához fordulok, nem tudok beletörődni abba, hogy közvetlőn át érintkezzem Magával. Jobban érezném magamat, ha nem kellene elfogadnom a figyelmét, először életemben vágyódom vagyonna és először életemben fáj a pénz. Mit tegyek? Nem csak magamról, hanem a fiamról is szó van. Vagyonom nincs, munkára nem tanítottak s azt hiszem, hogy késő volna ma már munkához kezdeni. Most látom csak, hogy milyen zavaros a helyzete egy magamfajta asszonynak. Eltartják, amíg szeretik, ha pedig elmúlt a szerelem, akkor gondoskodik róla talán a nagylelkűség, az emlék vagy a törvény kényszerítő ereje. De el lehet-e ezt fogadni? A törvényre nekünk kettőnknek nincs szükségünk, elegendő erkölcsi alap-e azonban az emlék?

Nem érezném elégségesnek, kedves Sándor, ha meg tudnék bizonyosodni mindannak teljes elmúlásáról, ami minket összefűzött. Ha ezt csak úgy egyik napról a másikra egy válópörös ítéletben ki lehetne jelenteni: az önök szerelme elmúlt, önök ezennel közönyösekké váltak. Kijelentik, de így van-e ez? Kénytelen vagyok közölni Magával, kedves Sándor, hogy az én szerelmem nem szűnt meg azon a napon, amikor Maga megelégette és nem szűnik meg azon a másik napon sem, amikor a bíró majd elszakít Magától. Itt csak külsőségek változhatnak meg. Maga nem érintkezik velem és én nem leszek a felesége; az útlevelemből kihúzzák a »férjezett«-et és beírják az »elvált«-at, érzéseinket többé nem fejezzük ki, hanem magunkban hordjuk. De csak nem gondolja, hogy én ezt az érzést most majd megölöm magamban? Miért tenném? Kívánja? Erről nem is szólt. Vagy azt hiszi, hogy eddig sem szerettem? Akkor mért éltem Magával? És ha csak szerelemről volna szó! De csak a szerelem fűzött minket össze, egyéb kapcsolatok nem voltak köztünk? Nem tudhatom, mi lesz velem holnap, holnapután, bár nem hiszem, hogy megváltozom, Maga elfordulhat tőlem, el is válhat, én változatlanul a feleségének érzem magamat és nem is akarok más lenni. Bizonyos, hogy tökéletlen felesége voltam, lehet, hogy rossznak, vétkesnek, ostobának nevezhet, lehet, hogy nincs oka hinni a tökéletesedésemben, a javulásomban és nem vagyok méltó arra, hogy elkövetett és el nem követett bűneimet megbocsássa az, akinek talán legalább is szerepe volt a bűneim elkövetésében, ha ugyan részben nem

az előidéző oka volt, mindez lehetséges, de én a multamat, a Magával eltöltött éveket nem tudom kifűjni az életemből, én azokat vállalom és folytatom, emléküket és jelentőségüket tagadni nincs erőm, sem kedvem, a felesége voltam és az is maradok, az maradok testemben és lelkemben s Maga mondhat és tehet, amit akar, ez az ügy elsősorban erre a két fórumra tartozik. Nem tudom és nem akarom sem léhának, sem könnyelműnek tartani magamat. Van valami, ami minket egymáshoz sodort, összetartott, ezt a valamit itt hordom a testemben, be van égetve a lelkembe, volt, van, tehát lesz is. Természetesen nem akarom megkötni Magát, az útja szabad, el is hagyhat, én azonban a helyemen maradok s amennyire ember érezhet és tervezhet, én az vagyok, aki voltam, kedves Sándor. A felesége. Ezért tudom elfogadni a gondoskodását.

Minden jót kíván és a viszontlátásig szeretettel üdvözli
Ágnes.

U. i. Mi itt körülbelül január 10-ig maradtunk.»

Erre a levélre nem érkezett válasz.

Január első napjaiban, ötödikétől kilencedikéig Ágnes nyugtalanul várta Sándort. Ült a hallban és figyelte a távozó vendégeket, az új fejeket ; délelőtt és délután dideregve leste a postát ; néha szobájába csöngette a szobalányt és azt kérdezte, nem kapott-e táviratot, mert szinte látta, hogy táviratot kézbesítenek és a táviratot Sándor küldi . . . levél sem jött, Sándor sem. Kilencedikén ismét kimerült, ágynak dőlt ; egy nappal elhalasztotta az utazását ; az ágya mellett Kálmánka ült, rosszalón, nyugtalanul ; látta, hogy hiába olvassa fel anyjának kedves napilapját, a Neue Zürcher Zeitungot, hiába olvas fel fejezeteket Ferrero római történetéből, melyet magával hozott vagy Benoit új regényéből, melynek olvasását anyja kezdte meg, látta, hogy anyja nem figyel rá s most már gyűlölte és megvetette azokat az idős, érthetetlen és komisz férfiakat, akik elvonják tőle anyja figyelmét, akik ennyire feldűlják kettőjük életét.

100.

A szobalány jelentette, hogy Pély nagyságos úr tegnap egész nap várta a nagyságos asszonyt ; azt üzeni, hogy tessék felhívni, mihelyt itthon tetszik lenni. Ekkor déli féltizenkét óra volt ; Ágnes délután hat óráig várt, hátha még valaki akar vele sürgősen beszélni, valaki, akinek megadná az elsőbbség, sőt ma már talán a teljes rendelkezés jogát is ; hat órakor, leverten, bizonytalanul,

utasította szobalányát, hogy értesítse Pély nagyságos urat a megérkezéséről.

Istvánnak fontos közölnivalói voltak. Elmondotta, hogy decembernek egyik utolsó napján, talán harmincadika lehetett, felhívta őt Sándor és találkozót kért tőle. Egy budai kávéházban találkoztak, hűvösen, de nem ellenségesen tárgyaltak két csésze fekete mellett. Sándor azt kérdezte, hogy mi a szándéka; határozott nyilatkozatot kér, feleségül veszi-e Ágnes. István azt válaszolta, hogy boldogan elveszi, ha Ágnes nem utasítja el.

Ágnes komoran bólogatott.

— És még mit mondott? — érdeklődött.

— Megelégedését fejezte ki. Azt mondta, hogy ezt el is várja tőlem és reméli, hogy aztán majd rendbe jönnek a dolgok. Aztán elintéztük az elszámolásainkat, átadtam neki mindent, átnézte a számlákat, megköszönte fáradozásaimat és megszakította velem az üzleti összeköttetést. Meg volt elégedve velem, meg is lehetett.

István nevetett, Ágnes megrázkódott.

— És még mit mondott? — kérdezte, mert fullasztotta a nevetés is, a csend is.

— Később még azt is, hogy sajnálja azt a jelenetet.

— Melyiket?

— Amikor itt verekedtünk. Azt mondta, elvesztette a fejét. Sajnálja. Azt feleltem, én is. Aztán elváltunk.

— Más nem történt?

— Nem.

— Nem mondta, hogy elutazik?

— Nem.

István keresztbe vetette a lábát és mosolyogva, kissé idegesen figyelte Ágnes sápadt arcát, érthetetlen nyugtalanságát.

— Úgy számítjuk, hogy körülbelül júliusra maga teljesen szabad lesz, Ági. És most, hogy Sándor is megbékélt, sőt nékem adta magát, határozottan felszólított, hogy vegyem el feleségül, remélem...

Ágnes nem felelt; elnézett a férfi feje mellett.

— Vagy menjek el az apjához is — kérdezte kissé érdes hangon — és tőle is kérjem meg a kezét? Úgy tudom, nagyon beteg, súlyos az...

Ágnes még mindig hallgatott.

István hangosan, bosszúsán felnevetett. — Talán a fiamtól is?!

Ágnes összerezzen; felkapta a fejét; üveges tekintettel meredt Istvánra.

— Mi az? Mért néz így?

— Megmondta neki?

— Ilyen nyiltan nem, de mit gondol, olyan buta, hogy nem tudja.

— Mit?

— Az igazat.

— Megmondta vagy nem mondta meg?

— Mondom, nyiltan nem volt szó róla, de az egész viselkedéséből látszik, hogy...

— Maga megmondta, — ugrott fel Ágnes — maga megszegte a szavát!

— De Ági, kérem, — lépett hozzá István — ne kiabáljon, ne izgassa fel magát, mondom, hogy... hát higgyen nekem... értse meg — —

Ágnes a kezébe rejtette arcát. — Nem tudok hinni, — zokogott — ezt nem tudom megérteni! Miért kellett megmondani? Mért kell lerombolni mindent?! Mindent!

— De nézze, Ági, ha meg is mondtam volna, mint ahogy — — hát nézze, arról van szó, hogy mi hárman élünk-e ezentúl hazugságban, Maga, én és Kálmánka, vagy pedig ő egyedül veszítsen-e el egy hazug illúziót. Három az egy ellen. A józan ész is azt kívánja, hogy — — Értse meg végül! Ha mi megházasodunk, mért higgye a mi kettőnk gyereke továbbra is azt a hazugságot, hogy másnak a fia? Elsősorban a fiúnak hasznos az igazság. Egy sereg bonyodalomtól mentjük meg.

— De hogy' állok majd én előtte, — kiáltotta zokogva Ágnes — mit gondol majd rólam? Hazudott neki az anyja, aki soha senkinek sem akart hazudni? Mindig mindenkinek igazat akartam mondani, csak mindig mindenkit féltettem az igazságtól! Kíméltem!

— Ági, kérem, — csillapította István — ne élezze így ki a dolgokat. Az a fiú végül is egy gyerek, nem mélyed így el a kérdésben. Nem kell arról beszélni vele, hogy milyen körülmények közt jött a világra. Már más szülők is elváltak és én majd adoptálom és mert maga is az én nevemet viseli, ő is megkapja az én nevemet... és minden különösebb megrázkódtatás nélkül elhiszi majd és megnyugszik, hogy én vagyok az apja. Nem a multról van szó, a jövőről beszélünk.

— Ez nem ilyen egyszerű, — tördelte a kezét Ágnes — nem ilyen egyszerű!

— De mért nem?

— Mért... mért...

— Igen, mért! Hát beszéljünk már egyszer nyíltan és becsüljük meg egymást azzal, hogy nem titkolunk el semmit sem. Hiszen kénytelen vagyok már arra gondolni, hogy itt valami nagy titok van, amiről semmit sem tudok. Itt minden, minden, az egész multunk, a helyzetünk és legyen szabad remélnem, az érzelmeink is azt parancsolják, hogy minél gyorsabban megszüntessük ezt a mai állapotot, szóval, minél gyorsabban rendezzük, tehát megházasodjunk. Erre maga folyton akadályokat gördít az utunkba. Miért? Van valami oka? Van valami bennem, ami méltatlanná tesz a férji tisztség betöltésére? . . . Hiszen végül is mi leszek én, ha a férje leszek? Kapok egy címet. A lényegben mi változik? Nem értem magát, szívem. Sohasem mertem volna kimondani, hogy a szeretője vagyok. Maga kimondta. De hát szeretőnek jó voltam, férjnek nem? Miért?

Ágnes elfordult a férfitől, a kandallónak dőlt, sírt. — Mért mondta meg . . . mért mondta meg . . .

— Mondom, hogy nem . . . legalább is nem . . . mért kételkedik a szavaimban?

— Most nem tudok hinni, most már nem —

István indulatosan hozzá lépett. Megragadta a karját és maga felé akarta hajlítani. Az asszony úgy meglibbent, mintha egy védtelen faágat rántott volna meg; megtántorodott és a férfi mellének ütődött. István zavartan simogatta és enyhültebben kérdezte: — De hát ha magától kérdezi, maga mit felel?

— Az más, — sírdogált — hogy ha én mondom meg.

— Mért? Igy is igaz, úgy is! De magától nem kérdez már semmit. Láthatja!

— Most már nem . . . most már!

— Szóval, most még meg is vádol, hogy én rontom el az ügyüket? Én állok útjába a békéjüknek? Maholnap majd azt mondja, én dúltam fel az életüket, elcsábítottam magát, én voltam a gaz csábító, aki a gyöngé liliomszálat . . .

Ágnes felsikoltott. Kezét a fülére tapasztotta; menekült; a sarokban egy székbe vetette magát.

— Mért sikoltozik? — kiáltott a férfi. — Szereti az igazságot! Ez az!

Ágnes rémülten, iszonyodva bámult, nehéz szájjal mormolta: — Kiabál . . . szid . . . veszekszik . . . hova jutunk . . .

— Hova! A maga örültségeihez! Meg kell bolondulni . . . Miután egy életen át megcsalta a férjét, most kezd beleszeretni. Már meg is történt. Tagadja talán?

Ágnes felvetette a fejét és keményen, kegyetlenül vágta vissza: — Nem, nem tagadom!

— Na látja.

— Igen!

— Hát akkor lássa, mire megy vele. Kezét csókolom!
István elrohant.

Ágnes csak nézett, nézett utána s néhányszor tehetetlenül dűnnyögte: nem tagadom, szeretem... nem tagadom, szeretem... Aztán a magasba nézett és bénultan így magyarázkodott: De mit törődöl vele, ha te szeretsz? Ha szeretsz, tűrj és szenvedj, szenvedj velem és gyógyítgasd a szívemet. Mért versz még te is, mért büntetsz? Ha szeretnél, simogatnál és nem hagynál magamra... de nem szeretsz, te sem szeretsz... Ketten is voltak, egyik sem szeretett... Mert ha szeretnél, itt volnál, itt maradnál...

Ekkor meghallotta a hangját és megint zokogni kezdett.

A sírás ledöntötte a székről; lecsúszott a szőnyegre.

Mikor a földön feküdt és észrevette a tehetetlenségét, hangoosan felnevetett.

Ekkor belépett a szobába Kálmánka, felsegítette a földről anyját és elégedetlenül így szólt: — Miért pöröltök folyton?

És puha haját hátrasimította a homlokából.

101.

Ennek a jelenetnek az emlékétől néhány napig egyáltalán nem tudtak szabadulni. Hiába magyarázgatták maguknak, hogy házastársak és szerelmesek közt ennyi esztendő után nem kell ragaszkodni a szavak teljes értelméhez és a sértéseket is könnyebben meg lehet bocsátani, elégedetlenség, vád és gyanakvás feszengett bennük s mindegyik a másiktól várta a közeledést. Ágnes, szökött módján, bezárkózott a házába és napjainak nagy részét az ágyban töltötte, csüggedten, bódultan; ha a kétségbeesés már-már elájította, altatót vett be és álomba, kábulatba teperte magát. Kálmánka egyre élénkebben panaszkodott; néha valósággal felelősségre vonta s egyszer azt is mondta, hogy »tönkre teszi az egészségét« és »így nem lehet élni«. Az volt a gyanúja, hogy vagy Pista vagy Sándor a tudtán kívül érintkezik a fiúval. A kínos és néha fenyegető találkozás után a harmadik napon, délután Pista felhívta telefonon és azt indítványozta, hogy menjenek színházba vagy moziba. Nem értette a férfit és csodálkozását ki is fejezte: mért gondolja, hogy szórakozni van kedve? Egyébként sem akarja most »mütogatni magát.« És

mit nézzen meg? »Elég látványosság most az én életem«, — sóhajtott keserűen.

— Hát jó, — mormolta István — én csak . . .

— De azért maga meglátogathat . . . nem akar holnap itt vacsorázni?

— Dehogynem! Szívesen. Boldogan!

Ez az együttlét sem közelítette őket egymáshoz. István azt hitte, hogy végül kettesben lesznek és a csókok majd elintézik azt, amit a szavak folyton elrontanak; az asztalnál azonban Kálmánka is megjelent s mintha Ágnes felszólította volna rá, egy pillanatra sem hagyta magukra őket. István nem tudta eltitkolni a csalódását és idegességét; a fiú észrevette, hogy a régebben oly rokonszenves, oly baráti Pista bácsi fölöslegesnek tartja és szinte ellenségesen néz rá, alig szól hozzá, kérdéseit lepergeti magáról, a tekintetével szinte kiküldi a szobából, Ágnes pedig annál tüntetőbben simogatja, becézi és ragaszkodik hozzá. Elfogytak a témák, elapadt a szavuk; percekig szólanul üldögéltek és féltizenkettő tájt István mogorván eltávozott anélkül, hogy a holnapról egy szava lett volna.

Egy reggel Sándor kérte a telefonhoz Ágnest. Udvariasan sőt barátságosan üdvözölte és találkoztót kért; rövid alkudozás után bejelentette, hogy egy óra tájt megjelenik Ágnesnél. Ágnes becsöngette a személyzetét; ebédet rendelt, válogatott a ruhái közt, szédülten, izgatottan készülődött; ha Kálmánka megérkezik az iskolából, vigyék a szobájába, ott sürgősen öltöztessék át és várjon, míg hívják. Pontosan egy órakor egy taxi állott meg a kapu előtt; Ágnes az ablakból nézte; csak sápadt, de egyébként olyan, mint volt és úgy megy a kapu, a lépcső felé, mintha nem lett volna hosszú ideig távol; most már itt is marad . . . itt kell maradnia! . . . visszasietett a karosszékéhez és elhelyezkedett.

Sándor ott állt előtte és üdvözölte; nyújtotta a kezét, megcsókolta és azt kérdezte, hogy hogy' van, jól érzi-e magát, de a hangjából megéreződött, hogy nem vár választ udvariaskodó kérdéseire. Amikor hozzá hajolt, Ágnes a réginél erősebb szivarzagot érzett, bizonyára többet dohányzik, gondolta és kis száját figyelte, amely kissé szégyenkezve, bocsánatkérően mosolygott, remegett, majd a szemét, kis zöldesszürke szemét, mely most fáradt, szomorú, de épp oly gyermekes, mint azelőtt. Sötétszürke ruhát viselt, kemény gallért, fekete nyakkendőt; széles vállú, komoly, vaskos férfi; már majdnem egészen megkopaszodott . . . és mégis gyerek, az arca gyerek, a lénye gyerek . . . ez az egész komolykodás, szertartásos üdvözlés, elhelyezkedés

olyan gyerekes, hogy mosolyogni szeretne, a mellére húzni a fejét, megsimogatni, odaszóritani... ne gyerekeskedjünk, gyere, pihenjünk, rossz így a játék... gyere, kislám.

Sándor azonban úgy beszél, mint egy orvos a betegével, mint egy komoly, felnőtt úr a lányával, aki el akarja rontani az életét.

— Kedves Ágnes, azért jöttem, hogy figyelmeztessem a helyzetére és néhány tanácsot adjak. A kötelesség hozott. Azt hallottam, hogy nem akar... vonakodik... halogat... szóval, nem akar feleségül menni Pistához.

Ágnes szórakozottan mosolygott. Erről beszélnek? Hát jó, ha így akarja kezdeni.

— Ki mondta? — sóhajtotta.

— Pista. Azt mondja, felajánlott mindent, amit ebben a helyzetben egy férfinak fel kell ajánlani, de maga érthetetlenül mindent visszautasít.

— Hát maguk találkozni szoktak? — kérdezte mosolyogva.

— Amennyire szükséges, kedves Ágnes. Mind a ketten, ő is, én is tisztességesen rendezni akarjuk ezt a helyzetet, már amennyire az ilyesmit... hiszen érti. És elsősorban magára gondolunk. A maga érdeke a rendezés. Az elvált asszony társadalmi helyzete nem a legragyogóbb, illetve a feleségé mindenestre jobb. Azért jöttem, hogy rábeszéljem magát a házasságra. Pista szereti és semmi okot nem látok arra, hogy meg ne hallgassa.

Ágnes bánatosan legyintett. — Már meghallgattam, — mosolygott.

Sándor kis szája megrezzent. — Tudom, de én ezt most más értelemben gondoltam. Mért nem akar hozzá menni?

— Komolyan kérdi?

— A legkomolyabban.

— Hát kérem, Sándor, engem talán mégsem lehet ide, oda küldözgetni. Nagyon örülök, hogy maguk ketten ismét ilyen jól megértik egymást, de rólam, kérem, ne tárgyaljanak. Ez nem olyan egyszerű. Az egyik elválk, a másik elvesz. Én nem tudok ilyen könnyedén férjet cserélni, nem is akarok. Köszönöm, hogy aggodalmat kelt magában a társadalmi helyzetem és meg akarja javítani. Fontosabb problémáim is vannak. A szívem, a lelkem. Az egész életem. A társadalmi pozíció? Azt majd elviselem.

— De hát mi kifogása van Pista ellen?

— Igazán nem tudja?

— Nem.

— Megmondom. Maga, Sándor.

— Nem értem.

— Nem? Pistához mennék, ha maga nem lett volna. Hozzá mennék, ha maga nem volna. De volt. Van. Ezért.

— De hát mit? Tűnjek el? Haljak meg?

— Nem. Meghalni könnyű. Tudja, hányszor voltam egészen közel a halálhoz? Minden éjszaka. Egy-két mozdulat még és vége mindennek. Ez a legkönnyebb. Nem, Sándor. Éljen. Én nehezebbet kérek magától.

— Mit?

— Bocsásson meg nekem.

Sándor ritkás, vékony szemöldöke felkunkorodott megnőtt homlokára. Néhány másodpercig szótlánul nézte Ágnest, aztán rosszkedvűen mormolta: — Tréfál. Ez tréfa... Vannak dolgok, amiket nem lehet megbocsátani, kedves Ágnes. És ha talál is rá formulát az ész, nem tud hozzájárulni a vér, tiltakoznak ellene az idegek. Lehetetlen, ezt már megmondtam, ezen én változtatni nem tudok. Ez már nem is a kettőnk ügye. Mit kezdhetnénk Pistával, aki egy városban él velünk? És mit tehetnénk egy gyerekkel, akinek nem én vagyok az apja? Megoldhatatlan kérdések.

Ágnes arcát most megfagyasztotta a gyűlölet.

— Pista mondta?

— Mit?

— Hogy Kálmánka...

Sándor vállat vont. — Azt hiszi, hogy ezt még külön meg kell magyarázni az embernek?

— Nem, de érdekel. Mondta vagy nem mondta?

— Hát nem emlékszik, hogy itt, a maga jelenlétében, amikor egymásnak rontottunk...? Ezzel akart leütni, ezzel a szelíd kérdéssel. Elég azóta, ha ránézek arra a szegény fiúra... Látok mindent. De Pista nem is tagadja, kérem!

— Akkor gazember... — mormolta Ágnes és hogy elnémita magát, összeszorította fogát.

Sándor legyintett. — Gazember? Ahogy vesszük. Az én életemet mindenesetre... de hát ilyen az élet. Az emberek gyilkolják és ott lopják meg egymást, ahol tudják. Van, aki pénzt lop. Pista pénzdolgokban teljesen tisztességes volt, legalább velem. Ő boldogságot lopott tőlem. Ez az emberi természet.

Ágnes előre hajolt; fény villant a szemében.

— De hát ha ezt így látja... azt mondja, meglopta... akkor mért akarja odaadni azt is, amit még meghagyott?

— Az asszony az nem pénz, kedves Ágnes. Ha száz pengőből elvesznek ötvenet, még marad ötven. De ha egy asszonyból elvesznek egyet, akkor semmi sem marad.

— Semmi? — kérdezte Ágnes és hosszan utána nézett a szónak. — Semmi . . . — Nyugtalanul kopogott a szék karfáján, majd hirtelen egy közöttük álló kis asztalra hajolt és egy kis ezüstpohárból cigarettát húzott ki. Sándor felállt és oda nyújtotta az öngyújtóját. Az asszony élénken felkapta a fejét. — Azt mondja, semmi. Nem hiszem, Sándor. Ha végig gondolok az életemen, többféle korszakot tudok megkülönböztetni. Turkállok most néha régi holmik közt és csodálkozva forgatok dolgokat, amik véletlenül itt maradtak velem a multból. A minap kezembe került néhány régi kép, az egyik csecsemőkoromban ábrázol, a másikon hét-nyolcéves kislány vagyok. Ez a csecsemő én voltam, az a kislány is? Kétségtelenül, de . . . Átalakul az ember, Sándor. Valószínű, hogy csecsemőkoromban is, aztán később is sok, sok hibát követtem el, de ha minden hibámért, vagy ha úgy tetszik, bűnömért olyan kegyetlenül büntettek volna, ahogy maga akar büntetni, akkor abból a gyereklányból aligha fejlődött volna ki az az ember, aki ma vagyok. Testi szempontból onnét jöttem, abból a világból, amelynek emlékét ezek a képek őrzik, de egyébként mi közöm azokhoz a korokhoz? Majdnem semmi. Elmúltak. Az ember folyton meghal és folyton feltámad. Miért akarná, hogy meghaljak ezzel a most lezáruló korszakkal? Élni szeretnék. Mért nem akarja, hogy másképp éljek, mint eddig és hova jutna a világ, ha nem engednék meg, hogy fejlődjön, ha arra kényszerítené valaki, hogy együtt sorvadjon megúnt hibáival, érthetlenné vált bűneivel, terhessé vált tökéletlenségeivel? Ha nem hihetnénk valakiben, aki előre segít minket? . . . Én nem vagyok semmi, Sándor. Élek, itt vagyok, külön szeretnék lenni annál, aki voltam . . . — felállt s hangosan mondta : — és ha semmi is vagyok, valaki szeretnék lenni s mindez magán múlik !

Sándor megcsóválta a fejét s védekezően emelte maga elé a kezét.

— De Ágnes, kérem . . . én nem azért jöttem, hogy — —

— Mindegy, miért jött ! Itt van. És mért ne beszéljünk őszintén? Azon töri a fejét, mi lesz velem a társadalomban ! Címet, pozíciót akar szerezni nekem ! Fontos ez? Nem lesz címem, nem lesz helyem. Kissné nem köszön majd előre, Nagyné nem hív meg. Ilyennek ismer, ez kell nekem? Az összes asszonyok, akiknek ügyei nem derültek ki, sajnálkozva és megbotránkozva mutogatnak majd rám : ez az asszony megcsalta az urát. És a tisztelt férfiak, hosszú viszonyaik és rövid kalandjaik közt, rám kacsintanak majd és szimatolnak, ők nem kerülhetnek-e sorra. Kitaszított leszek. Rossz hírem lesz. Ez a fontos?

Ennek a világnak az ítélete? No Sándor . . . össze vagyok törve és fáj minden, de ez a világ nem ítélkezhetik, ettől a világtól én nem félek, ez az én legkisebb bajom. Itt belül van a bíró, énbennem. Ez a bíró elítél, nem kétséges, de van hová fellebbeznem. Magához, Sándor! Ne a társadalmi pozíciómat mentse meg, hanem a nyugalمامat, a hitemet, az életemet . . . ha egyáltalán törődni akar velem. Ha nem, hagyjon sorsomra és ne törődjön velem, hogy elzüllök-e vagy . . .

Néhány pillanatnyi hallgatás után Sándor felállt.

— Ez meghaladja az erőmet . . . — mormolta — ez nem az én feladatomban . . .

Állt egy másodpercig, aztán meghajította a fejét. — Keziticsókolom.

Ágnes elfelejtette a kezét nyujtani, Sándor eltávozott. Mi ez? — akarta kérdezni az asszony — most miért megy el, miért rohan folyton, miért nem ebédel itthon? De már nem is volt kinek szólni.

Kálmánka surrant be legújabb kék ruhájában és méltatlankodva kérdezte: — Azt mondták, hívni fogsz, miért nem hívtál?

102.

Februárban Kálmánka meghült, néhány napig ágyban kellett maradnia. Ez a kis betegség alkalmat adott Istvánnak a közeledésre; megint ajándékokat hordott, elüldögélt Ágnes-sel a bizalmatlanná vált fiú ágya mellett, amikor pedig elszunynyadt, a szomszédos szobában suttogva tárgyalgattak.

Az egyik este hangszerhez hasonlította a szerelmet István s azt mondta, hogy a legjobb hegedű a legnagyobb művész birtokában is hervadozni kezd, ha sohasem játszik rajta.

Ágnes bólogatott, majd bánatos gúnnyal kérdezte: — Azt hiszi, hogy mi művészek voltunk?

— Mindenesetre nagyon szépen játszottunk, én mindig a legszebb melódiákat hallottam. Nincs kedve egy nótához sem, Ági?

Ágnes értette a kérdést; azóta nem járt fent Istvánnál, itt az otthonában pedig minden közeledést rettegve elhárított.

— Nem hiszem, — menekült a kérdés elől — hogy az igazi művészet fájdalmat és boldogtalanságot okozhat. Mi boldogtalanná tettünk egy embert. Ha csak arra gondolok, hogy szalodában lakik az az ember, aki lélegzeni sem tud a polgári otthon

nélkül, végig fut rajtam a hideg. Ez az ember valósággal földönfutó.

— Megnyugszik majd, mihelyt látja, hogy maga is megoldja az életét.

— Nem hiszem, Pista. Sőt, azt hiszem, hogy egyetlen vigasza az én boldogtalanságom. Hát én nem tudom megfosztani ettől a vigasztól!

— S az én boldogtalanságomra nem gondol?

— Mért volna súlyosabb az enyémnél? Azt mondta az imént, hegedű. Egy szép napon majd észreveszi, hogy nincs is kedve játszani rajta. Aztán majd erőszakolni akarja. Vegyük elő, nézzük csak, hogy szól. S akkor már nem is tetszik a hangja. Hegedű.

— Mondja, Ági, maga el tudja képzelni, hogy egyszer mi nem szeretjük egymást?

Ijesztő komolysággal válaszolta az asszony: — Rettegve gondolok arra, hogy jöhet egy nap, amikor hidegen néz rám, hogy jöhet egy nap, amikor csodálkozva kérdi, ez volt az az asszony, aki lángba borított? Meg akarom tartani a szerelmét, de iszonyodva gondolok a szerelem minden megnyilvánulására. Látom néha magamat, hogy megint felmegyek magához... itt ülök és nézem a testemet, viszem magának... és akkor egyszerre felém közeledik Sándor és én megfagyok. Minden csókom egy könnyet facsar ki a szeméből. Nem tudok boldogtalanná tenni senkit sem.

— Csak engem, — mondta hangosan István. S mert eszébe jutott a beteg Kálmánka, csendesen ismételte: — Engemet.

— Ha azt érezném egyszer, hogy valóban elfelejtett és már nem fájok neki... ha találna valakit, akit szeret és meg tudna nőszülni... és gyereke is lenne, az ő gyereke!... akkor talán felszabadulna az én szívem is. Bizzunk az időben, Pista.

— És attól nem fél, — kérdezte gyűlölködve a férfi — hogy én velem is történhetik valami, ha egy másik férfi miatt így elengedi a kezemet...?

— Fenyveget? Múljon el minden, aminek el kell múlni, Pista.

István elhallgatott. Mikor hazament, arra gondolt, hogy egy asszony határozatlansága miatt nem kínlódhatik két rendes, értelmes férfi. Sajnálta Sándort és elítélte Ágnest. Oly sok minden van a világon; nem kell megfulladni egy asszonynak a rejtélyeiben. Végül is, úgy fordulnak felé, mint a nap felé; hát csak belőle árad fény? Nincs bennük önállóság; az egész életük egy visszhang volt; mindig azon a hangon daloltak, amelyet ez

az asszony ütött meg. De hát az ember végül a boldogtalanságot is megúnja!

Kálmánka torokgyulladásra megnövelte a lázát. Hánykolódott, kiabált; éjfél tájt felült és nyugtalan álmában az apját követelte.

Ágnes dideregve állt az ágya előtt és nem merte csillapítani.

103.

Sándor születésnapján virágot és levelet küldött Ágnes a rendelőbe.

»Sajnálom, — írta többek közt — hogy ezt a napot csak így ünnepelhetem, néhány szál virággal, kopott betűkkel és őszinte jókívánságokkal, de meghívni nem merem, félek a visszautasítástól és attól is, hogy rosszul érezné magát velünk, ha meghívásomat elfogadja. Szeretnék néha haragudni Magára, Sándor, szeretném olykor gyűlölni a keménységét, megvetni a szigorúságát, nem tudom, bennem csak szeretet és hála él. Örülök, hogy megszületett és örülök a végzetnek, mely egymáshoz vezetett minket, az én életem üres volna Maga nélkül. Születésnapon jókívánságait szokta kifejezni az ember. Mit kívánhatok én Magának? Magamat nem, mert az, úgy látszik, nem jó, nem kell, annak Maga nem örül, de tudom, hogy asszony kell Magának, asszony, otthon, család. Elgondolom, milyen lehet az az asszony, aki boldoggá teheti Magát? Látom néha a testét is, a lelkét is. Olyan magas, mint én, de puhább, nem ilyen izmos, — kövérebb, nem ilyen csontos, — teltebb, nem ilyen szikkadt. Az arca gömbölyűbb, a szeme nagyobb, a haja dúsabb. Az arca egyszerre egy babának és egy anyának az arca. Magának olyan asszonyra van szüksége, aki a lánya is, az anyja is. En talán túlságosan értelmes és mindenestre fölöslegesen nyugtalan voltam, a maga asszonyának nem kell nagyon okosnak lenni, inkább nyugodt, szelíd és anyui legyen. Magánál kezdi az életét, Magánál fejezi be, nincsenek gondolatai, amelyek elfutkosnak, érzései, amelyek elhomályosítják a szemét, nincs akarata, amely önállóvá tehetné. Teljes egész és önállóan mégsem élhetne, sorsot, hangot és színt, mindent Magától kap. Tehetek-e róla, hogy nem voltam ilyen? Tehetek-e róla, hogy Maga nem tudta, hogy nem vagyok ilyen? Tehetek-e róla, hogy Maga nem tudott ilyenné alakítani? S mondhatom-e arra, hogy szeretnék ilyenné válni? Azt hiszem néha, hogy ez már nem is illik. En csak kívánom, hogy megtalálja ezt az igazi asszonyát, aki mellett elfeledheti tévedését, Ágnes!«

Csak másnap érkezett válasz. A névjegyére néhány sort írt Sándor; köszöni a szíves megemlékezést és »a maga részéről is« minden jót kíván. A maga részéről is... forgatta a névjegyet Ágnes. Dr. Rudnay Sándor.

Hogy dr. Rudnay Sándor néha milyen gyerekesen, milyen ügyetlenül fejezi ki magát. »A maga részéről.«

Olyan, mint tíz meg tizenöt évvel ezelőtt.

Miért szerette? Miért szereti?... Miért fáj a szíve »a maga részéről« egy ilyen emberért, aki talán korlátolt is?

104.

Július elején Sándor telefonon elbúcsúzott Ágnestől.

— Az ügyvédemtől már értesült, kedves Ágnes, — mondta — hogy ma teljesen szabaddá vált. Voltak itt bizonyos formalitások, amelyekhez ragaszkodni kellett... remélem, nem bántották. Megjegyzem, hogy ami például a tartásdíjat illeti, azt ne fogja fel szigorúan s ha valamire szüksége van, nyugodtan közölje velem, mindig igyekszem majd a rendelkezésére állni, természetesen addig, amíg nem megy férjhez. Újból emlékeztetem a tanácsaimra. Egyúttal búcsúzom is. Holnap utazom Amerikába.

Sándor hallózott, mert Ágnes hosszabb ideig nem szólalt meg.

— Halló, halló!

— Halló.

— Szóval, Isten vele és — —

— Dehát hosszabb ideig marad?

— Egy amerikai út önmagában is hosszadalmas, halló, azonkívül ez tanulmányút is, halló.

— Halló.

Sándor hangosan nevetett. — Aztán hátha ott tartanak!

— Ki? Kicsoda?

— Hát Amerika. Hátha megtetszik és letelepedem ott.

— Amerikában?

— Ott, ott.

— Azt hiszi, jobb ott?

— Remélem. Halló. És maga mit csinál?

— Semmit. Várok.

— Halló, mire?

— Magára, Sándor.

— Na de kedves Ágnes, hát... mondtam már... —

— Kérem, ne törődjön ezzel, ez az én dolgom, magát ez semmire sem kötelezi. Nagyon jól esnék, hogy ha írna, de még erre sem kérem. És ha vissza akar jönni, engem itthon talál... és... és ha kint akarna maradni és azt szeretné, hogy én is oda menjek, akkor írjon vagy kábelezzen.

— Halló.

— Halló, Sándor!

— Maga csak utazzon el szépen és pihenjen.

— Igen, Sándor.

— Hát kezét csókolom.

Ágnes nem tudott válaszolni. A torka összeszorult, a szeme elhomályosult, a hallgató az ölébe csúszott. Sándor várt, hogy az asszony fejezze be a beszélgetést; sokáig várt; végül leejtette a hallgatót.

Ugyanezen a napon Márta igyekezett bejutni Ágneshez, aki azonban nem fogadta; dühösen üzenté meg a szobalánnyal, hogy »csak el akart búcsúzni«, mert Amerikába utazik a szüleihez, »a férjemmel, meg a Sándor doktor úrral és a Lilla kisaszonnyal«. Ágnes elfehéredett; nagyobb mennyiségű altatót vett be s lefeküdt. Szóval, magával viszi azt a nőt is... ez az a szúrás, amellyel a halálra hajszolt és száz sebből vérző bikát leterítik. Egy bika is megtántorodik... összeomlik ennyi szenvedéstől, megaláztatástól... És ez a szemtelen, buta Márta kiviszi a szüleihez ezt a Vetésit, mert bizonyosan meghallotta a báró úr, hogy azok a szegény emberek összedolgoztak már egy kis pénzt. Majd elszedi a vagyunkájukat és aztán Márta dolgozhatik érte Amerikában is, míg el nem hagyja... Mire estefelé István megjelent, hogy felajánlja ezen a nevezetes napon szolgálatait, már nem tudott beszélni vele; Ágnes mélyen, megközelíthetetlenül aludt. Láttá előre küldött virágait a szalónban, de az asszonnyal nem találkozhatott. Bosszúsan mosolygott, sértődötten távozott. Gyászol, mormolta; gyászolja azt, amit... á, csak nem fogok beleőrülni! Ő a bolond, az asszony... s talán nemcsak bolond, hanem buta is... mire megöregszik, elveszti a fejét.

István másnap virágot küldött és telefonon érdeklődött a hogylétéről. Azt telefonálta a szobalány, hogy még mindig alszik. Megijedt; csak nem mérgezte meg magát? Lehetséges? Iszonyú és nevetséges volna egyszerre. No de csak nem nézi tétlenül, hogy odaát... elszaladt egy orvosért és átvitte. Felkeltették, magához térítették; Ágnes hálásan mosolygott Istvánra. Ezekben a napokban szívesebben fogadta a látogatásait; együtt teáztak, néha vacsorára is meghívta s az is kellemesen

hatott Istvánra, hogy Kálmánka már kezdte magukra hagyni őket.

Ágnes azonban folyton Sándorról beszélt.

— Ez a szegény ember — magyarázkodott — nem tudott itthon maradni. Képzeld el, mi van a szívében, milyen csatlódás, milyen bánat, hogy' fájhat neki minden!

— Dehogy fáj, — vitatkozott István. — Jól mulat.

— Nem akarja megérteni őt, Pista! Én jobban ismerem. Nem Amerika kell neki, saját magától menekül, szegény. Én üldöztem el. És cipeli magával azt a szörnyű nőt.

— Mért szörnyű? Tetszik neki.

— Dehogy, Pista. Azért tartja magánál, hogy engem gyűlölhessen.

— Ez való neki, ezzel nincs problémája. Meglátja, még majd el is veszi.

— Akkor tönkremegy... Micsoda társaság, Pista! Ez a szerencsétlen Márta, a bárója, az a nő és...

A Sándor elutazását követő hatodik napon éjjel három óra után táviratot kézbesítettek Ágnesnek. Ez állt a táviratban:

Sándor súlyos beteg Jelenlete feltétlenül szukseges Azonnal jojjon erte Hotel Bristol varom Lilla

A táviratot Genuában adták fel.

— Pista! Pista, kérem! — kiáltott rögtön a telefonba Ágnes. — Jöjjön ide, nagy baj van!

Egy félóra mulva már együtt forgatták a táviratot. Ágnes azonnal utazni akart, István pedig felajánlotta a kíséretét. Ágnes kijelentette, hogy egyedül utazik, sem Istvánt, sem Kálmánkát nem viszi magával, de mikor lehet indulni? Mikor megy repülőgép, vonat... jaj, megőrül az ember ebben a várakozásban!

— Kérem, ne sértődjön most meg, — sírt, kiáltozott Ágnes — ne vágjon ilyen arcokat! Tudtam, hogy baj lesz, mit kezdek most vele!?

— Dehát az Isten áldja meg, ne izgassa így fel magát, gondolkodjon nyugodtan. Mi történhetett vele? Talán elrontotta a gyomrát... valami halmérgezés... vagy egy kis autószerencsétlenség... ez a nő megijedt és rögtön megrémíti magát is... akármibe fogadok, hogy Sándornak fogalma sincs erről a sürgönyről és majd esetleg sértő módon elküldi magát, ezért ajánlom fel a kíséretemet... hiszen ez végül is komikus egy szituáció!

— Komikus?

— Hát nem? Az én menyasszonyom rohan a volt férjéhez, mert fáj a gyomra!

— Nem vagyok menyasszony!

— Hát mi?

— Semmi, senki, ne törődjön velem.

— Akkor mért hívott?

— Azt hittem, hogy a barátom s nem egy féltékeny tigris.

— Én vagyok tigris?

Ágnes kétségbeesetten tördelte a kezét. — Ne sértődjön meg, Pista, az Isten szent szerelmére kérem, csak most ne! Megteszek mindent, amit akar, csak most segítsen, könyörgök!

— Igérje meg, hogy nem megy vissza hozzá.

— Nem ígérek semmit.

— Csak azt ígérje meg, hogy nem kezd vele viszonyt.

— Semmit sem ígérek.

— Akkor őt szereti! Most elárulta magát. Őt szereti!

— Senkit sem szeretek már... hagyjanak... tönkretesznek...

És ájúldozva leroskadt. István dühöngve nézte egy ideig, aztán morogva, káromkodva megkezdte az asszony útjának előkészítését. Elhatározta, hogy tartózkodó és méltóságos lesz; szolgálatkészségével és szükséztudásával megéretteti Ágnessel, hogy helyteleníti utazását; sőt azt is, hogy ha tovább folytatja ezt a különös játékot, kockára teszi a barátságukat.

— Táviratozzon Lillának, — utasította Ágnes — azonnal utazom, várjon.

— Csak így mondja, »Lilla«? — nevetgélt komoran István.

— Igy. Az is ember.

— De megértő! Most majd ott állhatnak az ágya mellett... az egyik felén ő, a másikon maga... foghatják a kezét, lázas fejcskékjét... a kicsikének! Na hát!

— Azt mondta, többé nem szól egy szót sem?

A repülőgép előtt, indulás előtt két perccel, Ágnes Istvánhoz fordult; a szeme könnybe lábadt; a férfira borult és hosszan megcsókolta a száját. István mogorván fogadta a csókot; a szája mozdulatlanul olvadozott az asszony ajka közt; tessék, dühöngött, rögtön csókol, mihelyt Sándort szeretheti.

Ágnes a szemébe nézett és senkivel sem törődve, lázasan, nyugtalanul újra megcsókolta.

— Szeressen... — súgta.

— Én? — jajdult fel a férfi. — Hát mi... ki...

— És törődjön most Kálmánkéval. A fia!

Azt akarta mondani: azzal a fiúval? aki utál? . . . de csak lehajtotta a fejét, az ő szemét is könnyé gette.

Genuában, a Hotel Bristolban Lilla a kezét nyujtotta és megszorította Ágnes kezét. — Csakhogy már itt van, nagyságos asszony! Kérem, azonnal menjünk hozzá, ez rettenetes! — Olyan őszintének, kimerültnek, nyugtalanak látszott Lilla, hogy Ágnes baráti érzéssel belé karolt és szorongva sietett mellette. Gépkocsit hozattak és a kórházba vonultak.

Az a történet, amelyet Lilla útközben elmondott, aggasztó és érthetetlen volt. Jókedvűen szórakoztak, készülődtek a hajóra, az utolsó éjszakájuk volt szárazföldön, másnap hajóra kellett volna szállni; éjjel Sándor visszavonult Lillával és akkor a szobájukban, vetkőződés közben Sándor egyszerre csak leült és elkezdte nézni a kezét. A kezét? Azt. Folyton nézte a kezét. Forgatta, kinyujtotta és behúzta az ujjait s egyre komorabbá vált. Lilla hívta aludni; faggatta, mit vizsgál a kezén. Egyszerre csak azt mondta Sándor, hogy jó volna tudni, hány fogat kezelt már ezzel a kézzel, hány fogat húzott ki, mennyit tömött, mennyi műtetet végzett vele.

— Nevettem rajta, — mesélte Lilla — azt hittem, tréfál. Még ugrattam is. Egy kicsit talán be is volt rúgva. Egyszerre csak azt mondja, hogy nagyon finom munka ám a szájműtét . . . és elkezdte magyarázni a műtéteket. Hogy kis helyen kell dolgozni . . . meg ilyeneket . . . meg hogy milyen isteni csoda a kéz, az ujj . . . és egyre komorabban nézett, már félni is kezdtem . . . és akkor azt mondja, hogy egy ilyen finom kéz ölni is tud és ő már ölni is akart, nem is egy embert, hanem kettőt akart megfojtani. Hívtam aludni, dühösen vitatkozott, morgott, a szeme is forgott és felugrott és fel, alá járt. Én már levetkőztem és nem tudtam, mit tegyek, csak ültem az ágyon. Egyszerre azt kérdi, hogy hogyan csinálhat finom operációkat az a kéz, ami öl? Egyik nap ölni, másik nap plombálni ugyanazokkal az ujjakkal, ez nem lehetséges. És folyton engem kérdezett és lökdösött, hogy feleljek, mi a véleményem, lehetséges-e ugyanazzal a kézzel plombálni és ölni? Már nem is tudtam, tréfál-e vagy komolyan beszél, csak hívtam lefeküdni és panaszkodtam, mert még reggel csomagolni kellett és nevettem is, hogy miket kérdez és egyszerre csak megütött. Ide ütött a mellembé. Nagyon fájt. Sikítottam. Erre még dühösebb lett és megint nézte az öklét, hogy no most láthatom, engem itt ver, aztán majd plombál és operál és ez ugyanaz a kéz. Ez így tartott talán egy óráig is. Ekkor le akartam feküdni, nem engedett. Kiráncigált az ágyból, hogy én is nézzem a kezét és mondjam meg, mi a véleményem. Nem tudom már, mit mondtam, de azt is

mondtam, hogy bolond, ha ilyesmin töri a fejét, de ekkor nevetni, dühöngeni, ordítani kezdett és folyton azt kérdezte, hogy miért tartom őrülnék, mondjam meg, mivel árulta el magát, mert ő is sejti, hogy bolond, de azt hitte, hogy majd titkolni tudja és most mondjam meg az igazat, miért tartom őrülnék és rajtam kívül még ki vette észre. Mondtam neki, félreértett, én nem úgy gondoltam, dehogyis bolond, nem bolond ő, de akkor már nekem esett, ütni, verni kezdett, majd megmutatom, nagyságos asszony, tele vagyok kék foltokkal és ez semmi, mert egyszerre csak fojtogatni kezdett, nevetve és lihegve rám térdelt és fojtogatott. Még mindig azt hittem, hogy részeg és tréfál, de egyre erősebben szorított és egyszerre csak éreztem, hogy megfulladok. Megmondom őszintén, nagyságos asszony, akkor úgy hasba rúgtam, ahogy csak tudtam, megmondom, mert így történt és ez az igazság, nem akartam megfulladni és úgy hasba rúgtam, hogy lepotytyant rólam a földre, ott jajgatott és szidott, hogy én milyen utolsó vagyok, semmit sem engedek magammal csinálni, példát vehetnék a nagyságos asszonytól, bocsánatot kérek, de nekem a teljes igazat kell mondanom, vegyek példát a nagyságos asszonytól, az mindent megenged, mert szereti, most már szereti, de én nem szeretem és azontúl elkezdett jajgatni és üvöltöni a nagyságos asszonyért, hogy azonnal hozzák ide, már mint a nagyságos asszonyt és ne rabolják őt el Amerikába. Mi raboljuk el, már mint én és a Márta és a báró és mi gengszterek vagyunk. Úgy ordított, hogy letérdeltem hozzá és könyörgöttem, hogy hallgasson, mindent megengedek, csak ne bömbölgjön, mert tetszik tudni, akkor már bömbölt és én úgy féltem a botránytól, hogy gondoltam, inkább meghalok, inkább fojtson meg, mert ebből rettenetes baj lesz és oda tartottam neki a nyakamat, hogy csak tessék, fojtogasson és ekkor újabb dührohamot kapott, nézte és vizsgálta a nyakamat és azt mondta, hogy becsapom, ez nem az Ágnes, már mint a nagyságos asszony nyaka, ez nem kell, már mint az enyém nem kell, és elkezdte csipdesni és lökögetni a nyakamat, hogy vigyem a szeme elől, nem őrült ő, hogy így becsaphassák és ezt is elfogadja az igazi helyett és mert csak kérleltem és csillapítottam, nekem rontott és meg akart fojtani, tessék elhinni, szét akart tépni. Bocsánatot kérek, ha ezzel bajt csináltam, de nem tudtam ezt szóltanul túrni és védekeztem, jajgattam és sírtam és ő tört, zúzott, székeket dobált a tükörbe, kidobálta az ablakon a párnákat, húzta a hajamat és én sikoltoztam és akkor berohantak hozzám és ő mindenkit megtámadott, végül rendőrt és orvost hívtak és kérem, ez borzasztó, ott a szemem láttára megkötözték és elszállították és én mentem utána, de végül

elküldtek és én most itt állok és nem tudom . . . most mi lesz, nagyságos asszony?

Ágnes nem tudott válaszolni; lesujtva nézte a csontos arcú, sápadt leányt, aki félelmében nem festette ki magát; tehetetlenül hallgatta a zokogását. Néhány perc múlva megérkeztek a kórházba; itt megnyugtató híreket kaptak: a beteg ma már jobban érzi magát, rohamát — úgy látszik — következmények nélkül kiheveri. Az orvos bevezette Ágnest és Lillát a szűk, egyablakos, fehér szobába, melynek ablakára egy platánfa sűrű lombjai borultak. Sándor az ágyban feküdt, az ablak és a fal között; sápadt volt, a szeme nyitva, keze a szürke, bolyhos takarón; fáradtság, fásultság pihegett vértelen száján. Megismerte Ágnest és elmosolyodott. Ágnes rá hajolt és megfogta a kezét; a férfi keze az asszony kezére fonódott. Így maradtak egy-két percig . . . s Lilla ezalatt halkan kiment a szobából. Kint a folyosón megtelepedett; felszabadultan sóhajtott: nem hal meg és nem is tébolyodott, ha megismerte Ágnest; és kétségbeesetten sírt: nem megyünk Amerikába és talán mindennek vége.

A hegyes fekete szakállú olasz orvos szeretettel simogatta Sándor arcát. — Nincs már semmi baj, — mondta franciául — tout va bien.

Azt magyarázta, hogy a »kolléga úr« most még meglehetősen bódult, mert sok narkótikumot kapott, de már fokozatosan tisztul és egy-két nap múlva elhagyhatja a kórházat. »A másik hölgytől« arról értesült, hogy »a kolléga úr« Amerikába készül, ezt az utat azonban nem ajánlja, helyette egy-két hetes pihenőt javasol itt a közelben a Rivierán, valamelyik csöndesebb fürdőhelyen. Nem, nincs ok az aggodalomra, határozottan állíthatja; alkoholoknak és — az ajtó felé mutatott — bizonyos szerelmi szenvedélyeknek a hatása alatt megbillenhet átmenetileg egy ilyen vérmesebb temperamentum egyensúlya; újabb rohamok lehetőségére nem kell gondolni. »Ez szépen lezajlott és nem lesz folytatása . . . persze, nem szabad izgatni a kolléga urat és ki kell kapcsolódnia.«

A rokonszenves, meleg fekete szemű orvos magukra hagyta őket.

— Ági, — mondta Sándor.

— Sándor, — mondta Ágnes.

Keveset beszéltek; Sándor szemlátomást megenyhült, szorongó feszültsége felengedett, de a fáradtság időnként teljesen elborította; a szeme gyakran lehúnyódott és egy-egy félórára elszundított. Amikor felébredt és hosszan Ágnesre nézett, száraz szájával rövid szavakat mormolt.

— Tudod, az idő, — s bizonytalanul intett.

— Igen, Sándor.

— Szégyellem, — mondta később és ujja hegyével simogatta morfiumtól viszkető orrát.

— Ne törődj semmivel, szívem.

Sándor bólogatott. Látszott, hogy erősen gondolkodik.

— Eljöttél. Szép.

— Igen, szívem.

Este felé el kellett hagyni a kórházat, Sándor is mélyen elaludt, Ágnes Lillával együtt visszatért a szállodába. Kettesben vacsoráztak, aztán egy fehér asztalnál a szálloda kertjében üldögéltek. Az első órák határokat olvasztó, forró hangulata múltóban volt; a gyász és rémület fekete szárnyai eltűnedeztek a tengerparti estében; Ágnes kedvező megoldások közeledő zenéjét vélte hallani; növekedni kezdett a távolság közte és Lilla közt; a leány elbátortalanodott és fölöslegesnek érezte magát. Miről is beszélgessenek? Egyre lehetetlenebbnek látszott Sándor említése; az élet úgy szembe állította őket egymással, mintha ellenségek lettek volna, de sem haragot, sem gyűlöletet érezni nem tudnak; természetesen barátságot sem; Ágnesben egyre határozottabban megjelent a nagyságos asszony és a feleség, Lillában a megúnt és kátyúba jutott szerető.

Lilla, hogy elűzze ezt a nyomasztó és törpítő némaságot, Mártát és a férjét, Vetési Pál báró urat szidta. Mégis csak borzasztó, hogy elutaztak és itt tudták hagyni a barátjukat!

— Nem fontos, — mondta mosolyogva Ágnes.

— Nem haragszik rájuk?

— Nem.

— Persze, — felelte Lilla és azt akarta mondani, hogy miért is haragudnék? . . . visszanyerte a férjét! . . . mi szüksége volna akkor barátokra? De hallgatott, nem mert szólani. Azt is meg akarta kérdezni, hogy most már mi lesz? Maguk kibékülnek, én pedig . . .? Mi a tervük velem?

Ágnes néki is feketekávét rendelt; egyébként is folyton érdeklődik, hogy nem kíván-e valamit; étellel, itallal kínálja. De egy perc, egy óra múlva, talán holnap majd udvariatlan lehet hozzá; megsértheti egy szóval, egy mozdulattal; talán goromba is tudna lenni. Mi lesz akkor? Szálljon szembe vele? Vádolja meg bűneivel, vágja arcába a titkait? Ne hidd, hogy nem tudom, jól emlékszem arra, hogy volt idő, amikor hozzám jártál fel a szeretőddelel és . . . de hát már minden fegyverét eljátszotta, mindent, amit tudott erről az asszonyról, elárulta a férfijüknek, titkaival cseppenként mérgezte meg Sándort . . . azt hitte, hogy a csókjait édesíti vele . . .

csókjaimat elcsókoltam, mérgemet elmérgeztem... nem kellenék már?

— Mért sír, kedves? — kérdezte Ágnes.

— Nem is tudom, kérem, csak úgy rám jött.

Mért van ez? Mért kell inkább ez a hűtlen úriasszony, mint ő, aki a rabszolgája akart lenni? Nézni sem akart másra... a kutyája akartam lenni... bennem aztán megbízhatott volna! Ezért lettem tisztességes és ezért akartam örökké az lenni... most kidobnak.

— Mert ha pénzre van szüksége, — mondta bátrabban Ágnes — ne aggódjon, Sándor majd gondoskodik magáról... ismeri, milyen jószívű, adakozó és természetesen én is... én is — —

— A nagyságos asszony pénze nekem nem kell.

— Jó, jó, kedves, csak mondtam.

— És ne tessék azt hinni, hogy én pénzért... Szeretem, kérem, a pénzt, de ebben az esetben, tessék elhinni — — —

— Elhiszem, kedves.

— Ez nekem más volt!

— Hogyne, tudom.

— Úgy tetszik ezt mondani, mintha nem hinné a nagyságos asszony.

— Mondom, hogy elhiszem.

— Mintha... mintha... tudom is én... mintha egy magamfajta lány nem tudna... mintha nem volna szíve!

— Nem kételkedem, kedves.

— Mert van, kérem!

— Persze, hogyne.

— Van, van!

Az asztalra borult és felzokogott. — De miért van? Minek?! —

— Csöndesen, fiam, ne sírjon.

— Hogy eltapossák! Megrugdossák.

— Nézze, fiam, ne sírjon itt, ez egy előkelő szálloda, ne keltsen feltűnést.

Lilla kétségbeesetten nézett rá. — Éppen ez? Én? Ez a feltűnő?

— Feküdjön le szépen. Én is felmegyek.

Reggel még együtt mentek el a kórházba. Lilla bátortalanul állt meg Sándor szobája előtt s mert Ágnes azt mondta, hogy kint várakozzék, megint letelepedett a folyosón. Délben visszavitte a szállodába s már határozottabb hangon azt közölte, hogy Sándor egyelőre nem kívánja látni, ma egyébként is rosszabbul érzi magát. Este pedig erélyesen felszólította, hogy utazzék haza, ez Sándor kívánsága.

- Nem akar látni? — bámult a lány.
- Most nem, — és hűvösen a szemébe nézett.
- Hát mikor?
- Nem mondta. Talán majd otthon.
- És el sem búcsúzik tőlem? Egy szót se szól?
- Most nem.

Ágnes összeszorította a fogát; a szíve hangosan dobbant... mit szólna Sándor, ha ezt a beszélgetést hallaná? És mit mond majd ő, ha Sándor számon kéri tőle a leányt? Mindegy; harc, vállalni kell. Ez a leány tűnjön el innét!

A pénzt, amelyet Ágnes felajánlott, Lilla visszautasította, de másnap elutazott.

— Remélem, a nagyságos asszony nem haragszik rám, — mondta szédülögve. — És Sanyinak tessék megmondani, hogy én nem haragszom ő rá. Áldja meg az Isten magukat, nagyságos asszony.

Ágnes dermedten nézett utána.

Valóban boldogtalan most ez a leány? Valóban megsebezte a szívét és egy ilyen szív is nehezen heged? »Sanyi«, mondta, mert egy férfit szerettek. Milyen ez a szerelem, mely az én szívemtől egy ilyen nő szívéig fon hálót egy férfi feje köré?

»Isten áldja meg magukat«, mondta.

Ezért az áldásért talán még keményen és kegyetlenül kell harcolni.

105.

A harc a következő tizenegy napon eldőlt.

Tizenegy napot töltöttek el együtt az egyik olasz fürdőhelyen egy csendes, finom szállodában, melynek két, tengerre néző, erkélyes szobáját bérelték ki az első emeleten; az egyik szobában dr. Rudnay Sándor, a másikban dr. Rudnay Sándorné Demeter Ágnes lakott, külön útlevéllal, külön kulccsal és külön számlával. A két szobát kettős fehér ajtó választotta el, az ajtóban ott volt a kulcs; mindkét szobában keskeny, tükrös, sárgás asztal állott az ajtó előtt.

— Ne bánjon úgy velem, — mondta az első este Sándor, mikor estélyi ruhába öltözötten vacsora után egy palma alatt üldögéltek — mint egy ápolónő a betegével. Természetesen nem tudok mindent és sok részletre csak homályosan vagy egyáltalán nem emlékszem. Részeg is voltam, kaptam egy dührohamot, tomboltam egy kicsit, de ez már elmúlt. Kitért rajtam a válság

és meg is szűnt. Aránylag olcsón úsztam meg a dolgot, nem igaz?

Ágnes szelíden mosolygott és helyeslőn bólogatott... fontos-e, mit mond? Mindegy. Együtt vannak és beszélgetnek.

— Ne tiltsa hát el a feketét és ne sápadjon el, ha egy pohár snapszot akarok inni. Jó vicc. Ne féljen, nem bántok senkit, még magát sem.

Ágnes jólesően nevetett. — Tessék, csak bántson.

Sándor az asszonyra nézett. A szája lassan lebiggyedt; legyintett.

— Mi már kibántottuk egymást, kedves barátom.

— Kissé furcsa szó! — nevetett Ágnes.

— Tud jobbat? Ha költői tudnék lenni, azt is mondhatnám, hogy a vihar elmúlt.

— Ha pedig meteorológus volna, tudhatná, hogy vihar után kisüt a nap.

— A nap? — kérdezte a férfi és eltűnődött. Felemelte a feketekávé mellé készített, torpedóalakú szivart és leharapta a végét. — A nap? Gondolja, hogy minden vihar egyforma és minden vihar után ugyanaz a nap süt? Tanultam egy kis természettudományt és tudom, hogy a Nap is változik, csak mi emberek nem közvetlenül vesszük észre, mert millió és millió év alatt alakul át. Aztán vannak különös pillanatok és korszakok, melyekben úgy érzi az ember, hogy közvetlen kapcsolatba került a titkokkal, még az égitestekkel is, még a nagy misztériumokkal is. Én például most néha érzem a bolygók életét és azt is tudom, hogy a fényben van feketeség is, sötétség is. Én most már tudom, hogy a Nap is meg fog halni egyszer és én a bőrömön érzem, hogy énrám már feketébben süt a nap. Fekete szálak vannak a fényében, olyan, mintha fekete fátyolba volna burkolva a sugara. És a melege is hűvösebb. Bizserget, de nem forral... s az a szép, hogy ez már nem is fáj. A fekete sugarak csak eleinte rémítik meg az embert s mire megszokta a sötét fényt, már meg is kedvelte. A bukásban és hullásban is van szépség, a múlásban is van derű.

— Kérek egy cigarettát, fent hagytam a tárcámat, — mondta finoman remegő hangon az asszony s olyan sietve fogta meg a cigarettát, mint aki a valósághoz, a látható világhoz rohan vissza kényelmetlen messzeségekből, szédítő örökből. — Nem sok ez a szivar? — kérdezte.

Sándor nézegette, forgatta a szőke szivart, lepöccintette a villanyfényben vörösülő kerti homokra a hamut, kúpalakú paraszát az orra elé tartotta és szórakozottan szagolgatta. Aztán

csendesen nevetett és alig hallhatón mormolta : — Nem hiszem, hogy sok . . . dehát ha sok? Nem mindegy? . . . Nem lehet mindenre vigyázni. — Élénken magyarázott ; vidáman nézett Ágnes melegen fénylő nagy szürke szemébe. — Az anyánk a világra hoz minket, kitesz a legnagyobb veszélynek, annak a halálos veszedelemnek, melynek élet a neve s aztán megrémül, mert fáj a hasunk vagy kanyarónk van. Minden nőben van egy ilyen anya. A feleségünk vagy a szeretőnk megszüli nekünk az élet egyik legnagyobb érzését, a szerelmet, elragad minket a szerelem veszélyeibe s a legsúlyosabb megrázkódtatások közben azon aggódik, hogy nem jut-e a szervezetünkbe egy-két ezredmilligramm több nikotin. A nikotintól talán megmentenek, de a nagy megpróbáltatásoktól? . . . hogy közben súlyos sebeket szenvednek a földre hozott előítéleteink, hogy összeomlanak a belénk nevelt meggyőződések, hogy romba dől egy egész érzelmi és erkölcsi világrend és az ember esetleg önmagát is meggyűlöli az érzései, megveti a gyengesége miatt . . . hát nem a nikotin a fontos?

— Teljesen igaza van, — felelte elégedetten Ágnes. — Megérték minden férfit, aki elsősorban a saját integritását akarja biztosítani. Még a nőnek is ez az érdeke. Mi öröme telhetik egy férfiban, akit tönkretett? Magának van igaza, Sándor.

A férfi elmosolyodott. Hiszen ha én még hinni tudnék neked!... gondolta. De már kedvem sincs foglalkozni azzal a fájó kérdéssel, hogy hol kezdődik nálad a taktika és hol végződik az őszinte helyeslés. Igazat adsz most mindenben, mert bólintásaiddal kiveszed a szelet a vitorláimból . . . lehet, hogy így van, de büntethet-e súlyosabban férfi nőt, mint ahogyan én megaláztalak? . . . itt kullogsz most utánam és boldog vagy, hogy szóba állok veled. Megbánás? Vezeklés? Ki láthat beléd . . . Néha még örülök is, hogy szenvedsz ; a kínlódásod és könnyörgő tekinteted megvigasztal olykor azért a titokért, hogy hatni tudsz rám, hogy az idegeim rejtélyes gyengesége miatt hozzád kötődött a testem ; jól esik, hogy te is pusztulsz, nem csak én megyek tönkre. De bánom is én, hogy ezen a korhasztó úton meddig botorkálunk együtt . . . mit törődöm vele, hogy mire semmivé válunk, látom-e még szép szomorú arcodat, vagy magamra maradok-e teljesen . . .

— Mondja, Lilla hova tűnt el? — kérdezte fátyolos hangon. Ágnes szelíden mosolygott. — Elutazott.

— Egyszerűen elutazott?

— Tőlem elbúcsúzott. Azt mondta, hogy haza megy és maga megtalálhatja otthon, ha kívánja.

— Nem akart itt megvárni?

— Úgy látszik.

— Szegény.

— Sajnálja?

— Nagyon.

— Irjon talán neki néhány sort és nyugtassa meg. Pénzt is küldhet neki. De ha nagyon hiányzik, hívja vissza. Bizonyosan rögtön jön.

— Magának mindegy?

— Nekem az a fontos, hogy maga jól érezze magát, Sándor.

Sándor nevetett, Ágnes mosolyogva, gyengéden nézte fáradt, megráncosodott homlokát. Éjfél tájt felvonultak az első emeletre és a szobájuk előtt elbúcsúztak; néha kezét fogtak, néha csak intettek egymásnak, néha meg könnyedén, egy-két ujjukat a halántékukhoz emelve szalutáltak. Az éjszakáik fojtóak és rövidek voltak; a hold beszivárgott a nyitott ablakokra húzott könnyű függönyön; a pálmák néha száraz zajjal rezegtek a meleg szélben; a tenger ütemesen zihált, lihegett. Korán ébredtek; hol az egyik, hol a másik jelent meg hamarabb az erkélyen; minden reggel vidámabban és várakozóbban lesték és üdvözölték egymást; a rövid és nyugtalan éjszakák után hosszú és tartalmas nappalok következtek, séták, kirándulások szárazon és vízen, vastag cipőben, bottal és fehérben, színes fátylakkal, általános beszélgetésekkel, célozgató bölcselkedésekkel, amelyek távolról és kétértelműen nyilazták életük fájó pontjait. Jól táplálkoztak, gonddal válogatták meg ételeiket és sokat, egyre többet ittak, napközben pálinkákat, ebédhez, vacsorához pezsgőt és nehéz borokat. Az egyik éjszakán, amikor testükben elnehezdedve, lelkükben elkomorodva, szájukon elszánt mosollyal, szemükben könnyelmű parázzsal felértek az emeletre és méltóságos testtartásukra, a finom látszatra gondosan ügyelve, óvatosan lépdeltek szobáik felé, Ágnes kulcsot fordító kezét megfogta Sándor és szótlán igyekezettel segítgetett az asszonynak az ajtó nyitásában. Ágnes belépett a szobájába és Sándor követte.

— Sötét van, — szólt rekedten a férfi.

Ágnes szótlánul villanyt gyújtott.

— Még nem is láttam a szobáját, — mondta Sándor.

— Nézze meg, — felelte egyszerűen Ágnes és behúzta az ajtót.

— Olyan, mint az enyém.

— Egyik olyan, mint a másik.

Sándor leült a tükör mellé. Előre hajolt és nézelődött. A szeme értelmetlenül kimeredt, a szája bambán kinyílt. — Van valami ital itt? — kérdezte.

— Nincs. Hozassak?

A férfi töprengett. — Csókja van?

Az asszony szóltanul kiment az erkélyre és mélyen magába szívta a tenger hűvös lehelletét és a leanderek édes szagát.

— Azt kérdeztem, — kiáltotta utána Sándor — van-e csókja?

Ágnes ujjai az erkély vasrácsára fonódtak. Itt van a perc, amelyet szorongó szívvel várt, amelynek eljövételében rendületlenül hitt... s most mégis fáj! ... most mégis reszket a szája és könnyben égő szeme a mélységet kutatja, a holdas fényben bőrdzű tengert kémleli: hogyan lehetne egy ájult ugrással abba a sűrű, végtelen semmibe zuhanni?

— Van vagy nincs?! — toporzékolt a férfi.

Az asszony megrezzent és gyorsan visszafordult.

— Van, Sándor, — sóhajtotta.

— Akkor mért kéreti magát?!

— Tessék, itt vagyok.

Remegő lábbal hozzá lépdelt, a szeme lassan lehúnyódott és kínlódva összezárult. Sándor tekintete megtapadt az ezüst cipőn, a sovány bokán, lassan felkúszott a derekára, a nyakára, az arcára. Fájdalmas, gúnyos, bárgyú mosolyba szélesedett az arca. Hirtelen felugrott, bal kezével megragadta az asszony mellét, a jobbal magához rántotta a derekát; kínzón és kínlódva ajka és foga széthasította az asszony száját. Aztán leszaggatta róla a ruhát és önmagával együtt az ágyra taszította. Reggel felé, amikor szikrázva zúdult a szobába a nap, még égett a lámpa az ágy fölött.

Erről az éjszakáról másnap csak annyit beszéltek, hogy reggel aztán Sándornak kényelmetlen újra kimenni a folyosóra és kívülről a szobájába vonulni; az elválasztó ajtót ki kell nyitni és a tükrös asztalt kissé félrehúzni. Ebben megállapodtak; és a következő éjszakán már abban a sötétkék, fehérrel szegélyezett pizsamában, melyet két év előtt a névnapjára készítettett neki Ágnes, friss kölnivizzel illatosítva jelent meg Sándor Ágnes szobájában. Ezek az éjszakák izgalmasak, néha tombolóak és mindig az ájult tehetetlenségig telhetetlenek voltak; enyhületet, békét egyik sem hozott. Volt valami düh a férfi közeledésében; az ölelése támadó és durván győzedelmeskedő volt, az asszony alkalmazkodása pedig engedelmes szégyenkezés. Ágnes néha elterült az ágyon és az életére gondolt, melyet elnyelnek a napok; úgy hallgatta a csapkolódó tengert, mint a vigasztalást; jönnek egyszer majd hullámok, melyek elsodorják ezt a szobát, őket is. Sándor néha a könyökére

emelkedett és gúnyos mosollyal nézte az asszony meztelen testét, mintha azt kérdezné: miért szeretlek? mi van rajtad? mért nem tudok szabadulni tőled? Simogatta a bőrét és kereste megvetett varázsának a titkát. Tenyerébe hajlította kis mellét, aztán gúnyolódva kiejtette és bosszúsán megpöckölte. Ágnes felszisszent, Sándor nevetett és Ágnes vigyorgásnak érezte a nevetését. Itt vagy és azt teszem veled, amit akarok, dühöngött a férfi; kellesz és úállak. Keresem a régi csókjaidat és sehol sem találok; a régi vagy és mégis más; van a szádnak egy íze, amely idegen; vonz és gyűlölöm. És minél többet csókollak, annál messzebb vagyok tőled; és minél többet fekszem itt veled, annál mélyebben vetem meg magamat. Férfi-e még, aki ennyire sülyed? Nincs már bennem büszkeség, önérzet, dac? Fetrengék vele, mint egy állat; kéljelgek, mint egy varangy; szolga vagyok és meg akarom ölni a gazdám.

Ágnes hangtalanul túrt; elvesztettem mindent, sóhajtotta éjszakánként s nem voltak már könnyei. Ennek így kell lenni; s menekült a változhatatlanságba.

Ej mit, vigasztalta magát Sándor, ilyen vagyok, nem lehet rajtam segíteni; szeretem ezt a tearózsás bestiát, szépen, lassan elzüllök... hozzá, vele.

— Maga alaposan lefogyott, — mondta egy éjszaka s úgy simogatta, nézegette az asszony testét, mintha rossz bőrben volna egy kedves állatja.

— Hízzam meg egy kicsit? — kérdezte ajánlközva Ágnes.

— Kicsit? Nagyon!

Hajnal felé néha lerúgta magukról a könnyű takarót és köszönés nélkül visszasietett a szobájába. De másnap előlről kezdődött minden; legfeljebb többet ittak; az ágyuk mellett pálinkás üvegek sorakoztak.

A tizenegyedik napon Sándor fásultan és leverten így szólt: — Én holnap haza utazom, maga maradjon itt.

Ágnes lehajtotta a fejét.

— Nem kell együtt hazaérkezni, — mormolta a férfi.

— És otthon... látom majd? — kérdezte Ágnes.

— Megbeszéljük. Hívjon fel.

Az asszony bólintott.

Sándor egyedül távozott el a szállodából; nem engedte meg, hogy Ágnes elkísérje a vonathoz.

106.

Minek menjek haza? — tépelődött néhány napig Ágnes. Nem jobb-e itt maradni, ülni a tenger mellett, szállodáról szállodára bolyongani, míg fel nem csap egyszer az a hullám, az a sűrű, kékesfekete, hűs hullám, amely . . . A tengerben a remény. Remény! Mégis, mi az, ami élteti a világot és életre biztatja az embereket? Miért olyan kevés az öngyilkos, miért mosolyog annyi asszony? . . . Mi az értelme annak a rejtélyes akaratnak, amely ezeket a vastag hullámokat a partra zúdítja, amely ezt a tömény illatot a levegőbe szórja, amely a fénylő napban, a virágzó fáknban, mindig és mindenütt oly beszédesen és mégis némán hozzánk szól? Van valami üzenet mindenfelé és ez az üzenet derűre biztat és boldogságot ígér . . . s valaha mintha már értettem volna, csak egy idő óta nem tudom felfogni. Valaki, valami megköltözött . . . s hiába fordulok Sándor felé, ő már nem tud segíteni; néma és süket, mint én.

Tanáctalan szomorúságában megint Pély István bontakozott ki előtte a homályból. Eltávolította, szinte elűzte magától; mily elhagyatottnak érezheti magát, szegény ember! Olyan árva és szomorú lehet, mint ő. Szabad emberrel így bánni? Előrántani, mihelyt szükség van rá, elhajítani, mihelyt nem kell? Néhány sort, valamely magyarázatot valóban megérdemel . . . de mit lehet megmagyarázni? Leült az asztalhoz, a kis tükrös asztalhoz, melyet visszatolt a fehér ajtó elé, azzal a szándékkal, hogy néhány üdvözlő sort küld neki; a tolla azonban, amely nehézkesen tapogatózott a szavak billentyűin, csakhamar szórakozottan és álmódzva kóborolt a papiroson s egy óra múlva már hosszú, négyoldalas levél nézett vissza rá; vékony, hegyes betűi alig árultak el valamit az elmúlt napok eseményeiről, ködbe burkolták életének új fordulóit és Sándor szerepét, de annál több sóvárgó kérdést és lüktető panaszt sóhajtottak Budapest felé. Egyszerre úgy érezte, hogy e levél megírása és elküldése sürgőssé vált; nyugtalanul ragasztotta le és személyesen adta át a portásnak. — Expressz, — mondta — kérem, írja rá! — Sietett ki a tengerhez, a szobában nem volt maradása; léptei versenyre keltek a hullámokkal, puha haját szétzilálta a szél; igen, *ezekről* a dolgokról Pistával lehet beszélgetni, csak vele, ő talán majd sok mindenre tud válaszolni, ő megérti és ízeire bontja a homályos vágyakat és nyomasztó kérdéseket; Sándort nem is szabad háborgatni, ő az egyszerűséget, a síma utat, az

állandó mosolyt szereti. Pistának *ezt* meg kell érteni! Pistának el kell fogadnia olyannak, amilyen! Elég, ha Sándorhoz alkalmazkodik, Pista azzal bizonyíthatja szerelmét, hogy így szereti, így is, ilyen tépetten, megoldhatatlanul, elintézhetetlenül... lehetetlen, hogy Pista ne szeresse. Pista, szívem!

Különös, hogy Pista nem küld táviratot és telefonon sem hív fel; mért nem válaszol? De hiszen még nem is kaphatta meg a levelet, csillapította türelmetlenségét... jó, én azonban nem mehetek addig haza, míg nem tudom, hogy állok vele? Táviratozott. Választ kért, hogy eljutott-e hozzá a levele. Megdőbent. És Sándor? Sándor előtt most már nincs titok. És Sándor elvált és egy szóval sem említette a házasságot; Sándor brutális és úgy bánt vele, mint... mint egy Lillával, annál is rosszabbul; egy-egy csókja néha fájóbb és szégyenletesebb volt a szidásnál, a verésnél. Hogy' lehet élni vigasz és simogatás nélkül? Sándor olyan, mint egy seb; Pista talán az enyhülés...

Levelet megkaptam, válasz megy, — így szólt István válasza. Hát mégis! Pista levelét még megvárom, aztán haza megyek; gondolta nyugodtabban Ágnes; Kálmánkéval is törődnöm kell, nem hagyhatom magára. István is expressz-levelet küldött... kedves, jó, okos ember! Nem kérdez semmit, levele elkerüli a fájó kérdéseket; szépen ír az életről és halálról, a mindnyájunknál erősebb végzetről, az álmokról, amelyek talán sohasem válnak valóra, célokról, melyeket sosem ér el az ember, elkerülhetetlen kiegyezésekről, melyek felhőket vonnak a győzelem napja elé; aztán ír a megértésről, amelyet kialudt vulkánhoz hasonlít, ír a gyöngédségről, amely rendszerint elfoglalja a vágyak helyét és ír az okosságról, amely művelt és finom embereket mindig visszatart a szenvedélyek diktaturájától, az akarat zsarnokságától és a makacsságtól... attól a makacsságtól, amely csak rombolni tud, hiszen fölösleges harcokba hajszolja az embereket... harc helyett pedig többet ér a megértés, a megbocsátás, az alkalmazkodás... az élet!

De milyen élet ez?

Jaj, minek ez a sok kérdés, töprengés, bosszankodott Ágnes, mi ez a fura bolond hang, amely folyton megszólal bennem, kérdez és sohasem felel! Élni... hát élni! Mit kell ezen magyarázni? Pistának van igaza. Édes ez a Pista, milyen okosan ír, milyen megértő, megnyugtató... a sorok közt is érezni, hogy szeret! És ha Sándor nem tud magához térni! Ha nem tud felemelkedni, ha hiányzik belőle minden bölcsesség és... még valami hiányzik belőle, de mi is az? Törte a fejét, nézte a tengert, ott azon a sűrű kék vízen a vastag fényben piros betűkkel kellene

megjelenie a szónak, a szónak, mely világgá kiáltja az igazat . . . Mindig pálinkát és pezsgőt zúdított a szájába, mikor azt hitte, hogy már-már ki tudja mondani a döntő szót. Egyszer felemelkedett, kitérta a karját és meg akarta ölelni, mert határozottan érezte, hogy most, abban a pillanatban megtalálják . . . mit ? . . . amit mindig kerestek ! . . . és akkor mellen ütötte, visszalökte az ágyba és pálinkát öntött a köldökére . . . csak nézte a vigyorgót és reszketett a gyalázatától. Igen, meggyalázta ! Valaha pellengérré állították a bűnös asszonyokat és megvesszőzték. Inkább azt ! Inkább egy napi, egy heti bűnhődést mindenki szeme láttára, mint ezt a végtelen megalázást, amely izzó csókkal kezdődik, ütéssel folytatódik és csömörrel és utálattal végződik minden nap, minden éjszaka, mindig előlről, újra ! Mért nem akarja megmenteni ? Mért nem tudja visszafogadni ? Mért nem említette egy szóval sem a házasságot ? Soha többé nem lehet ember, egyenrangú társ, csak öröm és bosszú ? . . . A tengeren sem bukkan fel az a megváltó szó és Sándor sötétebb a tengernél.

Fordulj el a sötétségtől, biztatta magát, és ne várd a piros szót ; élj ! élj ! . . . mert elnyel a sötétség, mely itt zúg már a szívedben.

107.

— Sándor, itthon vagyok !

A rendelőt hívta fel a lakásából.

— Kezét csókolom. Mikor jött ?

Volt valami bosszús villódzás a kérdésében.

— Most délelőtt.

— Úgy volt, hogy a mult héten érkezik . . . ?

— Ott maradtam még egy kicsit. Mikor látom ?

Vontatottan hallatszott a válasz. — Mikor ? . . . Ma sok beteget rendeltem ide, este van egy értekezletem, sajnos, holnap is . . . holnap . . .

— Holnap is ?

— Hát . . . ha akarja . . . holnap szabaddá tudom tenni magamat.

— Holnap ? Azt hittem, hogy majd ma is ráér, de ha ennyire el van foglalva . . . Eljön vacsorára ?

— Oda ?

— Ide, hozzám.

— Inkább maga jöjjön.

— A szállodába ?

— Várjon csak. Tudja mit, ide a rendelőbe. Félkilenc és kilenc közt.

— A rendelőbe?

— Ide.

— Hát ha akarja . . .

Kilenc óra előtt néhány perccel elfogódottan, nyugtalanul csengetett Ágnes a rendelő ajtaján. Sándor engedte be; a rendelő már üres volt; az előszobában dohányfüst, a tanácskozó szobában aetherszag fogadta . . . és terített asztal. Azelőtt az a Lilla járt ide, most én, gondolta Ágnes és lassan leült; nézte az elkészített hideg vacsorát, a piros és barna húsokat, a vaját és sajtot, a sörös és pezsgős üvegeket. Vacsoráztak, udvarias és közönyös kérdéseket intéztek egymáshoz, gondoskodtak arról, hogy társalgásuk lehetőleg egy pillanatra sem akadjon meg; néha egymásra pillantottak és röpke fényképeket készítettek egymásról, melyeket elrejtettek és titokban vizsgálgattak: Sándor arca kissé puffadt, a szeme fáradt, a szája szomorú, az egész ember meglehetősen elhanyagolt; még mindig sovány ez az asszony, gondolta Sándor, a szája furcsán vékony, a tekintete tétova, a hangjában van valami bántó bánat, a mozdulataiban valami tüntető lemondás, az egész lénye szomorú és . . . és elvetemült! Igen, viaskodott gondolataival a férfi, ez az asszony a szépségnek, a finomságnak és a komizáságnak, a gyalázatosságnak megdöbbenő keveréke . . . finom és gyalázatos méreg, engem is megmérgez, zilál, aljasít. Szomorú és tehetetlen ember, állapította meg Ágnes, sem szeretni, sem megmenteni nem tud; húz, húz magával a mélybe . . . süllyedünk, elveszünk.

Sándor kilöki a dugót a pezsgős üvegből.

— Nincs programja mára? — kérdi.

— Nincs.

— No akkor jó. De minek ez a sok ruha magán?

— Vessem le?

— Persze.

Sóhajt, teljesíti a kívánságát, már majdnem meztelenül ül a kis lapos asztalnál és Sándor még rá sem néz; előre hajol és szemelget a szőlőből; fáradt, szomorú, kínlódó az arca, a száját, mint nehéz súly, gúny, megvetés húzza lefelé. A pezsgő hallhatóan szörcsög a poharakban. Hirtelen felriad. Koccint. — Kezét csókolom, asszonyom!

— Jó estét, uram.

Sándor feláll, ledobja a kabátját, mellényét, szótlanul vetkőződik, aztán lassan Ágnes mellé telepedik.

— Hát megérkezett? — kérdi szórakozottan.

- Meg.
- No akkor jó.
- Jó?
- Hogyne.
- Tetszem még magának?
- Láthatja.
- Akkor jó.

Aztán komoran és szótlanul úgy fogyasztották egymást, mintha csókjaik is a vacsora egyik fogásához tartoznának, éjjel-tájt pedig Sándor felszólítására, aki azt mondotta, hogy korán reggel műtétje van, kissé bódultan és enyhülten felöltöztek és lementek az uccára. — Nincs itt a kocsija? — kérdezte Sándor.

— Nincs. Taxin jöttem, nem tudtam, meddig maradok.

Egy szót sem hiszek, gondolta Sándor; hátha erre jár a szemetője, fél, hogy meglátja. A közeli gépkocsiállomáshoz sétáltak; Sándor az első kocsiba ültette Ágnes, a következőbe maga lépett; Ágnes sofőrjének semmit sem mondott, címet nem közölt.

— Mikor látom? — kérdezte az asszony.

— Majd hívjon fel, fiam, — s a vezető felé hajolva hangosan megnevezte a szállodáját.

A két kocsi elkanyarodott egymástól, az egyik Buda, a másik egy pesti ucca felé... Ágnes hátra dőlt és szégyenkezve sóhajtott: így lesz ez most már mindig? Hogy ég az ajka, száraz a szeme, hogy úgy érzi magát, mintha megverték volna s aztán jön a magányos éjszaka és a kietlen nappal? Talán nem is az a leg súlyosabb bűnhődése, hogy Sándor úgy bánik vele, mint egy szennyes néemberrel, aki lebujaiban hánykódik; hogy olyan az ölelése, mint a testi fenyítés és a lelki undorodás; az a legborzasztóbb, hogy meztelenre vetkőztetett egy rideg tényt és megmutatta minden sívárságát: nincs köztünk más, minket csak a kék lökdös össze egy-két órára. Ez riasztó. Ez megalázó. Ez nem elég!... Nem elég? És mért volt magyaráznak is elég, amikor Pistával éltél?

Megfürdött és lefeküdt, de sem olvasni, sem aludni nem tudott. Egy emberi szót ebben a magányban!... Egy órai kínlódás után elhagyta hálószobáját és kilopózott a telefonhoz. Istvánt hívta fel. Megkönnyebbülten mosolygott, mikor meghallotta a hangját. És milyen finom, milyen okos ez az ember! Még azt sem kérdezte, hogy mikor érkezett; Sándor nevét ki sem ejtette; a szokatlan éjszakai órán, a hosszúra nyúlt beszélgetésen nem csodálkozott; érdeklődött a hogylétéről, az olaszországi időről és beszámolt a budapesti élet eseményeiről; Ágnesnek arra a kérdésére, hogy

hogyan él, mit csinál, azt válaszolta, hogy nagyon sok a dolga, most válik el Grimmtől és önállósítja magát, egyébként színházba jár, olvas, megvette a klasszikus regénytár teljes sorozatát, tegnap fejezte be Turgyev regényét, az Apák és fiúk-at, ma éjszaka kezdte meg Stendhal regényét, a Vörös és feketét. — De hiszen ezt már olvasta?! — csodálkozott Ágnes. — Igen, régen, — felelte István — de most jobban értem. Balzacot is olvastam már, de most újra kezdem. A Goriot apót már kikészítettem, Stendhal után ez következik. — Ez szerencsés téma volt; az irodalom átsegítette őket az elfogódottságukon; Goriot apóról, Rubempréről és Julien Sorelról hajnali háromig beszélgettek... s Ágnes ismét embernek érezte magát. Hajnalban elbúcsúztak egymástól; a hangjuk barátságos meleg volt, a szívük bánatos és megbocsátó; nem beszéltek meg találkozt, István nem kérdezte meg, hogy láthatja-e és mikor, de másnap éjjel tizenkét óra tájt István már figyelgette a telefont és nem várt hiába: félelgyor Ágnes köszöntötte.

108.

A kérdések elhalkultak, majd elnémultak; a válság a felülről lehúzódt a mélybe; az életük új alakban elrendeződött.

Ágnes egy ideig feljárt a rendelőbe, de később már Sándor is meglátogatta; néha ott ebédel, néha ott vacsorázott, néha pedig visszatért volt felesége ágyába. Eleinte még menekülésre kényszerítette a reggel s a világosság közeledésére valósággal megszökött Ágnestől, ingerülten és szégyenkezve; de a múló idő tompította az érzékenységét s lassanként beletörődött abba, hogy a felesége szeretője lett. Akinek nem tetszik, tegyen róla, mormolta bizonytalanul, amikor gyanakodva körülnézett. És én is pukkadjak meg, ha... Sokáig érezte, hogy valami nincs rendben körülötte s van ebben az ügyben valami, amit kifogásolhatnak az emberek és amitől neki magának is meg kellene »pukkadnia«, de aztán legyintett. Minek annyit okoskodni és minek »felfújni« az egész életet, olyan nagy ügy ez? Dehogy nagy, dehogy is az! Szerény kis biológiai folyamat, amely valahol a sötétben kezdődik és ugyanolyan sötétségben végződik, hát persze! Ülünk, mint kis fogak az élet feneketlen szájában s egy »szép« napon, egy buta percben kirángatnak, kilöknek onnét... eleget rágtál! Hát persze.

Egy részeg hajnalon, Ágnes ágyában, felült és hosszan tőprengett. »Olyan plombált életem van«, tünődött s bár sejtette,

hogy találó a hasonlata, pontosabban nem kívánta megmagyarázni magának sem.

— Min gondolkodol? — kérdezte nyugtalanul Ágnes, mert félt a józanságtól és a gondolkodástól.

— Én? — s öklével az asszony mellére ütött.

Ágnes rémülten felsikoltott; Sándor rekedten nevetett és elégedetten nézte a fájdalmát is, az ijedtségét is; aztán rávetette magát, megharapta és sokáig csókolta.

Elmúltak ezek a borulatok és villanások is; a sebzett idegeken hegek képződtek; lassanként megnyugodtak egymásban és magukban. Sándorból eltűnt valami, amit Ágnes a legtöbbször becsült benne: az egyszerű önérzet, a férfiasság, a jóindulatú büszkeség. Elhanyagolta magát és bizonyos mértékben a foglalkozását is; lefejtette róla a tudományt, abba hagyta az olvasást, könyveket többé nem vásárolt, orvosi folyóiratait sem vágta fel; műhelynek tekintette a rendelőjét, ahol pénzt keres, minél többet, minél könnyebben; a többi szóra sem érdemes. Valaha magántanári címre törekedett és meggyőződése volt, hogy egyszer megkapja majd a címzetes rendkívüli tanári rangot is; ilyen ambíciók többé nem fűtötték, orvosok közé, kongresszusra nem járt, ha egy kollégája előadásáról hallott vagy egy új könyvet látott, gúnyosan mosolygott és legyintett. Ágnes körül nem fürkészett többé, nem gyanakodott tovább, mert egy meggyőződéséből nem engedett: ez a virágarcú, illatfestő nő született ringyó, mindig az volt, az is marad; megcsalt és most is van szeretője, de mért ne legyek én is az? Szépen, finoman elrendezi a dolgokat; nem látjuk egymást, nem találkozunk, azonkívül bizonyos elsőséget is élvezek a régi férj jogán, először én jövök, én hoztam alkalmazkodik, Pély úrnak meg kell elégednie azokkal az órákkal, melyeket nem óhajtok magamnak.

Udvariasak lettek és úgy érezték, finomak is; bizalmaskodó kérdésekkel nem zavarták egymást. Csak nagy ritkán sajogtak a régi sebek, néha egészen váratlanul. Olykor Ágnesnek egy szava, egy mozdulata riasztotta meg Sándort; ha például olyan szót használt, amelyről bizonyosan érezte, hogy »Pély úrról« ragadt rá vagy úgy tartotta a száját, ahogy »Pély úr« szokta, amikor nagyon érdekessé kívánt tenni valamit: »meg kell bolondulni, olyan érdekes!« — szokta mondani »Pély úr« s már Ágnes is »megbolondul, olyan érdekes« és ugyanúgy gömbölyíti ilyenkor a kezét, ugyanúgy csücsöríti a száját utána, mint »Pély úr«. Kis dolog, de lesújtó; az ember végül is nem azért szereti a szeretőjét, hogy annak a barátját találja meg benne. Ilyenkor mégis csak el kellene menni . . . de aztán marad,

marad és hull az emberre a por, a tehetetlenség, az idő pora. »Jó vicc«, mondja néha Ágnes fent, Pista lakásában s ilyenkor István rezzen össze, mert Sándor hangját hallja. Nem beszélnek egymásról, de körülbelül mégis mindent tudnak. Az érintkezésük megfinomul; az ellentétek jelentősége csökken. Kezdi sejteni, hogy nem csak egy asszony, nem csak az élvezet és nem csak a csalódás fűzi össze őket, hanem a hasonlóság is. Egyformák s immár nemcsak a jellemük, hanem az életük, a szokásaik, a hangjuk is; az arcuk is egymáshoz idomul, a bőruk színe, a szájuk vonala, a kezük hajlása, mint az egy levegőt szívó, egy földön táplálkozó embereké.

A szokásaik megrögződnek, a sorsukban megnyugszanak s csak ritkán akar egyik, másik kitörni a körből, melyet élete köré vont. A férfiak néha elportyáznak más vidékekre, egy-egy kalandot nem utasítanak el, sőt növekszik az önérzetük, mikor meg-megcsalják Ágnest, akinek nem tartoznak felelősséggel, aki komoly becsülésre — ha, mint ilyenkor mondták, »szigorúan mérlegeljük« — nem méltó. Sándor néha meglátogatja Lillát; néha eltűnik egy-egy szenvedélyes vagy könnyelmű asszonnyal, néha nem utasít el egy szobalányt sem, de fanyarul és tehetetlenül sompolyog vissza Ágneshez, akinek hatása rejtélyes, titka elemezhetetlen, akitől elszakadni nem lehet és nem is érdemes.

István, aki önállósította magát és szerencsésen dolgozott, vagyonában gyarapodott, anyagi sikereit banküzletében kedvvel és tehetségesen ápolta, néha elővette a házasság gondolatát és eljátszott vele; úgy fityegett fehéredő fején ez az álom, mint nyárvégi fákon a szélsodorta, kósza pókháló. Udvarolgatott lányoknak, asszonyoknak; a büntető kedv, a dac is fellángolt benne olykor; vágyódott otthonra, hitvesre, gyerekekre, tisztességes családi életre, nyugalomra, egy házra, melynek derűs falai közt zongora szól és friss virág díszíti az asztalokat, kertre, melyben gyerekek labdáznak, teniszpályára, melyen a feleségével játszik; néha azt hitte, hogy elszakad már attól az asszonytól, aki a szerelemnek csak a szenvedélyét, az örömnek csak a mámorát és szegyenét ismertette meg vele; néhány hónapig Pataky Viviannel is barátkozott s amikor Grimm L. László néhány hónapig Párisban húzódott meg a veszteségei és csalódásai miatt, azt hitte, hogy meg tudja szeretni ezt a szép és boldogtalan nőt, aki megcsalta vele a főnökét s aki sok barátja közt még mindig nem találta meg azt az előkelő férfit, aki feleségül vette volna; a döntés előtt azonban mindig visszavonult és elsüppedt a régi életében, megvalósíthatatlan ábrándjaiban, a pénz szeretetében,

az élvezetek szürcsölgetésében, a munkában, könyvek olvasásában s az emberek és a sors megvetésében. A szenvedélynek azt a lázító forróságát, amely Ágnes lényéhez tapadt, nem sikerült megtalálnia máshol, sem tapasztalatosan lánynál, sem híres asszonynál; a hitét pedig elvesztette Ágnesnél, akihez hol irónikusan, hol szomorúan mindig úgy tért vissza, mint saját életének a romjaihoz, amelyek közt reménytelenül keresgél aranyat, gyémántot, kincset, ép téglát . . . reménytelenül, mert mindez csak cserép, hulladék, ebből már igazi ékszer, lakható ház nem épül.

Ágnes sejtette ezeket a kalandozásokat és értette a boldogtalanságot, amely időnként fellázította és eltaszította tőle a férfiakat. Ködösen nézett utánuk. Menjenek! Segítsenek magukon, próbálkozzanak! Egyiket sem hívja majd vissza. Most már megint ő ült közepén, magosan, a bánat és tehetetlenség trónján; aki jön és hódol, megkapja, amit kér; aki elmarad, azt megsíratja. Hosszabb-rövidebb időre el-eltűntek, majd ismét visszatértek s élményeiből annyit mondott el mindenki, amennyit akart; a szavak, akár hazugok, akár igazak, itt már nem számítanak s faggatni senkit sem érdemes. Azt is hallotta egyszer a fodrászánál, a szomszédos fülkéből, hogy Rudnay Sándor és Pély István találkoztak a »piroshajú Viviannél«; nem köszöntek egymásnak, nem voltak hajlandók kezet fogni s csakhamar mind a ketten ott hagyták a szép bárónőt, aki — mondták — nem tud férjhez menni, mert elviselhetetlen nagyravágyásában »egy fokkal« mindig előkelőbbet vagy gazdagabbat kívánt annál, aki hódolt neki. Pista és Sándor az uccán sem ismerik meg egymást . . . gyerekek! Gyerekek. Kedves, bolondos, öreg fiúk, jók is, bűnösök is, haszontalanok és imádnivalók . . . az ember eltölt velük egy életet . . . az ember elpazarol rájuk egy életet . . . s amikor a kertben zörög az ősz, ki keresheti a nyarat, mert szebb is lehetett volna?

A romboló ott fekszik a fekete fák közt és sziszeg a széllal.

109.

Tizenhárom éves és néhány hetes volt az ifjú Rudnay Kálmán, amikor egy éjszaka feledhetetlen beszélgetésbe bonyolódott Ágnessel. Sándor ott tartózkodott Ágnesnél azon az éjszakán; az ízletes és válogatott ételek, a bő italok és már mesterségesen hevített csókok után el akartak aludni; Sándor részegen, füs-

tölgő mámorral, elborítva az élvezetek hamujától, sápadtan és puffadtan dőlt el a párnákon, Ágnes a fürdőszobából támolygott vissza, amikor meghallotta fia hangját. Mit beszél ez a fiú éjszakanak idején? ... hiszen már egy óra is elmúlt. Megállt az ágynál, nézte Sándor lábát, mely kilógott az ibolyakék selyempaplan alól s borzongva figyelt. Milyen tisztán cseng, milyen lelkesen fénylik a gyerek hangja! ... álmodik talán? ... De mit mond? Alig érteni... azaz hogy... ezek nem is magyar szavak! Németül beszél? Dideregve húzódott az ajtó felé, halkan megfordította a kulcsot és szorongva húzódott a hang felé. Kedvetlenül leste meg a fia álmát.

Lépésenként közeledett Kálmánka szobájához; a hang tisztult, a szavak érthetőkké váltak. Most már tisztán hallotta ezeket a német szavakat:

»In einer Kirche von Neapel steht Thomas verzückt vor einem Kruzifix und vernimmt aus dem Munde des Gekreuzigten die Worte: — Thomas, du hast gut von mir geschrieben; welchen Lohn verlangst du dafür? — Worauf Thomas antwortet: — Keinen andern Lohn, Herr, als dich.«

A sötét szobába, ahol Ágnes előrehajolva figyelt, élesen hallatszott: »Keinen andern Lohn, Herr, als dich.« Mintha örvendezne ezeknek a szavaknak, lelkesen megismételte: »Keinen andern Lohn, Herr, als dich«, majd lélegzetnyi szünet után magyarul mondta el az előbbi szöveget, mintha kíváncsian fordítaná, amit olvasott:

— Egy nápolyi templomban elragadtatottan áll Tamás egy feszület előtt és a Megfeszített szájából ezeket a szavakat hallja: »Tamás, te jól írtál rólam, milyen jutalmat kívánsz érte?« Tamás így válaszol: »Csak Tégedet, Uram, ez az én jutalmam.«

És ekkor csengőn és elragadtatottan, mint egy felfedezés, újból hallatszott a csöndes éjszakában:

— Csak Tégedet, Uram, ez az én jutalmam!

Ekkor már nem tudott tovább kémlelődni Ágnes; izgatottan az ajtóhoz osont és benyitott a fiához. Világosság fogadta. Fehércsíkos, sárga hálóruhájában kis íróasztalánál ült Kálmán és egy könyv fölé hajolt. Összeborzolt haja az arcába omlott, sápadt arca különös, viaszos fényben égett, a szája pirosan, szárazon hullámzott. Nem vette észre, hogy az anyja meglátogatta; fájón összerezett, mikor Ágnes hozzá lépett és a fejére tette hűvös kezét.

— Te mit csinálsz?

Kálmán reszketve felemelkedett és zavartan gombolta be mellén a kinyílt kabátot; mozdulatában tiszteletadás és félnék elhúzódás is volt.

— Olvasok, — mormolta és miután egy riadt pillantást vetett anyjára, menekülön lesütötte a szemét.

— Mit?

— Ezt a könyvet, — s rá mutatott.

— Megnézhetem?

— Parancsolj.

Ágnes a kezébe vette a könyvet. Vékony könyv, fehér borítékján piros betűk; Ágnes ezt a szöveget olvasta a borítékon: »*Die Weltanschauung des Thomas von Aquin. Von Dr. theol. et phil. Johannes Hessen Privatdozent der Philosophie in Köln. Verlag Strecker und Schröder in Stuttgart.*« Ágnes fellapozta a könyvet. Egy képet talált a szövegrész előtt, képet, amely Aquinoi Tamást ábrázolta: szilárdan gomolygó felhőn ül, előtte asztal, azon tinta, lúdtoll, könyv, kézirat, mögötte fóliánsok, baljában, mely a felhőre támaszkodik, nyitott könyv, a szíve fölött sugárzó angyalfej, a jobbkeze hirdetőn, hívőn kitérül, szép, nyugodt feje felemelkedik a fölötte lebegő két angyal felé. Aztán lapozgatni kezdett Ágnes a könyvben, de a szeme előtt csakhamar elhomályosultak a betűk, szétszaladtak a sorok.

— Jó, fiam, de mért olvasod éjszaka?

A fiú lehajtotta a fejét.

— Éjszaka aludnod kell, nappal is olvashatsz. Igy aztán fáradt leszel az iskolában.

Kálmán hallgatott s Ágnes zavartan elfordította róla a tekintetét. Az asztal tele volt könyvekkel, a szék mellett, a földön is könyvek heverték szanaszét. Ágnes elolvasta néhánynak a címét. Schopenhauer: *Die Welt als Wille und Vorstellung*. Vaihinger: *Philosophie des Als Ob*. Kant: *Kritik der reinen Vernunft*. Nietzsche: *Also sprach Zarathustra*.

— Csupa ilyen nehéz könyvet olvasol, — sóhajtotta Ágnes. — Ebben a korban... Jókai vagy Jules Verne... főkép este... éjszaka?

Kálmán felrántotta sugárzó szeméről hosszú, puha pilláit, az anyjára villantott, majd gyorsan ismét lesütötte a szemét. — Ezt jobb szeretem, — mondta csöndesen, gyengéden.

— És mit szeretsz benne?

Kálmán elmosolyodott. A mosolya kedves, de elutasító is volt... s rögtön úgy elkomorodott az arca, mintha sötét felhő hullott volna rá.

— Ebben a könyvben, például, amit most olvasol, mondd, ezt mért fordítgattad ilyen nagy kedvvel?

A fiú habozott egy-két pillanatig, aztán mohón nyúlt a könyvért.

— Ma vettem csak, még nem olvastam végig, — magyarázta lázasan — eddig nagyon tetszett a szent, maga a nagy szent, akiről szól... és ez a régi vers, amit a könyv idéz... — s már kereste és olvasta, halk, zenélő, izgatott hangon :

*»Das Wahre ist schon längst gefunden,
Hat edle Geisterschaft verbunden,
Das alte Wahre fass' es an !«*

— Ez mért tetszik neked? — vallatta szikkadó szájjal Ágnes és önkéntelenül hátrahúzta fejét, nehogy a fia megérezze leheletének pezsgős, pálinkás ízét.

— És... és aztán — lapozott tovább a fiú, mintha nem hallotta volna anyja kérdését vagy nem kívánna felelni rá — ez, ez a mondat : »Ite ad Thomam !«

— Ite ad Thomam? — mormolta bénultan Ágnes és összevonta meztelen testén vékony fekete pongyoláját. — Menjetek Tamáshoz?

— Ezt... ezt XI. Pius pápa mondta... egy enciklikában... Studiorum ducem... de... de már XIII. Leó mondta: Vissza Tamáshoz... és... Aeterni patris... abban az enciklikában... látod, itt áll : Sancti Thomae sapientiam restituitis et quam latissime propagetis!... látod?... itt áll és — —

Ágnes keze tétován felemelkedett. Meg akarta simogatni a fia fejét? Meg akarta állítani forró szavainak áráját? Vékony, fehér keze félúton megállt és lehanyatlott.

— Igen... hát ennyit már nem értek latinul, elfelejtetem... de te is jobban tennéd, ha most már lefeküdnél... oly késő van... Feküdj le, fiam. Ugye, lefekszel? Jóéjszakát, szívem...

Szorongó, könyörgő pillantást vetett Kálmánra és kisietett. Már a szobájához közeledett, amikor élesen követte a lelkes hang : — Ite ad Thomam !

Dideregve húzódott az ágyba, az öntudatlanul horkoló Sándor mellé s megint hallotta a fenyegetőn fénylő fiúhangot : — Ite ad Thomam ! Ite ! Ite !

Képzeli-e? Vagy utána kiált ez a fiú?

110.

A tizenötödik születésnapján, miután néhány percig elmerülten nézegette ajándékait, melyeket anyjától, Sándortól, Istvántól és Mimitől kapott — s amelyek közül Demeter Kálmán ajándékai először hiányoztak, — sápadtan, szép hullámos száján félénk mosollyal, nagy szürke szemében tiszta tüsszel, a hangjában feszült elszántsággal az ifjú Rudnay Kálmán így szólt Ágneshez: — Anyám, én téged elhagylak.

Ágnes megrázkódott, bár a meglepődése nem volt teljesen friss; hónapok óta érezte, hogy a fia titokzatos, nagy tervekkel küzködik.

— Nem értelek. Hova mennél? — kérdezte dideregve.

— Szerzetes leszek.

— Dehát miért?

A bejelentést hónapokig tartó hosszú, néha elkeseredetten pörlekedő, néha kérlelőn síró vita követte. Ágnes nem érezte elég erősnek magát és segítségért Istvánhoz és Sándorhoz fordult, akik külön-külön meglátogatták a mosolygó és tántoríthatatlan ifjút, hogy »a lelkére beszéljenek« és figyelmeztessék arra a »szereetre«, amellyel anyjának tartozik. Kálmán kerülte a vitát és elvonult a hangos szavak elől; mosolygó és megingáthatatlan volt s gyakran hangoztatta, hogy változatlanul szeret mindenkit, különösen az anyját és ígérnie sem kell, annyira természetes, hogy ezt a szeretetet mindig megőrzi majd a szívében; de részletesebb felvilágosítást az elhatározásáról nem adott, csak bágyadtan és egyszerűen azt mondta, hogy megtalálta az élet helyes útját, amelyről senki sem térítheti el. Már régen el kellett volna indulnia, hívja az az élet, amelyre teljesen megerősödve elkészült; csak éppen anyja miatt vár még... várja, hogy megnyugodjék, megbékéljen vele, várja, hogy az anyja megértse és »így is szeresse«.

Nyolc hónapig tartott ez az alig csillapodó válság.

Egy szeptemberi napon, mikor a ritkuló levelek közt nedves kék köd gomolygott, Rudnay Kálmán eltávozott anyja házából. Rövid levelet hagyott hátra:

»Édes Anyám!

Elmentem, mert most már beleegyezel tervembe. Nemsokára helyesled is már. Akkor érezni fogod, hogy mindig Veled vagyok.

Kezedet csókolja Kálmán.»

Semmit sem vitt magával; a könyveit is itt hagyta.

111.

Amióta Kálmán eltávozott, Ágnes gyakrabban utazott külföldre; könnyebben búcsúzott Sándortól, a rendelőben berendezett lakásától, a tanácskozásszobából átalakított hálótól s könnyebben szakadt el Istvántól, egész budapesti életétől, mintha nyugalját, megcsendesedett éveinek súlypontját nem itt, hanem valahol kint kellene nem annyira keresnie, hanem véletlenül, egy tündéri kéz segítségével megtalálnia.

Gyakran húzódott meg csöndes, finom párisi és londoni szállodákban; kerülte az ismeretségeket, de nem utasította el barátságatlanul azoknak a nőknek és férfiaknak közeledését, akiket rokonszenveseknek ítélt, mert bánatot, melankóliát, kielégítetlenséget, homályos törést és irónikus megnyugvást érzett bennük; ezekkel el-elbeszélgetett néhány óra hosszat, sétálgatott velük egy pár napig, de aztán hirtelen eltűnt közülük, mintha idegennek találná a lényüket, mintha csalódott volna a csalódásaikban. Szeretett egyedül üldögelni valamelyik párisi vagy londoni színházban, egyedül autózni a francia tengerparton, órák hosszat nézelődni kirakatok előtt, múzeumokban, kiállításokon. Néha, mikor lankadni érezte szívét, napokig hevert az ágyban; aztán egy véletlen szó, egy találmányra kezebe tévedt vers, egy álom vagy sejtelem ismét talpra állította és visszasegítette az életbe, melyet egyre szűkebbnek és üresebbnek látott.

Azt hitte néha, hogy rés villan sorsában és léptei még fény és derű felé vezethetik; azt gondolta néha, hogy elszaladhat a tévedései elől és börtönének ajtaja felpattanhat; egy norvég tiszttel ismerkedett meg egyszer Beaulieuben s — véletlenül-e? szándékosan-e? — a következő évben ugyanott ismét találkozta: míg általánosságokról beszélgettek, lassan mélyülő zsongást, finom dúdolást érzett a fejében, olykor különös mosollyal figyelt a halk szavú tiszt világoskék szemére, őszülő bajuszára és hihetlenül tiszta homlokára, de amikor szerelemről és házasságról kezdett sóhajtozni a férfi, riadtan pillantotta meg feje mögött az otthon hagyott két férfit és a fiát, aki erős, okos, akinek sikerült elhagynia a múltó boldogságok és gyógyíthatatlan bánatok világát... s búcsú nélkül távozott, pedig amikor kilépett a virágos szálloda kapuján, érthetetlenül legalább az arcát, tisztességes, férfias fejét szerette volna megsimogatni. Egy washingtoni öreg úrral is elbeszélgetett néhány hétig, de végül borongó mosollyal hártotta el a hatvanéves férfi meghívását Amerikába;

egy egyiptomi fiatalemberrel is elsétálgatott egy pár napig, de csakhamar nevetve küldte az édesanyja után.

Mindez csak szerelem! szerelem!...

s amiről valaha azt hitte, hogy az »minden«, arról most már legyintve és tehetetlenül mondta, hogy »csak«, hogy »kevés«, hogy néha a semminél is rémületesebb... és máshol, egészen máshol vagy talán csak a közelében kellett volna keresnie a »valamit«, azt az érzést, amely oly megnyugtatón tudja megtölteni az ember lelkét, mintha találkozott volna a »mindennel« és elérte a »célját«.

Csak szerelem,

tehát csak ember és vágy, kék és kín, sóhaj... az élvezet és a fájdalom sóhaja... nem sóhaj-e mind a kettő?... és a testben, melyből virágokat fakaszt a szerelem, nem zörög-e ott a romboló, hideg csontzenéjével, hideg sóhajával, örök némaságával? A romboló a kertben, a romboló a testben... a mell szép virága lassan, lassan a földre sandít, a haj halványodik, a bőr porlik, a szem kopik... tearózsa! tearózsa!... kit csapunk be végül?... másokat-e vajjon? s nem magunkat-e először is, utoljára is? Aki nem vesz részt a játékban, legalább tiszta marad; aki nem kér semmit, legalább nem csalódik.

Igen, igen, de az a szép ifjú, az én fiam, ott, egy másik világban, abban a megfoghatatlanságban, abban az erős hitben... az milyen élet? Honnét vette ez a fiú az erőt a lemondáshoz, a távozáshoz, mi lesz vele ott, valóban boldog-e? Néha kétségbeesetten gondolt rá s azt vélte, hogy légüres térben fuldoklik a fia, reménytelenül lebeg ég és föld közt s előbb-utóbb el kell buknia, de minél többször látogatta meg, annál enyhültebben hagyta magára: testtartása szilárd, szeme derűs és tiszta, hangja kemény és zengő. Arra van az út, arra van a béke, ott van a minden, ahol semmi sem látszik? Megengesztelődött, mert azt gondolta, hogy nem élt, nem bolyongott itt hiába, ha világra segített egy embert, aki eljut Istenhez... és érte is imádkozik.

Rendszerint karácsonytájt szokta megkeresni a fiát; december közepén már nyugtalanul készülődött és egyre várakozóbban, egyre frissebb örömmel sietett az olasz kolostor felé. Egyszerű fekete ruhájában békésen várakozott a folyosón és soha nem érzett béke szállt felé, mikor fia feltűnt a folyosó végén és szelíden, öntudatosan, alázatosan közeledett hozzá a fehér boltívek alatt. Alig tudta, mit beszél, alig értette, mit hall; szavak és mozdulatok mögött, testeken és falakon túl tavaszias fényt, messze áradó nyugalmat, kifejezhetetlen, szinte rózsa-

színű illatot érzett. A láthatatlan és hervadhatatlan rózsáknak ez a csodálatos illata még napokig vigasztalta minden egyes találkozásuk után ; azt szokta mondogatni, hogy ilyenkor »egy egész kis kertet hord magával«. Így karácsonytájt, ha beszélt a fiával, senki, semmi mást nem kívánt ; úgy érezte, hogy mindent látott, mindent tud, semmire sincs szüksége ; elvonult egy tengerparti szobába és kimondhatatlan, elimádkozhatatlan hálát érzett. Pedig mi is történt ? Semmi. Mit mondtak egymásnak ? Szinte semmit. Mit látott ? Tulajdonképpen semmit, de mégis . . . mintha szép szemében, szép szájában, szép hangjában . . . mintha körülötte, mögötte, láthatatlanul minden . . . igen, láthatatlanul . . . talán ahol semmit sem lát a szem, ott sejt meg mindent a szív.

Karácsony ünnepén így maradt egyedül, de nem boldogtalanul és nem is társtalanul. Hozta magával a kertet, fia kertjét, szobáját megtöltötte a láthatatlan rózsák illata, lelkét a rend és béke álma. Szállodai szobájába karácsonyfát állított és alkonyatkor meggyújtotta a színes gyertyákat a kék és ezüst csillámok között. Táviratokat küldött haza a két férfinak és többé nem gondolt rájuk. Ült az égő gyertyák előtt és beszélgetett életének ködbe hulló hőseivel. Anyjával, tiszta, gyönyörű anyjával, akinek mosolyára és hangjára egyre többet emlékezik, apjával, jó, szigorú, tisztességes apjával, akit eltemetett az anyja mellé, akinek szeme nem néz már rá azzal a hideg nézéssel, azzal a szűk pupillával ; Mártával, a hűtlen és buta barátnővel, aki Amerikában robotol a férjéért, a norvég tisztel, aki eltűnt, szegény Grimmel, aki nem tud belenyugodni abba, hogy végül is megöregszik az ember és nem ér el mindent az életben, Mimivel, aki talán mindnyájunkat túlél, de mindenki előtt és állandóan a fiával, akitől még azt is megkérdezte :

— Ugye, helyesled, hogy így egyedül vagyok ? És látod, nem is vagyok szomorú . . .

Nem is illik karácsonykor szomorkodni ! Az étterembe nem megyünk le, de itt finoman megterítettünk. Egyedül vagyunk, mégsem egyedül ! Már hozzák a vacsorát ; meleg levest, finom fehér halat, pulykát ; pezsgőt is bontanak ; a halkszavú, kedves öreg pincér hangtalanul szolgál. Milyen csönd van, milyen jó csönd !

Ajkához emeli a pezsgőt, iszik, egyszerre csak lehúnyja szemét, a pohár a levegőben lóg . . . mosolyog, csodálkozik . . . mintha csöndesen nyílt volna az ajtó s kissé elkésve ugyan, de még mindig idejében, talán a sűrű, hűs, kékfekete tengerből felsuhant volna egy régi, régi ismerős, egy mindig reszketve várt

barát. Gáspár Zsiga főhadnagy úr. A kardja még mindig halkan csörren, a sarkantyúja még mindig peckesen peng, a haja még mindig fekete, a bajsza még mindig fényes, szemtelen kis mosolya is a régi. Hallja, tisztán hallja a köszöntését: — Kezét csókolom, Ágika.

Bólint és hellyel kínálja s világosan látja, hogy a főhadnagy leoldja kardját, leteszi sapkáját, elhúzza a másik széket és leül az asztalhoz. Leül és ránéz azzal a hú barna, meleg szemével, rámosolyog azzal a napos mosolyával, amelynek sohasem tudott hinni és megszólal azzal a virágos hangjával, amelytől mindig reszketett a bőre... reszketett, reszketett, akárhogy tiltakozott, akárhogy haragudott.

Hallgatja a főhadnagyot, hallgatja a régi és örök szavakat s kissé oldalt hajtva selymes, méz-szőkére festett fejét, tearózsás nyakát, a régi kedvvel, a régi kábulatával mosolyog. Aztán úgy teszi le az asztalra a félig kiivott poharat, mintha koccintana.

V É G E

FÖLDI MIHÁLY

A
HÁZASPÁR

EGY BOLDOG
HÁZASSÁG
TÖRTÉNETE

V. KIADÁS
18 — 21.000

FÖLDI MIHÁLY

A SZÁZAD
ASSZONYA

EGY CSALÁD TÖRTÉNETE
BÉKÉBEN, HÁBORÚBAN,
FORRADALMAKBAN, AZ ÚJ
BÉKÉBEN — A XX. SZÁZADBAN

IV. KIADÁS. 12 — 15.000

F Ö L D I M I H Á L Y

ISTEN ORSZÁGA
FELÉ

REGÉNY EMBERRŐL,
ÖRDÖGRŐL, ISTENRŐL

A TELJES MŰ EGYKÖTETES ÚJ KIADÁSA

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 16 01 15 10 013 0